

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

**Publication is financed by the European Union and
the Council of Europe Joint Programme**

**Հրատարակությունն իրականացվում է Եվրոպական միության և
Եվրոպայի խորհրդի համատեղ ծրագրի աջակցությամբ**

This book has been published with the financial support of the European Union and the Council of Europe. It is published as part of the Joint Programme between the European Union and the Council of Europe “Combating ill-treatment and impunity”.

Judiciary Division

Legal and Human Rights Capacity Building Department

Directorate of Co-operation

Directorate General of Human Rights and Legal Affairs

Council of Europe

F-67075 Strasbourg Cedex

<http://www.coe.int/capacitybuilding>

Սույն աշխատանքը հրատարակվել է Եվրոպական միության և Եվրոպայի
խորհրդի ֆինանսական աջակցությամբ: Այն հրատարակվել է Եվրոպական
միության և Եվրոպայի խորհրդի՝ «Վատ վերաբերմունքի և
անպատժելիության դեմ պայքար» համատեղ ծրագրի շրջանակներում:
Արդարադատության բարեփոխումների և ոստիկանության բաժին
Իրավական և մարդու իրավունքների զարգացման ծրագրերի վարչություն
Համագործակցության տնօրինություն
Մարդու իրավունքների և իրավական հարցերի գլխավոր տնօրինություն
Եվրոպայի խորհուրդ
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://www.coe.int/capacitybuilding>

ASSOCIATION OF JUDGES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COLLECTION OF JUDGMENTS

VOLUME 9

Professional editor: Davit AVETISYAN

President of the Criminal Chamber of the Cassation Court of the Republic of Armenia,
Lawyer emeritus, Doctor of Law, Professor

General editor: Vahe YENGIBARYAN

Executive Director of the Association of Judges of the Republic of Armenia,
Professor of YSU Law Faculty, PhD in Law, Associated Professor of Jurisprudence

Translation by:

**Vahe YENGIBARYAN
Mher HAKOBYAN
Lusine ABRAHAMYAN
Armine NAZARYAN**

YEREVAN
ANTARES
2013

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԳԻՐՔ ԻՆՆԵՐՈՐԴ

Մասնագիտական խմբագիր՝ ԴԱՎԻԹ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահ,
ՀՀ վաստակավոր իրավաբան, իրավագիտության թեկնածու, դոցենտ

Ընդհանուր խմբագիր՝ ՎԱՅԵ ԵՆԳԻԲԱՐՅԱՆ

ՀՀ դատավորների միության գործադիր տնօրեն,
ԵՊՀ դոցենտ, իրավագիտության թեկնածու, դոցենտ

Վճիռներն անգլերենից թարգմանել են.

Վահե ԵՆԳԻԲԱՐՅԱՆԸ

Միեր ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ

Լուսինե ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԸ

Արմինե ՆԱԶԱՐՅԱՆԸ

ԵՐԵՎԱՆ
ԱՆՏԱՐԵՍ
2013

ՀՏԴ 341.231.14
ԳՄԴ 67.91
Մ 356

**Տպագրվում է
ՀՀ դատավորների միության խորհրդի որոշմամբ**

Մ 356 Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարան: Վճիռների ժողովածու, գիրք 9 / ՀՀ
Դատավորների միություն; *Խմբ.* Դ. Ավետիսյան, Վ. Ենգիբարյան. - Եր. : Անտարես, 2013.- 360 էջ:

Սույն ժողովածուի մեջ ընդգրկվել են Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի այն վճիռները, որոնք վերաբերում են Եվրոպական կոնվենցիայի երրորդ հոդվածին և կարող են նախադեպային նշանակություն ունենալ ներպետական դատարանների պրակտիկայի համար:

Ժողովածուի նպատակն է աջակցել դատավորներին, դատախազներին, փաստաբաններին, ինչպես նաև իրավակիրառ գործունեություն իրականացնող մյուս մարմիններին ու կազմակերպություններին ծանոթանալու Եվրոպական դատարանի պրակտիկային Եվրոպական կոնվենցիայի երրորդ հոդվածի կիրառման բնագավառում:

Ժողովածուն կարող է օգտակար լինել նաև Եվրոպական դատարան դիմելու մտադրություն ունեցող քաղաքացիների, իրավաբանական բուհերի ուսանողների և իրավունքի բնագավառում գիտական հետազոտություններ կատարող անձանց համար:

ՀՏԴ 341.231.14
ԳՄԴ 67.91

ISBN 978-9939-51-512-0

© Council of Europe, 2013
© ՀՀ դատավորների միություն, 2013
© Ավետիսյան Դավիթ, 2013
© Ենգիբարյան Վահե, 2013

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ	9
1. ԲԱՐԱԲԱՆՇԻԿՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2009թ. հունվարի 8-ի վճիռը.....	11
2. ԲԱՐԱՆԸ ԵՎ ՉԱՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2010թ. մայիսի 10-ի վճիռը.....	24
3. ԲԵԿՈՍԸ ԵՎ ԿՈՒՏՐՈՊՈՒԼՈՍՆ ԸՆԴԴԵՄ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2005թ. դեկտեմբերի 13-ի վճիռը.....	36
4. ԲԻՍԵՐ ԿՈՍՏՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2012թ. հունվարի 10-ի վճիռը.....	48
5. ԲՐԵԱԲԻՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ՄՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2009թ. ապրիլի 7-ի վճիռը.....	59
6. ԳԱՐԻԲԱՇՎԻԼԻՆ ԸՆԴԴԵՄ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2008թ. հուլիսի 29-ի վճիռը.....	69
7. ԳԱՖԳԵՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2010թ. հունիսի 1-ի վճիռը.....	79
8. ԴԵՆԻՍ ՎԱՍԻԼԵՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2009թ. դեկտեմբերի 17-ի վճիռը.....	100
9. ԵՆՈՒԿԻՉԵՆ ԵՎ ԳԻՐՋՎԼԻԱՆԻՆ ԸՆԴԴԵՄ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2011թ. ապրիլի 26-ի վճիռը.....	124
10. ԿԱՎԵՐՁԻՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌԻԿՐԱԻՆԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2012թ. մայիսի 15-ի վճիռը.....	169
11. ՄԱՍԼՈՎԱՆ և ՆԱԼԲԱՆԴՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2008թ. հունվարի 24-ի վճիռը.....	196
12. ՄԻԽԵԵՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2006թ. հունվարի 26-ի վճիռը.....	211
13. ՅԱՑԵՆԿՈՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌԻԿՐԱԻՆԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2012թ. հունվարի 24-ի վճիռը.....	234

14. ՊԱՂՈՒՐԵՏՆ ԸՆԴԴԵՄ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2010թ. հունվար 5-ի վճիռը.....	242
15. ՊԱՎԼԵՆԿՈՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2010թ. ապրիլի 1-ի վճիռը.....	254
16. ՋԱԼՈՅՆ ԸՆԴԴԵՄ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2006թ. հուլիսի 11-ի վճիռը.....	274
17. ՎԱԼԵՐԻՈՒ ԵՎ ՆԻԿՈԼԱՅ ՌՈՇԱՆԵՐՆ ԸՆԴԴԵՄ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2009թ. հոկտեմբերի 20-ի վճիռը.....	296
18. ՎԱԼԵՐԻ ՍԱՍՈՅԼՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2012թ. հունվարի 24-ի վճիռը.....	312
19. ՎԻԿՏՈՐԿՈՆ ԸՆԴԴԵՄ ԼԵՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2009թ. մարտի 31-ի վճիռը.....	331
20. ՏԱՐԱԲՈՒՐԿԱՆ ԸՆԴԴԵՄ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ	
2011թ. դեկտեմբերի 6-ի վճիռը.....	343

ՆԱԽԱԲԱՆ

«Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը սահմանում է. «Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

Այս բնագավառում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի այլ ձևերի կանխարգելումը, ինչպես նաև այդ տեսակ գործերի քննության համար եվրոպական չափանիշների սահմանումը ներկայումս հրատապ խնդիր է: Ընդ որում, եվրոպական տարբեր կառույցների կողմից մշակվել և կյանքի են կոչվել խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի փաստի վերաբերյալ քրեական գործերի քննության նվազագույն պահանջները, ինչպես նաև դրանցով պայմանավորված կարգապահական, վարչական վարույթների իրականացման անհրաժեշտ պայմաններն ու առանձնահատկությունները:

Հատկանշական է, որ խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի արգելքի ոլորտում Ստրասբուրգի դատարանի՝ անընդհատ կատարելագործվող դիրքորոշումների հիման վրա, ակտիվորեն զարգանում է խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի արգելքի վերաբերյալ ՀՀ վճռաբեկ դատարանի նախադեպային իրավունքը: ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշումների առաջընթացն ամբողջովին պայմանավորված է Ստրասբուրգի դատարանի նախադեպային պրակտիկայի և իրավական մոտեցումների տրամաբանությամբ:

Ընդ որում, հարկ է նկատել, որ քննարկվող բնագավառում ՀՀ վճռաբեկ դատարանի որոշումներով սահմանված իրավական դիրքորոշումներն ու մոտեցումներն իրավակիրառ մյուս մարմինների, մասնավորապես, ստորադաս դատական ատյանների և նախաքննական մարմինների համար հանդիսանում են խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի գործերի արդյունավետ քննության յուրօրինակ չափանիշներ, որոնք հիմնվելով ՄԻԵԴ նախադեպային պրակտիկայի վրա՝ լիարժեքորեն ապահովում են ներպետական օրենսդրության և իրավակիրառ պրակտիկայի միասնական կիրառումը:

Անշուշտ, քննարկվող թեմայի հրատապությունն պայմանավորված է նաև այն հանգամանքով, որ ներկայացվող ՄԻԵԴ թվով քսան վճիռների ժողովածուն բացառապես նվիրված է եվրոպական կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի բնագավառում ՄԻԵԴ վերջին տարիների նախադեպային պրակտիկային: Սույն ժողովածուն, առանձնանում է իր «մասնագիտացված» բնույթով, այլ կերպ՝ ժողովածուն ունի որոշակի ուղղվածություն, ի տարբերություն նախկինում հրատարակվածների:

Վճիռները վերաբերում են ձերբակալված, կալանավորված, այլ կերպ պետության բացառիկ իրավասության ներքո գտնվող, ինչպես նաև հանձնման կամ վտարման ենթակա անձանց խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի արգելքի ապահովմանը: Մասնավորապես, ժողովածուի մեջ ներառված՝ Պաղուրեսն ընդդեմ Սոլդովայի գործով 2010թ. հունվարի 5-ի վճռում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը փաստելով, որ դիմողը ենթարկվել է խոշտանգման ոստիկանության բաժանմունքում գտնվելու ժամանակ, միաժամանակ արձանագրել է, որ իրավասու մարմինները ձախողել են հայցը բավարարել համապատասխան ժամկետի ընթացքում՝ նրա հանդեպ ցուցաբերած վատ վերաբերմունքի փաստով քննություն չիրականացնելով, ինչպես նաև օրենքի կանխարգելիչ ազդեցություն չապահովելով: Ուստի Կառավարության նախնական առարկությունը դիմողի զոհի կարգավիճակի ենթադրյալ կորստի վերաբերյալ, պետք է մերժվի (կետ 78):

Մեկ այլ՝ Պավլենկոն ընդդեմ Ռուսաստանի գործով 2010թ. ապրիլի 1-ի վճռով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն ուսումնասիրելով խոշտանգման փաստը՝ հայտնաբերել է, որ այն չի պարունակում Կոնվենցիայով կամ դրան կից արձանագրություններով նախատեսված իրավունքների և ազատությունների խախտումների որևէ հատկանիշներ: Հետևաբար, գտել է,

որ գանգատի այդ մասը պետք է մերժվի՝ ակնհայտ անհիմն լինելու պատճառով, համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի (կետ 122):

Եվրոպական դատարանը նույն կերպ է վարվել նաև Բարաբանչիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի գործով 2009թ. հունվարի 8-ի վճռով սահմանելով, որ դիմումի մի մասը պետք է մերժվի որպես ակնհայտորեն անհիմն՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի (կետ 66):

Ժողովածուի մեկ այլ՝ Կավերզինն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով 2012թ. մայիսի 15-ի վճռով Եվրոպական դատարանն արձանագրել է, որ դիմողը չի կարողացել լիարժեք օգտվել խոշտանգման փաստը բողոքելու իր իրավունքից, և որ Կառավարության առարկություններն այս առումով պետք է մերժվեն (կետ 97):

Այսպիսով, ժողովածուի մեջ ներառված այս և մյուս վճիռներն ամփոփում են Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի արգելքի վերաբերյալ ձևավորված դիրքորոշումները և այդ դիրքորոշումների հետագա կատարելագործման հեռանկարները:

Կարծում ենք, ժողովածուն միանգամայն օգտակար կլինի ինչպես դատավորների, դատախազների, փաստաբանների, քննիչների, այնպես էլ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքով հետաքրքրվող անձանց համար:

Ընթերցողին ներկայացվող սույն ժողովածուն Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ հայերեն թարգմանված վճիռների իններորդ հատորն է, որի պատրաստման և հրատարակմանն աջակցելու համար ՀՀ դատավորների միությունը երախտագիտություն է հայտնում Եվրոպայի խորհրդին և Եվրոպական միությանը:

ԴԱՎԻԹ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

*ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քրեական պալատի նախագահ
ՀՀ վաստակավոր իրավաբան, իրավագիտության թեկնածու, դոցենտ*

ԲԱՐԱԲԱՆՇԻԿՈՎՆ ԸՆԴԴԵՍ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2009թ. հունվարի 8-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

6. Դիմողը ծնվել է 1961թ. և ապրել Լիպեցկի տարածաշրջանի Թերբունի գյուղում:

A. Դիմողի ձերբակալությունը և ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքը

7. 2001թ. օգոստոսի 7-ին դիմողը գնել է շաքարավազ տկն Դ.-ից: Նա վճարել է հարյուր դոլարանոց թղթադրամով: Երբ տկն Դ.-ն փորձել էր փոխանակել այն ռուսական ռուբլով, նրան հայտնել էին, որ թղթադրամը կեղծ է: Տկն Դ.-ն բողոք է ներկայացրել Լիպեցկի քաղաքային ոստիկանության վարչություն՝ պնդելով, որ դիմողը նրան՝ տվել է կեղծ թղթադրամ:

8. Նույն օրը ոստիկանության աշխատակիցները կանգնեցրել են դիմողի մեքենան և ձերբակալել նրան՝ խարդախության և կեղծ արժույթի օգտագործման կասկածանքով: Ձերբակալության ընթացքում դիմողը փորձել է դուրսի որոշ թղթադրամներ հանձնել իր ընկերոջը, ով ոստիկանի հրամանով նշված թղթադրամները վերադարձրել է դիմողին:

9. Դիմողը տեղափոխվել էր Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունք:

10. Ըստ դիմողի՝ նա հրաժարվել էր պատասխանել քննիչի հարցերին, և ոստիկանության աշխատակիցները ռետինե մահակներով մի քանի անգամ հարվածել էին նրա գլխին, մեջքին ու ոտքերին: Ծեծին հաջորդել էին իր մեղքը խոստովանելու պահանջները: Ոստիկանության աշխատակիցը երկու անգամ հարվածել էր դիմողի ականջին և մեկ անգամ նրա երկու ականջներին՝ երկու ձեռքերով միաժամանակ: Ոստիկանության աշխատակիցները շարունակել էին ռետինե մահակներով հարվածել դիմողի ոտքերին և գլխին: Դիմողը փորձել է խուսափել հարվածներից, սակայն երբ նա հայտնվել էր աթոռի հետևում՝ մահակներով մի շարք հարվածներ էին հասցրել կրծքավանդակին և մեջքին: Դիմողն ընկել էր հատակին: Ոստիկանները շարունակել էին հարվածել նրա մեջքին և ոտքերին: Նրանք ստիպել էին դիմողին ընդունել կեղծ դրամի օգտագործման փաստը:

11. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողին ոստիկանության բաժանմունք տեղափոխելուց հետո Լիպեցկի ոստիկանության վարչության քննիչ տկն Զ.-ն հարցաքննել էր նրան: Դիմողը խոստովանել էր, որ ինքն զբաղվում է կեղծ թղթադրամների տարածմամբ: Մասնավորապես, նա նշել է, որ ինքն անհայտ անձից գնել էր երեք կեղծ հարյուր դոլարանոց թղթադրամ ու խնդրել իր ընկերոջը՝ պրն Մա.-ին այդ թղթադրամները փոխանակել ռուսական ռուբլով: Պրն Մա.-ն հայտնել էր նրան, որ թղթադրամները կեղծ են և հրաժարվել էր վերցնել դրանք: 2001թ. օգոստոսի 7-ին դիմողը շաքար էր գնել տկն Դ.-ից և վճարել այդ թղթադրամներից մեկով: Իր խոստովանության մեջ դիմողը նշել էր հետևյալը.

«խոստովանական հայտարարությունը գրված է ձեռքով՝ իմ կողմից, առանց բարոյական կամ ֆիզիկական ճնշման գործադրման»:

Կառավարությունը նշել է, որ դիմողը նախքան խոստովանական ցուցմունք տալը տեղեկացվել էր փաստաբան ունենալու իր իրավունքի մասին: Այնուամենայնիվ, նա ուղղակի հրաժարվել էր այդ իրավունքից:

12. 2001թ. օգոստոսի 8-ին դիմողը տեղափոխվել էր Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքի ժամանակավոր մեկուսարան: Ըստ Կառավարության՝ նրա մոտ հայտնաբերվել էր ձախ թևի վնասվածք և մարմնի ձախ կողմում՝ կապտուկ, որը հասցվել էր 2001թ. օգոստոսի 8-ին Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքում, և որ նա չէր բողոքել իր առողջական վիճակի կապակցությամբ: Կառավարությունը ներկայացրել է գրանցամատյանից պահակի կողմից պատճենահանված և կալանավարի ղեկավարի կողմից հաստատված մի քաղվածք: Ըստ Կառավարության կողմից ներկայացված այդ քաղվածքի՝ դիմողը նույն օրը հետագոտվել էր նաև բանտի քիթ-կոկորդ-ականջի բժշկի կողմից, ով նույնպես չէր հայտնաբերել ականջի վնասվածքի որևէ նշան:

13. 2001թ. օգոստոսի 9-ին դիմողը բերման էր ենթարկվել Օկտյաբրսկի համայնքի դատախազի մոտ, ով թույլատրել էր նրա կալանքը՝ հաշվի առնելով մեղադրանքի ծանրությունը: Դիմողը բողոքել է

դատախազին, որ ոստիկանության աշխատակիցները դաժան ծեծի են ենթարկել իրեն իր ձերբակալության ընթացքում: Նույն օրը, դատախազի պահանջով, ոստիկանության քննիչ տկն Ջ.-ի հրամանով դիմողը ենթարկվել էր բժշկական փորձաքննության: Քննիչի որոշման համապատասխան մասը շարադրված է հետևյալ կերպ.

«2001թ. օգոստոսի 9-ին, երբ [դիմողը] բերման է ենթարկվել Լիպեցկի քաղաքային դատախազի մոտ՝ նրան կալանքի տակ պահելու թույլտվություն ստանալու համար, [նա] բողոքել է, որ իրեն ծեծել են ոստիկանության աշխատակիցները: Ոստիկանության աշխատակիցները, ովքեր ձերբակալել էին [դիմողին], հայտարարել են, որ ձերբակալության ընթացքում [դիմողը] երկու անգամ կորցրել է գիտակցությունը»:

Քննիչը մի շարք հարցեր էր ներկայացրել փորձագետին՝ դիմողի մարմնի վրա հնարավոր վնասվածքների առկայության, դրանց ծանրության և բնույթի վերաբերյալ:

14. Մի քանի ժամ անց՝ մոտավորապես ժամը 6.00-ին, բժիշկ-փորձագետը հետազոտել էր դիմողին: 2001թ. օգոստոսի 13-ի նրա եզրակացության համապատասխան մասը շարադրված է հետևյալ կերպ.

«2.1. Հետազոտության արդյունքում [հայտնաբերվել է] կապտակարմիր գույնի կապտուկ ձախ կողի երկայնքով՝ 9-11-րդ կողոսկրերի միջև, որը չափավոր հագեցած է, ունի շերտագիծ [և] 4 սմ լայնություն և 7.5 սանտիմետր երկարություն: Աջ թիակի աջ եզրին [և] գլխի աջ կողմում [առկա են] երկարավուն քերծվածքներ, [որոնք] ծածկված են չոր մաշկով և [որն] ունի 0.3 սանտիմետր լայնություն և 3.5 սանտիմետր երկարություն: Որևէ այլ վնասվածք չի հայտնաբերվել»:

Եզրակացություն

3.1. [Դիմողի] բժշկական զննության ընթացքում հայտնաբերվել են հետևյալ վնասվածքները. կապտուկ գոտկատեղի շրջանի ձախ կողմում, քերծվածքներ աջ ուսի վրա և գլխի աջ կողմում:

3.2. Այս վնասվածքները պատճառվել էին նեղ, երկարավուն մակերես ունեցող բութ ամուր առարկայի օգնությամբ՝ մարմնի նշված մասերին վնասվածքներ հասցնելու հետևանքով: Սույն վնասվածքները չեն կարող դիտարկվել որպես առողջությանը վնաս պատճառել:

3.3. Այդ վնասվածքների տեսակը, բնույթը և ինտենսիվությունը թույլ են տալիս եզրակացնել, որ դրանք պատճառվել էին զննությունից երեքից հինգ օր առաջ, այսպիսով՝ չի բացառվում այն հավանականությունը, որ դրանք առաջացել էին ... 2001թ. օգոստոսի 7-ին:

3.4. Անհնար է գնահատել այդ վնասվածքները՝ որոշելու համար, թե արդյոք դրանք առաջացել էին ընկնելու կամ որոշակի առարկայի ազդեցության հետևանքով, քանի որ ենթադրյալ «ընկնելու» հանգամանքներն անհայտ են:

15. 2001թ. օգոստոսի 11-ին շտապօգնության անձնակազմը երկու անգամ այցելել էր դիմողին՝ սրտի շրջանում սուր ցավ ու գլխապտույտ ունենալու նրա բողոքների առիթով:

16. Հաջորդ օրը դիմողը հսկիչներին զանգատվել էր կրծքավանդակի աջ կողմում և մեջքի շրջանում սուր ցավից: Շտապօգնության անձնակազմը նրան տեղափոխել էր Լիպեցկի շրջանային հիվանդանոց: Դիմողը, առանց որևէ այլ բացատրության՝ տալու զանգատվել էր հիվանդանոցի բժիշկներին, որ իրեն ծեծել են 2001թ. օգոստոսի 7-ին: Դիմողի բժշկական զննության վերաբերյալ հիվանդանոցի զեկույցում նշված էր հետևյալը.

«1. Ուրոլոգի զննությունը: Ախտորոշում՝ աջ երիկամի վնասվածք: Այդ վնասվածքի բուժումն իրականացվում է ուրոլոգիական բաժանմունքում՝ տասնօրյա ժամկետում: Հետագա զննությունը կկատարվի վիրաբույժի կողմից՝ բնակության վայրում:

2. Քիթ-կոկորդ-ականջի բժշկի զննությունը: Ախտորոշում՝ երկկողմ ականջաբորդ, քթի արտաքին հետվնասվածքային ձևախախտում և քթի միջնապատի շեղում: Դիմողի մոտ բավականին երկար ժամանակ առկա են եղել սույն երկու խնդիրները, և [դրանք] չեն առաջացել մոտ մեկ շաբաթ առաջ՝ գլխի վնասվածքի հետևանքով:

3. Նյարդավիրաբույժի զննություն: Ախտորոշում՝ հետվնասվածքային ասթենիկ սինդրոմ: [Դիմողը] պետք է վերահսկվի նյարդաբանի կողմից բնակության վայրում ...»:

Ձեկույցում նաև նշվել էր, որ դիմողը կողերի և մեջքի աջ կողմում ուներ կապտուկներ:

17. Դիմողը զտնվել էր հիվանդանոցում մինչև 2001թ. օգոստոսի 22-ը:

Բ. Դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների վարույթը

18. 2001թ. հոկտեմբերի 19-ին Լիպեցկի Օկտյաբրսկի շրջանի դատախազի օգնական տկն Ֆ.-ն մերժել էր դիմողի ծեծի վերաբերյալ բողոքը: Մեկեջանոց որոշումը շարադրված է հետևյալ կերպ.

«2001թ. հոկտեմբերի 8-ին Լիպեցկի Օկտյաբրսկի շրջանի դատախազությունը նյութեր էր ստացել ... 2001թ. օգոստոսի 7-ին ոստիկանության աշխատակիցների կողմից իրեն ծեծելու վերաբերյալ [դիմողի] բողոքի հետ կապված:

Հարցաքննության ընթացքում [դիմողը] հրաժարվել էր բացատրություն տալ ծեծի մասին՝ փաստաբանի բացակայության պատճառով: Այն բանից հետո, երբ [նրան] ասացին, որ փաստաբանի ներկայությունն անհրաժեշտ չէ այս դեպքում, [դիմողը] կրկին հրաժարվել էր տրամադրել որևէ բացատրություն՝ առանց իր մերժումը հիմնավորելու:

Հետևաբար, հնարավոր չէր պարզել դեպքի հանգամանքները:

Վերոնշյալի հիման վրա ... [դիմողի] պահանջը՝ ոստիկանության աշխատակիցներին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ, մերժվում է քրեական հանցագործության հատկանիշների բացակայության պատճառով»:

19. 2001թ. նոյեմբերի 19-ին Լիպեցկի Օկտյաբրսկի շրջանի դատախազը հանձնարարել էր կատարել լրացուցիչ քննություն դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի բողոքների վերաբերյալ կապակցությամբ:

20. Երեք օր անց դիմողը դիմել էր քննիչին լրացուցիչ բժշկական զննություն թույլատրելու խնդրանքով և կրկին բողոքել էր ծեծի մասին, սակայն՝ ապարդյուն:

21. 2001թ. դեկտեմբերի 7-ին դատախազի օգնական սկն Ֆ.-ն զեկույց էր ներկայացրել, ով հաստատում էր իր՝ 2001թ. հոկտեմբերի 19-ի որոշման օրինականությունը: Այն հետևյալ ձևակերպմամբ էր.

«Հարցաքննության ընթացքում [դիմողը] պարզաբանել էր, որ 2001թ. օգոստոսի 7-ին նրան ձերբակալել էին... և տարել Լիպեցկի Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունք: Ոստիկանության բաժանմունքում իրեն հարցաքննել էին ոստիկանության աշխատակիցներ պրն Ա.-ն, պրն Մ.-ն և պրն Յ.-ն: Հարցաքննության ընթացքում ոստիկանության աշխատակիցներ՝ պրն Ա.-ն և պրն Յ.-ն ծեծի էին ենթարկել [դիմողին]՝ հարվածելով նրա գլխին, մասնավորապես, ականջներին և ծոծրակին: Պրն Մ.-ն չէր մասնակցել ծեծին: Ծեծից հետո [դիմողը] գրել էր խոստովանական վկայություն»:

Փաստերի կապակցությամբ հարցաքննված պրն Ա.-ն հայտարարել էր, որ 2001թ. օգոստոսի 7-ին ինքը՝ պրն Յ.-ի և պրն Ա.-ի հետ մեկտեղ, զրուցել էր [դիմողի] հետ Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքի հարցաքննության սենյակում. [դիմողը] ձերբակալվել էր կեղծ թղթադրամներ օգտագործելու կասկածանքով: [Դիմողն] ինքնակամ տրամադրել էր իր ձերբակալմանը հանգեցրած բոլոր պարագաները: Բարոյական կամ ֆիզիկական ճնշում չի գործադրվել [դիմողի] նկատմամբ: [Դիմողի] հետ խոսելուց հետո պրն Ա.-ն և պրն Յ.-ն լքել էին սենյակը, և պրն Ա.-ն մնացել էր [դիմողի] հետ:

Պրն Յ.-ն արել էր նույնանման հայտարարություն:

Պրն Ա.-ի կողմից արված հայտարարությունները նման էին պրն Ա.-ի և պրն Յ.-ի հայտարարություններին, սակայն նա նաև ավելացրել էր, որ պրն Ա.-ի և պրն Յ.-ի գնալուց հետո [դիմողը] տեղեկացվել էր իր՝ Ռուսաստանի Սահմանադրության 51-րդ հոդվածով երաշխավորված [իրավունքների], ինչպես նաև պատիժը մեղմացնող հանգամանքների մասին: [Դիմողը] ցանկություն էր հայտնել խոստովանական հայտարարություն գրել... իր հանցանքների, այն է՝ ԱՄՆ կեղծ դոլարների վաճառքի վերաբերյալ:

Առերեսման ընթացքում, որին մասնակցել էր [դիմողը]... պրն Ա.-ն, պրն Մ.-ն և պրն Յ.-ն հաստատել էին իրենց հայտարարությունները:

2001թ. օգոստոսի 13-ի թիվ 785 փորձագիտական եզրակացության համաձայն՝ համաձայն [դիմողը] ուներ կապտուկ մեջքի ձախ կողմում՝ աջ ուսի և գլխի աջ կողմում վնասվածքներ, ինչը չի կարող դիտվել որպես առողջությանը վնաս պատճառելու հիմք:

Ըստ Լիպեցկ քաղաքի ոստիկանության բաժանմունքի ոստիկանության աշխատակիցներ պրն Պ.-ի և պրն Ա.-ի հայտարարությունների, ովքեր 2001թ. օգոստոսի 7-ին մասնակցել էին [դիմողի] ձերբակալությանը, երբ [դիմողը] տարվել էր Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունք, նա կորցրել էր գիտակցությունը և ընկել հատակին: Ուշքի գալուց հետո [դիմողը] բացատրել էր, որ ինքը սրտի կաթված է տարել և խնդրել էր բերել իր դեղերը: Նրանք կարծել էին, որ [դիմողի] ուշագնացությունը կեղծ էր:

Լիպեցկ քաղաքի ոստիկանության բաժանմունքի աշխատակից պրն Ջա.-ն, ով նույնպես մասնակցել էր [դիմողի] ձերբակալությանը, արել էր նույնանման հայտարարություն:

2001թ. օգոստոսի 9-ին քիթ-կոկորդ-ականջի բժշկի կողմից զննության արդյունքում [դիմողի] մոտ չէին հայտնաբերվել ականջի վնասվածքի նշաններ:

Լիպեցկ քաղաքի ոստիկանության ժամանակավոր ձերբակալվածների բաժանմունքի գրանցամատյանում առկա է 2001թ. օգոստոսի 9-ին կազմված թիվ 1110 գրառումը, որում դիմողը նշել էր, որ վնասել էր իր աջ ձեռքի նախաբազուկը և մարմնի ձախ կողմը՝ 2001թ. օգոստոսի 8-ին Օկտյաբրսկի համայնքի ոստիկանության բաժանմունքում: Նա չուներ որևէ բողոք իր առողջական վիճակի հետ կապված: Սույն հայտարարությունը կատարվել է [դիմողի] կողմից. այդ [փաստը] հիմնավորվում է նրա ստորագրությամբ:

Օկտյաբրսկի շրջանային դատախազին ուղղված իր հայտարարության մեջ [դիմողը] խնդրել էր լրացուցիչ բժշկական զննություն անցկացնել, քանի որ նա ուներ երիկամների վնասվածք, և տասն օր՝ 2001թ. օգոստոսի 12-22-ն ընկած ժամանակահատվածում գտնվել էր Լիպեցկի շրջանային հիվանդանոցում բուժում ստանալու համար: Հաշվի առնելով այդ հանգամանքները՝ դատաբժշկական փորձաքննությունն գտնվել էր որոշելու համար [դիմողի] վնասվածքների ծանրությունը և պատճառահետևանքային կապ գտնելու հաստատված վնասվածքների և [դիմողի] Լիպեցկի շրջանային հիվանդանոցում գտնվելու միջև, որտեղ ախտորոշվել էր «մի երիկամի վնասվածք»:

Ըստ 2001թ. դեկտեմբերի 7-ի թիվ 7320 դատաբժշկական փորձաքննության զեկույցի՝ [դիմողի] իր աջ երիկամի բուժման նպատակով հիվանդանոցում պառկելը կապված չէր [իր] 2001թ. օգոստոսի 7-ին ստացած վնասվածքի հետ, քանի որ նախնական քննությամբ չէին արձանագրվել կապտուկներ կրծքավանդակի ու մեջքի շրջանում, թեև դրանք արձանագրվել էին Լիպեցկի շրջանային հիվանդանոցում զննության ժամանակ: Այսպիսով, կարելի է եզրակացնել, որ այդ վնասվածքները կարող էին պատճառվել [դիմողի] կողմից 2001թ. օգոստոսի 9-ին բժշկական փորձագետի զննումից հետո:

Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ պետք է եզրակացնել, որ հարցաքննության ընթացքում [քննիչը] չուներ օբյեկտիվ տվյալներ, որոնք ցույց կտային, որ ոստիկանության աշխատակիցների գործողությունները պարունակել են քրեական հանցագործության տարրեր, և, այդպիսով, չկա 2001թ. հոկտեմբերի 19-ի որոշումը չեղյալ համարելու, որևէ հիմք որով քրեական վարույթ սկսելու պահանջը մերժվել էր:

22. Դիմողը 2001թ. դեկտեմբերի 7-ի որոշման մասին տեղեկացել էր դատարանում:

C. Քրեական դատարանների կողմից դիմողի դեմ քրեական վարույթի և վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների քննությունը

23. Դիմողին լրացուցիչ մեղադրանք էր առաջադրվել գողություն կատարելու և փաստաթղթերը կեղծելու համար: 2001թ. դեկտեմբերի 7-ին լրացել էր նրա թույլատրված կալանքի ժամկետը: Հինգ օր անց նրա գործն ուղղարկվել էր Լիպեցկի Օկտյաբրսկի շրջանային դատարան: Դիմողը Շրջանային դատարան բողոք էր ներկայացրել՝ պնդելով, որ իր ձերբակալման ընթացքում նա ենթարկվել էր վատ վերաբերմունքի ոստիկանության աշխատակիցների կողմից:

24. Դատավարության ընթացքում դիմողը կրկնել էր իր 2001թ. օգոստոսի 7-ի հայտարարությունները, բացառությամբ այն փաստի, որ մինչև իրեն ձերբակալելը նրան հայտնի էր, որ հարյուր դոլարանոց թղթադրամը կեղծ էր:

25. 2002թ. հունվարի 10-ին Օկտյաբրսկի շրջանային դատարանը դիմողին մեղավոր էր ճանաչվել գողություն կատարելու և կեղծ արժույթ օգտագործելու մեջ, համել էր նրան առաջադրված մնացած մեղադրանքները և նրան դատապարտել հինգ տարի և վեց ամիս ազատազրկման: Շրջանային դատարանի վճիռը հիմնված էր, մասնավորապես, դիմողի խոստովանական հայտարարությունների, ականատեսների վկայությունների, դիմողին խուզարկելու և հարյուր դոլարանոց թղթադրամներ բռնագրավելու և թղթադրամները կեղծ լինելու վերաբերյալ փորձագիտական եզրակացության վրա: Ուսումնասիրելով 2001թ. օգոստոսի 13-ի փորձագիտական եզրակացությունը, 2001թ. օգոստոսի 12-ի հիվանդանոցի եզրակացությունը՝ Շրջանային դատարանը մերժել էր դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ գանգատը որպես անհիմն:

26. Դիմողի փաստաբանը վերաքննիչ բողոք էր ներկայացրել մասնավորապես առ այն, որ դիմողը ծեծի էր ենթարկվել ոստիկանության աշխատակիցների կողմից ձերբակալությունից հետո:

27. 2002թ. փետրվարի 7-ին Լիպեցկի շրջանային դատարանը վճիռը թողել էր անփոփոխ: Մարզային դատարանը գտել էր, որ Շրջանային դատարանի կայացրած եզրակացությունն առ այն, որ վատ վերաբերմունքն ապացուցված չէր, օրինական էր: Մի քանի ոստիկաններ ցուցմունք էին տվել, որ դիմողը ոստիկանությունում ընկել էր և հարվածել գլուխը հատակին:

II. ՀԱՍՏԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Քրեական հանցագործությունների քննությունը

28. ՌԻՖՍՈՒ քրեական դատավարության օրենսգիրքը (ուժի մեջ է 2002թ. հուլիսի 1-ից «CCrP») սահմանում է, որ քրեական հետաքննություն կարող է նախաձեռնվել անհատի կողմից քննիչին

ներկայացված բողոքի առկայության դեպքում կամ քննչական մարմինների նախաձեռնությամբ, եթե առկա են պատճառներ ենթադրելու, որ կատարվել է հանցագործություն (հողվածներ 108 և 125): Դատախազը պատասխանատու է քննության ընդհանուր ղեկավարման համար (հողվածներ 210 և 211): Նա կարող է հանձնարարել հատուկ քննչական գործողություններ, փոխանցել գործը մեկ այլ քննիչի կամ հանձնարարել լրացուցիչ քննություն: Եթե առկա չեն քրեական քննություն նախաձեռնելու հիմքեր, դատախազը կամ քննիչը պատճառաբանված որոշում են ներկայացնում, որի մասին տեղեկացվում է շահագրգիռ կողմը:

ՕՐԵՆՔԸ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՅՈՂՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

29. Դիմողը բողոքել է, որ իր ձերբակալումից հետո նա ենթարկվել էր այնպիսի վերաբերմունքի, որն անհամատեղելի է Կոնվենցիայի 3-րդ հողվածի հետ, և որ իշխանությունները չէին իրականացրել այդ միջադեպի արդյունավետ քննություն: Դատարանը կուսուճմասիրի այս գանգատը 3-րդ հողվածից բխող՝ պետության նեգատիվ և պոզիտիվ պարտավորությունների տեսանկյունից, որը նախատեսում է հետևյալը.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Կողմերի պնդումները

30. Կառավարությունը պնդել է, որ գանգատն ակնհայտորեն անհիմն է: Ոստիկանության աշխատակիցները դիմողին չէին ենթարկել անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի: Կառավարությունը մի շարք պարզաբանումներ է ներկայացրել առաջադրել դիմողի առնվազն որոշ վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ: Մասնավորապես, այն պնդել է, որ դիմողը կարող էր կրել որոշակի մարմնական վնասվածքներ, երբ նա գտնվել էր Օկտյաբրսկի համայնքի ոստիկանության բաժանմունքում՝ տկն Դ.-ի և պրն Մի.-ի կողմից, ումից դիմողը շաքարավազ էր գնել՝ վճարելով կեղծ թղթադրամով: Կառավարությունը տրամադրել է 2005թ. հոկտեմբերի 19-ին ոստիկանության աշխատակիցներ պրն Ա.-ի և պրն Ջա.-ի կողմից արված հայտարարությունների ձեռագիր պատճենները: Պրն Ջա.-ն հայտարարել էր, որ նա ձերբակալել էր դիմողին, որի անունը նա չէր հիշում, և տարել նրան ոստիկանական բաժանմունք: Ոստիկանական բաժանմունքի մոտ նրանց մոտեցել էր տկն Դ.-ն, ով «փորձում էր վիճել ձերբակալված անձի հետ, հարձակվել էր նրա վրա»: Պրն Ջա.-ն նշել էր, որ ոստիկանության աշխատակիցները «հեռացրել էին նրան ձերբակալվածից»: Պրն Ա.-ն գրել էր, որ «տուժողները փորձել էին ծեծել [դիմողին], սակայն իրենք նրանց հրել էին մի կողմ»:

31. Յիմք ընդունելով դատախազի օգնականի 2001թ. դեկտեմբերի 7-ի զեկույցը և 2005թ. հոկտեմբերի 19-ին ոստիկանի՝ պրն Ջա.-ի կողմից կատարված ձեռագիր հայտարարությունը՝ Կառավարությունն այնուհետև պնդել է, որ դիմողը կեղծ ուշագնաց էր եղել Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքում և ընկել էր՝ գլուխը հարվածելով հատակին:

32. Բացի դրանից, Կառավարությունը նշել է, որ դիմողի ձախ թևի վնասվածքը և մարմնի ձախ կողմի կապտուկը պատճառվել էին իր իսկ կողմից: Առանց որևէ մանրամասն տեղեկություն տրամադրելու՝ Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողն էր ինքն իրեն վնասել 2001թ. օգոստոսի 8-ին Օկտյաբրսկի համայնքի ոստիկանության բաժանմունքում: Ըստ Կառավարության՝ դիմողն այդ մասին գրառել էր կալանավայրի գրանցամատյանում (տես վերը՝ կետ 12):

33. Ի վերջո, Կառավարությունը պնդել է, որ 2001թ. նոյեմբերի 30-ին անցկացվել էր դիմողի լրացուցիչ դատաբժշկական փորձաքննություն: Այդ զննության արդյունքներն արձանագրվել էին 2001թ. դեկտեմբերի 7-ի զեկույցում: Ըստ այդ զեկույցի՝ դիմողը կարող էր ունենալ երիկամների վնասվածք 2001թ. օգոստոսի 9-12-ն ընկած ժամանակահատվածում, քանի որ փորձագետը, ով 2001թ. օգոստոսի 9-ին կատարել էր դիմողի նախնական զննություն, չէր արձանագրել դիմողի կրծքավանդակի և մեջքի վրա կապտուկներ, և դիմողը փորձագետին չէր բողոքել երիկամների ցավից:

34. Կառավարությունը նաև ընդգծել է, որ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները մանրամասն քննվել էին դատախազության մարմինների և ներպետական դատարանների

կողմից: Ըստ ոստիկանության աշխատակիցների հարցաքննության արդյունքների՝ դիմողի պնդումներն անհիմն էին:

35. Դիմողը վիճարկել է Կառավարության յուրաքանչյուր պնդում վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ: Մասնավորապես, նա պնդել է, որ ինքը չէր իրեն հասցրել վնասվածքները և որ Կառավարությունը չի ներկայացրել հակառակն ապացուցող որևէ փաստ: Նա նշել է, որ Կառավարությունը պնդել է, որ ինքն 2001թ. օգոստոսի 8-ին ստորագրել էր գրանցամատյանից քաղվածքը, սակայն այնտեղ առկա չէ դիմողի ստորագրությունը: Նա նաև նշել է, որ իրեն չէին վնասել տկն Դ.-ն ու պրն Մի.-ն: Նա նաև վիճարկել է Կառավարության փաստարկներն առ այն, որ ինքը կարող էր կրել որոշակի մարմնական վնասվածքներ 2001թ. օգոստոսի 9-12-ն ընկած ժամանակահատվածում: Դիմողը պնդել է, որ այդ ժամանակահատվածում ինքն եղել էր կալանքի տակ՝ ոստիկանության վերահսկողության ներքո, և որ Կառավարությունը չի տրամադրել որևէ ճշմարտանման բացատրություն այդ ժամանակահատվածում իր վնասվածքների վերաբերյալ:

36. Դիմողը պնդել է, որ ինքը հետևողականորեն բողոք էր ներկայացրել ծեծի առնչությամբ՝ այն պահից, երբ կարողացել էր դա անել ազատորեն, այն է՝ շտապօգնության անձնակազմին, հիվանդանոցի բժիշկներին, դատախազներին և ներպետական դատարաններին: Նա հիմնվել է 2001թ. օգոստոսի 13-ին բժիշկ-փորձագետի կողմից ներկայացված եզրակացությունների վրա՝ որ նրա վնասվածքները կարող էին հասցվել ամուր բուք առարկայի օգնությամբ: Նա նշել է, որ նման նկարագրությունը համապատասխանում է ոստիկանների կողմից ծեծի ընթացքում օգտագործված ռետինե մահակի նկարագրությանը: Դիմողն այնուհետև նշել է, որ ներպետական իշխանություններին ուղղված՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր բողոքներն անօգուտ են եղել, և իր դիմումները՝ լրացուցիչ դատաբժշկական փորձաքննություն կատարելու վերաբերյալ, մնացել էին անպատասխան:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Ընդունելիությունը

37. Դատարանը նշում է, որ այս գանգատն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Այնուհետև այն նշում է, որ այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Չեղարկվելով, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Գործի հանգամանքները

(a) Ընդհանուր դրույթներ

38. Ինչպես Դատարանը բազմիցս հայտարարել է, 3-րդ հոդվածը երաշխավորում է ժողովրդավարական հասարակության առավել հիմնարար արժեքներից մեկը: Նույնիսկ անենադժվարին պայմաններում, ինչպիսիք են ահաբեկչության և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարը, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոշտանգումները և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը՝ անկախ տուժողի վարքագծից (տես՝ Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772 / 95, կետ 119, ՄԻԵԴ 2000թ.-IV, և Շահալև ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1996թ. նոյեմբերի 15, վճիռներ 1996թ.-V, էջ 1855, կետ 79): 3-րդ հոդվածում նախատեսված չէ որևէ դրույթ Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետի թույլատրելի սահմաններից դուրս բացառությունների համար անգամ արտակարգ և ազգի կյանքին սպառնացող իրավիճակների դեպքում (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803 / 94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999թ.-V, և Ասսենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28-ի վճիռները, Վճիռների և որոշումների ժողովածու 1998թ.-VIII, էջ 3288, կետ 93):

39. Դատարանը հետևողականորեն շեշտել է, որ տառապանքը և ստորացումը ցանկացած դեպքում չպետք է դուրս գան տառապանքի կամ նվաստացման անխուսափելի տարրից՝ տվյալ ձևի իրավաչափ վերաբերմունքի կամ պատժի իմաստով: Անձին իր ազատությունից զրկելու միջոցները կարող են հաճախ ներառել նման տարրեր: Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն պետությունը պետք է ապահովի, որպեսզի անձը ձերբակալվի այնպիսի պայմաններում, որոնք համատեղելի են իր մարդկային արժանապատվության նկատմամբ հարգանքին, և որպեսզի այդ միջոցառումների իրականացման նման եղանակն ու մեթոդը չենթարկեն նրան տառապանքի ավելին, քան դա նախատեսված է կալանքին բնորոշ անխու-

սափելի մակարդակով (տես՝ Կուդլան ընդդեմ Լեհաստանի [GC], թիվ 30210/96, կետեր 92-94, ՄԻԵԴ 2000թ.-XI):

40. Կալանավորների համատեքստում, Դատարանն ընդգծում է, որ՝ կալանքի տակ գտնվող անձինք խոցելի վիճակում են, և որ իշխանությունները պարտավոր են պաշտպանել նրանց ֆիզիկական բարեկեցությունը (տես՝ Թարարիևան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 4353/03, կետ 73, ՄԻԵԴ 2006թ. ... (քաղվածքներ), Սարբանն ընդդեմ Սուդանի, թիվ 3456/05, կետ 77, 2005թ. հոկտեմբերի 4, և Մուսին ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 67263/01, կետ 40, ՄԻԵԴ 2002թ.-IX): Ինչ վերաբերում է ազատությունից զրկված անձին՝ ֆիզիկական ուժի ցանկացած կիրառում, որը տեղի չի ունեցել խիստ անհրաժեշտության պայմաններում, նվաստացնում է մարդկային արժանապատվությունը և սկզբունքորեն համարվում Կոնվենցիայի 3-րդ - հոդվածում ամրագրված իրավունքի խախտում (տես՝ Շեյդանն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 65859/01, կետ 59, 2006թ. դեկտեմբերի 7, Ռիբիչն ընդդեմ Ավստրիայի, 1995թ. դեկտեմբերի 4-ի վճիռները, Series A թիվ 336, կետ 38, և Կրաստանովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 50222/99, կետ 53, 2004թ. սեպտեմբերի 30):

(b) Վերը նշված սույն գործի սկզբունքների կիրառումը

i. Փաստերի սահմանում

41. Դատարանը կրկնում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները պետք է ունենան համապատասխան ապացույցներ: Ապացույցները գնահատելիս՝ Դատարանն ընդհանուր առմամբ կիրառում է «որոշամիտ կասկածից վեր» ապացուցման չափորոշիչը (տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, Series A, թիվ 25, էջեր 64-65, կետ 161): Այնուամենայնիվ, այդպիսի ապացույցը կարող է հետևել բավականաչափ ծանրակշիռ, պարզ և համահունչ եզրակացությունների և նմանատիպ փաստերի կանխավարկածի գոյակցությունից: Եթե իրադարձություններն ամբողջությամբ կամ մեծամասամբ հայտնի են իշխանություններին, ինչպես այն անձանց գործերում, ովքեր գտնվում են իրենց վերահսկողության ներքո՝ կալանքի տակ, ապա առկա են ծանրակշիռ կասկածներ կալանքի ընթացքում այդ վնասվածքների առաջացման առնչությամբ: Անշուշտ, ապացուցման բեռն ընկած է իշխանությունների վրա՝ բավարար և համոզիչ բացատրություն ապահովելու համար (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000թ.-VII):

42. Այն դեպքերում, երբ ներպետական վարույթ տեղի է ունեցել, Դատարանի խնդիրը չէ գնահատել փաստերը և, որպես կանոն, ապացույցները պետք է գնահատեն դատարանները (տես Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի, 1993թ. սեպտեմբերի 22, Series A, թիվ 269, էջ 17, կետ 29): Թեև Դատարանը կաշկանդված չէ ներպետական դատարանների եզրակացություններով, սովորական պայմաններում այն պահանջում է ծանրակշիռ տարրեր այդ դատարանների կողմից փաստերի վերաբերյալ եզրակացությունից հեռանալու համար (տես՝ Մատկոնն ընդդեմ Սլովենիայի, թիվ 43393/98, կետ 100, 2006թ. նոյեմբերի 2): Եթե մեղադրանքները ներկայացվել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն, միևնույն է, Դատարանը պետք է մանրակրկիտ ստուգումներ կատարի (տես՝ *mutatis mutandis*, վերը նշված Ռիբիչի գործը, էջ 24, կետ 32):

43. Սույն գործում կողմերի կողմից չի վիճարկվել, և Դատարանը գտնում է, որ հաստատվել է այն, որ դիմողը ձերբակալվել և տեղափոխվել էր Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունք 2001թ. օգոստոսի 7-ին: Հաջորդ օրը նա տեղափոխվել էր ոստիկանության ժամանակավոր մեկուսարան, որտեղ նրան կալանավորել են և քրեական վարույթ սկսել նրա դեմ: Դատարանը նշում է, որ դիմողը չի ենթարկվել բժշկական զննության 2001թ. օգոստոսի 7-ին իր ձերբակալությունից անմիջապես հետո: Չկա նաև որևէ ապացույց, որ Կառավարությունը չի պնդել հակառակը, այն է՝ որ բանտի բժիշկը զննել է դիմողին 2001թ. օգոստոսի 8-ին՝ նախքան նրան ժամանակավոր մեկուսարան տեղափոխելը: Միաժամանակ Դատարանը կրկնում է, որ Կառավարության պնդել է, կալանավորվելուց հետո դիմողը գրանցամատյանում նշել էր, որ 2001թ. օգոստոսի 8-ին Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքում վնասել էր իր ձախ թևը և մարմնի ձախ կողմը (տես վերը՝ կետ 12): Առանց որոշելու գործի քննությունը և վնասվածքների աստիճանը, որոնք կիրականացվեն ստորև՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն, Դատարանը գտնում է, որ այդպիսով հաստատվել է, որ իր ձերբակալման օրը դիմողի մոտ առկա էր ձախ թևի վնասվածք և կապտուկ՝ մարմնի ձախ կողմում: 2001թ. օգոստոսի 9-ին դիմողը զննվել էր բժշկական փորձագետի կողմից, ով արձանագրել էր կապտուկներ գոտկատեղի շրջանում, քերծվածքներ՝ աջ թիակի և գլխի աջ հատվածի վրա (տես վերը՝ կետ 14): 2001թ. օգոստոսի 12-ին շտապօգնության բժիշկներ էին հրավիրվել դիմողի՝ կրծքավանդակի և մեջքի հատվածում ուժգին ցավից բողբոջելու պատճառով: Դիմողը տեղափոխվել էր հիվանդանոց, որտեղ ախտորոշվել էր, *inter alia*, աջ երիկամի և գլխի վնասվածք: Հիվանդանո-

ցի զեկույցում նույնպես նշվել էր, որ դիմողն ուներ կապտուկներ կողերի և մեջքի աջ կողմի շրջանում (տես վերը՝ կետ 16): Դիմողը ենթարկվել էր տասնօրյա բուժման՝ հիվանդանոցում, և ազատ էր արձակվել ուրուլոգի և նյարդաբանի կողմից հետագա վերահսկողության պայմանով:

44. Առաջին հերթին Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունը չի պնդել, որ վնասվածքները հասցվել էին դիմողի կողմից մինչև նրա ձերբակալումը: Ի պատասխան բժշկական եզրակացությունների արդյունքների՝ Կառավարությունն առաջ էր քաշել իրադարձությունների մի քանի տարբերակներ, որոնց պարագայում կարող էր առաջանալ դիմողի վնասվածքների առնվազն մի մասը:

45. Մասնավորապես, հիմնվելով երկու ոստիկանների 2005թ. հոկտեմբերի 19-ի գրավոր հայտարարությունների վրա՝ Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողի կողմից տուժած անձը հարձակվել էր նրա վրա ոստիկանության բաժանմունքի մոտակայքում (տես վերը՝ կետ 30): Այնուամենայնիվ, Դատարանին չի բավարարել այդ բացատրությունը: Այն առաջին հերթին նշում է, որ այդ վարկածը չի քննարկվել Օկտյաբրսկի շրջանի դատախազությունում և երբեք քննության չի առնվել դատախազի կողմից դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների քննության ընթացքում: Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունը չի պնդել հակառակը, որ այդ ներպետական իշխանությունները չեն ձեռնարկել որևէ գործողություն դիմողի վրա ենթադրյալ հարձակվողների դեմ, որ նրանք երբեք չեն ենթարկվել որևէ պատասխանատվության և նույնիսկ չեն հարցաքննվել ենթադրյալ հարձակման կապակցությամբ: Բացի դրանից, Դատարանը գտնում է, որ արտառոց է այն փաստը, որ առանց որևէ պաշտոնական փաստաթղթի առկայության, 2005թ. հոկտեմբերին, այսինքն՝ դիմողի ձերբակալությունից ավելի քան չորս տարի անց, ոստիկանության աշխատակիցները կարողացել են վերհիշել դիմողին ոստիկանության բաժանմունք տեղափոխելու բոլոր հանգամանքները և տուժողների անունները, ովքեր իբր հարձակվել էին նրա վրա: Դատարանը նաև չի անտեսում այն փաստը, որ ոստիկանության աշխատակիցները չեն պնդել, որ տուժողները հարվածել էին դիմողին: Ընդհակառակը, նրանք պնդել են, որ իրենք կանխել են հարձակումը:

46. Դատարանն այնուհետև կրկնում է Կառավարության կողմից ներկայացված երկրորդ բացատրությունն առ այն, որ ոստիկանության բաժանմունքում դիմողն իր գլուխը հարվածել էր հատակին կեղծ ուշագնացության ընթացքում: Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության բացատրությունը չի համապատասխանում 2001թ. օգոստոսի 13-ի բժշկական փորձագիտական զեկույցում արձանագրված դիմողի վնասվածքի բնույթին (տես վերը՝ կետ 14): Մինչդեռ Դատարանը չի բացառում կալանքի ընթացքում դժբախտ պատահարների հնարավորությունը, այն նաև նկատի է առնում փորձագետի եզրակացությունն առ այն, որ դիմողի վնասվածքները, այդ թվում՝ գլխի աջ կողմում քերծվածքը պատճառվել են «նեղ, երկարավուն մակերես ունեցող բութ ամուր առարկայի օգնությամբ»: Դատարանը նշում է, որ այս նկարագիրը համապատասխանում է փայտով կամ ռետինե մահակով ծեծի արդյունքում առաջացած ֆիզիկական բարդություններին, այլ ոչ թե հատակին ընկնելու հետևանքով առաջացած վնասվածքներին: Սույն եզրակացությունն ապացուցում է, որ փորձագետը չի ցանկացել եզրակացնել, որ վնասվածքներն առաջացել էին վայր ընկնելու հետևանքով: Բացի դրանից, չնայած Կառավարության կողմից ներկայացված փաստարկներին՝ Դատարանն անհրաժեշտ է համարում նշել, որ Կառավարությունը չի տրամադրել որևէ բացատրություն, թե ինչու իր կողմից նկարագրված հանգամանքներում դիմողին անմիջապես չէր տրամադրվել բժիշկ նրան բժշկական օգնություն ցուցաբերելու և նրա վնասվածքներն արձանագրելու համար:

47. Բացի դրանից, Կառավարությունը, հիմք ընդունելով գրանցամատյանից քաղվածքը՝ պնդել է, որ դիմողը գրանցամատյանում նշել էր, որ 2001թ. օգոստոսի 8-ին Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքում վնասել էր իր ձախ թևը և մարմնի ձախ կողմը (տես վերը՝ կետ 32): Այս կապակցությամբ Դատարանը ընդունում է դիմողի փաստարկը, որ այդ քաղվածքը չունի ապացուցողական արժեք, քանի որ այն գրվել էր հսկիչի ձեռքով և չի կրում դիմողի ստորագրությունը: Դատարանը նշում է, որ նա դիմել էր Կառավարությանը գրանցամատյանի համապատասխան էջերի պատճենները տրամադրել՝ հաստատելու համար նրա պնդումն առ այն, որ դիմողը նշել էր, որ իր վնասվածքներն անձամբ իր կողմից էին հասցվել, սակայն նման փաստաթուղթ չէր տրամադրվել: Դատարանը գտնում է, որ տարօրինակ է այն, որ Կառավարությունը նախընտրել էր ներկայացնել հաստատության հսկիչի կողմից կատարված ձեռագիր օրինակը: Բացի դրանից, Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ բացատրություն, թե ինչպես և երբ դիմողը կարող էր ինքն իրեն վնասել Օկտյաբրսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունքում հարցաքննվելու ընթացքում: Դատարանը նաև չի անտեսում այն փաստը, որ ո՛չ դատական փորձագետները, ո՛չ էլ հիվանդանոցի բժիշկները չէին արձանագրել դիմողի մարմնի վրա իսկ կողմից հասցված որևէ մարմնական վնասվածք:

48. Ի վերջո, պարզաբանելով դիմողի մնացած վնասվածքները, որոնք արձանագրվել էին հիվանդանոցի զեկույցում 2001թ. օգոստոսի 12-ին, սակայն չէին հայտնաբերվել փորձագետի կողմից

2001թ. օգոստոսի 9-ին՝ Կառավարությունը միայն հայտարարել է, որ վնասվածքներն առաջացել էին 2001թ. Օգոստոսի 9-12-ն ընկած ժամանակահատվածում և, հետևաբար չէին կարող լինել 2001թ. օգոստոսի 7-ի ենթադրյալ ծեծի արդյունք: Այս կապակցությամբ Դատարանն առաջին հերթին նշում է, որ բժշկական փորձագետը, ով գնել էր դիմողին 2001թ. օգոստոսի 9-ին, ոչ միայն չէր արձանագրել դիմողի որոշակի վնասվածքները, օրինակ՝ աչք երիկամի վնասվածքը, որն ավելի ուշ հայտնաբերվել էր հիվանդանոցում 2001թ. օգոստոսի 12-ին, այլև իր գեկույցում չէր նշել դիմողի նախաբազկի վնասվածքը, որը, ինչպես նշվել է Կառավարության կողմից առաջացել էր 2001թ. օգոստոսի 8-ին: Հետևաբար, Դատարանը չի տալիս որևէ ապացուցողական կշիռ այն հանգամանքին, որ դիմողի մարմնի վրա եղած որոշ վնասվածքներ արձանագրվել էին հիվանդանոցի բժիշկների կողմից 2001թ. օգոստոսի 12-ին: Բացի դրանից, թեև դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների քննության արդյունավետության հարցը կուսումնասիրվի ստորև, Դատարանն անհրաժեշտ է համարում ընդգծել այն փաստը, որ 2001թ. օգոստոսի 9-ի փորձաքննությունը հանձնարարվել էր ոստիկանության նույն քննիչ տկն Ջ.-ի կողմից, ով հարցաքննել էր դիմողին իր ձերբակալությունից հետո և կարող էր ենթադրյալ ծեծի ականատեսը լինել (տես վերը՝ կետեր 11-13): Ոստիկանության քննիչը նաև հարցեր էր ուղղել բժիշկ-փորձագետին: Դատարանը կասկած է հայտնում, որ դա կարող էր ազդել փորձագետի եզրակացության վրա:

49. Դատարանն այնուհետև նշում է, որ դիմողը տրամադրել է վատ վերաբերմունքի մանրամասն նկարագրություն, որին նա ենթադրաբար ենթարկվել էր, և նշել է տեղը, ժամը և դրա տևողությունը: Այն նշում է դիմողի կողմից ներկայացված բողոքների հաջորդականությունը, որ նա կալանքի ընթացքում ենթարկվել էր վատ վերաբերմունքի ոստիկանների կողմից, և այն փաստը, որ նա դատախազության մարմիններին և ներպետական դատարաններին ներկայացրել էր իր մեղադրանքները, երբ նա ունեցել էր ազատ հայտարարություններ անելու հնարավորություն: Միևնույն ժամանակ, Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունն ուներ հնարավորություն հերքելու դիմողի մեղադրանքները՝ ներկայացնելով իրադարձությունների ճշմարտանման իր վարկածը և դրան համապատասխան ապացույցներ: Անշուշտ, Կառավարությունը չի ապահովել որևէ ճշմարտանման բացատրություն դիմողի վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ:

50. Այս պայմաններում, հաշվի առնելով իշխանությունների պարտավորությունը կալանքի ընթացքում իրենց հսկողության տակ գտնվող անձանց պատճառված վնասվածքների համար, և սույն գործում Կառավարության կողմից համոզիչ և ճշմարտանման բացատրության բացակայության պարագայում Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության վարքագծից ելնելով այնկարող է տալ իր եզրակացությունը, և գտնում է, որ դիմողի վնասվածքները նրա կողմից ներկայացված վերաբերմունքի արդյունք են, և որի համար Կառավարությունը պատասխանատվություն է կրում (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետ 88, ՄԻԵԴ 1999թ.-V, Մեհմեդ Էմին Յուքսելն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 40154/98, կետ 30, 2004թ. հուլիսի 20, Միխենն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 77617/01, կետեր 104-105, 2006թ. հունվարի 26, և Դեդովսկին և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 7178/03, կետեր 78-79, 2008թ. մայիսի 15): Դատարանը, հետևաբար, պետք է քննի վերաբերմունքի ծանրության աստիճանը, որին ենթարկվել էր դիմողը՝ իր պնդումների և գործում առկա փաստերի հիման վրա:

ii. Վատ վերաբերմունքի ծանրության գնահատումը

51. Պարզելու համար, թե վատ վերաբերմունքի որ դրսևորումն է պետք որակել որպես խոշտանգում, քննության պետք է առնվի 3-րդ հոդվածում ամրագրված տարբերակումն այդ հասկացության և անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի միջև: Դատարանն արդեն նշել է նախորդ գործերում, որ դա միտումնավոր է, որ Կոնվենցիան պետք է այս տարբերակման միջոցով կատարի միտումնավոր անմարդկային վերաբերմունքի վրա, հատուկ տարբերակում որն առաջացնում է շատ լուրջ ու դաժան տառապանք: Բացի վերաբերմունքի ծանրությունից, առկա է նաև նպատակային տարր, որը սահմանում է խոշտանգման նպատակը՝ դիտավորությամբ ծանր ցավ կամ տառապանք պատճառելու, inter alia, տեղեկատվություն ստանալու համար (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 114, ՄԻԵԴ 2000թ.-VII): Դատարանի հետևողական մոտեցման համաձայն՝ վերաբերմունքը համարվում է «անմարդկային», եթե այն նախապես մտածված է, տևում է ժամեր շարունակ և առաջացնում ու փաստացի պատճառում է մարմնական վնասվածքներ կամ ծանր ֆիզիկական կամ հոգեկան տառապանք: Այն համարվում է «նվաստացնող», եթե այն առաջացնում է զրհի մոտ վախի, տանջանքի ու թերաբժեքության զգացում, որոնք ստորացուցիչ և վիրավորական են (տես՝ ս վերը նշված Կուլլայի գործը, կետ 92): Այն հար-

ցը, թե արդյոք վերաբերմունքի նպատակը զոհին նվաստացնելը կամ ստորացնելն է, հանդիսանում է մի գործոն, որը պետք է հաշվի առնել, սակայն այդ նպատակի բացակայությունը չի կարող բացառել 3-րդ հոդվածի խախտումը (տե՛ս, օրինակ, Փիրսն ընդդեմ Յունաստանի, թիվ 28524/95, կետ 74, ՄԻԵԴ 2001թ.-III, և Կալաշնիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 47095/99, կետ 101, ՄԻԵԴ 2002թ.-VI):

52. Դատարանը կրկնում է, որ գտնում է, որ հաստատվել է, որ դիմողին ծեծել են ոստիկանության աշխատակիցները, և որ այդ ծեծի հետևանքով նա ստացել էր վնասվածքներ: Դատարանը չի տեսնում որևէ հանգամանք, որը կարող էր անհրաժեշտ լինել նրա նկատմամբ բռնություն կիրառելու համար: Այն երբեք չի պնդել, որ դիմողը դիմադրություն էր ցուցաբերել կալանավորվելու ընթացքում, կամ փորձել էր փախչել կամ չէր ենթարկվել ոստիկանների հրամաններին: Ավելին, չկա որևէ նշում, որ ձերբակալման կամ հետագա կալանավորման ընթացքում նա սպառնացել էր ոստիկանության աշխատակիցներին, օրինակ՝ բացահայտ կերպով զենք կրելու կամ նրանց վրա հարձակվելու առումով (տե՛ս, ի հակադրություն, Նեքոթեթ Բալաթն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 77092/01, կետ 25, 2007թ. նոյեմբերի 20, և Բերլիսկին ընդդեմ Լեհաստանի, թիվ 27715/95 և 30209/96, կետ 62, 2002թ. հունիսի 20): Հետևաբար, ուժի կիրառումը եղել է դիտավորյալ և ուղղված էր դիմողին ստորացնելու միջոցով իրեն ենթարկելուն: Բացի դրանից, վերաբերմունքը, որին ենթարկվել էր դիմողը, պետք է որ նրան պատճառեր հոգեկան և ֆիզիկական տառապանք, չնայած, որ դա չէր հանգեցնի երկարատև առողջական վատ վիճակի:

53. Հետևաբար, հաշվի առնելով դիմողի վնասվածքների բնույթը՝ Դատարանը եզրակացնում է, որ պետությունը կրում է պարտավորություն 3-րդ հոդվածի ներքո՝ հաշվի առնելով անմարդկային վերաբերմունքը, որին ոստիկանության կողմից ենթարկվել էր դիմողը, և որ տեղի է ունեցել այդ դրույթի խախտում:

(c) Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանությունը

54. Դատարանը կրկնում է, որ եթե անձը ներկայացնում է վիճելի բողոք, որ նա ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի՝ ի խախտումն 3-րդ հոդվածի, ապա այդ դրույթը կիրառվում է Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի ներքո պետության ընդհանուր պարտավորության հետ համատեղ... Կոնվենցիան պահանջում է, որպեսզի անցկացվի արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Քննություն կատարելու պարտավորությունը «ոչ թե արդյունքի, այլ միջոցների պարտավորությունն է»: Պարտադիր չէ, որ քննությունը հանգի այն եզրակացությանը, որը համընկնում է դիմողի պնդումներին, սակայն այն պետք է սկզբունքորեն հաստատի գործի փաստերը, և պնդումները ճշմարիտ լինելու դեպքում՝ հայտնաբերի և պատժի պատասխանատու անձանց: Այսպիսով, վատ վերաբերմունքի լուրջ պնդումների քննությունը պետք է լինի հիմնավոր: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է լուրջ միջոցներ ձեռնարկեն պարզելու համար, թե ինչ է տեղի ունեցել, և չպետք է հիմնվեն հապճեպորեն արված կամ անհիմն եզրակացությունների վրա՝ քննությունը դադարեցնելու համար: Նրանք պետք է ձեռնարկեն բոլոր հնարավոր քայլերն ապահովելու համար դեպքի հետ կապված ապացույցները, ներառյալ, inter alia, ականատեսների վկայությունները, դատաբժշկական ապացույցները և այլն: Քննության ցանկացած թերություն, որը վտանգում է վնասվածքներ հասցնելու պատճառների կամ պատասխանատու անձանց ինքնության հաստատումը, կարող է խախտել այդ չափորոշիչը (տես վերը՝ նշված Միխեևի գործը, կետ 107 և Ասսենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, Ջեկույց 1998թ.-VIII, կետ 102):

55. Սույն գործում ներկայացված ապացույցների հիման վրա Դատարանը գտնում է, որ Պատասխանող պետությունը պատասխանատու է 3-րդ հոդվածի ներքո դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունք կիրառելու համար (տես վերը՝ կետ 53): Հետևաբար, դիմողի բողոքն այս առումով «վիճելի» է: Իշխանությունները, այսպիսով, պարտավոր էին իրականացնել այն հանգամանքների արդյունավետ քննություն, որոնց ընթացքում դիմողն ստացել էր վնասվածքները (տես՝ Կրաստանովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 50222/99, կետ 58, 2004թ. սեպտեմբերի 30):

56. Այս կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ դիմողին ծեծի ենթարկելու մասին տեղեկացված դատախազության մարմինները կատարել էին նախաքննություն, որն այդպես էլ չէր հանգեցրել ծեծի համար պատասխանատու անձանց քրեական հետապնդման: Դիմողի՝ անմարդկային վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները նույնպես ենթակա էին ներպետական դատարանների կողմից քննության՝ արդարադատության երկու մակարդակներում: Դատարանի կարծիքով, հարցն այն չէ, թե արդյոք անցկացվել էր քննություն, քանի որ կողմերը չեն առարկել այն, այլ այն, թե արդյոք այն կատարվել էր ջանասիրաբար, թե արդյոք իշխանություններն ունեին վճռականություն հայտնաբերել և քրեական պատասխանատվության ենթարկել մեղավորներին և, հետևաբար, արդյոք քննությունն «արդյունավետ» էր:

57. Դատարանը կրկնում է, որ դիմողը լիովին կախվածության մեջ էր դատախազից իր բողոքը հաստատելու համար անհրաժեշտ ապացույցները հավաքելիս: Դատախազը լիազորված էր հարցաքննելու ոստիկանության աշխատակիցներին, վկաներին հրավիրել, այցելելու դեպքի վայր, դատական ապացույցներ հավաքելու և այլ կարևորագույն քայլեր ձեռնարկելու ճշմարտությունը հաստատելու համար: Նրա դերը շատ կարևոր էր ոչ միայն հանցագործներին պատասխանատվության ենթարկելու, այլև դիմողի՝ այլ կրած վնասի դիմաց փոխհատուցում ստանալու նպատակով միջոցների կիրառման հարցում (տես վերը՝ կետ 28):

58. Դատարանը, հետևաբար, առաջին հերթին գնահատում է դատախազի կողմից քննության կատարման օպերատիվությունը և դիմողին վատ վերաբերմունքի ենթարկած անձանց իշխանության կողմից պատասխանատվության ենթարկելու պատրաստակամությունը (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետեր 78 և 79, ՄԻԵԴ 1999թ.-V): Սույն գործում դիմողը 2001թ. օգոստոսի 9-ին Օկտյաբրսկի շրջանի դատախազին բողոք էր ներկայացրել իր նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ (տես վերը՝ կետ 13): Պարզվում է, որ դատախազությունն սկսել էր քննությունն ենթադրյալ ծեծի մասին տեղեկանալուց անմիջապես հետո:

59. Այնուամենայնիվ, քննության մանրակրկիտության առումով Դատարանը նշում է որոշ անպատասխանատվություն, որն կարող էր խափանել դրա հուսալիությունն ու արդյունավետությունը: Նախ՝ չի իրականացվել դիմողի վնասվածքների քանակի և բնույթի համապատասխան գնահատում: Դատարանն արդեն նշել է, որ ապշեցուցիչ է այն, որ դատաբժշկական փորձագետի կողմից դիմողի նախնական զննությունը հանձնարարվել էր նույն այն քննիչի կողմից, ով կարող էր հանդես գալ որպես նրա ծեծի ակնմատես (տես վերը՝ կետ 48): Դատարանն այնուհետև կրկնում է, որ պատշաճ բժշկական քննությունը կարևոր երաշխիք է վատ վերաբերմունքի դեմ: Դատական բժիշկը պետք է ունենա պաշտոնական և փաստացի անկախություն (տես՝ Աքոչն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22947/93 և 22948/93, կետեր 55 և 118, ՄԻԵԴ 2000թ.-X): Երբ բժիշկը պատրաստում է բժշկական զննության զեկույց անձի վերաբերյալ, ով պնդում է, որ ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի, ապա չափազանց կարևոր է, որ բժիշկը նշի վատ վերաբերմունքին պնդումների համապատասխանության աստիճանը: Եզրակացությունը, որում նշվում է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումներին համապատասխանող աստիճանը, պետք է հիմնված լինի հնարավոր տարբերակող ախտորոշումների քննարկման վրա (վատ վերաբերմունքին չառնչվող վնասվածքներ, այդ թվում՝ ինքն իրեն հասցված վնասվածքներ և հիվանդություններ): Դա չի կատարվել սույն գործում: 2001թ. օգոստոսի 13-ի իր զեկույցում փորձագետը ոչ միայն պատշաճորեն չի գրանցել դիմողի վնասվածքները, այլ նաև նա չի կատարել դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումների աստիճանի գնահատում (տես վերը՝ կետ 48): Հաշվի առնելով նախնական փորձագիտական զեկույցի լուրջ թերությունները՝ Դատարանը գտնում է, որ ցավալի է, որ լրացուցիչ փորձաքննությունը նշանակվել էր միայն 2001թ. նոյեմբերի 30-ին՝ դիմողի նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքից գրեթե չորս ամիս անց: Դատարանը նշում է, որ լրացուցիչ փորձագիտական եզրակացության ձգձգումը, ի թիվս այլ խնդիրների առաջացրել էր լուրջ հակասություններ դիմողին զննած Լիպեցկի շրջանային հիվանդանոցի և դատական բժիշկների եզրակացությունների միջև:

60. Դատարանը նաև գտնում է, որ արտասովոր է այն, որ 2001թ. հոկտեմբերի 19-ին իր որոշումն ընդունելիս դատախազի օգնականը չի կատարել քննության ընթացքում հավաքված բժշկական ապացույցներին որևէ հղում և պարզապես մերժել էր դիմողի բողոքը, քանի որ նա պահանջել էր իր փաստաբանի օգնությունը (տես վերը՝ կետ 18):

61. Երկրորդ՝ Դատարանը նշում է քննչական մարմինների կողմից ապացույցների գնահատման նկատմամբ ընտրովի և որոշ չափով՝ հակասական մոտեցումը: Դատարան ներկայացված վճռից ակնհայտ է, որ դատախազի օգնականի եզրակացությունները հիմնված էին գլխավորապես միջադեպում ներգրավված ոստիկանության աշխատակիցների ցուցմունքների վրա: Թեև դիմողի վկայություններից քաղվածքներն ընդգրկվել են քրեական վարույթի հարուցումը մերժելու որոշման մեջ՝ դատախազի օգնականը չի գտել, որ այդ վկայությունն արժանահավատ է, ըստ երևույթին այն պատճառով, որ այն արտացոլում էր անձնական կարծիք և դիմողի կողմից մեղադրական դիրքորոշում:

Այնուամենայնիվ, քննիչն ոստիկանների ցուցմունքներն ընդունել էր որպես արժանահավատ, չնայած այն հանգամանքին, որ նրանց հայտարարությունները կարող էին բխել պաշտպանական մարտավարությունից և նպատակաուղղված լինեին դիմողի հանդեպ վստահություն չտածելուն: Դատարանի կարծիքով, քննչական մարմինները վկայությունները գնահատելիս կիրառել էին տարբեր չափորոշիչներ: Ոստիկանության աշխատակիցների վկայությունների արժանահավատությունը նույնպես պետք է ստուգվեր, քանի որ դատախազությունը պետք է հաստատեր, թե արդյոք ոստիկանության

աշխատակիցները ենթակա են կարգապահական կամ քրեական պատասխանատվության (տես՝ Օգնիանովան և Չոբանն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 46317/99, կետ 99, 2006թ. փետրվարի 23):

62. Դատարանն այնուհետև նշում է, որ դատախազի օգնականի որոշումները չեն պարունակում այն վկաների որևէ հայտարարություն, ովքեր ոստիկանության աշխատակիցներ չէին: Մինչդեռ քննչական մարմինները չեն տրամադրել այն անձանց անունները, ովքեր կարող էին դիմողին տեսած լինել ոստիկանության բաժանմունքում կամ ավելի ուշ՝ կալանավայրում, կամ կարող էին նրա ենթադրյալ ծեծի ականատեսը լինել: Նրանք պետք է սեփական նախաձեռնությամբ քայլեր ձեռնարկեին բացահայտելու համար հնարավոր վկաներին: Ավելին, պարզվում է, որ քննիչը չի ձեռնարկել որևէ միջոցառում հայտնաբերելու այն տարածքը, որտեղ դիմողը ենթադրաբար ենթարկվել էր վատ վերաբերմունքի: Դատարանը, այդպիսով, գտնում է, որ քննչական մարմինների կողմից լրացուցիչ, հիմնավոր ապացույցների որոնման ձախողումը և նրանց կանխակալ վերաբերմունքը ոստիկանների հանդեպ պետք է դիտարկվի որպես քննության լուրջ թերություն (տես՝ Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի, 1997թ. սեպտեմբերի 25, Ձեկույց 1997թ.-VI, կետ 106):

63. Բացի դրանից, Դատարանը գտնում է, որ զարմանալի է, որ 2001թ. հոկտեմբերի 19-ի որոշման օրինականության վերաբերյալ զեկույցը, որով մերժվել էին դիմողի բողոքները, առաջին անգամ արվել էին նույն դատախազի օգնականի կողմից, ով ընդունել էր վերը նշված որոշումը: Ինչ վերաբերում է դատական վարույթին, Դատարանը նշում է, որ եթե խոսքը վերաբերում է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքներին, ապա ներպետական դատարանները չեն արել որևէ եզրակացություն վնասվածքների վերաբերյալ դիմողի բժշկական եզրակացությունների հիման վրա (տես վերը՝ կետ 25): Նրանք եզրակացրել էին, որ դիմողի պնդումները «համոզիչ չէին»՝ ընդունելով ոստիկանության աշխատակիցների վկայությունները: Թե՛ շրջանային և թե՛ մարզային դատարանները հիմնվել էին դատախազի օգնականի 2001թ. դեկտեմբերի 7-ի զեկույցի վրա: Իրականում պարզվում է, որ ներպետական իշխանությունները որևէ փորձ չեն կատարել վատ վերաբերմունք կիրառած անձանց քրեական պատասխանատվության ենթարկելու համար:

64. Հաշվի առնելով Ռուսաստանի իշխանությունների վերը նշված ձախողումները՝ Դատարանը գտնում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի պնդումների քննությունը չի եղել բազմակողմանի, համարժեք կամ արդյունավետ: Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԱՅՆ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ

65. Դիմողը բողոքել է 5-րդ հոդվածի և 6-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասերի ներքո, որ ինքն անօրինական եղանակով կալանքի է ենթարկվել, որ իրեն 2001թ. օգոստոսի 7-ին չի տրամադրվել փաստաբան, և որ այդ փաստաբանը չէր հրավիրվել 2001թ. հոկտեմբերի 19-ին դատախազի օգնականի կողմից անկացված հարցաքննությանը, և որ ներպետական դատարանները հրաժարվել էին պահպանել ապացույցների որոշակի տարրերը, օրինակ՝ փորձագիտական տարրեր քննություններ կատարելու վերաբերյալ իր խնդրանքը մերժվել էր, և որ քննչական մարմինները և ներպետական դատարանները թույլ էին տվել տարբեր ընթացակարգային խախտումներ:

66. Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած ներքո առկա բոլոր նյութերը՝ Դատարանը գտնում է, որ այն չի հայտնաբերել Կոնվենցիայում կամ դրա Արձանագրություններում ամրագրված իրավունքների ու ազատությունների խախտում: Հետևաբար, դիմումի այս մասը պետք է մերժվի որպես ակնհայտորեն անհիմն՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

67. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է՝

«Թե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնասը

68. Դիմողը պահանջել է 170.000 եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

69. Կառավարությունը պնդել է, որ պահանջված գումարը չափազանցված է և չհիմնավորված:

70. Ինչ վերաբերում է դիմողի ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջին՝ Դատարանը կրկնում է, առաջին հերթին, որ դիմողից չի կարելի պահանջել ներկայացնել իր կողմից կրած ոչ նյութական վնասի որևէ ապացույց (տես՝ Գրիդին ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 4171/04, կետ 20, 2006թ. հունիսի 1): Դատարանն այնուհետև նշում է, որ սույն գործում տեղի է ունեցել առանձնապես ծանր խախտում: Դատարանն ընդունում է, որ դիմողը վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու հետևանքով տառապել է նվաստացումից: Բացի դրանից, նրա՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները համարժեքորեն և արդյունավետորեն չեն քննվել: Այս պայմաններում, այն գտնում է, որ դիմողի տառապանքները չեն կարող փոխհատուցվել զուտ խախտման հայտնաբերմամբ: Այնուամենայնիվ, պահանջված գումարը չափազանցված է: Արդարացիության սկզբունքով գնահատումը կատարելով՝ այն դիմողին տրամադրում է 15,000 եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում, գումարած բոլոր տեսակի հարկերը, որոնք կարող են գանձվել վճարվող գումարից:

B. Ծախսեր և ծախքեր

71. Դիմողը չի պահանջել ներպետական դատարաններում կամ Դատարանում վարույթներին ներկայանալու համար ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում. և սա այն հարցը չէ, որը Դատարանը պարտավոր է քննել սեփական նախաձեռնությամբ (տես՝ Մոտիեն ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 39615/98, կետ 26, 2000թ. դեկտեմբերի 5):

C. Տուգանային տոկոսներ

Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելված երեք տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ

1. Վճռում է, որ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու և միջադեպի քննության անարդյունավետության վերաբերյալ դիմողի գանգատներն ընդունելի են, իսկ դիմումի մնացած մասը անընդունելի:

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

3. Վճռում է,

(a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան դիմողին վճարի 15000 (տասնհինգ հազար) եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում՝ վճիռն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում, որն պետք է հաշվարկվի վճարման օրվա դրությամբ ռուսական ռուբլու սահմանված փոխարժեքով,

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելված երեք տոկոս:

4. Մերժում է դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և գրավոր հրապարակվել է 2009թ. հունվարի 8-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն:

Շորեն Նիլսոն

Քարտուղար

Քրիստոս Ռոզակիս

Նախագահող

ԲԱՐԱՆԸ ԵՎ ՀԱՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2010թ. մայիսի 10-ի վճիռը

ՍՏՐԱՄՐՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

4. Դիմողները ծնվել են համապատասխանաբար՝ 1973թ. և 1965թ.: Դիմումը ներկայացնելու պահին նրանք գտնվում էին Բայրամփաշա և Իդիրմե բանտերում:

A. Դիմողների կալանքը և նրանց նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը հաստատող բժշկական եզրակացությունները

5. 1995թ. հուլիսի 21-ին Ստամբուլի Գազիոսմանփաշա թաղամասում ձեռքի նռնակ էր նետվել ոստիկանության ծառայողական ավտոմեքենայի մեջ: Մոտ տասնհինգ ոստիկաններ վիրավորվել էին: Այդ միջադեպի պատասխանատվությունն ստանձնել էր անօրինական զինված կազմակերպությունը՝ ԹՀԿ-ն (TDP) (Թուրքական հեղափոխական կուսակցություն): Հետևելով այդ դեպքին՝ ոստիկանությունն իրականացրել էր գործողություններ ԹՀԿ-ի անդամներին հայտնաբերելու ուղղությամբ:

1. Դիմողների կալանքը

6. 1995թ. օգոստոսի 4-ին և 5-ին՝ համապատասխանաբար, դիմողները ձերբակալվել և տեղափոխվել էին կալանավայր՝ ԹՀԿ-ում ներգրավվածության կասկածանքով: Նրանք մնացել էին կալանքի տակ մինչև 1995թ. օգոստոսի 17-ը:

7. 1995թ. օգոստոսի 11-ին և 13-ին՝ համապատասխանաբար, երկրորդ և առաջին դիմողները հարցաքննվել էին Ստամբուլի անվտանգության շտաբի հակաահաբեկչական բաժնի ոստիկանների կողմից, որի ընթացքում մանրամասն նկարագրել էին ԹՀԿ-ում իրենց մասնակցությունը: 1995թ. օգոստոսի 14-ին երկրորդ դիմողը կրկին հարցաքննվել էր: Այդ օրը առաջին դիմողը մասնակցել էր ոստիկանական մեքենայի պայթեցման վերաարտադրողական միջոցառումներին: Տարբեր ամսաթվերի դիմողները մասնակցել էին լուսանկարների միջոցով անձի նույնականացման միջոցառումներին:

8. Դիմողներն իրենց դիմումներում դիմողները բողոքել են, որ իրենք ենթարկվել են խոշտանգումների կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Այս կապակցությամբ նրանք պնդել են, որ իրենք պահվել են կեղտոտ ու չօդափոխվող խցում, զրկված քնելու հնարավորությունից, սննդից և ջրից, նրանց աչքերը կապված էր, նրանց վերաբերյալ հնչել են հայտյանքներ և սպառնալիքներ, նրանք հարկադրաբար լսել են բարձր երաժշտություն, նրանց ծեծել են և մերկացրել են, պահել են բարձր ճնշման հոսանքով ջրում և ստիպել են կանգնել օդափոխիչի առջև: Առաջին դիմողն այնուհետև հայտարարել է, որ ենթարկվել է սեռական ոտնձգությունների և մերկացվել է, նրա մատները քաշել են և ստիպել կանգնել ոտքերի վրա:

2. Դիմողների բժշկական եզրակացությունը

a) Գյուլդերեն Բարանը

9. 1995թ. օգոստոսի 17-ին դիմողը զննվել է բժշկի կողմից Պետական անվտանգության դատարանի դատաբժշկական ինստիտուտում, ով նշել է, որ ունեցել է քթից արյունահոսություն, ցավ՝ աճուկային շրջանում, աջ ձեռքի վրա երկու 1 սանտիմետրանոց վնասվածք և շրջանաձև ուռուցք դաստակի շուրջ, ինչպես նաև երկու ձեռքերի թուլություն և թմրածություն, աջ ձեռքի երկու մատների ցավ ու 2 x 1 սմ քերծվածք աջ ծնկի վրա: Բժիշկը նաև նշել էր արյունահոսությունը գինեկոլոգիական տրավմայի պատճառով, որը տեղի էր ունեցել մոտ տասնհինգ օր առաջ: Այնուամենայնիվ նա նշել էր, որ դիմողը հրաժարվել էր գինեկոլոգիական զննումից:

10. 1995թ. օգոստոսի 18-ին դիմողին զննել էր բանտային բժիշկը, ով նշել էր, *inter alia*, որ նրա ցավը տարածվել էր ողջ իրանով՝ երկու ձեռքերը շարժելու անկարողության և թմրածության հետ մեկտեղ: Բժիշկը նաև արձանագրել էր մի շարք տարբեր չափերի կապտուկներ և ուռած շրջաններ դիմողի մարմնի վրա, հատկապես՝ նրա թևատակերին, աջ ձեռքի և դաստակի, ձախ թևի, ծնկների, ոտքերի վրա: Ի վերջո, նա նշել էր, որ դիմողի մոտ առկա էր ցավ՝ ձախ ձվարանների և միզապարկի շրջանում:

11. 1995թ. հոկտեմբերի 30-ին դիմողը զննվել էր Փորձաքննության երրորդ բաժանմունքի և դատաբժշկական ինստիտուտի բժիշկների կողմից: Բժիշկները նաև ստուգել էին դիմողի նախորդ բժշկական եզրակացություններն ու (EGM) զննության արդյունքները: Նրանք եզրակացրել էին, որ դիմողը տառապում է թևի երկկողմանի պլեքսիդից (նյարդերի վնասվածք):

12. Դիմողի գործում պարունակվող մի շարք եզրակացությունների, զեկույցների, բժշկական պատկերամուտի (սկանի) և վերլուծությունների համաձայն՝ նրա մոտ ախտորոշվել էր ուսի և ձախ թևի անբուժելի պլեքսիդ և ձախ ձեռքի բուժելի պլեքսիդ, որի բուժման համար պահանջվել էր ֆիզիկական թերապիա ավելի քան մեկ ու կես տարվա ընթացքում: Արդյունքում՝ նրա ձախ ձեռքը բուժվել էր: Սակայն նրա աջ թևն անդառնալիորեն վնասվել էր:

13. 1998թ. հոկտեմբերի 19-ին դիմողը զննվել էր Փորձաքննության երրորդ բաժանմունքի և դատաբժշկական ինստիտուտի բժիշկների կողմից: 1998թ. դեկտեմբերի 18-ին, Ստամբուլի ասիզների դատարանի պահանջով Փորձաքննության երրորդ բաժանմունքը (Ihtisas Kurulu) ներկայացրել էր իր եզրակացությունը, ըստ որի՝ նրանք գտնում էին, որ դիմողի ձախ թևի վիճակը նորմալ էր, սակայն նրա ձախ ձեռքը պարալիզացված էր, ինչը համարվում էր մշտական հաշմանդամություն (*uzuv zaafi*):

b) Հաջի Ազիզ Հանը

14. 1995թ. օգոստոսի 17-ին դիմողը զննվել էր Պետական անվտանգության դատարանի դատաբժշկական ինստիտուտի բժշկի կողմից, ով նշել էր, որ նա ուներ ցավ՝ պարանոցի շրջանում և դժվարությամբ էր շարժում այն, ուներ ծակոցներ աջ և ձախ ձեռքերի շրջանում:

15. 1998թ. հուլիսի 2-ին դիմողը զննվել էր Ստամբուլի համալսարանի բժշկական ֆակուլտետի բժշկի կողմից, ով ախտորոշել էր միջոդնաշարային դիսկի խախտում: Դիմողն ընդունել էր դեղամիջոցներ: Այնուամենայնիվ, բժիշկը նշել էր, որ այդ վիճակում դիմողը պետք է վերահսկվի և բուժվի շարունակաբար:

B. Դիմողների դեմ քրեական վարույթը

16. 1995թ. օգոստոսի 17-ին դիմողները բերման էին ենթարկվել դատախազի և Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանի դատավորի մոտ, որտեղ նրանք հրաժարվել էին որևէ հայտարարություն անել կալանքի ընթացքում խոշտանգումների ենթարկվելու մասին:

17. 1995թ. սեպտեմբերի 21-ին Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանում դատախազը պետության սահմանադրության համաձայն ներկայացրել էր մեղադրական եզրակացություն դիմողների և մյուս կասկածյալների դեմ՝ Քրեական օրենսգրքի 146-րդ հոդվածի ներքո պետության սահմանադրական կարգը խախտելու, մասնավորապես՝ ոստիկանության մեքենան պայթեցնելու համար:

18. Անհայտ ամսաթվի սկսվել էր քրեական վարույթը Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանում: Դիմողներին ներկայացրել էր նույն փաստաբանը՝ տկն Ջ. Թանչերը: 1995թ. դեկտեմբերի 19-ի նիստի ընթացքում դիմողների փաստաբանը պնդել էր, որ իր պաշտպանյալները ենթարկվել են խոշտանգումների, և խնդրել էր դատարանին քրեական հետախուզություն կատարել (*suç duyurusu*): Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը մերժել էր պահանջը՝ նշելով, որ դիմողները կարող էին ներկայացնել իրենց բողոքները դատախազությանը, և որ նման կերպ վարվելու կարիք չկա:

19. Դատավարության ընթացքում դատարանը լսել էր մեղադրյալներին, մի քանի ոստիկանների, ովքեր վիրավորվել էին ոստիկանական մեքենան պայթեցնելու ժամանակ, և ոստիկանության աշխատակիցների, ովքեր մասնակցել էին տարբեր միջոցառումների դիմողների կալանքի ընթացքում: Նման ոստիկանի լսելու ընթացքում առաջին դիմողը և մյուս մեղադրյալը դատարանին խնդրել էին չլսել նրան՝ պնդելով, որ այդ մարդը խոշտանգել էր իրենց: Դատարանն այնուհետև ուսումնասիրել էր ոստիկանական մեքենայի պայթեցման վերարտադրողական միջոցառումների տեսաձայնագրությունները: 1995թ. դեկտեմբերի 19-ին, 1997թ. մայիսի 22-ին և 1999թ. նոյեմբերի 9-ին երկրորդ դիմողը դատարան էր ներկայացրել գրավոր հայտարարություններ: Միայն առաջին հայտարարությունում նա պնդել էր, որ ոստիկանությանը

տրված իր հայտարարությունն անվավեր է, քանի որ նա այն ստորագրել էր խոշտանգումների և ճնշման արդյունքում՝ առանց կարողալու հնարավորության: Հետագա իր հայտարարություններում դիմողն սկզբունքորեն պնդել էր, որ ինքը հեղափոխական է, սակայն, որևէ կապ չունի անօրինական կազմակերպության հետ: Մասնավորապես, նա պնդել էր, որ իր տանը հայտնաբերված զենքերը, ռումբերը պատկանում էին մեղադրյալներից մեկին, ով խնդրել էր իր պահարանն օգտագործել նրա անձնական իրերը պահելու նպատակով: Նա բերել էր իր իրերը տոպրակի մեջ և խնդրել էր պահել դրանք: Դիմողը պատկերացում չունեցրեց զենքի առկայության մասին:

20. 1995թ. դեկտեմբերի 19-ին, 1998թ. սեպտեմբերի 1-ին և 2000թ. փետրվարի 4-ին առաջին դիմողը գրավոր հայտարարություն էր ներկայացրել դատարան: Ի տարբերություն երկրորդ դիմողի, նա քննադատել էր պետական անվտանգության դատական համակարգը, դիմողը մանրամասն նկարագրել էր վատ վերաբերմունքը, որին նա ենթարկվել էր կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում, և հերքել էր որևէ անօրինական կազմակերպությունում իր ներգրավվածության հնարավորությունը: Նա պնդել էր, որ երկրորդ դիմողի տանը հայտնաբերված առարկաները պատկանում էին մեղադրյալներից մեկին, և որ նա չգիտեր, թե դրանք ինչ են: Նա նաև կատարել էր պարզաբանումներ իր անձը հաստատող կեղծ քարտի և ամուսնության վկայականի վերաբերյալ:

21. 1997թ. մայիսի 22-ին Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը մեղավոր էր ճանաչել դիմողներին և դատապարտել՝ առաջին դիմողին Քրեական օրենսգրքի 146-րդ հոդվածի և երկրորդ դիմողին Քրեական օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի համաձայն:

22. 1998թ. մարտի 27-ին Վճռաբեկ դատարանը կարծել էր առաջին ատյանի դատարանի վճիռն այն հիմքով, որ վերջնական դատալսումը տեղի էր ունեցել առաջին դիմողի բացակայությամբ, չնայած այն հանգամանքին, որ նա ներկայացրել էր իր առողջական վիճակը հաստատող բժշկական եզրակացություն: Դատական նիստում, հետևաբար, խախտվել է պաշտպանության իր իրավունքը: Հաշվի առնելով մեղադրյալների միջև փաստացի և իրավական հարաբերությունները՝ դատարանը վճռել էր, որ առաջին ատյանի դատարանի վճիռը պետք է կարճվի բոլոր ամբաստանյալների առնչությամբ:

23. Անհայտ ամսաթվի գործը վերադարձվել էր առաջին ատյանի դատարան, որից հետո վերջինս անցկացրել էր հերթական լսումները: Աբդուլա Օջալանին հայտնաբերելուց հետո դիմողները և որոշ մեղադրյալներ տեղեկացրել էին դատարանին, որ իրենք անժամկետ հացադուլ են հայտարարում ի նշան բողոքի: Ավելին, 1998թ. սեպտեմբերի 1-ից հետո կայացած մի շարք լսումներից հետո դիմողները հրաժարվել էին հանդես գալ դատարանում այն հիմքով, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը գտել էր, որ Պետական անվտանգության դատարաններն անկախ ու անկողմնակալ չեն: 1998թ. հոկտեմբերի 27-ին դիմողների ներկայացուցիչը տեղեկացրել էր դատարանին, որ ինքն այլևս չի ներկայանա լսումներին և խնդրել էր դատարանին դադարեցնել վարույթը՝ այն հիմքով, որ դատարանն անկախ և անաչառ չէ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի որոշման համաձայն:

24. Միննույն ժամանակ, 2000թ. դեկտեմբերի 21-ին ընդունվել էր վաղաժամկետ ազատման մասին թիվ 4616 օրենքը: Այնուամենայնիվ, այդ օրենքը չէր տարածվում Քրեական օրենսգրքի 146 և 168-րդ հոդվածների ներքո մեղադրվող անձանց վրա: Այսպիսով, այն կիրառելի չէր դիմողների դեպքում: 2001թ. հունվարի 24-ին դիմողները դիմել էին Վճռաբեկ դատարան՝ Սահմանադրության համապատասխան դրույթներին այդ օրենքի համապատասխանության հարցը որոշելու համար գործը Սահմանադրական դատարան ուղարկելու պահանջով, սակայն՝ ապարդյուն:

25. 2000թ. մարտի 2-ին Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանն առաջին դիմողին մեղավոր էր ճանաչել պետության սահմանադրական կարգը խախտելու համար և դատապարտել էր ցմահ ազատազրկման Քրեական օրենսգրքի 146-րդ հոդվածի համաձայն: Իր որոշման մեջ դատարանը հաշվի էր առել գործով ապացույցները, որոնք ընդգրկում էին դիմողի տանը հայտնաբերած փաստաթղթերը, որոնք վերաբերում էին անօրինական կազմակերպության ստեղծմանը, փորձագիտական զեկույցները, նույնականացման ընթացակարգերի վերաբերյալ գրանցումները, դեպքի վայրի լուսանկարները, վերարտադրողական միջոցառումների գրառումները, արձանագրությունները և տեսագրությունները: Դատարանը նշել էր, որ ներպետական դատարաններում տեղի է ունեցել վարույթ՝ կապված կալանքի ընթացքում վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողների պնդումների հետ:

26. Նույն օրը դատարանը քրեական օրենսգրքի 168-րդ հոդվածի հիմքով մեղավոր էր ճանաչել երկրորդ դիմողին անօրինական զինված կազմակերպությանն անդամակցելու համար և դատապարտել նրան տասներկու տարի և վեց ամիս ժամկետով ազատազրկման: Ընդ որում, այն հաշվի էր առել գործում առկա ապացույցները, այդ թվում՝ դիմողի՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում արված հայտարարությունները, վերարտադրողական միջոցառումների արձանագրությունները, այլ կասկածյալների

հայտարարությունները, անօրինական կազմակերպության վերաբերյալ փաստաթղթերը և այլ ապացույցներ, ինչպիսիք էին նրա տանը հայտնաբերված զենքը և քիմիական պայթուցիկ նյութերը: Իր որոշման մեջ դատարանը նաև նշել էր, որ գործը Վճռաբեկ դատարան ուղարկելուց հետո մեղադրյալն անտեղի ձգձգել էր քրեական վարույթը՝ դատարան չներկայանալով, հացադուլով՝ պահանջելով դատարան չներկայանալն արդարացնող բժշկական եզրակացությունները:

27. Դիմողները բողոքարկել էին այդ որոշումը: Նրանք մասնավորապես նշել էին, որ առաջին ատյանի դատարանը չի անցկացրել լրացուցիչ քննություն, որ այն հրաժարվել էր լսել կարևոր վկաներին կամ վերարտադրողական միջոցառումներն անցկացնել այնպես, որ շտկվեն փաստացի հակասությունները: Այն քննադատել էր ներպետական դատարանների կողմից ապացույցները մեկնաբանելու եղանակները: Բացի դրանից, դիմողները բողոքել էին, որ ինքնին առաջին ատյանի դատարանը հիմնվել էր ապօրինի եղանակով ձեռք բերված ապացույցների վրա: Այս կապակցությամբ, նրանք պնդել էին, որ ներպետական դատարանը հիմնվել էր ոստիկանների հայտարարությունների վրա, չնայած խոշտանգումների վերաբերյալ բժշկական եզրակացությունների: Նրանք նաև պնդել էին, որ նախաքննության ընթացքում ոստիկանության կողմից ապահովված մյուս փաստաթղթերը նույնպես ձեռք էին բերվել ապօրինի կերպով: Ի վերջո, դիմողները պնդել էին, որ դատարանը հանցագործությունը որակելու հարցում թույլ էր տվել սխալներ:

28. 2001թ. հունվարի 29-ին Վճռաբեկ դատարանը լսումներ էր անցկացրել և Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանի վճիռը թողել անփոփոխ:

C. Տիկին Բարանի նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի քննությունը և դրանից բխող քրեական վարույթը մեղադրյալ ոստիկանության աշխատակիցների նկատմամբ

29. Անդրադառնալով առաջին դիմողի բողոքին, որը ներկայացվել էր նրա օրինական ներկայացուցիչ տկն Թանչերի կողմից, քննությունն սկսվել էր Ֆաթիհի հանրային դատախազի կողմից:

30. 1996թ. հունվարի 29-ի և 1996թ. մարտի 6-ի միջև ընկած ժամանակահատվածում Ֆաթիհի դատախազը լսել էր այն հինգ ոստիկանների վկայությունները, որոնք մասնակցել էին դիմողների ձերբակալմանը և հարցաքննությանը: Նրանք բոլորը հերքել էին դիմողների՝ վատ վերաբերմունքի մասին պնդումները:

31. 1996թ. մարտի 28-ին Ֆաթիհի դատախազը լսել էր դիմողի վկայությունը: Նա մանրամասն նկարագրել էր վատ վերաբերմունքը, որը ներառում էր ծեծ, թաց վիճակում ցուրտ տեղերում պահելը և պարբերաբար սեռական ոտնձգությունների ենթարկվելը: Դիմողը նաև հակիրճ նկարագրել էր ենթադրյալ հանցագործներին:

32. 1996թ. հունիսի 18-ին Ֆաթիհի դատախազը Ստամբուլի դատախազին էր ուղարկել իր եզրակացությունը վատ վերաբերմունք կիրառելու համար Ստամբուլի անվտանգության գրասենյակի հակահարձակական մասնաճյուղի հինգ ոստիկաններին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ:

33. 1996թ. հունիսի 26-ին Ստամբուլի դատախազը ներկայացրել էր մեղադրական եզրակացություն ոստիկանության հինգ աշխատակիցների դեմ՝ տկն Բարանին վատ վերաբերմունքի ենթարկելու համար: Մեղադրանքները ներկայացվել էին Քրեական օրենսգրքի 243-րդ հոդվածի համաձայն:

34. 1996թ. հոկտեմբերի 15-ին Ստամբուլի դատարանում սկսվել էր դատական նիստ մեղադրյալ ոստիկանների դեմ:

35. 1997թ. մայիսի 8-ին և 11-ին տեղի ունեցած լսումների ընթացքում դատարանը լսել էր դիմողի վկայությունը, ով մանրամասներ էր հաղորդել վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ և ճանաչել էր մեղադրյալ ոստիկաններին, որոնք պատասխանատու էին վատ վերաբերմունք կիրառելու համար, բացառությամբ մեկի, որի ինքնության հաստատման հարցում նա վստահ չէր: Վերջին օրը դատարանը լսել էր նաև մեկ այլ կալանավորի և դիմողի վկա պրն Զ.Յ.-ի վկայությունը:

36. 1998թ. մայիսի 6-ին դատարանը լսել էր մեկ այլ կալանավորի և դիմողի վկա տկն Ա.Ե.-ի վկայությունը:

37. 2002թ. մարտի 12-ին Ստամբուլի ասսիզների դատարանը կարճել էր ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցած քրեական վարույթը՝ այն հիմքով, որ տեղի ունեցած իրադարձություններից հինգ տարի էր անցել, այսինքն դրանց վաղեմության ժամկետն անցել էր: 2004թ. փետրվարի 19-ին Վճռաբեկ դատարանը այդ որոշումը թողել էր անփոփոխ:

D. Հետագա զարգացումները

38. 2003թ. հունիսի 17-ին Հանրապետության Նախագահն անդրադառնալով Դատաբժշկական ինստիտուտի 2003թ. ապրիլի 21-ի եզրակացությանը՝ թույլատրել էր, որ տկն Բարանը քրոնիկ հիվանդության հիմքերով իր մնացած պատիժը չկրի՝ համաձայն Սահմանադրության 104-րդ հոդվածի b կետի: Դիմողը ազատ էր արձակվել բանտից 2003թ. հունիսի 24-ին:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՊՐԱԿՏԻԿԱ

39. Այդ ժամանակահատվածում գործող համապատասխան ներպետական օրենսդրությանը և պրակտիկային, ինչպես նաև վերջին զարգացումներին կարելի է հանդիպել հետևյալ վճիռներում՝ ՔՈՒԼԸ ընդդեմ Թուրքիայի (թիվ 35811/97, կետ 44, 2005թ. օգոստոսի 2), Սալդուզն ընդդեմ Թուրքիայի ([GC], թիվ 36391/02, կետեր 27-31, 2008թ. նոյեմբերի 27), Բաթին և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի (թիվ 33097/96 և 57834/00, ՄԻԵԴ 2004թ.-IV) և Ջինիփ Օզչան ընդդեմ Թուրքիայի (թիվ 45906/99, 2007թ. փետրվարի 20):

ՕՐԵՆՔ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ԵՎ 13-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱՆՏՈՒՄ

40. Դիմողները բողոքել էին Կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո, որ իրենք ենթարկվել էին վատ վերաբերմունքի կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում, և որ ներպետական իշխանությունները չեն անցկացրել արդյունավետ քննություն:

41. Դատարանը գտնում է, որ այդ գանգատները պետք է քննության առնվեն միայն 3-րդ հոդվածի տեսանկյունից, որը սահմանում է՝

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՈՒՅՈՒՆՆԵՐ

1. Գյուլդերեն Բարան

42. Կառավարությունը Դատարանին խնդրել է մերժել դիմողի գանգատները, որպես անընդունելի, քանի որ նա չի սպառել ներպետական միջոցները՝ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն: Այն պնդել է, որ դիմողը կարող էր փոխհատուցում պահանջել Քաղաքացիական և Վարչական դատարաններում՝ պատճառված վնասի համար, որը, ըստ նրա պնդումների, նա կրել էր: Բացի դրանից, Կառավարությունը պնդել է, որ նա պետք է դիմումը ներկայացներ միջադեպի օրվանից վեց ամսվա ընթացքում:

43. Դատարանը կրկնում է, որ նախորդ գործերում քննվել և մերժվել էր Կառավարության նույն՝ ներպետական միջոցները չսպառելու վերաբերյալ փաստարկը (տես, օրինակ՝ Նեվրաս Կոչն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 18207/03, կետ 31, 2007թ. հունիսի 12): Դատարանը չի գտնում որևէ կոնկրետ հանգամանք սույն դիմումում, ինչը կստիպեր փոխել այդ եզրակացությունը:

44. Ավելին, Դատարանը գտնում է, որ դիմողի գանգատն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Այնուհետև այն նշում է, որ այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Հետևաբար, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Հաջի Ազիզ Հան

45. Դատարանը կրկնում է, որ եթե միջոցները մատչելի չեն կամ եթե դրանք գնահատվում են անարդյունավետորեն՝ վեցամսյա ժամկետն սկզբունքորեն հաշվարկվում է բողոքը ներկայացնելու օրվանից (տե՛ս Հազարը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի (dec.), թիվ 62566/00, 2002թ. հունվարի 10): Այնուամենայնիվ, հատուկ նկատառումները կարող են կիրառվել բացառիկ դեպքերում, երբ դիմողը

ապավինում է առկա պաշտպանությանը և միայն հետագայում են հայտնի դառնում այնպիսի հանգամանքներ, որոնք միջոցը դարձնում են անարդյունավետ. նման դեպքերում նպատակահարմար է որպես սկիզբ ընդունել այն օրվանից սկսած վեցամսյա ժամկետը, երբ նա առաջին անգամ տեղեկացել է կամ պարտավոր էր տեղյակ լինել այդ հանգամանքների մասին (տես Փուլը և Էնդրյու Էդվարդսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec.), թիվ 46477/99, 2001թ. հունիսի 7):

46. Դատարանը նշում է, որ 1995թ. դեկտեմբերի 19-ին կայացած լսումների ժամանակ դիմողը Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանում հայտնել էր իր նկատմամբ կիրառված դաժան վերաբերմունքի մասին և խնդրել իշխանություններին քրեական քննություն նախաձեռնել (suş duyurusu): Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը մերժել էր այս խնդրանքը՝ նշելով, որ մեղադրյալը կարող է անձամբ ներկայացնել իր բողոքները դատախազություն, և որ կարիք չկա, որպեսզի դրանով զբաղվի դատարանը (տե՛ս վերը կետ 18): Բացի դրանից, 2000թ. մարտի 2-ի իր որոշմամբ Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը որևէ վկայակոչում չի կատարել դիմողի վատ վերաբերմունքի պնդումների վերաբերյալ: Այն նաև նշել էր, որ իր դիմումում դիմողը միայն բողոքել էր, որ ներպետական դատարանն օգտագործել էր ոստիկանության կողմից խոշտանգումների արդյունքում ձեռք բերված վկայությունը և չի նշել խոշտանգումների վերաբերյալ որևէ մանրամասն տեղեկություն՝ իշխանությունների կողմից քրեական վարույթ նախաձեռնելու համար: Սույն գործի կոնկրետ հանգամանքների առնչությամբ, Դատարանը գտնում է, որ դատական մարմինների կողմից որևէ գործողություն չիրականացնելը պետք է աստիճանաբար ակնհայտ դառնար դիմողի համար 2000թ. մարտի 2-ին, երբ Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը որոշում էր կայացրել այս հարցի վերաբերյալ: Յետևաբար, դիմողը պետք է այդ օրվանից տեղյակ լիներ ներպետական օրենսդրության միջոցների անարդյունավետության մասին: Ըստ այդմ, վեցամսյա ժամկետը Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն պետք է հաշվարկվի ոչ ուշ, քան 2000թ. մարտի 2-ը (տե՛ս Կանատն ընդդեմ Թուրքիայի (dec), թիվ 16622/02, 2007թ. նոյեմբերի 8): Սակայն դիմումը ներկայացվել է Դատարան 2001թ. հունիսի 19-ին, ուստի դրանից հետևում է, որ դիմումի այս մասը ներկայացվել է ժամկետանց, և, հետևաբար, պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ կետերի համաձայն:

B. Առաջին դիմողի գանգատի բովանդակությունը

47. Կառավարությունը հիմնականում մեջբերում է կատարել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումների առնչությամբ Դատարանի նախադեպային իրավունքից, և պնդել, որ սույն գործով անցկացվել է մանրամասն քննություն:

48. Առաջին դիմողը հաստատել է իր պնդումները:

49. Դատարանը կրկնում է, որ եթե անձը կալանավորվում է առողջ վիճակում, սակայն ազատ արձակվելու պահին ունի վնասվածքներ, ապա պետությունը պետք է ապահովի ճշմարտացի բացատրություն, թե ինչպես են այդ վնասվածքները պատճառվել, և ներկայացնի ապացույցներ, որոնց միջոցով կասկածի տակ կառնվեն դիմողի պնդումները, եթե հատկապես այդ պնդումները հիմնավորված են բժշկական եզրակացությամբ, այլապես առաջանում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում (տես՝ Յանաներն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 6291/05, կետ 34, 2009թ. հուլիսի 16, դրանում առկա հղումները):

50. Ապացույցները զնահատելիս Դատարանը, ընդհանուր առմամբ, կիրառում է «ողջամիտ կասկածից վեր» ապացուցման չափորոշիչը (տես՝ Ավշարն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 25657/94, կետ 282, ՄԻԵԴ 2001թ.): Նման ապացույցները կարող են առաջանալ բավականաչափ ծանրակշիռ պարզ և համահունչ եզրակացություններից կամ նմանատիպ անհերքելի փաստերի գոյակցությունից (տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, կետ 161, 1978թ. հունվարի 18, Series A թիվ 25): Այն դեպքում, երբ իրադարձություններն ամբողջությամբ կամ մեծամասամբ գտնվում են իշխանությունների հսկողության ներքո, ինչպես իրենց վերահսկողության տակ գտնվող կալանավորված անձանց դեպքում, ապա ստեղծվում է կալանքի ընթացքում վնասվածք ստանալու հնարավորություն: Անշուշտ, ապացուցման բեռը կարող է դրվել իշխանությունների վրա՝ բավարար ու համոզիչ բացատրություն ապահովելու համար (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000թ.-VII):

51. Դատարանը նշում է, որ սույն գործում, դիմողը կալանքի տակ էր գտնվել առնվազն տասներեք օր: Այն նշում է, որ դիմողի կողմից ներկայացված վատ վերաբերմունքը հիմնականում եղել է ծեծի ենթարկվելը, մերկացվելը, բարձր հոսանքով ջրում պահելը և օդափոխիչի առջև կանգնելը, ինչպես նաև սեռական ոտնազնությունների ենթարկվելը, մազերը և մատները քաշելը և ոտքերի վրա կանգնեցնելը: Այս կապակցությամբ, այն գտնում է, որ դիմողի՝ իրադարձությունների վերաբերյալ վարկածը, բացառությամբ

մի քանի մանրամասների, եղել էր հետևողական և՛ Դատարանի, և՛ ներպետական իշխանությունների առջև:

52. Ինչ վերաբերում է բժշկական ապացույցներին՝ Դատարանը նշում է, որ դիմողը չի ենթարկվել բժշկական զննության ձերբակալվելուց հետո: Այնուհետև այն նշում է, որ բժշկական եզրակացությունը, որը կազմվել էր նրա կալանքի տակ գտնվելու ավարտին և անմիջապես նրա ձերբակալությունից հետո, ներկայացնում էր մի շարք վնասվածքներ, մասնավորապես՝ դիմողի ձեռքերի շրջանում (տես՝ ս վերը կետեր 9 և 10): Հետագա բժշկական հետազոտությունները հաստատում են, որ դիմողն ունեցել է թևի երկկողմ պլեքսիդ (նյարդերի վնասվածք), և Դատարանը նշում է, որ նրա աջ ձեռքի վնասվածքն անբուժելի էր (տես՝ վերը՝ կետեր 11, 12 և 13): Այդ ապացույցները, Դատարանի կարծիքով, համընկնում են դիմողի պնդումների հետ և հաստատում դրանք:

53. Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունը չի ներկայացրել բացատրություն առ այն, թե ինչ կերպ են այդ վնասվածքները պատճառվել դիմողին: Հաշվի առնելով գործի հանգամանքները և Կառավարության ճշմարտանման բացատրության բացակայությունը՝ Դատարանը գտնում է, որ դրանք այնպիսի վերաբերմունքի արդյունք են, որի համար Կառավարությունը կրում է պատասխանատվություն:

54. Ինչ վերաբերում է վերաբերմունքի լրջությանը՝ Դատարանը կրկնում է, որ այս ոլորտում ըստ իր նախադեպային իրավունքի (տես՝, Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 5803/94, կետեր 96-97, ՄԻԵԴ 1999թ.-V)՝ կոնկրետ վատ վերաբերմունքը որպես խոշտանգում որակելու հարցը լուծելու համար այն պետք է հաշվի առնի 3-րդ հոդվածում ամրագրված անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի և սույն հասկացության տարբերակումը: Ըստ երևույթին, Կոնվենցիայի այս տարբերակման միջոցով է որոշվում անմարդկային վերաբերմունքը, որը պատճառում է լուրջ և դաժան տառապանք:

55. Հաշվի առնելով վատ վերաբերմունքի բնույթն ու աստիճանը և այն եզրահանգումը, որ այն պատճառվել էր դիմողից անօրինական զինված կազմակերպության հետ իր կապի վերաբերյալ տեղեկատվություն կորզելու միտումով, Դատարանը գտնում է, որ վատ վերաբերմունքը պատճառել էր լուրջ ու դաժան տառապանք, որը կարող է բնութագրվել որպես խոշտանգում (տես՝ Քոչակն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 32581/96, կետ 48, 2007թ. մայիսի 3, և դրանում նշված գործերը):

56. Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

57. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը նաև պահանջում է, որ իշխանությունները քննեն վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները, երբ դրանք «վիճելի» են և առաջացնում են հիմնավոր կասկածներ» (տես՝ մասնավորապես՝ Էյն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 30951/96, կետեր 59-60, 2005թ. մարտի 22): Դատարանի նախադեպային իրավունքով սահմանված արդյունավետության նվազագույն չափորոշիչները ներառում են այն պահանջները, որ քննությունը լինի անկախ, անաչառ և հրապարակա-յին, և որ իրավասու մարմինները գործեն օրինակելի աշխատասիրությամբ և արագությամբ (տես՝ օրինակ՝ Չելիքը և Իմրիթն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 44093/98, կետ 55, 2004թ. հոկտեմբերի 26): Ավելին, եթե պաշտոնական քննությունը հանգեցրել է ներպետական դատարաններում վարույթ սկսելուն՝ ապա վարույթն ամբողջությամբ, ներառյալ դատավարական փուլը, պետք է բավարարի վատ վերաբերմունքի արգելքի պահանջները: Մինչդեռ առկա չէ բացարձակ պարտավորություն առ այն, որ բոլոր հետապնդումները պետք է հանգեցնեն դատապարտման, այնուամենայնիվ, ներպետական դատարանները որևէ պարագայում չպետք է թույլատրեն ֆիզիկական և բարոյական ամբողջականության նկատմամբ դաժան հարձակումները և անպատիժ մնալը (տես՝ Օկալին ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 52067/99, կետ 65, ՄԻԵԴ 2006թ.-XII (քաղվածքներ)):

58. Այս կապակցությամբ Դատարանը մեկ անգամ ևս հաստատում է, որ երբ պետության գործակալը մեղադրվում է հանցագործության մեջ, որը խախտում 3-րդ հոդվածը, ապա քրեական վարույթն ու դատապարտումը չպետք է գերազանցեն վաղեմության ժամկետը, և համաներում կամ ներում շնորհելը չպետք է լինի թույլատրելի (տես՝ Էրդողան Յիլմազը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 19374/03, կետ 56, 2008թ. հոկտեմբերի 14): Այն նաև հիշեցնում է, որ եթե պետության գործակալը մեղադրվում է այնպիսի հանցագործությունների մեջ, որոնք ներառում են խոշտանգումներ կամ անմարդկային վերաբերմունք, չափազանց կարևոր է, որ նրա աշխատանքային լիազորությունները կասեցվեն քննության և դատավարության ընթացքում և դատապարտվելու դեպքում դրանք պետք է արգելվեն (տես՝ Աբդուլսամեթ Յամանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 32446/96, կետ 55, 2004թ. նոյեմբերի 2):

59. Դատարանը գտնում է, որ Պատասխանող պետությունը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն պատասխանատու է դիմողին պատճառված վնասվածքների համար: Այդ իսկ պատճառով անհրաժեշտ էր կատարել արդյունավետ քննություն:

60. Սույն գործում Դատարանը նշում է, որ ոստիկանների դեմ վարույթը կարճվել էր 2002թ. մարտի 12-ին, քանի որ կանոնադրական ժամանակային սահմանափակումը լրացել էր: Սույն վճիռը վերջնական էր դարձել 2004թ. փետրվարի 19-ին: Ավելին, գործում չկա որևէ նշում, որը ցույց կտար, որ մեղադրյալ ոստիկանների աշխատանքային լիազորությունները կասեցվել էին: Այս համատեքստում Դատարանը կրկնում է իր մի շարք գործերում ավելի վաղ հայտնած կարծիքն առ այն, որ թուրքական քրեական համակարգը, որը կիրառվում է, չի կարող ապահովել պետության գործակալների կողմից կատարվող անօրինական գործողությունների արդյունավետ կանխարգելում, եթե նրանց դեմ հարուցված քրեական գործն ունի վաղեմության ժամկետ (տես՝ Յեշիլն ու Սիվինն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 34738/04, կետ 42, 2007թ. հունիսի 5, և Յուսեյն Իսինն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 49048 / 99, կետ 63, 2006թ. օգոստոսի 8): Այն որևէ պատճառ չի տեսնում սույն գործում այլ եզրակացության հանգելու համար:

Վերոնշյալի լուսի ներքո, Դատարանը գտնում է, որ ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցված քրեական վարույթն անհամապատասխան է, և, հետևաբար, հակասում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում ամրագրված՝ պետության դատավարական պարտավորություններին:

62. Դրանից հետևում է, որ տեղի է ունեցել 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

63. Դիմողները պնդել են, որ իրենք դատապարտվել են խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ արած հայտարարությունների համար՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում, առանց փաստաբանի աջակցության: Նրանք նաև բողոքել են, որ իրենք՝ զրկվել են անկախ ու անաչառ դատարանի կողմից արդար դատաքննության իրավունքից՝ հաշվի առնելով ռազմական դատավորի ներկայությունը Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանում, և այն, որ իրենք չէին տեղեկացվել Վճռաբեկ դատարանում դատախազի գրավոր կարծիքի մասին: Նրանք հղում են կատարել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերին, որոնցում շարադրված է հետևյալը.

«1. Յուրաքանչյուր ոք... նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ ունի... անկախ ու անաչառ դատարանի կողմից... դատաքննության իրավունք:

3. Յուրաքանչյուր ոք, ով մեղադրվում է քրեական հանցագործություն կատարելու մեջ, ունի հետևյալ նվազագույն իրավունքները ...

(c) պաշտպանելու իրեն անձամբ կամ իր ընտրած դատապաշտպանի միջոցով ... »

:

A. Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանի կողմից փաստաբանի բացակայության դեպքում խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ ստացված հայտարարությունների օգտագործումը

1. Ընդունելիությունը

64. Դատարանը գտնում է, որ դիմումի այս մասն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Այնուհետև այն նշում է, որ այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Հետևաբար, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Գործի հանգամանքները

65. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 19-րդ հոդվածի համաձայն՝ իր պարտավորությունը կայանում է Բարձր պայմանավորվող կողմերի՝ Կոնվենցիայով ստանձնած պարտավորությունների պահպանումն ապահովելու մեջ: Մասնավորապես, իր գործառույթը չէ զբաղվել ներպետական դատարանների կողմից թույլ տրված փաստերի կամ օրենքի խախտումներով, մինչև որ դրանք կարող են խախտել Կոնվենցիայով սահմանված իրավունքներն ու ազատությունները: Մինչդեռ 6-րդ հոդվածը երաշխավորում է արդար դատաքննության իրավունք, այն չի սահմանում ապացույցների ընդունելիության որևէ կանոն՝ որպես այդպիսին, ինչը հիմնականում կարգավորվում է ներպետական օրենսդրությամբ (տես՝ Շինքն ընդդեմ Շվեյցարիայի, 1988թ. հուլիսի 12, կետեր 45 -46, Series A թիվ 140):

66. Ուստի Դատարանը, չպետք է որոշի, թե արդյոք ապացույցների կոնկրետ տեսակները, օրինակ՝ ներպետական օրենսդրության տեսանկյունից ապօրինի կերպով ձեռք բերված ապացույցները, կարող են լինել ընդունելի, կամ թե՛ արդյոք դիմողը մեղավոր է, թե՛ ոչ: Հարցը, որի պատասխանն անհրաժեշտ է

տալ, այն է, թե արդյոք արդար է վարույթն ամբողջապես, ներառյալ վկայությունները ձեռք բերելու եղանակը: Սա ներառում է «անօրինական» քննությունը (տես՝ Յալոհն ընդդեմ Գերմանիայի [GC], թիվ 54810/00, կետ 95, 2006թ. հուլիսի 11)

67. Դատարանը կրկնում է, որ խախտելով 3-րդ հոդվածը՝ ձեռք բերված ապացույցների օգտագործումը կարող է խախտել նման գործի արդար քննությունը, եթե նույնիսկ նման ապացույցները որոշիչ չեն այդ գործում (ibid., կետ 99, և Սուլեմեզն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 46661/99, կետ 23, 2006թ. սեպտեմբերի 21): Այն նաև գտնում է, որ 3-րդ հոդվածի ներքո բողոքի բացակայությունը չի կաշկանդում Դատարանին դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները հաշվի առնելով որոշել նաև 6-րդ հոդվածի երաշխիքների համապատասխանությունը (տես՝ Յուրսը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 46213/99, կետ 60, 2006թ. հունիսի 20, և վերը նշված Քուլուի գործը, կետ 54):

68. Բացի դրանից, Դատարանը կրկնում է, որ իր դեմ վկայություն չտալու արտոնությունը կամ լռություն պահպանելու իրավունքը, ընդհանուր առմամբ, ճանաչված են որպես միջազգային չափանիշներ, որոնք ընկած են արդար դատաքննության հիմքում: Դրանց նպատակն է ապահովել իշխանությունների հարկադրանքից մեղադրյալի անձի պատշաճ պաշտպանությունը, և դրանով իսկ խուսափել դատական սխալներից և ապահովել 6-րդ հոդվածի նպատակները (տես՝ Սարեյն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1996թ. փետրվարի 8, կետ 45, Վճիռների և որոշումների ժողովածու 1996թ.-I): Այս իրավունքը ենթադրում է, որ դատախազները պետք է փորձեն ապացուցել մեղադրյալի մեղքը՝ առանց այն ապացույցներին դիմելու, որոնք ստացվել են պարտադրանքի կամ նրան ճնշելու միջոցով (տես վերը նշված՝ Ջալոհի գործը, կետ 100, և Քուլուի գործը, կետ 51): Սկզբնական փուլում փաստաբանի մատչելիությունն ընթացակարգային երաշխիքների մի մասն է, որին Դատարանը հատուկ ուշադրություն է դարձնում (տես վերը՝ Սալդուզի գործը, կետ 54):

69. Ինչ վերաբերում է առաջին դիմողին, Դատարանը նշում է, որ այն պնդել է, որ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում ինքը ենթարկվել է խոշտանգումների՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո (տես վերը՝ կետ 56): Բացի դրանից, կողմերի միջև չի վիճարկվել, որ դիմողը այդ ընթացքում չի ստացել որևէ իրավական օգնություն, և որ նա վկայություն էր տվել ոստիկանությանը փաստաբանի բացակայության դեպքում վերարտադրողական միջոցառումների և անձի նույնականացման միջոցառումների ընթացքում: Դրանք այն տարրերն են, որոնց վրա հետազայում հիմնվել էր Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանը նրան դատապարտելիս: Այս կապակցությամբ Դատարանը կրկնում է, որ ապացույցները՝ լիցենն խոստովանություն, թե՛ իրեղեն ապացույցներ, որոնք ստացվել են բռնության, դաժանության կամ վատ վերաբերմունքի միջոցով, ինչը բնութագրվում է որպես խոշտանգում, երբեք չպետք է հանդիսանան որպես տուժողի մեղքն ապացուցող հիմք, անկախ դրա ապացուցողական կշռից: Ցանկացած այլ հետևություն կարող է անուղղակիորեն օրինականացնել բարոյապես դատապարտելի վարքագիծը, որը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հեղինակները փորձել են արգելել, կամ, այլ կերպ ասած՝ «դաժանություն՝ օրենքի սահմաններում» (տես՝ Հարությունյանն ընդդեմ Հայաստանի, թիվ 36549/03, կետ 63, ՄԻԵԴ 2007թ.-VIII):

70. Ինչ վերաբերում է երկրորդ դիմողին, Դատարանը նշում է, որ նա ձերբակալվել էր ոստիկանության կողմից տասներկու օր՝ առանց հաղորդակցվելու իրավունքի, որի ընթացքում նա անգամ չի հաղորդակցվել իր ընտանիքի անդամների, փաստաբանի կամ բժշկի հետ: Բժշկական եզրակացությունը, որը կազմվել էր նրա կալանքի ավարտից հետո, պարունակում էր որոշակի եզրակացություններ, որոնք, Դատարանի կարծիքով, լուրջ կասկածներ են հարուցում նրան հարցաքննելու ընթացքում ոստիկանների վերաբերմունքի առումով: Այս կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ չնայած դիմողը հերքել է իր հայտարարությունների բովանդակության ճշմարտացիությունը, որոնք արվել էին փաստաբանի բացակայության պարագայում և մատնանշել է գործի նյութերում առկա բժշկական եզրակացությունն առ այն, որ կալանքի ընթացքում նրա նկատմամբ կիրառվել էր վատ վերաբերմունք, Ստամբուլի ասսիզների դատարանը նրան դատապարտելիս հիմնվել էր հենց այդ հայտարարությունների վրա, չնայած այն հանգամանքին, որ թուրքական օրենսդրությունը սովորաբար չի հիմնվում ցանկացած հարցաքննության ընթացքում ստացված խոստովանությունների վրա, որոնք հետագայում հերքվել էին դատարանում, ինչը պաշտպանության համար վճռորոշ է (տես վերը՝ կետ 39):

71. Ավելին, Դատարանը նշում է, որ դիմողի փաստաբանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակումն այդ փուլում համակարգային էր և կիրառվում էր պետական անվտանգության դատարանների իրավասության մեջ մտնող ցանկացած հանցագործության կապակցությամբ (տես վերը՝ Սալդուզի գործը, կետ 56): Սալդուզի վճռում Դատարանը գտել էր, որ այն ինքնին չի համապատասխանում Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի պահանջներին:

72. Այս հանգամանքներում, Դատարանը գտնում է, որ նախնական քննության ընթացքում, փաստաբանի բացակայության պարագայում խոշտանգումների արդյունքում ձեռք բերված վկայությունն ինչպես առաջին դիմողի դեպքում էր, և վատ վերաբերմունքի արդյունքում ձեռք բերված վկայությունը ինչպես երկրորդ դիմողի դեպքում դատավարությունը դարձնում է ամբողջությամբ անարդար:

73. Դրանից հետևում է, որ սույն գործում տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 3(c) կետի խախտում՝ 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի հետ համատեղ:

B. Արդար դատավարության այլ ենթադրյալ խախտումներ

74. Կառավարությունը խնդրել է Դատարանին մերժել դիմողների գանգատները՝ Պետական անվտանգության դատարանի կողմից անկախությունը և անաչառությունը չպահպանելու վերաբերյալ և իրենց գանգատները վեցամսյա ժամկետում չներկայացնելու պատճառով (Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում): Այս կապակցությամբ այն պնդել է, որ դիմողներն իրենց դիմումը չեն ներկայացրել այն օրվանից սկսած վեց ամսվա ընթացքում, երբ Սահմանադրության 143-րդ հոդված փոփոխությունների էր ենթարկվել ռազմական դատավորների ներկայությունը պետական անվտանգության դատարանում բացառելու կապակցությամբ:

75. Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության առարկությունը պետք է սերտորեն կապված լինի դիմողների գանգատների բովանդակության հետ, որ այն չտարանջատվի դրանցից: Հետևաբար, վերոհիշյալ գանգատը քննելուց առաջ այս հարցերը պետք է քննվեն միասին: Քանի որ դիմողի գանգատն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով, հետևաբար, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

76. Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով գործի փաստերը, կողմերի պնդումները և հայտնաբերված Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3(c)-րդ կետերի վերը նշված (կետ 73) խախտումները՝ Դատարանը գտնում է, որ այն արդեն Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի հիմքով ուսումնասիրել է հիմնական իրավական հարցը: Հետևաբար, այն եզրակացնում է, որ անհրաժեշտ չէ այս դրույթի ներքո առանձին լուծել դիմողի գանգատի մնացած մասի հարցը (տես, օրինակ՝ Յանքին ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 52515/99, կետ 94, 2008թ. մայիսի 13, և Ջիթիրեն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 10301/03, կետ 132, 2008թ. հուլիսի 22, և դրանում առկա գործերը):

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ԱՅԼ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱՎՏՈՒՄՆԵՐ

77. Դիմողների կողմից ներկայացված դիմումում առկա են մի շարք բողոքներ Կոնվենցիայի 5-րդ, 6-րդ և 14-րդ հոդվածների ներքո: Սասնավորապես, նրանք բողոքել են, որ իրենց ձերբակալումն և կալանավորումը տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի երկրորդից մինչև չորրորդ կետերում առկա երաշխիքներին լիովին անհամապատասխան: Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ներքո նրանք հետագայում վիճարկել են առաջին աստիճանի դատարանի անկախությունը և անաչառությունն այն հիմքերով, թե որ սահմանված կարգով էին առաջադրվել քաղաքացիական դատավորները: Նրանք հայտնել են, որ պետական անվտանգության դատարանը կողմնակալ էր, կեղծ փաստեր էր ներկայացնում և մերժել էր իրենց խնդրանքները լրացուցիչ քննություն և վկաների առերեսում անցկացնելու վերաբերյալ: Այդ կապակցությամբ դիմողները բողոքել են, որ իրենց կալանավորելուց հետո իրենք լրագրողներին ներկայացվել էին, որպես հանցագործներ: Նրանք նաև բողոքել են քրեական վարույթի երկարաձգման դեմ, ինչպես նաև՝ որ Վճռաբեկ դատարանի որոշումը պատճառաբանված չէր: Վերջապես, դիմողները բողոքել են Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի ներքո՝ 3, 5, 6 և 13-րդ հոդվածների հետ մեկտեղ, առ այն, որ իրենց նկատմամբ ցուցաբերվել էր խտրականություն իրենց քաղաքական հայացքների առումով: Այս կապակցությամբ նրանք մատնանշել են տարբեր ընթացակարգային կանոններ, որոնք կիրառվել էին պետական անվտանգության դատարանների կողմից, և որոնք չէին կիրառվել շարքային հանցագործների նկատմամբ:

78. Այնուամենայնիվ, իր տրամադրման տակ եղած բոլոր նյութերի լույսի ներքո Դատարանը գտնում է, որ դիմողների վերոնշյալ պնդումներում չի պարունակվում Կոնվենցիայում կամ դրա Արձանագրություններում ամրագրված իրավունքների ու ազատությունների խախտում: Դրանից հետևում է, որ դիմումի այս մասը պետք է հայտարարվի անընդունելի որպես ակնհայտորեն անհիմն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի համաձայն:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

79. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, և իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքը ընձեռում է միայն մասնակի փոխհատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Նյութական վնաս, ծախսեր և ծախքեր

80. Դիմողները պահանջել են նյութական վնասների, ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում, որի չափը որոշելը թողել են դատարանի հայեցողությանը: Այս կապակցությամբ նրանք խիստ քննադատել են Դատարանին՝ մուտքերի և փաստաթղթերի, ծախսերի և ծախքերի, ինչպես նաև թուրք իրավաբաններին վճարած գումարների վերաբերյալ փաստաթղթեր պահանջելու համար:

81. Ի լրումն, տկն Բարանը պահանջել էր 60,000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում: Պրն Հանը պահանջել էր 35,000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

82. Կառավարությունը վիճարկել է այդ գումարների չափը:

83. Դատարանը նշում է, որ դիմողները չեն նշել որևէ կոնկրետ գումար կամ ներկայացրել որևէ փաստարկ կամ փաստաթուղթ ի պաշտպանություն նյութական վնասի փոխհատուցման վերաբերյալ իրենց պահանջի: Նրանք նաև չեն ներկայացվել համապատասխան փաստաթղթեր իրենց կատարած ծախսերի և ծախքերի վերաբերյալ, ինչպես պահանջվում է Դատարանի Կանոնակարգի 60-րդ կանոնի համաձայն: Դատարանը համապատասխանաբար չի նշանակում որևէ փոխհատուցում սույն կետերով:

84. Հաշվի առնելով սույն գործում հայտնաբերված խախտումների բնույթը և ղեկավարվելով արդարացիության սկզբունքով՝ Դատարանը տրամադրում է տկն Բարանին պահանջված գումարն ամբողջությամբ և պրն Հանին 4,800 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

85. Այն նաև գտնում է, որ փոխհատուցման առավել նպատակահարմար եղանակը կլինի դիմողների դատական գործի վերանայումը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին համապատասխան (տես վերը՝ Սալդուզի գործը, կետ 72):

B. Տուգանային տոկոսներ

86. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելված երեք տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶՄՅՆ

1. Վճռում է, որ առաջին դիմողի դիմումը՝ վատ վերաբերմունքի, իրավական պաշտպանության պակասի, փաստաբանի բացակայության դեպքում Ստամբուլի պետական անվտանգության դատարանի կողմից խոշտանգումների արդյունքում ստացված հայտարարությունների օգտագործման, պետական անվտանգության դատարանի ոչ լիարժեք անկողմնակալության և անաչառության պարագայում, ինչպես նաև ռազմական դատավորի ներկայության և դատախազի կողմից գրավոր հայտարարությունները Վճռաբեկ դատարան չներկայացնելու վերաբերյալ, ընդունելի է:

2. Վճռում է, որ դիմումի մնացած մասն անընդունելի է:

3. Վճռում է, որ առաջին դիմողի նկատմամբ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմնական և դատավարական առումով խախտում:

4. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3(c)-րդ կետերի խախտում:

5. Վճռում է, որ անհրաժեշտություն չկա քննելու դիմողների մյուս գանգատները Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ներքո:

6. Վճռում է,

(a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան՝ վճիռն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում դիմողներին վճարի ներքոնշյալ

գումարները, որոնք պետք է հաշվարկվեն վճարման օրվա դրությամբ թուրքական լիրայի սահմանված փոխարժեքով՝

(i) տկն Գյուլդերեն Բարանին՝ 60,000 (վաթսուն հազար) եվրո, գումարած ցանկացած հարկ, որը կարող է հարկվել որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում,

(ii) պրն Չաչի Ազիզ Չանին՝ 4,800 (չորս հազար ութ հարյուր) եվրո, գումարած ցանկացած հարկ, որը կարող է հարկվել որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում,

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

7. *Մերժում է* դիմողների՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և գրավոր հրապարակվել է 2012թ. հունվարի 10-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն:

Սալլի Դոլ

Քարտուղար

Ֆրանսուա Թալկինս

Նախագահող

ԲԵԿՈՍԸ ԵՎ ԿՈՒՏՐՈՊՈՒԼՈՍ ԸՆԴԴԵՄ ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2005թ. դեկտեմբերի 13-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

8. Դիմողները, ովքեր գնչուական ծագումով ազգությամբ հույն են, ծնվել են 1980թ. և ապրում են Մետուլոնդում (Արևմտյան Հունաստան):

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

A. Իրադարձությունների հակիրճ ներկայացում

9. 1998թ. մայիսի 8-ին, մոտավորապես ժամը 00.45-ի սահմաններում Մետուլոնդի պարեկային ոստիկանության մեքենան արձագանքել էր հեռախոսային բողոքին, ըստ որի՝ փորձ էր կատարվել գողություն կատարել կրպակից: Հեռախոսագանգը կատարվել էր կրպակի սեփականատիրոջ թոռան՝ պրն Պավլակիսի կողմից: Դեպքի վայր ժամանելուց հետո վերջինը հայտնաբերել էր առաջին դիմողին, ով փորձում էր երկաթե ձողով կոտրել կրպակը, իսկ երկրորդ դիմողն ըստ երևույթին հետևում էր անցորդներին: Նա պայքարի մեջ է մտնում երկրորդ դիմողի հետ, հետագայում հայտարարել է, որ պրն Պավլակիսը բռնուցքներով հարվածել էր իր դեմքին:

10. Այդ պահին ժամանել էին երեք ոստիկաններ՝ պրն Սոմպուլոսը, պրն Ալեքսոպուլոսը և պրն Գանավիասը: Առաջին դիմողը պնդել է, որ նրան ձեռնաշղթայել էին՝ առանց ծեծելու: Հետո սպան հանել էր նրա ձեռնաշղթաները և մահակով բազմիցս հարվածներ էր հասցրել նրա գլխին և մեջքին: Նա կանգ էր առել, երբ առաջին դիմողը հայտնել էր, որ նա ունի առողջական խնդիրներ և գլխապտույտ ուներ:

11. Այնուհետև, դիմողներին ձերբակալել էին և տարել Մետուլոնդի ոստիկանության բաժանմունք, որտեղ ներկա էին սպաներ Ծիկրիկասը, Ավգերիսը, Զալոկոստասը, Սկուտասը և Կամինատոսը: Առաջին դիմողը պնդել է, որ երբ իրեն տարել էին իր խուց՝ մի սպա մահակով երկու անգամ հարվածել էր իրեն, իսկ մյուսն իրեն ապտակել էր:

12. Ժամը 10.00-ի սահմաններում առաջին դիմողը տարվել էր հարցաքննության սենյակ, որտեղ, ըստ նրա պնդման, երեք ոստիկաններ բռնուցքներով հարվածել էին նրա ստամոքսին ու մեջքին՝ փորձելով խոստովանություն կորզել այլ հանցագործությունների վերաբերյալ և տեղեկատվություն ստանալ այդ ոլորտում թմրամիջոցներով զբաղվող անձանց վերաբերյալ: Ըստ առաջին դիմողի՝ ոստիկանության աշխատակիցները հերթով ծեծի էին ենթարկել իրեն՝ հարվածներ հասցնելով ամբողջ մարմնին: Առաջին դիմողն այնուհետև պնդել է, որ ևս մեկ ոստիկան իրեն հարվածել էր այն երկաթե մահակով, որն օգտագործվել էր գողության փորձ կատարելիս: Նա պնդել է, որ այդ աշխատակիցը իրել էր իրեն պատի մոտ՝ փորձելով խեղդել երկաթե մահակով և սպառնալով սեռական գործողություն կատարել, ասելով՝ «Ես ...քեզ», փորձելով իջեցնել իր տաբատը:

13. Երկրորդ դիմողը մշել է, որ ինքը նույնպես ենթարկվել էր ոտնձգությունների հարցաքննության ընթացքում: Օրվա վաղ ժամերին նա, իր պնդման համաձայն, մահակով ծեծի էր ենթարկվել իր մեջքի և ստամոքսի շրջանում ոստիկանության աշխատակցի կողմից, ով ավելի ուշ վերադարձել էր և նրան կրկին ծեծել: Հետևաբար, երկրորդ դիմողը իմացել էր սպայի ինքնությունը՝ որպես պրն Ծիկրիկաս: Երկրորդ դիմողը նույնպես պնդել է, որ ոստիկանության աշխատակիցները «մահակը դրել էին [իր] ներքևի մասում և բարձրացնելով այն՝ մոտեցրել [իր] դեմքին՝ հարցնելով, թե արդյոք այն բուրում է»:

14. Դիմողները հայտարարել են, որ իրենք երկուսն էլ լսել էին միմյանց ճիշտը ողջ հարցաքննության ընթացքում: Առաջին դիմողը ներպետական դատարանում պնդել էր. «Ես կարող էի լսել Կուտրոպուլոսի լացի ձայնը կողքի սենյակում»: Երկրորդ դիմողը մշել էր. «Ես լաց էի լինում և ճչում, երբ նրանք ծեծի էին ենթարկում ինձ: Ես նաև լսում էի Բեկոսի ճիչը և լացը»: Նրանք նաև պնդել են, որ կրկնակի տառապել են իրենց գնչուական ծագման վերաբերյալ հայիոյանքներ լսելիս: 1998թ. հուլիսի 3-ի իր գրավոր ցուցմունքներում առաջին դիմողը հանրային դատախազին հայտնել էր, որ սպան, ով փորձել էր իրեն խեղդել երկաթե մահակով, ասել էր՝ «Դուք ... ձեր քույրերին» և «ձեր մայրերը ... այլոց կողմից» (տես նաև ստորև՝ կետ 25):

Կառավարությունը վիճարկել էր այն, որ դիմողները ենթարկվել էին հարձակման կամ ռասայական խտրականության ուստի կանոններում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում:

15. Դիմողները մնացել էին կալանքի տակ մինչև 1998թ. մայիսի 9-ի առավոտյան: Ժամը 11:00-ին նրանք բերման էին ենթարկվել Սեստլոնդի դատախազություն: Առաջին դիմողը մեղադրվում էր գողության փորձ կատարելու մեջ, իսկ երկրորդ դիմողը՝ նրա հանցակիցը լինելու մեջ: Դատախազը նշանակել էր դատավարության ամսաթիվը և ազատ արձակել դիմողներին: 1999թ. նոյեմբերին դիմողները դատապարտվել էին երեսուն և քսան օրվա ազատազրկման՝ համապատասխանաբար:

16. 1998թ. մայիսի 9-ին դիմողները դիմել էին շրջանային հիվանդանոց՝ ստանալու բժշկական ապացույց իրենց վնասվածքների վերաբերյալ: Այնուամենայնիվ, հիվանդանոցում միայն կարողացել էին հաստատել, որ նրանք երկուսն էլ ունեին կապտուկներ: Իրենց վնասվածքների վերաբերյալ առավել ստույգ եզրակացություն ստանալու համար դիմողները զննվել էին Պատրասում՝ դատական բժշկի կողմից: Վերջինս բժշկական եզրակացություն էր տրամադրել 1998թ. մայիսի 9-ին, որում հաստատել էր, որ դիմողներն ունեին «միջին ծանրության մարմնական վնասվածքներ, որոնք պատճառվել էին վերջին քսանչորս ժամվա ընթացքում՝ ծանր բուք գործիքի միջոցով ...»: Մասնավորապես, առաջին դիմողն ուներ «երկու կարմիր (գրեթե սև) զուգահեռ խոր վնասվածք առողջ մաշկի շրջակայքում, որն ուներ մոտավորապես 10 սմ երկարություն և ձգվում էր ձախ ուսի և դետայաձև մկանի ու աջ ուսի շրջակայքից: Նա նաև բողոքում էր ծնկների և ձախ քունքի շրջանում ցավից»: Երկրորդ դիմողն ուներ «բազմակի մուգ կարմիր (գրեթե սև), զուգահեռ կրկնակի քերվածքներ առողջ մաշկի շրջակայքում, որոնք մոտավորապես 12 սմ էին և ձգվում էին ձախ ուսային հողից՝ հետևի թևատակի երկայնքով դեպի ստորին թիակ»:

B. Տեղի ունեցած միջադեպի վարչական քննությունը

18. 1998թ. մայիսի 12-ին Հասարակական կարգի նախարարությունն սկսել էր ոչ պաշտոնական քննություն:

19. Լայն հասարակական հետաքրքրության արժանացած դեպքից հետո, հունական ոստիկանությանը հանձնարարվել էր, որ քննությունը վերածվի վարչական քննության (Ενορκη Διοικητική Εξέταση), որը սկսվել էր 1998թ. մայիսի 26-ին:

20. Քննության եզրակացությունների վերաբերյալ զեկույցը ներկայացվել էր 1999թ. մայիսի 18-ին: Ըստ դրա՝ հաստատվել էր դիմողներին ձերբակալած սպաների ինքնությունը և պարզվել էր, որ կալանքի ընթացքում նրանց վարքը «օրինական և համապատասխան» էր: Դրանում արձանագրվել էր, որ մյուս երկու ոստիկանները՝ պրն Ծիկրիկասը և պրն Ավգերիսը դիմողներին վերաբերվել էին «առանձնակի դաժանությամբ կալանքի ընթացքում»: Ձեկույցում նշվել էր, որ առաջին դիմողը հետևողականորեն ճանաչել էր վերը նշված պաշտոնյաներին իր 1998թ. հունիսի 30-ին և հոկտեմբերի 23-ին տրված ցուցմունքներում և, որ երկրորդ դիմողը նույնպես հետևողականորեն և բազմիցս ճանաչել էր պրն Ծիկրիկասին՝ որպես ոստիկանության այն աշխատակցի, ով ստորացրել էր իրեն:

21. Ավելի կոնկրետ՝ այն հաստատել էր, որ պրն Ծիկրիկասը ֆիզիկական բռնություն էր գործադրել դիմողների նկատմամբ՝ նրանց հարվածելով մահակով և / կամ ստամոքսին հարվածներ հասցնելով: Այն նաև հաստատել էր, որ թեև երկու սպաները հերքել էին դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունք կիրառելու փաստը, նրանք չէին «ապահովել համոզիչ և տրամաբանական բացատրություն առ այն, թե որտեղ և ինչպես էին դիմողները ստացել վերը նշված վնասվածքները, քանի որ, ըստ դատաբժշկի՝ վատ վերաբերմունքը տեղի էր ունեցել նրանց՝ կալանքի տակ գտնվելու ժամանակահատվածում»:

22. Որպես հետևանք, հանձնարարվել էր կարգապահական միջոցառումներ պրն Ծիկրիկասի և պրն Ավգերիսի նկատմամբ՝ «ժառայության ժամանակավոր դադարեցման» ձևով: Քննության ընթացքում դիմողների կողմից մատնանշված մյուս ոստիկաններն արդարացվել էին: Չնայած վերը նշված հանձնարարությանը, ո՛չ պրն Ծիկրիկասի, ո՛չ պրն Ավգերիսի ծառայությունը չէր դադարեցվել:

23. 1999թ. հուլիսի 14-ին Հունաստանի ոստիկանապետը տուգանել էր պրն Ծիկրիկասին 20000 դրահմի (ամսվազն 59 եվրո) չափով՝ «կալանավորների նկատմամբ իր ենթակաների կողմից վատ վերաբերմունքը կանխելու նպատակով անհրաժեշտ միջոցներ չձեռնարկելու համար»: Հունաստանի ոստիկանապետը հաստատել էր, որ դիմողների նկատմամբ կիրառվել էր վատ վերաբերմունք: Նա հայտարարել էր, որ «կալանավորները ծեծի էին ենթարկվել ոստիկանության աշխատակիցների կողմից կալանքի ընթացքում ... ստանալով մարմնական վնասվածքներ»:

C. Ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցված քրեական վարույթը

24. 1998թ. հուլիսի 1-ին դիմողները և առաջին դիմողի հայրը դիմում էին ներկայացրել Մետուրնդի ոստիկանության պետի տեղակալի և ոստիկանության բաժանմունքի «բոլոր այլ» «պատասխանատու» աշխատակիցների դեմ:

25. 1998թ. հուլիսի 3-ին առաջին դիմողը գրավոր վկայություն էր տվել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր պնդումների կապակցությամբ: Նա հայտարարել էր, որ իր ձերբակալության ընթացքում նա մահակով հարվածներ էր ստացել իր գլխին «բարձրահասակ և շիկահեր» ոստիկանի կողմից, ով նաև նրան ծեծել էր ոստիկանությունում և հնչեցրել վիրավորանքներ՝ կապված իր ծագման հետ (տես վերը՝ կետ 14):

26. 1998թ. դեկտեմբերի 18-ին Մետուրնդի հանրային դատախազը խնդրել էր Մետուրնդի դատարանի քննող դատավորին նախնական քննություն անցկացնել միջադեպի կապակցությամբ (προανάκριση): Քննության արդյունքներն այնուհետև փոխանցվել էին Պատրասի Վերաքննիչ դատարանին: 2000թ. հունվարին Պատրասի Վերաքննիչ դատարանը հանձնարարել էր կատարել պաշտոնական դատական քննություն միջադեպի կապակցությամբ (κύρια ανάκριση):

27. 1999թ. հունվարի 27-ին և 2000թ. փետրվարի 1-ին առաջին դիմողը նշել էր, որ ոստիկանության աշխատակիցների պահվածքը «այնքան վատ չէր», և որ նա ցանկանում էր «վերջ տալ այս պատմությանը», և որ նա չի ցանկանում, որպեսզի «պատժվեն ոստիկանության աշխատակիցները»: Նույն ամսաթվին երկրորդ դիմողը հայտնել էր, որ նա ծեծի էր ենթարկվել պրն Ծիկրիկասի կողմից, սակայն հայտնել էր, որ ոստիկանների վարքագիծը «արդարացված էր», և որ նա չի ցանկանում, որպեսզի ոստիկանների նկատմամբ քրեական հետապնդում իրականացվի: Նա ներողություն էր խնդրել կրպակի սեփականատիրոջից և ասել, որ «ցանկանում է, որպեսզի այդ պատմությունն ավարտվի», քանի որ նա բանակ է գնալու և ուզում է «լինել անվտանգ կողմում»:

28. 2000թ. օգոստոսի 31-ին Մետուրնդի հանրային դատախազը հանձնարարել էր, որ երեք ոստիկանները՝ պրն Ծիկրիկասը, պրն Կամինատոսին և պրն Սկուտասին մեղադրանք ներկայացվի հարցաքննության ընթացքում ֆիզիկական բռնություն կատարելու համար:

29. 2000թ. հոկտեմբերի 24-ին Մետուրնդի առաջին ատյանի քրեական դատարանի մեղադրական բաժինը (Συμβούλιο Πλημμελειοδικών) դատաքննություն է իրականացրել պրն Ծիկրիկասի նկատմամբ: Այն գտել էր, որ պրն Ծիկրիկասի դեմ առկա ապացույցները վկայում են այն մասին, որ նա վատ վերաբերմունքի էր ենթարկել [դիմողներին] նախնական հարցաքննության ընթացքում՝ գողության փորձի վերաբերյալ... ինչպես նաև անցյալում կատարված մամառտիպ չբացահայտված հանցագործությունների վերաբերյալ խոստովանություն կորզելու նպատակով: Մեղադրական բաժինը նաև նշել էր, որ պրն Ծիկրիկասը չէր ապահովել ճշմարտանման բացատրություն, թե ինչպես էին պատճառվել վնասվածքները դիմողների հարցաքննության ընթացքում, և նշել էր, որ նրանք երկուսն էլ առանց վարանելու ճանաչել էին պրն Ծիկրիկասին՝ որպես ոստիկանության աշխատակցի, ով վատ վերաբերմունքի էր ենթարկել իրենց: Մյուս կողմից, սակայն, որոշվել էր դադարեցնել պրն Կամինատոսի և պրն Սկուտասի նկատմամբ քրեական հետապնդումներն այն հիմքով, որ չէր հաստատվել, որ նրանք ներկա են եղել միջադեպին (մեղադրական եզրակացություն թիվ 56/2000):

30. Պրն Ծիկրիկասի դատավարությունը տեղի էր ունեցել 2001թ. հոկտեմբերի 8-ին և 9-ին՝ Պատրասի վերաքննիչ դատարանի երեք անդամների մասնակցությամբ: Դատարանը լսել էր մի շարք վկաների, ովքեր կրկնել էին վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իրենց պնդումները (տես վերը՝ կետեր 10-14): Ի թիվս այլնի, դատարանը լսել էր Յելսինյան քաղաքացիական ասամբլեայի Յունաստանի Սոնիթորինգի ներկայացուցիչ պրն Դիմիտրասին, ով հայտարարել էր, որ այդ կազմակերպությունը վերահսկում է գնչուների վիճակը, Յունաստանում և որ միջադեպի մասին իրեն հայտնի էր դարձել գնչուական ճամբարներ իր այցի ընթացքում: Նա պնդել էր, որ իրեն սարսափեցրել էին դիմողների մարմինների վնասվածքները, և որ վերջիններն ի սկզբանե վախենում էին բողոք ներկայացնել ոստիկանության աշխատակիցների դեմ: Պրն Դիմիտրասը նաև հետագայում անդրադարձել էր Յելսինյան քաղաքացիական ասամբլեայի Յունաստանի Սոնիթորինգի ներկայացուցչի կողմից, դիմողներին աջակցելու նպատակով ձեռնարկված գործողություններին: Դատարանը, ի թիվս այլ փաստաթղթերի, նաև ընթերցել էր Յելսինյան քաղաքացիական ասամբլեայի Յունաստանի Սոնիթորինգի ներկայացուցչի և Յունական ազգային փոքրամասնությունների իրավունքների կողմից Յասարակական կարգի նախարարությանն ուղղված բաց նամակ (տես վերը՝ կետ 17):

31. 2001թ. հոկտեմբերի 9-ին դատարանը գտել էր, որ չկա ապացույց պրն Օհկրիկասին բռնության մեջ մեղադրելու համար և նրան ճանաչել էր անմեղ (որոշում թիվ 1898/2001): Մասնավորապես, դատարանն սկզբում հիմնվել էր դիմողների ձերբակալության հանգամանքի վրա, իսկ հետագայում՝ Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Հունաստանի Մոնիթորինգի անդամների ներգրավման հանգամանքը վրա՝ նշելով փոքրամասնությունների մարդու իրավունքների ենթադրյալ խախտումների մոնիթորինգում իրենց դերը: Հաշվի առնելով նաև դատաբժշկական եզրակացությունը՝ դատարանն հանգել էր հետևյալ եզրակացությանը.

«... Ընդունելի է, որ երկրորդ դիմողը ընդհարվել էր պրն Պավլակիսի հետ: Բացի դրանից, հաշվի առնելով դիմողների թեթև հագուստը՝ տրամաբանական են ձերբակալվելիս դիմադրելու ընթացքում նրանց վնասվածքները: Եթե նույնիսկ վնասվածքներից մի քանիսը հասցվել էին ոստիկանների կողմից կալանքի ընթացքում, դա չի ապացուցում, որ մեղադրյալի մասնակցությունը, քանի որ դիմողներին ոստիկանության բաժանմունք բերման ենթարկելու ժամանակահատվածում նա ներկա չի եղել, և շփվել է նրանց հետ բերման ենթարկելուց հետո մոտավորապես երկու ժամ անց: 1998թ. հուլիսի 3-ի իր գրավոր ցուցմունքներում առաջին դիմողը նշել էր, որ իր ձերբակալման ընթացքում նա մահակով ծեծի էր ենթարկել բարձրահասակ, շիկահեր ոստիկանի կողմից (նկարագրությունը չի համապատասխանում մեղադրյալի արտաքին տվյալներին), և որ նույն ոստիկանը ծեծել էր իրեն նաև իրենց կալանքի ընթացքում: Սակայն մեղադրյալը դիմողների ձերբակալման ընթացքում ներկա չէր: Եթե դիմողներն իսկապես ծեծի ենթարկված լինեին ոստիկանության աշխատակիցների կողմից կալանքի ընթացքում, նրանք կտեղեկացնեին իրենց հարազատներին, ովքեր ժամանել էին ոստիկանության բաժանմունք նույն գիշերը: Այսպիսով, մեղադրյալը պետք է ճանաչվի անմեղ»:

32. Ըստ հունական օրենքի՝ դիմողները, ովքեր վարույթում հանդես են եկել որպես քաղաքացիական կողմեր, չեն կարող բողոքարկել այդ որոշումը:

II. ԳՆՀՈՒՆԵՐԻ ԴԵՄ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽՏՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԵԿՈՒՅՑՆԵՐԸ

33. Եվրոպայի խորհրդին առընթեր խտրականության և անհանդուրժողականության դեմ Եվրոպական հանձնաժողովը (ԽԱԵՀ) վերջին մի քանի տարիների ընթացքում իր զեկույցներում հայտնել էր մտահոգություն ոստիկանության կողմից խտրականության հիմքով բռնությունների վերաբերյալ, մասնավորապես, մի շարք Եվրոպական երկրներում՝ գնչուների դեմ այդ թվում՝ Բուլղարիայում, Զեխիայի Հանրապետությունում, Ֆրանսիայում, Հունաստանում, Հունգարիայում, Լեհաստանում, Սլովակիայում եւ Ռումինիայում:

34. 2002թ. Եվրոպական միությունում և դրա անդամ պետություններում հիմնարար իրավունքների իրավիճակի վերաբերյալ զեկույցը, որը Եվրոպական հանձնաժողովի պահանջով պատրաստվել էր Եվրոպական միության (ԵՄ) հիմնարար իրավունքների անկախ փորձագետների կողմից, ըստ որի, *inter alia*, ոստիկանության կողմից բռնությունը գնչուական եւ նմանատիպ խմբերի նկատմամբ, այդ թվում՝ ֆիզիկական բռնությունը եւ ուժի կիրառման գերազանցումն արձանագրվել է մի շարք ԵՄ անդամ երկրներում, ինչպիսիք են Ավստրիան, Ֆրանսիան, Հունաստանը, Իռլանդիան, Իտալիան եւ Պորտուգալիան:

35. 1999թ. դեկտեմբերի 10-ին ստացված և 2000թ. հունիսի 27-ին հրապարակված՝ Հունաստանի վերաբերյալ իր երկրորդ զեկույցում ԽԱԵՀ-ը հայտարարել է, *inter alia*, որ.

«26. Եղել են հաղորդումներ առ այն, որ գնչուները, ալբանացիները եւ այլ ներգաղթյալները Հունաստանում հաճախ անկարգության զոհ են դառնում ոստիկանության կողմից: Մասնավորապես, գնչուները հաճախ հայտնում են անհամաչափ ուժի կիրառման վերաբերյալ, որոնք որոշ դեպքերում հանգեցնում են մահվան: Խտրական վերաբերմունքն այս խմբերի անդամների նկատմամբ շատ տարածված է: Շատ դեպքերում նման գործերը քիչ են քննվում: Թեև նմանատիպ միջադեպերի մեծամասնությունը տուժողի կողմից լրացված բողոքի արդյունք չէ, որոշ դեպքերում տուժողների նկատմամբ ճնշում է գործադրվում իրենց մեղադրանքներից հրաժարվելու նպատակով: ԽԱԵՀ-ն ընդգծում է ոստիկանության կողմից փոքրամասնություն կազմող խմբերի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի մասին բողոքների վերաբերյալ մեխանիզմների ներքին եւ արտաքին վերահսկողության արձագանքի բարելավման անհրաժեշտության հրատապությունը: Այս առումով, ԽԱԵՀ-ն նշում է, վերջերս ստեղծվել է ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունք կիրառելու բողոքներով ամենածանր գործերը քննող մարմինը եւ ընդգծում է դրա անկախությունն, ու մատչելիությունը փոքրամասնություն կազմող խմբերի անդամների համար:

27. ԽԱԵՀ-ն նաև հորդորում է հունական իշխանություններին միջոցներ ձեռնարկել ոստիկանությանը մարդու իրավունքներին եւ հակախտրական չափորոշիչներին ծանոթացնելու ուղղությամբ: Լրացուցիչ միջոցառումներ պետք է ձեռնարկվեն նաև ոստիկանության շրջանում փոքրամասնություն կազմող խմբերի անդամների համալրումն ապահովելու համար ...

31. Ինչպես նշվում է ԽԱԵՀ-ի առաջին զեկույցում՝ Հունաստանում զնչուական բնակչությունը հատկապես խոցելի է, անբարենպաստ պայմաններում է և ենթակա խտրականության՝ բազմաթիվ բնագավառներում...

34. Գնչուները նաեւ խտրականության են ենթարկվում հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտներում... Նրանք հաճախ ենթարկվում են խտրական վերաբերմունքի եւ երբեմն բռնության՝ ոստիկանության կողմից...»:

36. 2003թ. դեկտեմբերի 5-ին ստացված և 2004թ. հունիսի 8-ին հրապարակված՝ Հունաստանի վերաբերյալ երրորդ զեկույցում, *inter alia*, նշվում է.

«67. ԽԱԵՀ-ն մտահոգությամբ նշում է, որ Հունաստանի վերաբերյալ երկրորդ զեկույցն ընդունելուց հետո Հունաստանում զնչուների վիճակը մնացել է անփոփոխ, եւ որ ընդհանուր առմամբ զնչուները բախվում են նույն դժվարություններին՝ ներառյալ բնակարանի, աշխատանքի, կրթության եւ հանրային ծառայությունների նկատմամբ հարգանքի առուժով խտրական վերաբերմունքը...»

69. ԽԱԵՀ-ն ողջունում է այն փաստը, որ Կառավարությունը ձեռնարկել է մի շարք քայլեր բարելավելու համար Հունաստանում բնակվող զնչուների պայմանները: Այն ստեղծել է միջգերատեսչական հանձնաժողով զնչուների կենսամակարդակի բարելավման նպատակով ...»

70. ԽԱԵՀ-ն խորապես ցավում է, որ շատ դեպքերում ներպետական իշխանությունները հրաժարվում են գործել ի շահ զնչուների, երբ նրանք ենթարկվում են հետապնդումների տեղական բնակչության անդամների կողմից: Ներպետական իշխանությունները նաև մերժում են նրանց տրամադրել նույն իրավունքները, որոնք օրենքը երաշխավորում է զնչուական համայնքի անդամներին նույն չափով, ինչպես Հունաստանի ցանկացած այլ քաղաքացու համար...

105. ԽԱԵՀ-ն լուրջ մտահոգություն է հայտնում ազգային փոքրամասնություն կազմող խմբերի (ինչպիսիք են զնչուական խմբերը և օրինական ու անօրինական ներգաղթյալները) անդամների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ: Վատ վերաբերմունքը նշանակում է ռասիստական/վիրավորանքների կամ ֆիզիկական բռնության ենթարկելը ձերբակալության կամ կալանքի ընթացքում: ԽԱԵՀ-ն մասնավորապես, մտահոգություն է հայտնում զնչու անօրինական օգտագործման վերաբերյալ համատարած բողոքների կապակցությամբ, ինչը երբեմն հանգեցնում է մահվան: Այն հավասարապես մտահոգված է անչափահասների եւ քաղաքացիություն չունեցող անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ զեկույցներով:

106. Հունական իշխանությունները նշել էին, որ իրենք վերահսկում են իրավիճակը եւ նման խախտումների համար գործում են համապատասխան միջոցներ: Օրինակ՝ Հունաստանի ոստիկանության ներքին գործերի տնօրինությունը հիմնադրվել է 1999թ. եւ պատասխանատու է քննությունների անցկացման համար, մասնավորապես՝ խոշտանգումների ենթարկելու եւ մարդկային արժանապատվությունը նվաստացնելու համար:

37. 2003թ. ապրիլին հրապարակված («Հունաստանից զնչուների արտաքսման հեռացնելու գործողությունների վերաբերյալ») իրենց համատեղ զեկույցում Գնչուների իրավունքների եվրոպական կենտրոնը եւ Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Հունաստանի Մոնիթորինգը, որը ներկայացնում էր դիմողներին սույն գործում, հայտարարել էին, *inter alia*, որ.

«Հունաստանում ERRC / GHM մոնիթորինգը վերջին հինգ տարիների ընթացքում ցույց է տալիս, որ կալանքի տակ գտնվող զնչուների նկատմամբ վատ վերաբերմունքը, այդ թվում՝ ֆիզիկական և բանավոր ռասիստական ստորացումները կրում են համատարած բնույթ: Չնայած նրան, որ հունական իշխանությունները հերքում են զնչուների նկատմամբ անմարդկային վերաբերմունքի հիմքում ռասայական դրդապատճառները՝ զնչու տուժածները, որոնց հետ խոսել էր ERRC / GHM, վկայել էին, որ ոստիկանները արել էին արտահայտություններ՝ օգտագործելով ռասիստական մակդիրներ:

Ոստիկանների շրջանում հակազնչուական տրամադրվածությունը հաճախ հանգեցնում է զնչուների նկատմամբ անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի, ոտնձգությունների, բանավոր և ֆիզիկական ստորացումների և կամայական ձերբակալությունների ու կալանքի: ERRC և GHM պարբերաբար արձանագրում են ոստիկանության կողմից զնչուների նկատմամբ անմարդկային վերաբերմունքը՝ ձերբակալության կամ կալանքի ընթացքում: Ոստիկանության աշխատակիցներն օգտագործել են ռասայական բնույթի արտահայտություններ, ոստիկանության կողմից ոտնձգությունների որոշ դեպքերում զնչուները վկայում են, որ ռասայական նախապաշարումները կարևոր դեր են կատարում զնչուների նկատմամբ թշնամական վերաբերմունքի հարցում...»:

III. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

38. Հունաստանի Սահմանադրության 2-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ «անհատի արժեքը» հիմնարար սկզբունքներից մեկն է և հունական պետության «առաջնային պարտավորությունը»:

39. Սահմանադրության 5-րդ հոդվածի 2-րդ կետը նախատեսում է հետևյալը.

«Բոլոր այն անձինք, ովքեր բնակվում են Յունաստանի տարածքում, օգտվում են իրենց կյանքի, պատվի ու ազատության լիարժեք պաշտպանության իրավունքից, անկախ ազգությունից, ռասայական կամ կրոնական պատկանելիությունից կամ քաղաքական համոզմունքներից: Բացառություններ թույլատրվում են միայն միջազգային իրավունքով նախատեսված դեպքերում...»:

40. Թիվ 927/1979 օրենքը (որը փոփոխվել է թիվ 1419/1984 և թիվ 2910/2001 օրենքներով) հանդիսանում է օրենսդրության հիմնական կիրառումը ռասայական կամ կրոնական խտրականության հետ կապված գործողությունները կամ գործունեությունը կանխարգելելու համար:

IV. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

41. 2000թ. հունիսի 29-ի Եվրոպական միության Խորհրդի 2000/43/CE հրահանգը պարունակում է անձանց միջև հավասար վերաբերմունքի սկզբունքը, անկախ ռասայական կամ էթնիկական ծագումից, և Խորհրդի 2000թ. նոյեմբերի 27-ի 2000/78/CE հրահանգը հաստատում է աշխատանքի և զբաղվածության նկատմամբ հավասար վերաբերմունքի ընդհանուր շրջանակը, որը նախատեսված է 8-րդ և 10-րդ հոդվածներով:

«1. Անդամ պետությունները պետք է ձեռնարկեն այնպիսի միջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են իրենց ազգային իրավական համակարգի համաձայն, ապահովելու համար հետևյալը. երբ անձինք, ովքեր իրենց համարում են տուժող, այն պատճառով, որ դատարանի կամ այլ իրավասու մարմնի կողմից նրանց նկատմամբ չի կիրառվել հավասար վերաբերմունքի սկզբունքը, որի փաստերից ելնելով ենթադրվում է, որ տեղի է ունեցել ուղղակի կամ անուղղակի խտրականության դրսևորում, ապա պատասխանողը պետք է ապացուցի, որ տեղի չի ունեցել հավասար վերաբերմունքի սկզբունքի խախտում:

2. 1-ին կետի դրույթները չեն խոչընդոտում անդամ պետություններին ներկայացնել դիմողների համար առավել բարենպաստ ապացույցների կանոնները:

3. 1-ին կետի դրույթները չեն տարածվում քրեական դատավարության վրա

5. Անդամ պետությունները չպետք է կիրառեն 1-ին կետը այն վարույթների դեպքում, որոնցում դատարանը կամ իրավասու մարմինը քննում է գործի փաստերը»:

ՕՐԵՆՔ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐ

42. Դիմողները բողոքել են, որ իրենց ձերբակալման ու կալանավորման ընթացքում իրենք ենթարկվել էին ոստիկանության աշխատակիցների կողմից դաժան վերաբերմունքին, որը նրանց մոտ առաջացրել էր ֆիզիկական և հոգեկան տառապանք, ինչը հավասար է խոշտանգումների, անմարդկային և/կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի: Նրանք նաև բողոքել են, որ հունական քննչական և դատական մարմինները չեն կատարել այդ միջադեպի արագ և արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Նրանք պնդել են, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, որը սահմանում է՝

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Կողմերի պնդումները

43. Դիմողները պնդել են, որ իրենք ստացել են լուրջ մարմնական վնասվածքներ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից, և որ միջադեպի քննությունը և դրանից բխող դատական վարույթը եղել են անարդյունավետ, թերի ու ոչ համոզիչ: Նրանք ընդգծել են, որ այդ ժամանակ իրենք երիտասարդ էին և խոցելի: Քննության ընթացքում նրանք նաև ստացել էին սպառնալիքներ: Դա էր պատճառը, որ որոշակի ժամանակահատվածում նրանք պնդել են, որ իրենք չեն ցանկանում շարունակել ոստիկանության դեմ իրենց բողոքները:

44. Կառավարությունն անդրադարձել էր ներպետական դատարանի եզրակացությանը և պնդել, որ դիմողների բողոքներն ամբողջովին անհիմն են: Նրանց վնասվածքները ընդդիմանալու արդյունք էին, որը տեղի էր ունեցել նրանց ձերբակալման ընթացքում: Դիմողներն իրենք էին հայտարարել, որ ոստիկանների գործողություններն արդարացված էին, և որ իրենք չեն ցանկանում, որ նրանք քրեական պատասխանատվության ենթարկեն: Միջադեպի քննությունն անցկացվել էր արագ, անկախ և

մանրակրկիտ, ինչի արդյունքում արժեքի կրկնակի ստուգանքով էր: Նրա դեմ նաև քրեական մեղադրանք էր ներկայացվել: Մի շարք ականատեսներ և դիմողները հրավիրվել էին դատարան: Այն փաստը, որ մեղադրյալն արդարացվել էր, չէր ազդել քննության արդյունավետության վրա:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ

45. Ինչպես Դատարանը բազմիցս հայտարարել է, 3-րդ հոդվածը երաշխավորում է ժողովրդավարական հասարակության առավել հիմնարար արժեքներից մեկը: Նույնիսկ ամենադժվարին պայմաններում, ինչպիսիք են ահաբեկչության և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարը, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոչտանգումները և աննարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը: Ի տարբերություն Կոնվենցիայի հիմնական դրույթների մեծ մասի և Թիվ 1 և Թիվ 4 արձանագրությունների՝ 3-րդ հոդվածը չունի բացառություններ սահմանող համար դրույթներ և չի նախատեսում որևէ շեղում Կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետի թույլատրելի սահմաններից անգամ արտակարգ և ազգի կյանքին սպառնացող իրավիճակների դեպքում (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ. 25803/94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999թ.-V, և Ասսենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, Վճիռների և զեկույցների ժողովածու 1998թ.-VIII, էջ 3288, կետ 93): Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոչտանգումների և աննարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատիժի կիրառումը՝ անկախ տուժողի վարքագծից (տես՝ Շահալն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1996թ. նոյեմբերի 15, Ձեկույց, 1996թ.-V, էջ 1855, կետ 79):

46. Ապացույցները գնահատելիս Դատարանը, ընդհանուր առմամբ, կիրառում է «ողջամիտ կասկածից վեր» ապացուցման չափորոշիչը (տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, Series A, թիվ 25, էջեր 64-65, կետ 161): Այնուամենայնիվ, այդպիսի ապացույցը կարող է բխել բավականաչափ ուժեղ, պարզ և համահունչ փաստերի գոյակցությունից: Եթե իրադարձություններն ամբողջությամբ կամ մեծ մասամբ հայտնի են իշխանություններին, օրինակ՝ կալանքի տակ, իրենց վերահսկողության ներքո գտնվող անձանց ստացած վնասվածքների կապակցությամբ առաջանում են խիստ կասկածներ: Անշուշտ, ապացուցման բեռը կարող է դրվել իշխանությունների վրա՝ բավարար ու համոզիչ բացատրություն ապահովելու համար (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000թ.-VII):

47. Սույն գործով դիմողները բողոքել են, որ իրենց ձերբակալության և հետագա կալանավորման ընթացքում իրենք ոստիկանության կողմից ենթարկվել էին դաժան վերաբերմունքի: Ընդունելի է, որ իրենց ազատ արձակվելու օրը դիմողները վնասվածքներ էին ստացել: Համաձայն Դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ «եթե անհատը կալանքի տակ է վերցվում առողջ վիճակում, սակայն ազատ արձակվելիս ունենում է վնասվածքներ՝ պետությունը պարտավոր է ապահովել վնասվածքների առաջացման ճշմարտանման բացատրություն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո (Աքսոյն ընդդեմ Թուրքիայի, 1996թ. դեկտեմբերի 18, Ձեկույց 1996թ.-VI, էջ 2278, կետ 61):

49. Հաջորդ հարցը, որն առաջանում է, դա այն է, թե արդյոք պահպանվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով պահանջվող խստության նվազագույն մակարդակը (տես՝ Իլիանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 22277/93, կետ 84, ՄԻԵԴ 2000թ.-VII): Դատարանը հիշեցնում է, որ նվազագույն մակարդակի գնահատումը հարաբերական է՝ այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպես, օրինակ՝ վատ վերաբերմունքի տևողությունը, դրա ֆիզիկական և/կամ հոգեկան ազդեցությունները և, որոշ դեպքերում, տուժողի սեռը, տարիքն ու առողջական վիճակը (տես՝ Թեքին ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հունիսի 9, Ձեկույց 1998թ.-IV, էջ 1517, կետ 52):

50. Որոշելու համար, թե արդյոք պատիժը կամ վերաբերմունքը «նվաստացնող էր 3-րդ հոդվածի իմաստով, Դատարանը նաև հաշվի է առնում, թե արդյոք դրա նպատակն էր անձին նվաստացնելը և ստորացնելը, և արդյոք դրա հետևանքներն բացասաբար են ազդել իր անատականության վրա, ինչը անհամատեղելի է 3-րդ հոդվածի հետ (տես, օրինակ՝ Ռանինենն ընդդեմ Ֆինլանդիայի, 1997թ. դեկտեմբերի 16, Ձեկույցներ 1997թ.-VIII, էջեր 2821-22, կետ 55):

51. Հաշվի առնելով վերը նշված հանգամանքները՝ Դատարանը գտնում է, որ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից դիմողներին պատճառված լուրջ ֆիզիկական վնասը, ինչպես նաև վախի, տանջանքի ու թերարժեքության զգացումներն առաջացրել էին դիմողների մոտ տառապանք, որի

խստության աստիճանը բավարար է այն համարելու անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունք՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով:

52. Դատարանը եզրակացնում է, որ այս կապակցությամբ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

2. Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանության վերաբերյալ

53. Դատարանը հիշեցնում է, որ եթե անհատը պնդում է, որ նա ոստիկանության աշխատակիցների կամ պետության այլ գործակալների կողմից ենթարկվել է այսպիսի վերաբերմունքի, որը խախտում է 3-րդ հոդվածը, ապա այդ դրույթը ընթերցվում է Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի ներքո պետության ընդհանուր պարտավորության հետ մեկտեղ՝ «...իրենց իրավագործության ներքո գտնվող յուրաքանչյուրի համար ապահովում են այն իրավունքներն և ազատությունները, որոնք սահմանված են սույն Կոնվենցիայի Բաժին I-ում և ենթադրում է պաշտոնական արդյունավետ քննություն:

54. Այնպես, ինչպես 2-րդ հոդվածի ներքո կատարվող քննությունը, նման քննությունը նույնպես պետք է հանգեցնի պատասխանատու անձանց հայտնաբերմանը և նրանց պատժին: Հակառակ դեպքում, Խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի և պատժի ընդհանուր իրավական արգելքը, չնայած իր հիմնարար նշանակությանը, կլինի գործնականում անարդյունավետ և որոշ դեպքերում թույլ կտա պետության գործակալներին խախտել անձանց իրավունքները, ովքեր գտնվում են իրենց վերահսկողության ներքո, և մնալ անպատիժ (տես՝ Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 131, ՄԻԵԴ 2000թ.-IV):

55. Այս պայմաններում, հաշվի առնելով դիմողների կալանքի ընթացքում իրենց վատ վերաբերմունքի ենթարկելու վերաբերյալ պնդումների կապակցությամբ արդյունավետ քննության բացակայությունը՝ Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 13-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

56. Դիմողները բողոքել են, որ իրենք չեն ունեցել իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցներ Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի իմաստով, որը սահմանում է՝

«Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

57. Հաշվի առնելով այն հանգամանքները, որոնց հիման վրա Դատարանը հայտնաբերել է 3-րդ հոդվածի խախտում իր ընթացակարգային գործոնի համաձայն (տես վերը՝ կետեր 53, 55)՝ Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտություն չկա գանգատն առանձին քննել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ներքո:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 13-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

58. Դիմողները բողոքել են, որ իրենց նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքը՝ միջադեպի առնչությամբ հետագա արդյունավետ քննության բացակայության հետ մեկտեղ, մասամբ իրենց գնչուական էթնիկ ծագման պատճառով էր: Նրանք պնդել են, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում, որը սահմանում է՝

«Սույն Կոնվենցիայում շարադրված իրավունքներից և ազատություններից օգտվելը ապահովում է առանց խտրականության, այն է՝ անկախ սեռից, ռասայից, մաշկի գույնից, լեզվից, կրոնից, քաղաքական կամ այլ համոզմունքից, ազգային կամ սոցիալական ծագումից, ազգային փոքրամասնությանը պատկանելուց, գույքային դրությունից, ծննդից կամ այլ դրությունից»:

A. Կողմերի պնդումները

59. Դիմողները հայտարարել են, որ ապացույցները գնահատելիս Դատարանի կողմից կիրառված ապացուցման չափորոշիչն է՝ «ողջամիտ կասկածից վեր ապացույցը», սակայն հստակորեն նշել է, որ այդ չափորոշիչը չի կարող մեկնաբանվել որպես նման բարձր աստիճանի պահանջ նաև քրեական գործով վարույթի ընթացքում: Նրանք պնդել են, որ այն պահից, երբ հայցվորը հարուցել էր խտրականության վերաբերյալ գործ՝ ապացուցման բեռը դրվել էր պատասխանող Կառավարության վրա:

60. Անդրադառնալով սույն գործի փաստերին՝ դիմողները պնդել են, որ միջադեպի բնույթն ինքնին ուստիկանության աշխատակիցների կողմից լեզվի խտրական օգտագործումը և ներպետական իշխանությունների կողմից ուստիկանության հակազնչուական դաժան վերաբերմունքը չարգելելը հստակորեն ապացուցում են ռասայական հիմքերով ունեցվածությունները և պատասխանատվությունից խուսափելը: Այս առումով դիմողները վերահաստատել են, որ ուստիկանության աշխատակիցները բացահայտորեն օգտագործել են ռասիստական խոսելաձև և ստորացուցիչ կերպով արտահատվել իրենց էթնիկ ծագման մասին: Նրանք նաև պնդել են, որ խտրական արտահայտությունները, որոնք ուստիկանության աշխատակիցներն ուղղել էին դիմողներին նրանց ձերբակալման ընթացքում, պետք է դիտարկվեն համակարգված ռասիզմի և թշնամանքի ավելի լայն համատեքստում, որը Հունաստանում բազմիցս կիրառվել էր գնչուների դեմ իրավապահ մարմինների կողմից: Այս վերաբերմունքը լայնորեն փաստագրվել էր միջկառավարական և մարդու իրավունքների պաշտպանության կազմակերպությունների կողմից:

61. Կառավարությունը նշել է, որ Դատարանը միշտ պահանջում է «ողջամիտ կասկածից վեր ապացույց», և որ սույն գործում առկա չեն իշխանությունների կողմից կիրառված՝ հիմնավորված խտրական գործողությունների ապացույցներ: Այն վճռականորեն հերքել է, որ դիմողները ենթարկվել են վատ վերաբերմունքի, սակայն, եթե նույնիսկ միջադեպում ներգրավված ուստիկանության աշխատակիցները ենթադրաբար գործել են բռնի ճանապարհով՝ Կառավարությունը գտնում է, որ նրանց վարքագիծը կապված չէր խտրականության հետ, այլ կապված էր այն հանգամանքի հետ, որ դիմողները նախապես կատարել էին հանցագործություն:

62. Կառավարությունը նաև պնդել է, որ Հունաստանի վերաբերյալ իր վերջին զեկույցում (տես վերը՝ կետ 36) ԽԱԵՀ-ն Հունաստանի իշխանությունների ուշադրությունը հրավիրել էր գնչուների դրության վրա, մասնավորապես ընդգծելով բնակարանային, զբաղվածության, կրթության և հանրային ծառայությունների մատչելիության կապակցությամբ դրսևորվող խտրականությունը: ԽԱԵՀ-ն նաև կարևորել էր գնչուների համար օգտակար նախաձեռնություններին խոչընդոտելը, սակայն ողջունել էր այն փաստը, որ Կառավարությունը լուրջ քայլեր է ձեռնարկել Հունաստանում գնչուների կեցությունը բարելավելու ուղղությամբ: 63. Կառավարությունը նշել է, որ զեկույցում չի հիշատակվել որևէ այլ խտրականության դրսևորում, որի պատճառով տուժել են գնչուները՝ Կոնվենցիայով երաշխավորված իրենց իրավունքների առումով: Վերջապես, այն պնդել է, որ հունական Սահմանադրությունը հստակորեն արգելում է ռասայական խտրականությունը և նշել, որ պետությունը վերջերս ձեռնարկել էր գործողություններ փոփոխելու համար խտրականության դեմ պայքարի վերաբերյալ հունական իրավական կարգի Եվրոպական համայնքների 2000/43 և 2000/78 հրահանգները:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Արդյոք Պատասխանող պետությունը պատասխանատվություն է կրում ռասայական կամ էթնիկական ծագման հիմքով տուժածների նկատմամբ կիրառված՝ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի համար

64. Ընդառաջելով 14-րդ հոդվածի խախտումների վերաբերյալ դիմողների բողոքներին՝ Դատարանի խնդիրն է հաստատել, թե արդյոք ռասիզմը պատճառահետևանքային գործոն էր հանդիսանում ուստիկանության աշխատակիցների վարքագծում, որը կարող է առաջացնել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ 14-րդ հոդվածի խախտում:

65. Դատարանը կրկնում է, որ գնահատելով ապացույցները՝ այն որդեգրել է «ողջամիտ կասկածից վեր ապացուցման չափորոշիչը (տես վերը՝ կետ 47), այնուամենայնիվ, այն չի բացառում Դատարանը հնարավորությունը, որ խտրականության դրսևորման վերաբերյալ որոշ դեպքերում այն կարող է պատասխանող Կառավարությունից պահանջել հերքելու խտրականության վերաբերյալ վիճելի պնդումը և եթե այն չկարողանա դա անել, ապա կգտնի Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում այդ հիմքով: Այնուամենայնիվ, եթե առկա է բողոք, ինչպես սույն գործում է, որ բռնի գործողությունները կատարվել են ռասայական խտրականության հիմքով, ապա մոտեցումը կարող է պահանջել, որպեսզի պատասխանող Կառավարությունը ցույց տա անձի նկատմամբ սուբյեկտիվ վերաբերմունքի բացակայությունը:

66. Հետևաբար, անդրադառնալով սույն գործի փաստերին՝ Դատարանը գտնում է, որ մինչդեռ դիմողների կալանքի ընթացքում ուստիկանների պահվածքը լուրջ քննադատություն է առաջացնում՝ այն ինքնին բավարար հիմք չէ հաստատելու, որ ուստիկանության աշխատակիցների կողմից դիմողների նկատմամբ ցուցաբերված վերաբերմունքը եղել էր ռասայական դրդապատճառներով: Բացի դրանից,

քանի որ դիմողները հիմնվել էին միայն Հունաստանում ոստիկանության կողմից գնչուների նկատմամբ բռնության ընդհանուր տեղեկատվության վրա՝ Դատարանը չի կարող հաշվի չառնել այն փաստը, որ իր միակ խնդիրը պարզելն է, թե արդյոք սույն գործում վերաբերմունքը, որին ենթարկվել էին դիմողները եղել է ռասիզմի հիմքերի վրա (տես՝ Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, վերը նշված, կետ 155): Վերջապես, Դատարանը չի գտնում, որ իշխանությունների կողմից միջադեպի ենթադրյալ ռասիստական դրդապատճառների կապակցությամբ արդյունավետ քննություն չանցկանցնելն ապացուցման բեռը դնում է պատասխանող Կառավարության վրա՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ 14-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտման առումով: Իշխանությունների կողմից իրենց ընթացակարգային պարտավորությունը կատարելու հարցը մեկ այլ առանձին խնդիր է, որին Դատարանը կանդրադառնա ստորև (տես՝ վերը նշված Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, կետ 157):

67. Այսպես գնահատելով բոլոր համապատասխան տարրերը՝ Դատարանը չի գտնում, որ ողջամիտ կասկածից դուրս է այն, որ ռասիստական վերաբերմունքը դեր է կատարել դիմողների նկատմամբ ոստիկանության կողմից վերաբերմունքի առումով:

68. Հետևաբար, այն գտնում է, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ՝ դրա բովանդակային առումով:

2. Արդյոք պատասխանող պետությունը կատարել էր հնարավոր ռասիստական շարժառիթները քննելու իր պարտավորությունը

69. Դատարանը գտնում է, որ բռնության միջադեպերը քննելիս՝ պետական մարմիններն ունեն լրացուցիչ պարտականություն՝ ձեռնարկել խելամիտ քայլեր բացահայտելու համար ռասիստական շարժառիթները և հաստատել, թե արդյոք իրադարձությունների հիմքում ընկած են էթնիկ ատելության տարրեր: Հաճախ ռասայական խտրականության շարժառիթն ապացուցելը գործնականում չափազանց դժվար է: Բռնի գործողությունների հնարավոր ռասիստական ենթատեքստը քննելու՝ Պատասխանող պետության պարտավորությունը բոլոր հնարավոր միջոցներն օգտագործելու պարտավորություն է և ոչ թե բացարձակ: Իշխանությունները պետք է կատարեն ապացույցներ հավաքելու և ապահովելու ողջամիտ գործողություններ, ուսումնասիրել բոլոր գործնական միջոցները ճշմարտությունը բացահայտելու համար՝ առանց անտեսելու կասկածահարույց փաստերը, որոնք կարող են վկայել վերաբերմունքի ռասայական հիմքերի մասին, լիովին անկողմնակալ, օբյեկտիվ և հիմնավորված որոշում ընդունելու համար (տես, *mutatis mutandis*, Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, nos. 43577/98 և 43579/98, կետ 158-59, 2004թ. փետրվարի 26):

70. Դատարանն այնուհետև գտնում է, որ իշխանությունների պարտավորությունը քննել ռասիստական վերաբերմունքի ու բռնության արարքի միջև հնարավոր կապի գոյության հարցը՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածից բխող իրենց դատավարական պարտավորությունների գործոնն է, սակայն այն կարող է նաև դիտվել որպես Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածում սահմանված իրենց պարտավորությունների համաձայն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում ամրագրված՝ առանց խտրականության հիմնարար արժեքներն ապահովելու տեսանկյունից: Երկու դրույթների փոխազդեցության շնորհիվ հարցերը, ինչպիսիք սույն գործում են, կարող են քննության առնվել երկու դրույթներից միայն մեկի ներքո: Սա մի հարց է, որը պետք է որոշվի յուրաքանչյուր գործի փաստերով՝ կախված բողոքի բնույթից (տես, *mutatis mutandis*, վերը նշված Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի [GC], կետ 161):

71. Սույն գործում Դատարանն արդեն գտել է, որ հունական իշխանությունները խախտել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը, քանի որ նրանք չեն կարողացել իրականացնել այդ միջադեպի արդյունավետ քննություն: Դատարանը գտնում է, որ այն պետք է առանձին ուսումնասիրի բողոքն առ այն, որ նաև չի քննվել հնարավոր պատճառահետևանքային կապը ոստիկանության աշխատակիցների կողմից ենթադրյալ ռասիստական վերաբերմունքի ու դիմողների նկատմամբ բռնության միջև:

72. Դիմողների նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը քննող իշխանությունների առջև էին առաջին դիմողի վկայություններն առ այն, որ լուրջ հարձակումների ենթարկվելուց բացի, նրանք ենթարկվել էին ռասայական բնույթի բռնության ոստիկանության աշխատակիցների կողմից, ովքեր պատասխանատու էին վատ վերաբերմունքի համար: Բացի դրանից, նրանց մոտ նաև առկա էր Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Հունաստանի Սոցիթորիզի և Հունական փոքրամասնությունների իրավունքների խմբի համատեղ բաց նամակը, որը բողոք էր արտահայտում դիմողների նկատմամբ անմարդկային վերաբերմունքի վերաբերյալ, ինչը նրանք որակել էին որպես Հունաստանի ոստիկանության կողմից գնչուների դեմ դաժանություն և հիմնվել էին գնչուական համայնքի անդամների նմատմամբ վատ

վերաբերմունքի նմանատիպ միջադեպերի վերաբերյալ երեսուն բանավոր վկայությունների վրա: Նամակում կոչ էր արվում ճշգրիտ և մանրամասն հրահանգներ կատարել երկրի բոլոր ոստիկանության բաժանմունքներին՝ ոստիկանության կողմից գնչուների նկատմամբ վերաբերմունքի վերաբերյալ:

73. Դատարանը գտնում է, որ երբ այդ հայտարարությունները զուգակցված են միջազգային կազմակերպությունների՝ Հունաստանում ոստիկանության կողմից գնչուների և այլ նմանատիպ խմբերի դեմ ենթադրյալ խտրականության, այդ թվում՝ ֆիզիկական բռնության և թուլատրելի չափից ավելի ուժի գործադրման վերաբերյալ զեկույցների հետ, դրանք պետք է ստուգվեն: Դատարանի կարծիքով, երբ ի հայտ են գալիս կալանավորված անձանց նկատմամբ իրավապահ մարմինների կողմից ռասիստական հիմքով ստորացումների վերաբերյալ վկայություններ, ապա պետք է կատարվի բոլոր փաստերի մանրակրկիտ ուսումնասիրություն՝ բացահայտելու համար հնարավոր ռասայական դրդապատճառները (տես, *mutatis mutandis*, Նաչովան և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի [GC], կետ 164):

74. Սույն գործում չնայած իշխանություններին հասանելի ճշմարտանման տեղեկություններին առ այն, որ ենթադրյալ բռնությունը եղել էր ռասայական հիմքով, չկա որևէ ապացույց, որ իրենք այս հարցի շուրջ որևէ քննություն են անցկացրել: Մասնավորապես, ոչինչ չի արվել ստուգելու համար առաջին դիմողի հայտարարություններն առ այն, որ իրենց բանավոր կերպով վիրավորել էին ռասայական հիմքով, կամ բաց նամակում նշված այլ հայտարարությունները, որում արձանագրվում է գնչուների նկատմամբ նմանատիպ վատ վերաբերմունքը, ինչպես նաև չէր կատարվել որևէ հարցում՝ պարզելու համար, թե արդյոք պրն Ծիկրիկասը նախկինում ներգրավված է եղել նման միջադեպերում, կամ թե արդյոք նա երբևէ մեղադրվել է հակագնչուական արարքների համար, նաև հետագայում չի անցկացվել որևէ քննություն՝ պարզելու, թե ինչպես են Մեսուլունդի ոստիկանության բաժանմունքի ոստիկանները կատարել իրենց ծառայողական պարտականություններն էթնիկ փոքրամասնությունների խմբերի անդամների առկայության պարագայում: Ավելին, Դատարանը նշում է, որ չնայած Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Հունաստանի Մոնիթորինգի ներկայացուցիչը դիմողների գործով դատարանում վկայություն էր տվել, և որ տեղի ունեցած միջադեպի հնարավոր ռասայական դրդապատճառներն այդ իսկ պատճառով չեն կարող հաշվի չառնվել դատարանի կողմից, հատուկ ուշադրություն չէր դարձվել այդ գործոնի վրա, և դատարանը քննել էր գործը նույն կերպ, ինչպես ռասայական ենթատեքստ չպարունակող ցանկացած այլ գործ:

75. Դատարանն այդպիսով գտնում է, որ իշխանությունները չեն կատարել իրենց պարտավորությունը Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի ներքո 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ, ձեռնարկել բոլոր հնարավոր քայլերը քննելու համար, թե արդյոք իրադարձությունների հիմքում ընկած է եղել խտրականություն: Դրանից հետևում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում՝ 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

76. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

1. Նյութական վնաս

77. Առաջին դիմողը պահանջել է 4,540.80 եվրո՝ միջադեպից հետո ավելի քան տասներկու ամիս ժամկետով եկամտի կորստի համար: Երկրորդ դիմողը պահանջել է 2.250 եվրո՝ միջադեպից հետո ավելի քան վեց ամիս ժամկետով եկամտի կորստի համար: Նրանք նաև պնդել են, որ վնասվածքների պատճառով իրենք չեն կարողացել վերականգնվել իրենց նախկին աշխատանքում:

78. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողները պատշաճ կերպով չեն ապացուցել նյութական վնասի առկայությունը, և որ նրանց պահանջներն այս առումով պետք է մերժվեն:

79. Դատարանը նշում է, որ նյութական վնասի վերաբերյալ պահանջը վերաբերում է եկամտի կորստին, որը տևել է դեպքից հետո ավելի քան տասներկու և վեց ամիս՝ համապատասխանաբար, և հետագայում եկամտի նվազման պատճառ է դարձել: Այն նշում է, սակայն, որ որևէ տեղեկություն չի տրամադրվել այդ կորուստներն ապացուցելու համար, ինչը, հետևաբար, կարելի է դիտարկել որպես մտացածին: Այս պատճառով Դատարանը սույն բաժնի ներքո չի տրամադրում որևէ փոխհատուցում:

2. Ոչ նյութական վնասը

80. Դիմողները պահանջել են 20,000 եվրո՝ յուրաքանչյուրի համար, վախի, ցավի և կրած վնասվածքների դիմաց:

81. Կառավարությունը պնդել է, որ յուրաքանչյուր դիմողի ոչ նյութական վնասի փոխհատուցումը չպետք է գերազանցի 10,000 եվրոն:

82. Դատարանը գտնում է, որ դիմողները, անկասկած, կրել էին ոչ նյութական վնաս, որը չի կարող փոխհատուցվել միայն խախտումների հայտնաբերմամբ: Հաշվի առնելով գործի կոնկրետ հանգամանքները և առաջնորդվելով արդարացիության սկզբունքով՝ Դատարանը յուրաքանչյուր դիմողի տրամադրում է 10.000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական փոխհատուցում, գումարած հարկերը, որոնք կարող են գանձվել այդ գումարից:

C. Ծախսեր և ծախքեր

83. Դիմողները որևէ պահանջ չեն ներկայացրել ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցման համար:

D. Տուգանային տոկոսներ

84. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված ոստիկանության կողմից դիմողների նկատմամբ կիրառված վերաբերմունքի հետ:

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, քանի որ իշխանությունները չեն իրականացրել միջադեպի արդյունավետ քննություն:

3. Վճռում է, որ չկա բողոքը Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ներքո առանձին քննելու անհրաժեշտություն:

4. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում՝ 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ, այն պնդման հիմաքով, որ դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքը ցուցաբերվել է ռասայական դրդապատճառներով:

5. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածի խախտում՝ 3-րդ հոդվածի հետ զուգակցված, որ իշխանությունները չեն հետաքննել տեղի ունեցած միջադեպի հնարավոր ռասիստական շարժառիթները:

6. Վճռում է,

(a) որ պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան՝ վճիռն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում յուրաքանչյուր դիմողին վճարի 10,000 (տասը հազար) եվրո՝ որպես ոչ նյութական փոխհատուցում, գումարած հարկերը,

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

7. Մերժում է դիմողների՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով, գրավոր հրապարակվել է 2005թ. դեկտեմբերի 13-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն:

Մայքլ Օ'Բոյլ

Փոխքարտուղար

Նիկոլաս Բրացա

Նախագահող

ԲԻՍԵՐ ԿՈՍՏՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2012թ. հունվարի 10-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

6. Դիմողը ծնվել 1951թ. և ապրում է Յամբուլում:

A. 2004թ. ապրիլի 21-ին տեղի ունեցած միջադեպը

7. 2004թ. ապրիլի 21-ին մոտավորապես ժամը 9-ին Յամբուլ քաղաքի ոչ մեծ սուպերմարկետում առևտուր անելիս դիմողը կանգնեցվել է սուպերմարկետի աշխատակիցների կողմից՝ փոքր օղու շիշ գողանալու կասկածանքով: Շիշ արժեքը եղել է 1,2 բուլղարական լևա, մոտ 61 ցենտին համարժեք: Սուպերմարկետի աշխատակիցները տարել են դիմողին սուպերմարկետի հետամասում գտնվող իրենց գրասենյակ և բողել նրան կառավարչի՝ Ս.Ֆ.-ի մոտ: Սուպերմարկետի սեփականատեր Փ. Դ.-ն նույնպես տեղեկացվել է այդ մասին և եկել սուպերմարկետ մինչև ոստիկանության ժամանումը:

8. Սակայն ինչ-որ մեկը զանգահարել էր ոստիկանություն ու տեղեկացրել, որ սուպերմարկետում գողություն է կատարվել:

9. Ըստ դիմողի՝ նրա գնումների զամբյուղը խուզարկվել է և առգրավվել, ապա նրան մեղադրել են գողության մեջ, Ս. Ֆ.-ն բռնեցքներով հարվածել է նրա դեմքին, վայր գցել և սկսել է հարվածել նրա կրծքավանդակին՝ մինչև դիմողը բղավում և խնդրում էր դադարեցնել այդ: Երբ Ս.Ֆ.-ն դադարել է հարվածելը, դիմողը կարողացել է կանգնել և հայտնաբերել, որ իր գումարի մի մասը չկա: Երբ նա խնդրել է վերադարձնել իր գումարը, ինչպես նաև իր ակնոցները, որոնք ընկել էին ծեծկռտուքի ժամանակ, Ս.Ֆ.-ն կրկին հարվածել է բռնեցքներով նրա գլխին և նրան վայր գցել, որից հետո Փ.Դ.-ն ևս հարվածել է նրան մի քանի անգամ և ասել, որ նրա նման մարդիկ վնասում են իր բիզնեսը:

10. Քիչ անց, ժամանել են երկու ոստիկաններ և հայտնաբերել դիմողին պատի մոտ՝ Ս.Ֆ.-ի և Փ.Դ.-ի ներկայությամբ: Վերջինս ելքի դռնից հեռացել էր ոստիկանների ժամանումից անմիջապես հետո:

11. Ըստ դիմողի հետագա քննության ընթացքում արած հայտարարությունների՝ նա ասել էր ոստիկանության աշխատակիցներին, որ իրեն ծեծել են երկու տղամարդիկ, և որ ինքը բժշկական օգնության կարիք ունի: Նա նաև հայտարարել էր, որ դեպքից հետո հազիվ էր կարողանում քայլել, և ոստիկանության աշխատակիցները նրան օգնել են հասնելու ոստիկանության մեքենայի մոտ: Քննության ընթացքում ոստիկանության աշխատակիցները նշել են, որ ժամանելուն պես իրենք դիմողի կողմից տեղեկացվել են ծեծի մասին: Նրանք հերքել են դիմողի պնդումներն առ այն, որ նա բժշկական օգնություն է պահանջել, և հաստատել են, որ նա կարողացել է ինքնուրույն քայլել:

12. Ոստիկանները տարել են դիմողին ոստիկանության բաժանմունք, որպեսզի պարզեն գողության հանգամանքները: Գործով պատասխանատու ոստիկանության սպային հանդիպելու նպատակով սպասարահում սպասելիս դիմողը սուր ցավ է զգացել և հեռացել է օտար անձի խնդրելով իրեն տուն տանել:

13. Այնուհետև երկու ոստիկաններ գնացել են դիմողի տուն: Նրանք տեսել են, որ նա նստած է բազմաբնակարան շենքի առջև դրված նստարանին և ուղեկցել են նրան բնակարան: Այնտեղ դիմողն ստորագրել է գողության հետ կապված արձանագրություն: Քննության ընթացքում ոստիկաններից մեկը հայտնել է, որ քանի դեռ ոստիկանության աշխատակիցները գտնվել են նրա բնակարանում դիմողը պառկել էր մահճակալին և հիվանդ տեսք ուներ:

14. Ոստիկանների հեռանալուց հետո դիմողն իրեն շատ վատ էր զգացել, և նրա կինը կանչել էր շտապօգնության մեքենա:

B. Դիմողի առողջական վիճակը

15. Նույն օրը դիմողը ընդունվել է Յամբուլի հիվանդանոցի բաժանմունք, որտեղ պարզվել է, որ նրա հինգ կողերը կոտրված էին, ուներ երկկողմ պնևմոթորաքս, մարմնի վերին մասում ենթամաշկային թրքաթքանք և գլխի, կրծքավանդակի ու որովայնի շրջանում կապտուկներ:

16. Երկու օր անց՝ 2004թ. ապրիլի 23-ին դիմողը տեղափոխվել է Ստարա Ջազորա հիվանդանոց, որտեղ նա ենթարկվել էր մի շարք հետազոտությունների: Ըստ բժշկական եզրակացության՝ նրա տասը կողերը կոտրված էին, նա ուներ երկկողմ պնևմոթորաքս, մարմնի վերին մասում ենթամաշկային թոքաթքանք, կրծքավանդակի երկկողմ արյունազեղ ուռուցքներ (հեմատոմաներ), մեծ արյունազեղ ուռուցք գոտկատեղի շրջակայքում, ինչպես նաև երկկողմ արյունազեղ ուռուցքներ: 2004թ. ապրիլի 28-ին նա ենթարկվել է որովայնային ուլտրաձայնային սկանի, ինչի արդյունքում պարզվել է երիկամների ֆունկցիոնալ փոփոխությունների երկկողմ պլերիտ:

17. Դիմողը ենթարկվել է մի շարք բժշկական հետազոտությունների, ներառյալ, *inter alia*, լանջաթաղանթի շրջակայքից 200 մլ հեղուկի հեռացման համար պլևրոցենտոզի:

18. Դիմողը դուրս է գրվել 2004թ. մայիսի 5-ին՝ ստանալով քառասունհինգօրյա անաշխատունակության թերթիկ:

19. 2004թ. մայիսի 14-ին դիմողը ենթարկվել է կրծքի և թոքերի հետազոտության: Իր եզրակացությունում բժիշկը նշել է, մասնավորապես, տասը կողոսկրերի հիմ կոտրվածքները և թոքային ֆիբրոզը: 2004թ. հունիսի 4-ի հերթական ստուգման ժամանակ բժիշկները վերահաստատել են այդ եզրակացությունները:

C. Քրեական քննություն

20. 2004թ. ապրիլի 21-ի կեսօրին Յամբուլի հիվանդանոցի ղեկավարները տեղեկացրել են ոստիկանությանը դիմողին ընդունելու և նրա վիճակի մասին: Ոստիկանության աշխատակիցներից մեկը մեկնել է հիվանդանոց, սակայն չի կարողացել տեսնել դիմողին, քանի որ վերջինս լուրջ առողջական խնդիրներ ուներ:

21. Հաջորդ օրը՝ 2004թ. ապրիլի 22-ին, նույն ոստիկանն այցելել է դիմողին՝ հիվանդանոցում: Այս անգամ դիմողը կարողացել էր հաղորդակցվել նրա հետ, և տեղեկացրել է, որ իրեն ծեծել են երկու տղամարդիկ՝ սուպերմարկետում, որոնց նա կարող է ճանաչել:

22. Նույն օրը հետաքննություն (*дознание*) էր սկսվել անհայտ հանցագործների դեմ:

23. 2004թ. ապրիլի 23-ին դիմողի կինը պաշտոնական բողոք է ներկայացրել Յամբուլի ոստիկանության բաժանմունք՝ նկարագրելով իրադարձությունները, և խնդրել, որ նրանք քննչական գործողություններ սկսեն պատասխանատու անձանց նկատմամբ:

24. 2004թ. ապրիլի 23-ի և մայիսի 18-ի միջև ընկած ժամանակահատվածում ոստիկանության քննիչը հարցաքննել է Փ.Դ.-ին և Ս. Ֆ.-ին ու սուպերմարկետի երկու աշխատակիցներին, ինչպես նաև ոստիկանության աշխատակիցներին, ովքեր եղել են դեպքի վայրում, և ոստիկանության սպաներին, ովքեր այցելել էին դիմողին հիվանդանոցում, և դիմողին: Ոստիկանները, ովքեր եղել էին սուպերմարկետում, հայտարարել են, որ դիմողի վրայից ալկոհոլի հոտ էր գալիս, և նա ասել էր նրանց, որ իրեն ծեծել են, սակայն նրա մարմնի վրա բռնության որևէ տեսանելի նշան չի եղել: Նրանք նաև հայտարարել են, որ նա կարողացել է քայլել ինքնուրույն և չի դիմել բժշկի օգնությանը: Ս.Ֆ.-ն հայտարարել է, որ մինչ ինքը ոստիկանություն էր ահազանգում, դիմողը փորձել է դուրս գալ սենյակից: Ս.Ֆ.-ն դրել էր իր ձեռքը դիմողի կրծքավանդակին՝ նրան կանգնեցնելու համար, իսկ վերջինս հարվածել էր դռանը: Նա հերքել է, որ ծեծել է դիմողին, և պնդել է, որ դիմողը հարբած էր և սպառնում էր նրան: Փ.Դ.-ն հայտարարել է, որ այն ժամանակ, երբ նա ժամանել էր սուպերմարկետ, Ս.Ֆ.-ն և դիմողը իրոք եղել են հետևի սենյակում, սակայն դիմողը հարբած էր և չուներ որևէ վնասվածք: Նա հերքել է, որ հարվածել է դիմողին: Նա նաև ավելացրել է, որ ինքը տեղյակ չէ, թե ինչ է տեղի ունեցել դիմողի և Ս.Ֆ.-ի միջև մինչև իր ժամանումը: Դիմողը մանրամասն նկարագրել է իրադարձությունները, թեև նա հայտարարել է, որ կրած ցնցակաթվածի պատճառով որոշակի պահերի հետ կապված ունի աղոտ հիշողություններ:

25. Մայիսի 18-ին ոստիկանության քննիչը հանձնարարել է դատաբժշկական հետազոտություն անցկացնել, որի վերաբերյալ եզրակացությունը ներկայացվել է 2004թ. մայիսի 23-ին: Այն վերահաստատել է դիմողի՝ հիվանդանոցում կատարված հետազոտության վերաբերյալ եզրակացության մեջ պարունակվող տեղեկատվությունը: Փորձագետը եզրակացրել է, որ դիմողի վնասվածքները կարող էին պատճառվել նրա իսկ կողմից նկարագրված կերպ, այն է՝ հարվածելով, սակայն ոչ այն ձևով, ինչպես հայտնել էր Ս.Ֆ.-ն:

26. Քննիչը 2004թ. մայիսի 25-ին կազմակերպել էր առերեսում, որի ընթացքում դիմողը ճանաչել էր սուպերմարկետի վարիչին՝ Ս.Ֆ.-ին և սեփականատիրոջը՝ Փ.Դ.-ին որպես այն անձանց, ովքեր ծեծել էին իրեն:

27. 2004թ. մայիսի 27-ին դիմողը հարցաքննվել է Յամբուլի շրջանային դատարանի դատավորի կողմից: Նա վերահաստատել էր իրադարձությունների իր նկարագրությունը և ասել է, որ ինքը քաղաքացիական հայց կներկայացնի ենթադրյալ հանցագործների դեմ վարույթի ընթացքում:

28. 2004թ. հունիսի 2-ին Ս.Ֆ.-ն հարցաքննվել է որպես կասկածյալ (учищен): Նա որոշել էր լռություն պահպանել: Նույն օրը ոստիկանության քննիչն ամփոփել էր ոստիկանության հետաքննությունը և փոխանցել գործը Յամբոլի շրջանային դատախազություն՝ եզրակացնելով, որ Ս.Ֆ.-ն պետք է ենթարկվի քրեական պատասխանատվության դիմողին մարմնական վնասվածքներ հասցնելու համար: Ինչպես պարզ է դառնում, որևէ մեղադրանք չէր հարուցվել Փ.Գ.-ի նկատմամբ:

29. 2004թ. հունիսի 8-ին Յամբոլի շրջանային դատախազության գլխավոր դատախազ Ռ.Լ.-ն դադարեցրել էր Ս.Ֆ.-ի դեմ վարույթը՝ գտնելով, որ չկան բավարար ապացույցներ, որ նա և Փ.Գ.-ն ծեծել են դիմողին: Դատախազը հայտարարել է, մասնավորապես, որ դիմողի՝ իրադարձությունների նկարագրությունը հակասական էր: Նա այս առումով նշել էր երկու կետ: Առաջին՝ դիմողը չի տեղեկացրել ոստիկաններին, որ իրեն անհրաժեշտ է բժշկական օգնություն: Երկրորդ՝ չնայած նրա հայտարարությունների առայն, որ նրա գլխին բռունցքներով հարվածել են երկու անգամ, ականատեսները չեն արձանագրել որևէ վնասվածք, և բժիշկները, ովքեր զննել են դիմողին, իրենց զեկույցներում չեն արձանագրել մնացած պահանջներ: Նա նաև ավելացրել էր, որ ի լրումն՝ դիմողը ուներ աղոտ հիշողություններ դեպքի վերաբերյալ:

30. Անհայտ անսափին դիմողը դիմել է դատարան: Նա պնդել էր, որ ինքը տեղեկացրել էր ոստիկաններին իրեն ծեծելու մասին, և որ իր վնասվածքները տեսանելի էին դարձել ավելի ուշ: Նա նաև վիճարկել է դատախազի՝ իրադարձությունների վերաբերյալ վարկածը, ըստ որի՝ դիմողը կարող էր ինքն իրեն այդ վնասվածքները հասցնել:

31. 2004թ. հունիսի 2-ին Յամբոլի շրջանային դատարանը կարճել է դատախազի որոշումը՝ որպես անհիմն և գործն ուղարկել հետագա քննության: Դատավոր Դ.Ս.-ն գտել է, որ առկա է եական հիմնավոր ապացույց առ այն, որ դիմողը ծեծի է ենթարկվել սուպերմարկետում երկու տղամարդկանց կողմից: Ինչ վերաբերում է դատախազի եզրակացությանը՝ դատարանը նշել է, որ դեպքից անմիջապես հետո դիմողը տեղեկացրել էր ոստիկաններին, որ իրեն ծեծել են երկու անձինք, իսկ ավելի ուշ նա ճանաչել էր նրանց, և որ գլխին հասցված հարվածներն արձանագրվել էին բժշկական փաստաթղթերում, ըստ որոնց, *inter alia*, դիմողի մոտ հայտնաբերվել էր մարմնի վերին մասում ենթամաշկային թոքաթքաքանք և գլխի կոնտուզիա: Դատարանը նաև հատուկ անդրադարձել էր փորձագետի զեկույցին, ըստ որի՝ դիմողի վնասվածքները կարող էին պատճառվել դիմողի կողմից նկարագրված կերպ, այն է՝ հարվածների միջոցով, սակայն ոչ Ս.Ֆ.-ի կողմից նկարագրված ձևով:

32. 2004թ. հունիսի 15-ին դատախազը քննիչին հանձնարարել է, հարցաքննել ոստիկանության աշխատակիցներին, ովքեր տեսել են դիմողին ոստիկանական բաժանմունքում, պարզելու համար, թե արդյոք դիմողը ունեցել է տեսանելի վնասվածքներ բժշկական օգնության դիմելու համար, կարողացել է, արդյոք ինքնուրույն քայլել, և արդյոք նա խմիչքի ազդեցության տակ էր եղել: 2004թ. հունիսի 19-ին և 16-ին ոստիկանության քննիչը հարցաքննել է մի քանի աշխատակիցների: Վկաները հայտարարել են, մասնավորապես, որ դիմողը կարողացել է ինքնուրույն քայլել և չուներ որևէ տեսանելի վնասվածք:

33. 2004թ. հունիսի 20-ին ոստիկանության քննիչն ամփոփել է քննությունը և գործը փոխանցել դատախազություն հայտնելով այն եզրահանգումը, որ Ս.Ֆ.-ն պետք է ենթարկվի քրեական պատասխանատվության դիմողին մարմնական վնասվածքներ պատճառելու համար:

34. 2004թ. հունիսի 22-ին դատախազ Ռ.Լ.-ն կրկին կարճել էր Ս.Ֆ.-ին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ գործը՝ կրկին պատճառաբանելով, որ չնայած լրացուցիչ քննչական միջոցառումներին առկա չեն ապացույցներ առ այն, որ ենթադրյալ հանցագործները ծեծել են դիմողին: Նա հայտարարել է, մասնավորապես, որ դիմողը չէր դիմել բժշկական օգնության և չուներ տեսանելի վնասվածքներ:

35. Դիմողը բողոքարկել էր այդ որոշումը՝ հայտնելով, որ դատախազը չի ուսուրմնասիրել կարևոր ապացույցներ: Նա նաև պնդել է, որ հավաքված մեղադրական ապացույցները ոչ միայն Ս.Ֆ.-ի, այլև Փ.Գ.-ի դեմ էին:

36. 2004թ. հոկտեմբերի 4-ին Յամբոլի շրջանային դատարանը վերացրել էր 2004թ. հունիսի 22-ի որոշումը և գործն ուղարկել քննության: Դատավոր Գ.Կ.-ն նշել է, մասնավորապես, որ դիմողը հայտնել էր ոստիկանության աշխատակիցներին, որ իրեն ծեծել են, և որ ավելի ուշ ճանաչել էր ենթադրյալ հանցագործներին, ավելին՝ մարմնական վնասվածքների վերաբերյալ նրա հայտարարությունները հիմնավորվել էին բժիշկների կողմից: Այս տեսանկյունից դատարանը եզրակացրել է, որ առկա են բավարար ապացույցներ, որոնք թույլ են տալիս դատախազին վարույթ սկսել: Այնուամենայնիվ, ապացուցողական նյութերը լրացնելու նպատակով դատարանը դատախազության լիազոր անձանց հանձնարարել էր հարցաքննել դիմողի կնոջն ու սուպերմարկետի աշխատակիցներին, որոնք չէին հարցաքննվել ավելի վաղ:

37. Դատարանի որոշման համաձայն ոստիկանության քննիչը հարցաքննել էր այդ վկաներին: 2004թ. հոկտեմբերի 15-ին ամփոփել էր քննությունը և այն փոխանցել դատախազին՝ Ս.Ֆ.-ին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու եզրակացությամբ:

38. 2004թ. նոյեմբերի 3-ին դատախազ Ռ.Լ.-ն կրկին կարճել էր Ս.Ֆ.-ին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վերաբերյալ գործ՝ նույն հիմքերով: Նա նաև հայտնել էր, որ այն վկաների հայտարարությունները, ովքեր հարցաքննվել էին, չեն կարող փոխել իր նախկին եզրակացությունը:

39. Դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը՝ վերահաստատելով ավելի վաղ ներկայացված իր փաստարկները: 2004թ. դեկտեմբերի 9-ի որոշմամբ Շրջանային դատարանը կարճել է 2004թ. նոյեմբերի 3-ի որոշումը և գործը երրորդ անգամ ուղարկել դատախազություն: Դատավոր Ն.Ն.-ն նշել էր, որ հասցված վնասվածքների մեծ մասը ներքին վնասվածքներ էին և վկաները չէին կարող նկատել դրանք: Դատարանը գտել էր, որ դատախազի եզրակացությունը չի համապատասխանում փաստերին, որ նա չի ուսումնասիրել բժշկական եզրակացությունները, որոնք բավարար ապացույցներ էին մեղավորներին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու համար: Այն նաև հանձնարարել է դատախազին հարցաքննել ոստիկաններից մեկին, ով եղել էր դեպքի վայրում՝ տեղի ունեցած միջադեպի ժամանակ:

40. Միաժամանակ դիմողը բողոք է ներկայացրել Յամբուլի շրջանային դատախազություն՝ նշելով, որ դատախազ Ռ.Լ.-ն չի եղել անաչառ, և որ նա պետք է փոխարինվի: 2004թ. դեկտեմբերի 27-ին շրջանային դատախազը մերժել է բողոքը: Նա հայտարարել է, որ քննության դադարեցումը հիմնված էր դատախազի եզրակացության վրա, որը ձևավորվել էր դատարանի հանձնարարությամբ կատարված լրացուցիչ քննության հիման վրա, և որ այլ հատկանիշների բացակայության դեպքում, որոնց հիման վրա դատախազը կարճել էր վարույթը, չի կարելի կասկածի տակ առնել նրա անաչառությունը:

41. 2005թ. հունվարի 17-ին ոստիկանության քննիչը հարցաքննել է դեպքի վայրում ներկա եղած ոստիկաններից մեկին, իսկ 2005թ. հունվարի 21-ին ամփոփել է քննությունը այն եզրակացությամբ, որ մեղավորները պետք է ենթարկվեն քրեական պատասխանատվության: 2005թ. փետրվարի 25-ին նույն դատախազը կարճել է քրեական վարույթն արդեն չորրորդ անգամ՝ նույն պատճառաբանությամբ: Նա հայտարարել է, որ իրադարձությունների վերաբերյալ դիմողի հիշողությունը չափազանց անորոշ է, և որ առկա չէ որևէ տեղեկություն, թե ինչ է եղել ոստիկանության բաժանմունքից հեռանալու և տուն գնալու միջև ընկած ժամանակահատվածում:

42. Դիմողը բողոքարկել է այս որոշումը: 2005թ. հուլիսի 11-ին Շրջանային դատարանը վերացրել է 2005թ. փետրվարի 25-ի որոշումը և այն ուղարկել քննության: Դատավոր Ա.Ա.-ն նշել է, *inter alia*, ըստ դատախազի եզրակացության՝ ոստիկանության բաժանմունքից դուրս գալուց հետո դիմողն անձամբ է վնասել իրեն կամ ինչ-որ կերպ վիրավորվել անհայտ անձանց կողմից: Դատարանը հայտարարել է, որ հաշվի առնելով միջադեպի ժամանակահատվածը և գտնվելու վայրը մասնավորապես, երբ դիմողը վերադարձել էր տուն, շատ քիչ հավանական է, որ այն անցներ աննկատ:

D. Քրեական վարույթի կարճումը

43. Այդուհանդերձ, անհայտ ամսաթվի Ս.Ֆ.-ն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 239a-րդ հոդվածի համաձայն պահանջ է ներկայացրել կարճել գործի վարույթը, քանի որ այն տևել էր չափազանց երկար ժամանակ: 2005թ. նոյեմբերի 24-ի որոշմամբ Շրջանային դատարանը հանձնարարել է դատախազին երկամսյա ժամկետում ներկայացնել մեղադրական եզրակացություն ընթացքում կամ կարճել վարույթը:

44. Պարզվում է, որ որևէ հետաքննություն չի իրականացվել 2005թ. հուլիսի 11-ից միջև դեկտեմբերի 2-ն ընկած ժամանակահատվածում, և գործը հանձնարարվել է մեկ այլ դատախազի, քանի որ դատախազ Ռ.Լ.-ի պաշտոնը բարձրացվել էր:

45. 2006թ. հունվարի 10-ին դատախազը հանձնարարել էր մեկ այլ քննիչի շարունակել հետաքննությունը:

46. 2006թ. հունվարի 17-ին ոստիկանության քննիչը պահանջել է բժշկական եզրակացությունը: Մինչև 2006թ. փետրվարի 2-ը, անհայտ ամսաթվին բժշկական փորձագետը ներկայացրել էր իր եզրակացությունը: Նա հայտարարել է, որ դիմողին հասցված վնասվածքները սրվել էին ժամանակի ընթացքում, այդ իսկ պատճառով նա կարողացել էր ինքնուրույն քայլել անմիջապես դեպքից հետո: Նա նաև հայտարարել է, որ արյունազեղ ուռուցքները (հեմատոմաները) սովորաբար տեսանելի են դառնում երեսուն րոպեից մինչև երկու ժամվա ընթացքում, ուստի հնարավոր է, որ դիմողի վնասվածքները տեսանելի չեն եղել կարող տեսնել դեպքից անմիջապես հետո:

47. 239a-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարույթը կարճելու կամ դատարան մեղադրական եզրակացություն ներկայացնելու երկամսյա ժամկետը լրացել էր, հետևաբար՝ 2006թ. փետրվարի 9-ի որոշմամբ Շրջանային դատարանը կարճել էր վարույթը:

48. Դիմողը բողոքարկել էր այդ որոշման դեմ՝ պնդելով, որ մարմնական վնասվածք պատճառելը լուրջ հանցագործություն է Քրեական օրենսգրքի 93-րդ հոդվածի 7-րդ կետի համաձայն, և մեղադրյալը, հետևաբար, իրավունք ունի պահանջելու վարույթի կարճումը երկու տարի այն քննելուց հետո, սակայն երկու տարին դեռ չէր լրացել և մեղադրյալի պահանջն այս առումով անհամապատասխան է:

49. 2006թ. մայիսի 8-ին Յամբուլի շրջանային դատարանը որոշումը թողել էր անփոփոխ: Այն վճռել էր, որ մարմնական վնասվածք պատճառելը հանցանք է, որը Քրեական օրենսգրքի 93-րդ հոդվածի 7-րդ կետի շրջանակներում չէ, և, հետևաբար, մեղադրյալի խնդրանքն անհիմն չէր: Այն գտել է, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 239a-րդ հոդվածի համաձայն՝ որոշակի ժամանակ անց կասկածյալն իրավունք ունի պահանջելու իր գործը քննել դատարանում կամ դադարեցնել քննությունը, և որ միայն դատարանն է իրավասու ստուգել, թե արդյոք դատախազությունը պահպանել է կանոնադրական ժամկետները և քննել գործի հանգամանքները:

E. Այլ զարգացումներ

50. 2006թ. օգոստոսի 3-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել Գլխավոր դատախազություն նշելով, մասնավորապես, որ դատախազ Ռ.Լ.-ն բազմիցս կարճել էր քրեական վարույթը, չնայած դատարանի՝ մեղավորին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հանձնարարությանը, և որ գործով պատասխանատու երկրորդ դատախազն չի ձեռնարկել գործողություններ, ինչն էլ հանգեցրել է վարույթի կարճմանը:

51. 2006թ. օգոստոսի 16-ին Գլխավոր դատախազության դատախազը քննություն է սկսել դիմողի պնդումների վերաբերյալ և բացատրություն պահանջել երկրորդ դատախազից գործի և նրա վերադասի կողմից դատարան մեղադրանք ներկայացնելու ձգձգումների վերաբերյալ:

52. 2007թ. օգոստոսի 30-ին Յամբուլի շրջանային դատախազը տեղեկացրել է Գլխավոր դատախազությանը, որ որևէ կարգապահական տույժ չի կիրառվել դատախազի նկատմամբ, քանի որ նա համարվում էր հուսալի աշխատող, և որ ժամանակին մեղադրական եզրակացություն չեն ներկայացնելը միտումնավոր սխալ չէր:

53. Տվյալներ չկան, թե արդյոք կիրառվել են կարգապահական միջոցներ դատախազ Ռ.Լ.-ի նկատմամբ:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

1. Միջին ծանրության մարմնական վնասվածք

54. 1968թ. Քրեական օրենսգիրքը սահմանում է միջին ծանրության մարմնական վնասվածքը (средна телесна повреда) որպես, *inter alia*, կյանքին սպառնացող կամ առողջությունը քայքայող կամ կյանքին չսպառնացող վտանգ (հոդված 129, կետ 2): Միևնույն ժամանակ, դիտավորյալ միջին ծանրության մարմնական վնասվածք պատճառելը պատժվում է մինչև հինգ տարի ազատազրկմամբ (հոդված 129, կետ 1): Այն պատժելի է (հոդված 161):

55. 93-րդ հոդվածի 7-րդ կետը նախատեսում է, որ հանցագործությունները, որոնք պատժվում են ազատազրկմամբ ավելի քան հինգ տարի ժամկետով, օրենսգրքի համաձայն համարվում են «ծանր»:

2. Մեղադրյալի պահանջով գործը դատարան ուղարկելը

56. 1974թ. ուժի մեջ մտած Քրեական դատավարության օրենսգրքի 239a-րդ հոդվածը նախատեսում է, *inter alia*, որ հանցագործություն կատարելու մեջ մեղադրվող անհատները, որոնց նկատմամբ քննությունը չի ավարտվել մեկ տարվա ընթացքում, իրավունք ունեն պահանջելու, որպեսզի իրենց գործը քննվի դատարանի կողմից կամ վարույթը կարճվի: Ծանր հանցագործությունների համար այդպիսի պահանջ չի կարող ներկայացվել, եթե իշխանությունները չեն ավարտել քննությունը երկու տարվա ընթացքում:

57. Նման դեպքերում դատարանը կարող է գործն ուղարկել դատախազություն հանձնարարելով՝ կամ ներկայացնել մեղադրական եզրակացություն, կամ կարճել քրեական վարույթը երկու ամսվա ընթացքում: Եթե դատախազությունը չի ձեռնարկում գործողություններ, ապա դատարանը պետք է կարճի քրեական վարույթը:

58. Սույն դրույթը գրեթե բառացի վերարտադրվել է 2005թ. նոր Քրեական դատավարության օրենսգրքի 368-րդ և 369-րդ հոդվածներում: 2010թ. մայիսի 28-ին Խորհրդարանն ուժը կորցրած է համարել 2010թ. մարտի 25-ի 368 և 369-րդ հոդվածները: 2010թ. սեպտեմբերի 28-ի որոշմամբ (քա. № 10 օտ 28 септември 2010 г. По к. Д. № 10/2010 г., ՕԾԽ, ԴԵ, ԵՐ 80 օտ 12 октомври 2010 г.) Սահմանադրական դատարանը մերժել է Հանրապետության Նախագահի պահանջը՝ դրանց ուժը կորցրած ճանաչելը չեղյալ հայտարարելու վերաբերյալ, գտնելով, որ դա չի հակասում Սահմանադրությանը: Այն նշում է, *inter alia*, որ հիմնական ուժը կորցրած ճանաչելու միակ թերությունն այն է, որ այն օգտագործվել է զուտ ֆորմալ՝ որոշելու համար, թե ինչ է նշանակում «ողջամիտ ժամկետը» մինչդեռատական վարույթի փուլի ընթացքում: Այն նաև հայտարարել է, որ թեև շատ դեպքերում այդ մոտեցումը կհանգեցնի ճիշտ գնահատման, որոշ դեպքերում՝ այն կարող է հակասել հանրային շահին, այն է՝ որ բոլոր հանցագործները պետք է ենթարկվեն քրեական պատասխանատվության, փոխարենը մեղադրյալին տալով անհարկի առավելություն:

3. Պետության պատասխանատվությունն այդ վնասների համար

59. 1988թ. Վնասի համար պետական և տեղական մարմինների պատասխանատվության ակտի 1-ին բաժնի համաձայն (այսուհետ՝ «Պետության պատասխանատվության ակտ»)՝ պետությունը պատասխանատվություն է կրում, մասնավորապես, վարույթի ընթացքում իրավասու մարմինների կամ պաշտոնատար անձանց կողմից կայացված ապօրինի որոշումների, կատարված գործողությունների կամ բացթողումների հետևանքով անհատների կրած վնասի համար: Ըստ Գերագույն դատարանի նախադեպային իրավունքը, քննչական գործողությունները՝ դատական կարգով քրեական հետաքննության համատեքստում չեն ներառում վարչական գործողություններ, և ուստի իրավասու մարմինները պատասխանատվություն չեն կրում ակտի 1-ին բաժնի ներքո (Тълк. քա. № 3 օտ 22 април 2005 г. на ВКС по Тълк.Д. № 3/2004 г. ОЦГК):

60. Պետության պատասխանատվության ակտի 2-րդ բաժինը սահմանում է, որ պետությունը պատասխանատվություն է կրում քննչական մարմինների կողմից անհատներին պատճառված վնասի համար՝ (i) անօրինական նախնական կալանք, (ii) անօրինական մեղադրանք, (iii) վճիռ կայացնելը վերը նշված ժամկետից դուրս:

ՕՐԵՆՔ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

61. Դիմողը պնդել է, որ իր դեմ բռնության գործով քրեական վարույթը եղել է անարդյունավետ: Նա հղում է կատարել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետին:

62. Դատարանը գտնում է, որ այս գանգատը պետք է քննվի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո, որը նախատեսում է՝

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Կողմերի պնդումները

1. Կառավարությունը

63. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողը չի սպառել ներպետական պաշտպանության միջոցները, քանի որ նա քննչական մարմինների դեմ չի ներկայացրել բողոք Պետությանպատասխանատվության ակտի ներքո, կամ քաղաքացիական հայց՝ ենթադրյալ հանցագործների դեմ:

64. Բացի դրանից, Կառավարությունը նշել է, որ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի քննությունը սկսվել էր անմիջապես և եղել էր արագ ու համապարփակ: Դատախազը խստորեն հետևել էր դատարանի հանձնարարություններին և ձեռնարկել համապատասխան լրացուցիչ քննչական քայլեր:

65. Իրավասու մարմինները ջանքեր են գործադրել փաստեր հավաքելու ուղղությամբ, և հավաքվել էին բազմաթիվ ապացուցողական նյութեր: Այսպիսով, համաձայն Կառավարության՝ հաստատվել է, որ դիմողն օգտագործել էր ալկոհոլ, գողություն էր կատարել սուպերմարկետից և ոստիկանության աշխատակիցներից օգնություն խնդրելու փոխարեն փախել էր ոստիկանության բաժանմունքից:

66. Կառավարությունն այնուհետև պնդել է, որ դիմողի կողմից իրադարձությունների նկարագրումը հակասական է և հիմնավորված չէ վկաների հայտարարություններով կամ բժշկական փաստաթղթերով:

Կառավարությունը նշել է, որ փորձագիտական եզրակացությունը չի պարունակում բավարար ապացույցներ, որ դիմողը վնասվածքներն ստացել է իր կողմից նկարագրված եղանակով, և որ բժշկի՝ 2004թ. հուլիսի 4-ի եզրակացության մեջ նշվել էր, որ առկա են կողերի «հին վնասվածքներն արտահայտությունը, հետևաբար՝ կասկածի տակ է առնվում կոտրվածքներ պատճառելու ճշգրիտ պահը:

2. Դիմողը

67. Դիմողը նշել է, որ Պետության պատասխանատվության ակտը կիրառելի չէ սույն գործում, քանի որ նա եղել է ոչ մեղադրյալ և ոչ էլ դատապարտյալ:

68. Դիմողն այնուհետև պնդել որ, որ ինքը չէր կատարել գողություն և եթե նույնիսկ նա դա աներ, վերջինս չէր կարող արդարացնել իր նկատմամբ վատ վերաբերմունքը: Բացի դրանից, նա դիմել է բժշկի օգնությանը տեղի ունեցած միջադեպի նույն օրը, և մի շարք բժշկական փաստաթղթեր ապացուցում են իր վնասվածքները: Հաշվի առնելով Կառավարության հայտարարությունը, թե փորձագետի եզրակացությունը բավարար չէ հաստատելու համար դիմողի պնդումները, դիմողը նշել է, որ դրանում հստակ արձանագրված էր, որ վնասվածքները կարող էին հասցվել իր կողմից նկարագրված եղանակով:

69. Դիմողն այնուհետև պնդել է, որ քննությունը չի կարելի համարել արդյունավետ: Նա նշել է, որ դատախազը չի իրականացրել պատշաճ քննություն, չնայած դատարանի բազմաթիվ ցուցումներին: Ձգձգված, և ուշացած քննության արդյունքում մեղադրյալի նկատմամբ հարուցված վարույթը կարճվել է 1974թ. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 239a-րդ հոդվածի համաձայն:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Ընդունելիությունը

70. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողը չի սպառել ներպետական պաշտպանության միջոցները, քանի որ նա քննչական մարմինների դեմ բողոք չի ներկայացրել Պետությանպատասխանատվության ակտի ներքո, կամ քաղաքացիական հայց՝ ենթադրյալ հանցագործների դեմ:

71. Դատարանը նշում է, որ քննչական մարմինների դեմ հնարավոր հայցը մ Պետության պատասխանատվության ակտի շրջանակներում չէ: Ըստ ներպետական նախադեպային իրավունքի՝ քննչական և դատական մարմինները պատասխանատվություն չեն կրում Պետության պատասխանատվության ակտի համաձայն: Մինևույն ժամանակ, 2-րդ բաժինը պարունակում է քննչական մարմինների գործողությունների վերաբերյալ կոնկրետ հանգամանքների ցանկ, այդ ցանկում ներառված չէ դիմողի գործին համապատասխանող իրավիճակ (տե՛ս վերը՝ կետեր 59-60): Ամեն դեպքում, Կառավարությունը չի հիմնավորել իր պնդումն առ այն, որ Պետության պատասխանատվության ակտը կիրառելի էր տվյալ դեպքում՝ տրամադրելով նմանատիպ իրավիճակներում վնասի փոխհատուցման վերաբերյալ համապատասխան ներպետական նախադեպային իրավունք:

72. Ինչ վերաբերում է ենթադրյալ հանցագործների դեմ հնարավոր բողոքին, Դատարանը գտնում է, որ սպառելով քրեական արդարադատության համակարգի առկա հնարավորությունները՝ դիմողը պարտավոր չէր օգտագործել Կառավարության կողմից վկայակոչված քաղաքացիական պաշտպանության միջոցը (տես, *mutatis mutandis*, Ասենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, կետ 86, Վճիռների և Որոշումների գեկույցներ 1998թ. VIII): Ընդ որում, Կառավարության կողմից վկայակոչված քաղաքացիական միջոցները չեն կարող համարվել բավարար 3-րդ հոդվածի ներքո պետության պարտավորություններն իրականացնելու համար այնպիսի դեպքերում, ինչպիսին ներկայիս գործն է, քանի որ այն ուղղված է առավելապես վնասների փոխհատուցման որոշմանը, քան պատասխանատու անձանց հայտնաբերմանը և պատժելուն (տես Բեգանովիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 46423/06, կետ 56, 2009թ. հունիսի 25):

73. Դրանից հետևում է, որ Կառավարության առարկությունը՝ 3-րդ հոդվածի ներքո դիմողի զանգատի առնչությամբ՝ ներպետական միջոցներն չսպառված չլինելու վերաբերյալ պետք է մերժվի:

74. Դատարանն այնուհետև նշում է, որ զանգատն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) կետի իմաստով, և անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Հետևաբար, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Գործի ՅԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

ա) Ընդհանուր դրույթներ

75. Դատարանը կրկնում է, որ 3-րդ հոդվածն ընդգծում է ժողովրդավարական հասարակության առավել հիմնարար արժեքներից մեկը: Այն բացարձակապես արգելում է խոշտանգումը կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը:

76. Վատ վերաբերմունքը պետք է հասնի խստության նվազագույն մակարդակի, եթե այն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի շրջանակներում է: Նվազագույն մակարդակի գնահատումը հարաբերական է: Այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վերաբերմունքի բնույթը և համատեքստը, դրա տևողությունը, ֆիզիկական և հոգեկան հետևանքներն ու որոշ դեպքերում տուժողի՝ սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը (տես՝ Ա.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1998թ. սեպտեմբերի 23, կետ 20, Վճիռների և Որոշումների զեկույց 1998թ.-VI):

77. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի ներքո Բարձր պայմանավորվող կողմերի պարտավորությունն է պաշտպանել բոլորի՝ Կոնվենցիայով սահմանված իրավունքներն ու ազատություններն իրենց իրավագործության շրջանակներում, որը, 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ, պարտավորեցնում է պետություններին ձեռնարկել միջոցներ, որպեսզի անհատները չենթարկվեն վատ վերաբերմունքի, այդ թվում՝ մասնավոր անձանց կողմից (տես՝ Սեջիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 40116/02, կետ 52, 2007թ. մայիսի 31):

78. Երբ անձը վիճելի բողոք է ներկայացնում վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ, այդ թվում՝ մասնավոր անձանց կողմից կատարված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ, Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը նախատեսում է անցկացնել անկախ պաշտոնական հետաքննություն (տես վերը՝ նշված Սեջիչի գործը, կետ 53, Նիկոլայ Դիմիտրովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 72663/01, կետ 67, 2007թ. սեպտեմբերի 27, և, mutatis mutandis, Մենսոնը և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec), թիվ 47916/99, 2003թ. մայիսի 6): Քննությունը պետք է պատասխանատու անձանց հայտնաբերման արդյունք հանդիսանա:

79. Պետության սույն պարտավորությունը հանդիսանում է միջոցներից մեկը, այլ ոչ՝ արդյունք: Իրավասու մարմինները պետք է ձեռնարկեն իրենց հասանելի բոլոր հնարավոր քայլերը՝ ապահովելու համար դեպքի ապացույցները (տես վերը նշված Նիկոլայ Դիմիտրովի գործը, կետ 69, և, mutatis mutandis, Մենսոնը և այլոք): Քննության արագության և արդյունավետության պահանջը նույնպես ենթադրվում է սույն համատեքստում: Նման գործողությունների նկատմամբ իշխանությունների հանդուրժողականությունը կարող է խաթարել հանրության վստահությունն օրինականության ու պետության օրենքի գերակայության սկզբունքի նկատմամբ (տես, օրինակ՝ Գլդանի միաբանության Եհովայի վկաների մասնակիցներն (97) ընդդեմ Վրաստանի, թիվ 71156 / 01, կետ 97, ՄիեԴ 2007թ.-V, և Միլանովիչն ընդդեմ Սերբիայի, թիվ 44614/07, կետ 86, 2010թ. դեկտեմբերի 14):

b) այս սկզբունքների կիրառումը սույն գործում

80. Ներկայացված բժշկական ապացույցի հիման վրա, որը շատ հուսալի և բազմակողմանի է, և որը հաստատում է, որ դիմողն ուներ տասը կոտրված կողոսկրեր, մարմնի վերին մասում ենթամաշկային թոքաթքանք և գլխի, կրծքավանդակի և որովայնի շրջանում կապտուկներ, և վիրահատության կարիք ուներ՝ Դատարանը գտնում է, որ վիճարկված վատ վերաբերմունքը բավականաչափ լուրջ է այն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի շրջանակներում դասելու համար:

81. Չետևաբար, իշխանությունները պարտավոր էին իրականացնել պաշտոնական հետաքննություն: Դատարանը նշում է, որ ի սկզբանե իշխանությունները մի շարք քննչական քայլեր են ձեռնարկել: Նրանք քրեական վարույթ են հարուցել անմիջապես դեպքից հետո, հարցաքննել են մի շարք վկաների, հանձնարարել են կատարել բժշկական հետազոտություն: Ինչպես նախնական, այնպես էլ վերսկսված քննությունների ընթացքում ոստիկանության քննիչը գնահատելով ապացույցները՝ առաջարկել էր դատախազին քրեական պատասխանատվության ենթարկել Ս.Ֆ.-ին: Այս ամենը ցույց է տալիս, որ սկզբնական փուլերում քննչական մարմինները ներդրել են բոլոր հնարավոր ջանքերը՝ հավաքելու համար ապացույցներ և փաստեր:

82. Դատարանն այնուհետև նշում է, որ դատախազը որոշել էր կարճել վարույթը՝ եզրակացնելով, որ սուպերմարկետում տեղի չի ունեցել վատ վերաբերմունք՝ երկու հիմնական հիմքերով. այն փաստը, որ դիմողը չի դիմել ոստիկանության աշխատակիցներին ապահովել իրեն բժշկական օգնություն, և այն փաստը, որ չնայած նրա հայտարարություններին, որ իր գլխին երկու անգամ հարվածել են բռունցքներով, ակնատեսները չեն նկատել որևէ վնասվածք և նրան զննող բժիշկը չի արձանագրել նման վնասվածքներ: Դատարանը նշում է, որ դիմողը դիմել էր դատախազության որոշումը վերանայելու խնդրանքով, բողոքարկելով նրա բոլոր պատճառաբանությունները, և ներպետական դատարանը քննելով դիմողի բողոքը՝ մերժել էր դատախազի եզրակացությունը (տես վերը՝ կետեր 30 և 31): Այնուամենայնիվ, չնայած դատարանի եզրակացությանը, որը հստակ մերժել էր վարույթը կարճելու երկու հիմնական փաստարկները, դատախազը կարճել էր վարույթը ևս երեք անգամ՝ միևնույն պատճառաբանություններով, հետևաբար՝ քննության վերանայումը գործնականում անօգուտ էր:

83. Հաշվի առնելով վերը նշվածը և հիմք ընդունելով այն հանգամանքը, որ դատախազն ապացույցները գնահատելիս և քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը որոշելիս ունի որոշակի հայեցողություն՝ Դատարանը գտնում է, որ սույն գործի որոշակի հանգամանքներում քրեական վարույթը նույն պատճառաբանություններով չորս անգամ կարճելու առումով, չնայած դատարանի այլ եզրակացությանը և այն հայտարարությանը, որ առկա են բավարար ապացույցներ մեղավոր անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու համար, դատախազը չի գործել բարեխղճորեն և ոչ ողջամտորեն կարճել է վարույթը:

84. Ավելին, հետևելով 2005թ. նոյեմբերի 24-ի Շրջանային դատարանի որոշմանը, ըստ որի՝ նշանակվել էր երկամսյա ժամկետ մեղադրանք ներկայացնելու համար, դատախազները պետք է անմիջապես ձեռնարկեին գործողություններ: Փոխարենը՝ նրանք չեն ձեռնարկել որևէ գործողություն մինչև 2006թ. հունվարի 10-ը, միայն պահանջել են ներկայացնել 2006թ. հունվարի 17-ի բժշկական եզրակացությունը: Եզրակացությունը ներկայացվել էր դատախազին մինչև 2006թ. փետրվարի 2-ը, սակայն, չնայած դրան, իրավասու մարմինները չեն կարողացել արագ արձագանքել: Այսպիսով, դատախազի կողմից ձգձգումների արդյունքում վարույթը կարճվել էր 1974թ. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 239a-րդ հոդվածի համաձայն:

85. Ինչ վերաբերում 239a-րդ հոդվածի ներքո ընթացակարգին՝ Դատարանն արդեն նկատել է, որ դա եղել է միակ միջոցը, որը կարելի է համարել արդյունավետ (առնվազն որոշ իրավիճակներում) չափազանց երկարատև վարույթի վերաբերյալ բողոքների նկատմամբ: Սակայն, ինչպես նշվել էր Բուլղարիայի սահմանադրական դատարանի կողմից (տես՝ վերը՝ կետ 58) այդ միջոցը եղել է պաշտոնական չափանիշ «ողջամիտ ժամկետը» գնահատելու առումով, որը որոշ դեպքերում կարող է հակասել հանրային շահերին առ այն, որ հանցագործները պետք է ենթարկվեն քրեական պատասխանատվության (տես՝ Դիմիտրովը և Համանովը ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 48059/06 և 2708/09, կետ 119, 2011թ. մայիսի 10): Դատարանի կարծիքով, սա այն է, ինչ տեղի է ունեցել սույն գործում: Մեղադրյալի՝ 239a-րդ հոդվածի ներքո վարույթը կարճելու վերաբերյալ պահանջը պայմանավորված է դատախազի կողմից դատարանի հանձնարարությունների բազմիցս մերժումներով: Արդյունքը պետք է քննարկվի 3-րդ հոդվածին համապատասխան պետության պարտավորություններից շեղումը (տես՝ վերը նշված Բեզանովիչի գործը, կետեր 85-87):

86. Դատարանը վերոնշյալի լույսի ներքո եզրակացնում է, որ սույն գործում իշխանությունները չեն անցկացրել արդյունավետ քննություն դիմողի վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքի առնչությամբ, ինչը հանգեցրել է համապատասխան ժամկետի լրանալուն և հետագայում այն շարունակելու անհնարինությանը: Հետևաբար՝ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. ԴԻՄՈՂԻ ԳԱՆԳԱՏԻ ՄՆԱՅԱԾ ՄԱՍԸ

87. Դիմողը հղում կատարելով 6-րդ հոդվածի 1-ին կետին՝ նաև բողոքել է, որ դատախազի անգործությունը հանգեցրել է վնասի փոխհատուցման պահանջ ներկայացնելու անհնարինությանը:

88. Դատարանը քննել է դիմողի ներկայացրած այս գանգատը: Սակայն առկա բոլոր նյութերի լույսի ներքո Դատարանը գտնում է, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայում կամ դրա Արձանագրություններում ամրագրված իրավունքների և ազատությունների խախտում:

89. Դրանից հետևում է, որ դիմումի այս մասը պետք է մերժվի որպես ակնհայտորեն անհիմն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) և 4-րդ կետերի համաձայն:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

90. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի փոխհատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնասը

91. Դիմողը պահանջել է 15,000 եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

92. Կառավարությունը վիճարկել է այս պահանջը՝ այն որակելով անհիմն և չափազանցված:

93. Դատարանը գտնում է, որ դիմողը ունեցել է անհանգստության զգացում տեղի ունեցած խախտման հետևանքով: Չեռևաբար, արդարացիության սկզբունքով՝ նրան տրամադրել 4,000 եվրո (EUR) որպես փոխհատուցում:

B. Ծախսեր և ծախքեր

94. Դիմողը նաև պահանջել է 1,500 եվրո իրավաբանների կողմից կատարված աշխատանքների և Դատարան դիմում ներկայացնելու արդյունքում կրած ծախսերի ու ծախքերի համար: Սույն դիմումն է Դատարան: Ի լրումն նա ներկայացրել է իրավաբանական ներկայացուցչության պայմանագիր՝ իրավաբանական ծառայությունների համար վարձատրության նկարագրմամբ:

95. Կառավարությունը վիճարկել է այս պահանջը՝ այն որակելով անհիմն և չափազանցված:

96. Չամաձայն Դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ դիմողն ունի ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցման իրավունք միայն այն դեպքում, եթե հիմնավորում է, որ դրանք իրականում եղել են անհրաժեշտ և ողջամիտ: Սույն գործով Դատարանը նշելով, որ նշված չէ իրավաբանական աշխատանքի այն ժամաքանակը, երբ դիմողի փաստաբանը չի ներկայացրել նրան վարույթի նախնական փուլում (տե՛ս Բաշվարովին ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 24186/04, կետ 40, 2010թ. հունվարի 7), գտնում է, որ ողջամիտ է տրամադրել 1000 եվրո որպես փոխհատուցում կրած բոլոր ծախսերի և ծախքերի համար:

C. Տուգանային տոկոսներ

Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՂՐՅԱԼԻ ՉԻՍԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. Վճռում է, որ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ քրեական վարույթի ենթադրյալ անարդյունավետությունն ընդունելի է, իսկ դիմումի մնացած մասը՝ անընդունելի:

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

3. Վճռում է,

(a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան՝ վճիռն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում դիմողին վճարի ներքոնշյալ գումարները, որոնք պետք է հաշվարկվեն վճարման օրվա դրությամբ սահմանված բուլղարական լեվսի փոխարժեքով:

(i) 4,000 (չորս հազար) եվրո՝ հավելած ցանկացած հարկը, որ կարող է հարկվել որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում,

(ii) 1,000 (մեկ հազար) եվրո՝ հավելած ցանկացած հարկը, որ կարող են հարկվել, որպես կրած ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում,

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

4. Մերժում է դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և գրավոր հրապարակված է 2012թ. հունվարի 10-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն:

Ֆաթոս Արաչի

Լիչ Գարլիքի

Փոխքարտուղար

Նախագահող

Կոնվենցիայի 45-րդ հոդվածի 2-րդ կետի և Դատարանի Կանոնների 74-րդ կանոնի 2-րդ կետի կանոնի համաձայն դատավորներ Քալայջիկայի և Դե Գայտանոյի համատեղ առանձին կարծիքը կցված է սույն վճռին:

ԴԱՏԱՎՈՐ ՔԱԼԱՅՁԻԵՎԱՅԻ ԵՎ ԳԱՅՏԱՆՈՅԻ ՀԱՄԱՏԵՂ ԱՌԱՆՁԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

1. Մենք լիովին կիսում ենք այն եզրահանգմանը, որ Բուլղարիայի իշխանությունները չեն կատարել իրենց ընթացակարգային պարտավորությունները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո: Սակայն, բացի ձգձգման վերաբերյալ դիտարկումներից, մենք այն կարծիքին ենք, որ սույն գործը շատ լուրջ հարցեր է բարձրացնում պատասխանատու անձանց հատմաբերելու, վերջիններին պատժելու համար՝ «անկախ պաշտոնական քննություն» կատարելու կապակցությամբ պոզիտիվ պարտավորության առումով (կետ 78), որի համարժեք գործունը չի դիտարկվել սույն վճռում:

2. Թեև մենք պատրաստ ենք ընդունել, որ դատախազը պետք է ունենա հայեցողության իր իրավասությունը՝ որոշելու համար, թե արդյոք փաստերը և ապացույցներն արդարացնում են մեղադրական որոշումը պատիժ պահանջելու առումով: Եթե այդ հայեցողությունը կարող է իրականացվել կամայականորեն կամ անբարեխղճորեն, ինչպես վկայում են սույն գործի փաստերը, ապա 3-րդ հոդվածի պահանջները խախտվում են, քանի որ պատիժին ինքնին չի կարող իրագործվել, չնայած նրան, որ քննության ընթացքում հնարավոր էր պարզել իրավախախտների կամ հանցագործների ինքնությունը:

3. Դիմողի բողոքները՝ քննչական վարույթը կարճելու հրամանների վերաբերյալ, հարկադրել են չորս տարբեր անկախ դատավորների արտահայտել իրենց մտահոգությունը դատախազության մարմինների բարեխղճության կապակցությամբ, երբ վերջինս առկա փաստերը և ապացույցները համարել է անբավարար: Նույնիսկ ենթադրելով, որ դատախազների կողմից առկա սույն գործում փաստերն ու ապացույցները ճշգրիտ չեն համարվել, դա չի արդարացնում կասկածյալին մեղադրանք չներկայացնելու հանգամանքը: Ըստ դատավորներից մեկի՝ «ըստ դատախազի եզրակացության... դիմողն անձամբ էր իրեն վնասել կամ ինչ-որ կերպ վիրավորվել անհայտ անձանց կողմից: Հաշվի առնելով համաձայն դատախազի կարծիքի՝ միջադեպի ժամանակը և վայրը, մասնավորապես, նրա՝ տուն վերադառնալիս, հավանականությունը փոքր է, որ նրան որևէ մեկը չնկատեր:

4. Սույն գործում իրավիճակը դե ֆակտո համարվում է որպես 3-րդ հոդվածի ներքո իշխանությունների կողմից հանդուրժողականություն բռնության նկատմամբ, ինչը խաթարում է օրինականության և օրենքի գերակայության պահպանման սկզբունքի նկատմամբ հանրության վստահությունը: Անբարեխիղճ հայեցողությունն անիմաստ է դարձնում քննություն անցկացնելու պոզիտիվ պարտավորությունը, որը պետք է հանգեցնի պատժի, իսկ գործնականում զրկում է տուժողին օգտվել 2-րդ և 3-րդ հոդվածների համատեքստում պոզիտիվ պարտավորությունների դոկտրինայից:

ԲՐԵԱԲԻՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2009թ. ապրիլի 7-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

5. Դիմողը ծնվել է 1959թ. և ապրել Քիշնևում: Նա վարորդ էր, սակայն տեղի ունեցած դեպքերի ընթացքում գործազուրկ էր:

6. Նա կասկածվել է Քիշնևում բնակարանի վաճառքին վերաբերող փաստաթղթերը կեղծելու մեջ և 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին հրավիրվել էր Ներքին գործերի նախարարություն՝ հարցաքննության:

7. Նա ստացել է ծանուցագիր և ներկայացել Ն. Թ.-ի և Ս. Դ.-ի ոստիկանության աշխատակիցներին՝ Ներքին գործերի նախարարության շենքում նրանց գրասենյակ: Նախարարության շենք նրա ժամանելու ճշգրիտ ժամը բողոքարկվել է կողմերի միջև: Ըստ դիմողի՝ նա ժամանել է մոտավորապես ժամը 9-ին, մինչդեռ Կառավարությունը պնդել է, որ նա ժամանել է ժամը 1-ին: Ըստ դիմողի՝ երկու ոստիկան փորձել են ստիպողաբար իրենից խոստովանություն կորզել, և երբ նա հրաժարվել է՝ ծեծել են նրան ռետինե մահակներով և բռունցքներով հարվածել նրա գլխին: Նրա աջ ականջին հարված հասցնելուց հետո նա մի քանի րոպեով կորցրել է գիտակցությունը: Ծեծի վերաբերյալ պնդումները վիճարկվել են Կառավարության կողմից: Սակայն կասկածից դուրս է, որ տեղի է ունեցել հարցաքննություն: Հարցաքննության տևողությունը վիճարկվել է նաև կողմերի միջև՝ ըստ դիմողի՝ այն տևել է ութ ժամ, իսկ Կառավարությունը պնդել է, որ հարցաքննությունը տևել է ընդամենը մեկ ժամ: Միևնույն ժամանակ, անվիճելի է այն, որ ոստիկանության աշխատակիցները հարցաքննության օրը չեն կազմել որևէ արձանագրություն:

8. Դիմողի ազատ արձակման ժամանակը նույնպես վիճարկվել է կողմերի միջև: Կառավարությունը պնդել է, որ նա ազատ էր արձակվել ժամը 2-ին, մինչդեռ դիմողը պնդել է, որ ինքն ազատ է արձակվել մոտավորապես ժամը 5-ին: Այնուամենայնիվ, անվիճելի է, որ նա նստել է տաքսի Ներքին գործերի նախարարության շենքի մոտ և անմիջապես գնացել իր ընկերոջ՝ Վ.Պ.-ի մոտ, ում հետ նա ծրագրել էր այցելել Գերմանիա հաջորդ առավոտյան, տեղեկացնելու համար նրան, որ ինքը չի կարող մեկնել: Թե տաքսու վարորդը և թե նրա ընկերը մշել էին նրա դեմքի վրա առկա կապտուկների մասին, և դիմողը պատմել է, որ իրեն ծեծել են ոստիկանության աշխատակիցները Ներքին գործերի նախարարության շենքում: Դիմողը վերցրել էր տաքսու վարորդի քարտը:

9. Դիմողը իրեն վատ է զգացել գիշերվա ընթացքում և հաջորդ առավոտ՝ 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին, գնացել է շտապօգնության հիվանդանոց (Spitalul de Urgență): Հիվանդանոցի գրանցամատյանում արձանագրվել է հետևյալ տեղեկությունը:

«Հիվանդը ծեծի է ենթարկվել՝ մի քանի րոպեով կորցնելով գիտակցությունը, ոստիկանության աշխատակիցների կողմից՝ Ներքին գործերի նախարարության շենքում 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին, ժամը 11:50-ի սահմաններում: Նա գանգատվել է գլխացավից, սրտխառնոցից, փսխումից և գլխապտույտից: Ախտորոշում՝ ուղեղի ցնցում, դեմքի, վերին շրթի, գլխի և մարմնի վրա կապտուկներ...: Դիմողը հրաժարվել է պառկել հիվանդանոցում: Տեղեկատվությունը փոխանցվել է Ոստիկանության ընդհանուր բաժին և քննության հանձնվել Դ.-ին՝ 6196 համարի ներքո, ժամը 8:35-ին»:

10. Ըստ երևույթին որևէ գործողություն չի հաջորդել շտապօգնության հիվանդանոցում դիմողի՝ ոստիկանների կողմից վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու վերաբերյալ պնդումներին:

11. Նույն օրը՝ 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին, ժամը 4.45-ին դիմողը տեղափոխվել է զինվորական հոսպիտալ: Ըստ դիմողի՝ նա նախընտրել էր այդ հիվանդանոցը շտապօգնության հիվանդանոցից, քանի որ այն ավելի էժան ծառայություններ էր մատուցում: Հիվանդանոցի գրանցամատյանից պարզ է դառնում, որ երկու ոստիկանների կողմից Ներքին գործերի նախարարության շենքում 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին հասցված՝ դիմողի կապտուկների վերաբերյալ տրվել է նույն եզրակացությունը, ինչ շտապօգնության հիվանդանոցի կողմից: Նրա մոտ ախտորոշվել են գլխի վնասվածք, բազմաթիվ կապտուկներ մարմնի և գլխի վրա և ականջի հետվնասվածքային տրավմատիկ խլություն: Դիմողը դուրս է գրվել հիվանդանոցից 2004թ. դեկտեմբերի 31-ին:

12. 2005թ. դեկտեմբերի 5-ին դիմողն ստացել է իր վնասվածքների վերաբերյալ դատաբժշկական եզրակացություն, որում հաստատվել է նախորդ ախտորոշումը և նշվել, որ վնասվածքները հասցվել են բութ առարկաներով, և որ բժշկական զննության արդյունքները համապատասխանում են դիմողի՝ 2004թ.

դեկտեմբերի 21-ին վնասվածքներ ստանալու վերաբերյալ պնդումներին: Վնասվածքները որակվել են որպես թեթև վնասվածքներ, որոնք պահանջում են բժշկական օգնություն՝ առնվազն քսանմեկ օր:

13. 2005թ. սեպտեմբերի 3-ին դիմողի դեմ քրեական գործի դատավարության ընթացքում նա հայտնել է քննիչին, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի: Պարզվել է, որ որևէ գործողություն չի հետևել դիմողի բողոքի մասով:

14. 2005թ. դեկտեմբերի 15-ին դիմողը դիմել է դատախազություն և բողոքել, որ ուսումնասիրելով 2005թ. դեկտեմբերի 14-ի քրեական գործը՝ տեսել, որ այն չի պարունակում որևէ տեղեկություն՝ իր 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի հարցաքննության վերաբերյալ, և որ որևէ գործողություն չի իրականացվել իր նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ, չնայած ներկայացված երկու բողոքներին՝ մեկը՝ 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին հիվանդանոցի կողմից ներկայացված բողոքը, և 2005թ. սեպտեմբերի 3-ի իր բողոքը: Նա խնդրել է, որ քրեական գործ հարուցվի ոստիկանության երկու աշխատակիցների դեմ, ովքեր վատ վերաբերմունք են ցուցաբերել իր նկատմամբ:

15. 2006թ. հունվարի 15-ին դատախազությունը որոշել է որևէ գործողություն չձեռնարկել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքների կապակցությամբ՝ դրանք անհիմն որակելուց հետո: Նույն օրվա որոշման մեջ հայտարարվել է, որ ոստիկանության աշխատակիցները խոստովանել են, որ դիմողին հարցաքննելու ընթացքում կասկածել են նրան, սակայն նրանք հերքել են նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները, և քանի որ դիմողը բողոքել է ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ միայն մեկ տարի անց՝ ակնհայտ է, որ նա մտադիր էր երկարաձգել և խոչընդոտել իր դեմ հարուցված քրեական գործը: Պարզվել է, որ դիմողը չի հարցաքննվել և որևէ նշում չի եղել նրա նախորդ բողոքների կամ դատաբժշկական եզրակացությունների վերաբերյալ: Դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը: Նա նաև պնդել է, որ կա վկա, ով կարող է հաստատել իր նկատմամբ վատ վերաբերմունքի փաստը:

16. 2006թ. մարտի 24-ին Կենտրոն շրջանի դատարանը բավարարել է դիմողի բողոքը և կարճել դատախազի որոշումը: Այն գտել է, *inter alia*, որ դատախազությունը բավարար չափով չի ուսումնասիրել դիմողի կողմից ներկայացված բժշկական ապացույցները:

17. 2006թ. մայիսի 11-ին դիմողը հարցաքննվել է այն դատախազի կողմից: Նա վերահաստատել է իր բողոքում ավելի վաղ ներկայացրած փաստերը և տեղեկացրել դատախազին տաքսու վարորդի մասին, ով կարող է վկայություն տալ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան նրա վիճակի մասին:

18. Անհայտ ամսաթվին դատախազը հարցաքննել է տաքսու վարորդին, ով վերցրել էր դիմողին Ներքին գործերի նախարարության շենքի մոտակայքից (տե՛ս վերը՝ կետ 8): Տաքսու վարորդը հայտարարել է, որ նա վերցրել է դիմողին 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան՝ այն փողոցի անկյունից, որտեղ գտնվում էր Ներքին գործերի նախարարությունը: Դիմողի հագուստը կեղտոտ ու փոշոտ էր, և սկզբում նա մտածել է, որ դիմողը սթափ չէ: Սակայն ավելի ուշ դիմողը նրան պատմել է, որ իրեն ծեծել են երկու ոստիկաններ Ներքին գործերի նախարարության շենքում: Դիմողը նրան ցույց է տվել իր դեմքի վրա ծեծի նշանները, այն է՝ ականջի այտուցը և դրա շուրջ կապտուկները: Նախքան մեքենայից իջնելը դիմողը խնդրել է իր քարտը, և նա այն տվել է նրան:

19. Անհայտ ամսաթվին դատախազը հարցաքննել է դիմողի ընկերոջը, որին վերջինս այցելել էր 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան (տե՛ս վերը՝ կետ 8): Դիմողի ընկերը հաստատել է, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան ժամը 8-10-ն ընկած ժամանակահատվածում դիմողը եկել էր իր տուն իրեն տեղեկացնելու համար, որ նա հաջորդ օրը չի կարող մեկնել Գերմանիա: Դիմողի դեմքին կային կապտուկներ, և նա հայտնել էր, որ իրեն ծեծել են ոստիկանության աշխատակիցները նույն օրը՝ Ներքին գործերի նախարարության շենքում:

20. 2006թ. հուլիսի 7-ին Կենտրոնական դատախազությունը կրկին մերժել է դիմողի նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքի մասին բողոքը: Չտալով որևէ գնահատական բժշկական գեկույցներին, տաքսու վարորդի և դիմողի ընկերոջ վկայություններին՝ դիմողի բողոքը այն համարել է անհիմն, քանի որ առկա էին բավարար փաստեր՝ ապացուցելու նրա մեղավորությունը հանցագործություն կատարելու մեջ և, հետևաբար, վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ նրա բողոքն ընդամենը փորձ էր խոչընդոտել և երկարաձգել իր դեմ քրեական հետապնդումը: Վերոհիշյալը հաստատվել է այն փաստով, որ դիմողը բողոքը ներկայացրել է ենթադրյալ իրադարձություններից միայն մեկ տարի անց: Դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը դատախազի վերադասին:

21. 2007թ. հունվարի 29-ին դիմողի բողոքը մերժվել է վերադաս դատախազի կողմից միևնույն հիմքով՝ որպես անհիմն: Դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը դատարանում:

22. 2007թ. ապրիլի 24-ին Կենտրոն շրջանի դատարանը բավարարել է դիմողի բողոքը: Այն, *inter alia*, գտել է, որ դատախազների որոշումները զուրկ են ողջամտությունից դատողությունից:

23. 2007թ. հունիսի 29-ին Կենտրոնի դատախազության դատախազը կրկին մերժել է դիմողի բողոքը: Նա հայտարարել է, inter alia, որ ոստիկանության մեղադրվող աշխատակիցները խոստովանել են, որ հարցաքննել են դիմողին 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին՝ ընդամենը մեկ ժամ տևողությամբ, սակայն նրանք հերքել են նրա նկատմամբ ուժ կիրառելու վարկածը: Տաքսու վարորդի և դիմողի ընկերոջ վկայությունները չեն կարող ընդունվել, քանի որ նրանք չեն եղել ծեծի ականատես, այլ իմացել են ոստիկանների կողմից դիմողի նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի մասին դիմողից: Ոստիկանության աշխատակիցները պնդել են, որ անհնար է, որ իրենք վատ վերաբերմունք դրսևորեին դիմողի նկատմամբ, քանի որ իրենց Նախարարի գրասենյակը գտնվում էր մեկ հարկ վեր, և եթե լինեին գոռոցներ, ապա Նախարարը կամ նախարարության օդակների բարձրաստիճան այլ անձինք կլսեին այդ: Ավելին, նրանք չունեին ռետինե մահակներ իրենց գրասենյակում, և հանցագործությունը, որում մեղադրվում էր դիմողը, այնքան ծանր չէր, որ արդարացներ նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունքը: Ոստիկանության աշխատակիցների գործընկերները նույնպես հայտարարել են, որ դիմողի նկատմամբ չի դրսևորվել վատ վերաբերմունք, և որ հարցաքննության ընթացքում սենյակի դուռը բաց է եղել: Դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը և պնդել, որ դա անօրինական է, քանի որ դատախազը գործի բոլոր հանգամանքները չի քննել օբյեկտիվորեն և ամբողջությամբ: Դիմողը պնդել է, որ դատախազը չի նկատել, որ ոստիկանության աշխատակիցները չեն ներկայացրել 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի իր կալանքի և հարցաքննության արձանագրությունը:

24. 2007թ. օգոստոսի 15-ին նրա բողոքը մերժվել է Կենտրոն շրջանի դատարանի կողմից: Դատարանը գտել է, որ 2005թ. հունվարի 5-ի դատաբժշկական եզրակացությունը չի ապացուցում դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքը, քանի որ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի օրվանից անցել էր տասներկու օր:

25. Դիմողի աջ ականջի վնասվածքն այնքան լուրջ էր, որ այն այդպես էլ չէր վերականգնվել: Դիմողը ներկայացրել է 2007թ. բժշկական եզրակացությունը, որում նշված էր, որ նրա աջ ականջի լսողության կորուստն անբուժելի է և մշտական:

26. Անհայտ ամսաթվին դիմողն Առողջապահության նախարարության դատաբժշկական կենտրոնին խնդրել է իրեն տրամադրել բժշկական հաշվետվություն, ինչն արվել էր 2008թ. նոյեմբերի 11-ին, որում նշվել էր, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ստացած գլխի վնասվածքի հետևանքով դիմողն ամբողջովին կորցրել է աջ ականջի լսողությունը: Մոլդովայի օրենսդրության համաձայն վնասվածքը, որը դիմողին պատճառել է աշխատունակության կորուստ, կազմում է քսանհինգ տոկոս: Դիմողի վնասվածքը Քրեական օրենսգրքի հինգրորդ վերադասվել է որպես միջին ծանրության վնաս, որն առաջացրել է երկարաժամկետ առողջական խնդիրներ, որոնց բուժման համար պահանջվել է ավելի քան քսանմեկօրյա բժշկական խնամք:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՊՐԱԿՏԻԿԱ

A. Ներպետական օրենսդրություն

27. Քրեական օրենսգրքի համապատասխան դրույթները շարադրված են հետևյալ կերպ.

Հոդված 309. Խոստովանության կորզում

(1) Որևէ անձի քրեական հանցագործություն կատարելու վերաբերյալ խոստովանություն կորզելը կամ քրեական հետախուզություն կատարող անձի կողմից սպառնալիքի և այլ անօրինական միջոցներով հարցաքննության ընթացքում վկայություն տալուն հարկադրելը... պատժվում է մինչև երեք տարի ազատազրկմամբ...

(2) Նույն արարքը զուգորդված՝

ա) բռնությամբ,

բ) դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքով, ...

Պատժվում է երեքից ութ տարի ազատազրկմամբ ...

Հոդված 309. կետ 1. Խոշտանգում

(1) Միտումնավոր կերպով ֆիզիկական կամ հոգեկան խիստ ցավ կամ տառապանք պատճառելը, հատկապես տեղեկատվություն կամ վկայություն ստանալու նպատակով..... պատժվում է երկուսից հինգ տարի ազատազրկմամբ

(3) 1-ին կետով նախատեսված գործողությունները, որոնք իրականացվում են՝

գ) երկու կամ ավելի անձանց կողմից,

.....

ե) խոշտանգումների համար հատուկ գործիքների կամ այդ նպատակով հարմարեցված այլ առարկաների օգտագործմամբ,

զ) պաշտոնատար անձի կողմից,

պատժվում է հինգից տասը տարի ժամկետով ազատազրկմամբ...

28. Վարչական իրավախախտումների օրենսգրքի համապատասխան դրույթը նախատեսում է հետևյալը.

Չողված 471. Վնաս պատճառելը

Կանխամտածված կերպով թեթև վնասվածքներ պատճառելը, վատ վերաբերմունքը, հարվածներ հասցնելը կամ այլ բռնի գործողությունները, որոնք առաջացրել են ֆիզիկական ցավ պատժվում են տուգանքով մոլորվական 200-300 լեյի չափով (MDL) կամ մինչև տասնհինգ օր ազատազրկմամբ...

B. Կառավարության կողմից առաջ քաշված ներպետական միջոցներ

29. Ցիորափն ընդդեմ Ներքին գործերի և Ֆինանսների նախարարությունների գործով (Գերագույն դատարանի 2007թ. դեկտեմբերի 19-ի վերջնական վճիռ) կալանքի տակ պահվող անձը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի ոստիկանության աշխատակիցների կողմից՝ այնպես, որ նա ստացել է գանգի կտրվածք և հետվիրահատական վերքի ճեղքվածք: Չնայած ակնհայտ ապացույցների առկայությանը, որոնք ապացուցում էին նրա՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները, նրա բողոքները մերժվել են դատախազության կողմից և էին նկատմամբ վատ վերաբերմունք պարունակող տեսահոլովակն անհայտացել էր գործի նյութերից: Դիմողը պետության դեմ բողոք է ներկայացրել՝ պնդելով, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով երաշխավորված իր իրավունքների խախտում և պահանջել է 300.000 MDL չափով (մոտավորապես 18,000 եվրո) փոխհատուցում: Իր վերջնական վճռով Իրավունքի գերագույն դատարանը գտել է, որ առկա են բավարար ապացույցներ, որոնք հաստատում են դիմողի պնդումները խոշտանգումների վերաբերյալ, նաև՝ որ Դատախազության կողմից կատարված քննությունն անարդյունավետ էր, և որ, հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով երաշխավորված դիմողի իրավունքների խախտում: Դիմողին սկզբում տրվել է 30,000 MDL, սակայն այդ գումարը պակասեցվել է Գերագույն դատարանի կողմից մինչև 3000 MDL (մոտավորապես 180 EUR):

Օրենք

30. Դիմողը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո բողոքել է, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի ոստիկանության աշխատակիցների կողմից: Նա նաև դժգոհել է, որ ներպետական իշխանությունները պատշաճ կերպով չեն հետաքննել իր՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները: Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածն ամրագրում է հետևյալը.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

31. Դիմողը պնդել է, որ չի ունեցել արդյունավետ միջոցներ պահանջելու փոխհատուցում վատ վերաբերմունքի համար, որին նա ենթարկվել է, և պնդել է, որ տեղի է ունեցել 13-րդ հոդվածի խախտում, համաձայն որի՝

«Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի ներպետական իշխանությունների կողմից ...»:

I. ԳՈՐԾԻ ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

32. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմումն անընդունելի է ներպետական միջոցները չսպառելու հիմքերով: Մասնավորապես, այն պնդել է, որ դիմողը պետք է քաղաքացիական վարույթ սկսեր և փոխհատուցում պահանջեր ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ: Այն հղում է կատարել ներպետական դատարանների նախադեպային իրավունքին, մասնավորապես՝ Ցիորափի գործին (տես վերը՝ կետ 29): Այլապես, դիմողը կարող էր բողոք ներկայացնել Վարչական իրավախախտումների օրենսգրքի 471-րդ հոդվածի ներքո: Դիմողը չի համաձայնել Կառավարության պնդմանը:

33. Ինչ վերաբերում է Կառավարության այն պնդմանը, որ դիմողը պետք է բողոք ներկայացնի Կարչական իրավախախտումների օրենսգրքի դրույթների ներքո, ապա Դատարանը կրկնում է, որ անձը չպետք է օգտագործի մեկից ավելի իրավական պաշտպանության միջոց, երբ առկա են դրանցից մի քանիսը (տես օրինակ՝ Էյրին ընդդեմ Իռլանդիայի, 1979թ. հոկտեմբերի 9, կետ 23, Series A, թիվ 32): Փաստերից հստակորեն երևում է, որ դիմողը ուստիկանության աշխատակիցների դեմ բողոք է ներկայացրել Քրեական օրենսգրքի դրույթների համաձայն (տես վերը՝ կետեր 13 և 14): Կառավարությունը չի պնդել, որ նման գործընթացն անարդյունավետ է 3-րդ հոդվածով երաշխավորված դիմողի իրավունքի ենթադրյալ խախտման առումով: Ըստ այդմ, իր առարկությունն առ այն, որ նա պետք է նաև բողոք ներկայացնի Կարչական իրավախախտումների օրենսգրքի դրույթների համաձայն, պետք է մերժվի:

34. Ինչ վերաբերում է Կառավարության կողմից հիշատակված քաղաքացիական միջոցներին՝ Դատարանը կրկնում է, երբ առկա են հավաստի պնդումներ առ այն, որ տուժողը ենթարկվել է 3-րդ հոդվածի խախտումների ուստիկանության կամ պետական այլ գործակալների կողմից, ապա այդ դրույթն ընթերցվում է Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածի ներքո Պետության ընդհանուր պարտավորության հետ համատեղ՝ «Իր իրավասության շրջանակներում պաշտպանել Կոնվենցիայում սահմանված՝ յուրաքանչյուր անձի իրավունքներն ու ազատությունները ...», և պահանջում է, որպեսզի կատարվի արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Այնպես, ինչպես 2-րդ հոդվածի ներքո քննության շրջանակներում, քննության ընթացքում պետք է հայտնաբերվեն և պատժվեն պատասխանատու անձինք: Հակառակ դեպքում, խոշտանգումների և անմարդկային ու արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի և պատժի ընդհանուր իրավական արգելքը, անկախ իր հիմնարար նշանակությունից, կարող է անարդյունավետ լինել գործնականում, և որոշ դեպքերում պետության գործակալները կկարողանան չարաշահել իրենց վերահսկողության ներքո գտնվող անձանց նկատմամբ (տես այլ աղբյուրներից՝ Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 131, ՄԻԵԴ 2000-IV):

35. Ուսումնասիրելով Ցիորափի գործով ներպետական դատարանների վճիռները՝ Դատարանը նշում է, բացի նրանից, որ այնպիսի խախտումների համար, ինչպիսին խոշտանգումն է, պրն Ցիորափին նշանակված ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման գումարի չափն ակնհայտորեն անբավարար է, նաև քաղաքացիական դատավարությունը չի հանգեցրել ուստիկանության աշխատակիցների հայտնաբերմանը և պատժին: Դատարանը հիշեցնում է 3-րդ հոդվածի խախտումների զոհերին փոխհատուցման տրամադրման վերաբերյալ ներպետական դատարանների այլ վճիռներ, ինչպիսիք են 2004թ. Դրուգալեն ընդդեմ Ներքին գործերի և Ֆինանսների նախարարությունների գործով վճիռը (տես Հոլմիովն ընդդեմ Մոլդովայի, թիվ 30649/05, կետեր 88, 106 և 107, 2006թ. նոյեմբերի 7): Այնուամենայնիվ կարող է թվալ, որ նման որոշումները չեն հանդիսանում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտումների դեմ առաջարկվող իրական միջոցների ներպետական դատարանների հետևողական քաղաքականության մի մասը: Այդ պատճառով Դատարանը գտնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո գանգատը չի կարող հայտարարվել անընդունելի ներպետական միջոցները չսպառելու պատճառով, և, համապատասխանաբար, Կառավարության առարկությունը պետք է մերժվի:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱՆՏՈՒՄ

A. Կողմերի փաստարկները

1. Ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ

36. Դիմողը պնդել է, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ժամը 9-ի և 5-ի միջև ընկած ժամանակահատվածում ինքը եղել է ուստիկանության հսկողության ներքո, և որ մինչ այդ եղել է կատարյալ առողջ: Իրեն ազատ արձակելուց հետո իր մարմնի վրա եղել են մարմնական վնասվածքներ, ինչը հաստատվել է 2004թ. դեկտեմբերի 22-ի բժշկական եզրակացությամբ, և ինչը չի վիճարկվել Կառավարության կողմից: Բժշկական ապացույցները, որ հիմնավորված էին երկու վկաների (տաքսու վարորդի և դիմողի ընկերի) հայտարարությունների հիման վրա, ցանկացած ողջամիտ կասկածից վեր ապացուցել են, որ դիմողին վնասվածքները հասցվել են Ներքին գործերի նախարարության շենքում իր կալանքի ընթացքում: Դատախազության իրավասու մարմինների կողմից դիմողի բողոքի մերժման եզրակացությունները հիմնված էին բացառապես վատ վերաբերմունքի մեջ մեղադրվող ուստիկանների հայտարարությունների վրա: Դիմողը նաև պնդել է, որ իր կողմից մեղադրվող ուստիկանության աշխատակիցներից մեկն անուղղակիորեն խոստովանել է, որ առկա էր վատ վերաբերմունքի պրակտիկա

կասկածյալների նկատմամբ, ասելով, որ նրա դեմ մեղադրանքները այնքան լուրջ չէին, որպեսզի վատ վերաբերմունք կիրառելու անհրաժեշտություն լիներ:

37. Կառավարությունը վիճարկել է դիմողի պնդումները և պնդել, որ նա չի ենթարկվել վատ վերաբերմունքի 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին: Իրեն պաշտպանելու նպատակով Կառավարությունը վերահաստատել է դատախազության կողմից դիմողի բողոքը մերժելու որոշման եզրակացությունները:

2. Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանության վերաբերյալ

38. Դիմողը պնդել է, որ միայն անձանց նկատմամբ բռնության դեպքերի վերաբերյալ տուժողի բողոքն անհրաժեշտ է ոստիկանության աշխատակիցների քննություն անցկացնելու համար: Քրեական դատավարության օրենսգրքի 276 և 298-րդ հոդվածների համաձայն ոստիկանության աշխատակիցների կողմից վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ պնդումների վերաբերյալ քննության կատարումը պայմանավորված չէ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի գոհի նախնական բողոքի առկայությամբ: Հօգուտ իր պնդումների՝ դիմողը ուղարկել է Գլխավոր դատախազի՝ իր ենթականերին հասցեագրված հրամանի պատճենը, ըստ որի՝ դատախազները պարտավոր են քննել, *ex officio*, ոստիկանության կողմից խոշտանգումների կամ անմարդկային վերաբերմունքի վերաբերյալ ցանկացած գործ:

39. 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին դիմողին հիվանդանոցից հայտնել են, որ ոստիկանությունը կտեղեկացվի վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր պնդումների մասին: Հետևաբար, նա չէր ներկայացրել որևէ բողոք և սպասում էր ոստիկանության կողմից բերման ենթարկվելուն և հարցաքննվելուն:

40. 2005թ. սեպտեմբերի 3-ին իր դեմ քրեական վարույթի կապակցությամբ դատախազի կողմից հարցաքննության ընթացքում դիմողը բողոքել էր 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: Չնայած այս հանգամանքին, և չնայած Քրեական դատավարության օրենսգրքի դրույթներին՝ որևէ գործողություն չէր ձեռնարկվել:

41. 2005թ. դեկտեմբերի 14-ին իր քրեական գործի քննության ընթացքում դիմողը նշել է, որ գործում առկա չէ որևէ տեղեկություն հիվանդանոցի՝ 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին տրված եզրակացության կամ 2005թ. սեպտեմբերի 3-ին և 2005թ. դեկտեմբերի 15-ին ներկայացված իր բողոքների վերաբերյալ:

42. Նույնիսկ 2005թ. դեկտեմբերի 15-ից հետո դատախազությունը չի ձեռնարկել որևէ քննչական գործողություն, և 2006թ. հունվարի 15-ին բողոքը մերժվել է բացառապես մեղադրվող ոստիկանների հայտարարությունների հիման վրա: Դատախազը եզրակացրել է, որ դիմողը վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոք է ներկայացրել իր նկատմամբ հարուցված քրեական գործին խոչընդոտելու նպատակով, այնուամենայնիվ, դիմողը չի կատարել որևէ խոստովանություն 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի հարցաքննության ընթացքում, և, հետևաբար, որևէ կեղծ բողոք չէր օգնել նրան քրեական պատասխանատվության ենթարկվելուց: Ավելին, 2004թ. դեկտեմբերի 21-ից հետո նրան վատ վերաբերմունքի ենթարկած ոստիկանության աշխատակիցները չեն ներգրավվել քննության մեջ:

43. Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր պնդումների քննության ընթացքում դատախազները հարցաքննել են միայն երկու վկաների և վատ վերաբերմունքի մեջ մեղադրվող երկու ոստիկանների: Նրանք չեն հարցաքննել այն բժիշկներին, ովքեր գննել էին դիմողին: Ավելին, վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ նրա բողոքների քննության նյութերում առկա չէ որևէ ապացույց առ այն, որ դատախազները նշել են բժիշկների եզրակացությունն այն մասին, որ դիմողի մարմնի վնասվածքները համապատասխանում են նկարագրված իրադարձություններին: Դատախազները նաև չեն տվել որևէ այլընտրանքային բացատրություն դիմողի վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ:

44. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողի նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին հիվանդանոցից տեղեկություն ստանալու պահին հանցագործությունն իրավախախտումների այն կատեգորիայի շրջանակներում է եղել (թեթև վնասվածք պատճառելը), որի հետևանքով քրեական հետաքննություն կարող է սկսվել միայն տուժողի կողմից բողոք ներկայացվելու դեպքում: Հետևաբար, եթե նույնիսկ ոստիկանությունը տեղյակ լիներ դիմողի վնասվածքների մասին, այն չէր կարող սկսել գործի քննությունը մինչև դիմողի կողմից բողոք ստանալը:

45. Մանրակրկիտ քննությունից հետո, հետաքննող մարմինները հանգել են այն եզրակացությանը, որ դիմողի բողոքը մեկ տարի հետո՝ ուներ միայն իր դեմ քրեական մեղադրանքների ընթացքը խոչընդոտելու նպատակ: Ավելին, այն փաստը, որ դիմողն իր բողոքը ներկայացրել է միայն մեկ տարի անց՝ իրավասու մարմինները չէին կարող պատշաճորեն հետաքննել տեղի ունեցած իրադարձությունները: Եթե դիմողն անմիջապես տեղեկացներ իրավասու մարմիններին, նրանք կարող էին արձանագրել դիմողի հագուստի վրա ոստիկանության աշխատակիցների արյան հետքեր կամ այլ ապացույցներ: Այնուամենայնիվ, դա հնարավոր չէր դիմողի վերջին բողոքի ընթացքում:

46. Դիմողի կողմից հրավիրված վկաներն ականատեսներ չէին վատ վերաբերմունքը հաստատելու համար, այլ այդ մասին լսել էին դիմողից:

Ե. Դատարանի գնահատականը

1. Ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ

47. Ինչպես Դատարանը բազմիցս հայտարարել է՝ 3-րդ հոդվածը ամրապնդում է ժողովրդավարական հասարակության առավել հիմնարար արժեքներից մեկը: Նույնիսկ ամենադժվարին պայմաններում, ինչպիսիք են ահաբեկչության և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարը, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դրսևորումները: Ի տարբերություն Կոնվենցիայի հիմնական դրույթների մեծ մասի և թիվ 1 և թիվ 4 արձանագրությունների, 3-րդ հոդվածը չի նախատեսում բացառություններ և շեղումներ, որոնք թույլատրելի չեն 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետի ներքո, նույնիսկ բնակչության կյանքին սպառնացող արտակարգ իրավիճակի դեպքում (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999թ. V, և Ասենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, կետ 93, Վճիռների և որոշումների զեկույցներ 1998թ. -VIII):

48. Եթե անձն ստացել է վնասվածքներ կալանքի կամ ոստիկանության վերահսկողության ներքո գտնվելու ընթացքում, ապա նմանատիպ ցանկացած վնասվածք առաջացնում է այն կանխավարկածը, որ տվյալ անձը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի (տես՝ Բերշակն ընդդեմ Ռումինիայի, թիվ 42066/98, կետ 80, 2004թ. հոկտեմբերի 12): Պետության պարտավորությունն է առավել ճշմարտացի բացատրություն տրամադրելը, թե ինչպես են պատճառվել վնասվածքները (վերը նշված Սելմունին, կետ 87):

49. Ապացույցները գնահատելիս Դատարանը, ընդհանուր առմամբ, կիրառում է «ողջամիտ կասկածից դուրսե ապացուցման չափորոշիչը (տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, կետ 161, Series A թիվ 25): Այնուամենայնիվ, նմանատիպ ապացույցը կարող է հետևել բավականաչափ ծանրակշիռ, պարզ և համահունչ եզրակացությունների կամ նմանատիպ և անհերքելի փաստերի գոյությունից: Եթե իրադարձություններն ամբողջությամբ կամ մեծամասամբ գտնվում են իրավասու մարմինների իրազեկման ներքո, ինչպես նաև այն անձանց նկատմամբ, ովքեր գտնվում են իրենց վերահսկողության ներքո, առկա է լուրջ կանխավարկած, որ վնասվածքներն առաջացել են կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Անշուշտ, ապացուցման բեռը կարելի է դիտել որպես պետության պարտավորություն՝ բավարար ու համոզիչ բացատրություն ապահովելու համար (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000թ. -VII):

50. Անվիճելի է, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին դիմողը Ներքին գործերի նախարարության շենքում էր՝ ոստիկանության աշխատակիցների վերահսկողության ներքո: Դատարանը մտահոգությամբ նշել է, որ չի արձանագրվել նրա հարցաքննությունն սկսելու և այն ավարտելու ժամանակահատվածը: 2004թ. դեկտեմբերի 22-ի առավոտյան տրված բժշկական եզրակացությունը հաստատել է, որ դիմողն ուներ վնասվածքներ նրա և մարմնի վրա: Ճիշտ է այն, որ Ներքին գործերի նախարարությունից դուրս գալուց հետո դիմողը չի գնացել անմիջապես հիվանդանոց, սակայն նա կարողացել է երկու վկաներ մատնանշել, որոնք հաստատել են, որ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան Ներքին գործերի նախարարության շենքից դուրս գալուց հետո իր դեմքին եղել են վնասվածքներ: Վկաներից մեկը տաքսու վարորդն էր, ով վերցրել է նրան Ներքին գործերի նախարարության շենքի դիմացից: Գլխավոր դատախազությունը մերժել է տաքսու վարորդի վկայությունն այն հիմքով, որ դրանք եղել են այլ անձի խոսքերի, մասնավորապես, դիմողը ասել էր նրան, որ նա ծեծի է ենթարկվել ոստիկանության աշխատակիցների կողմից: Սակայն տաքսու վարորդի վկայությունից հստակ է դառնում, որ նա անձամբ տեսել էր դիմողի դեմքի վնասվածքները և նրա կեղտոտ հագուստը: Ավելին, կողմերի միջև անվիճելի է այն, որ դիմողն հանդիպել էր տաքսու վարորդին անմիջապես Ներքին գործերի նախարարության շենքի մոտ:

51. Հաշվի առնելով վերը նշված եզրակացությունները, և քանի որ հաստատված չէ, որ դիմողի վնասվածքները հասցվել են Ներքին գործերի նախարարության շենք մտնելուց առաջ, Դատարանը եզրակացնում է, որ դիմողի վնասվածքները պատճառվել են 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին՝ Ներքին գործերի նախարարության շենքում նրա գտնվելու ընթացքում:

52. Քանի որ Կառավարությունը չէր տրամադրել որևէ բացատրություն վերը նշված վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ, և հաշվի առնելով այն վարկածը, որն առաջանում է նման հարցերով (տես վերը՝ կետ 48), Դատարանը եզրակացնում է, որ Կառավարությունը չի ապացուցել այն, որ դիմողի վնասվածքները հետևանք են այլ բանի, քան կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում վատ վերաբերմունքի

ենթարկվելու: Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, քանի որ նա ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի:

2. Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանության վերաբերյալ

53. Բացի 34-րդ կետում նշված ընդհանուր սկզբունքից, Դատարանը կրկնում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ լուրջ պնդումների քննությունը պետք է լինի հիմնավոր: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է միշտ փորձեն պարզել, թե ինչ է տեղի ունեցել, և չպետք է հիմնվեն շտապ կամ անհիմն եզրակացությունների վրա (տես վերը նշված՝ Ասենովը և այլոք գործի վճիռը, կետ 103 et seq.): Նրանք պետք է ձեռնարկեն բոլոր հնարավոր քայլերն ապահովելու համար միջադեպի հետ կապված ապացույցները, ներառյալ, inter alia, ականատեսի վկայությունը և դատաբժշկական ապացույցները (տես՝ Թանրիքուլուն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 23763/94, կետ 104, ՄԻԵԴ 1999-IV , et seq. և Գյուլն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22676/93, կետ 89, 2000թ. դեկտեմբերի 14): Քննության ցանկացած բացթողում, որը վտանգում է վնասվածքների պատճառների կամ պատասխանատու անձանց ինքնության հաստատումը, կարող է խախտել այդ չափորոշիչը:

54. Դատարանը նշում է մի շարք լուրջ թերություններ՝ թույլ տրված ազգային իշխանությունների կողմից քննություն կատարելիս: Կառավարության կողմից փաստարկի մեջբերման կապակցությամբ, որ դիմողը գրեթե մեկ տարի սպասել է մինչև վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոք ներկայացնելը, Դատարանը նշում է, որ դիմողը բժշկական հետազոտման է ենթարկվել կալանքից ազատ արձակվելու պես: Նրան քննող բժիշկը տեղեկացրել է ոստիկանությանը, որ ըստ նրա պնդումների՝ դիմողին վնասվածքները պատճառվել են ոստիկանների կողմից վատ վերաբերմունքի արդյունքում: Նման հանգամանքներում իշխանությունները պարտավոր էին հետևել հիվանդանոցի եզրակացության հանգամանքներին: Այնուամենայնիվ որևէ պատասխան չէր տրվել հիվանդանոցի մամակին: Դատախազությունը նույնպես չէր արձագանքել 2005թ. սեպտեմբերի 3-ին դիմողի կողմից ներկայացված բողոքին: 2005թ. դեկտեմբերի 15-ից հետո, քննությունը վերջապես սկսելուց հետո դատախազությունը չի պարզել, թե ինչու մեղադրվող՝ ոստիկանության երկու աշխատակիցները գրանցամատյանում չեն կատարել դիմողի 2004թ. դեկտեմբերի 21-ի հարցաքննության վերաբերյալ որևէ գրառում: 2006թ. հունվարի 15-ին դատախազությունը մերժել է դիմողի բողոքը՝ առանց նրան հարցաքննելու: Եզրակացությունն այն էր, որ նրա նպատակն էր խոչընդոտել իր դեմ ընթացող քրեական վարույթը. սույն եզրակացությունը գերակշռել է մինչև քննության ավարտը: Ուշագրավ է այն, որ չնայած նման եզրակացությանը՝ դատախազությունը չի կատարել որևէ վերլուծություն առ այն, թե արդյոք դիմողն ուներ որևէ նպատակ երկու ոստիկանների դեմ կեղծ մեղադրանքներ ներկայացնելու համար, կամ թե արդյոք դիմողն ուներ որևէ շահ նման մեղադրանք ներկայացնելուց՝ այն հանգամանքներում, երբ 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին որևէ խոստովանություն չէր արվել և այդ օրվանից ոստիկանության մեղադրվող երկու աշխատակիցներն առնչություն չեն ունեցել նրա գործի հետ:

55. Իրոք դիմողի բողոքի վերաբերյալ դատախազության 2006թ. հունվարի 15-ի որոշման վերացումից հետո վկաները հարցաքննվել են: Այնուամենայնիվ, դատախազությունը մերժել է վկաների ցուցմունքներն այն հիմքով, որ դրանք եղել են ոչդեպքի ականատեսների վկայություններ, մասնավորապես, թե տաքսու վարորդի, թե դիմողի ընկերոջ՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ տեղեկացվածությունը հիմնված էին դիմողի կողմից իրադարձությունների ներկայացման վրա: Սակայն ուսումնասիրելով այդ վկաների հայտարարությունները՝ Դատարանը նշել է, որ նրանք հայտարարել են, որ տեսել են ծեծի նշաններ նրա դեմքի վրա: Նման չափազանց կարևոր հայտարարություններն անտեսվել են դատախազների կողմից և դիտել որպես անհիմն տեղեկատվություն:

56. Հաշվի առնելով վերը նշված լուրջ թերությունները՝ Դատարանը գտնում է, որ ներպետական իշխանությունները չեն կատարել դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները քննելու լուրջ փորձ: Հետևաբար, այս առումով նույնպես տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

III. Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

57. Դիմողը հայտնել է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր պնդումների ոչ արդյունավետ քրեական հետաքննության արդյունքում նա չի ունեցել վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու համար փոխհատուցում պահանջելու արդյունավետ միջոցի հնարավորություն:

58. Կառավարությունը չի համաձայնել այդ փաստարկին և օրինակ է բերել Ցիորափի գործը որպես հասանելի ներպետական միջոցների օրինակ:

59. Դատարանը նշում է, որ Կառավարությունը չի ներկայացրել արդյունավետ ներպետական միջոցների առկայության ապացույցներ (տես վերը՝ կետեր 32-35): Ամեն դեպքում, հաշվի առնելով իրեն վատ վերաբերմունքի ենթարկած ոստիկանության աշխատակիցների դեմ դիմողի բողոքի քննության անհամաչափությունը, քաղաքացիական հայցը՝ հիմնված նույն փաստերի և պնդումների վրա, չէր կարող որևէ հեռանկար կամ հաջողություն ունենա: Ըստ այդմ, Դատարանը գտնում է, որ չի ցույց տրվել, որ դիմողն ունեցել է ոստիկանության աշխատակիցների կողմից վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու համար փոխհատուցում պահանջելու արդյունավետ միջոցների հնարավորություն: Յետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի և 3-րդ հոդվածի խախտում:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

60. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, և եթե Բարձր պայմանավորվող կողմի համապատասխան ներքին օրենսդրությունը ընձեռում է միայն մասնակի փոխհատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը, անհրաժեշտության դեպքում, որոշում է արդարացի փոխհատուցում տրամադրել տուժող կողմին»:

A. Նյութական վնաս

61. Դիմողը պահանջել է 200 եվրո (EUR)՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում, որի չափը պայմանավորված է 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ստացած վնասվածքների բուժման ծախսերով:

62. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողը չի կարող փոխհատուցում պահանջել, քանի որ նա չէր ենթարկվել վատ վերաբերմունքի:

63. Դատարանը գտել է, որ խախտման և ենթադրյալ նյութական վնասի միջև առկա է պատճառահետևանքային կապ, հետևաբար, այն տրամադրել է պահանջված նյութական վնասի փոխհատման ողջ գումարը:

B. Ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում

64. Դիմողը պահանջել է 150.000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում պնդելով, որ նա կրել է լուրջ ֆիզիկական ցավ իր նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի արդյունքում, որը պահանջել է ավելի քան քսանմեկօրյա բուժում: Նա նաև կրել է ծանր հոգեկան և զգացական տառապանքներ վատ վերաբերմունքի հետևանքով, ինչի արդյունքում նա զրկվել է իր աջ ականջի լսողությունից: Համաձայն Մոլդովայի օրենսդրության՝ նման հաշմանդամությունը հանգեցնում է աշխատունակության հնարավորությունների 25% կորստի: Դիմողի հաշմանդամությունը լուրջ խոչընդոտ էր նրա մասնագիտական պրակտիկայի համար և այն բավականին բարդացրել էր մշտական աշխատանք գտնելը: Դիմողը և նրա ընտանիքի մյուս անդամները, ովքեր նրա խնամքի տակ էին, հետևաբար, հայտնվել էին ծանր տնտեսական վիճակում: Նա ստիպված էր ընդունել ժամանակավոր աշխատանքի առաջարկությունները՝ իր ընտանիքի կարիքները հոգալու համար:

65. Կառավարությունը չի համաձայնել և պնդել է՝ որ քանի որ ներպետական իշխանությունները չեն գտնում, որ դիմողը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի ոստիկանության աշխատակիցների կողմից, նա իրավունք չունի որևէ փոխհատուցում պահանջել: Որպես այլընտրանք՝ այն պնդել է, որ պահանջված գումարը չափազանցված է՝ հաշվի առնելով նմանատիպ դեպքերի վերաբերյալ դատարանի նախադեպային իրավունքը:

66. Հաշվի առնելով հայտնաբերված՝ վերոշարադրյալ շարադրված խախտումները և դրանց ծանրությունը՝ Դատարանը գտել է, որ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման չափը արդարացված է սույն գործով: Արդարացիության սկզբունքով գնահատելով և հաշվի առնելով վատ վերաբերմունքի հետևանքով դիմողին պատճառված մշտական հաշմանդամությունը՝ Դատարանը նրան տրամադրել է 25,000 եվրո (EUR):

C. Ծախսեր և ծախքեր

67. Դիմողը նաև պահանջել է 5.287 եվրո Դատարանում կրած ծախսերի և ծախքերի համար:

68. Կառավարությունը վիճարկել է այդ գումարի չափը և պնդել, որ դա չափազանց է և անհիմն:

69. Դատարանը տրամադրել է 3.500 եվրո՝ ծախսերի և ծախքերի համար:

D. Տուգանային տոկոսներ

70. Դատարանը նպատակահարմար է գտել, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՂՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Վճռում է, որ դիմումն ընդունելի է:
2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում 2004թ. դեկտեմբերի 21-ին ոստիկանության աշխատակիցների կողմից դիմողին վատ վերաբերմունքի ենթարկելու կապակցությամբ:
3. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու վերաբերյալ դիմողի բողոքների ոչ արդյունավետ քննություն կատարելու կապակցությամբ:
4. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքի արդյունավետ միջոցների բացակայության կապակցությամբ:
5. Վճռում է,
 - (a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան վճիռն ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում դիմողին վճարի ներքոնշյալ գումարները, որոնք պետք է հաշվարկվեն վճարման օրվա դրությամբ սահմանված փոխարժեքով:
 - (i) 200 (երկու հարյուր) եվրո (EUR) որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում,
 - (ii) 25,000 (քսանհինգ հազար) եվրո որպես նյութական վնասի փոխհատուցում,
 - (iii) 3,500 (երեք հազար հինգ հարյուր) եվրո որպես ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում,
 - (iv) գանձվելիք բոլոր հարկերը հարկման ենթակա են,
 - (b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:
6. Մերժում է դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով, գրավոր հրապարակված է 2009թ. ապրիլի 7-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համաձայն:

Լորենս Էրլի

Փոխքարտուղար

Նիկոլաս Բրացա

Նախագահող

ԳԱՐԻԲԱՇՎԻԼԻՆ ԸՆԴԴԵՄ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2008թ. հունիսի 29-ի վճիռ

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

7. Դիմողը ծնվել է 1948 թվականին, ներկայումս ազատագրկման ձևով պատիժը կրում է Թբիլիսիի թիվ 1 բանտում:

1. Դիմողի դատապարտմանը հանգեցրած քննությունը

8. 2001 թվականի մայիսի 23-ին դիմողը ձերբակալվել է տասնչորսամյա մի աղջկա բռնաբարության կասկածանքով:

9. Ըստ դիմողի՝ մի քանի ոստիկաններ նրա նկատմամբ դրսևորել են վատ վերաբերմունք 2001 թվականի մայիսի 23-25-ը Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնում ձերբակալված լինելու ժամանակ՝ նպատակ ունենալով կորզել պոստովանություն: Ոստիկանները հագցրել են նրա ձեռքերին՝ ձեռնաշղթաներ, դեմքին զազի դիմակ՝ ստիպելով ոչ հստակ գոռալ, ինչպես նաև դաժանորեն ծեծել են իրեն՝ կոտրելով ծնոտը և ձախ ձեռքի ցուցամատը: Ծեծը կրկնվել է, այն խրախուսվել է Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնի ավագ ոստիկանի՝ պարոն Գ.-ի, ինչպես նաև Ռուսթավիի շրջանային դատախազության (ՌՇԴ) երկու քննիչներ պարոն Մ.-ի և պարոն Ա.-ի կողմից:

10. 2001 թվականի մայիսի 24-ի փորձագիտական եզրակացության, ինչպես նաև այլ ապացույցների համաձայն դիմողը սեռական կապի մեջ է եղել տուժողի հետ: 2001 թվականի մայիսի 25-ին նրան մեղադրանք է առաջադրվել անչափահասի բռնաբարության համար («բռնաբարություն»):

11. Գործի նյութերի համաձայն՝ 2001 թվականի մայիսի 26-ին դիմողին տրամադրվել է փաստաբան, որն էր պարոն Ա.-ն: Նույն օրը Ռուսթավիի շրջանային դատարանը թողել է նրան կալանքի տակ: Համապատասխանաբար նա տեղափոխվել է Թբիլիսիի թիվ 5 կալանավայր, որտեղ նրա առողջական վիճակը հետազոտվել է բժշկի կողմից: Ըստ դիմողի՝ այդ բժիշկը, տեսնելով հանդերձ վատ վերաբերմունքի հետքեր, հրաժարվել է գրանցել դրանք բժշկամատյանում:

12. 2001 թվականի հունիսի 11-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել առ այն, որ քննության առումով առկա են տարբեր դատավարական թերություններ, և պահանջել է, որպեսզի պարոն Մ.-ն այլևս չզաբղի իր գործով, այլ նշանակվի մեկ այլ քննիչ: Նա մեղադրել է քննիչ պարոն Մ.-ին կողմնակալության մեջ, սակայն չի արտահայտել վերջինիս կամ իրավապահ այլ մարմինների կողմից վատ վերաբերմունքի դրսևորման բողոք:

13. Այն փաստը, որ դիմողի և տուժողի միջև եղել է սեռական կապ՝ հետագայում հաստատվել է նաև այլ փորձագիտական բազմակողմանի եզրակացության հիման վրա, ինչպես նաև տարբեր ապացույցներով և վկաների ցուցմունքներով: Թբիլիսիի շրջանային դատարանը 2001 թվականի դեկտեմբերի 12-ին դիմողին մեղավոր է ճանաչել այն հանցագործությունը կատարելու մեջ, որի համար նրան մեղադրանք էր առաջադրվել, և դատապարտել է նրան տասներեք տարվա ազատագրկման: Ինչպես պարզվել է՝ գործով դիմողը չի բողոքել դատական քննության ընթացքում վատ վերաբերմունքի դեմ:

14. 2002 թվականի ապրիլի 16-ի որոշմամբ Վճռաբեկ դատարանը մերժել է դիմողի կողմից ներկայացված վճռաբեկ բողոքը՝ դրա անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Վճռաբեկ դատարանի նիստին, որը տևել է մի քանի օր, ներկա է եղել նաև դիմողը: Վճռաբեկ դատարանում ևս չի ներկայացվել վատ վերաբերմունքի դրսևորման վերաբերյալ բողոք: Արդյունքում դիմողը տեղափոխվել է Թբիլիսիի թիվ 1 բանտ՝ ազատագրկումը կրելու համար:

15. Վատ վերաբերմունքի առթիվ իր հայտարարությունները հիմնավորելու համար (տես վերը՝ կետ 9) դիմողը ներկայացրել է Թբիլիսիի թիվ 1 բանտի բժշկամատյանից մի հատված, որը կազմված է եղել 2003 թվականի հունիսի 16-ին (բանտի 2003 թվականի հունիսի 16-ի բուժեզրակացությունը), որով հաստատվել է, որ նրա երկու ձեռքերի ցուցամատերը եղել են դեֆորմացած՝ կոտրվածքների հետևանքով: Այդուհանդերձ կոտրվածների առաջացման պատճառները չեն բացահայտվել: Չի գրանցվել դիմողի ծնուտի նախկին կոտրվածքի որևէ հետք:

2. Վատ վերաբերմունքի, ինչպես նաև քննչական մարմինների կողմից լիազորությունների չարաշահման վերաբերյալ դիմողի բողոքների քննությունը

(a) Մինչև Կառավարության կողմից բողոքներին ծանոթանալը

16. 2002 թվականի մայիսի 23-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել Գլխավոր դատախազին («GPO») առ այն, որ բռնաբարության գործով կատարվել են տարբեր դատավարական խախտումներ՝ ներառյալ 2002 թվականի ապրիլի 16-ին Վճռաբեկ դատարանում քննության ընթացքում: Նա պահանջել է լրացուցիչ քննություն: Նա, inter alia, բարձրացրել է փորձագիտական եզրակացության և այլ ապացույցների շինծու լինելու, դատական քննության ընթացքում պատշաճ իրավաբանական օգնության բացակայության և վկաներին հարցաքննելու իր անկարողության հարցը: Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոք չի ներկայացվել: Ինչպես պազվել է գործի նյութերից՝ դատավարական թերություններին առնչվող բողոքը մնացել է անպատասխան:

17. 2004 թվականի մայիսին դիմողը կրկին դիմել է Գլխավոր դատախազին՝ խնդրելով լրացուցիչ քննել բռնաբարության գործը՝ նոր երևան եկած հանգամանքների հիմքով: Նա վկայակոչել է Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնում վատ վերաբերմունքը և Ռուսթավիի դատախազության քննիչ պարոն Մ.-ի կողմից գումար շորթելը: 2004 թվականի մայիսի 24-ին Գլխավոր դատախազը մերժել է բողոքը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Դիմողի կողմից այն բողոքարկվելուց հետո՝ Թբիլիսիի Մտացմինդա-Կրջանիսի շրջանային դատարանը 2004 թվականի հուլիսի 28-ին անփոփոխ է թողել գլխավոր դատախազի՝ 2004 թվականի մայիսի 24-ի որոշումը:

18. 2004 թվականի նոյեմբերի 5-ին Վրաստանի Վճռաբեկ դատարանը վերացրել է 2004 թվականի մայիսի 24-ի և հուլիսի 28-ի որոշումներն այն պատճառաբանությամբ, որ բռնաբարության գործով լրացուցիչ քննության մերժումը չի իրականացվել դիմողի բողոքների նախնական ստուգմամբ: Դատարանը կարգադրել է դատախազությանը՝ իրականացնել մի շարք հատուկ քննչական միջոցառումներ, ներառյալ դիմողի և նրա վկա պարոն Բ.-ի հարցաքննությունը, որը կարող էր, ըստ դիմողի, հաստատել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները:

19. Կատարելով Վճռաբեկ դատարանի կարգադրությունը՝ Ռուսթավիի ոստիկանական բաժինը քննել է և 2005 թվականի փետրվարի 4-ին մերժել դիմողի ներկայացրած՝ բռնաբարության գործի լրացուցիչ քննություն անցկացնելու վերաբերյալ միջնորդությունը: Այդուհանդերձ, 2005 թվականի ապրիլի 4-ին Քվեմո Քարթլիի շրջանային դատախազությունը («ՔՔՇԴ») վերացրել է 2005 թվականի փետրվարի 4-ի որոշումն այն պատճառաբանությամբ, որ չկատարելով Վճռաբեկ դատարանի՝ 2004 թվականի նոյեմբերի 5-ի կարգադրությունները, ոստիկանական բաժինը չի հարցաքննել դիմողին: ՔՔՇԴ-ն հանձնել է գործը ՌՇԴ-ին՝ լրացուցիչ քննություն իրականացնելու համար:

20. 2005 թվականի ապրիլի 27-ին ՌՇԴ-ն որոշել է դիմողին ներգրավել քննության իրականացմանը: Վերջինս, այդուհանդերձ, հրաժարվել է համագործակցել, քանի որ իր նկատմամբ վկայակոչված վատ վերաբերմունքը ցուցաբերողներից մեկը՝ քննիչ Մ.-ն, այդ ժամանակ ՌՇԴ անդամներից էր: Նույն օրը դատախազության մարմինը որոշում է կայացրել մերժել դիմողի կողմից ներկայացված՝ գործի քննությունը վերսկսելու մասին պահանջը՝ ճանաչելով այն անհիմն:

21. Ինչպես ցույց են տվել գործի նյութերը դիմողը չճշտված օրը դատարան է ներկայացրել վերաքննիչ բողոք՝ ՌՇԴ 2005 թվականի ապրիլի 27-ի որոշման դեմ: 2005 թվականի դեկտեմբերի 19-ին Ռուսթավիի քաղաքային դատարանը մերժել է նրա բողոքը՝ վաղեմության ժամկետը բաց թողած լինելու հիմքով:

22. Համաձայն գործի նյութերի՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 28-ին դիմողը նաև պահանջել է ՌՇԴ-ից հարուցել քրեական գործ վատ վերաբերմունքի, ցուցմունք կորզելու, փորձագետի եզրակացությունը կեղծելու առնչությամբ, որոնք, ըստ դիմողի, կատարվել էին քննիչ Մ.-ի կողմից: 2004 թվականի դեկտեմբերի 31-ին ՌՇԴ-ն մերժել է այդ պահանջը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: ՌՇԴ-ն իրականացրել է ստուգումներ և ներկայացրել է պարզաբանումներ կապված դիմողի՝ ցուցմունք կորզելու և բժշկական եզրակացությունը կեղծելու հայտարարությունների հետ: Այդուհանդերձ, որևէ քննություն չի իրականացվել և, համապատասխանաբար, չի տրվել որևէ պատասխան՝ կապված վատ վերաբերմունքի առթիվ ներկայացված բողոքի հետ:

23. 2005 թվականի դեկտեմբերի 5-ին Թբիլիսիի շրջանային դատարանը մերժել է դիմողի կողմից ՌՇԴ-ի 2004 թվականի դեկտեմբերի 31-ի որոշման դեմ ներկայացված բողոքը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Դատարանը հիմնավորել է, որ ՌՇԴ-ն կատարել է բավարար քննություն՝ կապված դիմողի բողոքների հետ, մինչև քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշում կայացնելը:

Դատարանը նաև հանդիմանել է դիմողին այն բանի համար, որ վերջինս չի ներկայացրել բողոք քննիչ Ս.-ի դեմ մինչև բռնաբարության գործի ավարտը: Կրկնելով, որ ՌՇԴ՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 31-ի որոշումը արտացոլել է դիմողի դժգոհություններին վերաբերող հանգամանքների կապակցությամբ անցկացված բազմակողմանի քննության արդյունքները, Թբիլիսիի Վերաքննիչ դատարանը 2006 թվականի փետրվարի 21-ին մերժել է դիմողի՝ քննիչ Ս.-ի նկատմամբ քրեական գործ հարուցելու պահանջը:

(b) Կառավարությանը 2005 թվականի դեկտեմբերի 5-ին դիմում ներկայացնելուց հետո

24. 2006 թվականի հունվարի 24-ին ՔՔՇԴ-ն հարուցել է քրեական գործ (թիվ 042068005) դիմողի՝ 2004 թվականի դեկտեմբերի 28-ի՝ 2001 թվականի մայիսի 23-25-ն իր նկատմամբ վիճարկվող՝ իշխանության գերազանցման վերաբերյալ բողոքի հիման վրա (տես վերը՝ կետ 22):

25. 2006 թվականի հունվարի 27-ին Գլխավոր դատախազը վերցրել է քրեական գործը ՔՔՇԴ-ից և այն հանձնել Թբիլիսիի դատախազին՝ քննություն իրականացնելու համար:

26. 2006 թվականի օգոստոսի նամակում դիմողը տեղեկացրել է Դատարանին, որ ինքը հարցաքննվել է այդ գործով:

27. 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշմամբ Թբիլիսիի դատախազը որոշել է կարճել գործի քննությունը՝ չնայած հնարավոր բոլոր քննչական միջոցների սպառմանը՝ մեղադրանքի համար օբյեկտիվ ապացույցների բացակայության պատճառով: Ինչպես պարզվել է չճշտված օրը կայացված այդ որոշմամբ, Թբիլիսի քաղաքի դատախազն առանձին հարցաքննել է դիմողին, նրա կողմից մեղադրվող ՌՇԴ քննիչներ պարոն Ս.-ին և պարոն Ա.-ին, Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնի ավագ ոստիկանին, պարոն Գ.-ին և այլ տասը ոստիկանների, ովքեր ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն ներգրավված են եղել իրադարձություններին, որոնք տեղի էին ունեցել մինչև դիմողը գտնվել էր կալանքի տակ 2001 թվականի մայիսի 23-25-ը: Չնայած դիմողը կրկնել է վատ վերաբերմունքի առնչությամբ իր բողոքները (տես վերը՝ կետ 9)՝ իրավապահ մարմինները դրանք ժխտել են:

28. 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշումը նաև բացահայտել է, որ Թբիլիսի քաղաքի դատախազը կարգադրել է և համապատասխան փորձագիտական գործակալությունը 2007 թվականի մարտի 13-ին քննել է Թբիլիսիի թիվ 1 բանտի բժշկական նյութերը, որոնք տեղեկություններ են պարունակել դիմողի առողջական վիճակի վերաբերյալ: Այդպիսով, 2007 թվականի մարտի 13-ի փորձագիտական եզրակացությունը, որը գրեթե կրկնում էր բանտի 2003 թվականի հուլիսի 16-ի բժշկական եզրակացությունը (տես վերը՝ կետ 15), հաստատել է ցուցամատերի կոտրվածքների, ինչպես նաև դիմողի մարմնին մի շարք այլ վնասվածքների առկայությունը, հատկապես՝ ձախ ձեռքին: Այդուհանդերձ, անհնարին է եղել այդ եզրակացության հիման վրա պարզել մատների կոտրվածքների առաջացման ճշգրիտ ժամանակը:

29. Թբիլիսի քաղաքի դատախազի կողմից կատարված քննությունը նույնպես ցույց է տվել, որ դիմողը 1990-1994 թվականներին մասնակցել է զինված հակամարտությունների Վրաստանի երկու հեռավոր շրջաններում: Դիմողը բացատրել է դատախազությանը, որ իր ձեռքը վնասել է այդ հակամարտության ժամանակ:

30. 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշմամբ եզրակացվել է, որ քննությամբ չի բացահայտվել որևէ ապացույց առ այն, որ դիմողի նկատմամբ դրսևորվել է վատ վերաբերմունք ՌՇԴ աշխատակիցների կողմից 2001 թվականի մայիսի 23-25-ին: Այս հիմնավորվել է, որ չնայած դիմողն առաջին անգամ բարձրացրել է այս հարցը միայն այն բանից հետո, երբ 2001 թվականի դեկտեմբերի 12-ի իր դատավճիռը մտել է օրինական ուժի մեջ, կարելի է եզրակացնել, որ նրա բողոքները եղել են սուտ և միայն նպատակ են ունեցել հասնելու բռնաբարության գործի վերաբացմանը:

31. Դիմողը դատարան բողոք է ներկայացրել Թբիլիսի քաղաքի դատախազի 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշման դեմ՝ պահանջելով վերացնել այն և շարունակել քննությունը: Նա հստակորեն պահանջել է, որպեսզի իր բողոքը քննվի բանավոր նիստում և ինքն անձամբ, որպես տուժող, կարողանա ներկայացնել գործի փաստական հանգամանքները: Բողոքը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ, մերժվել է Թբիլիսիի քաղաքային և վերաքննիչ դատարանների կողմից 2007 թվականի հունիսի 12-ին և սեպտեմբերի 6-ին՝ համապատասխանաբար, վերջին որոշումը դարձել է վերջնական: Երկու ատյանները գործը քննել են աշխատասենյակում՝ առանց բանավոր նիստի: Ինչպես երևում է դատարանի 2007 թվականի սեպտեմբերի 6-ի որոշումից՝ չի իրականացվել կողմերի միջև գրավոր դիրքորոշումների փոխանակում:

3. Միջազգային քննություն

32. Ըստ դիմողի՝ Դատարան իր դիմումը ներկայացնելու համար նա իր գանգատը ներկայացրել է ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովին: Նա չի առանձնացրել իր գանգատի բովանդակությունը կամ այն ներկայացնելու և /կամ/ ՄԱ Մարդու իրավունքների եվրոպական կոմիտեի կողմից այն ստանալու օրը, ոչ էլ որևէ համապատասխան քննության որևէ հանգամանք:

ՕՐԵՆՔ

I. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

33. Դիմողը բողոքել է, որ նրա նկատմամբ դրսևորվել է վատ վերաբերմունք Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնում ձերբակալված լինելու ժամանակ՝ 2001 թվականի մայիսի 23-25-ին, և որ իրավասու մարմինները պատշաճ կերպով չեն քննել գործը: Ըստ էության նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին, համաձայն որի՝

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Ընդունելիություն

1. Կողմերի նախնական փաստարկները

34. Դիմումի հանգամանքների և ընդունելիության վերաբերյալ իր դիրքորոշումներում Կառավարությունը հայտնել է՝ քանի որ դիմողն ակնհայտորեն գանգատ է ներկայացրել ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովին, նրա գանգատը Դատարանը պետք է ճանաչի անընդունելի՝ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 2(b) կետի հիմքով: Կառավարությունը ներկայացրել է դիմողի կողմից Վրաստանի վճռաբեկ դատարանին ներկայացված բազմաթիվ բողոքների պատճենները: Այդ բողոքներում, որտեղ վիճարկվել է ներպետական քրեական դատավարության արդարացիությունը, դիմողը զգուշացրել է Վճռաբեկ դատարանին, որ Դատարան բողոքելու համար նա գանգատ է ներկայացրել ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողով: Նա ընդհանրապես չի հստակեցրել այդ գանգատի բովանդակությունը կամ տարեթիվը, բացի նրանից, որ նշել է, որ նպատակ ունի «ապացուցելու իր անմեղությունը»:

35. Նաև Կառավարությունը հայտնել է, որ Դատարանին ներկայացված դիմումի առումով բաց է թողնվել վաղեմության ժամկետը, քանի որ այն չի ներկայացվել Վճռաբեկ դատարանի կողմից 2002 թվականի ապրիլի 16-ին կայացված՝ բռնաբարության գործով որոշումն օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից վեց ամսվա ընթացքում: Հղում կատարելով այն փաստին, որ դիմողը երբևէ չի բողոքել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ ոչ դատախազությունում, ոչ էլ դատական իշխանությունների առջև բռնաբարության գործի քննության ընթացքում, Կառավարությունը պահանջել է, որպեսզի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմքով ներկայացված գանգատը մերժվի՝ ներպետական միջոցները սպառած չլինելու հիմքով:

36. Վերջապես, Կառավարությունը հայտնել է, որ հաշվի առնելով ներպետական մակարդակով կատարված քննության հակառակ հետևությունները՝ վատ վերաբերմունքի առթիվ դիմողի բողոքները ճիշտ չեն և այդ պատճառով պետք է մերժվեն որպես ակնհայտ անհիմն բողոքներ:

37. Որպես պատասխան ներկայացված իր հետևություններում դիմողն ընդունել է, որ նա իր գանգատը ներկայացրել է ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողով: Այդուհանդերձ, նա չի հստակեցրել, թե կոնկրետ երբ և որ ներպետական մարմինների դեմ է ներկայացված եղել խնդիրը:

2. Կառավարության կողմից Դատարան ներկայացված լրացուցիչ տեղեկություն

39. Չկարողանալով ղեկավարվել Կառավարության՝ ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովի ներգրավվածության վերաբերյալ առարկություններով, Դատարանը որոշել է 2008 թվականի մայիսի 6-ին, որ լրացուցիչ տեղեկություն պետք է խնդրվի նրանցից՝ Դատարանի կանոնների 54-րդ կանոնի 2(a) կետի հիմքով (տես վերը՝ 6-րդ կետ):

40. Այդ պատճառով կողմերին առաջարկվել է տեղեկացնել Դատարանին, թե արդյոք դիմողի անձնական նամակագրությունը երբևէ ստացվել կամ գրանցվել է ՄԱ մարդու իրավունքների հանձնաժողովում, արդյոք կատարվել է այդ առթիվ որևէ քննություն, և եթե՝ այո, արդյոք այդ քննությունը վերաբերել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո Դատարան ներկայացված միևնույն փաստերին և բողոքներին (տես՝ Ֆուլգերոն և այլոք ընդդեմ Նորվեգիայի (dec.), թիվ 15472/02, 2006թ. փետրվարի 14):

41. Իր՝ 2008 թվականի հունիսի 18-ի պատասխանում Կառավարությունը տեղեկացրել է Դատարանին, որ ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովը չի հաստատել դիմողի կողմից անձնական նամակագրությունը:

3. Դատարանի գնահատականը

(a) Միջազգային այլ վարույթի կամ որոշման ներգրավվածության դեմ առարկություն

42. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 2(b) կետը նպատակ ունի խուսափել միևնույն գործով տարբեր միջազգային վարույթների առկայությունից (տես՝ *Սմիրնովան և Սմիրնովան ընդդեմ Ռուսաստանի Russia* (dec.), թիվ 46133/99 և 48183/99, 2002թ. հոկտեմբերի 3): Քննելով այս հարցը՝ Դատարանը պետք է որոշի, թե արդյոք այլ կառույցների ներկայացված դիմումները վերաբերում են ըստ էության նույն անձին, փաստերին և բողոքներին, թե՛ ոչ: Նույնիսկ նույն փաստերը կարող են ներկայացնել տարբեր բողոքներ Դատարանի և միջազգային այլ հաստատության առջև և այդպիսով կարող են բացառել Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 2(b) կետի կիրառելիությունը (տես՝ Պուլգերն ընդդեմ Ավստրիայի, թիվ 16717/90, Commission decision of 9 January 1995, (DR) 80 A, p. 24; Իվալդսոնն և այլոք ընդդեմ Շվեդիայի (dec.), թիվ 75252/01, 2006թ. մարտի 28):

43. Դատարանն ընդունում է, որ Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին Միջազգային պայմանագրի ներքո ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովն իրոք «միջազգային քննության իրականացում է»՝ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 2(b) կետի իմաստով (տես՝ *Չիլն ընդդեմ Իսպանիայի* (dec.), թիվ 61892/00, 2001թ. դեկտեմբերի 4): Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով տվյալ գործի հանգամանքները, հատկապես, Կառավարության՝ 2008 թվականի հունիսի 18-ի պատասխանը (տես վերը՝ կետ 41), Դատարանը գտնում է՝ հաստատված է, որ ՄԱ Մարդու իրավունքների հանձնաժողովը երբևէ դիմողից չի ստացել որևէ անձնական դիմում: Հետևաբար կարելի է ասել, որ այդ հաստատությունում որևէ քննություն չի իրականացվել մինչև Դատարան գանգատներ ներկայացնելը:

44. Ուստի Կառավարության՝ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 2(b) կետի ներքո առարկությունը պետք է ճանաչվի անընդունելի:

(b) Ներպետական միջոցներն սպառված չլինելու, վաղեմության ժամկետները բաց թողնված լինելու և բողոքի ակնհայտորեն անհիմն լինելու հիմքով առարկությունը

45. Դատարանը գտնում է, որ կողմերի միջև անհամաձայնության խնդիր էր այն, թե արդյոք դիմողը բողոքել է վատ վերաբերմունքի առնչությամբ բռնաբարության գործի քննության ընթացքում: Դիմողի կողմից իրադարձությունների վարկածի հաստատման որևէ ապացույցի բացակայության պայմաններում, Դատարանը գտնում է, որ սույն գանգատը դիմողի կողմից առաջին անգամ ներկայացվել է Վճռաբեկ դատարանի 2002 թվականի ապրիլի 16-ի որոշումն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո:

46. Այդուհանդերձ, Դատարանը չի գտնում, որ դիմողը կարող էր վիճարկել վատ վերաբերմունքը միայն բռնաբարության գործով քրեական գործի քննության ընթացքում: Դատարանի լավ հիմնված նախադեպերի համաձայն՝ առանձին գանգատը, որը նպատակ ունի պատասխանատվության ենթարկել քրեորեն պատժելի արարքի համար կալանավորված դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի գործողությունների համար, բնականոն երևույթ է և արդյունավետ միջոց (տես՝ *see, among many others*, Ռամիշվիլին և Կոխրիձեն ընդդեմ Վրաստանի (dec.), թիվ 1704/06, 2007թ. հունիսի 26, Դավթյանն ընդդեմ Վրաստանի (dec.), թիվ 73241/01, 2005թ. սեպտեմբերի 6, Տրուբնիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի (dec.), թիվ 49790/99, 2003թ. հոկտեմբերի 14): Չնայած դիմողը չի ներկայացրել նման բողոքներ իրավասու ներպետական իշխանություններին, որի հիման վրա երկու տարբեր քննություններ են իրականացվել 2004-2006 թվականների ընթացքում (տես վերը՝ կետ 16-22), Կառավարության առարկությունները՝ ներպետական միջոցներն սպառած լինելու և վաղեմության ժամկետները բաց թողնված լինելու վերաբերյալ պետք է ճանաչվեն անընդունելի:

47. Ինչ վերաբերում է Կառավարության առարկությանն առ այն, որ ներպետական քննության լույսի ներքո դիմողի բողոքները վատ վերաբերմունքի առնչությամբ ակնհայտորեն անհիմն են, Դատարանը գտնում է, որ այս հարցը պահանջում է հանգամանալից քննություն:

(c) Եզրակացություն

48. Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ Դատարանը հանգում է այն եզրակացության, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո գանգատները չեն կարող մերժվել Կառավարության առարկությունների հիման վրա: Այս Դատարանը նշում է, որ դրանք անհիմն չեն նաև որևէ այլ հիմքով: Այդ պատճառով դրանք պետք է ճանաչվեն ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքները

1. Կողմերի փաստարկները

49. Կառավարությունը հերքել է դիմողի կողմից վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ արված հայտարարությունները՝ դրանք համարելով սուտ, հիմնվելով Թբիլիսիի դատախազության կողմից թիվ 042068005 գործով արված հետևությունների վրա (տես վերը՝ կետ 24-30): Այն կրկնել է, որ ՌՇԴ և Ռուսթավիի ոստիկանության աշխատակիցները հերքել են, որ դիմողը ենթարկվել է որևէ ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշման Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնում 2001 թվականի մայիսի 23-25-ին ձերբակալված լինելու ընթացքում:

50. Այս Կառավարությունն ընդգծել է, որ դիմողի բժշկական հետազոտությամբ, որը կատարվել էր Թբիլիսիի դատախազության նախաձեռնությամբ, հնարավոր չի եղել պարզել դիմողի ցուցամատերի կոտրվածքների առաջացման կոնկրետ պատճառը և ժամանակը: Այն նաև հիմնվել է դիմողի կողմից անձամբ մատնանշված փաստին այն մասին, որ ինքը վիրավորել էր զինված հակամարտության ժամանակ (տես վերը՝ կետ 29), այդպիսով հետևություն է արվել առ այն, որ այդ կոտրվածքները կարող էին առաջացած լինել այդ ընթացքում:

51. Ըստ Կառավարության՝ չնայած բոլոր քննչական միջոցներն սպառելուն, ԹԲԴ-ն չի կարողացել ձեռք բերել որևէ ապացույց առ այն, որ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունք է դրսևորվել: Այդպիսով, դատախազության մարմինները լիովին կատարել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո իրենց բոլոր դատավարական պարտականությունները: Կառավարությունը հայտարարել է, որ այս դրույթի հիման վրա դիմողի գանգատն անհիմն է:

52. Կառավարությունը կոչել է Դատարանին հաշվի առնել այն, որ դիմողը երբևէ չի բարձրացրել նման բողոք բռնաբարության գործի քննության ընթացքում: Այդպիսով, օրինակ, 2001 թվականի հուլիսի 11-ին ներկայացնելով բողոք առ այն, թե քննիչ Ս.-ի կողմից թույլ են տրվել դատավարական խախտումներ՝ դիմողը չի բարձրացրել վատ վերաբերմունքի առթիվ որևէ հարց: Նմանապես, 2002 թվականի ապրիլի 16-ի վերջնական որոշումից հետո ԳԴ-ին ներկայացված իր առաջին բողոքում չի ներկայացրել որևէ նման բողոք (տես վերը՝ կետ 12 և 16): Ըստ Կառավարության՝ այս գործոնները վկայում են դիմողի ստախոսության մասին: Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ նրա բողոքները, ուստի, նպատակ են հետապնդել գործի կրկին քննությանը հասնելու:

53. Ի պատասխան՝ դիմողը կրկնել է 2001 թվականի մայիսի 23-25-ը Ռուսթավիի ոստիկանական բաժնում վատ վերաբերմունքի ենթարկված լինելու մասին իր բողոքները, որոնց արդյունքում կոտրվել էին նրա ծնոտը, երեք մատները և երկու ատամները: Նա բողոքել է, որ ԹԲԴ-ի կողմից այդ հանգամանքների առթիվ քրեական գործի քննությունը չի եղել պատշաճ և օբյեկտիվ: Դիմողը պնդել է, որ իրեն երբևէ չեն հարցաքննել այդ քննության ընթացքում, սակայն այդ մասին նշվել է 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշման մեջ (տես վերը՝ կետ 27): Ի հիմնավորումն այս պնդման՝ նա ներկայացրել է Թբիլիսիի թիվ 1 բանտի պետի կողմից տրված 2007 թվականի հոկտեմբերի 31-ի մի գրություն, որով հաստատվել է, որ դատախազը, ով ստորագրել է որոշումը, բանտ չի մտել 2007 թվականի հունվարից: Այս դիմողը հայտնել է, որ իր առողջական վիճակը երբևէ չի հետազոտվել ԹԲԴ-ի քննության ընթացքում: Նա նաև բողոքել է, որ հանցագործներից պարոն Գ.-ն, որն իբրևեք հարցաքննվել է քննության ընթացքում (տես վերը՝ կետ 27), իրականում մահացել էր մինչև թիվ 042068005 քրեական գործի հարուցումը:

54. Այս դիմողը բողոքել է, որ ԹԲԴ-ն չի հարցաքննել իր կնոջը, հարևաններին կամ պարոն Ս.-ին՝ փաստաբանին, որը պաշտպանել է իրեն բռնաբարության գործի քննության ընթացքում: Նա բողոքել է, որ

այդ վկաները կարող էին հաստատել, որ 2001 թվականի մայիսի 23-25-ն իրեն վատ վերաբերմունքի են ենթարկել ձերբակալված լինելու ընթացքում: Նաև դիմողը նշել է, որ ներպետական դատարանները չեն իրականացրել բանավոր նիստեր ԹԲԴ-ի 2007 թվականի մարտի 15-ի որոշման դեմ բողոքը քննելիս: Նա նշել է՝ քանի որ ինքը եղել էր այդ քննության զոհը, շատ կարևոր էր իր ներկայանալ այդ նիստերին:

55. Վերջապես, դիմողը հայտարարել է՝ քանի որ ինքը չի ունեցել փաստաբան և իրեն անցած տասնմեկ ամիսների ընթացքում զրկել են բանտում հարազատների հետ տեսակցության հնարավորությունից, ինքը չի կարողացել ստանալ փաստաթղթեր, որոնցով կկարողանար հաստատել իր վերը նշված որոշ հայտարարությունները:

2. Դատարանի գնահատականը

(a) Վատ վերաբերմունքի մասին գանգատներ

56. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը նախատեսում է ժողովրդավարական հասարակության ամենա հիմնարար արժեքներից մեկը, որը բացարձակապես արգելում է խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը (տես, օրինակ, Ակսոյն ընդդեմ Թուրքիայի վճիռը, 1996թ. դեկտեմբերի 18, Ջեկույցների և Վճիռների ժողովածու 1996-VI, էջ 2278, կետ 62, Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի, 1997թ. սեպտեմբերի 25, 1997-VI, կետ 81): Դատարանը բազմիցս նշել է, որ իշխանությունները պարտավոր են պաշտպանել կալանավորված անձի ֆիզիկական անձեռնմխելիությունը, և որ ապացույցները գնահատելիս սովորաբար կիրառվել է «հիմնավոր կասկածից վեր է» ապացուցման չափանիշը (տես՝ *Farbuths v. Latvia*, no. 4672/02, կետ 54, 2 December 2004): Նման ապացույցը կարող է ի հայտ գալ բավականաչափ ուժեղ, հստակ և միանշանակ հետևությունների կամ փաստի նմանատիպ անհերքելի կանխավարկածների առկայության շնորհիվ (տես՝ Անգելովան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 38361/97, կետ 111, ՄԻԵԴ 2002-IV, Շամանվեյն և այլոք ընդդեմ Վրաստանի և Ռուսաստանի, թիվ 36378/02, կետ 338, ՄԻԵԴ 2005-III):

57. Անդրադառնալով տվյալ գործի փաստերին՝ Դատարանը, նախևառաջ նկատում է, որ ներպետական քննությունը չի բացահայտել որևէ էական ապացույց առ այն, որ դիմողի նկատմամբ դրսևորվել է վատ վերաբերմունք 2001 թվականի մայիսի 23-25-ը ձերբակալված լինելու ընթացքում: Դուրս գալով ներպետական իշխանությունների կողմից փաստի առնչությամբ հետևությունների շրջանակներից և իրականացնելով հատուկ մանրակրկիտ քննություն (տես՝ among other authorities, Թալաթ Տիփին ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 31247/96, կետ 49, 2004թ. դեկտեմբերի 21)՝ Դատարանն իր տիրապետության տակ եղած խղճուկ բժշկական նյութերի (տես վերը՝ կետեր 11, 15 և 28) և լոկ դիմողի գնահատման հիման վրա չի կարող վկայակոչվող՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում վատ վերաբերմունքը համարել «հիմնավոր կասկածից վեր» հաստատված փաստ (տես՝ *Դավթյանն ընդդեմ Վրաստանի*, թիվ 73241/01, կետ 38, 27 2006թ. հուլիսի 27, *Դանելիան ընդդեմ Վրաստանի*, թիվ 68622/01, կետեր 42 և 43, 2006թ. հոկտեմբերի 17): Տեղեկությունների այս սղության պատճառը մեծամասամբ իրավասու մարմինների կողմից կատարված քննության հետևանքներն են (տես ստորև՝ կետեր 71 և 73-76):

58. Համապատասխանաբար, Դատարանը չի կարող հաստատել, որ տեղի է ունեցել դիմողի նկատմամբ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված ձերբակալված լինելու ընթացքում վկայակոչվող վատ վերաբերմունքի հետ:

(b) Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանությունը

(i) Ընդհանուր սկզբունքներ

59. Երբ անձը բարձրացնում է ենթադրյալ բողոք առ այն, որ ինքը ոստիկանությունում լրջորեն ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի՝ ի խախտումն 3-րդ հոդվածի, այդ հոդվածը Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով նախատեսված՝ «իրենց իրավագործության ներքո յուրաքանչյուր անձի համար ... Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքներն ու ազատությունները ապահովելու» Պետության պարտականության հետ մեկտեղ, պահանջում է, որպեսզի կատարվի արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Այդ քննությունը պետք է հնարավորություն ընձեռի հանգելու պատասխանատուների բացահայտմանը և պատժին (տես՝ Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28-ի վճիռը, Վճիռներ 1998-VIII, էջ 3290, կետ 102, Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 131, ՄԻԵԴ 2000-IV): Այլ կերպ՝ խոշտանգման տանջանքի և անմարդկային ու նվաստացնող վերաբերմունքի և

պատժի ընդհանուր իրավական արգելքը, անկախ իր հիմնարար կարևորությունից, որոշ դեպքերում պետական մարմիններին հնարավորություն կտա ոտնահարելու իրենց հսկողության ներքո գտնվողների իրավունքները՝ հնարավոր անպատժելիությամբ (տես՝ վերը նշված Լաբիտայի գործը, կետ 131):

60. Երբ նույնիսկ Դատարանը չի կարող հանգել որևէ հետևության առ այն, թե արդյոք ըստ էության տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով արգելված վերաբերմունք, 3-րդ հոդվածը կարող է դեռևս վկայակոչվել՝ առնվազն մասամբ կապված այսպիսի բողոքների առումով իշխանությունների՝ ժամանակին արդյունավետորեն չգործելու հետ (տես՝ Խաշիկը և Ակայեվան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 57942/00 and 57945/00, կետ 178, 2005թ. փետրվարի 24):

Քննություն իրականացնելու պարտականությունը ոչ թե արդյունքի, այլ միջոցների պարտականություն է (տես՝ Փոլ և Էնդրյու Էդվարդսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 46477/99, կետ 71, ՄԻԵԴ 2002-II):

61. Որպեսզի քննությունը լինի արդյունավետ, այն սովորաբար պետք է դիտվի որպես անհրաժեշտ պատասխանատու այն անձանց համար, ովքեր իրականացնում են քննությունը, որը պետք է լինի անկախ իրադարձությունների մեջ ներգրավված անձանցից (տես՝ Բարբու Անդելեսկուն ընդդեմ Ռումինիայի, թիվ 46430/99, կետ 66, 2004թ. հոկտեմբերի 5): Դա ստորադասային (հիերարխիկ) կամ ինստիտուցիոնալ կապի բացակայություն, այլ նաև գործնական անկախություն (տես հատկապես՝ Էրզին ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հուլիսի 28-ի վճիռ, Վճիռներ 1998-IV, կետեր 83-84):

62. Քննությունը պետք է լինի հավուր պատշաճի: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է մշտապես լուրջ քայլերի դիմեն պարզելու համար, թե ինչ է կատարվել և չպետք է հույսը դնեն չհիմնավորված կամ հապճեպ արված հետևությունների վրա՝ իրենց կողմից իրականացվող քննությունը դադարեցնելու կամ այլ կերպ իրենց որոշումները հիմնավորելու համար (տես՝ վերը նշված Ասենովնի գործը, կետեր 103 et seq): Նրանք պետք է ձեռնարկեն բոլոր հիմնավոր քայլերը, որոնք հասու են իրենց, ձեռք բերելու համար դեպքին առնչվող ապացույցներ, ներառյալ, inter alia, ականատեսների հարցաքննությունը և դատաբժշկական ապացույցները (տես՝ Թանրիկուլուն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 23763/94, ՄԻԵԴ 1999-IV, կետ 104 et seq., Գյուլն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22676/93, կետ 89, 2000թ. դեկտեմբերի 14): Քննության ցանկացած բացթողում, որը կարող է խանգարել և թույլ չտալ, որպեսզի բացահայտվեն վնասվածքների պատճառները կամ պատասխանատու անձինք, կարող են հանգեցնել այս սկզբունքի խախտման ռիսկի:

63. Վերջապես, քննությունը պետք է լինի արագ: Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո Դատարանը կպարզի՝ արդյոք համապատասխան ներպետական իշխանությունները ժամանակին են գործել՝ կապված պատշաճորեն ներկայացված բողոքների հետ (տես՝ Կորսակովն ընդդեմ Սոլդովայի, թիվ 18944/02, կետ 70, 2006թ. ապրիլի 4):

(ii) Վերոնշյալ սկզբունքների կիրառելիությունը տվյալ գործով

64. Դատարանը գտնում է, որ դիմողի՝ ներպետական իշխանություններին ներկայացված բողոքները պարունակել են բավականաչափ հատուկ տեղեկություններ, այն է՝ վատ վերաբերմունքի ժամը, տեղը և բնույթը, հնարավոր հանցագործներին, վկայակոչվող ծեծի և առաջացած առողջական խնդիրների միջև պատճառական կապը և այլն՝ վիճելի գանգատ ներկայացնելու համար, որոնց առնչությամբ այդ իշխանությունները պարտավոր էին իրականացնելու արդյունավետ քննություն (տես՝ *Davtian, judgement cited above*, կետ 42, Պետրոպուլու-Օակիրիսն ընդդեմ Յունաստանի, թիվ 44803/04, կետ 47, 2007թ. դեկտեմբերի 6):

65. Պարզման ենթակա մեկ այլ հարց է այն ժամանակահատվածը, որի ընթացքում իրավասու իշխանությունները պարտավոր էին քննել դիմողի բողոքները: Այդ ժամանակահատվածն սկսվել է 2004 թվականի մայիսից, երբ դիմողը, համաձայն գործի նյութերի, առաջին անգամ ներկայացրել է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոք, և ավարտվել է 2004 թվականի սեպտեմբերի 6-ին, երբ ներպետական դատարանները վերջնականապես հաստատել են գործի վարույթի կարճումը (տես վերը՝ կետ 17, 31 և 45):

66. Դատարանը գտնում է, որ տեղին է քննելու մոտավորապես երեք տարի և չորս ամսվա տևողությունը՝ մինչև 2006 թվականի հունվարի 24-ը և դրանից հետո ներպետական իշխանությունների կողմից ձեռնարկված քննչական միջոցառումների լույսի ներքո (տես վերը՝ կետ 24):

67. Ինչ վերաբերում է մինչև 2006 թվականի հունվարի 24-ն ընկած ժամանակահատվածին, պետք է նշել, որ վատ վերաբերմունքի առթիվ բողոքը դիմողի կողմից ներկայացվել է բռնաբարության գործը

կրկին քննության առնելու վերաբերյալ ներկայացված իր դիմումում, ինչպես նաև քննիչ Մ.-ին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու մասին իր առանձին պահանջում (տես վերը՝ կետեր 17 և 22):

68. Քանի որ գործը վերաբերել էր քննության վերսկսմանը, Դատարանը նկատում է, որ նախնական քննությունը՝ կապված վատ վերաբերմունքի և ենթադրաբար քննիչ Մ.-ի կողմից թույլ տրված իշխանության գերազանցման առթիվ դիմողի բողոքների հետ, չի եղել անկախ: Հատկապես, քննությունը հանձնարարվել է դատախազության այն նույն անձնակազմին՝ ՌՇԴ-ի, որի անդամ էր եղել ենթադրյալ հանցագործը՝ պարոն Մ.-ն, չնայած որ դիմողը հստակորեն առարկել էր շահերի նման ակնհայտ բախման դեմ (տես՝ Տոտևան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 42027/98, կետ 63, 2004թ. մայիսի 19, Օգյուրն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21594/93, կետեր 91-92, ՄԻԵԴ 1999-III):

69. Ավելին, չի կարելի ասել, թե դատախազության մարմիններն իրականացրել են պատշաճ քննություն, քանի որ ինքը՝ դիմողը երբևէ չի հարցաքննվել դրա ընթացքում (տես՝ վերը Պետրոպուլու-Օակիրիսի գործը, կետեր 50 and 53, Բաթին և այլք ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 33097/96 and 57834/00, կետ 134, ՄԻԵԴ 2004-IV (extracts)): Այս թերությունը նշվել է նաև Վրաստանի Գերագույն դատարանի կողմից, սակայն չի վերացվել (տես վերը՝ կետեր 18-21):

70. Ինչ վերաբերում է պարոն Մ.-ին վերաբերող առանձին պահանջին, ապա համապատասխան ներպետական քննությունը բացահայտել է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքը Գլխավոր դատախազության կողմից թողնվել է առանց հետևանքի: Ստուգելով փորձագիտական եզրակացության կորզման և շինծու լինելու առթիվ դիմողի բողոքները՝ չի իրականացվել որևէ քննություն, և, համապատասխանաբար, չի տրվել որևէ պատասխան այդ քննիչի կողմից ֆիզիկական ներգործության կապակցությամբ արված հայտարարության առնչությամբ: Թբիլիսիի շրջանային դատարանը և Վերաքննիչ դատարանը նաև չեն պարզաբանել, թե ինչպես դիմողի բողոքների մի մասի անբացատրելի անտեսումը կարող էր հանգեցնել Գլխավոր դատախազության կողմից «բազմակողմանի» քննության (տես վերը՝ կետեր 22 և 23):

71. Հաշվի առնելով վերը նշված դիտարկումները՝ Դատարանը գտնում է, որ փաստերը, որոնց վրա հիմնվել են իրավասու մարմինները կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում վատ վերաբերմունքի ենթարկված լինելու վերաբերյալ դիմողի բողոքի առնչությամբ քրեական գործի հարուցումը մերժելու համար, ակնհայտորեն չեն բավարարել անկախության և բազմակողմանիության պահանջները: Այս դրությունը, որն առկա է եղել 2006 թվականի մայիսից մինչև հունվար, բավարար է Դատարանի համար հանգելու այն հետևությանը, որ ներպետական իշխանությունները չեն իրականացրել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի կողմից ներկայացված բողոքն արդյունավետ քննելու իրենց պարտականությունը:

72. Ինչ վերաբերում է համապատասխան ժամանակահատվածին, ապա Դատարանը նկատում է, որ դիմողի կողմից Կառավարությանը բողոքը ներկայացնելուց հետո է (տես վերը՝ կետ 3), որ Գլխավոր դատախազությունը որոշել է հարուցել քրեական գործ՝ 2006 թվականի հունվարի 24-ին, այն է՝ դիմողի կողմից այդ առթիվ ներկայացված միջնորդությունից երկու տարի անց (տես վերը՝ կետ 22):

73. Նախևառաջ Դատարանը նկատում է, որ Գլխավոր դատախազը քրեական գործը վերցրել է շրջանային դատախազության մարմիններից, որի անդամ է եղել քննիչ Մ.-ն այդ ընթացքում, այն և հանձնարարել է ԹԲԴ-ին (տես վերը՝ կետ 25), որը պատասխանատու չի եղել հանցագործների համար (տես վերը՝ կետ 68): Երկրորդ, Դատարանը մերժում է դիմողի փաստարկն առ այն, թե ինքը չի հարցաքննվել Գլխավոր դատախազի կողմից, քանի որ իրեն հստակորեն հայտնել են հակառակի մասին 2006 թվականի օգոստոսի 20-ի նամակում (տես վերը՝ կետ 26): Այդուհանդերձ, Դատարանը գտնում է, որ արդյունավետ քննության սկզբունքը խախտվել է, քանի որ Գլխավոր դատախազությունը մեծամասամբ հիմնվել է ՌՇԴ-ի և Ռուսթավիի ոստիկանների կողմից ներկայացված տեղեկության վրա, որոնք ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն կապված են եղել իրադարձությունների հետ, առանց փնտրելու որևէ տեղեկություն դիմողի վկաներից (տես, օրինակ՝ *Ergo*, cited above, կետեր 83-84) կամ ապահովելու, որպեսզի դիմողն ինքն առերես հարցաքննվի պարոնայք Մ.-ի, Ա.-ի և Գ.-ի հետ, որոնց ինքն ուղղակիորեն մեղադրել է (տես՝ վերը նշված *Դավթյանի գործի վերաբերյալ վճիռը*, կետ 46): Ապա Դատարանն ընդգծում է այն փաստի կարևորությունը, որ Թբիլիսի քաղաքի դատախազությունը չի հարցաքննել Թբիլիսիի թիվ 5 բանտի բժշկին, որը զննել էր դիմողին այդ ժամանակ և ենթադրաբար հրաժարվել էր գրանցել դիմողի մարմնին առկա վատ վերաբերմունքի հետքերը (տես վերը՝ կետ 11): Վերջապես, դիմողի առողջական վիճակի առնչությամբ անկախ և բազմակողմանի բժշկական հետազոտություն նշանակելու փոխարեն Թբիլիսի քաղաքի դատախազությունը սահմանափակվել է նրանով, որ փորձագետը պարզապես արտագրել է բանտի բժշկի գրառումները (տես վերը՝ կետ 28):

74. Ապա Դատարանն ափսոսանք է հայտնում առ այն, որ վերը նշված գործի վարույթի կարճումը տեղի է ունեցել ներպետական դատարանների կողմից գրավոր ձևով, առանց բանավոր նիստի: Եվ ոչ էլ գործի նյութերից երևում է, թե փոխարենն իրականացվել է թափանցիկ և բազմակողմանի գրավոր ընթացակարգ (տես վերը՝ կետ 31): Դատարանը գտնում է այս առթիվ, որ հրապարակային և թափանցիկ դատական քննությունը, նույնիսկ եթե դատարանն իրավասու չէ իրականացնելու անկախ քննություն կամ փաստի վերաբերյալ անելու հետևություններ, հնարավորություն է ստեղծում ապահովելու օրենքի պատշաճ կիրառում վատ վերաբերմունքի գործերի առումով, որոնց կողմ են հանդիսանում դիմողը և դատախազության մարմինները (տես՝ վերը նշված *Կոխրեիծեի գործը, Բիլիվիցկին ընդդեմ Ռուսաստանի*, թիվ 72967/01, կետ 61, 2007թ. մարտի 1):

75. Ներպետական իշխանությունների կողմից կատարված քննության վերոնշյալ նշված թերությունների լույսի ներքո Դատարանը եզրակացնում է, որ այն չի եղել արդյունավետ:

76. Ուստի, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի ենթադրյալ խախտում

77. Դիմողը բողոքել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի հիմքով առ այն, որ տեղի են ունեցել դատավարական խախտումներ բռնաբարության գործով նախնական քննության և դատական քննության ընթացքում: Նա պնդել է իր անմեղությունը՝ բողոքելով առ այն, որ ներպետական դատարանները սխալ են գնահատել գործի հանգամանքները:

78. Այս գանգատը ներկայացվել է 2003 թվականի մարտի 17-ին Դատարանին ուղղված դիմումում: Այդուհանդերձ, դիմողի դեմ կայացված քրեական գործով վերջնական ներպետական որոշումը, Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով, կայացվել է 2002 թվականի ապրիլի 16-ին Գերագույն դատարանի կողմից: Դիմողը ներկա է եղել նիստին: Ինչպես երևում է գործի նյութերից, Գլխավոր դատախազին գործը կրկին քննելու վերաբերյալ իր պահանջը 2002 թվականի մայիսի 23-ին ներկայացնելիս դիմողն արդեն տեղյակ է եղել գերագույն դատարանի որոշման մասին (տես վերը՝ կետ 16):

79. Հետևաբար դիմումի այս մասը ներկայացվել է ժամկետի խախտմամբ և պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ կետերին համապատասխան:

III. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

80. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխանաբար Քարծր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

81. Դատարանը նկատում է, որ ոչ մի փուլում դիմողը չի ներկայացրել արդարացի փոխհատուցման պահանջ: Հետևաբար, Դատարանը չի տրամադրում որևէ փոխհատուցում:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո ներկայացված բողոքն հայտարարում է ընդունելի, իսկ բողոքի մնացած մասը՝ անընդունելի

Վճռում է, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմնական խախտում:

Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի դատավարական մասի խախտում:

Կատարված է անգլերեն և հրապարակված է գրավոր՝ 2008 թվականի հուլիսի 29-ին, Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերին համապատասխան:

Ֆրանսուազ Էլեն-Պաստս

Ֆրանսուազ Թուլբենս

Քարտուղար

Նախագահող

ԳԱՖԳԵՆՆ ԸՆԴԴԵՍ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2010թ. հունիսի 1-ի վճիռը

ԱՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

9. Դիմողը ծնվել է 1975թ. և այժմ գտնվում է Շվվլմսդատի (Գերմանիա) բանտում:

A. Ջ-ի առևանգումը և ոստիկանության հետաքննությունը

10. Ջ.-ն Ֆրանկֆուրտի (Մայնի) բանկիրների ընտանիքի կրտսեր որդին էր: Նա ծանոթ էր դիմողի հետ որպես իրավաբանական ֆակուլտետի ուսանողի, ով իր քրոջ ծանոթն էր:

11. 2002թ. սեպտեմբերի 27-ին դիմողը Ջ.-ին, ով տասնմեկ տարեկան էր, կանչել էր Ֆրանկֆուրտի իր բնակարան՝ ձևացնելով, թե երեխայի քույրն իր բաճկոնը թողել էր այնտեղ: Նա սպանել էր տղային՝ խեղդելով նրան:

12. Այնուհետև, դիմողը Ջ.-ի ծնողների բնակարան նամակ էր ուղարկել առ այն, որ Ջ.-ին առևանգել են, և պահանջել էր մեկ միլիոն եվրո: Նամակում նաև նշված էր, որ եթե առևանգողները ստանան փրկագինը և նրանց հաջողվի լքել երկիրը, ապա երեխայի ծնողները կրկին կտեսնեն իրենց որդուն: Դիմողն այնուհետև մեքենայով գնացել էր Բիրշթայնի (Ֆրանկֆուրտից մոտ մեկ ժամվա ճանապարհ) մասնավոր սեփականություն հանդիսացող խրճիթի մոտակայքում գտնվող լիճ մոտ և թաքցրել Ջ.-ի դիմ նավահանգստի մոտ:

13. 2002թ. սեպտեմբերի 30-ին՝ ժամը 1-ի սահմաններում դիմողը վերցրել էր փրկագինը տրամվայի կանգառի մոտակայքից: Այդ պահից սկսած նա գտնվում էր ոստիկանության հսկողության ներքո:

Նա փրկագնի գումարի մի մասը փոխանցել էր իր բանկային հաշվին և գումարի մնացած մասը թաքցրել իր բնակարանում: Այդ կետից նա ձերբակալվել էր Ֆրանկֆուրտի օդանավակայանում՝ ոստիկանության կողմից վայր գցվելով:

14. Հարված և մաշկի վնասվածք ստանալու հետևանքով օդանավակայանի հիվանդանոցում բժշկի կողմից զննվելուց հետո դիմողը տեղափոխվել էր Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության բաժանմունք: Նա ոստիկանության աշխատակից Մ.-ի կողմից տեղեկացվել էր, որ կասկածվում է Ջ.-ի առևանգման մեջ և ծանուցվել լռություն պահպանելու և փաստաբանի հետ խորհրդակցելու իր իրավունքի մասին:

Դրանից հետո նա հարցաքննվել էր Մ.-ի կողմից՝ Ջ.-ին հայտնաբերելու նպատակով: Ընդ որում, ոստիկանության աշխատակիցները խուզարկել էին դիմողի բնակարանը՝ հայտնաբերելով գումարի մի մասը և հանցագործության պլանավորման վերաբերյալ նշումները: Դիմողը հայտնել էր, որ երեխան պահվում է այլ առևանգչի մոտ: Ժամը 11.30-ի սահմաններում նրան՝ իր խնդրանքով, թույլատրվել էր երեսուն րոպե խորհրդակցել փաստաբան Ջ.-ի հետ:

Հետագայում նա նշել էր, որ Ֆ.Բ.-ն և Մ.Բ.-ն առևանգել էին տղային ու թաքցրել լճի մոտ գտնվող խրճիթում:

15. 2002թ. հոկտեմբերի 1-ի վաղ առավոտյան, մինչև Մ.-ի աշխատավայր ժամանելը, պրն Դեշները (Դ.-ն)՝ Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալը կարգարել էր մեկ այլ ոստիկան պրն Ինիգեյթին (Ի.-ն) սպառնալ դիմողին ֆիզիկական ցավ պատճառելով, և, անհրաժեշտության դեպքում, ենթարկել նրան նման բռնության տղայի գտնվելու վայրը պարզելու նպատակով: Դ.-ն, բաժնի ենթակաների հետ մեկտեղ, նախկինում բազմիցս դեմ է եղել նման միջոցառումներին (տես ստորև՝ կետ 47): Այնուհետև, ոստիկան Ի.-ն սպառնացել էր դիմողին՝ պատճառելով զգալի ցավ նրա ձեռքերին, այդ կարգի այլ միջոցների գործադրում երեխայի գտնվելու վայրը բացահայտելու համար: Ըստ դիմողի՝ ոստիկանը հետագայում սպառնացել էր նրան պահել երկու հսկա սևամորթ տղամարդկանց հետ միևնույն խցում, ովքեր սեռական ոտնձգություն կկատարեն նրա նկատմամբ: Սպան նաև ձեռքով մի քանի անգամ հարվածել էր նրա կրծքավանդակին և սեղմել նրան այնքան, որ նա գլուխը հարվածել էր պատին: Կառավարությունը վիճարկել է այն, որ դիմողին սպառնացել են սեռական բռնությամբ կամ արդեն ֆիզիկական ուժի կիրառմամբ հարցաքննության ընթացքում:

16. Վախենալով նշված միջոցառումներին ենթարկվելու սպառնալիքից՝ դիմողը մոտ տասը թույլ անց բացահայտել էր Ջ.-ի գտնվելու վայրը:

17. Այնուհետև, դիմողին տարել էին դեպքի վայր՝ Մ.-ի և Բիրշթայնի ոստիկանության մեծաթիվ այլ աշխատակիցների հետ: Նա հրաժարվել էր գնալ ոստիկան Ի.-ի հետ:

Ոստիկանները սպասում էին դեպքի վայր տեսախցիկ բերելուն: Այնուհետև, դիմողը՝ ոստիկանության սպայի գլխավորությամբ և միևնույն ժամանակ տեսագրվելով՝ մատնանշել էր դիակի գտնվելու ստույգ տեղը: Ոստիկանությունը հայտնաբերել էր Ջ.-ի դին Բիրշթայնի մոտակայքում գտնվող լճի նավահանգստի մոտ, ինչպես նշվել էր դիմողի կողմից: Դիմողը պնդել էր, որ իրեն պարտադրել էին բռնկոտն՝ առանց կոշիկի քայլել անտառի միջով, որտեղ նա թողել էր դիակը, և ոստիկանության հրամանով նա ստիպված էր մատնանշել ստույգ տեղը: Կառավարությունը վիճարկել է այն, որ դիմողին պարտադրվել էր քայլել առանց կոշիկների:

18. Դեպքի վայրի զննումից հետո ոստիկանները Բիրշթայնի լճի մոտակայքում հայտնաբերել էին դիմողի մեքենայի անվադողերի հետքերը: Բիրշթայնից վերադառնալու ճանապարհին դիմողը խոստովանել էր ոստիկանության աշխատակից Մ.-ին, որ նա առևանգել և սպանել Ջ.-ին: Դրանից հետո ոստիկանությունը նրան կողմից տարել էր նրա կողմից նշված տարբեր վայրեր, որտեղ նա թաքցրել էր Ջ.-ի դպրոցական տետրերը, պայուսակը, հագուստը և նենգաշորթության (շանտաժի) նամակը պատրաստելու գրամեքենան: Ջ.-ի դիակներում իրականացվել էր 2002թ. հոկտեմբերի 2-ին, որով հաստատվել էր, որ Ջ.-ն մահացել էր շնչահեղձության հետևանքով:

19. Ոստիկանության բաժանմուք վերադառնալուն պես դիմողին թույլատրվել էր խորհրդակցել իր փաստաբան Ին.-ի հետ:

20. 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին Ոստիկանությանն ուղղված հաղորդագրությամբ Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալ Դ.-ն հայտարարել էր՝ որ կարծում է, որ առավոտյան Ջ.-ի կյանքը կարող էր մեծ վտանգի տակ լինել, եթե նա դեռ ողջ լիներ, հաշվի առնելով նրա մոտ սննդի պակասը և օդի ջերմաստիճանը: Երեխայի կյանքը փրկելու նպատակով նա հրամայել էր ոստիկանության աշխատակից Ի.-ին սպառնալ դիմողին ֆիզիկական ցավ պատճառմամբ, որը չի թողնի որևէ հետք: Նա հաստատել էր, որ վատ վերաբերմունքը պետք է իրականացվեր բժշկական հսկողության ներքո: Դ.-ն նաև խոստովանել էր, որ ինքը հանձնարարել էր ոստիկանության մեկ այլ աշխատակցի ձեռք բերել «ճշմարտության շիճուկ» դիմողի նկատմամբ կիրառելու նպատակով: Ըստ հաղորդագրության՝ դիմողին սպառնալն ուղղված էր բացառապես երեխայի կյանքը փրկելուն, ոչ թե առևանգման առնչությամբ հետագա քրեական վարույթին: Քանի որ դիմողը բացահայտել էր Ջ.-ի դիակի գտնվելու վայրը՝ ուժ գործադրելու սպառնալիքից հետո, ուստի ոչ մի միջոց փաստացի չի գործադրվել:

21. 2002թ. հոկտեմբերի 4-ին ոստիկանության բժշկի եզրակացության համաձայն՝ դիմողն ունեցել է արյունազեղ ուռուցք (հեմոտոմա՝ (7 սմ x 5 սմ)՝ ձախ անրակի ստորին մասում, ձախ թևի և ծնկների մաշկի քերծվածք ու կապտուկներ և ոտքերի վրա այտուցներ: 2002թ. հոկտեմբերի 7-ի հետագա բժշկական եզրակացությունում նշվել էր, որ դիմողի՝ 2002թ. հոկտեմբերի 2-ի զննությունից հետո դիմողի մոտ արձանագրվել են ձախ կրծքավանդակի 5 սմ և 4 սմ տրամագծով երկու արյունազեղ ուռուցքներ, ինչպես նաև մակերեսային մաշկի քերծվածքներ և ձախ թևի կապտուկներ նրա ծնկների ու աջ ոտքի վրա և փակ բշտիկներ՝ ոտքերի վրա: Ըստ եզրակացության՝ այս վնասվածքները պատճառվել էին զննությունից մի քանի օր առաջ:

Վնասվածքներ ստանալու ստույգ պատճառը չի կարող ավտորոշվել:

22. Հետագա հարցաքննությունների ընթացքում՝ ոստիկանության կողմից 2002թ. հոկտեմբերի 4-ին, դատախազի կողմից՝ 2002թ. հոկտեմբերի 4-ին, 14-ին և 17-ին և Շրջանային դատարանի դատավորի կողմից՝ 2003թ. հունվարի 30-ին, դիմողը հաստատել էր 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին իր կողմից արված խոստովանությունը:

23. 2003թ. հունվարին Ֆրանկֆուրտի Գլխավոր դատախազությունը քրեական վարույթ էր հարուցել Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալ Դ.-ի և ոստիկանության աշխատակից Ի.-ի դեմ՝ 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին դիմողին սպառնալու վերաբերյալ նրա պնդումների հիման վրա:

B. Դիմողի դեմ հարուցված քրեական վարույթը

1. Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանի վարույթը

(a) վարույթը կարծելու վերաբերյալ նախնական դիմումները և ապացույցների անթույլատրելիությունը

24. 2003թ. ապրիլի 9-ին՝ լսումների առաջին օրը դիմողը, ում ներկայացնում էր նրա փաստաբանը, նախնական հայտ էր ներկայացրել վարույթը կարծելու վերաբերյալ: Նրա պահանջի հիմքում ընկած էր այն, որ հարցաքննության ընթացքում, նախքան իր խոստովանությունը ոստիկան Ի.-ն նրան սպառնացել էր ֆիզիկական ցավի պատճառմամբ և սեռական բռնության ենթարկմամբ: Նա պնդել էր, որ այդ վերաբերմունքը եղել էր Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի (տես ստորև՝ կետ 61) և Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, որը երաշխավորում է նրա դեմ վարույթի կարծումը:

25. Դիմողը նաև ներկայացրել էր այլընտրանքային նախնական հայտարարություն, ըստ որի՝ հաշվի առնելով սպառնալիքի շարունակական ազդեցությունը (Fortwirkung)՝ քննչական մարմիններին կատարված 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին իր կողմից արված բոլոր հայտարարությունները չպետք է հիմք հանդիսանան քրեական վարույթի ընթացքում: Ավելին, դիմողը հայտարարություն էր արել այն մասին, որ հաշվի առնելով Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի խախտումը՝ քրեական վարույթի ընթացքում բոլոր ապացույցների օգտագործումը, ինչպիսիք են՝ երեխայի դիակը, որը հայտնի էր դարձել քննչական մարմիններին խոստովանություն կատարելուց հետո, չեն կարող օգտագործվել, որպես, այսպես կոչված՝ «թունավոր ծառի պտուղը» արգելված է («Fernwirkung»):

26. Ի պատասխան առաջին դիմումի, Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանը 2003թ. ապրիլի 9-ին մերժել էր դիմողի դեմ հարուցված քրեական վարույթը կարծելու վերաբերյալ դիմումը: Դատարանը նշել է, որ դիմողի ներկայացմամբ՝ ոստիկանության սպա Ի.-ն սպառնացել էր, որ մասնագետն ուղղաթիռով ոստիկանության բաժանմունք գալու ճանապարհին է, ով առանց որևէ հետք թողնելու պատճառելու է նրան խիստ ցավ, ինչպիսիք նա երբեք չի զգացել, եթե նա շարունակի հրաժարվել հայտնելու Ձ.-ի գտնվելու վայրը: Սպառնալիքն առավել տպավորիչ դարձնելու համար Ի.-ն արտաբերել էր ուղղաթիռի ձայնը: Նա նաև սպառնացել էր, որ դիմողին կփակի երկու խոշոր «սևամորթների» հետ միևնույն խցում, ովքեր սեռական բռնություն կգործադրեն նրա նկատմամբ, որ նա կփոշմանի, որ ծնվել է: Դատարանը գտել է, որ դիմողին սպառնացել են պատճառել խիստ ցավ, եթե նա հրաժարվի հայտնել զոհի գտնվելու վայրը: Սակայն Դատարանը չի գտնում, որ դիմողին նաև սպառնացել էին սեռական բռնությամբ:

Դիմողին ցավ պատճառելու սպառնալիքներն անօրինական էին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի և Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի և 104-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն (տես ստորև՝ կետեր 59-60), ինչպես նաև այն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում է:

27. Սակայն, չնայած դիմողի սահմանադրական իրավունքների խախտման Դատարանը գտել է, որ քրեական գործը չպետք է կարճվի, այլ այն պետք է շարունակվի: Այն գտնում է, որ թեև կիրառված քննչական մեթոդները արգելված են օրենքով, սակայն այն աստիճանի չեն սահմանափակում պաշտպանության իրավունքները, որպեսզի քրեական գործի վարույթը կարճվի: Հաշվի առնելով դիմողի դեմ մեղադրանքների լրջությունը մի կողմից, և քննության ընթացքում անօրինական վարքագծի աստիճանը՝ մյուս կողմից, չի եղել բացառիկ և անհանդուրժելի օրենքի զերակայության խախտում՝ քրեական գործի վարույթը շարունակելն արգելելու համար:

28. Ի պատասխան դիմողի երկրորդ դիմումի Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանը գտել էր, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ ոստիկանությանը, դատախազին և շրջանային դատարանի դատավորին դիմողի կողմից մինչ այժմ արված բոլոր խոստովանություններն ու հայտարարություններն անթույլատրելի են և չեն կարող քրեական վարույթի ընթացքում օգտագործվել որպես ապացույց, քանի որ դրանք ստացվել էին հարցաքննության ընթացքում արգելված մեթոդների գործադրման միջոցով:

29. Դատարանը գտնում է, որ 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին ոստիկանության սպա Ի.-ն հարցաքննության ընթացքում օգտագործել էր օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի 1-ին կետով արգելված մեթոդներ՝ սպառնալով դիմողին պատճառել խիստ ցավ, եթե նա չհայտնի երեխայի գտնվելու վայրը: Հետևաբար, դրա հետևանքով դիմողի կողմից արված ցանկացած հայտարարություն արգելված ապացույց է: Ապացույցների նման բացառումը (Beweisverwertungsverbot) չի վերաբերում միայն ապօրինի սպառնալիքից անմիջապես հետո արված հայտարարություններին: Այն ընդգրկում է բոլոր հետագա հայտարարությունները, որոնք դիմողը արել էր քննչական մարմիններին, օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի շարունակական խախտման տեսանկյունից:

30. Քննության արգելված մեթոդներով պայմանավորված դատավարական խախտումները կարող էին շտկվել, եթե դիմողն իր հետագա հարցաքննության ընթացքում տեղեկացվեր առ այն, որ իր նախկին

հայտարարությունները, որոնք արվել էին ցավ պատճառելու սպառնալիքի հետևանքով, կարող էին օգտագործվել որպես ապացույց նրա դեմ: Այնուամենայնիվ, դիմողը միայն տեղեկացվել էր իր՝ ցուցմունք չտալու իրավունքի մասին, առանց տեղեկացվելու արգելված եղանակով ստացված ապացույցների անթույլատրելիության մասին: Նա, հետևաբար, չի ստացել անհրաժեշտ «որակյալ ծանուցում» (qualifizierte Belehrung) նախքան հետագա հայտարարություններն անելը:

31. Սակայն դատարանը սահմանափակվել էր անընդունելի ապացույցների վերաբերյալ վերոհիշյալ հայտարարություններով: Այն մերժել էր դիմողի հայցն առ այն, որ քննության արգելված մեթոդների հետևանքով քրեական վարույթի ընթացքում բոլոր ապացույցների օգտագործումը, ինչպիսիք են՝ երեխայի դիակը, որը հայտնի է դարձել քննչական մարմիններին այդ եղանակով ստացված հայտարարությունների արդյունքում, պետք է բացառվեն («Fernwirkung»): Դատարանը գտել էր.

«... չկա Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի շարունակական խախտում, եթե ապացույցները, որոնք հայտնի են դարձել հայտարարության հետևանքով, նույնպես չեն կարող օգտագործվել [որպես ապացույց]: Պալատը համաձայնել էր այս առումով հաշտարարի դատական պրակտիկայից վերցրած տեսակետի հետ (Mittelmeinung) ... ըստ որի՝ [չափերի] հավասարակշռությունը գործի որոշակի հանգամանքներում պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով, մասնավորապես, թե արդյոք եղել է իրավական կարգի՝ հատկապես հիմնական իրավունքների վերաբերյալ դրույթների կոպիտ խախտում, որին համապատասխան նաև պետք է դիտարկվի հանցագործության քննության լրջությունը: Սեղադրյալի հիմնական իրավունքներին միջամտության ծանրության հավասարակշռումը՝ սույն գործում ֆիզիկական բռնության սպառնալիքը ու հանցագործության լրջությունը, որի կատարման մեջ նա մեղադրվում էր, բացառում է այն ապացույցները, որոնք հայտնի էին դարձել ամբաստանյալի հայտարարության հետևանքով, մասնավորապես՝ երեխայի մահվան բացահայտումը և դիախերձման արդյունքներն անհամաչափ են»:

(b) Շրջանային դատարանի որոշումը

32. Դատավարության առաջին օրը դիմողի վերը նշված նախնական հայտարարությունների կապակցությամբ որոշում կայացնելուց հետո դատավարությունը շարունակվել էր: Հաջորդ օրը մեղադրանքների վերաբերյալ իր հայտարարության մեջ դիմողը խոստովանել էր, որ սպանել է Ջ.-ին, սակայն հայտարարել էր, որ ինքն ի սկզբանե դա անելու նպատակ չէր ունեցել: Նրա փաստաբանը հայտնել էր, որ դիմողը ցանկանում է ստանձնել իր արարքի պատասխանատվությունը՝ չնայած 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին կիրառված հարցաքննության մեթոդներին: Վարույթի ընթացքում հետագայում ներկայացված բոլոր ապացույցները հանդիսացել էին դիմողի նախնական հայտարարության հետևանք, որոնք դիմողը փորձել էր բացառել: 2003թ. հուլիսի 28-ին՝ դատավարության ավարտին, դիմողը խոստովանել էր, որ ինքն ի սկզբանե մտադրված էր սպանել երեխային: Նա բացատրել էր իր երկրորդ խոստովանությունը որպես «իր մեծ մեղքն ընդունելու միակ եղանակ» և որպես «հնարավոր ներողություն երեխայի սպանության համար»:

33. 2003թ. հուլիսի 28-ին Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանը մեղավոր էր ճանաչել դիմողին, inter alia, սպանության, առևանգման և շորթման համար, որը հանգեցրել էր զոհի մահվան: Այն դատապարտել էր նրան ցմահ ազատազրկման և հայտարարել էր, որ նրա մեղքը առանձնահատուկ ծանրության է, որը պահանջում է առավելագույն պատիժ (տես՝ կետ 63):

34. Դատարանը գտել է, որ միստի ընթացքում դիմողը կրկին տեղեկացվել էր իր լռություն պահպանելու իրավունքի մասին և այն մասին, որ իր նախկին հայտարարությունները չեն կարող օգտագործվել որպես ապացույց նրա դեմ, և որ նրան տրվել էր անհրաժեշտ պարզաբանում: Սակայն ծանուցվելուց հետո դիմողը խոստովանել էր, որ ինքն էր առևանգել և սպանել Ջ.-ին: Վարույթի ընթացքում նրա հայտարարությունները՝ հանցագործության ծրագրման վերաբերյալ, կարևոր, եթե ոչ միակ, հիմքն էին դատարանի եզրակացության համար: Դրանք հաստատվել էին Ջ.-ի քրոջ ցուցմունքներով և նենգաշորթության նամակով, ինչպես նաև դիմողի բնակարանում հայտնաբերված հանցագործության ծրագրման նշումներով: Հանցանքի կատարման վերաբերյալ փաստերի հայտնաբերումը հիմնված էր բացառապես դատավարության ընթացքում դիմողի խոստովանության վրա: Ապացույցների լրացուցիչ նյութերից, որ նա ասել էր ճշմարտությունը նաև այս առումով: Դրանք ներառում էին դիախերձման եզրակացությունները երեխայի մահվան պատճառների կապակցությամբ, լճի մոտ դիմողի մեքենայի անվադողերի հետքերը, որտեղ հայտնաբերվել էր երեխայի դիակը, և իր բնակարանում և իր բանկային հաշիվներում վրա հայտնաբերված գումարը:

35. Դիմողի մեղավորության ծանրությունը զնահատելիս Դատարանը նկատում է, որ նա սպանել էր տասնմեկ տարեկան զոհին և պահանջել մեկ միլիոն եվրո փրկագին իր ստեղծած հարուստ և հաջողակ

երիտասարդ իրավաբանի կերպարը պահպանելու նպատակով: Այն չի կիսում Գլխավոր դատախազության այն տեսակետը, որ դիմողի խոստովանությունը «արժեքավոր չէ», քանի որ դիմողը խոստովանել էր միայն այն, ինչ արդեն ապացուցված էր: Այն փաստը, որ դիմողը կամավոր խոստովանել էր դատավարության ընթացքում, չնայած որ նրա բոլոր նախկին հայտարարությունները չէին կարող օգտագործվել որպես ապացույց՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն, հանդիսանում էր մեղմացնող հանգամանք: Այնուամենայնիվ, նույնիսկ առանց նրա խոստովանության, դիմողը մեղավոր կճանաչվեր առևանգման, շորթման և զոհին մահ պատճառելու կապակցությամբ: Դիմողը գտնվում էր ոստիկանության հսկողության ներքո փրկագինը վերցնելու պահից, որը հետագայում հայտնաբերվել էր նրա բնակարանում և նրա բանկային հաշիվներում: Բացի դրանից, դիտարկման արդյունքները վկայում են, որ Ջ.-ն խեղդամահ էր արվել:

36. Դատարանը նաև դիտարկել էր, որ դիմողի հարցաքննության ընթացքում կիրառվել էին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածով արգելված մեթոդներ: Թե արդյոք ոստիկանության սպա Ի.-ն և Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալ Դ.-ն էին մեղավոր էին սպառնալիքներ հնչեցնելու համար՝ պետք է որոշվի նրանց դեմ հարուցված քրեական վարույթի ընթացքում: Սակայն նրանց ենթադրյալ ապօրինի գործողությունները չեն մեղմել դիմողի մեղքը: Ոստիկանության աշխատակիցների ոչ իրավաչափ գործողությունները չեն խանգարում փաստերի՝ օրենքի համաձայն դատական գնահատմանը:

2. Իրավունքի դաշնային դատարանի վարույթը

37. Դատապարտվելու հաջորդ օրը դիմողը բողոք էր ներկայացրել Իրավունքի դաշնային դատարան իրավունքի հարցերի կապակցությամբ: Նա բողոքել է, որ շրջանային դատարանն, իր՝ 2003թ. ապրիլի 9-ի որոշմամբ մերժել էր իր նախնական պահանջը՝ իր դեմ հարուցված քրեական վարույթը կարճելու վերաբերյալ: Այն հետագայում հրաժարվել էր հայտարարել, որ քրեական վարույթի ընթացքում օգտագործվող բոլոր մյուս ապացույցները, ինչպիսիք են երեխայի դիակը, որի գտնվելու վայրը հայտնի էր դարձել քննչական մարմիններին ապօրինի գործողությունների արդյունքում, արգելված է: Դիմողը 2003թ. ապրիլի 9-ին ներկայացրել էր այդ դիմումների ամբողջական պատճենները:

Այնուհետև նա ավելացրել էր Շրջանային դատարանի 2003թ. ապրիլի 9-ի որոշման պատճենը, ըստ որի՝ մերժվել էր նրա նկատմամբ ոստիկանության սպառնալիքների և խոշտանգումների պատճառով վարույթը կարճելու վերաբերյալ դիմումը: Ըստ Իրավունքի դաշնային դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ նման վերաբերմունքը «սահմաններից դուրս է» ապացույցները բացառելու և վարույթը դադարեցնելու համար (“dass ein derartiges Verhalten das Verwertungsverbot 'überspringt' und ein Verfahrenshindernis begründet”):

38. 2004թ. մարտի 9-ի իր դիտարկումներում Դաշնային դատախազն առարկել էր, որ իրավունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքն ակնհայտ անհիմն է: Նա պնդել էր, որ հարցաքննության ընթացքում արգելված մեթոդների օգտագործումը չի հանգեցրել քրեական վարույթի որևէ խոչընդոտի: Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածը հստակորեն նախատեսում է, որ արգելված մեթոդների կիրառումը հանգեցնում է միայն ապացույցների բացառմանը: Դիմողը չէր բողոքել Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի 3-րդ կետի խախտման վերաբերյալ: Ամեն դեպքում, այդպիսի բողոքի հիմք չէր կարող լինել, քանի որ Շրջանային դատարանն օգտագործել էր միայն դիմողի խոստովանությունը դատավարության ընթացքում, որը նա արել էր տեղեկացվելուց հետո, որ իր նախկին հայտարարությունները չեն ընդունվել որպես ապացույց:

39. 2004թ. մայիսի 21-ին Իրավունքի դաշնային դատարանը, առանց հետագա պատճառաբանությունների, մերժել էր դիմողի՝ իրավունքի հետ կապված բողոքը՝ այն որակելով անհիմն:

3. Դաշնային սահմանադրական դատարանի վարույթը

40. 2004թ. հունիսի 23-ին դիմողը բողոք էր ներկայացրել Դաշնային սահմանադրական դատարան: Ընդհանրացնելով գործի հիմքում ընկած փաստերը և վիճարկվող որոշումների բովանդակությունը՝ նա բողոքել էր 1-ին հոդվածի 1-ին կետի և 104-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտման վերաբերյալ և Հիմնական օրենքի ներքո՝ 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին հարցաքննության ընթացքում ոստիկանության կողմից ենթարկված վերաբերմունքի կապակցությամբ:

Նա պնդել էր, որ իրեն սպառնացել էին ենթարկել խոշտանգումների և սեռական բռնության, եթե նա չբացահայտի երեխայի գտնվելու վայրը: Գործի հանգամանքներում այս վերաբերմունքը հավասարազոր է խոշտանգումների՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով, և համարվում է Հիմնական օրենքի 104-րդ - հոդվածի 1-ին կետի խախտում: Այն նաև խախտել էր Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածով երաշխավորված իր մարդկային արժանապատվության բացարձակ իրավունքը, որն ընկած է այդ դրույթների հիմքում: Մարդու իրավունքների՝ այս անարդարացի խախտումները պետք է որ խոչընդոտ հանդիսանային սպառնության վերաբերյալ քրեական վարույթի ընթացքում, ինչպես նաև արգելված միջոցների կիրառման արդյունքում ձեռք բերված խոստովանության հետևանքով ստացված ապացույցների օգտագործման արգելք:

41. 2004թ. դեկտեմբերի 14-ին Դաշնային սահմանադրական դատարանը, երեք դատավորի կազմով, վճռել էր, որ դիմողի սահմանադրական բողոքն անընդունելի է:

42. Նախ՝ դիմողի բողոքի առնչությամբ առ այն, որ քրեական դատարանները հրաժարվել էին կարծել նրա դեմ հարուցված վարույթը, դատարանը գտել էր, որ նա բավականաչափ չէր հիմնավորել այն: Այն նշել էր, որ Շրջանային դատարանն արդեն հայտարարել էր, որ ոստիկանության սպառնալիքը՝ դիմողին ֆիզիկական ցավ պատճառելու վերաբերյալ, հանդիսանում է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի, ինչպես նաև Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, և որ դիմողի իրավունքները Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետի և 104-րդ հոդվածի 1-ին կետի ներքո անտեսվել էին:

43. Այնուամենայնիվ, հիմնական իրավունքների խախտումը պարտադիր կերպով չի երաշխավորում այն եզրակացությունը, որ քրեական դատարանի կողմից կայացված վճիռը, որը հիմնված է վարույթի ընթացքում կատարված եզրակացությունների վրա, խախտում է սահմանադրական իրավունքը: Սույն գործում քրեական դատարանները գտել են, որ ոստիկանության կողմից քննության ընթացքում կիրառված մեթոդներն արգելված էին, սակայն տարբերվում են իրավական հետևանքներից, որոնք առաջանում են այդ հայտնաբերումից: Նրանք արտահայտել էին այն տեսակետը, որ միջոցների կիրառման հետևանքով կորզված հայտարարությունները չեն կարող օգտագործվել, սակայն դա խոչընդոտ չէ քննվող կոնկրետ քրեական գործի վարույթի ընթացքում:

44. Ըստ Դաշնային սահմանադրական դատարանի՝ քննության արգելված միջոցներ կիրառելու դատավարական սխալը կարելի է համարել քրեական դատարանների կողմից շտկված, քանի որ նրան արգելել էին նման եղանակով ստացված ապացույցների ընդունելությունը: Նման արգելքը նախատեսված է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածի 3-րդ կետով, նման կերպ փոխհատուցելու համար անձի իրավունքների խախտումը: Այնուամենայնիվ, հանգամանքները, որոնց ընթացքում տեղի են ունեցել էական ընթացակարգային խախտումներ, կարող են քրեական վարույթի համար առաջացնել խոչընդոտներ:

Այս պայմաններում, դիմողը չի ներկայացրել պատշաճ բացատրություն առ այն, թե ինչու քննության վիճարկվող մեթոդների արգելքը չի վերաբերում միայն հայտարարությունների արդյունքում ստացված ապացույցների օգտագործմանը, այլ պետք է նաև հանգեցնի նրա դեմ հարուցված քրեական վարույթի կարճմանը:

45. Երկրորդ՝ Դաշնային սահմանադրական դատարանը գտել էր, քանի որ դիմողը պնդել էր, որ Շրջանային դատարանը հրաժարվել էր բացառել սպառնալիքի տակ խոստովանության հետևանքով կորզված բոլոր ապացույցների օգտագործումը վարույթի ընթացքում՝ նրա սահմանադրական բողոքը նույնպես անընդունելի է: Այն գտել էր, որ դիմողը չէր բարձրացրել այդ հարցը Իրավունքի դաշնային դատարանում վարույթի ընթացքում:

46. Որոշումը ներկայացվել էր դիմողի փաստաբանին 2004թ. դեկտեմբերի 22-ին:

C. Հետագա իրադարձությունները

1. Քրեական վարույթը ոստիկանության աշխատակիցների դեմ

47. 2004թ. դեկտեմբերի 20-ին Շրջանային դատարանը վճիռ էր կայացրել Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալ Դ.-ի և ոստիկանության սպա Ի.-ի դեմ: Դատարանը գտել էր, որ 2002թ. հոկտեմբերի 1-ի առավոտյան Դ.-ն հրամայել էր հարցաքննել դիմողին ֆիզիկական ուժի գործադրմամբ, ինչպես նշված էր ոստիկանության հաղորդագրության մեջ (տես վերը՝ կետ 20): Դրանով նա բաժնի բոլոր ստորադաս ղեկավարների խորհրդին դեմ էր գործում: Վարչության ղեկավարները դեմ էին նման գործողություններին, որոնց կատարումը կարգադրվել էր 2002թ. սեպտեմբերի 30-ի երեկոյան:

Վարչության ղեկավարները դեմ էին արտահայտվել այդ կարգադրությանը՝ փոխարենն առաջարկելով կրկին անցկացնել հարցաքննություն և առերեսում դիմողի հետ՝ Ջ.-ի ընտանիքի մասնակցությամբ: Դ.-ն այնուհետև հրամայել էր ոստիկանության սպա Ի.-ին կատարել իր հանձնարարությունը՝ դիմողին սպառնալ խոշտանգումով և անհրաժեշտության դեպքում՝ դրան ենթարկելով: Ֆիզիկական ցավի ենթարկելը պետք է իրականացվեր բժշկական վերահսկողության ներքո, առանց հետք թողնելու, հատուկ պատրաստված ոստիկանի կողմից, ով պետք է ժամաներ ոստիկանություն ուղղաթիռով: Ոստիկանության բժիշկը համաձայնել էր վերահսկել Դ.-ի հրամանի կատարումը: Դատարանը նշել է, որ այդ միջոցառման նպատակն էր պարզել, թե որտեղ էր դիմողը թաքցրել երեխային, ուն կյանքը, Դ.-ի կարծիքով, մեծ վտանգի մեջ էր: Յետևաբար, Ի.-ն սպառնացել էր դիմողին Դ.-ի կողմից հրամայված եղանակով, նաև տեղեկացրել էր նրան, որ «ճշմարտության շիճուկը» պետք է կիրառվի: Մոտ տասը ժամ անց դիմողը խոստովանել էր, որ նա Ջ.-ի դիակը թաքցրել էր Բիրչբայնի լճի նավահանգստի մոտ:

48. Շրջանային դատարանը նշել էր, որ քննության մեթոդներն արդարացված չէին: Այն մերժել էր «անհրաժեշտության» պաշտպանությունը, քանի որ այդ մեթոդը խախտել էր մարդու արժանապատվությունը, որն ամրագրված է Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածում: Անձի արժանապատվության նկատմամբ հարգանքը նաև ամրագրված է Հիմնական օրենքի 104-րդ հոդվածի 1-ին կետում և Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում:

Անձի արժանապատվության պաշտպանությունը բացարձակ է՝ առանց բացառությունների կամ շահերի հավասարակշման:

49. Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանը մեղավոր էր ճանաչել ոստիկանության սպա Ի.-ին: Ամբաստանյալի նկատմամբ կիրառվել էր պայմանական տուգանք՝ օրական վաթսուն եվրոյի (EUR) չափով, վաթսուն օրվա ընթացքում, որը մեղադրյալը պետք է վճարեր, եթե նա չկատարեր մեկ այլ հանցագործություն փորձաշրջանի ընթացքում: Ավելին, դատարանը դատապարտել էր Ֆրանկֆուրտի ոստիկանության պետի տեղակալ Դ.-ին՝ Ի.-ին իր պարտականությունները կատարելու ընթացքում հրահրելու համար: Այն նաև զգուշացում էր հայտարարել Դ.-ին և պարտադրել նրան վճարել տուգանք՝ օրական 120 եվրոյի չափով, 90 օրվա ընթացքում: Դիմողն այդ վարույթի ընթացքում հանդես էր եկել որպես վկա:

50. Վճիռ կայացնելիս Շրջանային դատարանը գտել էր, որ եղել են էական մեղմացնող հանգամանքներ, որոնք պետք է հաշվի առնվեն: Այն հաշվի էր առել, որ ամբաստանյալների «միակ մտահոգությունը» Ջ.-ի կյանքը փրկելն էր, որ նրանք եղել էին ծայրահեղ ճնշման տակ վերադաս մարմնների և հասարակության առջև՝ կապված իրենց պարտականությունների հետ: Նրանք սպառել էին համապատասխան ժամանակը և գործում էին չափազանց լարված ու անկանոն իրավիճակում: Նրանք նախկինում դատված չեն եղել: Ավելին, Դ.-ն ստանձնել էր գործողությունների պատասխանատվությունը և տվել էր բացատրություն, որը գրառվել էր ոստիկանական գրանցամատյանում՝ նույն օրը: Դատավարությունը եղել էր երկարատև և գրավել էր լրատվամիջոցների ուշադրությունը: Ամբաստանյալներն իրենց մասնագիտական կարիերայի առումով վնաս էին կրել՝ Դ.-ն տեղափոխվել էր Յեսսեի ներքին գործերի նախարարություն, իսկ Ի.-ին արգելվել էր զբաղվել քրեական գործերի քննությամբ: Բացի դրանից, սա առաջին դեպքն էր, որ նմանատիպ կոնֆլիկտային իրավիճակը գնահատվել էր գերմանական քրեական դատարանի կողմից: Դատարանը հաշվի էր առել նաև ծանրացուցիչ գործոնն առ այն, որ Դ.-ն չէր գործել ինքնաբերաբար, քանի որ նա հրամայել էր ուժ կիրառել երեկոյան՝ մինչև Ի.-ին հրահանգներ տալը: Մեղադրյալների դատապարտումից հետևում է, որ պետական գործակալի՝ ուժ կիրառելու հրամանն ապօրինի էր:

51. Վճիռը վերջնական էր դարձել 2004թ. դեկտեմբերի 20-ին:

52. Յետագայում, Դ.-ն նշանակվել էր ոստիկանության տեխնոլոգիաների, տեղեկացման և կառավարման բաժնի պետ:

2. Դիմողի պահանջը՝ պաշտոնեական պատասխանատվության վարույթ հարուցելու վերաբերյալ

53. 2005թ. դեկտեմբերի 28-ին դիմողը դիմել էր Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարան պաշտոնեական պատասխանատվության վարույթ հարուցելու պահանջով՝ փոխհատուցում վճարելու կապակցությամբ: Նա հայտարարել էր, որ ինքը ենթարկվել էր հոգեկան տրավմայի և հոգեբանական բուժման կարիք ուներ ոստիկանության քննության ընթացքում կիրառված մեթոդների պատճառով:

54. 2006թ. մարտի 27-ին Ֆրանկֆուրտի ոստիկանությունը վիճարկել էր, որ Ի.-ի վարքագիծը 2002թ. հոկտեմբերի 1-ի առավոտյան կասկածյալին հարցաքննելիս՝ որակվել էր որպես պարտադրանք և հանդիսանում էր պաշտոնական պարտականությունների խախտում:

55. 2006թ. օգոստոսի 28-ին Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանը մերժել էր դիմողի՝ իրավական օգնության վերաբերյալ պահանջը:

56. 2007թ. փետրվարի 28-ին Ֆրանկֆուրտի վերաքննիչ դատարանը մերժել էր դիմողի բողոքը: Հաստատելով Շրջանային դատարանի պատճառաբանությունները, մասնավորապես, որ ոստիկաններ Դ.-ն և Ի.-ն դիմողին սպառնալով՝ ոտնահարել էին մարդու արժանապատվությունը, որն անձեռնմխելի է, և որը այդպիսով, նրանց պաշտոնական պարտականությունների խախտում էր: Այնուամենայնիվ, դիմողը դժվարացել էր սահմանել պատճառահետևանքային կապ խոշտանգումների սպառնալիքների և ենթադրյալ հոգեկան տրավմայի միջև, ինչը պահանջում էր հոգեբանական բուժում: Ոստիկանների սպառնալիքներն անշունչ էին երեխային սպանելու հետևանքով առաջացած տրավմայի համեմատ: Ավելին, նույնիսկ ենթադրելով, որ դիմողը կկարողանար ապացուցել, որ ոստիկան Ի.-ն թափահարել էր նրան, ինչի հետևանքով նա հարվածել էր գլուխը պատին, կամ մեկ անգամ հարվածել էր նրա կրծքավանդակին, ինչի հետևանքով առաջացել էր արյունազեղ ուռուցք՝ նման ֆիզիկական վնասվածքը խիստ փոքր է, փոխհատուցում վճարելու համար: Բացի դրանից, իր մարդկային արժանապատվության խախտումը՝ խոշտանգման սպառնալիքի կապակցությամբ, չի երաշխավորում փոխհատուցման վճարումը, քանի որ դիմողի հայտարարությունները չեն ընդունվել որպես ապացույց, և ոստիկանության աշխատակիցները դատապարտվել էին:

57. 2008թ. հունվարի 19-ին Դաշնային սահմանադրական դատարանն ընդունել էր դիմողի սահմանադրական բողոքը և կարճել վերաքննիչ դատարանի որոշումը՝ գործն այդ դատարան ուղարկելով: Այն գտել էր, որ դիմողին հրաժարվելով տրամադրել իրավական օգնություն՝ վերաքննիչ դատարանը խախտել էր դատարանի մատչելիության հավասարության սկզբունքը: Մասնավորապես, դատարանը ենթադրել է, որ դիմողը չէր կարող ապացուցել, որ խոշտանգումների սպառնալիքը հանգեցրել էր հոգեկան տրավմայի: Բացի դրանից, ակնհայտ չէր այն, որ ֆիզիկական վնասվածքները, որոնք, ըստ դիմողի, նա ստացել էր հարցաքննության ընթացքում, որի ընթացքում նա ձեռնաշղթայված էր, ունի երկրորդական նշանակություն: Ավելին, հարցն այն է, թե արդյոք դիմողի մարդկային արժանապատվության խախտումը պահանջում է նրան վճարել փոխհատուցում, չնայած իրավական հայցը բավարարվել էր, որը չունեի Գերագույն ատյանի վճռի որևէ նախադեպ: Այն, հետևաբար, չի կարող սահմանվել իրավական օգնության վարույթի բողոքով:

58. Վարույթը դեռ շարունակվում է Ֆրանկֆուրտի շրջանային դատարանում:

II. ՀԱՍՎՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԵՎ ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԸ ԵՎ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

A. Ներպետական օրենսդրության դրույթներ

1. Հիմնական օրենք

59. Մարդու արժանապատվության պաշտպանության մասին Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետը նախատեսում է՝

«Մարդու արժանապատվությունն անձեռնմխելի է: Դրա նկատմամբ հարգանքը և պաշտպանությունը պետք է լինի բոլոր պետականիշխանությունների պարտականությունը»:

60. Հիմնական օրենքի 104-րդ հոդվածի 1-ին կետի երկրորդ նախադասությունը կալանքի տակ գտնվող անձանց վերաբերյալ նախատեսում է՝

«Կալանքի տակ գտնվող անձինք չպետք է ենթարկվեն հոգեկան կամ ֆիզիկական վատ վերաբերմունքի»:

2. Քրեական դատավարության օրենսգիրք

61. Կառավարությունը պնդել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի խախտման մասին գանգատի մնացյալ մասով Դիմողը չի սպառել Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան չի

սպառել ներպետական պաշտպանության միջոցները: Նա ներպետական դատարանների առջև բավարար չափով չէր ներկայացրել գործի վարույթը կարճելու և դատավարության ժամանակ հետաքննության արգելված միջոցների օգնությամբ կորզված ապացույցներն օգտագործելն արգելելու մասին իր բողոքները:

1. Պալատի վճիռը

62. Պալատն անհրաժեշտ չի համարել Կառավարության նախնական առարկության վերաբերյալ վճռի կայացումը և այն միացրել էր 6-րդ հոդվածի վերաբերյալ գանգատի ըստ էության քննությանը՝ չարձանագրելով 6-րդ հոդվածի խախտում (տես՝ Պալատի վճռի կետ 86):

2. Կողմերի փաստարկները

(ա) Կառավարությունը

63. Կառավարությունը Մեծ պալատում պնդել է, որ Դիմողը չի սպառել ներպետական պաշտպանության միջոցները՝ որպես հիմնավորում ներկայացնելով նույն փաստարկները, որ ներկայացրել էր Պալատին: Դիմողի այն պնդման վերաբերյալ, թե քրեական գործի վարույթն անաչառ չի եղել, քանի որ այն չի կարճվել, Կառավարությունը նշել է, որ Դաշնային սահմանադրական դատարանն անընդունելի էր համարել Դիմողի սահմանադրական բողոքը՝ բավարար հիմնավորման բացակայության պատճառով: Դիմողը պարտավոր էր բացատրել, թե ինչու սահմանադրական օրենքը ոչ միայն պահանջում է բացառել ոստիկանության հարցաքննության ժամանակ կորզված ցուցմունքները, այլ նաև՝ կարճել գործի վարույթը:

64. Երկրորդ՝ իրեղեն ապացույցների որոշ մասը դատաքննության ժամանակ ներկայացնելը բացառելու մերժման մասին գանգատի մասով Դիմողը չէր սպառել ներպետական պաշտպանության միջոցները: Ինչպես հաստատել էր Դաշնային արդարադատության դատարանը, Դիմողը կիրառելի ընթացակարգային կանոններին համապատասխան Դաշնային արդարադատության դատարանի առջև մանրամասն չէր հիմնավորել, որ նաև դեմ է Բիրշթայնում հայտնաբերված ապացույցների օգտագործմանը, որում գործի վարույթը կարճելու հայցի համեմատ բոլորովին այլ բնույթի էր: Դիմողը, մասնավորապես, չէր առարկել Դաշնային պետական դատախազի 2004թ. մարտի 9-ի հայտարարությանը, որտեղ ներկայացված էր բողոքի վերաբերյալ իրավական գնահատականն ու որտեղ նշված էր, որ Դիմողը չի բողոքարկել քրեական օրենսգրքի 136-րդ հոդվածի «ա» կետի 3-րդ ենթակետի ենթադրյալ խախտումը:

(բ) Դիմողը

65. Դիմողը համաձայն չէր այդ տեսակետին և պնդել է, որ ինքն սպառել է իրավական պաշտպանության ներպետական միջոցները: Դաշնային արդարադատության դատարանին ներկայացրած բողոքում Դիմողը հնարավորինս ընդգրկուն հայց էր ներկայացրել՝ ձգտելով քրեական գործի վարույթի կարճման՝ իրենից ցուցմունքների կորզման ձևի պատճառով: Ընդգրկուն հայցի ներքո նա ներկայացրել էր առանձին բողոք՝ իրենից կորզված խոստովանության արդյունքում ձեռք բերված իրեղեն ապացույցներն օգտագործելու անթույլատրելիության վերաբերյալ: Բողոքին Դիմողը կցել էր 2003թ. ապրիլի 9-ին իր կողմից ներկայացված նախնական բողոքների ամբողջական պատճենները: Դաշնային արդարադատության դատարանը մերժել էր իրավունքի հարցերով նրա բողոքը՝ առանց որևէ հիմնավորման:

66. Դիմողը նաև ընդգծել է, որ Դաշնային սահմանադրական դատարան ներկայացրած իր հաջորդ բողոքում ինքն ամբողջությամբ պարզաբանել էր իր գանգատը՝ վկայակոչելով դատարանի այլ առանցքային որոշումները և հանգամանալից ապացուցելով, որ վարույթը չկարճելն ու վիճարկվող իրեղեն ապացույցները չբացառելը խախտում են Հիմնական օրենքի 1-ին և 104-րդ հոդվածներով երաշխավորված իր իրավունքները:

3. Դատարանի գնահատականը

67. Մեծ պալատն իրավասու է քննել Կառավարության նախնական առարկությունը, քանի որ գանգատի ընդունելիության մասին Կառավարությունը մինչ այդ նույն փաստարկները ներկայացրել էր

Պալատին (տես՝ Պալատի վճռի կետ 84), Դատարանի կանոնակարգի 55-րդ և 54-րդ կանոններին համապատասխան (տես՝ Ն.Ս.-ն ընդդեմ Իտալիայի [GC], գանգատ թիվ 24952/94, կետ 44, ՄԻԵԴ 2002-X, Ազիմասն ընդդեմ Կիպրոսի [GC], գանգատ թիվ 56679/00, կետեր 32 և 37, ՄԻԵԴ 2004 III, Սեյդովիչն ընդդեմ Իտալիայի [GC], գանգատ թիվ 56581/00, կետ 41, ՄԻԵԴ 2006-II):

68. Դատարանը վերստին ընդգծում է, որ 35-րդ հոդվածի իմաստը կայանում է նրանում, որպեսզի մինչ իրենց ենթադրյալ խախտումների մասին որևէ բողոք ներկայացնելը՝ Պայմանավորվող կողմերը հնարավորություն ունենան կանխելու կամ շտկելու այդ խախտումները (տես, մասնավորապես, Civeat ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], գանգատ թիվ 29340/95, կետ 41, ՄԻԵԴ 1999 VI): Մինչդեռ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետը կիրառվում է որոշ աստիճանի ճկունությամբ և առանց ավելորդ ֆորմալիզմի, այն չի պահանջում միայն, որ գանգատներում հղում կատարվեն համապատասխան ներպետական դատարաններին, և որ արդեն իսկ կայացված որոշումները բողոքարկելու համար կիրառվեն իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցներ: Որպես կանոն, պահանջվում է, որ Դատարան ներկայացվելիք գանգատներում, մինչ այդ հղում կատարվեն այն նույն դատարանին, որը քննել է գործը՝ առնվազն ըստ էության, և ներպետական օրենքով սահմանված պաշտոնական պահանջներին ու ժամանակային սահմանափակումներին համապատասխան (տես՝ այլ աղբյուրների թվում Կարդոն ընդդեմ Ֆրանսիայի, 19 մարտի 1991թ., կետ 34, Series A, գանգատ թիվ 200, և Իլչին և այլք ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23145/93 և 25091/94 գանգատներ, կետեր 604 և 605, 13 նոյեմբերի 2003թ.):

69. Հետևաբար, ներպետական իրավական պաշտպանության միջոցներն սպառված չեն, եթե բողոքի քննությունը մերժվում է Դիմողի ընթացակարգային սխալի պատճառով: Սակայն այն դեպքերում, երբ չնայած Դիմողը չի պահպանել օրենքով սահմանված ձևը, իրավասու մարմինը, այնուամենայնիվ, բողոքն ըստ էության քննության է առնում, չի կարելի պնդել, որ Դիմողը չի սպառել ներպետական իրավական պաշտպանության միջոցները (համեմատության համար տես, *inter alia*, Միտրոպոլիա Բասարաբի Սի Իքսարաթուլ Փլայուրիլոն և այլք ընդդեմ Սոլդովայի (ըստ էության), գանգատ թիվ 45701/99, 7 հունիսի 2001թ., Ստալկան ընդդեմ Լեհաստանի (ըստ էության), գանգատ թիվ 43425/98, 2002թ. հոկտեմբերի 3, Յալոհն ընդդեմ Գերմանիայի (ըստ էության), գանգատ թիվ 54810/00, 26 հոկտեմբերի 2004թ., և վերոհիշյալ Վլադիմիր Ռոմանովի գործը, կետ 52):

70. Դատարանն արձանագրում է, որ Դիմողը գանգատ է ներկայացրել այն մասին, որ իրենից կորզված խոստովանության արդյունքում ձեռք բերված իրեղեն ապացույցները դատավարության ընթացքում որպես ապացույց օգտագործելու հետևանքով քրեական դատավարությունն արդար չի ընթացել: Այդ բողոքը նա բարձրացրել էր, մասնավորապես, 2003թ. ապրիլի 9-ին Շրջանային դատարան ուղարկած սկզբնական դիմումում՝ պահանջելով, որպեսզի դատարանը հայտարարի, որ նրանից անօրինական ճանապարհով կորզված ցուցմունքների շնորհիվ քննչական մարմիններին հայտնի դարձած բոլոր իրեղեն ապացույցների օգտագործումը դատաքննության ժամանակ արգելված է (տես՝ կետ 25): Դատարանը նշում է, որ Դաշնային արդարադատության դատարանին իրավունքի հարցերով ներկայացրած իր բողոքում Դիմողը վկայակոչել է այդ հայցը և ներկայացրել վերջինիս ամբողջական պատճենը (տես՝ կետ 37): Դաշնային արդարադատության դատարանը մերժել է այդ բողոքը՝ որպես վատ հիմնավորված՝ որևէ բացատրություն չտալով իր որոշմանը: Նման հանգամանքներում Դատարանը համոզված է, որ վարույթի ընթացքում Դիմողը Դաշնային արդարադատության դատարանին ներկայացրել է 6-րդ հոդվածի խախտման էության վերաբերյալ բողոք՝ իր նախադեպային իրավունքին համապատասխան: Մասնավորապես, նա չի կարող ենթադրություններ անել այն մասին, որ Դաշնային արդարադատության դատարանը կարող էր ուղղորդվել Դաշնային պետական դատախազի դիտողություններում Դիմողի բողոքի շրջանակն այլ կերպ մեկնաբանելու հանգամանքով: Քանի որ Դիմողը նոր բողոք էր ներկայացրել Դաշնային սահմանադրական դատարան այն մասին, որ հակասահմանադրական հետաքննության մեթոդների կիրառումը պետք է հանգեցնեի դատաքննության ժամանակ վիճարկվող իրեղեն ապացույցների օգտագործման արգելքին (տես՝ կետ 40), Դատարանը գտնում է, որ ներպետական դատարաններում դատավարության ամբողջ ընթացքում Դիմողը ներկայացրել է 6-րդ հոդվածի ներքո իր բողոքի էությունը:

71. Դատարանն այնուհետև արձանագրում է, որ Շրջանային դատարանում, Դաշնային արդարադատության դատարանում և Դաշնային սահմանադրական դատարանում Դիմողը պահանջել է հետաքննության ընթացքում հակասահմանադրական մեթոդների կիրառման պատճառով կարճել իր նկատմամբ ընթացող քրեական վարույթը (տես՝ կետեր 24, 37 և 40): Ինչպես որ վերը նշված դիմումում՝ (տես՝ կետ 144), այդ պահանջը վերաբերել է մինչ դատաքննությունը քննչական մարմինների կողմից հարցաքննության արգելված միջոցների շնորհիվ ձեռք բերված ապացույցները քրեական վարույթում օգտագործելու իրավական հետևանքներին: Դաշնային սահմանադրական դատարանը բավարար հիմնավորված չլինելու պատ-

ճառաբանությամբ այդ բողոքն անընդունելի է համարել: Դատարանը, սակայն, նշել է, որ իր որոշման մեջ Դաշնային սահմանադրական դատարանը հաստատել էր, որ հետաքննության ժամանակ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից կատարված Դիմողին ցավ պատճառելու սպառնալիքը վիրավորել է նրա մարդկային արժանապատվությունն ու խախտել դաժան վերաբերմունքի արգելքը, որն ամրագրված է Հիմնական օրենքում: Դատարանն այնուհետև նշել էր, որ հետաքննության հակասահմանադրական մեթոդների կիրառման ընթացակարգային խախտումը բավարար կերպով շտկվել է քրեական դատարանների կողմից շնորհիվ այն բանի, որ վերջիններս արգելել են վարույթի ընթացքում օգտագործել սպառնալիքի միջոցով կորզված ապացույցները, ուստի վարույթը կարճելու անհրաժեշտություն առկա չի եղել (տես՝ կետեր 42-44): Դատարանը գտնում է, որ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած դիրքորոշումը վկայում է, որ վերջինս առնվազն մասամբ քննության է առել քրեական վարույթը կարճելու մասին Դիմողի սահմանադրական բողոքի էությունը: Հետևաբար, այդ տեսանկյունից նույնպես չի կարելի պնդել, որ Դիմողը չի սպառել ներպետական իրավական պաշտպանության միջոցները:

72. Դատարանը գտնում է, որ Դիմողը ներպետական դատարաններին հնարավորություն էր ընձեռել շտկելու ենթադրյալ խախտումը, և եզրահանգում է, որ ներպետական իրավական պաշտպանության միջոցները չսպառելու մասին պետության փաստարկը պետք է մերժվի:

Գ. Համապատասխանությունը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին

1. Պալատի վճիռը

73. Պալատն արձանագրել է, որ 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերի խախտում տեղի չի ունեցել: Այն նշել է, որ, ելնելով քննչական մարմինների կողմից հարցաքննության ժամանակ կիրառված անչուլատրելի մեթոդների շարունակական ազդեցության հանգամանքից, Շրջանային դատարանը բացառել է հետաքննության ժամանակ Դիմողի կողմից ներկայացված բոլոր ապացույցների օգտագործումը: Սակայն ներպետական դատարաններն օգտագործել են Դիմողից կորզված ցուցմունքների անուղղակի արդյունքում ձեռք բերված որոշ իրեղեն ապացույցներ: Պալատը գտել է, որ 3-րդ հոդվածին հակասող մեթոդներով կորզված խոստովանության շնորհիվ ձեռք բերված իրեղեն ապացույցների օգտագործումը նույնքան մեծ կասկածի տակ է դնում դատավարության ընդհանուր անաչառության կանխավարկածը, որքան որ կորզված խոստովանության օգտագործումը: Սակայն սույն գործի առանձնահատկություններից կարելի է համարել, որ մեղադրական դատավճռի հիմքում ընկած է եղել Դիմողի կողմից դատավարության ժամանակ արված նոր խոստովանությունը: Մյուս իրեղեն ապացույցները, այդ թվում՝ վիճարկվող գլխավոր ապացույցը, սոսկ օժանդակ բնույթ են կրել և հաշվի են առնվել սոսկ խոստովանության ճշմարտացիությունն ապացուցելու համար:

74. Պալատը համամիտ չէր այն փաստարկի հետ, որ վիճարկվող իրեղեն ապացույցները դատարանում օգտագործել թույլ տալու պատճառով Դիմողը պաշտպանվելու որևէ տարբերակ այլևս չի ունեցել, ուստի դատավարության ժամանակ ստիպված է եղել խոստովանել իր մեղքը: Ներպետական դատավարության ժամանակ, որտեղ նրան օգնում էր դատապաշտպանը, Դիմողը հաստատել էր, որ խոստովանական ցուցմունք է տվել խղճի խայթ զգալով: Այն փաստը, որ դատավարության ժամանակ նրա խոստովանությունները տարբեր են եղել, կարող է վկայել Դիմողի պաշտպանվելու ռազմավարության փոփոխության մասին: Դիմողը նաև օգտվել է հնարավորությունից դատավարության ժամանակ վիճարկելու ներկայացված իրեղեն ապացույցներն իր դեմ օգտագործելու փաստը, որի կապակցությամբ Պալատը գտնում է, որ Շրջանային դատարանն այդ ապացույցների օգտագործումը թույլատրելով հավասարակշռել է կողմերի շահերը:

75. Հաշվի առնելով վերոհիշյալը՝ Պալատը հանգել է այն եզրակացությանը, որ վիճարկվող իրեղեն ապացույցների օգտագործման արդյունքում դատավարության անաչառությունը չի տուժել:

2. Կողմերի դիրքորոշումները

(ա) Դիմողը

76. Ըստ Դիմողի՝ 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված իրեղեն ապացույցներն օգտագործելու արդյունքում քրեական դատավարությունը կորցրել է անաչառությունը՝ հակասելով 6-րդ հոդվածին: Ապացույցներն օգտագործելու թույլտվության հետևանքով Դիմողն ամբողջությամբ զրկվել է պաշտպանվելու հնարավորությունից: Նա նաև զրկվել է իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքն օգտագործելու

միջոցով պաշտպանվելու հնարավորությունից: Դիմողը հայտարարել է, որ Բիրշթայնում և այնտեղից վերադառնալուց հետո ապացույցը ձեռք է բերվել ոստիկանության թելադրանքով, որն ուղղակիորեն ստիպել էր նրան մատնանշել տղայի դիակի գտնվելու վայրը: Նրան ստիպել են ոտաբոբիկ քայլել դեպի այն վայրը, որտեղ նա թաքցրել էր Ձ.-ի դին: Այն փաստը, որ ոստիկանությունը տեսագրել է, թե ինչպես է Դիմողն ուղղություն ցույց տալիս դեպի Ձ.-ի մարմնի գտնվելու վայրը և այնուհետև հայտնաբերում դիակը, վկայում էր, որ Բիրշթայնում տեղի ունեցած իրադարձությունների նպատակը ոչ թե երեխայի կյանքը փրկելն էր, այլ այնպիսի եղանակով ցուցմունքներ կորզելը, որը կապահովեր Դիմողի մեղադրական դատավճռի կայացումը:

77. Դիմողը պնդել է, որ կորզված գլխավոր ապացույցը որոշիչ, այլ ոչ թե օժանդակ դեր է կատարել իր մեղադրական դատավճռի ապահովման հարցում: Թեև Դիմողը չի բացառել, որ ցուցմունքներ չտալու դեպքում իրեն կարող էին ներկայացվել այլ մեղադրանքներ, սակայն կորզված խոստովանության արդյունքում մեղքը խոստովանող ցուցմունքները միանշանակ անհրաժեշտ էին մարդասպանության համար մեղադրանք ներկայացնելու և պատիժ սահմանելու համար: Այն պահին ոստիկանությունը չուներ որևէ այլ հստակ ճանապարհ, որը թույլ կտար ձեռք բերել այդ ապացույցը: Կարելի էր միայն ենթադրել, թե ոստիկանությունը արդյոք երբևէ կգտնի դին, թե՛ ոչ:

78. Այն բանից հետո, երբ գործը քննող դատարանը դատավարության սկզբում մերժել էր 3-րդ հոդվածի խախտմամբ կորզված ապացույցը բացառելու իր դիմումը, դատավարության ելքն այդ պահին, ըստ էության, կանխորոշված էր: Ցանկացած հնարավոր պաշտպանական ռազմավարություն, օրինակ՝ լռություն պահպանելու իրավունքը կամ Ձ.-ի սպանությունը որպես պատահականություն ներկայացնելը կամ դատավճռի մեղմացման հույսով դատավարության սկզբնական փուլում մեղքն ամբողջությամբ իր վրա վերցնելը, կորցրել էր իմաստը: Դատավարության երկրորդ օրը Դիմողը մասնակի խոստովանություն էր արել, իսկ Ձ.-ի միտումնավոր սպանության մասին խոստովանել էր միայն դատավարության վերջում, այն բանից հետո, երբ դատավարության ընթացքում իր դեմ օգտագործվել էին բոլոր ապացույցները, որոնք ինքը փորձել էր բացառել: Իրականում նույնիսկ մեղադրող կողմը և բոլոր օժանդակող դատախազները, պատժի մեղմացման որևէ հնարավորության դեմ լինելով հանդերձ, նշել էին, որ Դիմողը խոստովանել էր միայն այն ամենը, ինչն արդեն իսկ ապացուցված էր:

79. Դիմողն այնուհետև ներկայացրել է, որ անկախ նրանից, թե հարցաքննության ձևը կորակվի որպես խոշտանգում կամ անմարդկային վերաբերմունք, Կոնվենցիան (նա վկայակոչել է, մասնավորապես, Դատարանի վճիռը վերոհիշյալ Jalloh գործով) և միջազգային իրավունքի նորմերը (Քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքների մասին միջազգային դաշնագրի 14-րդ հոդված, Խոշտանգումների դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 15-րդ և 16-րդ հոդվածներ) երաշխավորում են խոշտանգումների և անմարդկային վերաբերմունքի ամբողջական արգելքի խախտմամբ ձեռք բերված բոլոր ապացույցների բացառումը: Հակառակ ներպետական դատարանների և Պալատի կողմից արտահայտված դիրքորոշման Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով երաշխավորված բացարձակ իրավունքի պաշտպանությունը չի կարող և չպետք է հակադրվի այլ շահերի, ինչպիսին է մեղադրանքի ապահովման բավարարումը: Խնդրո առարկա հանդիսացող ապացույցի բացառումն սկզբունքորեն կարևոր էր խոշտանգման և դաժան վերաբերմունքի բոլոր լծակները վերացնելու համար և դրանով իսկ կանխարգելելու նման վարքագծի հետագա գործնական դրսևորումը:

(բ) Կառավարությունը

80. Կառավարությունը Մեծ պալատին կոչ է արել հաստատել Պալատի այն եզրակացությունը, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերի խախտում տեղի չի ունեցել: Ինչ վերաբերում է վիճարկվող ապացույցի ձեռքբերման ճանապարհին, Կառավարությունը հերքել է այն, որ Դիմողին ստիպել են ոտաբոբիկ քայլել, ինչպես նաև նրա նկատմամբ նոր սպառնալիքներ են հնչեցվել Բիրշթայնում կամ այնտեղից վերադառնալիս:

81. Կառավարությունն ընդունել է, որ Շրջանային դատարանը դատավարության սկզբում որոշում էր կայացրել դատավարության ժամանակ գործի ապացույցներին կցել Բիրշթայնում ձեռք բերված իրեղեն ապացույցները: Այնուամենայնիվ, Դիմողը ներպետական դատարանների առջև հաստատել էր, որ խղճմտանքից և ամբողջ պատասխանատվությունն իր վրա վերցնելու ցանկանությունից դրդված, նա կամավոր խոստովանել էր դատարանի առջև, թեև կարող էր լռություն պահպանել կամ ստել դատարանին: Հնարավոր է, որ նա փորձել էր փոխել իր ռազմավարությունը՝ հուսալով, որ ավելի մեղմ պատիժ կստանա, սակայն դա չի վերաբերել ապացույցը դատարանում օգտագործելուն, որին նա դեմ

եր: ճիշտ չէ, որ դատարանի առջև խոստովանելուց բացի, Դիմողը որևէ այլընտրանք չուներ, քանի որ, ինչպես հաստատել էր վարույթն իրականացնող դատարանը, նոր խոստովանություն չտալու դեպքում հնարավոր էր, որ Դիմողին մարդասպանության մեջ մեղավոր չճանաչվեր: Դատարանի կողմից պատշաճ ձևով ծանուցվելուց հետո Դիմողը դատավարության երկրորդ օրը խոստովանական ցուցմունք էր տվել, որից պարզ էր դարձել, որ նա դիտավորությամբ էր սպանել Ջ.-ին: Դատավարության ժամանակ արված առաջին և երկրորդ խոստովանությունների միջև տարբերությունն այնքան էլ մեծ չէր և կայանում էր նրանում, որ առաջին անգամ խոստովանելիս Դիմողը չէր նշել, որ նա ի սկզբանե նախատեսել էր սպանել Ջ.-ին: Այդ լրացուցիչ խոստովանությունն այլևս անհրաժեշտ չէր մարդասպանությունն ապացուցելու համար:

82. Կառավարությունն ընդգծել է, որ դատարանը Դիմողին մեղավոր էր ճանաչել՝ հիմնվելով դատարանի առջև վերջինիս խոստովանության վրա: Բիրշթայնում ձեռք բերված իրեղեն ապացույցները, այդ թվում՝ Ջ.-ի դին և դիահերձման վերաբերյալ զեկույցը, ինչպես նաև լճակի մոտ հայտնաբերված՝ Դիմողի ավտոմեքենայի անվաղողերի հետքերը սոսկ օժանդակ դեր էին կատարում և օգտագործվել էին միայն որպես դատարանում Դիմողի արած խոստովանության ապացույց: Այդ փաստը հստակ նշվել էր Շրջանային դատարանի մեղադրական դատավճռում:

83. Կառավարությունը նշել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածն ապացույցի ընդունելիության վերաբերյալ որևէ կանոն, որպես այդպիսին, չի ներառում, և այդ հարցը հիմնականում կարգավորվում է ներպետական օրենսդրությամբ: Կառավարությունը նշել է, որ Կոնվենցիան պահանջում է մարդասպանի նկատմամբ կիրառել քրեական օրենքը: Առևանգված երեխայի մարդասպանին պատժելու հանրային շահը չափազանց մեծ էր: Կառավարությունը նաև հայտնել է այն կարծիքը, որ Միացյալ Նահանգների Գերագույն դատարանի նախադեպային իրավունքը, որն առավել սկզբունքորեն էր արգելում «թունավոր ծառի պտուղների» օգտագործումը, լուրջ վերլուծության կարիք ունի: Օրինակ՝ նախադեպային նշանակություն ունեցող *Nix v. Williams* գործով (11 հունիսի 1984թ. (467 U.S. 431), տես՝ կետ 73) Գերագույն դատարանը գտել էր, որ խախտումներով կատարված հետաքննության արդյունքում հայտնաբերված դիակը կարող է ծառայել որպես ապացույց, եթե ակնհայտ է, որ այն ցանկացած դեպքում հայտնաբերվելու է: Հավանականությունը մեծ է, որ ներկա գործում Ջ.-ի դին, որը Դիմողը թաքցրել էր այնպիսի վայրում, ուր նա մինչ այդ այցելել էր, վաղ թե ուշ գտնվելու էր:

(գ) Երրորդ կողմերի փաստարկները

(i) Ջ.-ի ծնողները

84. Ջ.-ի ծնողների ներկայացմամբ Դիմողի դատավարությունը բավարարել է 6-րդ հոդվածի պահանջները: Դատարանում Դիմողը երբեք չէր նշել, որ իրեն հարկադրել են խոստովանել, փոխարենը պարբերաբար կրկնել էր, որ խոստովանություններն անում էր կամավոր և ի հարգանք գոհի ընտանիքի անդամների: Նրանք նշել են, որ Դիմողի դատավարության երկրորդ օրն արդեն նա խոստովանել էր Ջ.-ին խեղդամահ անելու մասին, թեև այդ պահին ժխտել էր, որ մինչ նրան առևանգելն էր ծրագրել նրա սպանությունը: Դատավարության հետագա ընթացքում նա խոստովանել էր, որ ի սկզբանե նախատեսել էր երեխայի սպանությունը:

85. Ջ.-ի ծնողներն այնուհետև նշել են, որ դատավարության վերջում Դիմողը հաստատել էր, որ գործի հետաքննության ընթացքում իր կողմից արված խոստովանությունները դատարանում որպես ապացույց օգտագործելու արգելքի արդյունքում նա կանգնել էր լռություն պահպանելու կամ խոստովանելու երկընտրանքի առջև և չի կարող ասել, որ ամեն ինչ կանխորոշված է եղել: Նա հայտարարել էր, որ սեփական կամքով հիմնովին խոստովանում է հանցագործություն կատարելը՝ գիտակցելով նույնիսկ այն վտանգը, որ դա որևէ մեղմացուցիչ ազդեցություն չի ունենալու իր դատավճռի վրա: Հետագայում Դիմողի կողմից հրապարակված գրքում (որը կոչվում էր *Allein mit Gott – der Weg zurück* («Աստծո հետ միայնակ՝ վերադարձի ճանապարհը»)) որևէ նշում չկար, որ դատարանում նա խոստովանել էր ոստիկանության հարցաքննության ազդեցության տակ: Գրքում խոստովանության դրդապատճառները ներկայացնելիս Դիմողը հաստատել էր, որ ցանկացել էր ցույց տալ, որ զղջում է արածի համար և այդ պատճառով մանրամասն նկարագրել էր իր գործողությունները՝ վտանգ առաջացնելով, որ խոստովանությունը դատավճռի վրա որևէ հետևանք չի թողնի (տես՝ էջեր 225-26): Ուստի նրա վարքագիծը դատարանում պայմանավորված չէր վիճարկվող ապացույցները դատարանում օգտագործելու մասին ենթադրյալ որոշմամբ:

(ii) Redress Trust-ը

86. Redress Trust-ը նշել է, որ խոշտանգման կամ դաժան վերաբերմունքի միջոցով կորզված տեղեկատվությունն արգելելու կանոնի հիմքում ընկած են հետևյալ նկատառումները. (i) խոշտանգման միջոցով ձեռք բերված տեղեկատվության անհուսալիությունը, (ii) խոշտանգման՝ քաղաքակրթության արժեքների ոտնահարումը, (iii) հանրային քաղաքականության նպատակը՝ վերացնել խոշտանգում կիրառելու բոլոր լծակներն աշխարհի ցանկացած երկրում, (iv) անհրաժեշտությունն ապահովելու այն կողմի հիմնական շահերը (պատշաճ դատավարության և արդարության), որի դեմ օգտագործվել է ապացույցը, և (v) դատական գործընթացի անաչառության պահպանման անհրաժեշտությունը:

87. Խոշտանգման կամ անմարդկային վերաբերմունքի միջոցով կորզված ապացույցները դատարանում օգտագործելու արգելքը սահմանված է բազմաթիվ միջազգային հռչակագրերով, կանոններով, բանաձևերով և կոնվենցիաներով: Redress Trust-ն արտահայտել է այն տեսակետը, որ բացառողական կանոնը վերաբերում է ոչ միայն խոշտանգման հետևանքով արված խոստովանություններին, այլ նաև դրանց միջոցով ձեռք բերված ապացույցներին, թեև Խոշտանգման դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածը (տես՝ կետ 64), մասնավորապես, ավելի նեղ իմաստով է սահմանված: Օրինակ՝ ՄԱԿ-ի Մարդու իրավունքների հանձնաժողովի 1982թ. մայիսի 30-ի թիվ 7 Ընդհանուր մեկնաբանությունում (տես՝ կետ 70) նշված է, որ խոշտանգման արգելքի նկատմամբ արդյունավետ հսկողություն սահմանելու համար անհրաժեշտ է, որպեսզի դատարանում բացառվի ինչպես խոշտանգման կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի միջոցով կորզված խոստովանության, այնպես էլ այլ ապացույցների օգտագործումը: Հարավային Աֆրիկայի Հանրապետության Գերագույն վճռաբեկ դատարանը 2008թ. ապրիլի 10-ի Mthemba-ն ընդդեմ պետության գործում (տես՝ կետ 74), նույնպես արձանագրել էր, որ խոշտանգմամբ կորզված ցանկացած ապացույցի, այդ թվում՝ իրեղեն ապացույցի օգտագործման դեպքում դատավարությունը կորցնում է անաչառությունը: Դա հավասար չափով վերաբերում է դաժան վերաբերմունքի այլ դրսևորումներին: Դատարանի եզրակացությունները Jalloh (վերոհիշյալ, կետեր 99 և 104-07) և Հարությունյանն ընդդեմ Հայաստանի (գանգատ թիվ 36549/03, կետ 63, ՄԻԵԴ 2007 VIII) գործերով վկայում են հօգուտ այդ մոտեցմանը:

3. Դատարանի գնահատականը

(ա) Կիրառելի սկզբունքների ամփոփ շարադրանքը

88. Դատարանը վերստին նշում է, որ Կոնվենցիայի 19-րդ հոդվածի համաձայն՝ իր դերը կայանում է Պայմանավորվող կողմերի ստանձնած պարտավորությունների կատարումն ապահովելու խնդրում: Մասնավորապես, Դատարանի պարտականությունների մեջ չի մտնում ներպետական դատարանի կողմից թույլ տրված փաստային կամ իրավական ենթադրյալ սխալների շտկումը, եթե այդ սխալները չեն հանգեցնում Կոնվենցիայով պաշտպանվող իրավունքների կամ ազատությունների խախտմանը: Թեև 6-րդ - հոդվածը երաշխավորում է ազատ լուսնների իրավունքը, ապացույցն ընդունելի լինելու հարցում այն որևէ ուղղակի կանոն չի սահմանում, և այդ հարցը հիմնականում կարգավորվում է ներպետական օրենսդրության ներքո (տես՝ Շինքն ընդդեմ Շվեյցարիայի, 12 հուլիսի 1988թ., կետեր 45-46, Series A, գանգատ թիվ 140, Թիքսիերա դե Կաստրոն ընդդեմ Պորտուգալիայի, 9 հունիսի 1998թ., կետ 34, Ձեկույցներ 1998 IV, և Հիգլասն ընդդեմ Չեխիայի Հանրապետության, գանգատ թիվ 5935/02, կետ 84, 1 մարտի 2007թ.):

89. Հետևաբար, սկզբունքորեն Դատարանի խնդիրը չէ սկզբունքորեն որոշել, թե ապացույցի որևէ ձև, օրինակ՝ ներպետական օրենքին չհամապատասխանող ձևով կորզված, արդյոք կարող է ընդունելի լինել: Հարցը, որին պետք է պատասխան տրվի, կայանում է նրանում, թե գործի վարույթը, այդ թվում՝ ապացույցի ձեռք բերման եղանակը, արդյոք արդար է եղել: Այդ նպատակով անհրաժեշտ է նաև վիճարկվող անօրինականության ուսումնասիրությունը և, Կոնվենցիայի որևէ այլ իրավունքի խախտում բացահայտելու դեպքում, խախտման բնույթի վերլուծությունը (տես, մասնավորապես, Խանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, գանգատ թիվ 35394/97, կետ 34, ՄԻԵԴ 2000 V, P.G. և J.H. ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, գանգատ թիվ 44787/98, կետ 76, ՄԻԵԴ 2001-IX, և Ալանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, գանգատ թիվ 48539/99, կետ 42, ՄԻԵԴ 2002 IX):

90. Որոշելիս, թե արդյոք վարույթն ընդհանուր առմամբ եղել է արդարացի, հաշվի պետք է առնել նաև այն, թե հարգվել են, արդյոք, պաշտպանվելու իրավունքները: Մասնավորապես, պետք է ուսումնա-

սիրել, թե Դիմողին արդյոք հնարավորություն ընձեռվել է վիճարկելու ապացույցի իսկությունն ու առարկել այն օգտագործելու դեմ: Բացի դրանից, պետք է հաշվի առնել ապացույցի որակը, ինչպես նաև այն հանգամանքները, որոնցում այն ձեռք է բերվել, և այն, թե այդ հանգամանքներն արդյոք կասկածի տակ են դրել ապացույցի հուսալիությունը կամ իսկությունը: Թեև ապացույցի՝ այլ օժանդակող նյութերով հաստատված չլինելը ոչ միշտ է նշանակում, որ այն անվստահելի է, սակայն, այն դեպքերում, երբ ապացույցը համոզիչ է և բացակայում է վեջինիս հուսալիության վերաբերյալ որևէ կասկած, ապացույցը հաստատելու կարիքն ավելի նվազ է (տես, մասնավորապես, վերոհիշյալ Khan, կետեր 35 և 37, վերոհիշյալ Allan, կետ 43, և վերոհիշյալ Jalloh, կետ 96): Այդ կապակցությամբ Դատարանը լրացուցիչ ուշադրություն է դարձնում այն հանգամանքին, թե ապացույցը վարույթի ելքի համար արդյոք որոշիչ դեր ունեցել է, թե՛ ոչ (համեմատության համար տես, մասնավորապես, Khan, վերոհիշյալ, կետեր 35 և 37):

91. Ինչ վերաբերում է Կոնվենցիայի բացահայտված խախտման բնույթի ուսումնասիրությանը, Դատարանը վերստին կրկնում է, որ այն հարցը, թե 8-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցի օգտագործման արդյունքում արդյոք դատավարությունը 6-րդ հոդվածի իմաստով կորցրել է իր անաչառությունը, պետք է որոշվի հաշվի առնելով գործի բոլոր հանգամանքները, այդ թվում՝ Դիմողի պաշտպանության իրավունքները հարգելը և խնդրո առարկա հանդիսացող ապացույցի որակն ու կարևորությունը (տես, մասնավորապես, վերոհիշյալ Խանն, կետեր 35-40, P.G. և վերոհիշյալ Ջ.Յ.-ն ընդդեմ Սիացյալ Թագավորության, կետեր 77-79, և Բիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի [GC], գանգատ թիվ 4378/02, կետեր 94-98, ՄԻԵԴ 2009-..., որում բացահայտվել էր 6-րդ հոդվածի խախտումը): Սակայն 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցը քրեական դատավարությունում օգտագործելու դեպքում հաշվի են առնվում հատուկ նկատառումները: Նման ապացույցի օգտագործումը, որը կորզվել է Կոնվենցիայով երաշխավորված առանցքային և բացարձակ իրավունքներից մեկի խախտումով, միշտ լուրջ խնդիրներ է առաջացնում դատավարության անաչառության առումով, եթե նույնիսկ նման ապացույցի օգտագործումը որոշիչ դեր չի կատարվել Դիմողին մեղավոր ճանաչելու համար (տես Իչոսն ընդդեմ Թուրքիայի (ըստ էության), գանգատ թիվ 54919/00, 9 հունվարի 2003թ., վերոհիշյալ Jalloh, կետեր 99 և 104, Գյոքմինն ընդդեմ Թուրքիայի, գանգատ թիվ 72000/01, կետեր 73-74, 17 հոկտեմբերի 2006թ., և վերոհիշյալ Չարությունյանն ընդդեմ Չայաստանի, կետ 63):

91. Խոստովանությունների էության հարցում Դատարանը, հետևաբար, հանգել է այն եզրակացությանը, որ դատական վարույթում համապատասխան փաստերը պարզելու համար խոշտանգման (համեմատության համար տես՝ ճրս և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, գանգատ թիվ 46213/99, կետ 60, 20 հունիսի 2006, վերոհիշյալ Չարությունյանն ընդդեմ Չայաստանի, կետեր 63, 64 և 66, և Լիվինթան ընդդեմ Մոլդովայի, գանգատ թիվ 17332/03, կետեր 101 և 104-05, 16 դեկտեմբերի 2008) կամ 3-րդ հոդվածին հակասող այլ դաժան վերաբերմունքի միջոցով կորզված ապացույցի ընդունելիության արդյունքում (համեմատության համար տես՝ Սյոլլիմիզն ընդդեմ Թուրքիայի, գանգատ թիվ 46661/99, կետեր 107 և 122-124, 21 սեպտեմբերի 2006թ., և վերոհիշյալ Գյոքմինի գործը, կետեր 73-74) դատավարությունն անբողջությամբ կորցնում է անաչառությունը: Այդ եզրակացությունը կիրառելի է անկախ ապացույցների իրական արժեքից և անկախ նրանից, թե դրանց օգտագործումն արդյոք որոշիչ դեր է կատարել մեղադրյալին մեղավոր ճանաչելու համար (ibid.):

93. Ինչ վերաբերում է 3-րդ հոդվածին հակասող դաժան վերաբերմունքի ուղղակի արդյունքում ձեռք բերված իրեղեն ապացույցը դատարանում օգտագործելուն, Դատարանը գտնում է, որ իրեղեն ապացույցը, որը ձեռք է բերվել բռնության գործադրման միջոցով, առնվազն այն դեպքերում, երբ այդ բռնությունը կարելի է որակել որպես խոշտանգում, երբեք չի կարող մեղադրյալի մեղքի ապացույց հանդիսանալ՝ անկախ դրա իրական արժեքից: Ցանկացած այլ կարծիք ծառայելու է հօգուտ բարոյապես անթույլատրելի վարքագծի անուղղակի օրինականացմանը, որը 3-րդ հոդվածի հեղինակները ձգտել են արգելել կամ բառացիորեն՝ «օրենքի պատճենը կանգնեցնել բռնության առջև» (տես՝ վերոհիշյալ Jalloh, կետ 105): Jalloh գործով վճռում Դատարանն անպատասխան էր թողել այն հարցը, թե անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող, սակայն խոշտանգում չհանդիսացող գործողության միջոցով ձեռք բերված իրեղեն ապացույցի օգտագործման արդյունքում արդյոք դատավարությունն անվերապահորեն կորցնում է անաչառությունը՝ անկախ ապացույցի կարևորությունից, իրական արժեքից և մեղադրյալին այն դատարանում օգտագործելը վիճարկելու ընձեռվող հնարավորություններից (ibid., կետեր 106-107): Դատարանն այդ գործում արձանագրել էր 6-րդ հոդվածի խախտում (ibid., կետեր 107-108):

94. Ինչ վերաբերում է այն ապացույցների օգտագործմանը, որոնք ձեռք են բերվել լռություն պահպանելու և իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքի խախտմամբ, Դատարանը վերստին հիշեցնում է, որ վերջիններս միջազգայնորեն ճանաչված սկզբունքներ են, որոնք հանդիսանում են 6-րդ հոդվածով

երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքի անկյունաքարը: Դրանց իմաստը կայանում է, մասնավորապես, իշխանությունների կողմից կիրառվող անօրինական հարկադրանքից մեղադրյալին պաշտպանելու մեջ՝ թույլ տալով խուսափել դատական սխալներից և երաշխավորել 6-րդ հոդվածի պահանջների կատարումը: Իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքը, մասնավորապես, նախատեսում է, որ դատախազությունը մեղադրյալի դեմ հարուցված քրեական գործն ապացուցելիս չպետք է դիմի այնպիսի ապացույցների օգնությանը, որոնք ձեռք են բերվել հարկադրանքի և մեղադրյալի կամքն անտեսելու ճանապարհով (տես, մասնավորապես, Saunders ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 17 դեկտեմբերի 1996թ., կետ 68, Չեկոյցներ 1996-VI, Յինին և ՄաքԳինսն ընդդեմ Իռլանդիայի, գանգատ թիվ 34720/97, կետ 40, ՄԻԵԴ 2000-XII, և վերոհիշյալ Ջալոհի գործը, կետ 100):

(բ) Սույն սկզբունքների կիրառումը տվյալ գործով

95. Բանի որ 6-րդ հոդվածի 3-րդ կետի՝ պաշտպանվելու և իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքի վերաբերյալ պահանջները հանդիսանում են 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքի առանձին բաղադրիչները, Դատարանը համատեղ կքննիբողոքների համապատասխանությունն այդ երկու պայմաններին (այլ աղբյուրների շարքում տես, *indisch* ընդդեմ Ավստրիայի, 27 սեպտեմբերի 1990թ., կետ 23, Series A, գանգատ թիվ 186, Լյուդին ընդդեմ Շվեյցարիայի, 15 հունիսի 1992թ., կետ 43, Series A գանգատ թիվ 238, Funke ընդդեմ Ֆրանսիայի», 25 փետրվարի 1993թ., կետ 44, Series A գանգատ թիվ 256 A, և վերոհիշյալ Սոնդերսի գործը, կետ 68):

96. Դիտարկելիս վերոհիշյալ սկզբունքների լույսի ներքո այն հարցը, թե Դիմողի քրեական դատաքննությունը, որը դատավարության առաջին օրվանից առարկել էր Կոնվենցիայով երաշխավորված իր իրավունքների խախտմամբ կորզված ապացույցներն օգտագործելու դեմ, արդյոք կարող է ամբողջությամբ արդարացի համարվել, Դատարանն առաջին հերթին պետք է հաշվի առնի դիտարկվող խախտման բնույթը և այն, թե որքանով է այն նպաստել վիճարկվող ապացույցի ձեռք բերմանը: Դատարանն անդրադառնում է իր նախորդ հետևությանը, որի համաձայն՝ 2002թ. հոկտեմբերի 1-ին Ե.-ի կողմից անցկացված հարցաքննության ժամանակ Դիմողի տված ցուցմունքները կորզվել էին Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտմամբ (տես՝ կետ 108): Դատարանն այնուհետև հանգել էր այն եզրակացությանը, որ չկար որևէ ապացույց, որ Բիրշթայնում գտնվելիս կամ այնտեղ ժամանելու կամ մեկնելու ժամանակ Դիմողին կրկին սպառնացել էին՝ իրեղեն ապացույցներ կորզելու համար (տես՝ կետ 99):

97. Դատարանը հաշվի է առնում, որ Շրջանային դատարանը հանգել էր հետևությանը, որ սպառնալիքի ներքո Դիմողից կորզված ցուցմունքները, այդ թվում՝ Բիրշթայնում և այնտեղից վերադառնալիս ոստիկանության բաժանմունքում ձեռք բերված տվյալները, հարցաքննության ժամանակ արված սպառնալիքների շարունակական ազդեցության արդյունք էին, և այդ պատճառով անընդունելի էին (տես՝ կետ 29), սակայն ընդունելի էր համարել այդ ցուցմունքների շնորհիվ ձեռք բերված իրեղեն ապացույցները: Դատարանը նշել է, որ ներպետական դատարաններում դատաքննության ժամանակ վիճարկվող իրեղեն ապացույցը որակվել էր որպես ապացույց, որը հայտնի էր դարձել քննչական մարմիններին Դիմողից կորզված ցուցմունքների շնորհիվ (շարունակական ազդեցություն (*Fernwirkung*) – տես՝ կետ 31): Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ներքո սեփական գնահատման նպատակների համար Դատարանը որոշիչ է համարում այն, որ 3-րդ հոդվածի խախտմամբ Դիմողի հարցաքննության և վերջինիս ցուցմունքների շնորհիվ իշխանությունների կողմից ձեռք բերված իրեղեն ապացույցների, այդ թվում՝ Ջ.-ի դիակի հայտնաբերման և դրան հետևած դիախերձման վերաբերյալ զեկույցի, լճակի մոտ Դիմողի ավտոմեքենայի հետքերի, ինչպես նաև Ջ.-ի ուսապարկի, հագուստի և Դիմողի գրամեքենայի հայտնաբերման միջև առկա էր պատճառահետևանքային կապ:

98. Բացի դրանից, 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցի վերաբերյալ 6-րդ հոդվածի իմաստով խնդիր է առաջանում միայն այն դեպքում, եթե այդ ապացույցը դատավարության ժամանակ օգտագործման համար պիտանի է ճանաչվել: Դատարանը նշում է, որ դատավարության ժամանակ Շրջանային դատարանն ընդունելի չի համարել հետաքննության գործընթացում Դիմողի կողմից արված բոլոր խոստովանությունները, որոնք արվել են սպառնալիքի կամ դրա շարունակական ազդեցության տակ (տես սույն վճռի 28-30 կետերը): Սակայն, դատավարության սկզբում մերժելով Դիմողի միջնորդությունը՝ դատարանը հրաժարվեց արգելել 3-րդ հոդվածի խախտմամբ Դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված վերաբերմունքի շարունակական ազդեցության տակ Դիմողի կողմից տրված ցուցմունքների շնորհիվ իշխանությունների կողմից ձեռք բերված իրական ապացույցների օգտագործումը (տես սույն վճռի կետ 31):

99. Դատարանը հետևաբար պետք է գնահատի դատավարության անաչառությունը, հաշվի առնելով 3-րդ հոդվածին հակասող ճանապարհով ձեռք բերված իրական ապացույցի օգտագործման թույլտվությունը, որը կորզվել էր ոչ թե խոշտանգման, այլ անմարդկային վերաբերմունքի արդյունքում: Ինչպես նշվել էր վերը (տես սույն վճռի 166-167 կետերը), Եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքով մինչ օրս որոշված չէ թե արդյոք նման ապացույցի օգտագործման յուրաքանչյուր դեպքում դատավարությունը կորցնում է անաչառությունը, անկախ գործի հանգամանքներից: Դատարանը, սակայն, գտել է, որ ինչպես 3-րդ հոդվածի խախտում հանդիսացող վերաբերմունքի արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների, անկախ նրանից, թե այդ վերաբերմունքը որակվում է որպես խոշտանգում, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող, այնպես էլ խոշտանգման արդյունքում ձեռք բերված իրական ապացույցների օգտագործման դեպքում դատավարությունն ինքնաբերաբար կորցնում է անաչառությունը և տեղի է ունենում 6-րդ հոդվածի խախտում (տես սույն վճռի կետեր 166-167):

100. Դատարանը նշում է, որ բացառող կանոնի կիրառման ճշգրիտ շրջանակի վերաբերյալ Կոնվենցիայի Մասնակից պետությունների, այլ պետությունների դատարանների և մարդու իրավունքները պաշտպանող այլ միջազգային կառույցների միջև հստակ կոնսենսուս առկա չէ (տես՝ կետեր 69-74): Մասնավորապես, խնդրո առարկա է հանդիսանում այն, թե այն հանգամանքը, որ վիճարկվող ապացույցը, հետաքննության արգելված եղանակից անկախ, հետագայում ամեն դեպքում ձեռք էր բերվելու, արդյոք կարող է ազդեցություն թողնել այդ ապացույցը դատարանում օգտագործելու թույլտվության վրա:

101. Դատարանը նաև լավատեղյակ է այդ հարցում առկա տարբեր հակադիր իրավունքների և շահերի մասին: Մի կողմից, արժանահավատ և համոզիչ ապացույցի բացառումը քրեական դատավարությունում կարող է խոչընդոտել կատարված հանցագործության արդյունավետ քննությանը: Կասկած չի հարուցում, որ հանցագործության զոհերը և նրանց ընտանիքները, ինչպես նաև հանրությունը, շահագրգռված են հանցագործներին դատելու և պատժելու հարցում, ընդ որում սույն գործում այդ շահը չափազանց մեծ դեր էր կատարում: Ավելին, ներկա գործն առանձնահատուկ է նաև այն տեսակետից, որ վիճարկվող իրեղեն ապացույցը ձեռք էր բերվել անօրինական հարցաքննության արդյունքում, որի բուն նպատակը ոչ թե նախաքննության առաջխաղացման ապահովումն էր, այլ կանխարգելիչ նպատակը, այսինքն՝ երեխայի կյանքը փրկելը, ուստի՝ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածով երաշխավորված մեկ այլ հիմնարար իրավունքի պաշտպանությունը: Մյուս կողմից՝ քրեական դատավարությունում մեղադրյալն ունի արդար դատաքննության իրավունք, որը կարող է վտանգվել, եթե ներպետական դատարաններն օգտագործեն անմարդկային վերաբերմունքի միջոցով կորզված ապացույցը, այդպիսով՝ խախտելով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով երաշխավորված առանցքային և բացարձակ իրավունքը: Իրոք, դատավարության անաչառության և օրենքի գերակայությամբ քաղաքակիրթ հասարակության արժեքների պաշտպանության հարցում նույնպես առկա է մեծ հասարակական շահագրգռվածություն:

102. 6-րդ հոդվածի համատեքստում հաշվի առնելով վերոհիշյալ հակադիր շահերը՝ Դատարանը միաժամանակ չի կարող անտեսել այն փաստը, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով ամրագրված իրավունքը բացարձակ է: Վերջինիս բացարձակ բնույթը չի ենթադրում որևէ այլ շահի հակադրում, ինչպիսիք են քննվող հանցագործության ծանրությունը կամ քրեական գործի արդյունավետ քննության հանրային շահը, քանի որ հակառակ դեպքում կխարխլվի այդ իրավունքի բացարձակ բնույթը (տես, *mutatis mutandis*, վերոհիշյալ *Saadi* ընդդեմ Իտալիայի, կետեր 138-39): Դատարանի տեսակետից՝ ոչ մարդու կյանքի պաշտպանությունը, ոչ էլ քրեական մեղադրանքի ապահովումը չի կարող ապահովվել 3-րդ հոդվածով ամրագրված խոշտանգման չենթարկվելու բացարձակ իրավունքի ոտնահարման հաշվին, քանի որ արդյունքում կզոհաբերվեն վերոհիշյալ արժեքներն ու կվարկաբեկվի արդարադատության գործընթացը:

103. Այդ կապակցությամբ դատարանը նաև ի գիտություն է ընդունում Կառավարության այն փաստարկը, որ Կոնվենցիայի համաձայն՝ այն պարտավոր էր մարդասպանի դեմ կիրառել քրեական օրենսգրքի պահանջները և, հետևաբար, պաշտպանել մարդու կյանքի իրավունքը: Իսկապես, Պայմանավորվող պետությունների կողմից մարդու կյանքի իրավունքի պաշտպանությունը Կոնվենցիայի պահանջ է (մի շարք այլ աղբյուրների թվում տես՝ Օսմանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 28 հոկտեմբերի 1998թ., կետեր 115-16, Ջեկույցներ 1998 VIII): Սակայն Կոնվենցիան չի պահանջում, որպեսզի պետություններն այն ապահովվելիս դրևորեն այնպիսի վարքագիծ, որը խախտում է 3-րդ հոդվածով ամրագրված անմարդկային վերաբերմունքի բացարձակ արգելքը կամ 6-րդ հոդվածով յուրաքանչյուր մեղադրյալի համար երաշխավորված արդար դատաքննության իրավունքը (տես, *mutatis mutandis*, վերոհիշյալ *Osman*, կետ 116): Դատարանն ընդունում է, որ հանրային ծառայողներն այս դեպքում գործել են գտնվելով ծանր և լարված իրավիճակում և ձգտել են փրկել երեխայի կյանքը: Սակայն դա չի անդրադառնում այն փաստի վրա, որ իրեղեն ապացույցը նրանք ձեռք են բերել խախտելով 3-րդ հոդվածը: Ավելին, առավելագույն

պատժի սահմանման հավանականության դեպքում է, որ արդար դատաքննության իրավունքը հարգելը պետք է անվերապահորեն ապահովվի ժողովրդավարական հասարակություններում (տես՝ Salduz ընդդեմ Թուրքիայի [GC], գանգատ թիվ 36391/02, կետ 54, ՄԻԵԴ 2008-...):

104. Ի տարբերություն 3-րդ հոդվածի, 6-րդ հոդվածը, այնուամենայնիվ, բացարձակ իրավունք չի ամրագրում: Չետևաբար, Դատարանը պետք է որոշի, թե 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցը դատավարության ժամանակ օգտագործելու հարցում որ միջոցառումները պետք է համարվեն անհրաժեշտ և բավարար, որպեսզի ապահովվի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը: Դատարանի նախադեպային իրավունքի համաձայն (տես՝ կետեր 165-167)՝ նման ձևով կորզված ապացույցի օգտագործումը լուրջ նտահոգություն է առաջացնում դատավարության անաչառության առումով: Ակնհայտ է, որ 6-րդ հոդվածի ենթատեքստում 3-ր հոդվածով կտրականապես արգելված ճանապարհով ձեռք բերված ապացույցները դատարանում օգտագործելու թույլտվությունը կարող է իրավապահ մարմինների կողմից բացարձակ արգելքն անտեսելով նման մեթոդների կիրառման լծակ դառնալ: Ուստի՝ 3-րդ հոդվածով արգելված հետաքննության մեթոդների կիրառմամբ պատժելը և անձանց արդյունավետ պաշտպանությունը, որպես կանոն, պահանջում են նաև 3-րդ հոդվածի որևէ խախտմամբ կորզված ապացույցները դատարանում օգտագործելու արգելքը, եթե նույնիսկ այդ ապացույցներն այնքան ակնհայտորեն չեն բխում 3-րդ հոդվածի խախտումից, որքան այդ հոդվածի խախտման արդյունքում անմիջականորեն կորզված ապացույցները: Հակառակ դեպքում դատավարությունն այլևս անաչառ չի կարող համարվել: Սակայն Դատարանը գտնում է, որ այդ համատեքստում ինչպես դատավարության անաչառության, այնպես էլ 3-րդ հոդվածով սահմանված բացարձակ արգելքի վերաբերյալ հարց կարող է ծագել միայն այն դեպքում, եթե ապացուցվել է, որ 3-րդ հոդվածի խախտումն անդրադարձել է դատավարության ելքի վրա, այսինքն՝ ազդել է Դիմողի հանդեպ կայացրած դատավճռի կամ սահմանված պատժի վրա:

105. Դատարանն արձանագրում է, որ ներկա գործում Շրջանային դատարանը Դիմողի կողմից կատարված հանցագործության փաստի և, հետևաբար, մարդասպանության ու դրամաշորթության նպատակով երեխայի առևանգման դատավճռի կայացման համար որոշիչ դեր ունեցող հետևությունները հստակ հիմնավորել են Դիմողի կողմից դատարանի առջև արված նոր լիարժեք խոստովանությամբ (տես՝ կետ 34): Շրջանային դատարանը նաև նոր խոստովանությունը համարել է կարևորագույն, եթե ոչ միակ գործոնը հանցագործության նախապես ծրագրված լինելու վերաբերյալ որոշում կայացնելու համար, որը նույնպես կարևոր դեր է կատարել Դիմողի դատավճռի և պատժի հարցում (ibid): Դատավարությունում օգտագործելու համար թույլատրված լրացուցիչ ապացույցը ներպետական դատարանի կողմից չի օգտագործվել Դիմողի մեղքն ապացուցելու համար, այլ միայն, որպեսզի վերհաստատվի վերջինիս խոստովանությունը: Այդ ապացույցն ընդգրկել է դիախեթման եզրակացությունը՝ Ջ.-ի մահվան պատճառների մասին, և Դիմողի ավտոմեքենայի անվադողերի հետքերը լճակի մոտ, որտեղ հայտնաբերվել էր երեխայի դին: Ներպետական դատարանը նաև հաշվի է առել լրացուցիչ օժանդակ ապացույցները, որոնք ձեռք էին բերվել հետաքննության կողմից Դիմողից սպառնալիքով կորզված առաջին խոստովանությունից անկախ, շնորհիվ այն բանի, որ փրկագինն ստանալու պահից ի վեր ոստիկանությունը գաղտնի հետապնդել է Դիմողին և ձերբակալելուց անմիջապես հետո խուզարկել նրա բնակարանը: Այդ ապացույցների թվում, որոնք անթույլատրելի չէին ճանաչվել 3-րդ հոդվածի խախտմամբ, Ջ.-ի քրոջ ցուցմունքներն էին, «չանտաժ» նամակի բովանդակությունը, Դիմողի սենյակում հայտնաբերված գրությունը, որը վկայում էր հանցագործության ծրագրման մասին, ինչպես նաև փրկագնի գումարը, որը մասամբ հայտնաբերվել էր Դիմողի բնակարանում, մասամբ էլ Դիմողի կողմից փոխանցվել իր բանկային հաշիվներին (ibid.):

106. Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ Դատարանը համարում է, որ դատարանում Դիմողի կողմից արված երկրորդ խոստովանությունն էր, որ, լրացուցիչ անթույլատրելի չճանաչված ապացույցների հետ մեկտեղ կամ առանց դրանց, ընկած մարդասպանության և դրամաշորթության նպատակով առևանգման մասին դատավճռի և սահմանված պատժի հիմքում: Վիճարկվող գլխավոր իրեղեն ապացույցն անհրաժեշտ չէր և չէր օգտագործվել Դիմողի մեղքն ապացուցելու կամ դատավճռի կայացնելու համար: Ուստի վիճարկվող իրեղեն ապացույցի հարցում կարելի է արձանագրել պատճառահետևանքային կապի խզում՝ հետաքննության արգելված մեթոդների և Դիմողի նկատմամբ կայացված վճռի ու սահմանված պատժի միջև:

107. Վերոհիշյալ եզրահանգումների լույսի ներքո Դատարանը պետք է նաև քննության առնի, թե գործի քննության ժամանակ 3-րդ հոդվածի խախտումն ազդել էր, արդյոք, դատարանում Դիմողի կողմից արված խոստովանության վրա: Դատարանը նշում է, որ ներկայացրած բողոքում Դիմողը նշել էր այդ ազդեցության մասին: Նա պնդել էր, որ այն բանից հետո, երբ Շրջանային դատարանը դատավարության սկզբում մերժել էր 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցն արգելելու մասին իր

միջնորդությունը, ինքը, խոստովանական ցուցմունք տալուց բացի, դատավարության ժամանակ պաշտպանության որևէ այլընտրանք այլևս չունենք:

108. Դատարանն առաջին հերթին նշում է, որ մինչ դատավարության երկրորդ օրը խոստովանական ցուցմունք տալը՝ Դիմողը ծանուցվել էր ցուցմունքներ չտալու իր իրավունքի և մեղադրանքի վերաբերյալ իր նախորդ ցուցմունքների՝ իր դեմ ապացույց չհանդիսանալու մասին (տես՝ կետ 34): Ուստի Դատարանը բավարարված է այն հանգամանքով, որ ներպետական օրենսդրությունն ու պրակտիկան, այնուամենայնիվ, չեն անտեսում խոստովանական ցուցմունքի՝ արգելված, դաժան վերաբերմունքի ճանապարհով կորզելը (տես՝ HULKI GÖNEŞ ընդդեմ Թուրքիայի, գանգատ թիվ 28490/95, կետ 91, ՄԻԵԴ 2003-VII, և վերոհիշյալ GՓջթոն, կետ 73), և որ վերականգնվել էր Դիմողի status quo ante կարգավիճակը, այսինքն՝ այն իրավիճակը, որում նա գտնվել էր մինչ 3-րդ հոդվածի խախտում տեղի ունենալը:

109. Բացի դրանից, Դիմողի փաստաբանը դատավարության երկրորդ օրը և եզրափակիչ նիստում նրա անունից շեշտել էր, որ չնայած 2002թ. հոկտեմբերի 1-ի դեպքերին, Դիմողը, ելնելով խղճահարությունից, կամավոր խոստովանել է իր կողմից կատարված հանցագործության մասին, իր վրա վերցնելով ամբողջ պատասխանատվությունը (տես՝ կետ 32): Նա դա արել է ի հեճուկս այն հանգամանքի, որ նրան այդպես էլ չէր հաջողվել հասնել վիճարկվող իրեղեն ապացույցի բացառմանը դատավարությունում: Ուստի չկա որևէ պատճառ, որը Դատարանին կստիպի եզրակացնել, որ Դիմողն ստել է, և որ նա չէր խոստովանի, եթե Շրջանային դատարանը դատավարության սկզբում որոշեր բացառել վիճարկվող իրեղեն ապացույցը, հետևաբար, այդ պատճառով Դիմողի խոստովանությունը պետք է դիտվի որպես նրա պաշտպանվելու իրավունքի կասեցման հետևանք:

110. Այդուհանդերձ, Շրջանային դատարանի հիմնավորումից ակնհայտ երևում է, որ դատավարության երկրորդ օրը Դիմողի կողմից արված խոստովանությունն առանցքային դեր է կատարել սպանության համար դատավճռի կայացման համար, որն այլ պարագայում կարող էր չկայացվել (տես՝ կետեր 34-35): Դիմողի խոստովանության մեջ նշվել էին բազմաթիվ լրացուցիչ փաստեր, որոնք չէին կարող ապացուցվել վիճարկվող իրեղեն ապացույցի միջոցով: Մինչդեռ իրեղեն ապացույցը վկայում էր այն մասին, որ Ջ.-ին խեղդամահ են արել, և որ Դիմողը ներկա է եղել Բիրջայի լճակի մոտ: Դիմողի կամավոր խոստովանությունը գործնականում ապացուցեց, որ նա նախապես ծրագրվել էր Ջ.-ի սպանությունը, ինչպես նաև ի հայտ բերեց սպանության դրդապատճառները: Նման հանգամանքներում Դատարանը համոզված չէ, որ այն բանից հետո, երբ Դիմողին չհաջողվեց դատավարության սկզբում հասնել վիճարկվող ապացույցի օգտագործումը դատարանում արգելելուն, Դիմողն այլևս չէր կարող ցուցմունք չտալ և հանցագործությունը խոստովանելուց բացի պաշտպանության այլընտրանք չունենք: Հետևաբար, Դատարանը համաձայն չէ նաև, որ քննության ժամանակ 3-րդ հոդվածի խախտումն ազդեցություն է ունեցել դատարանում Դիմողի կողմից արված խոստովանության վրա:

111. Ինչ վերաբերում է Դիմող պաշտպանվելու իրավունքներին, Դատարանը նաև գտնում է, որ Դիմողն ունեցել և օգտվել է դատարանում վիճարկվող իրեղեն ապացույցի օգտագործման դեմ հանդես գալու հնարավորությունից, և որ Շրջանային դատարանն իրավասու էր արգելել ապացույցի օգտագործումը: Հետևաբար, Դիմողի իրավունքներն այդ առումով նույնպես չէին խախտվել:

112. Դատարանը նշում է, որ Դիմողը հայտարարել է, որ դատավարության ընթացքում նրան զրկել են իր դեմ ցուցմունքներ չտալու իրավունքից: Ինչպես նշվել էր վերը (տես՝ կետ 168), իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքը նախատեսում է, որ մեղադրող կողմն ապացուցում է մեղադրյալին մեղսագրված հանցագործությունը՝ չդիմելով հարկադրանքի կամ վերջինիս կամքին հակառակ կորզված ցուցմունքների օգնությամբ: Դատարանը վկայակոչում է իր նախորդ հետևություններն այն մասին, որ ներպետական դատարանները Դիմողի մեղքն ապացուցելու համար դատավճիռը հիմնավորել էին դատարանում նրա կողմից արված երկրորդ խոստովանությամբ՝ չապավինելով վիճարկվող իրեղեն ապացույցին: Դատարանը, ըստ այդմ, եզրահանգում է, որ Դիմողի դատաքննության ժամանակ պահպանվել է վերջինիս՝ իր դեմ ցուցմունքներ չտալու իրավունքը:

113. Դատարանը հանգում է այն եզրակացությանը, որ Դիմողի գործի հանգամանքներում, աննարդկային վերաբերմունքի միջոցով կորզված ցուցմունքների հիման վրա ձեռք բերված վիճարկվող իրեղեն ապացույցը դատարանում օգտագործելու թույլտվությունը չի ազդել Դիմողի նկատմամբ կայացված դատավճռի և սահմանված պատժի վրա: Քանի որ պահպանվել են նաև Դիմողի պաշտպանվելու իրավունքն ու իր դեմ ցուցմունք չտալու իրավունքը: Հետևաբար, դատավարությունն ընդհանուր առմամբ պետք է անաչառ համարել:

114. Ուստի Դատարանը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերի խախտում չի արձանագրում:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՅՈՂՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

115. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

Ա. ՎՃԱՍ

116. Դիմողը նյութական կամ բարոյական վնասի փոխհատուցում չի պահանջել՝ ընդգծելով, որ իր դիմումի նպատակն է եղել հասնելու ներպետական դատարաններում գործի վերանայմանը: Կառավարությունն այդ հարցի վերաբերյալ որևէ մեկնաբանություն չի ներկայացրել:

117. Դատարանը, հետևաբար, կրած վնասի հատուցում չի նշանակում: Ինչ վերաբերում է Դիմողի կողմից որպես հատուցում հայցվող հատուկ միջոցին, Դատարանը գտնում է, որ, հաշվի առնելով 6-րդ հոդվածի հիման վրա արված հետևությանը, Դիմողը ներպետական դատարաններում գործի վերանայում կամ նոր գործի հարուցում պահանջելու որևէ հիմք չունի:

Բ. Ծախսեր և Ժախքեր

118. Ներկայացնելով փաստաթղթային վկայություն՝ Դիմողը կրկնել էր Պալատին ներկայացրած հայցը և պահանջել էր իրեն հատուցել քրեական դատավարության ընթացքում առաջացած ծախսերը, որոնք դատավճիռը կայացնելուց հետո Շրջանային դատարանի որոշմամբ գանձվել էին իրենից: Այդ գումարը կազմել էր 72 855.60 եվրո: Դիմողը Դատարանի հայեցողությանն էր թողել որոշելու, թե այդ ծախսերի որ մասը (որոնց թվում էին, մասնավորապես, փորձագետների, վկաների մասով կրած ծախսերն ու փաստաբանի վարձատրությունը) կարող է համարվել իր կոնվենցիոն իրավունքների խախտման արդյունքում առաջացած: Նրա պնդմամբ իրավունքի հարցերով բողոքի և Դաշնային սահմանադրական դատարան հղած սահմանադրական բողոքի գծով ծախսերը (որոնց գումարները նշված չէին) սոսկ նպատակ են հետապնդել վերացնելու Կոնվենցիայի խախտումները:

119. Դիմողը, ում տրամադրվել էր իրավական օգնություն, նաև ներկայացրել էր 22 647.85 եվրոյի հատուցման պահանջ՝ Դատարանում անցկացված դատավարության արդյունքում կրած ծախսերի և ծախքերի համար: Այդ ծախսերը, որոնց հիմնավորման համար Դիմողը համապատասխան հաշիվ-ապրանքագրեր և անդորրագրեր էր ներկայացրել, ներառում էին իրավաբանական ծառայությունների համար վարձատրությունը, ներպետական դատարաններում դատավարության հետ կապված գործի նյութերի և տեղական փորձագետների զեկույցների հետ ծանոթանալու համար վճարները, ճանապարհածախսերը, հյուրանոցային և սննդի ծախսերը, ինչպես նաև ներպետական դատարաններում գործի հետագա դատաքննության համար ծախսերը:

120. Կառավարությունը Մեծ պալատում չի մեկնաբանել Դիմողի հատուցման հայցը: Պալատում Կառավարությունը պնդել է, որ Շրջանային դատարանի որոշմամբ Դիմողից գանձված գումարը կոնվենցիոն իրավունքի խախտումը կանխարգելելու կամ վերացնելու համար չէր եղել: Դիմողը չէր նշել Դաշնային արդարադատության դատարանում և Դաշնային սահմանադրական դատարանում կրած ծախսերի գումարը: Դիմողի կոնվենցիոն իրավունքների խախտման մասին եզրակացություն կայացնելու և դրա հիման վրա գործը ներպետական դատարաններում վերանայելու և Դիմողին արդարացնելու դեպքում կվերանայվեր նաև Շրջանային դատարանում դատավարության համար կրած ծախսերի մասին որոշումը:

121. Կառավարությունը Դատարանի հայեցողությանն է թողել իրավաբանական ծառայությունների վարձատրության համար հայցված գումարի ողջամիտ լինելու հարցի լուծումը:

122. Դատարանը վերստին հիշեցնում է, որ Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝ հատուցման են ենթակա միայն այն դատական ծախսերն ու ծախքերը, որոնք իրականում կատարվել են, եղել են անհրաժեշտ և չեն գերազանցել ողջամտության սահմանը: Բացի դրանից, իրավաբանական ծառայությունների համար կրած ծախսերը կարող են փոխհատուցվել միայն այնքանով, որքանով դրանք վերաբերում են բացահայտված խախտմանը (տես՝ Բիլիլիրն ընդդեմ Իտալիայի (արդարացի հատուցում) [GC], գանգատ թիվ 33202/96, կետ 27, 28 մայիսի 2002, Կաֆկարիսն ընդդեմ Կիպրոսի, [GC], գանգատ թիվ 21906/04, կետ 176, ՄԻԵԴ 2008 ..., և Սահինն ընդդեմ Գերմանիայի [GC], գանգատ թիվ 30943/96, կետ 105, ՄԻԵԴ 2003 VIII):

123. Ինչ վերաբերում է ներպետական դատարաններում դատավարության համար կրած ծախսերին ու ծախքերին, Դատարանը նշում է, որ Դիմողը Դատարանի հայեցողությանն է թողել որոշելու, թե Շրջանային դատարանում իր դեմ հարուցած քրեական վարույթի ընթացքում կրած ծախսերի որ մասը կարելի է վերագրել Կոնվենցիայի խախտումը շտկելու առումով իր կողմից ձեռնարկված քայլերի համար: Այդ կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ թեև նա գտել է, որ նախաքննության ժամանակ 3-րդ հոդվածի խախտում էր տեղի ունեցել, սակայն հանգել է այն եզրակացությանը, որ Դիմողի նկատմամբ քրեական վարույթը համապատասխանել է Կոնվենցիայի պահանջներին: Հաշվի առնելով, որ Դիմողը չի նշել 3-րդ հոդվածի խախտման համար ներպետական մարմինների դեմ իր նախաձեռնած բոլոր դատավարություններում կրած ծախսերի առանձին գումարները, Դատարանը չի կարող փոխհատուցում տրամադրել դրանց համար:

124. Ինչ վերաբերում է Եվրոպական դատարանում կրած ծախսերին ու ծախքերին, Դատարանը գտնում է, որ Դիմողի կողմից հայցված գումարների մի մասն անհրաժեշտաբար չի ծախսվել, իսկ ընդհանուր հայցված գումարը չափազանցված է: Բացի դրանից, Դատարանը բավարարել է Դիմողի գանգատների միայն մի մասը: Ուստի Դատարանը նպատակահարմար է գտնում Դիմողին այդ ծախսերի և ծախքերի դիմաց տրամադրել 4 000 եվրո՝ հանելով այդ գումարից 2 276.60 եվրո, որը, որպես իրավաբանական օգնություն, արդեն իսկ տրամադրվել էր Եվրոպայի խորհրդի կողմից, որի արդյունքում փոխհատուցման զուտ գումարը կազմում է 1 723.40 եվրո՝ գումարած այդ գումարից գանձման ենթակա բոլոր հարկերը:

9. Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը

125. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը հաշվել Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքով, որին պետք է գումարվի երեք տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ

1. Միաձայն մերժում է Կառավարության նախնական առարկությունը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ներքո Դիմողի գանգատի վերաբերյալ:

2. Չայների՝ տասնմեկը վեց դեմ հարաբերակցությամբ վճռում է, որ Դիմողը կարող է շարունակել հայտարարել, որ նա հանդիսանում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտման «զոն»՝ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածով նախատեսված նպատակների համար:

3. Չայների՝ տասնմեկը վեց դեմ հարաբերակցությամբ վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

4. Չայների՝ տասնմեկը վեց դեմ հարաբերակցությամբ վճռում է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետերի խախտում տեղի չի ունեցել:

5. Չայների՝ տասը յոթի դեմ հարաբերակցությամբ վճռում է, որ.

(ա) Պատասխանող պետությունը երեք ամսվա ընթացքում պարտավոր է Դիմողին վճարել 1 723.40 եվրո (մեկ հազար յոթ հարյուր քսաներեք եվրո, քառասուն ցեցտ)՝ կրած դատական ծախսերի և ծախքերի համար՝ գումարած այդ գումարից գանձման ենթակա բոլոր հարկերը,

(բ) վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում, մինչև վճարման օրը ներառյալ, գանձվում է տուգանք՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության առավելագույն տոկոսադրույթի չափով՝ հավելած երեք տոկոս:

6. Միաձայն մերժում է Դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և ֆրանսերենով, ծանուցված է 2010թ. հունիսի 1-ին հրապարակային միստի ընթացքում՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի շենքում՝ Ստրասբուրգում:

Էրիկ Ֆրիբերգ

Ժան-Պոլ Կոստա

Քարտուղար

Նախագահ

ԴԵՆԻՍ ՎԱՍԻԼԵՎՆ ԸՆԴԴԵՍ ՈՌԻՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2009թ. դեկտեմբերի 17-ի վճիռը

ԱՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

6. Դիմողը ծնվել է 1983 թվականին և ապրում է Մոսկվայում:

A. Դիմողի նկատմամբ բռնությունը և բուժումը

1. Դիմողի և նրա ընկերոջ նկատմամբ բռնությունը

7. 2001 թվականի հունիսի 29-ին դիմողը և նրա դասընկեր պարոն Ն.-ն երեկոն միասին էին անցկացնում: Մոտավորապես ժամը 23.30-ին նրանք գնացել են պարոն Ն.-ի տուն, քանի որ պարոն Ն.-ն, ով շաքարախտով էր տառապում, պետք է ստանար ինսուլինային ներարկում: Դրանից հետո նրանք նստել են տաքսի և գնացել դիմողի տուն:

8. Բակի միջով անցնելիս նրանց ծեծի են ենթարկել Մոսկվայի Արևմտյան վարչական շրջանի Շերբակովսկայա փողոցում՝ թիվ 16/18 շենքի մոտակայքում: Ծեծի ենթարկողը նրանց վրա հարձակվել է հետևից, և մինչև նրանք կարողացել են շրջվել՝ գլխին ստացել են ուժեղ հարվածներ, և ուշագնաց ընկել են գետնին: Նրանցից զողացել են բավականաչափ մեծ գումար, ձեռքի ոսկյա շղթա և բջջային հեռախոս:

9. Հարևանները զանգահարել են Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունք: 2001 թվականի հունիսի 30-ին, առավոտյան ժամը 1.40-ին ոստիկաններ պարոն Զարովը և պարոն Վոլկովը ժամանել են դեպքի վայր: Նրանք ծառայում էին Մոսկվայի Արևմտյան վարչական շրջանի երկրորդ ոստիկանական բաժանմունքում, և նրանց գլխավոր խնդիրն էր ըստ առևտրային պայմանագրերի ապահովել բիզնես և մասնավոր սեփականության անվտանգությունը: Բացի դրանից, նրանք աշխատում էին նաև հարևանությամբ գործող ճանապարհային ոստիկանության բաժանմունքում:

10. Նրանց հայտարարությունների համաձայն՝ նրանք փողոցում տեսել էին երկու տղամարդու, որոնք, իրենց կարծիքով, հարբած էին: Նրանցից մեկը եղել է նստած, մյուսը՝ դեռ պառկած էր: Նկատվել են փսխուքներ: Ոստիկանները հայտարարել են, որ իրենք իրավիճակի մասին զեկուցել են Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի աշխատակցին և ասել նրան, որ պետք է կանչել շտապօգնություն կամ մասնագետներ, բժիշկներ:

11. Այնուհետև ոստիկանները դիմողին և նրա ընկերոջը քաշելով փողոցից մի կողմ են տարել և բերել թիվ 16/18 շենքի բակ: Ըստ Կառավարության՝ ոստիկանները թողել են դիմողին և Ն.-ին «խտտերի վրա», դիմողը բողոքել է, որ իրենց դրել են «աղբանոցի մեջ»: Այդ ընթացքում արտագերատեսչական պահպանության բաժնի հերթապահը տեղեկացրել է աշխատակիցներին, որ ահագանգ է ստացվել, և կարգադրել է նրանց այն ստուգել: Նրանք այդ մասին տեղեկացրել են ոստիկանական բաժնին և լքել դեպքի վայրը:

12. Մոտավորապես ժամը 7.00-ին դռնապահներ Ի.-ն և Բ.-ն երկու երիտասարդ տղամարդ են տեսել աղբամաններից երեք-չորս մետր այն կողմ և փորձել են նրանց արթնացնել: Սակայն, երկուսն էլ եղել են անգիտակից վիճակում, սևահերը (պարոն Ն.-ն) կցկտուր բառեր էր ասում քթի տակ: Նրանք շտապօգնություն են կանչում:

13. Ժամը 8-ին բժիշկ Պ.-ն ժամանում է առաջին շտապօգնության մեքենայով: Տեսնելով երկու զոհերին՝ նա կանչում է մեկ այլ շտապօգնության մեքենա և սկսում է օգնություն ցույց տալ պարոն Ն.-ին, որն ուներ վերք և հեմատոմա՝ ձախ այտի վրա: Երբ պարոն Ն.-ն ուշքի է գալիս՝ բժիշկ Պ.-ն օգնում է նրան բարձրանալ մեքենա, որով տանում է նրան Մոսկվա քաղաքի թիվ 1 հիվանդանոց:

14. Այդ ընթացքում ժամանում է երկրորդ շտապ օգնության մեքենայով բժիշկ Զ.-ն: Դիմողին՝ դեռևս անգիտակից վիճակում, նա է տեղափոխում մեքենա և տանում Մոսկվա քաղաքի թիվ 33 հիվանդանոց:

2. Բուժումը թիվ 33 հիվանդանոցում

15. 9.05 հիվանդանոց բերվելուց հետո՝ դիմողն ախտորոշվում է ալկոհոլային թունավորում: Դաստակի և ճակատի վրա առկա վնասվածքներն ու վերքերը ևս նշվում են: Երկու ժամ անց նրան հետազոտում է նյարդավիրաբույժը:

16. 2001 թվականի հուլիսի 1-ին մինչև ժամը 17-ը դիմողը շարունակել է մնալ անգիտակից վիճակում, ինչպես նաև մերկ վիճակում՝ հիվանդանոցի միջանցքում՝ պատգարակի վրա:

17. 18.30-ին նրան վիրահատում են. կատարվում է գանգի երկկողմ ոսկրաշաղափում (տրեպանացիա):

18. 2001 թվականի հուլիսի 8-ին դիմողի մայրն իր որդուն հետազոտելու նպատակով հրավիրում է մասնավոր բժիշկ: Բժիշկը որոշում է, որ դիմողը գտնվում է կյանքին վտանգ սպառնացող վիճակում: Կոմայի մեջ գտնվող դիմողին շտապօգնության մեքենան տեղափոխում է Մոսկվայի Բուրդենկո զինվորական հիվանդանոց:

3. Բուժումը Բուրդենկո հիվանդանոցում և մասնակի վերականգնումը

19. 2001 թվականի հուլիսի 9-27-ը դիմողը գտնվել է կոմայի մեջ: 2001 թվականի հուլիսի 25-ին կատարվում է շնչափողահատում (վզակոթային շնչափողում վիրաբուժական օդափոխության ստեղծում) և տեղադրվում է խողովակ:

20. Կոմայից դուրս գալուց հետո նրան տեղափոխում են նյարդավիրաբուժական բաժանմունք, որտեղ նա ծանր վիճակում է եղել մինչև օգոստոսի 10-ը:

21. Մինչ կոմայից դուրս գալը՝ 2001 թվականի հոկտեմբերին և ապա 2002 թվականի դեկտեմբերին դիմողը ենթարկվել է գանգի օստեոմիելիտի ոսկրածուծի բորբոքման դեմ մի շարք օպերատիվ միջամտությունների:

22. 2001 թվականի հոկտեմբերի 1-ին բժշկական խորհուրդը եզրակացրել է, որ դիմողն ունի երկրորդ աստիճանի հաշմանդամություն:

23. 2002 թվականին դիմողն ունեցել է հետորավմատիկ դողերոցքային ախտանիշներ: 2003 թվականի հունիսի 13-ին նա ունեցել է ուժեղ ցավեր և ուշազնաց է եղել: Նրան տեղափոխել են Բուրդենկոյի հիվանդանոց և վիրահատել՝ զանգում գոյացած թարախային արեստի պատճառով:

B. Մինչդատական և դատական քննություններ

1. Հարձակման առթիվ կատարված քննությունը (գործ թիվ 073041)

24. 2001 թվականի հունիսի 30-ին և հուլիսի 1-ին Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքը թիվ 1 և թիվ 33 հիվանդանոցներից հաղորդումներ է ստացել դիմողի և պարոն Ն.-ի հետ կապված մարմնական վնասվածքների վերաբերյալ: Հետաքննության բաժնի պետը կարգադրել է օպերատիվ աշխատակից պարոն Յերմակովին ստուգել հաղորդումները: Համապատասխան ներքին քննությամբ (տես՝ ստորև) բացահայտվել է, որ պարոն Յերմակովը չի ձեռնարկել որևէ միջոց դեպքի վայրի զննության, վկաների բացահայտման կամ զոհերի հարցաքննության առիթով:

25. 2001 թվականի հուլիսի 6-ին պարոն Յերմակովը նյութերն ուղարկել է քննչական բաժանմունք, որտեղ գործը մակագրվել է օպերատիվ աշխատակից պարոն Աբդրյակին: Պարոն Բդրյակը չի կայացրել նյութերի հետ կապված որևէ դատավարական որոշում մինչև 2001 թվականի հուլիսի 17-ը:

26. 2001 թվականի հուլիսի 18-ին Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի պետը կատարել է ներքին քննություն, որով բացահայտվել է, որ որևէ գործողություն չէր կատարվել՝ կապված մարմնական վնասվածքների վերաբերյալ առկա հաղորդումների հետ: Թե պարոն Յերմակովը և թե պարոն Աբդրյակը ենթարկվել են կարգապահական տույժերի: Նույն օրն առաջին անգամ զննվել է դեպքի վայրը: 2001 թվականի հուլիսի 20-ին քրեական գործ է հարուցվել դիմողի և պարոն Ն.-ի առնչությամբ՝ տեղի ունեցած հարձակման առթիվ: 2001 թվականի սեպտեմբերի 20-ին քննիչը՝ պարոն Դրոզդովը, կայացրել է որոշում քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ, քանի որ հնարավոր չի եղել բացահայտելու հարձակում կատարած անձին: Որոշման մեջ նշված միակ ապացույցներն են եղել ոստիկաններ Վոլկովի և Ջարովի ու շտապօգնության բժշկի և պարոն Ն.-ի հայտարարությունները:

27. 2001 թվականի հոկտեմբերի 16-ին քննիչ պարոն Սուլունյանը որոշել է վերսկսել քննությունը:

28. 2001 թվականի հոկտեմբերի 29-ի գրությամբ Կենտրոնական դաշնային շրջանի նախագահական պատվիրակության ղեկավարը տեղեկացրել է դիմողի մորը, որ քննության ձգձգման առթիվ նրա բողոքը քննվել է Ներքին գործերի նախարարության ներքին անվտանգության բաժնի կողմից: Հաստատվել է, որ քննությունը չի կատարվել պատշաճ կերպով, որևէ մեկը չի գնացել և չի զննել դեպքի վայրը, և որ չի նախաձեռնվել որևէ այլ միջոց: Օպերատիվ հետախուզության աշխատակիցներ պարոն Յերմակովը և պարոն Աբրամովը ենթարկվել են կարգապահական տույժի:

29. 2001 թվականի նոյեմբերի 16-ին և 2002 թվականի հունվարի 6-ին, ապրիլի 19-ին, հունիսի 13-ին և օգոստոսի 15-ին կայացվել է որոշում քննությունը կարճելու մասին, քանի որ հնարավոր չի եղել բացահայտել հարձակումը կատարած անձին կամ անձանց:

Վերահսկողություն իրականացնող դատախազները վերացրել են այդ որոշումները և կարգադրել են քննիչին ձեռնարկել լրացուցիչ քննչական միջոցառումներ, այն է՝ հարցաքննել հարևան շենքի հսկողությունն ապահովող անձանց և Կորոնա սրճարանի գիշերային պահակին և ուսումնասիրել գողացված բջջային հեռախոսից կատարված զանգերի ցանկը:

30. 2003 թվականի սեպտեմբերի 12-ին գործը փոխանցվել է Մոսկվա քաղաքի գլխավոր քննչական վարչությանը:

31. 2004 թվականի փետրվարի 27-ի նամակով Ներքին գործերի նախարարության քննչական հանձնաժողովը ընդունել է, որ թիվ 073041 և 1056 (տես ստորև) գործերի քննությունը չի կատարվել պատշաճ կերպով՝ նշելով հետևյալը.

«Այդպիսով, հաստատվել է, որ թիվ 73041 գործի քննության նախնական փուլն իրականացվել է ցածր դատավարական մակարդակով և քրեական դատավարության կանոնների խախտմամբ: Շատ անգամ քննությունը ժամանակից շուտ դադարեցվել է այն հիմքով, որ հնարավոր չի եղել հայտնաբերել հանցագործությունը կատարած անձին: Մոսկվա քաղաքի Արևմտյան վարչական շրջանի Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի որոշ աշխատակիցներ ենթարկվել են կարգապահական տույժերի քրեական դատավարության կանոնների խախտումների և քննության ոչ պատշաճ իրականացման համար: Թիվ 1056 գործի (բժշկական անփութություն) քննությունը նույնպես թերի է եղել մի շարք խախտումների պատճառով:

Հաշվի առնելով քննության բացթողումները և համաձայն Մոսկվա քաղաքի դատախազության ցուցումների՝ այժմ կատարվում են լրացուցիչ քննչական և օպերատիվ միջոցառումներ վերոնշյալ գործերի առնչությամբ՝ դեպքերը բազմակողմանի և պատշաճ քննության ենթարկելու և հանցանքը կատարողներին բացահայտելու և պատասխանատվության ենթարկելու նպատակով»:

32. 2004 թվականի ապրիլի 2-ին և մայիսի 13-ին դատախազը վերացրել է ոստիկանության կայացրած որոշումները՝ կապված քննության դադարեցման հետ և կարգադրել է, որպեսզի կատարվեն հատուկ քննչական գործողություններ:

33. 2004 թվականի հունիսի 4-ին գործը փոխանցվել է Արևմտյան վարչական շրջանի դատախազությանը և մակագրվել է քննիչ պարոն Վոլկին, ով զբաղվում էր հատկապես կարևոր գործերով: 2004 թվականի հուլիսի 20-ին, հունվարի 30-ին ու օգոստոսի 18-ին և 2005 թվականի հոկտեմբերի 5-ին ու 2006 թվականի մարտի 27-ին պարոն Վոլկը դադարեցրել է գործի քննությունն այն հիմքով, որ հնարավոր չի եղել հայտնաբերել հանցագործություն կատարած անձին կամ անձանց:

34. Պարոն Վոլկի վերջին որոշումը՝ կապված քննությունը դադարեցնելու հետ, որը հասու է եղել Դատարանին, կայացվել էր 2006 թվականի հուլիսի 17-ին: Այն ներկայացնում էր գործով հավաքված ապացույցները:

35. Որոշումներում նշվել է, որ ցուցմունքներ են վերցվել երկու տուժողներից, այն է՝ դիմողից և Ն.-ից, որոնք չեն հիշել հարձակվողին, ցուցմունք են տվել նաև նրանց ընկերները, որոնք չեն տեսել հարձակումը, ինչպես նաև ոստիկանության աշխատակիցները, դռնապահները և բժիշկները, որոնք տեսել են տուժողներին հարձակումից հետո: Դատական բժիշկները հաստատել են, որ դիմողն ստացել էր «լուրջ մարմնական վնասվածքներ», իսկ Ն.-ն՝ «թեթև մարմնական վնասվածքներ»:

36. Դիմողի մայրն ասել է քննիչին, որ հանցագործությունից քիչ անց նա գնացել է Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանության բաժանմունք: Ոստիկաններից մեկը, որն ուներ զանգուր մազեր և կրում էր «Պուշկին» մականունը, ասել է իրեն, որ տուժողներին հայտնաբերել են Կորոնա սրճարանի մոտակայքում: Դիմողի մայրը գնացել է սրճարան և զրուցել աշխատողների հետ, որոնք ասել են նրան, որ 2001 թվականի հուլիսի 29-30-ին երեք ոստիկաններ, որոնց անվանել են «Սաշա», «Սիդոր» և «Կոստյա», հարբել էին սրճարանում և ագրեսիա էին դրսևորում՝ առիթ որոնելով բարմենի հետ կռվելու: Այդուհանդերձ, նրանք չեն տեսել որևէ կռիվ ոստիկանների և նրա որդու կամ պարոն Ն.-ի միջև: Քննիչը ցուցմունք է վերցրել նաև Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի յոթ աշխատակիցներից, որոնք հայտարարել են, որ չեն

կարողանում հիշել իրենց այցելությունը սրճարան հենց այդ գիշեր և չեն ճանաչել «Սիդոր» կամ «Պուշկին» մականունով որևէ մեկի: Նրանցից երեքը հերքել են, որ իրենք երբևէ եղել են Կորոնա սրճարանում, իսկ մյուս չորսը հաստատել են, որ ժամանակ առ ժամանակ գնացել են այդ սրճարան:

37. Պարոն Ն.-ի մայրն ասել է քննիչին, որ հիվանդանոցում իր կիսագիտակից որդին անկապակցված շնջացել է «ոստիկանների» մասին, որոնք հարվածել են իր գլխին: Երբ երկու օր անց նա եկել է այցելության, տեսել է իր որդու մահճակալի կողքին քաղաքացիական հագուստով երկու տղամարդու, որոնցից մեկը ցնցում էր իր որդուն՝ հարցնելով նրան, թե արդյոք նա հիշում է իրեն ծեծած «ոստիկաններին»: Նա միջամտել է, և նրանք դուրս են եկել միջանցք, ուր տղամարդիկ ցույց են տվել իրենց անվանանշանները՝ ներկայանալով որպես Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի ոստիկաններ պարոն Դրոզին և պարոն Կոնովալենկո: Իրար նրանք անվանում էին «Պուշկին» և «Դիմոն»: Նրանք ասել են հիվանդի մորը, որ իրենք էին քննում իր որդու վրա կատարված հարձակման դեպքը: Քննիչը հարցաքննել է պարոն Դրոզինին, որը հերքել է, որ ինքը երբևէ այցելել է պարոն Ն.-ին հիվանդանոցում: Պարոն Կոնովալենկոյին հարցաքննել չի հաջողվել:

38. Քննիչը գտել է, որ հնարավոր չի եղել պարզել, թե ովքեր են եղել պատասխանատու հարձակման համար: 2006 թվականի նոյեմբերի 30-ին վերահսկողություն իրականացնող դատախազը վերացրել է այդ որոշումը և կարգադրել է պարոն Վոլկին պարզաբանել խաչաձև հարցաքննության մեջ առկա հակասությունները և հայտնաբերել ու քննել Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի նախկին ոստիկաններին:

2. Ոստիկաններ Ջարովի և Վոլկովի գործողությունների առթիվ կատարված քննությունը (գործ թիվ 229337)

39. 2002 թվականի հունվարի 6-ին, այն բանից հետո, երբ դիմողի մայրը բողոքել է պարոն Ջարովի և պարոն Վոլկովի, ինչպես նաև բժիշկ Կ.-ի կողմից իրենց պարտականությունների ոչ պատշաճ կատարման առթիվ, որը դիմողի նկատմամբ չի ցուցաբերել անհրաժեշտ բուժօգնություն, որոշ մյուսեր առանձնացվել են հիմնական քրեական գործից առանձին քննելու համար:

40. 2002 թվականի մարտի 13-ին Իզմայլովսկի շրջանային դատախազության քննիչը պարոն Ն.-ի, դիմողի մոր, բժիշկ Պ.-ի, Չ.-ի և Կ.-ի, ինչպես նաև ոստիկաններ Ջարովի և Վոլկովի ցուցմունքների հիման վրա որոշել է, որ չի եղել քրեական հանցագործության որևէ հանցակազմ, քանի որ բժիշկ Կ.-ն ճշգրտորեն ախտորոշել է դիմողին, ձեռնարկել է բոլոր պահանջվող միջոցները, և որովհետև ոստիկանները «թյուրիմացաբար կարծել են, որ պարոն Վասիլևը և պարոն Ն.-ն կարող էին ինքնուրույն հոգ տանել իրենց մասին»:

41. 2002 թվականի մարտի 15-ին վերահսկող դատախազը վերացրել է այդ որոշումը: Նա գտել է, որ ոստիկանության աշխատակիցների թյուր կարծիքը, որը հանգեցրել է սխալ հետևությունների, հակասել է գործի փաստերին, քանի որ դիմողը եղել է անգիտակից վիճակում, երբ նրանք ժամանել են դեպքի վայր: Նա որոշել է կայացրել քննություն սկսել Քրեական օրենսգրքի 293-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիմքով (հանցավոր անփութություն, որը հանգեցրել է տուժողի մահվան կամ ծանր վնասվածքի): Քննությունը հանձնարարվել է Իզմայլովսկի շրջանային դատախազին:

42. 2002 թվականի հունիսի 15-ին և հուլիսի 26-ին քննությունը դադարեցվել է քրեական հանցագործության հանցակազմի բացակայության հիմքով: Այդ որոշումները վերացվել են վերադաս դատախազների կողմից:

43. Չճշտված օրը ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը պաշտոնապես մեղադրվել են դիմողին և Ն.-ին վտանգի մեջ թողնելու համար, ինչը հանցագործություն էր Քրեական օրենսգրքի 125-րդ հոդվածի հիմքով:

44. 2002 թվականի սեպտեմբերի 5-ին դիմողն ստացել է տուժողի կարգավիճակ քննության շրջանակներում:

45. 2002 թվականի նոյեմբերի 27-ին դիմողը խնդրել է քննիչին չտվել ոստիկանների գործողությունների իրավաբանական բնորոշումը: Նա նշել է, որ ոստիկաններն իրենց պարտականությունները կատարելիս են եղել և գործել են ի խախտումն Ոստիկանության մասին օրենքի պահանջների: Այդ պատճառով նրանք պետք է մեղադրվեն հանցավոր անփութության համար, որը հանգեցրել է ծանր հետևանքների, ինչը հանցագործություն է Քրեական օրենսգրքի 293-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով: Նույն օրը դիմողը խնդրել է քննիչին ճանաչելու իրեն որպես քաղաքացիական կողմ: Նրա հայտարարությունը հաստատվել էր քննիչի կողմից տրված գրավոր ստացականով, որում նշված էր 2002 թվականի նոյեմբերի 28-ը: Պարզ չէ, թե ինչ է պատասխանել քննիչը դիմողի միջնորդության վերաբերյալ:

46. 2002 թվականի նոյեմբերի 29-ին պարոն Վոլկովի և պարոն Ջարովի նկատմամբ կազմվել է մեղադրական եզրակացություն: Քրեական օրենսգրքի 125-րդ հոդվածի հիմքով քրեական հետապնդումն այն էր, որ նրանք եղել են հսկիչ հերթապահ ոստիկանները, որոնք ժամանել են դեպքի վայր և հայտնաբերել անգիտակից երկու տղամարդկանց: Իմանալով, որ տղամարդիկ անօգնական են և չեն կարող անձամբ հոգ տանել իրենց մասին, Վոլկովը և Ջարովը չեն իրականացրել իրենց՝ օրենքով սահմանված պարտականությունը՝ Ոստիկանության մասին օրենքի, Ոստիկանական պարեկության մասին կանոնների և ներքին կանոնների հիմքով, որոնց համաձայն նրանք պարտավոր էին պաշտպանել հանցագործությունների կամ պատահարների զոհերին, թունավորված անձանց, որոնք ի վիճակի չեն շարժվել, ինչպես նաև այլ խոցելի անձանց: Չնայած նրանք ունեցել են օգնություն ցույց տալու իրական հնարավորություն, սակայն չեն ստուգել և պարզել, թե ովքեր են զոհերը, շտապօգնություն չեն կանչել, չեն ցուցաբերել առաջին օգնություն, նրանց չեն տարել հիվանդանոց, չեն պարզել վրաներին, ինչպես նաև չեն ապահովել դեպքի վայրի պահպանությունը: Փոխարենը նրանք մի կողմ են տարել տուժողներին և ոչ ճիշտ տեղեկություն են հաղորդել Սոկոլիմայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի ոստիկանին այն մասին, ուր ձեռնարկվել են բոլոր անհրաժեշտ միջոցները:

47. 2003 թվականի հունվարի 24-ին Մոսկվա քաղաքի Իզմայլովոյի շրջանային դատարանը դատական նիստ է նշանակել 2003 թվականի փետրվարի 7-ին: Դատավորը տեղեկացրել է դիմողին, որ նրա՝ որպես քաղաքացիական կողմի միջնորդությունը ներգրավվելու է քննության առնվող նյութերում, կհետազոտվի և քննության կառնվի հետագա նիստերի ընթացքում:

48. Նիստերը տեղի են ունեցել 2003 թվականի փետրվարի 20-ին, մարտի 25-ին, ապրիլի 30-ին, հունիսի 23-ին, հուլիսի 28-ին և սեպտեմբերի 24-ին:

49. Դատարանը հարցաքննել է հարևան շենքի դռնապահներ պարոն Ե.-ին և պարոն Բ.-ին, շտապօգնության բժիշկներ Պ.-ին և Չ.-ին, որոնք նկարագրել են այն հանգամանքները, որոնցում հայտնաբերել են դիմողին և պարոն Ն.-ին: Ավագ օպերիվազոր պարոն Կ.-ն, ով հերթապահել է Սոկոլիմայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքում 2001 թվականի հունիսի 29-30 գիշերը, հայտնել է, որ չի եղել որևէ հայտարարություն Շերբակովսկայա փողոցում երկու երիտասարդ տղամարդկանց վերաբերյալ: Այդուհանդերձ, նրան մեկ ժամով փոխարինել էր պարոն Վանչարինը: Նա նույնպես ցուցմունք է տվել այն մասին, որ արտագերատեսչական պաշտպանության բաժնի աշխատակիցները նախապատվություն պետք է տային պաշտպանությունը համակարգողի և ոչ թե ոստիկանության բաժանմունքի հերթապահ աշխատակցի կարգադրություններին:

50. Ոստիկան պարոն Վանչարինը հաստատել է, որ իրեն հեռախոսազանգով տեղեկացրել են երիտասարդ տղամարդկանց առնչությամբ, սակայն չի հաղորդել այն, քանի որ դրված չի եղել շտապ ահազանգերի շարքում: Նա ռադիոկապ է հաստատել արտագերատեսչական պաշտպանության բաժնի պարեկային ոստիկանների հետ և կարգադրել նրանց ստուգել տեղեկությունը: Նրանք պատասխանել են, որ հայտնաբերել են երկու հարբած տղամարդու, և որ իրավիճակը հսկողության տակ է եղել: Ի պատասխան՝ նա կարգադրել է նրանց շարունակել պարեկությունը: Պաշտպանությունը համակարգողը (կոորդինացնողը) հայտնել է դատարանին այն մասին, որ 1.44-ին նա ահազանգ է ստացել և այն ստուգելու համար ուղարկել է ոստիկաններ Վոլկովին և Ջարովին:

51. 2003 թվականի սեպտեմբերի 29-ին Շրջանային դատարանն արդարացրել է ոստիկաններին՝ տալով ապացույցներին հետևյալ գնահատականը.

«... Դատարանը գտնում է, որ ցույց չի տրվել, որ ամբաստանյալներ Վոլկովը և Ջարովը գործել են՝ իմանալով այն փաստը, որ դիմողը և նրա ընկերը եղել են այնպիսի վիճակում, որը վտանգավոր է եղել նրանց կյանքի ու առողջության համար, և քանի որ նրանք դա չեն իմացել, որովհետև ընդամենը մի քանի րոպե են անցկացրել դեպքի վայրում գիշերվա այդ ժամին և քանի որևէ վնասվածք չի նկատվել: Նրանք որոշել են, որ դիմողը և նրա ընկերը եղել են ակոհոլային կամ թմրամիջոցային թունավորման վիճակում:

Ի հիմնավորումն այն հայտարարության, թե պարոն Վոլկովը և պարոն Ջարովը ոչ ճիշտ հաղորդում են տրամադրել հերթապահ ոստիկանին՝ դատախազը հղում է կատարել միայն պարոն Վանչարինի՝ որպես վկայի ցուցմունքին, որը ոստիկան էր, սակայն որը որևէ հաղորդումներ ստանալու իրավասություն չուներ: Այդուհանդերձ, նա փոխարինել էր հերթապահ ոստիկանին՝ ի խախտումն Սոկոլիմայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի կանոնների...

Ստանալով նման տեղեկատվություն՝ հերթապահ ոստիկանը պարտավոր է այն գրանցել գրանցամատյանում, ստուգել այն և գրանցել ստուգման արդյունքները: Դատարանը գտել է, որ հերթապահ ոստիկանը, ստանալով տեղեկատվություն Վոլկովից և Ջարովից այն մասին, որ իրավիճակը եղել է հսկողության տակ, պարտավոր էր ստուգել այն և ստանալ հավաստի տեղեկատվություն իրավիճակի մասին: Պարոն Վանչարինը, սակայն, չի արել այդ և այդ տեղեկատվությունը կամ դրա ստուգման արդյունքները չի փոխանցել իրական հերթապահին ... Դատարանն այդ իսկ պատճառով վստահացուցիչ է համարում պարոն

Վոլկովի և պարոն Ջարովի ցուցմունքներին ... քանի որ այդ հանգամանքներում պարոն Վանչերինը չուներ որևէ շահ ճշմարտությունն ասելու հարցում»:

52. 2004 թվականի փետրվարի 17-ին Մոսկվա քաղաքի դատարանն անփոփոխ է թողել բողոքարկման արդյունքում կայացված վճիռը՝ հակիրճ պատճառաբանությամբ:

2. Բժշկական անփութության կապակցությամբ իրականացված քննությունը (գործ թիվ 1056)

53. 2001 թվականի օգոստոսի 14-ին շտապօգնության բաժանմունքի գլխավոր բուժօռնալոգ տեղեկացրել է դիմողի մորը, որ ներքին քննությամբ հաստատվել է, որ շտապօգնության բժիշկն ախտորոշել է դիմողին նրա ընկերոջ հայտարարությունների հիման վրա: Արդյունքում՝ նա թերագնահատել է նրա դրության ծանրությունը: Բժիշկը ենթարկվել է լուրջ կարգապահական տույժի:

54. 2001 թվականի նոյեմբերի 8-ին և 2002 թվականի օգոստոսի 2-ին տարբեր աստիճանների դատախազները տեղեկացրել են դիմողի մորն այն մասին, որ թիվ 33 հիվանդանոցի բժիշկները չեն կատարել քրեորեն հետապնդելի հանցագործություն, և մերժել են քրեական գործի հարուցումը:

55. 2002 թվականի հունվարի 4-ի նամակով Մոսկվայի առողջության պահպանման հանձնաժողովի ղեկավարը հաստատել է, որ թիվ 33 հիվանդանոցում բժշկական օգնության ուսումնասիրությամբ չի բացահայտվել որևէ թերություններ:

56. Դիմողի մոր կողմից 2003 թվականի մարտի 5-ին ներկայացված բողոքից հետո Մոսկվա քաղաքի դատախազի առաջին տեղակալը վերացրել է 2002 թվականի օգոստոսի 2-ի որոշումը, որով քրեական գործի հարուցումը մերժվել է, և կարգադրել է Պրեդբրաժենսկի շրջանային դատախազին հարուցել քրեական գործ՝ Քրեական օրենսգրքի 124-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով (հիվանդին բուժօգնություն ցույց չտալը, որը նրա առողջությանը ծանր վնաս է հասցրել):

57. 2003 թվականի հունիսի 15-ին նախաձեռնվել է բարդ բժշկական հետազոտություն պարզելու համար, թե արդյոք դիմողի առողջությունը կարող էր թիվ 33 հիվանդանոցում վնասվել ուշացած և ոչ պատշաճ բուժօգնության պատճառով:

58. 2003 թվականի հուլիսի 7-ին Պաշտպանության նախարարության 11-րդ դատաբժշկական կենտրոնն սկսել է իր աշխատանքը:

59. 2003 թվականի սեպտեմբերի 4-ին քննիչ պարոն Կիրիչևսկին դադարեցրել է քննությունը, քանի որ հնարավոր չի եղել հայտնաբերել հանցանքը կատարած անձին:

60. 2003 թվականի դեկտեմբերի 1-ին փորձագետների խումբը ներկայացրել է իր եզրակացությունները՝ հիմնված դիմողի՝ թիվ 33 հիվանդանոցից ստացված բժշկական տվյալների վրա (թիվ 23304), քրեական գործի նյութերը և համապատասխան բժիշկների կողմից ստացված տեղեկատվությունը: Փորձագետները գտել են, հատկապես, որ թիվ 66 հիվանդանոցում հայտնվելուց հետո դիմողի վնասվածքների ոչ լրիվ և հակասական բնութագրումը թույլ չի թվել պարզելու վնասվածքների կոնկրետ աղբյուրը, ժամանակը և պատճառները: Կարող էր միայն հաստատվել այն, որ նրա գլխին էին հարվածել ծանր բուք առարկայով: Ավելին, Բուրդենկո հիվանդանոցում կատարված համապատասխան հետազոտությամբ բացահայտվել էր կրծքավանդակի շրջանում երկու կտորված ողներ, որոնք չէին նկատվել թիվ 33 հիվանդանոցում, որտեղ նշանակվել էր ճառագայթային հետազոտություն, ինչն այդպես էլ չէր կատարվել:

61. Փորձագետները պարզել են, որ հաշվի առնելով այն բարդ կացությունը, որում դիմողը հայտնվել էր, նա պետք է անմիջապես հետազոտված լիներ նյարդավիրաբույժի և այլ մասնագետների կողմից «քրանիոսերեբրալ» վնասվածքների և թունավորմանը բնորոշ ախտորոշման, ինչպես նաև հրատապ բուժման առթիվ համապատասխան որոշումներ կայացնելու համար: Այդուհանդերձ, նյարդավիրաբույժը դիմողին հետազոտել է նրան բերելուց հետո ավելի քան երկու ժամ անց, իսկ հետագա երեսուներկու ժամվա ընթացքում նրան չի զննել որևէ մասնագետ, և որևէ բժշկական հետազոտում, անգամ արյան և մեզի, չի կատարվել: Չի չափվել նույնիսկ դիմողի ջերմությունը: Փորձագետները նշել են հետևյալը.

«Ժամանան պահից (2001 թվականի հունիսի 30-ին, ժամը 9.05) և մինչև վիրահատության պատրաստվելը (2001 թվականի հուլիսի 1-ին, ժամը 17.30) դիմողը պատշաճ կերպով և օբյեկտիվորեն չի հետազոտվել, չի իրականացվել իրական կլինիկական ախտորոշում ... չի նշանակվել պատշաճ բժշկական բուժում ... Դիմողի ձգձգված պասիվ հետազոտումը, որը չի ուղեկցվել կլինիկական հետազոտությամբ, հանգեցրել է նրա վիճակի խիստ վատթարացմանը, և որպես հետևանք՝ ուշացված վիրաբուժական միջամտության, որը հիմնված չի եղել կլինիկական կամ լաբորատոր հետազոտությունների վրա, ինչը հանգեցրել է ակնհայտ բացասական հետադարձադիմացի և հետվիրաբուժական բարդությունների»...

Յետվիրաբուժական ընթացքում ցուցված է եղել հակամանրէական բուժում, սակայն այն իրականացվել է ոչ հետևողականորեն և առանց պատշաճ վերահսկման, որը հանգեցրել է վերքերի, սարդոստայնային քաղաճի և ուղեղանյութի թարախային բորբոքմանը, աջ ականջուկի բորբոքմանը և այլն ...»

62. Փորձագետները նաև նկատել են, որ առկա չի եղել որևէ օբյեկտիվ հիմք դիմողին ակլոհոլային թունավորմամբ ախտորոշելու համար: Ոչ շտապօգնության բժիշկն իր նշումներում, ոչ նրա գործընկերները համապատասխան այցելությունների ժամանակ բժշկական գրառումներում չեն նշել ակլոհոլային թունավորման մասին: Ակլոհոլի առկայության մասին վկայակոչումն առաջին անգամ եղել է 2001 թվականի հունիսի 30-ի բժշկական հետազոտության մասամբ ոչ հստակ և ոչ լիարժեք եզրակացության մեջ: Այդուհանդերձ, հետազոտությունը կատարվել է կիրառելի կանոնների խախտմամբ: Չի նշանակվել որևէ բուժում թունավորման դեմ, և թունավորման ախտորոշումը չի նշմարվել որևէ այլ փաստաթղթում: Թունավորման ախտորոշման հնարավորությունը հետագայում հերքվել է այն փաստով, որ դիմողի արյան մեջ իբրև թե հայտնաբերված ակլոհոլի չափաբաժինը կարող էր լինել մահացու:

63. Փորձագետները կազմել են հետևյալ եզրակացությունը.

«Դիմողի՝ առանց պատշաճ բժշկական օգնություն ստանալու բժշկական հաստատությունում երկարատև մնալու արդյունքում պատճառված վնասների առկայությունը չի կարող լիովին հաստատված համարվել: Կարելի է միայն հաստատել, որ նրա վիճակը լրջորեն վատթարացել է այդ ընթացքում, և որ անդամալի ուղեղային փոփոխությունները շարունակվել են այն աստիճանի, որ ցուցված է եղել շտապ վիրահատություն կյանքը փրկելու նկատառումներով...»

Տվյալ հետազոտությունը բացահայտել է մի շարք թերություններ թիվ 33 հիվանդանոցում իրականացված բժշկական օգնության առթիվ – հատկապես, կատարվել են չարդարացված կոնսերվատիվ բուժում, ոչ լիարժեք հետազոտություն և ուշացված ու ոչ լիարժեք ախտորոշում, վիրաբուժական միջամտություն, ոչ պատշաճ բժշկական միջոցառումներ, որոնք չեն կանխել խիստ հետտորավմատիկ պրոցեսների զարգացումը և հանգեցրել են ոչ ցանկալի արդյունքի և դիմողի հաշմանդամության: Այդուհանդերձ, հնարավոր չէ հաստատել, թե այդ թերությունները ինչ չափով են ազդել արդյունքի վրա, քանի որ առկա չեն պատշաճ միջոցառումներ»:

64. 2003 թվականին հայտնաբերվել է, որ դիմողին վերաբերող՝ թիվ 33 հիվանդանոցում կատարված բժշկական գրառումներն ինչ-ինչ պատճառով անհայտացել են: Դրանք հիվանդանոցից վերցրել էր պարոն Սոլոմկինը 2001 թվականին, և ներկայացրել էր փորձագետներին հետազոտելու նպատակով: Դրանք այնուհետև վերադարձվել էին քննիչներին, որոնք այլևս չեն իմացել դրանց գտնվելու տեղը:

65. 2004 թվականի հունվարի 12-ին Մոսկվա քաղաքի դատախազի տեղակալը վերացրել է քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ որոշումը և պահանջել է, որպեսզի ձգձգումների և դատավարական խախտումների համար պատասխանատուները ենթարկվեն կարգապահական տույժերի: 2004 թվականի փետրվարի 17-ին ներքին քննությամբ հաստատվել է, որ քննիչ պարոն Կիրիևսկին ապօրինաբար որոշել է դադարեցնել քննությունը՝ մինչև բժշկական հետազոտության ավարտելը: Քննիչն ստացել է նկատողություն, իսկ նրա վերադասի պաշտոնն իջեցվել է:

66. 2004 թվականի փետրվարի 3-ին Արևմտյան վարչական շրջանային ոստիկանության քննիչ պարոն Շախովը վերցրել է գործը: Նա տեղեկացրել է դիմողի մորը, որ բժշկական նյութերի կորստի համար պատասխանատուները ենթարկվել են կարգապահական տույժերի:

67. 2004 թվականի ապրիլի 20-ին քննիչ պարոն Շախովը կազմակերպել է նոր բժշկական հետազոտություն՝ նույն փորձագետների կողմից և նույն հարցադրումներով: Նախորդ հետազոտությունը ճանաչվել է անընդունելի, քանի որ այն կատարվել էր այն ժամանակ, երբ քննությունն արդեն դադարեցվել էր: 2004 թվականի մայիսի 17-ին նոր հետազոտությունն ավարտվել է: Փորձագետները տվել են նույն եզրակացությունները: Նրանք նաև նշել են, որ նրանց խնդիրը բարդացել էր մի շարք շտկումների պատճառով, հատկապես՝ օրերի և ժամանակի առումով, որոնք նշվել էին թիվ 33 հիվանդանոցի բժշկական նյութերում, և որովհետև առկա են եղել անբացատրելի հակասություններ:

68. 2004 թվականի մայիսի 20-ին քննիչ պարոն Շախովը կայացրել է քննությունը դադարեցնելու մասին որոշում՝ այն հիմքով, որ քննության համար սահմանված ժամկետն ավարտվել էր: 2004 թվականի հունիսի 19-ին որոշումը վերացվել է վերահսկող դատախազի կողմից:

69. Քննությունը փոխանցվել է պարոն Բուվինին, որը որոշումներով դադարեցրել է քննությունը նույն հիմքով՝ 2004 թվականի սեպտեմբերի 1-ին և նոյեմբերի 19-ին: Դատախազը վերացրել է նրա որոշումները 2004 թվականի հոկտեմբերի 13-ին և դեկտեմբերի 18-ին:

70. 2005 թվականի հունվարի 18-ին քննիչը նշել է, որ նախնական դատաբժշկական փորձաքննությունը չի պարզել թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողին տրամադրված բժշկական օգնության թերությունների և նրա առողջությանը պատճառված վնասի միջև կապի աստիճանը: Նա հանձնարարել է նոր բժշկական հետազոտություն Մոսկվայի կառավարության առողջության պահպանության վարչության փորձագետներին և կարճել է գործի քննությունը:

71. 2005 թվականի մայիսի 30-ին փորձագետները ներկայացրել են իրենց եզրակացությունները, որոնք բժշկական նյութերի բնօրինակների բացակայության պատճառով հիմնված են եղել գործի նյութերի և նախնական փորձագիտական հետազոտության բնօրինակ նյութերից երկար մեջբերումների վրա: Փորձագետները պարզել են, որ դիմողը տառապել է վասկուլյար պաթոլոգիայով, որը հանգեցրել է գլխի հետին հատվածի տրավմայի, սաբդուրալ հեմատոմայի և ալկոհոլային թունավորման: Նրանց կարծիքով թիվ 33 հիվանդանոց տանելու պահին դիմողը չի ունեցել հրատապ վիրահատության կարիք: Հեմատոման կարող էր մեծանալ որոշ ժամանակ բժիշկների մշտական ​​հսկողության ներքո, որոնք կսպասեին գլխուղեղի վիրահատության համար ամենահարմար պահին: Փորձագետները եզրակացրել են, որ նախնական արդյունքում արված եզրակացությունները «օբյեկտիվորեն ոչ պիտանի են», և որ ախտորոշումը և վիրահատությունը կատարվել են ոչ ճիշտ ժամանակին և ոչ ճիշտ ձևով: Նույն օրը դատախազը կարգադրել է վերսկսել քննությունը:

72. 2005 թվականի հունվարի 18-ին (վերացված մայիսի 30-ին) և 2005 թվականի մայիսի 31-ին (վերացված հունիսի 24-ին) մի շարք դատավարական հիմքերով կայացվել են քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ որոշումներ:

73. 2005 թվականի օգոստոսի 15-ին քննիչը որոշում է կայացրել նշանակելու մեկ այլ դատաբժշկական փորձաքննություն՝ առաջին և երկրորդ փորձագիտական եզրակացությունների միջև առկա հակասությունները վերացնելու նպատակով: Այն հանձնարարվել է Առողջության պահպանման և Սոցիալական բարեփոխման դաշնային գործակալության դատաբժշկական փորձաքննության կենտրոնին: Սակայն Կենտրոնը հրաժարվել է կատարել փորձաքննություն բժշկական նյութերի բնօրինակների բացակայության պատճառով: Կենտրոնի առաջին բաժնի տնօրենը հայտնել է քննիչին, որ գործի նյութերի և այլ փորձագետների եզրակացությունների հիման վրա փորձաքննությունը կարող է լինել «մեթոդաբանորեն սխալ և փորձագիտական քննությունների առկա պրակտիկայի խախտմամբ»:

74. 2005 թվականի սեպտեմբերի 6-ին քննիչը դիմողին ներգրավել է գործի քննությանը որպես տուժող, իսկ նրա մորը՝ որպես նրա իրավաբանական ներկայացուցիչ:

75. 2006 թվականի ապրիլի 28-ին և հուլիսի 19-ին քննիչ պարոն Վոլկը որոշել է դադարեցնել քննությունն այն հիմքով, որ տեղի չի ունեցել որևէ հանցագործություն: Որոշումները վերացվել են վերահսկող դատախազների կողմից:

76. Քրեական գործի քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ վերջին որոշումը, որը ներկայացվել է Դատարանին, կայացվել է 2006 թվականի նոյեմբերի 29-ին: Այն հիմնվել էր առկա ապացույցների, ինչպես նաև թիվ 33 հիվանդանոցից պարոն Կ.-ի, պարոն Ց.-ի և պարոն Բ.-ի, շտապ օգնության բժիշկների, դիմողի ընկեր պարոն Ն.-ի, դիմողի մոր և իր՝ դիմողի ցուցմունքների վրա: Մեծամասամբ մեջբերվել են առաջին և երկրորդ դատաբժշկական հետազոտությունների արդյունքում եզրակացությունները, քանի որ առկա էր փաստաթղթերի բնօրինակների բացակայության պայմաններում «համաձայնեցնող» փորձաքննություն կատարելու վերաբերյալ դաշնային դատաբժշկական փորձաքննության կենտրոնի մերժումը: Քննիչը հանգել է հետևյալ եզրակացության.

«Բացի երկու փորձագիտական հանձնաժողովների վերը նշված եզրակացությունների միջև առկա էական հակասություններից՝ կապված դիմողի հիվանդության առաջացման պատճառների և նրա նկատմամբ իրականացված բուժման մասնագիտական աստիճանից, հանձնաժողովներից ոչ մեկը չի կարողացել եզրակացնել, որ առկա է եղել պատճառական կապ դիմողի նկատմամբ իրականացված բուժման և տուժողի առողջությանը լուրջ վնաս հասցնելու ձևով հետևանքների միջև:

Այս հանգամանքներում քննությունը գտնում է, որ չկան օբյեկտիվորեն համեմատելի փաստական ցուցումներ առ այն, որ թիվ 33 հիվանդանոցից բժիշկներ Կ.-ն, Ց.-ն և Բ.-ն դիմողին՝ առանց հիմնավոր պատճառների, չեն ցույց տվել բժշկական օգնություն՝ այդպիսով պատճառելով նրա առողջությանը լուրջ վնասներ, այսինքն, նրանք կատարել են հանցագործություն Քրեական օրենսգրքի 124-րդ հոդվածի 2-րդ մասի հիմքով»:

77. Նույն օրը վերահսկող դատախազը վերացրել է այդ որոշումը և կարգադրել է պարոն Վոլկին վերացնել քննության թերությունները և հատկապես, հայտնաբերել բժշկական փաստաթղթերի բնօրինակները:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրություն

A. Քրեական օրենսգիրք

78. Քրեական օրենսգրքի 124-րդ հոդվածը բնորոշում է հիվանդի նկատմամբ բուժօգնություն չապահովելու հանցագործությունը՝ որպես այն անձի կողմից, առանց հիմնավոր պատճառի, բժշկական

օգնություն ցույց չտալ, որն ունի օրենքով սահմանված նման օգնություն ցույց տալու պարտականություն: Հոդվածի 2-րդ մասը վերաբերում է այն իրավիճակին, երբ նման բացթողումը հանգեցնում է տուժողի մահվան կամ նրա առողջությանը լուրջ վնասի պատճառմամբ:

79. Հոդված 125-ն առնչվում է կյանքի համար վտանգավոր իրավիճակում անձին լքելու հանցագործությանը, որը բնորոշվում է որպես կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր դրության մեջ հայտնված անձին լքելու դիտավորյալ գործողություն, ով ի վիճակի չէ ինքնուրույն հոգ տանել իր մասին՝ անկախ երիտասարդ կամ մեծահասակ տարիքից, հիվանդության կամ անօգնական վիճակում գտնվելու պատճառով, երբ հանցագործը հնարավորություն է ունեցել օգնել այդ անձին, ինչպես նաև պարտավոր է եղել հոգ տանել նրա մասին:

80. Հոդված 293-ը բնորոշում է մասնագիտական անփութության հանցագործությունը որպես մասնագիտական պարտականությունների չկատարում կամ ոչ պատշաճ կատարում, ինչը հանգեցրել է քաղաքացիների իրավունքների և օրինական շահերի հիմնավոր խախտումների:

B. Ոստիկանության մասին օրենք (1991 թվականի ապրիլի 18-ի օրենք թիվ 1026-Լ)

81. 10-րդ մասը նախատեսում է, որ ոստիկանությունը մասնավորապես պարտավոր է օգնություն ցուցաբերել քրեական և վարչական հանցագործությունների և պատահարների զոհերին, ինչպես նաև անօգնական վիճակում կամ կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր վիճակում հայտնված անձանց:

C. Պարեկային ոստիկանության վերաբերյալ կանոնակարգ (Ներքին գործերի նախարարության՝ 1993 թվականի հունվարի 18-ի թիվ 17)

82. Հանցանքի վայր ժամանելով՝ ճանապարհային ոստիկանությունը պետք է օգնություն ցույց տա տուժողներին, անհրաժեշտության դեպքում կանչի շտապօգնություն, բացահայտի հանցագործության հնարավոր վկաներին և ականատեսներին, ապահովի դեպքի վայրի պահպանությունը, այդ մասին հաղորդի հերթապահ ոստիկանին և ղեկավարվի նրա կարգադրություններով (135-րդ մաս):

83. Առաջին օգնություն ցուցաբերելիս կամ տուժողին բուժհաստատություն տանելիս ոստիկանը պետք է զննի տուժողի հագուստը, մարմնի բաց մասերը՝ մասնավորապես նրա ինքնությունը պարզելու: Եթե տուժողը չի ցուցաբերում կենդանության նշաններ, ոստիկանը պետք է, նախևառաջ, հանոզվի՝ արդյոք նա ողջ է, թե՛ ոչ, առանց նրա և շրջապատող առարկաների դիրքը փոխելու (մաս 141):

D. Ոստիկանությանը կից մասնավոր պաշտպանության բաժնին վերաբերյալ կանոններ (Կառավարության՝ 1992 թվականի օգոստոսի 14-ի թիվ 589 կանոնը)

84. Ոստիկանությանը կից առևտրային պաշտպանության բաժնիներն ստեղծվել են մասնավոր սեփականությունը պահպանելու (մաս 1) նպատակով: Մասնավոր պաշտպանության ուժերը ներառում են ոստիկանության աշխատակիցներ, ինչպես նաև տեխնիկական և օժանդակ աշխատակազմ (մաս 4): Մասնավոր պաշտպանության բաժնի ոստիկանները հավաքագրվում են Ներքին գործերի նախարարության կողմից (մաս 9), և նրանք ունեն Ոստիկանության մասին օրենքով ոստիկանության աշխատակիցների համար սահմանված բոլոր իրավունքները, ներառյալ՝ զենք կրելու և հանցագործներին ձերբակալելու իրավունքը (մաս 8):

E. Քրեական դատավարության օրենսգիրք

85. Մինչև 2003 թվականի հուլիսի 10-ը Քրեական դատավարության օրենսգիրքը նախատեսում էր, որ քաղաքացիական հայցը կարող է ներկայացվել քրեական գործը հարուցվելուց հետո, սակայն մինչև մինչդատական քննության ավարտը (հոդված 44-ի 2-րդ մաս): 2003 թվականի հունիսի 4-ին թիվ 92-FZ Դաշնային օրենքում կատարված փոփոխություններից հետո քաղաքացիական հայց ներկայացնելու ժամկետը երկարաձգվել է մինչև առաջին ատյանի դատարանում եզրափակիչ առարկությունների սկիզբը:

Դիմողի վրա հարձակվելու առնչությամբ քննության վիճահարույց անարդյունավետությունը

86. Դիմողը գանգատ է ներկայացրել Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի հիմքով՝ առ այն, որ Պետությունը չի տրամադրել համապատասխան մեխանիզմ հասարակական անվտանգությունն ապահովելու և կյանքի ու առողջության նկատմամբ ոտնձգության քննության համար:

87. Դիմումի ընդունելիության և հանգամանքների առնչությամբ իր դիտարկումներում դիմողն ընդգծել է, որ իր գանգատն այն մասին չէ, թե իր վրա հարձակվել են պետական ծառայողները, կամ որ հարձակման համար որևէ այլ կերպ պատասխանատու է Պետությունը: Ավելի շուտ նա նշել է, որ Պետությունը չի կատարել կյանքի համար վտանգավոր հարձակմանն առնչվող հանգամանքների արդյունավետ քննություն իրականացնելու, հանցագործին հայտնաբերելու և կրած վնասները փոխհատուցելու իր պարտականությունը: Այս առթիվ նա նշել է, որ քննությունը չի իրականացվել պատշաճ կերպով, քանի որ գործը բաց է եղել դեպքից հետո 21 օրվա ընթացքում, որ այն փակվել և բացվել է առնվազն ութ անգամ, որ ոստիկանության աշխատակիցների՝ հանցագործության մեջ ներգրավված լինելու վերաբերյալ իր մոր վարկածն առաջին անգամ ստուգվել է միայն 2004 թվականին, և որ քննության ողջ տևողությունը եղել է չափազանց երկար:

88. Կառավարությունն ընդունել է, որ ոստիկանության աշխատակիցները ենթարկվել են կարգապահական տույժի քրեական գործով քննությունը ժամանակին չկատարելու համար: Քրեական գործի քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ նախնական որոշումներն արդարացված չեն եղել, և այդ իսկ պատճառով գործը փոխանցվել է Մոսկվայի Արևմտյան վարչական շրջանի քննչական բաժնին: Այդուհանդերձ, քննության ձգձգումը շարունակվել է, որն էլ հանգեցրել է քննիչ պարոն Շախուվի գործից ազատմանը և քննիչ պարոն Կիրիևսկու և Մոսկվայի Արևմտյան վարչական շրջանի դատախազի տեղակալի կարգապահական տույժերին: Համապատասխանաբար գործը փոխանցվել է Մոսկվայի Արևմտյան վարչական շրջանի դատախազությանը: 2006 թվականի հունիսի 7-ին Մոսկվա քաղաքի դատախազը վերացրել է քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ որոշումը, և այն վերսկսվել է:

A. Ընդունելիությունը

89. Կառավարությունը հայտարարել է, որ գանգատը ներկայացվել է ժամանակից շուտ, քանի որ p/01, կետ 88, 26 January 2006): Այնուհետև Դատարանը նշել է, որ այս գանգատը ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 6-րդ մասի իմաստով: Ավելին, այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Ուստի այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքները

1. Կոնվենցիայի կիրառելի դրույթը

91. Փաստերի առնչությամբ Դատարանը գտել է, որ դիմողը ենթարկվել է հարձակման մեկ կամ մի քանի անձանց կողմից՝ ակնհայտ կողոպուտի նպատակով: Նա ստացել է ուժեղ հարված գլխին, ք գործադրումը կարող է հանգեցնել, որպես ոչ դիտավորյալ հետևանք, կյանքից զրկելուն: Դատարանն արդեն քննել է գանգատներ այս դրույթի հիմքով, երբ ենթադրյալ տուժողը չի մահացել վիճահարույց վարքագծի արդյունքում (տես՝ *Makaratzis v. Greece* [GC], no. 50385/99, կետ 49, ՄԻԵԴ 2004-XI; *Isayeva and Others v. Russia*, nos. 57947/00, 57948/00 and 57949/00, կետ 174, 24 February 2005; and *İlhan v. Turkey* [GC], no. 22277/93, կետ 75, ՄԻԵԴ 2000-VII):

93. Այդուհանդերձ, դատական նախադեպերով սահմանվել է, որ բացառիկ հանգամանքներում չէ, որ ֆիզիկական ներգործությունը, որը չի հանգեցրել մահվան, կարող է առաջացնել 2-րդ հոդվածի խախտում: Գործադրված ուժի աստիճանը և ձևը, ինչպես նաև ուժի գործադրման նպատակը կարող են այլ գործոնների շարքում համապատասխան լինել, երբ գնահատվում է, թե արդյոք կոնկրետ գործով մահացու վերքերի հանգեցրած գործողությունները եղել են այնպիսին, որ փաստերն ընկել են հոդված 2-ով սահմանված երաշխիքների գործողության ներքո: Շատ գործերով, երբ անձի վրա հարձակվում են կամ վատ վերաբերմունք դրսևորում, նրա գանգատներն ավելի շուտ կվերաբերեն Կոնվենցիայի 3-րդ

հողվածին (տես, *mutatis, Makaratzis*, կետ 51, and *Ilhan*, կետ 76, both cited above): Այս առթիվ Դատարանը կրկնել է՝ որպեսզի վատ վերաբերմունքն ընկնի 3-րդ հողվածի ներքո, այն պետք է ունենա ծանրության նվազագույն աստիճանը: Այս նվազագույն աստիճանի գնահատումը հարաբերական է: Այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վերաբերմունքի բնույթը և տեսակը, դրա տևողությունը, դրա ֆիզիկական և հոգեկան ազդեցությունները և, որոշ դեպքերում՝ տուժողի սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը (տես՝ Սաադին ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 37201/06, կետ 134, ՄԻԵԴ 2008-...):

94. Դիմողը և նրա ընկերը հարձակման են ենթարկվել անձանոթ անձի կողմից, և նրանցից գողացել են մեծ գումար: Նրանք երկուսն էլ հարված են ստացել հետևից: Դատելով հարձակման ուղղվածությունից՝ պարզ է դառնում, որ հարձակվողը հարվածել է նրանց մինչև նրանք կկարողանային տեսնել նրա դեմքը: Այն բանից հետո, երբ դիմողն ընկել է, նրան չեն ծեծել և այլ կերպ չեն հարվածել: Սառը զենք չի կիրառվել պատահարի ընթացքում և չի եղել որևէ հանգամանք, որը ցույց կտար, թե կողոպտիչը նպատակ է ունեցել դիմողին զրկելու կյանքից: Ուստի Դատարանը գտել է, որ տվյալ գործը դուրս է 2-րդ հողվածի բովանդակությունից: Այդուհանդերձ, նկատի ունենալով դիմողի ստացած վնասվածքների լրջությունը և դրանց երկարատև ազդեցությունն առողջության վրա՝ Դատարանը գտել է, որ ազդեցիկ այդ գործողությունը հանգեցրել է 3-րդ հողվածով արգելված վատ վերաբերմունքի (համեմատությամբ Բեգանովիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 46423/06, կետ 66, 2009թ. հունիսի 25, և Սիչիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 40116/02, կետ 51, ՄԻԵԴ 2007-VI հետ):

95. Համապատասխանաբար՝ Դատարանը քննարկել էր այս գանգատը Կոնվենցիայի 3-րդ հողվածի համատեքստում, համաձայն որի.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

2. Համապատասխանությունը 3-րդ հողվածին

96. Դատարանը նկատել է, որ դիմողը որևէ կերպ չի մեղադրել Պատասխանող պետության իշխանություններին այն հարձակման համար, որի զոհերն են եղել ինքը և իր ընկերը, ոչ էլ երևում է, թե իշխանություններն իմացել են կամ պետք է իմանային, որ դիմողը կարող էր երրորդ անձի կողմից ենթարկվել ֆիզիկական ոտնձգության ու չեն նախաձեռնել պատշաճ միջոցներ, որպեսզի ապահովագրեն նրան: Այդ հարձակման ներպետական քննությամբ հավաքված նյութերը, ինչպիսիք են հարևան սրճարանում տեղի ուստիկանության աշխատակիցների մասնակցությամբ կռվի առթիվ դիմողի մոր կողմից արված չստուգված հայտարարությունները, չեն կարող հանգեցնել պետական իշխանությունների ներկայացուցիչների կողմից հարձակման կամ դիմողի առողջական վիճակի հետ կապված այլ «վիճահարույց բողոքի»:

97. Այդուհանդերձ, Կոնվենցիայի 3-րդ հողվածում ներառվող հարձակման հետ կապված Պետության որևէ պատասխանատվության բացակայությունը չի ազատում Պետությանն այս հողվածի հիմքով ունեցած պարտականություններից: Կոնվենցիայի 1-ին հողվածի հիմքով Բարձր պայմանավորվող պետությունների պարտականությունն է ապահովել, որպեսզի իրենց իրավազորության ներքո գտնվող յուրաքանչյուր ոք ունենա Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքներն ու ազատությունները, դրա հետ մեկտեղ, 1-ին հողվածի համաձայն՝ Պետությունները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն, որպեսզի իրենց իրավազորության ներքո գտնվող անձինք չենթարկվեն խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի՝ ներառյալ անհատ անձանց կողմից վատ վերաբերմունքի (տես՝ Մոլդովան և այլոք ընդդեմ Ռումինիայի (թիվ 2), թիվ 41138/98 և 64320/01, կետ 98, ՄԻԵԴ 2005-VII (extracts), Մ.Ս.-ն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 39272/98, կետ 149, ՄԻԵԴ 2003-XII, and Ա.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1998թ. խեպտեմբերի 23, կետ 22, Ձեկույցներ 1998-VI):

98. Ընդհանուր առմամբ, չի կարելի ասել, թե 1-ին հողվածի ներքո Պետության պարտականությունը չի կարող մեկնաբանվել որպես պահանջ՝ ուղղված Պետությանը իր իրավական համակարգի միջոցով երաշխավորելու՝ մեկ անձի կողմից մեկ այլ անձի նկատմամբ երբևէ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունք թույլ չտալը, իսկ եթե դա տեղի է ունենում, ապա քրեական գործի քննությունը պետք է անհրաժեշտաբար իրականացվի առանձնահատուկ ձևով: 3-րդ հողվածը պահանջում է, որ իշխանություններն իրականացնեն արդյունավետ պաշտոնական քննություն՝ կապված վատ վերաբերմունքի դրսևորման հետ, եթե նույնիսկ նման վերաբերմունքն իրականացված լինի անհատների կողմից (տես՝ Այն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 30951/96, կետ 60, 2005թ. մարտի 22 և Մ.Ս.-ի գործը կետ 151):

99. Չնայած Պետության դրական պարտականության ծավալը կարող է տարբեր լինել այն գործերով, երբ 3-րդ հոդվածին հակասող վերաբերմունքը գործադրվել է Պետության ներկայացուցիչների կողմից, ինչպես նաև այն գործերով, որոնց համաձայն հարձակումը կատարվել է անհատ անձանց կողմից (տես՝ *վերը նշված Բեգանովիչի գործը*, կետ 69), պաշտոնական քննությանը ներկայացվող պահանջները նույնն են: Որպեսզի քննությունը համարվի «արդյունավետ», այն պետք է, ըստ էության, հանգեցնի գործի փաստերի բացահայտմանը, ինչպես նաև պատասխանատու անձանց հայտնաբերմանն ու պատժին: Դա ոչ թե արդյունքի պարտականությունն է, այլ՝ միջոցներինը: Իշխանությունները պետք է իրենց հասու պատշաճ միջոցներ ձեռնարկեն միջադեպին առնչվող ապացույցները պահպանելու համար, ներառյալ, *inter alia*՝ ակնմատեսների հարցաքննությունը, դատաբժշկական ապացույցները և այլն: Իսկ քննության թերությունները, որոնք խարխուլ են վնասներ հասցնելու պատճառների հաստատումը կամ պատասխանատու անձանց հայտնաբերելու պարտականությունը, հանգեցնում են այս չափանիշից դուրս մնալու ռիսկին, իսկ պատշաճ և հիմնավոր քննության պահանջն այս համատեքստում բարդանում է (տես՝ այլոց շարքում, Սիխենն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 77617/01, կետ 107 et seq., 2006թ. հունվարի 26 և Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28-ի վճիռ, Ձեկույցներ 1998-VIII, կետեր 102 et seq.): Կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածներին ենթակա գործերում, երբ պաշտոնական քննության արդյունավետությունն է դիտարկվում, Դատարանը հաճախ գնահատում է, թե արդյոք իշխանությունները բողոքների առնչությամբ համապատասխան ժամանակահատվածում գործել են պատշաճ կարգով (տես՝ Լաբիթան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետեր 133 et seq., ՄԻԵԴ 2000-IV): Եզրակացություններ են արվել՝ կապված գործի հարուցման, ինչպես նաև ցուցմունքներ վերցնելու ուշացումների (տես՝ Թիմուրթասն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23531/94, կետ 89, ՄԻԵԴ 2000-VI, and Թիքին ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հունիսի 9, կետ 67, Ձեկույց 1998-IV), ինչպես նաև նախնական քննության տևողության հետ (տես՝ Ինդելիկատոնն ընդդեմ Իտալիայի, թիվ 31143/96, կետ 37, 2011թ. հոկտեմբերի 18):

100. Անդրադառնալով տվյալ գործի հանգամանքներին՝ Դատարանը նկատել է, որ տեղի բնակիչներն անմիջապես տեղեկացրել են ոստիկանությանն այն մասին, որ երկու տղամարդ ենթարկվել են բռնության: Չնայած ոստիկանության աշխատակիցների վարքագծին, որոնք դիմողին թողել են առանց օգնության, Դատարանը ստորև քննության կառնի այն հանգամանքը, որը վերաբերում է արդյունավետ քննության իրականացման պարտականությունն իշխանությունների կողմից իրականացված լինելու գնահատմանը, այն է՝ որ ոստիկանությունը չի կազմել որևէ զեկույց հանցագործության առթիվ կամ հարուցել գործ հարձակման դեպքի առթիվ՝ դրանից օրեր անց: Ավելին, Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանության բաժանմունքը երկու հիվանդանոցներից ստացել է ահազանգ դիմողի և նրա ընկերոջ մարմնական վնասվածքների վերաբերյալ: Այդուհանդերձ, չնայած այն փաստին, որ դրանք պարունակել են լուրջ ցուցմունքներ քրեական հանցագործության վերաբերյալ, պաշտոնական քննությունն սկսվել է միայն 2001 թվականի հուլիսի 20-ին, այն է՝ 20 օր հետո:

101. Գործի քննության սկզբնական հետաձգումը հանգեցրել է ժամանակի կորստի և անհնարին է դարձրել դեպքին առնչվող ապացույցների պահպանումը: Ոչ ոք չի գնացել կամ զննել դեպքի վայրը, չի հարցաքննել դիմողին կամ պարոն Ե.-ին, չի փորձել պարզել ականատեսներին: Այդ բացթողումը հանգեցրել է կարգապահական վարույթների երկու գործող ոստիկանների նկատմամբ, որոնք պետք է կատարեին նախնական քննությունը: Ավելին, 2001 թվականի հոկտեմբերի 29-ի և 2004 թվականի փետրվարի 27-ի նամակները ցույց են տվել, որ նույնիսկ այն բանից հետո, երբ հարուցվել է գործը, մի շարք գլխավոր քննչական գործողություններ, ինչպիսիք են դեպքի վայրի զննումը և հարևանությամբ ապրող անձանց հարցաքննությունը, տեղի չեն ունեցել: Տեղական իշխանությունները լռելյայն համաձայնել են այն փաստին, որ քննությունը եղել է «ձգձգված», և որ այն իրականացվել է «ցածր մասնագիտական մակարդակով և ի խախտումն քրեական դատավարության կանոնների»:

102. Քննության համար պատասխանատվությունը դրվել է ոստիկանության և դատախազության տարբեր աշխատակիցների վրա՝ առնվազն երեք անգամ: Հինգ տարվա ընթացքում կայացվել են քրեական գործի քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ տասնհինգ-ից ոչ պակաս որոշումներ, որոնք վերացվել են վերահսկող դատախազի կողմից: Քննությունը վերսկսելու վերաբերյալ որոշումները մշտապես հիմնված են եղել հետագա առավել պատշաճ քննության պահանջի վրա: Այդուհանդերձ, այս կարգադրությունը ոչ միշտ է իրականացվել գործով զբաղվող քննիչների կողմից, իսկ քննիչ պարոն Վոլկի կողմից 2004, 2005 և 2006 թվականներին կայացված՝ քննությունը դադարեցնելու վերաբերյալ որոշումների մեծ մասը հիմնված էր միևնույն ապացույցների և պատճառաբանությունների վրա: Քննության ծավալն ամեն անգամ փոփոխվել է և ներառել են դեպքերի նոր տարբերակների ստուգումներ,

ինչպիսիսին հարբած ոստիկանի ներգրավման վարկածն է, որն առաջ էր քաշվել դիմողի մոր կողմից՝ նրա սեփական փնտրտուկների արդյունքում:

103. Վերը նշված խիստ լուրջ հետևությունների լույսի ներքո, Դատարանը հանգել է այն եզրակացության, որ քննությունը չի անցկացվել հավուր պատշաճի, նպատակամետ կամ բավականաչափ բազմակողմանի: Դատարանը, հետևաբար, մերժել է Կառավարության առարկությունը՝ կապված ներպետական միջոցներն սպառած չլինելու հետ (*վերը նշված Միխենի գործը* կետ 121), և որոշել է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված այն հանգամանքի հետ, որ դիմողի վրա հարձակման առնչությամբ քննությունը չի եղել արդյունավետ՝ դատավարական առումով:

II. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում՝ կապված դիմողին ոստիկանության կողմից օգնություն չցուցաբերելու հետ

104. Դիմողը բողոքել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմքով՝ առ այն, որ օգնություն ցույց տալուց հրաժարված երկու ոստիկանների վարքագիծը հանգեցրել է անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի, և որ քննությունը չի հանգեցրել պատասխանատու անձանց պատժելուն:

105. Դիմողը հայտնել է, որ 2001 թվականի հուլիսի 30-ի գիշերը ոստիկանության աշխատակիցներ Ջարովը և Վոլկովն իրեն բավարար չափով չեն զննել, որպեսզի համոզված լինեին, որ իր կյանքին վտանգ չի սպառնում: Նրանք չեն օգտագործել իրենց ռադիոկապը շտապօգնություն կանչելու համար: Տուժողներին այլ տեղ տանելու որոշումը ոչ միայն եղել է ոչ պրոֆեսիոնալ, այլ նաև հանգեցրել է դիմողի առողջական վիճակի հետագա վատթարացմանը, ինչպես նաև հարձակմանն առնչվող ապացույցների ոչնչացմանը: Նախնական և դատական քննությունները չեն բավարարել անկախության պահանջը ոստիկանության և տեղի դատարանների միջև սերտ կապերի պատճառով: Արդարացման արդյունքում ոստիկանության աշխատակիցներն իրենց գործողությունների համար չեն կրել որևէ կարգապահական կամ այլ պատասխանատվություն:

106. Կառավարությունը՝ հիմնվելով Ներքին գործերի նախարարության դիտարկումների վրա, հայտնել է, որ դիմողի բողոքները՝ անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի վերաբերյալ չեն կարող «օբյեկտիվորեն ստուգվել»: Քննությունը եղել է «բազմակողմանի և արդյունավետ»: Ներքին քննությամբ չի հաստատվել օրենսդրության որևէ խախտում ոստիկանության աշխատակիցների կողմից, իսկ դատարաններն արդարացրել են նրանց:

A. Ընդունելիությունը

107. Կառավարությունը հայտարարել է, որ դիմողը չի սպառել ներպետական միջոցները, քանի որ նա չի ներկայացրել վերաքննիչ բողոք ոստիկաններին արդարացնող դատավճռի դեմ:

108. Դատարանը կրկնել է, որ վերաքննիչ բողոքը Ռուսաստանի քրեական օրենսդրության համակարգում իրենից չի ներկայացնում արդյունավետ միջոց, որը կարող է կիրառվել Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն: Այդ պատճառով Կառավարության առարկությունը ենթակա է մերժման:

109. Դատարանը կողմերի հայտարարությունների լույսի ներքո գտել է, որ գանգատը Կոնվենցիայի ներքո առաջ է քաշում փաստի և իրավունքի լուրջ հարցեր, որոնց լուծումը պահանջում է հանգամանքների քննություն: Ուստի Դատարանը եզրակացրել է, որ այս գանգատը հիմնականում անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով: Չկան այն չընդունելու այլ հիմքեր:

B. Գործի հանգամանքները

1. Ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի համապատասխանությունը 3-րդ հոդվածին

110. Դատարանը նկատել է, որ փաստերի առնչությամբ կողմերի միջև վեճ չկա: Հաստատված է, որ ոստիկանության աշխատակիցներ պարոն Ջարովին և պարոն Վոլկովին կարգադրվել էր ստուգել փողոցում ընկած երկու երիտասարդներին վերաբերող տեղեկությունը: Ժամանելով դեպքի վայր՝ նրանք գտել են դիմողին անգիտակից վիճակում և նրա ընկեր Ն.-ին, որը նստած է եղել ուղղահայաց դիրքով, բայց չի կարողացել խոսել: Նրանք հաղորդել են ոստիկանության բաժին, որ պահանջվում է

շտապօգնություն, ապա երկու տղամարդկանց փողոցից մի քանի մետր հեռու են տարել: Կողմերի միջև տարածայնություն կա այն հարցում, թե արդյոք ոստիկանության աշխատակիցները տուժողներին թողել են աղբամանների կողքին, թե՝ այլ տեղ, սակայն այս հանգամանքն ունի ավելի շատ հուզական, քան իրավական նշանակություն, և դրա հստակ բնորոշումն ունի նվազ ապացուցողական նշանակություն Դատարանի գնահատման համար:

111. Ոստիկանության աշխատակիցներին այնուհետև արտագերատեսչական պահպանության բաժնի համակարգողի կողմից կարգադրվել է գնալ մեկ այլ վայր՝ ստուգելու համար մեկ ահազանգ: Այդ ժամանակ, երբ նրանք զեկուցել են ոստիկանության բաժին, ոստիկանության հերթապահ աշխատակիցը տեղում չի եղել, իսկ նրան փոխարինել է օպերատիվ աշխատակից պարոն Վանչարինը: Վերջինս զանգը չի գրանցել գրանցամատյանում, ինչպես նաև չի կանչել շտապօգնություն և չի զանգահարել սթափարան: Հետևաբար, դիմողը ողջ գիշերն անցկացրել է շենքի բակում՝ մինչև որ առավոտյան շտապօգնությունը նրան վերցրել է:

112. Դատարանի խնդիրն է որոշել, թե արդյոք վերոթվարկյալ փաստերը բացահայտում են Պետական իշխանությունների կողմից Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով արգելված խոշտանգման, անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի կանխման իր պարտականությունը չկատարելը, թե՛ ոչ:

113. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը նախատեսում է ժողովրդավարական հասարակության ամենափոքր սկզբունքներից մեկը: Այն բացարձակ կերպով արգելում է խոշտանգումը, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքը՝ անկախ հանգամանքներից և տուժողի վարքագծից (տես, օրինակ՝ Լաբիթան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 119, ՄԻԵԴ 2000-IV00): Ինչպես նշվել է վերը, վերաբերմունքի լրջությունը կախված է շատ հանգամանքներից, ներառյալ՝ դրա բնույթը և ձևը, տևողությունը, ֆիզիկական և հոգեկան ազդեցությունը, իսկ որոշ դեպքերում՝ տուժողի սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը: Հարցը՝ արդյոք վերաբերմունքի նպատակն է տուժողին ստիպել տառապել, քննարկման այլ առարկա է, սակայն ցանկացած նման նպատակ չի կարող արդյունքում անպայման հանգեցնել 322-րդ հոդվածի խախտմանը (տես, Դանիան, Նորվեգիան, Շվեդիան և Նիդեռլանդները ընդդեմ Հունաստանի (the “Greek case”), թիվ 3321/67, 3322/67, 3323/67 and 3344/67, և Փիրսն ընդդեմ Հունաստանի, թիվ 28524/95, կետ 74, ՄԻԵԴ 2001-III): Եթե նույնիսկ չի եղել դիմողին նվաստացնելու կամ վնասելու պոզիտիվ մտադրության որևէ ապացույց, ինչպես նաև վատ վերաբերմունքի մեջ ներգրավված առանձին մարմինների կողմից չի կատարվել որևէ խախտում, պետք է ընդգծել այն, որ Կառավարությունը պատասխանատու է Կոնվենցիայի ներքո ցանկացած պետական մարմնի գործողությունների համար, քանի որ այն, ինչ քննարկվում է Դատարան ներկայացված բոլոր գործերով, իրենից ներկայացնում է Պետությունների միջազգային պատասխանատվություն (տես՝ Նովոսելովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 66460/01, կետ 45, 2005թ. հունիսի 2 Լուկանովն ընդդեմ Բուլղարիայի, 1997թ. մարտի 20, կետ 40, Ձեկույց 1997-II):

114. Դատարանը կրկնել է իր մշտական մոտեցումն առ այն, որ 3-րդ հոդվածը Պետությանը պարտավորեցնում է պաշտպանել անձանց ֆիզիկական անվտանգությունը, որոնք հայտնվում են անօգնական վիճակում իշխանությունների հսկողության ներքո գտնվելու հետևանքով, ինչպիսիք են, օրինակ, կալանավորվածները կամ զորակոչված զինծառայողները (տես՝ Չեմբերն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 7188/03, կետ 50, 2008թ. հուլիսի 3, Սարբանն ընդդեմ Մոլդովայի, թիվ 3456/05, կետ 77, 2005թ. հոկտեմբերի 4, Ջալոհն ընդդեմ Գերմանիայի [GC], թիվ 54810/00, կետ 69, ՄԻԵԴ 2006-IX, և Մյուսիլն ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 67263/01, կետ 40, ՄԻԵԴ 2002-IX): Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով 2-րդ հոդվածի բացարձակ բնույթը, որի պահանջները թույլ չեն տալիս որևէ բացառություն, պաշտպանության այս պարտականությունը չի կարելի ասել, թե ունի որոշակի սահմանափակումներ զինվորական կամ ուղղիչ հաստատություններում: Այդպես է նաև այլ իրավիճակներում, երբ անձի ֆիզիկական անվտանգությունը մեծամասամբ կախված է իշխանությունների գործողություններից, որոնք օրենքի համաձայն պարտավոր են միջոցներ ձեռնարկել իրենց իրավասության սահմաններում, ինչը կարող է անհրաժեշտ լինել կյանքին կամ առողջությանը վնաս պատճառելուց խուսափելու համար (տես՝ Փոլ և Էնդրյու Էդվարդսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 46477/99, կետ 55, ՄԻԵԴ 2002-II):

115. Տվյալ գործով իշխանությունները, անկասկած, իմացել են, որ դիմողը գտնվել է անօգնական և կյանքի համար վտանգավոր վիճակում: Ինչպես նշել է դատախազը քրեական գործ հարուցելու իր որոշման մեջ, ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը դիմողին հայտնաբերել են անգիտակից վիճակում՝ դեպքի վայր ժամանելիս և, հետևաբար, չէին կարող «մոլորության մեջ լինել»՝ կապված նրա վիճակի ծանրության և ինքնուրույն իր մասին հոգալու նրա կարողության գնահատման հետ (տես վերը՝ 41-րդ կետ): Դատարանը գտել է, որ սկսած այն պահից, երբ ոստիկանությունն ստուգել է մասնավոր տների

բնակիչների հայտնած փողոցում անգիտակից վիճակում ընկած երկու երիտասարդ տղամարդկանց մասին տեղեկությունը, իրավիճակը եղել է իշխանությունների հսկողության տակ, որոնք պարտավոր էին ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ՝ կանխելու այդուհետև դիմողի կյանքին և առողջությանը պատճառվելիք վնասները:

116. Ռուսաստանի օրենսդրությամբ ոստիկանությունն ունի առհասարակ քաղաքացիների և, մասնավորապես, հարձակումների զոհերի և անօգնական կամ կյանքի համար վտանգավոր վիճակում հայտնված անձանց մասին հոգ տանելու և նրանց պաշտպանելու հատուկ պարտականություն: Անձանց նման օգնություն ցուցաբերելու պարտականությունը նախատեսված է ինչպես Ոստիկանության մասին օրենքով (տես վերը՝ 82-րդ կետ), այնպես էլ Պարեկային ոստիկանության վերաբերյալ կանոնակարգով (տես վերը՝ 83-րդ կետ): Կանոնակարգը պարունակում է գործողությունների մանրակրկիտ ցանկ, որոնք պետք է իրականացվեն դեպքի վայր ժամանող ոստիկանների կողմից: Նրանք պետք է ցուցաբերեն տուժողին առաջին օգնություն, պարզեն նրա ինքնությունը, կանչեն շտապօգնություն, ինչպես նաև պահպանեն հայտնաբերված ապացույցները, այդուհանդերձ, առանց փոխելու տուժողի կամ նրան շրջապատող առարկաների դիրքը: Դատարանը նկատել է, որ շտապօգնություն կանչելը հստակ նշված է ավելի շատ որպես պարեկային ոստիկանի, քան ոստիկանության բաժնի հերթապահ ոստիկանի պարտականություն:

117. Տվյալ գործով ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը ակնհայտորեն անտեսել են վերը նշված իրավական դրույթների պահանջները: Նրանք չեն քննել անգիտակից վիճակում գտնվող դիմողին՝ նրա վիճակի ծանրությունը կամ նման հանգամանքներում պահանջվող օգնության բնույթը պարզելու համար: Նրանք չեն կանչել շտապօգնություն կամ որևէ բուժօգնություն ցույց տվող մասնագետի, չնայած որ ունեցել են շարժական ռադիոկայան և կարող էին օգտագործել նաև իրենց բջջային հեռախոսները կամ հանրային հեռախոսները կամ խնդրել տեղի մասնավոր տների բնակիչներին հեռախոսներից օգտվելու համար: Կանոնակարգի առավել լուրջ խախտումը, որը, հավանաբար, շատ ավելի վատ ազդեցություն է ունեցել դիմողի ապաքինման վրա, եղել է դիմողին թևատակերից քաշելով այլ կողմ տանելը, արարք, որը հակասում է ինչպես օրենքին, այնպես էլ առաջին օգնության ամենահիմնական պահանջներին, ըստ որոնց արգելվում է գլխի կասկածվող վնասվածք ունեցող անձանց տեղափոխումը, ինչը ոստիկանության աշխատակիցները ենթադրաբար պետք է իմանային: Վերջապես, ոստիկանները լքել են դեպքի վայրը արտագերատեսչական պահպանության բաժնի համակարգողների հրահանգով՝ քաջատեղյակ լինելով, որ դիմողը գտնվում է անօգնական և կյանքի համար վտանգավոր վիճակում:

118. Ինչ վերաբերում է նրանց հրատապ հեռանալուն, Դատարանը գտել է, որ արտասովոր է, որ պարեկային ծառայությունը հանձնարարված էր այն ոստիկաններին, որոնց ուղղակի պարտականությունն էր գործելու որպես առևտրային պաշտպանության բաժինների աշխատակիցներ՝ կապված մասնավոր սեփականության պահպանման հետ (տես վերը՝ 84-րդ կետ): Ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը թողել են դիմողին առանց հսկողության այն բանից հետո, երբ մասնավոր պահպանության բաժնի համակարգողի կողմից կարգադրվել է ստուգել մեկ այլ ահազանգ, որն ստացվել է այլ վայրից՝ կապված այլ անձի սեփականության հետ: Ինչպես ավագ ոստիկան պարոն Կ.-ն է բացատրել դատարանին, մասնավոր պահպանության բաժինների համակարգողների կարգադրությունները նախորդել են ոստիկանության բաժնի հերթապահ ոստիկանի կարգադրություններին (տես վերը՝ 49-րդ կետ): Դատարանի կարծիքով՝ այդ արարքը հանգեցրել է առաջնության մասին պատկերացումից խիստ շեղման, քանի որ դրա արդյունքում մասնավոր սեփականության պաշտպանությանը տրվել է դիմողի կյանքի պաշտպանության նկատմամբ առաջնայնություն կամ նախապատվություն:

119. Ավելին, Դատարանը նկատել է, որ կիրառելի դատավարական խախտումները հիմնականում տեղի են ունեցել Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքում, հետո նաև՝ դատարանում: Պարզվել է, որ հերթապահ ոստիկանը տեղում չի եղել, նա իր փոխարեն թողել է պարոն Վանչարինին: Այդուհանդերձ, չնայած պարոն Վանչարինը նույնպես եղել է ոստիկան, սակայն նա իրավասու չէր փոխարինելու հերթապահ ոստիկանին: Պարոն Վանչարինը գրանցամատյանում չի գրանցել ոստիկաններ Ջարովի և Վոլկովի կողմից ստացված հեռախոսազանգը, ինչպես նաև չի ստուգել նրանց զեկույցն այն մասին, թե իրավիճակը եղել է հսկողության տակ, նա չի ձեռնարկել որևէ միջոց կապվելու հիվանդանոցի կամ առնվազն սթափարանի հետ և, վերջապես, նա այս իրավիճակի մասին ոչինչ չի ասել հերթապահ ոստիկանին՝ նրա վերադառնալուց հետո:

120. Ստացվել է այնպես, որ ոստիկանության երկու աշխատակիցները, որոնք փաստորեն տեսել են դիմողին անգիտակից վիճակում, լքել են դեպքի վայրը՝ առանց տուժողներին որևէ օգնություն ցուցաբերելու, մինչդեռ ոստիկանության բաժնում հերթապահ ոստիկանը չի ստացել որևէ տեղեկություն պատահարի մասին, քանի որ նա թույլ է տվել, որ իրեն փոխարինի ոչ իրավասու ոստիկան, ով չի հետևել

պարեկային ոստիկանության զեկույցների հետ կապված սահմանված ընթացակարգին: Այս բազմաթիվ խախտումների չարաբաստիկ շրջանը հանգեցրել է նրան, որ դիմողն անգիտակից վիճակում ընկած է եղել փողոցում վեց կամ յոթ ժամ շարունակ, մինչև որ հայտնաբերվել է դժնապահի կողմից, և վերջապես ժամանել է շտապօգնությունը: Ռուսական իշխանությունների կողմից նման վերաբերմունքը Դատարանի գնահատմամբ կարող է բնորոշվել միայն որպես «անմարդկային»:

121. Այդ պատճառով տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված դիմողի կյանքին և առողջությանը վնաս պատճառելը կանխելու ուղղությամբ իշխանությունների կողմից միջոցներ չձեռնարկելու հետ, ինչը հանգեցրել է անմարդկային վերաբերմունքի:

2. Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանություն

122. Դատարանը գտել է, որ դիմողի առողջությանը հասցված վնասի վերաբերյալ բժշկական ապացույցը, շենքի բակում ողջ գիշեր անօգնական վիճակում մնալու մասին դիմողի անվիճելի հայտարարության հետ մեկտեղ, չնայած այն փաստին, որ ոստիկանությունը տեղյակ է եղել հարձակման մասին դեռևս - ժամը 1-ին, հանգեցրել է վատ վերաբերմունքի «ենթադրյալ պահանջին»: Համապատասխանաբար՝ իշխանությունները պարտավոր են եղել իրականացնելու արդյունավետ քննություն այդ միջադեպի հետ կապված հանգամանքների առնչությամբ: Հետագա եզրահանգումների նպատակով Դատարանն անդրադարձել է քննության արդյունավետության պահանջներին՝ նշված վերը՝ 99-րդ կետում:

123. Դատարանը, նախևառաջ, նկատել է, որ իրավասու իշխանությունները խիստ դանդաղ են գործել ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի առթիվ քրեական գործ հարուցելիս: Ոստիկաններ Ջարովի և Վոլկովի վարքագծին առնչվող նյութն առանձնացվել է 2002 թվականի հունվարի 6-ին դիմողի վրա կատարված հարձակման վերաբերյալ գործից, այսինքն՝ միջադեպից ավելի քան վեց ամիս անց, և միայն դիմողի մոր կողմից բողոք ներկայացնելու արդյունքում: Դատարանը կրկնել է այս առթիվ, որ կյանքի համար վտանգավոր իրավիճակների վերաբերյալ գործերով իշխանությունները պետք է գործեն իրենց նախաձեռնությամբ՝ հենց որ հարցի վրա է իրենց ուշադրությունը սևեռվում, և նրանք չեն կարող դա թողնել տուժողի հարազատների նախաձեռնությանը (տես՝ *and Audrey Edwards, cited above*, կետ 69): Նախնական քննությունը դադարեցվել է այն անհիմն հետևության հիման վրա, թե ոստիկանությունը «բարեխիղճ մոլորության մեջ է եղել»՝ կապված դիմողի՝ իր մասին ինքնուրույն հոգալու ունակության հետ, չնայած նրա անգիտակից վիճակում լինելուն: Միայն այդ որոշումը վերանայելուց և 2002 թվականի մարտի 15-ին վերահսկող դատախազի կողմից վերացվելուց հետո է քրեական գործի քննությունը փաստացի սկսվել:

124. Դատարանը բավարարված է այն առումով, որ քննությունն սկսվելուն պես իրականացվել է հավուր պատշաճի, և գործը հանձնվել է դատարան մեկ տարվա ընթացքում: Այդուհանդերձ, պարզվում է, որ գովելի պատշաճության քողի տակ իրականացվել է սահմանափակ և ոչ լրիվ քննություն: Քննության ընթացքում ոստիկանության աշխատակիցներ Ջարովը և Վոլկովը եղել են գործով միակ կասկածյալները: Դատախազները ջանք չեն գործադրել պարզելու, թե արդյոք ոստիկանության բաժնում հերթապահ ոստիկանը, որը պնդել է, որ ոչ իրավասու ոստիկանն է իրեն փոխարինել, կամ նրան փոխարինած պարոն Վանչարինը կարող էին պատասխանատու լինել դիմողին ժամանակին օգնություն ցույց չտալու հարցում:

125. Հստակորեն չի կարելի ասել, թե իրացվել է դիմողի՝ քննությանն արդյունավետորեն մասնակցելու իրավունքը: Հայտնի է, որ 2002 թվականի սեպտեմբերի 5-ին նա ստացել է տուժողի կարգավիճակ և ձեռք է բերել այդ դատավարական կարգավիճակի համար սահմանված իրավունքները, ներառյալ բողոք ներկայացնելու կիրավունքը: Այդուհանդերձ, պարզվում է, որ քննիչը չի պատասխանել, ինչպես նաև որևէ որոշում չի կայացրել նրա մանրամասն և պատճառաբանված միջնորդության վերաբերյալ՝ կասկածյալների վարքագծի առնչությամբ իրավական բնորոշումների սահմանման համար, կամ ի պատասխան նրա միջնորդությանը՝ քննությանը որպես քաղաքացիական կողմ ներգրավելու մասին: Այդ երկու միջնորդություններն էլ ներկայացվել էին 2002 թվականի նոյեմբերի 27-ին, և քննիչը ստացել է հաջորդ օրը:

126. Նաև պարզվել է, որ գործը թուլացել է դատարանում, քանի որ մեղադրանքի կողմը չի պատրաստել հիմնավոր ապացուցողական հիմք դատարանի համար: Այդպիսով, մեղադրանքի տարրերից մեկն այն էր, որ ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը սխալ տեղեկություն են հայտնել Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունք, որ ձեռնարկել են բոլոր միջոցները: Այդուհանդերձ, դատախազները չեն իրականացրել խաչաձև հարցաքննություն, մի կողմից, պարոն Վանչարինի և պարոն Կ.-ի, մյուս կողմից՝ պարոն Վանչարինի և հերթապահ ոստիկանի միջև՝ նրանց ցուցմունքների միջև առկա հակասությունները վերացնելու համար: Ի վերջո, դատարանը չի ընդունել պարոն Վանչարինի ցուցմունքը՝ այն համարելով անհիմն այն հիմքով, որ

նա գործել է կիրառելի նորմերի խախտմամբ, ուստի շահագրգռված է եղել ճշմարտությունը թաքցնելու հարցում: Այն, որ դատախազությունը գերազնահատել է պարոն Վանչարինի ցուցմունքի ապացուցողական նշանակությունը՝ նրանց կողմից Սոկոլինայա Գոռա ոստիկանական բաժանմունքի ոստիկանների վարքագծի առնչությամբ քննություն իրականացնելու՝ վերագրյալ բացթողման հետևանք է:

127. Վերջապես, Դատարանի կարծիքով՝ Շրջանային դատարանի պատճառաբանությունները չեն համապատասխանում քննությամբ հաստատած գործի փաստերին, քանի որ հաստատվել է, որ ոստիկաններ Ջարովը և Վոլկովը չէին կարող իմանալ, որ դիմողը գտնվել է կյանքի համար վտանգավոր դրության մեջ, քանի որ նրանք «դեպքի վայրում մնացել են մի քանի րոպե՝ գիշերվա ժամին և որովհետև վնասվածքները տեսանելի չեն եղել»: Այդ հետևությունը թույլ է այն անվիճելի փաստի հետ համեմատած, որ դիմողը եղել է անգիտակից վիճակում և չի կարողացել ինքնուրույն շարժվել, ինչն էլ ոստիկանների կողմից նրան փողոցից այն կողմ տանելու պատճառ է հանդիսացել: Նրա՝ անգիտակից վիճակում լինելու փաստը, որը չի վիճարկվել ոստիկանների կողմից, ակնհայտորեն անհամատեղելի է այն հետևության հետ, որ նրա դրության վտանգավորությունը և կյանքի ու առողջության համար առաջացած ռիսկը կարող էին չնկատվել: Սոսկվայի քաղաքային դատարանը, որը լսել է գործի վերաբերյալ վերաքննիչ բողոքը, չի ունեցել փաստական հանգամանքների պակաս, որով դատարանի արդարացման դատավճիռը մնացել է անփոփոխ:

128. Վերը նշված դիտարկումների լույսի ներքո Դատարանը գտել է, որ վատ վերաբերմունքի առնչությամբ քննությունը կատարվել է ուշացումով, որ դրա ծավալը եղել է ոչ բավարար, և որ դիմողի դատավարական իրավունքները չեն պահպանվել, որ քննությունը չի իրականացվել պատշաճ ապացուցողական և փաստական հանգամանքների հիման վրա: Համապատասխանաբար, ներպետական իշխանությունների կողմից իրականացված քննությունը չի կարող համարվել «արդյունավետ»: Ուստի դատավարական իմաստով տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված դիմողի՝ ոստիկանության կողմից լքված լինելու առթիվ հայտարարությունների առնչությամբ իշխանությունների կողմից արդյունավետ քննություն չիրականացվելու հետ:

III. Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

129. Դիմողը բողոքել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 13-րդ հոդվածի հիմքով՝ առ այն, որ ինքը չի կարողացել ներգրավվել ոստիկաններ Ջարովի և Վոլկովի դեմ քրեական գործի քննությանը, որպես քաղաքացիական կողմ, որ նրանց արդարացումը եղել է անարդար, և որ քննությունն ունեցել է դատավարական թերություններ: Դատարանը նկատել է, որ միակ տարրը, որով տվյալ բողոքները տարբերվում են 3-րդ հոդվածի դատավարական կողմի տեսանկյունից արդեն իսկ քննված խնդրից, դիմողի համար վատ վերաբերմունքի դիմաց փոխատուցում ստանալու նպատակով քաղաքացիաիրավական միջոցի հնարավորության խնդիրն է: Դատարանը գտել է, որ այս գանգատն Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ներքո է (տես՝ Չեմբերն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 7188/03, կետ 66, 2008թ. հուլիսի 3 և Բետաև և Բետաևան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 37315/03, կետ 125, 2008թ. մայիսի 29), համաձայն որի՝

«Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

130. Դիմողը հայտնել է, որ չի ունեցել արդյունավետ հնարավորություն փոխհատուցման համար քաղաքացիական հայց հարուցելու նպատակով, քանի որ ներպետական դատարանները չեն հաստատել որևէ մեկի մեղքը: Քանի որ ոչ ոք չէր դատապարտվել, Ռուսաստանի քաղաքացիական օրենսգրքի հիմքով քաղաքացիական հայցի հարուցումը նույնպես ձախողվել է:

131. Կառավարությունը հայտնել է, որ դիմողը չի ներկայացրել միջնորդություն գործի նախնական քննությանը որպես քաղաքացիական կողմ ներգրավվելու վերաբերյալ քննության փուլում: Նա այդ միջնորդությունը ներկայացրել է դատական քննությունը սկսվելուց հետո, սակայն դատարանն իրավացիորեն մերժել է այն՝ հիմնվելով Քրեական դատավարության օրենսգրքի 44-րդ հոդվածի տառին, որը նման միջնորդություն թույլ է տալիս ներկայացնել մինչև գործի նախնական քննության ավարտը: Այն բանից հետո, երբ 2003 թվականի հուլիսի 4-ի Դաշնային օրենքով օրենսգիրքը ենթարկվել է փոփոխության՝ մինչև դատական քննության ավարտը միջնորդություն ներկայացնելու ժամկետը երկարացնելու առումով, դիմողը չի ներկայացրել իր միջնորդությունը: Այդպիսով, դիմողն իր տրամադրության տակ ունեցել է արդյունավետ միջոցներ, որոնք, սակայն, չի օգտագործել:

A. ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

132. Դատարանը գտել է, որ այս գանգատը հիմնականում անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով: Նաև Դատարանը նշել է, որ այն անհիմն չէ որևէ այլ հիմքով: Ուստի այն պետք է ճանաչել ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքները

133. Դատարանը կրկնել է, որ Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը երաշխավորում է ազգային մակարդակում միջոցի հնարավորություն իրականացնելու՝ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքները և ազատությունները՝ անկախ այն հանգամանքից, թե ինչպես դա կարող է իրականացվել ներպետական իրավական համակարգում: 13-րդ հոդվածի նպատակն է, այդպիսով, պահանջել ներպետական միջոցի իրականացում Կոնվենցիայի հիմքով «վիճահարույց բողոքի» էությանն առնչվելիս և ապահովել պատշաճ իրականացում, չնայած որ Պայմանավորվող պետություններն ունեն որոշակի ազատություն որոշելու համար, թե ինչ ճանապարհով նրանք կարող են գործել այս դրույթի ներքո իրենց՝ Կոնվենցիայով նախատեսված պարտականություններն իրականացնելիս: 13-րդ հոդվածի ներքո պարտականության ծավալները տարբեր են՝ կախված Կոնվենցիայի հիմքով դիմողի գանգատի էությունից: Այդուհանդերձ, 13-րդ հոդվածով պահանջվող միջոցը պետք է լինի «արդյունավետ» գործնականում, ինչպես նաև օրենքում (տես՝ Կոբզարուն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 48254/99, կետեր 80-82, 2007թ. հուլիսի 26, Անգելովան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 38361/97, կետեր 161-162, ՄԻԵԴ 2002-IV, and Շուհեյլա Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 25660/94, կետ 208, 2005թ. մայիսի 24):

134. Դատարանն արդեն իսկ գտել է, որ պետական իշխանությունները պատասխանատու են դիմողի նկատմամբ անմարդկային վերաբերմունքի համար, որն առաջացել է նրան՝ կյանքի համար վտանգավոր դրության մեջ լինելու ժամանակ օգնություն ցույց չտալու հետևանքով: Այդ պատճառով դիմողն ունեցել է «վիճահարույց բողոք» 13-րդ հոդվածի իմաստով, իսկ իշխանությունները պարտավոր էին իրականացնելու արդյունավետ քննություն նրա՝ ոստիկանների դեմ ներկայացված բողոքների առթիվ: Վերը նշված պատճառով որևէ քրեական դատաքննություն չի կարող համարվել որպես 13-րդ հոդվածի համաձայն իրականացվող, որի պահանջներն ավելի մեծ են, քան 3-րդ հոդվածով նախատեսված քննություն իրականացնելու պարտականությունը (տես՝ վերը նշված Կոբզարուի գործը, կետ 83, և, *mutatis mutandis*, Բալդանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 28298/95, կետ 105, 2004թ. ապրիլի 20 և Թանրիկուլուն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23763/94, կետ 119, ՄԻԵԴ 1999-IV):

135. Ավելին, ինչ վերաբերում է քաղաքացիաիրավական միջոցի հնարավորությանը, Դատարանն անհրաժեշտ չի համարել որոշել, թե արդյոք դիմողն ունեցել է արդյունավետ հնարավորություն ներգրավվելու քրեական գործի քննությանը որպես քաղաքացիական կողմ: Կարևորն այն է, որ այդ քննությունը հանգեցրել է ոստիկանների արդարացմանը: Այս առումով Դատարանը կրկնել է, որ արդեն իսկ մի շարք դեպքերում գտել է, որ Ռուսաստանի քաղաքացիական դատարանների համար չկա որևէ նախադեպային իրավունք, որը կարող է քրեական գործով մեղքի բացակայության հիմնավորման պայմաններում լուծել քաղաքացիական հայցի հարցը՝ կապված փաստված լուրջ քրեական գործողությունների հետ: Դատարանը գտել է, որ մինչև Ռուսաստանի քաղաքացիական դատարանները տեսականորեն ունեն հնարավորություն կատարելու փաստական և իրավական հարցերի անկախ գնահատում, պրակտիկայում քրեական գործի քննության ընթացքում հաստատված հանգամանքների կշիռն այնքան մեծ է, որ նույնիսկ բողոքողի ներկայացրած ամենահամոզիչ ապացույցը կարող է անտեսվել, և նման միջոցը կդառնա ավելի շուտ տեսական և պատրանքային, քան գործնական և արդյունավետ, ինչը պահանջվում է Կոնվենցիայով (տես՝ վերը նշված Չենբերի գործը Chamber, կետ 71, Մենեշևան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 59261/00, կետ 77, ՄԻԵԴ 2006-III, Իսաևան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 57950/00, կետ 155, 2005թ. փետրվարի 24 և Իսաևան և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 57947/00, 57948/00 and 57949/00, կետ 147, 2005թ. փետրվարի 24): Այն գործերով, երբ հանրային պաշտոնյաների դեմ քրեական գործի քննությունը կարճվում է մինչդատական փուլում կամ ավարտվում է արդարացմամբ, դիմողի համար հասու ցանկացած միջոց, ներառյալ վնասների փոխհատուցման համար հայցը, սահմանափակում է հաջողության հասնելու հնարավորությունները և չի կարող դիտվել որպես դիմողին փոխհատուցում տրամադրելու հնարավորություն (տես՝ Տարարիևան ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 4353/03, կետ 101, ՄԻԵԴ 2006-... (extracts), Դեդովսկին և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 7178/03, կետ 101, 2008թ. մայիսի 15):

136. Ուստի Դատարանը գտնել է, որ դիմողին զրկել են ոստիկանության անփութության պատճառով առաջացած վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր բողոքի առթիվ արդյունավետ միջոցից: Համապատասխանաբար՝ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում:

IV. Բժշկական անփութության պատճառով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

137. Դիմողը բողոքել է նաև 3-րդ հոդվածի ներքո՝ առ այն, որ թիվ 33 հիվանդանոցի բժիշկները չեն ցուցաբերել իր վիճակի ծանրությանը համապատասխան պատշաճ բժշկական օգնություն, և որ այս հարցը պատշաճ կերպով քննության չի առնվել:

138. Դիմողը հայտնել է, որ իր մայրը և այլ մյուս հարազատները տեսել են իրեն մերկ վիճակում պառկած պատգարակի վրա՝ թիվ 33 հիվանդանոցի միջանցքում: Նա մնացել է այդ վիճակում 2001 թվականի հունիսի 30-ի առավոտվանից մինչև առնվազն 2001 թվականի հուլիսի 1-ի՝ ժամը 18-ը: Ոչ ոք չի զբաղվել նրանով, և նա պատշաճ կերպով չի ախտորոշվել կամ ենթարկվել ռենտգենյան ճառագայթներով հետազոտման, միակ ախտորոշումը եղել է իր ընկերոջ հայտարարությունների հիման վրա: Ավելին, նա վարակվել է հեպատիտ C-ով՝ թիվ 33 հիվանդանոցում իրականացված վիրահատության ընթացքում կատարված արյան փոխներարկման հետևանքով: Դիմողն ընդգծել է այն, որ բժշկական անփութությունը թիվ 33 հիվանդանոցում նախնական բուժման ընթացքում հանգեցրել է կայուն անգործության: Պետությունը պետք է պատասխանատվություն կրի բուժման համար, քանի որ թիվ 33 հիվանդանոցը մունիցիպալ հաստատություն էր, որը տրամադրում էր բժշկական օգնություն հանրությանը:

139. Դիմողն այնուհետև հայտնել է, որ բժշկական անփութության առնչությամբ քննությունն սկսվել է դեպքից քսան ամիս անց, և որ այն տևել է չորսուկես տարի: Այդ ընթացքում կայացվել և ապա վերացվել է քննությունը կարճելու վերաբերյալ առնվազն յոթ որոշում: Թիվ 33 հիվանդանոցում իր բժշկական գործը կորել է: Դիմողը եզրակացրել է, որ քննությունը չի եղել պատշաճ, արդյունավետ կամ բավարար: Բացի դրանից, նրա ներգրավումը գործի քննությանը՝ սահմանափակ է եղել, և նա քիչ տեղեկություններ է ունեցել դրա ընթացքի մասին:

140. Կառավարությունը հայտնել է, որ դիմողի մայրը մի քանի անգամ բողոքներ է ներկայացրել թիվ 33 հիվանդանոցում տրամադրված բուժօգնության ոչ պատշաճ լինելու վերաբերյալ: Նրա բողոքները քննվել են 2001 թվականին և 2003 թվականին՝ Մոսկվայի կառավարության առողջապահության վարչության կողմից, և 2003 թվականի մարտի 5-ին հարուցվել է քրեական գործ: Դիմողի բժշկական գործի կորստի առթիվ առանձին գործը քննվել է Արևմտյան վարչական շրջանի դատախազի կողմից: Վերջապես, Կառավարությունը նշել է, որ 2006 թվականի նոյեմբերի 30-ին Մոսկվա քաղաքի դատախազը կարգապահական տույժի է ենթարկել պարոն Վոլկին բժշկական անփութության վերաբերյալ քրեական գործի քննության ընթացքում չկոնկրետացված դատավարական խախտումների համար:

A. Ընդունելիությունը

141. Կառավարությունը հայտնել է, որ դիմողը չի սպառել ներպետական միջոցները, քանի որ նա բողոք չի ներկայացրել Մոսկվայի Իզմայլովոյի շրջանային դատարան՝ քրեական գործը կարճելու որոշման դեմ, ինչպես նաև բողոք չի ներկայացրել թիվ 33 հիվանդանոցի բժիշկների դեմ:

142. Դատարանը նկատել է, որ համաձայն Կառավարության իսկ փաստացի հայտարարությունների՝ բժշկական անփութության վերաբերյալ գործի քննությունը կարճելու մասին ամենավերջին որոշումը վերացվել է նույն օրը՝ վերահսկող դատախազի կողմից՝ քննության թերությունները վերացնելու հատուկ կարգադրությամբ (տես վերը՝ 77-րդ կետ): Քանի որ այդ որոշումը վերացվել էր, դիմողը պատճառ չէր ունեցել դրա դեմ դատարան բողոք ներկայացնելու համար:

143. Ինչ վերաբերում է բուժանձնակազմի դեմ քաղաքացիական հայց ներկայացնելու հնարավորությանը, Դատարանը կրկնել է իր՝ վերևում նշված հետևություններն առ այն, որ պարզվում է, որ ռուսական քաղաքացիական դատարաններն անկարող են քրեական գործի քննությամբ մեղքը չհաստատվելու դեպքում բավարարել վիճելի լուրջ հանցավոր գործողությունների վերաբերյալ քաղաքացիական հայցը (տես վերը՝ 136-րդ կետ): Տվյալ գործում քրեական գործի քննությունը չի հանգեցրել դատական քննության և դատապարտման: Համապատասխանաբար, քաղաքացիական հայցը չէր կարող համարվել արդյունավետ ներպետական միջոց, որին տիրապետում էր դիմողը (տես, հատկապես՝ *Tarariyeva*, cited above,

կետ 101): Դատարանը մերժել է Կառավարության՝ ներպետական միջոցները սպառված չլինելու մասին առարկությունը:

144. Նաև Դատարանը նշել է, որ այս գանգատը հիմնականում անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Ավելին, այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Այդ պատճառով այն պետք է ճանաչել ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքները

1. Բժշկական օգնության առնչությամբ 3-րդ հոդվածի կիրառելիությունը

145. Դիմողը բուժվել է թիվ 33 հիվանդանոցում 2001 թվականի հունիսի 30-ից մինչև հուլիսի 8-ը: Նրա հայտարարությունները՝ ոչ պատշաճ բժշկական օգնության մասին հիմնականում վերաբերում են սկզբնական շրջանին, որն սկսվել էր հունիսի 30-ին՝ ժամը 9-ից, երբ նրան բերել էին հիվանդանոց, և մինչև հուլիսի 1-ի՝ ժամը 18.30-ը, երբ իրականացվել էր գլխուղեղի վիրահատություն: Նա նշել է, որ իր հայտարարությունը չի վիճարկվել Կառավարության կողմից, որ ամբողջ այդ ընթացքում նա մերկ պառկած է եղել պատգարակի վրա հիվանդանոցի միջանցքում առանց բժշկական խնամքի:

146. Դատարանը նկատել է, որ թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված բժշկական օգնության պատշաճության վերաբերյալ հարցը քննվել է փորձագետների երկու խմբերի կողմից: Առաջին խումբը, որը կազմված էր Պաշտպանության նախարարության դատաբժշկական փորձաքննության մասնագիտացված կենտրոնի փորձագետներից, գտել է մի շարք լուրջ թերություններ՝ կապված դիմողի հետազոտության և բուժման հետ: Երկրորդ խումբը, որը ձևավորվել էր Մոսկվայի կառավարության առողջապահության վարչության կողմից, հերքել է առաջին խմբի հետևությունները և հաստատել, որ թիվ 33 հիվանդանոցի բուժանձնակազմն իրավացիորեն ձեռնպահ է մնացել որևէ միջամտությունից՝ մինչև որ հնարավոր է դարձել գլխուղեղի վիրահատություն կատարելը: Հաշվի առնելով, որ երկու խմբերի հետևությունները հակասում են միմյանց, քննությունը փորձել է կազմակերպել «հաշտեցման քննություն»:¹ սակայն դա հնարավոր չի եղել թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողի նախնական բժշկական գործի բացակայության պատճառով:

147. Քանի որ բժշկական օգնության վերաբերյալ հետևությունները հակասում են միմյանց, Դատարանը գտնել է, որ հետևյալ տարրերը հնարավորություն կտան որոշելու, թե որ հետևությունն է վստահելի: Նախ՝ սկզբնական հետազոտությունն իրականացվել է նախնական բժշկական գործի հիման վրա, մինչդեռ երկրորդ խումբն իր տրամադրության տակ ունեցել է այդ գործից որոշ հատվածներ, որոնք ներկայացված են եղել փորձագետների առաջին խմբի եզրակացության մեջ: Դատարանը մատնանշել է Ռուսաստանի դատաբժշկական դաշնային կենտրոնի ղեկավարի կարծիքը, որը հաստատել է, որ զուտ նախորդ հետևությունների վրա հետազոտություն կատարելն անտեղի է՝ ըստ դատաբժշկական մասնագիտական մեթոդների և չափանիշների (տես վերը՝ 74-րդ կետ): Երկրորդ՝ Դատարանը նկատել է, որ առաջին խմբի փորձագետներն աշխատել են Պաշտպանության նախարարության համար, որը պետական մարմին է և կապ չունի ոչ բժշկական հաստատության հետ, ոչ էլ քննություն իրականացնող մարմինների հետ: Ի հակադրություն, երկրորդ քննությունն իրականացվել է Մոսկվայի կառավարության առողջապահության վարչության կողմից, որն իրենից ներկայացրել է Մոսկվայի բոլոր քաղաքային հիվանդանոցներից, այդ թվում՝ նաև թիվ 33 հիվանդանոցին աջակցություն ցուցաբերող և դրանց նկատմամբ հսկողություն իրականացնող մարմին: Այս իրավիճակն առաջացրել է ակնհայտ հակասություն շահերի միջև և եղել է անհիմն այն պատճառով, որ փաստական բժիշկն ունի ձևական և փաստացի անկախություն (տես՝ *see Barabanshchikov v. Russia*, no. 36220/02, կետ 59, 8 January 2009): Վերը նշված նկատառումներից ելնելով՝ Դատարանն առաջին խմբի հետևություններն ընդունում է որպես իր հետազոտությունների հիմք:

148. Համաձայն դատական բժիշկների եզրակացության՝ դիմողն ընդունվել է թիվ 33 հիվանդանոց չափազանց ծանր վիճակում, որը պահանջել է մեծ ուշադրություն և հրատապ հետազոտություն նյարդավիրաբույժի, թունաբանի և այլ մասնագետների կողմից: Փոխարենը, բուժանձնակազմը չի իրականացրել նույնիսկ ամենահիմնական միջամտությունները, որոնք պետք է իրականացվեին նոր հիվանդի դեպքում: Դիմողի վիճակը և նրա վնասվածքների բնույթն ու ծանրությունը նկարագրվել են մակերեսայնորեն և ոչ ամբողջական: Ալկոհոլային թունավորման փստորոշումը հիմնված չի եղել արյան կամ մեզի հետազոտության վրա կամ թունաբանի կողմից կատարված հետազոտության վրա, այլ լոկ «ալկոհոլային շնչառության» վրա: Ավելին, չնայած որ ներկայացվում էր, թե դիմողի արյան մեջ եղել է բարձր և հավանական մահացու ալկոհոլի բաղադրություն, չի նշանակվել և իրականացվել ապաթունավորական բուժում: Նյար-

դավիրաբույժը դիմողին տեսել է հիվանդանոց բերելուց միայն երկու ժամ անց, իսկ մինչև շտապ վիրահատական պատրաստություններն սկսելը երեսուներկու ժամ շարունակ դիմողն ըստ էության մնացել է առանց խնամքի: Նա չի ենթարկվել «օբյեկտիվ և պատշաճ հետազոտման» որևէ մասնագետի կողմից, նշանակվել է ռենտգենհետազոտություն, որը, սակայն, այդպես էլ չի իրականացել, նույնիսկ ջերմությունը չի չափվել:

149. Փորձագետները հաստատել են նաև, որ դիմողի պատշաճ բուժումը ժամանակին չիրականացնելը, ինչպես նաև նրան թիվ 33 հիվանդանոց բերելուն պես պատշաճ կերպով, ժամանակին չհետազոտելը հանգեցրել են նրա վիճակի լուրջ վատթարացմանը: Գլխուղեղի փոփոխությունները դարձել են անդամալի և այնքան լուրջ, որ պահանջվել է շտապ վիրահատական միջամտություն կյանքը փրկելու համար: Փորձագետներն ընդգծել են, որ դիմողի դրության վատթարացման նկատմամբ վերահսկողության բացակայության հետևանքով միջամտությունը եղել է ուշացած: Պատշաճ կերպով հետվիրահատական հակաբակտերիալ բուժման բացակայությունը, ինչպես նաև ոչ պատշաճ հսկողությունը հանգեցրել են հետվիրահատական վերքերի առաջացման, ինչպես նաև զանգուսկրի բորբոքման:

150. Դատարանն ընդգծել է փորձագետների համաձայնությունն այն առումով, որ առկա է պատճառական կապ թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողին ցուցաբերված բժշկական օգնության՝ նրանց մատնանշած թերությունների և առաջացած հաշմանդամության միջև: Չնայած որ նրանք համաձայն են եղել, որ համապատասխան մեթոդների բացակայության պայմաններում անհնարին կլիներ պարզել արդյոք դիմողի առողջական խնդիրները եղել են թերի բուժման և վերահսկողության արդյունք, թե առաջացել են գլխի վնասվածքի արդյունքում, նրանք միակարծիք են այն հարցում, որ թիվ 33 հիվանդանոցի բուժանձնակազմի լուրջ թերացումները «հանգեցրել են բացասական հետևանքների»:

151. Փորձագետների վերը նշված հետևությունների լույսի ներքո, որոնք չեն հերքվել Կառավարության կողմից, Դատարանը գտնել է, որ թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողի բուժօգնությունը եղել է ոչ պատշաճ: Այդ պատճառով տեղի է ունեցել 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված իշխանությունների կողմից դիմողին ոչ պատշաճ բուժօգնություն ցուցաբերելու հետ:

2. Քննության ենթադրյալ ոչ պատշաճ լինելը

152. Դատարանը նկատել է, որ հաշվի առնելով դիմողի կողմից անձամբ, ինչպես նաև նրա մոր կողմից արված լուրջ բժշկական անփութության վերաբերյալ հայտարարությունները, որոնք հիմնավորվել են դիմողի առողջությանը հասցված լուրջ վնասի առնչությամբ բժշկական ապացույցով, իշխանությունները պարտավոր էին եղել իրականացնել արդյունավետ քննություն թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողի նկատմամբ իրականացված բուժօգնության բնույթի և ծավալի առթիվ: Չետագա հետազոտության նպատակով Դատարանը հղում է կատարել քննության արդյունավետության պահանջներին, որոնք նշված են վերը՝ 99-րդ կետում: Թիվ 33 հիվանդանոցի Բուրդենկոյի հիվանդանոց դիմողի տեղափոխվելուց ի վեր, ինչը տեղի է ունեցել դիմողի մոր նախաձեռնությամբ, վերջինս ներկայացրել է մի շարք բողոքներ թիվ 33 հիվանդանոցում ոչ պատշաճ բուժօգնության վերաբերյալ: Նրա բոլոր բողոքները մերժվել են առողջապահության վարչական մարմինների և դատախազների կողմից: Քրեական գործը հարուցվել է միայն 2003 թվականի մարտի 5-ին, այն է՝ իրադարձություններից երկու տարի անց: Դատարանը գտել է, որ ռուսական իշխանությունները պատասխանատու են քրեական գործը ուշ հարուցելու, ինչպես նաև պատշաճորեն իրենց իսկ նախաձեռնությամբ գործելու հարցում, քանի որ նրանք հարցը թողել են միայն տուժողի հարազատների նախաձեռնությանը (տես՝ *and Audrey Edwards, cited above, կետ 69*):

153. Քննության իրականացման ճանապարհը ցույց է տվել, որ քննությունն իրականացնող մարմինները գործել են հապճեպ և անփույթ: Գործը շրջանառվել է իշխանությունների և քննիչների միջև, որոնք, ինչպես հարկն է, փորձել են կարճել քննությունը իբրև թե դատավարական հիմքերով: Երեք տարուց ավելի կայացվել են քննությունը կարճելու վերաբերյալ առնվազն տասը որոշումներ, որոնք բոլորն էլ պատշաճ կերպով վերացվել են վերահսկող դատախազի կողմից, քանի որ քննությունը կատարվել էր ոչ լիարժեք և ոչ բավարար ձևով: Որոշ քննիչներ ստացել են նկատողություններ կամ ենթարկվել են կարգապահական այլ տույժերի քննությունը քրեական դատավարության կանոններին համապատասխան չիրականացնելու համար:

154. Անհերքելի է, որ քննությունը եղել է նաև այն բանի պատճառ, որ թիվ 33 հիվանդանոցում կորել էր կարևոր ապացույց, այն է՝ դիմողի նախնական բժշկական գործը: Դրա անհայտացումն անհնարին է դարձրել ցանկացած հետագա դատաբժշկական հետազոտություն, ինչպես նաև հնարավոր չի եղել

հաստատել պատճառական կապը թիվ 33 հիվանդանոցում դիմողին ցուցաբերված բուժօգնության վիճարկվող ոչ պատշաճության և առողջությանը հասցված վնասների միջև:

155. Վերջապես, չի իրականացվել դիմողի՝ քննությանն ակտիվորեն մասնակցելու իրավունքը: Նա տուժող է ճանաչվել 2005 թվականի սեպտեմբերի 6-ին, այն է՝ քրեական գործի հարուցումից երկուսուկես տարի անց: Մինչ այդ նա չի կարողացել իրականացնել այդ կարգավիճակին բնորոշ դատավարական իրավունքները, այն է՝ միջնորդություններ ներկայացնելու կամ փորձագետներին հարցեր ներկայացնելու իրավունքները (compare *Tarariyeva*, cited above, կետ 93):

156. Վերը բացահայտված շատ լուրջ հետևությունների լույսի ներքո, Դատարանը գտել է, որ քննությունը եղել է ոչ պատշաճ, ինչպես նաև ոչ բավարար: Տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում դատավարական խախտումների առումով՝ կապված ոչ պատշաճ բուժօգնության:

V. Կոնվենցիայի ենթադրյալ այլ խախտումներ

157. Վերջում, դիմողը բողոքել է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի հիմքով՝ առ այն, որ հարձակման և ոստիկանների ու բժիշկների կողմից օգնության բացակայության պատճառով, ոտնահարվել է մարդու անվտանգության իր իրավունքը: Ապա նա բողոքել է Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի հիմքով՝ իր բժշկական գործի անհայտանալու կապակցությամբ:

158. Դատարանը նկատել է, որ դիմողը փաստորեն երբևէ չի զրկվել ազատությունից, և որ տեղի չի ունեցել նրան առնչվող բժշկական տեղեկությունների հրապարակում: Համապատասխանաբար, այս բողոքները *ratione materiae* չեն համապատասխանում Կոնվենցիայի այդ դրույթներին 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով, ուստի պետք է մերժվեն 35-րդ հոդվածի 4-րդ կետին համապատասխան:

VI. Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածով երաշխավորված անհատական միջնորդություն ներկայացնելու իրավունքին ենթադրյալ խոչընդոտելը

159. 2007 թվականի մարտի 29-ին դիմողը ներկայացրել է բողոք, որում նշել է, որ Կառավարությունը ճնշում է գործադրել իր նկատմամբ՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի: Նա հատկապես բողոքել է, որ Կառավարությունը վարկաբեկել է իրեն՝ հայտարարելով, որ ինքը հարձակման ժամանակ եղել է ալկոհոլային հարբածության վիճակում, որ իրեն չպետք է ընդունեին Մոսկվայի մասնագիտացված հոգե-նյարդաբանական հիվանդանոցում, որ իր մայրը կարգապահական տույժի է ենթարկվել իր աշխատավայրում, և որ քսաներեք տարեկան դառնալուց հետո զինծառայող հանդիսացած իր հոր մահվան կապակցությամբ նշանակված պետական թոշակի տրամադրումը դադարեցվել է:

160. Հետազոտելով դիմողի հայտարարությունները՝ Դատարանը չի գտել, որ դրանք կարող են հիմք հանդիսանալ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի ներքո անհատական միջնորդություն ներկայացնելու իրավունքին ենթադրյալ խոչընդոտումը հաստատելու համար: Համապատասխանաբար, Դատարանը մերժել է այս գանգատը՝ այն համարելով անհիմն:

VII. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

161. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի փոխհատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնասը

162. Նախևառաջ, դիմողը պահանջել է դրամական փոխհատուցում 2001 թվականի հունիսի 29-ից հիվանդության կապակցությամբ շարունակվող բուժման, ինչպես նաև ուշացած և ոչ պատշաճ բուժօգնության համար: Նա նշել է, որ իր համար պահանջվել է ամենօրյա խնամք բուժքրոջ կողմից (ենթադրաբար դրա արժեքն է 13,500 եվրո (EUO)՝ յուրաքանչյուր տարվա համար), պահանջվել է գումար՝ դեղորայքի համար (2,000 եվրո յուրաքանչյուր տարվա համար), ֆիզիոթերապիայի և պարբերաբար ստուգումների համար (13,925 եվրո յուրաքանչյուր տարվա համար), Գերմանիայում կամ Ավստրիայում վերականգ-

նողական կուսերի համար (13,200 եվրո երկու տարին մեկ) և բուժսարքավորումների համար (2,000 եվրո): Ապա պահանջ է ներկայացրել հնարավորությունների և եկամուտների կորստի համար՝ տարեկան 7,000 եվրոյի չափով: Բազմապատկելով երեսուն տարեկան հասակի համար կյանքի՝ նրա ակնկալիքները՝ նյութական վնասների փոխհատուցումը կազմել է 1,292,750 եվրո: Դիմողը պահանջել է նաև 200,000 եվրո ոչ նյութական վնասի դիմաց:

163. Կառավարությունը հայտարարել է՝ քանի որ հարձակման և բուժօգնության առնչությամբ գործերի քննությունը դեռևս շարունակվում է, դիմողը պահպանել է փոխհատուցումը ներպետական մակարդակով պահանջելու իրավունքը, և որ նյութական վնասների փոխհատուցման նրա պահանջները համապատասխանաբար ժամանակից շուտ են ներկայացվել: Նաև այն նշել է, որ դիմողն ստացել է հաշմանդամության թոշակ, և որ նրան 2003 թվականին տրամադրվել են անվճար ուղևորություն առողջարան, զեղչված զնով ռուսական արտադրության ավտոմեքենա և վերջինիս համար ավտոտնակ: Կառավարության կարծիքով, եկամուտներից զրկվելու առումով դիմողի պահանջն անհիմն է, քանի որ այն վերաբերում է «հետագա հնարավորությունների»: Վերջապես, Կառավարությունը գտել է, որ ոչ նյութական վնասի վերաբերյալ բողոքը չափազանցված է և չի համապատասխանում Դատարանի նախադեպերին:

164. Դատարանը կրկնել է, որ լրիվ փոխհատուցման համար անհրաժեշտ գումարների մոտավոր հաշվարկը (*restitution in integrum*)՝ կապված նյութական վնասների հետ, որոնք կրել է դիմողը, կարող է կանխվել խախտումից բխող վնասի ըստ էության չճշտված բնույթից: Փոխհատուցում կարող է տրամադրվել, չնայած հետագա կորուստների առումով անհստակությանը, չնայած որ որքան շատ ժամանակ է անցնում, այնքան անորոշ է կապը վնասի և խախտման միջև (տես՝ *Orhansin ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 25656/94, կետեր 426 et seq., 2002թ. հունիսի 18): Նման գործերով լուծման ենթակա հարց է արդարացի փոխհատուցման մակարդակը՝ ինչպես անցած, այնպես էլ ապագա նյութական կորուստների համար, որն անհրաժեշտ է տրամադրել դիմողին և պետք է որոշվի Դատարանի կողմից՝ հաշվի առնելով անհրաժեշտությունը:

165. Դատարանը նկատել է, որ նախորդ որոշ գործերով, որոնցում քննարկվել են ապագա վաստակների չափերը, Դատարանը հիմնել է իր հաշվարկները որոշ մակարդակի եկամուտների պահպանման պահանջների փաստացի հաշվարկման վրա, որոնք ներկայացվել են դիմողների ներկայացուցիչների կողմից (տես՝ *Aktas v. Turkey*, թիվ 24351/94, կետ 350, ՄԻԵԴ 2003-V, և վերը նշված Օհանի գործը, կետ 433): Միևնույն մոտեցումը կարող է դրսևորվել ապագա եկամուտների հաշվարկման նկատմամբ: Տվյալ գործով, այդուհանդերձ, դիմողի կողմից պահանջվող ողջ գումարը հաշվարկվել էր ուղղակի բազմապատկելով տարեկան բժշկական ծախսերը Ռուսաստանում տարեկան միջին կենսաապահովման ծախսերով: Ապագա եկամուտների կորստի հետ կապված պահանջվող գումարը հաշվարկվել է նույն ձևով:

166. Ուստի նույնիսկ ընդունելով, որ դիմողի կողմից ներկայացված բոլոր հաշվարկները և տվյալները ճշգրիտ են, Դատարանը գտել է, որ տվյալ գործով կիրառված հաշվարկման միջոցը կապ չունի ապագա կորուստների հաշվարկման առնչությամբ Դատարանի ընդունած մոտեցման հետ (տես՝ *Mikheyev*, cited above, կետ 161): Ավելին, նրա կորցրած եկամուտների հաշվարկը չի ներառում այն գումարը, որը նա ստանում է հաշմանդամության թոշակի ձևով: Այդ պատճառով, Դատարանը չի կարող ընդունել դիմողի կողմից պահանջվող վերջնական ձևաչափը:

167. Սակայն, հաշվի առնելով դիմողի վիճակի անկայունությունը, և փաստը, որ նա կրել է և կրելու է էական նյութական վնասներ հաշմանդամության և մշտական բուժման կարիքի պատճառով, Դատարանը ճիշտ է համարել տվյալ գործով դիմողին տրամադրել նյութական վնասի փոխհատուցում՝ հիմնված իրավիճակի նրա իսկ գնահատման վրա (տես՝ *Միխեևի գործը*, կետ 162): Հաշվի առնելով դիմողի դրության լրջությունը ու մասնագիտական և շարունակական բուժման կարիքը՝ Դատարանը տրամադրում է 75,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց, ներառյալ կիրառելի ցանկացած հարկ:

168. Ավելին, Դատարանը կրկնում է իր հետևություններն առ այն, որ ռուսական իշխանությունները պատասխանատու են եղել ոստիկանության գործողությունների համար, որը դիմողին լուրջ հարձակումից հետո թողել-հեռացել է առանց օգնություն ցուցաբերելու, ինչպես նաև բուժանձնակազմի կողմից նրա ծանր վիճակին համարժեք բժշկական օգնություն չցուցաբերելու համար: Իշխանությունները չեն իրականացրել դիմողի վրա հարձակման կամ ոստիկանության և բուժանձնակազմի կողմից բացթողումների հետ կապված արդյունավետ և բազմակողմանի քննություն իրականացնելու իրենց պարտականությունը: Այս իրադարձությունները պետք է դիմողին պատճառած լինեն ոչ միայն ֆիզիկական ցավ ու տառապանք, այլ նաև վախի, ֆրոստրացիայի, անարդարության հուզական զգացումներ, ինչպես նաև երկարաձգված անորոշության զգացում, ինչն առաջ է բերում փոխհատուցում՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց (տես՝ Վարնադան և այլք ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90,

16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 and 16073/90, կետ 224, 2009թ. սեպտեմբերի 18): Գնահատելով անկողմնակալորեն՝ Դատարանը դիմողին տրամադրում է 78,000 եվրո ոչ նյութական վնասի դիմաց՝ ներառյալ ցանկացած կիրառելի հարկ:

B. Ծախքերն ու ծախսերը

169. Դիմողը չի ներկայացրել պահանջ ծախքերի և ծախսերի վերաբերյալ: Յետևաբար, կարիք չկա տրամադրելու փոխհատուցում այս առիթով:

C. Տուգանային տոկոսներ

172. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՊՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Հայտարարում է դիմողի նկատմամբ կատարված հարձակման, ոստիկանության և բուժանձնակազմի կողմից նրան օգնություն չտրամադրելու առնչությամբ ոչ պատշաճ քննության, ինչպես նաև այս հարցերով քննության ոչ պատշաճ լինելու, քաղաքացիաիրավական միջոցի վերաբերյալ գանգատներն ընդունելի, մնացած մասը՝ ոչ ընդունելի:

2. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ դիմողի վրա հարձակման առթիվ իշխանությունների կողմից արդյունավետ քննություն չիրականացնելու հարցում:

3. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ դիմողին ոստիկանների կողմից օգնություն չընկալելու հարցում:

4. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ ոստիկանության գործողություններն իշխանությունների կողմից արդյունավետ չքննելու հարցում:

5. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում:

6. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված թիվ 33 հիվանդանոցում ոչ պատշաճ բժշկական օգնության հետ:

7. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված բժշկական անփութության առնչությամբ արդյունավետ քննություն չիրականացնելու հետ:

8. *Վճռում է*, որ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի ներքո անձնական միջնորդություն ներկայացնելու իրավունքի իրականացմանը խոչընդոտելու վերաբերյալ բողոքը չի հաստատվել:

9. *Վճռում է*, որ՝

(a) Պատասխանող պետությունը վճիռը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում դիմողին պետք է վճարի 75,000 եվրո (յոթանասունհինգ հազար եվրո) նյութական վնասի դիմաց և 78,000 եվրո (յոթանասունութ հազար եվրո)՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց՝ սույն գործով վճռի կայացման օրվա դրությամբ կիրառելի տոկոսադրույքին համապատասխան ռուսական ռուբլիով:

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

10. *Մերժում է* արդարացի փոխհատուցման վերաբերյալ դիմողի պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և հրապարակված է գրավոր՝ 2009 թվականի դեկտեմբերի 17-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերին համապատասխան:

Սորեն Նիելսեն

Քրիստոս Ռոզակիս

Քարտուղար

Նախագահող

ԵՆՈՒԿԻՁԵՆ ԵՎ ԳԻՐԳՎԼԻԱՆԻՆ ԸՆԴԴԵՍ ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2011թ. ապրիլի 26-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

Առաջին դիմողը ծնվել էր 1956 թվականին: Նա մահացել էր 2007 թվականի օգոստոսի 24-ին: Երկրորդ դիմողը ծնվել է 1950 թվականին և ապրում է Թբիլիսիում:

1. Գործի հանգամանքները

15. 2006 թվականի հունվարի 27-ին մոտավորապես ժամը 23.00-ին, մի խումբ ընկերներ հանդիպել են Թբիլիսիի «Չարդին» կոչվող սրճարանում: Խմբի մեջ էին Թ.Ս.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարի կինը, Դ.Ա.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարությունում Սահմանադրական անվտանգության բաժնի պետը, նրա տեղակալ Օ.Ս.-ն, Վ.Ս.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության Ընդհանուր հսկողության բաժնի պետը, Գ.Դ.-ն՝ նախարարության լրատվական բաժնի պետը և նախարարի խոսնակը, ինչպես նաև Ա.Կ.-ն՝ Թ.Ս.-ի ընկերուհին: Մեկ այլ կին՝ Թ.Ս.-ն՝ Ա.Կ.-ի ընկերուհին ևս նրանց հետ էր:

16. Պարոն Սանդրո Գիրգվլիանին՝ դիմողների 28-ամյա միակ որդին, և նրա ընկերը՝ Լ.Բ.-ն, նստած էին միևնույն սրահում կամ այլ սեղանի շուրջ:

17. Ըստ դիմողների՝ Դ.Ա.-ն, Օ.Ս.-ն, Վ.Ս.-ն և Գ.Դ.-ն Վրաստանում մեծ ճանաչում ունեցող անձնավորություններ էին, որոնք Վ.Ս.-ի՝ Վրաստանի ներքին գործերի նախարարի հետ մեկտեղ ակտիվ դերակատարություն ունեին, այսպես կոչված՝ «Վարդերի հեղափոխության» ժամանակ, որի արդյունքում նախագահ Է.Շևարձնաձեն հրաժարական տվեց 2003 թվականի նոյեմբերին (տես՝ *The Georgian Labour Party v. Georgia*, քիվ 9103/04, կետեր 11-13, 2008թ. հուլիսի 8): Ըստ դիմողների՝ Կառավարությունը հիմնվում էր այս վստահելի համախոհների վրա:

18. Ըստ դիմողների՝ դիտարկվող երեկո Սանդրո Գիրգվլիանին և Լ.Բ.-ն՝ երկու երիտասարդ բանկիրներ, «Չարդին» սրճարան էին եկել ավելի ուշ, քան վերը նշված ընկերների խումբը: Դիմողների որդին իրականում հույս ուներ տեսնելու Թ.Ս.-ին, որի հանդեպ նա ակնհայտորեն մեծ հարգանք էր տածում: Սրճարան մտնելիս նա մոտեցել է Թ.Ս.-ի՝ Ներքին գործերի նախարարի կնոջ, և նրա ընկերների սեղանին՝ Թ.Ս.-ին ողջունելու համար: Թ.Ս.-ին ողջունելուց և համբուրելուց հետո նա՝ Լ.Բ.-ի հետ տեղ է զբաղեցրել կողքի սեղանի շուրջ: Մի պահ նա նշան է տվել Թ.Ս.-ին, որպեսզի նա ևս միանա իրենց, և Թ.Ս.-ն ժամանակավորապես փոխել է իր սեղանը: Սանդրո Գիրգվլիանին և Թ.Ս.-ի միջև ընթացող խոսակցությունը, որը տևել է մոտ 20-30 րոպե, եղել է ակնհայտորեն բավականին լարված, ուղեկցվել է ակտիվ ժեստերով, որոնք ցույց են տվել, որ նրանք չեն համաձայնում ինչ-որ բանի շուրջ: Այդ իսկ պատճառով Ա.Կ.-ն երկու անգամ մոտենում է Թ.Ս.-ին՝ հետաքրքրվելու համար՝ արդյոք ամեն ինչ լավ է և արդյոք նա օգնության կարիք ունի: Թ.Ս.-ն ասել է, որ ամեն ինչ լավ է, և որ նա շուտով կվերադառնա Ա.Կ.-ի սեղանի մոտ: Երբ նա վերջապես այդպես էլ արել է, Ներքին գործերի նախարարի կինը հարցրել է նրան՝ արդյոք որևէ բան այնպես չէ: Թ.Ս.-ն ասել է, որ երիտասարդը, որի հետ նա խոսում էր, իր ընկերն է, և որ ամեն ինչ լավ է:

19. 2006 թվականի հունվարի 28-ին մոտ ժամը 15-ին, Սանդրո Գիրգվլիանին դին հայտնաբերվել է նրա երեք ընկերների կողմից՝ մի մարդու օգնությամբ, Թբիլիսիի Օկրոկանա ժայռամասում գբվլիանինի՝ գոտկատեղից վեր մերկ մարմինը հայտնաբերվել է գերեզմանոցի հարևանությամբ ժայռերի տակ՝ ձյան մեջ: Սարմնի արտաքին զննությամբ բացահայտվել են մի շարք զուգահեռ գծային վերքեր ձախ ձեռքին և ուսին, 8 սանտիմետրանոց վերքեր՝ վզին, նմանատիպ վերք՝ կոկորդին և մի քանի ավելի խոր կապտուկներ և վերքեր՝ կրծքին: Ջոհի անդրավարտիքի գրպանում հայտնաբերվել է գրպանի դանակ:

21. 2006 թվականի հունվարի 28-ին Ազգային դատաբժշկական բյուրոյի կողմից դիակերծումը ցույց է տվել, որ զոհն ունեցել է տարբեր չափերի 12 կտրվածքներ՝ կոկորդի վրա, որոնք առաջացել էին սուր առարկայի գործադրումից, և մեկ վնասվածք՝ ձախ ուսին: Կոկորդի վրա առկա վերքերից երեքը բավականին խորն էին՝ մկանները վնասելու համար: Դրանցից մեկը՝ 0.5 սմ երկարությամբ, հասել է

կոկորդին: Ըստ պետության կողմից նշանակված փորձագետի, որը հետազոտել է կոկորդինի վերցված նմուշը, վերքերը հասցվել էին բռնիչ ունեցող երկար, սուր-կտրող առարկայով, հնարավոր է՝ դանակով: Տարբեր չափերի, այն է՝ 4-5 սմ երկարությամբ, բազմաթիվ կտրվածքներ են հայտնաբերվել ձախ ուսին, ձախ նախաուսային հատվածին, աջ ուսին, մատներին, փորին, երկու ծնկներին, ազդրերին, ճակատին, քթին և աչքերի շուրջ: Հետազոտությունների արդյունքում հայտնաբերել էր արյան մեջ ալկոհոլի առկայություն, սակայն չէին հայտնաբերել հաբեր: Ըստ փորձագետների՝ զոհի արյան մեջ ալկոհոլի պարունակությունը մահվան պահին եղել էր չնչին (0,35 տոկոս):

22. Փորձագետը եզրակացրել է, որ մահը պատճառվել է կոկորդին հասցված վերքի հետևանքով: Տուժողը մահացել էր խեղդվելու արդյունքում, երբ վերքից հոսող արյունը լցվել է կոկորդը և փակել շնչուղիները: Այն եղել էր լուրջ, կյանքի համար վտանգավոր վերք:

2. Ներքին գործերի նախարարության կողմից կատարված քննությունը

23. 2006 թվականի հունվարի 28-ին Ներքին գործերի նախարարության կողմից սպանության առթիվ հարուցվել է քրեական գործ (Քրեական օրենսգրքի 108-րդ հոդված): Նույն օրը գործ է հարուցվել սխալ դատապարտման վերաբերյալ (Քրեական օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 2-րդ կետ) և հանցավոր համագործակցության վերաբերյալ (Քրեական օրենսգրքի 179-րդ հոդվածի 2-րդ կետ): Նույն օրը երկու գործերը միավորվել են:

24. 2006 թվականի հունվարի 28-ին Լ.Բ.-ն հարցաքննվել է որպես վկա: Նա բացատրել է, որ 2006 թվականի հունվարի 27-ին՝ մոտ ժամը 20-ին, Սանդրո Գիրգվիլիանին, ինքը և իրենց որոշ գործընկերներ գնացել են «Քայգեր» պանդոկ: Նրանք պատվիրել են տարբեր ուտեստներ, գինի և օղի: Նրանք այնտեղից դուրս են եկել մոտ ժամը 1-ին: Դիմողների որդին և Լ.Բ.-ն մտել են մի տաքսի, իսկ նրանց գործընկերները՝ մեկ այլ: Ճանապարհին պարոն Գիրգվիլիանին առաջարկել է մտնել «Զարդին» սրճարան՝ սրճելու: Ըստ Լ.Բ.-ի՝ նրանք սրճարանում տեսել են մի շարք անձանց, որոնց ճանաչել են, և մնացել են այնտեղ մոտ մինչև ժամը 2-ը, այնուհետև դուրս են եկել այնտեղից և Լոսելիձե փողոցով զբոսնել մինչև մայրուղի: Մի արծաթագույն «Մերսեդես» է կանգնել իրենց մոտ: Երկու տղամարդ իջել են մեքենայից և բռնելով Լ.Բ.-ի վզից՝ հրել են նրան մեքենայի մեջ: Նարնցից մեկը հրել է դիմողների որդուն մեքենայի մեջ՝ բռնելով նրա մեջքից:

25. Լ.Բ.-ն հարցրել են երեք առևանգողներին, թե ինչ են նրանք ուզում: Նրանցից մեկն ասել է, որ նախևառաջ ուզում է իմանալ, թե ինչ կա իրենց գրպաններում: Լ.Բ.-ն և Սանդրո Գիրգվիլիանին ցույց են տվել իրենց բջջային հեռախոսները, որոնք տղամարդը վերցրել է: Այդ նույն տղամարդն այնուհետև պահանջել է, որպեսզի նրանք ցույց տան իրենց անձը հաստատող փաստաթուղթ. Լ.Բ.-ն տվել է նրան իր աշխատանքային գրքույկը, որը նույնպես վերցվել է: Լ.Բ.-ն և պարոն Գիրգվիլիանին կարծել են, թե տղամարդը ուստիկան է, սակայն երբ մեքենան ընթացել է դեպի թբիլիսիից դուրս, դեպքի վայր, դիմողների որդին հարցրել է, թե ուր են իրենք գնում, քանի որ ճանապարհին չի եղել որևէ ուստիկանական բաժանմունք: Պատասխանի փոխարեն տղամարդը հարվածել է նրա ողերին: Լ.Բ.-ն տվել է միևնույն հարցը, սակայն չի ստացել պատասխան: Ապա պարոն Գիրգվիլիանին պահանջել է, որպեսզի նրանք ցույց տան իրենց ուստիկանական նշանները, սակայն կրկին հարված է ստացել: Վերջապես վարորդի կողքին նստած տղամարդը պատասխանել է, որ նրանք շուտով կտեսնեն, թե ուր են իրենք գնում, և ինչ է լինելու երբ իրենք «հասնեն»: Դրանից հետո բոլորը մի պահ լռել են: Թբիլիսիից դուրս տանող ճանապարհին վարորդն իր հեռախոսով խոսել է ինչ-որ մեկի հետ և ասել՝ «Մենք արդեն բարձրանում ենք: Ճանապարհը լավն է; դու կարող ես մոտենալ քո մեքենայով»: Օկրոկանա գերեզմանոցի հարևանությամբ նրանք կանգնեցրել են մեքենան, դուրս են քաշել Լ.Բ.-ին և դիմողների որդուն և քարշ տվել դեպի գերեզմանոցը: Լ.Բ.-ին քարշ են տվել վարորդը և դիմացը նստած տղամարդը: Հանկարծակի նա զգացել է ուժգին հարված վզին և ուշագնաց է եղել: Այնուհետև իրեն բռնած անձինք սկսել են հարվածել իրեն, իսկ նրանցից մեկը պահել է զենքն իր գլխին: Միևնույն ժամանակ Սանդրո Գիրգվիլիանին ծեծել է երրորդ անձը:

26. Կարճ ժամանակ անց Լ.Բ.-ն տեսել է չորրորդ տղամարդուն, որը չէր եղել մեքենայում: Տղամարդը մոտեցել է նրան, նրա վրա է պահել զենքը և ասել, որ ինքը պարզապես ստանում է պատիժը, որին արժանի է: Ապա նա խփել է իր դեմքին, օդ է կրակել, այնուհետև գնացել է այնտեղ, որտեղ ծեծում էին Սանդրո Գիրգվիլիանին, և նույնպես սկսել է հարվածել նրան:

27. Մի պահ Սանդրո Գիրգվիլիանին ծեծող երկու տղամարդիկ մոտեցել են Լ.Բ.-ին ծեծողներին և ասել՝ «մյուս վիժվածքը մեռավ»: Ապա նրանք ստիպել են Լ.Բ.-ին հանել իր հագուստը, մի քանի անգամ էլ են խփել նրան, ապա նրան թողել են այդտեղ:

28. Լ.Բ.-ն մի կերպ ոտքի է կանգնել, ապա գնացել է դեպի ճանապարհը: Նա քայլել է ճանապարհով դեպի ճանապարհային ծառայության կայանը, որտեղ արթնացրել է պահակին: Նա մնացել է պահակի հետ մինչև առավոտ, ապա նրան հաջողվել է խնդրել մի անցորդի թույլ տալ իրեն օգտվել նրա բջջայինից և կանչել ոստիկանություն: Հետագայում տված ցուցմունքով պահակը հաստատել է Լ.Բ.-ի պատմությունը:

29. Այդ հարցաքննության վերջում Լ.Բ.-ն ասել է, որ դեռ շոկի մեջ է և չի կարող հիշել մի շարք այլ մանրուքներ, որ տեղի են ունեցել այդ օրը:

30. 2006 թվականի հունվարի 28-ին Լ.Բ.-ն ստացել է քաղաքացիական պատասխանողի կարգավիճակ և կրկին հարցաքննվել է: Նա հաստատել է իր նախորդ ցուցմունքները և ավելացրել է, որ իրեն ահաբեկել են զենքով:

31. 2006 թվականի հունվարի 28-ին այն գործընկերները, որոնց հետ Սանդրո Գիրգվիլանին և Լ.Բ.-ն անցկացրել են երեկոն մինչև ժամը 12.20-12.30, նույնպես հարցաքննվել են: Նրանք հաստատել են, որ դիմողների տղան և Լ.Բ.-ն տաքսի են նստել: Նրանք չեն լսել արդյունքում տեղի ունեցած դեպքերի և Սանդրո Գիրգվիլանի մահվան մասին մինչև հաջորդ օրը:

32. 2006 թվականի հունվարի 29-ին Լ.Բ.-ն ձերբակալվել է սպանության կասկածանքով:

33. 2006 թվականի հունվարի 29-ին հարցաքննվել են «Չարդին» սրճարանի մենեջերը, հաշվապահը և մատուցողները: Նրանք հայտնել են, որ ուրբաթ և շաբաթ օրերին իրենց սրճարանում նվազել են հարվածային գործիքներով, և որ դիջեյը նվագում էր երաժշտական գործիքով: Մատուցողներից մեկն ասել է, որ թիվ 5 սեղանը պատվիրվել է Գ.Դ.-ի՝ ներքին գործերի նախարարի մամլո խոսնակի և 6 կամ 7 այլ անձանց կողմից: Ըստ նրա՝ Գ.Դ.-ն և նրա ընկերները սրճարանից դուրս են եկել մոտ ժամը 2.40-ին: Նա չի նկատել որևէ խնդիր կամ կռիվ այդ երեկո: Այդուհանդերձ նա չէր կարող տեսնել կամ լսել որևէ խոսակցություն հաճախորդների միջև, քանի որ երաժշտությունը հնչել է ժամը 22-ից մինչև գիշերվա ժամը 1-ը: Մատուցողը, որը սուրճ է մատուցել դիմողների որդուն, ասել է, որ պարոն Գիրգվիլանին միացել է մի ընկեր, որը գնացել էր զուգարան: Նրանք պատվիրել են միայն սուրճ և դուրս են եկել մոտ 20 րոպե անց:

34. 2006 թվականի հունվարի 30-ին քննչական մարմինները կարգադրել են թբիլիսիի բոլոր ոստիկանական բաժանմունքների ղեկավարներին խուզարկել իրենց շրջանները և հայտնաբերել արծաթագույն «Մերսեդես ՄԼ» մակնիշի մեքենան, կազմել տերերի ցուցակ, տրամադրել նրանց նկարները և բջջային ու այլ հեռախոսահամարները և պարզել նրանք մասնագիտական կապերը, ընկերներին, ընտանիքի անդամներին և որևէ հանցավոր կապ:

35. 2006 թվականի հունվարի 30-ին Լ.Բ.-ն՝ որպես կասկածյալ հարցաքննվելիս հաղորդել է նոր տեղեկություններ: Նա ասել է, որ իրեն անծանոթ մի երիտասարդ կին միացել է իրենց «Չարդին» սրճարանում: Դիմողների որդին շատ ջերմ է ողջունել նրան: Այդ նույն ժամանակ Լ.Բ.-ն խոսել է իր ծանոթի հետ: Սակայն նա նկատել է, որ դիմողների որդու և կնոջ միջև զրույցը թեժացել է և լարվել: Նա չի կարողացել լսել, թե ինչի մասին են նրանք խոսում, քանի որ Սանդրո Գիրգվիլանին և կինը միմյանց շատ մոտ էին նստած, իսկ երաժշտությունը շատ բարձր էր: 10 րոպե անց կինը կանգնել է և խիստ բարկացած վերադարձել իր սեղանի մետ, որի շուրջ նստած էին մյուս կանայք և մարզված մարմիններ ունեցող մի քանի տղամարդ: Սանդրո Գիրգվիլանին չի ասել Լ.Բ.-ին, թե ով էր այդ կինը: Սրճարանում ոչ մեկը չի մոտեցել Սանդրոյին: Գերեզմանոցում, որտեղ դիմողների որդին ենթարկվել է ծեծի, Լ.Բ.-ն չի կարողացել տեսնել նրան, սակայն լսել է նրա բղավոցները: Քիչ ուշ չորրորդ տղամարդն է միացել իրենց ծեծողներին: Նա ունեցել է զենք: Ըստ Լ.Բ.-ի՝ հնարավոր չէր, որպեսզի այդ տղամարդու հետ չլիներ այլ անձ, քանի որ Սանդրո Գիրգվիլանին ուժեղ տղամարդ էր և հեշտ չէր լինի պահել նրան, մինչև այլոք կհասցնեին ուժեղ հարվածներ՝ պատճառելով վնասվածքներ: Չորրորդ տղամարդու ժամանելուց հետո էր, երբ դիմողների որդին շատ ուժգին բղավեց: Որոշ ժամանակ անց այդ տղամարդիկ լքել են Սանդրո Գիրգվիլանին և եկել ու ծեծել են Լ.Բ.-ին: Քանի որ նրանք հարվածներ էին հասցնում դեմքին՝ Լ.Բ.-ն ստիպված ծածկել է դեմքը, և չի կարողացել հստակ տեսնել, թե ինչ է կատարվում իր ընկերոջ հետ և քանի տղամարդ է հարվածում նրան:

36. 2006 թվականի հունվարի 30-ին Լ.Բ.-ն ազատ է արձակվել, քանի որ նրա դեմ չեն եղել ապացույցներ:

37. 2006 թվականի հունվարի 30-ին «Չարդին» սրճարանի որոշ հաճախորդներ, որոնք ճանաչում էին Սանդրո Գիրգվիլանին, ևս հարցաքննվել են: Նրանք ասել են, որ չեն տեսել որևէ վեճ սրճարանում:

38. Չպարզված գործի քննությունն իրականացնող քննիչը կարգադրել է բջջային հեռախոսների բոլոր օպերատորներին տրամադրել հեռախոսահամարների ցուցակը, որոնք կապ են ունեցել 2006 թվականի հունվարի 28-ին կեսգիշերից մինչև առավոտյան ժամը 2-ը թբիլիսիի որոշ անտենաների հետ,

իսկ ժամը 1-3.30՝ այլոց հետ: 2006 թվականի հունվարի 31-ից փետրվարի 16-ը երկու օպերատորներ ներկայացրել են ցուցակը:

39. 2006 թվականի հունվարի 30-ին քննիչը հայտնաբերել է, որ հանցանքը կարող էր տեղի ունենալ Լ.Բ.-ի դեմ անձնական հաշվեհարդարի համար, որը լքել է իր կնոջն այլ կնոջ հետ ապրելու համար: Թբիլիսիի քաղաքային դատարանն այնուհետև կարգադրել է վերծանել Լ.Բ.-ի նախկին կնոջ և նրա նոր կնոջ միջև 2006 թվականի հունվարի 31-ից մարտի 1-ը տեղի ունեցած հեռախոսային խոսակցությունները:

40. 2006 թվականի հունվարի 31-ին քննիչը կարգադրել է հեռախոսային օպերատորներից մեկին և նրանից ստացել է 2006 թվականի հունվարի 10-31-ը Գ.Ա.-ի՝ ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության վարչության պետի տեղակալի հեռախոսից կատարված զանգերի հեռախոսահամարները:

41. 2006 թվականի հունվարի 31-ի հարցաքննության ժամանակ Սանդրո Գիրգվիլիանիի ընկերուհի Թ.Մ.-ն տվել է նույն ցուցմունքը, ինչ 2006 թվականի մարտի 13-ին (տես ստորև՝ կետեր 98-108), բացի դրանից նա չի նշել, թե Սանդրո Գիրգվիլիանին վիրավորել է Գ.Դ.-ին:

42. Համաձայն 2006 թվականի հունվարի 31-ի դատաբժշկական փորձաքննության եզրակացության՝ Լ.Բ.-ն ունեցել է մի շարք վնասվածքներ դեմքի և մարմնի տարբեր մասերը վրա: Դրանք համարվել են թեթև վնասվածքներ, որոնք չեն ազդել նրա գործունակության վրա:

43. 2006 թվականի փետրվարի 6-ին առաջին դիմողն ստացել է քաղաքացիական կողմի կարգավիճակ:

44. 2006 թվականի փետրվարի 16-ի հարցաքննության ժամանակ Ա.Կ.-ն ասել է, որ Թ.Մ.-ի և Սանդրո Գիրգվիլիանիի միջև խոսակցությունը եղել է հանգիստ, և նա չի տեսել, թե ինչպես է Օ.Մ.-ն դուրս եկել սրճարանից ծխախոտ գնելու համար: Նրա կողմից տրված ցուցմունքի մնացած մասը նույնն է եղել, ինչ 2006 թվականի մարտի 13-ին (տես ստորև՝ կետեր 111-112):

45. Դ.Ա.-ն, Վ.Ս.-ն, Գ.Դ.-ն և Թ.Մ.-ն նույնպես ցուցմունք են տվել 2006 թվականի փետրվարի 16-ին: Նրանց կողմից տրված ցուցմունքները նույնն են եղել, ինչ 2006 թվականի մարտի 12-ին և հունիսի 20-ին տրվածները (տես ստորև՝ կետեր 113-123): Այդուհանդերձ, Թ.Մ.-ն Նախարարի կինը, ոչինչ չի ասել առ այն, թե հարցրել է Թ.Մ.-ին՝ արդյոք «ամեն ինչ նորմալ է, թե՛ ոչ», երբ նա վերադարձել և նստել է իրենց սեղանի մոտ Սանդրոյի հետ զրուցելուց հետո:

46. 2006 թվականի փետրվարի 16-ի հարցաքննության ժամանակ Օ.Մ.-ն ասել է, որ 2006 թվականի հունվարի 27-ի երեկոյան նա իր ընկերոջ և վերադաս Դ.Ա.-ի հետ գնացել էր «Չարդին» սրճարան: Նա խմել է: Նա չի հիշում, որ Թ.Մ.-ն փոխել է սեղանը: Տեղի չի ունեցել որևէ միջադեպ կամ վեճ: Նա ասել է, որ ի վերջո գտել է այն ծխախոտը, որը խնդրել էր Նախարարի կինը, «Բ» սուպերմարկետի հարևանությամբ ողջ գիշեր աշխատող վաճառողի մոտ: Առավոտյան մոտ ժամը 3-ին նրանք բոլորը տուն են գնացել բարձր տրանսպորտով: Օ.Մ.-ն նույնպես 2006 թվականի հունիսի 22-ի երեկոյի իրադարձությունները մնան կերպ է նկարագրել (տես ստորև՝ կետ 199):

47. 2006 թվականի փետրվարի ընթացքում Լեսելիձե փողոցում տեղակայված հաստատությունների պահակները, խանութների վաճառողները և օգնականները հարցաքննվել են: Նրանցից ոչ մեկը չի նկատել որևէ դեպքի հետ առնչություն ունեցող երևույթ:

48. 2006 թվականի փետրվարի 28-ին Օկրոկանայի ճանապարհին տեղակայված մի մեծահարուստի տան հսկող տեսախցիկի տեսաձայնագրություններն առգրավվել են սեփականության պահպանության բաժնի ղեկավարի կողմից, որը նաև աշխատել է որպես հսկող Ներքին գործերի նախարարությունում: Տեսաձայնագրություններն առնչվել են 2006 թվականի հունվարի 28-ի առավոտվա ժամը 2-3-ն ընկած ժամանակահատվածին:

49. 2006 թվականի մարտի 5-ին Վրաստանի Գլխավոր դատախազը «Ներքին գործերի նախարարության՝ 2006 թվականի փետրվարի 24-ի նամակի» հիման վրա որոշել է վերցնել գործը Ներքին գործերի նախարարությունից և այն հանձնել Թբիլիսիի քաղաքային դատախազությանը:

50. Դատարանին ներկայացված քրեական գործի նյութերի համաձայն՝ գործին վերաբերող նամակն իրենից ներկայացրել է Դ.Ա.-ի կողմից Ներքին գործերի նախարարին ուղղված դասակարգված ներքին փաստաթուղթ: Ըստ դրա, inter alia, Դ.Ա.-ն հանդես է եկել որպես նախարարությունում գործի հանգամանքների պարզաբանման համար պատասխանատու: Նամակի առաջին մասում Դ.Ա.-ն հայտնել է Նախարարին այն նույն փաստերը, որոնք նկարագրվել էին Լ.Բ.-ի կողմից՝ կապված Սանդրո Գիրգվիլիանիի մահվանը հանգեցրած առևանգման և բռնության դեպքի վերաբերյալ ցուցմունքների հետ (տես վերը՝ կետեր 25-28): Դրանում պարզաբանվել է, որ դիտարկվող գիշերը նա՝ մի խումբ ընկերների հետ, եղել է «Չարդին» սրճարանում մինչև առավոտյան ժամը 3.30: Նրանք նշել են Գ.Ա.-ի՝ իր ենթակայի ծննդյան օրը,

երբ հրավիրված են եղել նաև Վ.Ա.-ի կողմից: Ըստ Դ.Ա.-ի՝ նա խոսել է Գ.Ա.-ի հետ մի քանի անգամ հեռախոսով «Չարդին» սրճարանից՝ ճշտելու համար արդյոք նա գալու է: Այն բանից հետո, երբ նա հաստատել է, որ գալու է, Գ.Ա.-ն Դ.Ա.-ին տեղեկացրել է մոտ առավոտյան ժամը 3-ին, որ ինքը չի կարող դա անել:

51. Նույն նամակում Դ.Ա.-ն բացատրել է Նախարարին, որ 2006 թվականի փետրվարի 2-ին իր բաժանմունքի շրջանային ղեկավարը տեղեկացրել է իրեն, որ «Մերսեդես ՍԼ» մակնիշի ավտոմեքենան առգրավվել է որպես քրեական գործով ապացույց և բերվել Քուրախի: Դ.Ա.-ն հետաքրքրված է եղել ավտոմեքենայով, և իմանալով, որ դա արձաթափայլ «Մերսեդես ՍԼ» է, որոշել է հարցնել նախարարության աշխատակիցներին դրա մասին: Այդպիսով, նրան հաջողվել է պարզել, որ 2006 թվականի հունվարի 28-ին առավոտյան մոտ ժամը 1.30-ին, մեքենան մեկնել է Նախարարության բակից, որում եղել են Գ.Ա.-ն և նախարարության երկու այլ աշխատակիցներ՝ Ա.Ա.-ն և Ա.Գ.-ն: Բջջային հեռախոսների օպերատորից անհրաժեշտ տեղեկություն պահանջելուց հետո Դ.Ա.-ն կարողացել է վերականգնել Գ.Ա.-ի տեղաշարժը և եզրակացնել, որ քննարկվող գիշերը նա գտնվել է Օկրոկանա գերեզմանոցի հարևանությամբ և խեռախոսով խոսել է Մ.Բ.-ի՝ նախարարության մեկ այլ աշխատակցի հետ:

52. Վերջապես, նույն գրավոր նամակում Դ.Ա.-ն տեղեկացրել է Նախարարին, որ ինքը հարցրել է Գ.Ա.-ին՝ արդյոք վերջինս դիտարկվող գիշերը ներկա է եղել դեպքի վայրում, Գ.Ա.-ն, տարօրինակ կերպով շփոթված, հերքել է այնտեղ իր գտնվելը:

53. Ըստ Դ.Ա.-ի՝ այս ամենը կարծես թե մատնանշել է, որ Գ.Ա.-ն, Ա.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն կարող էին կապ ունենալ քննարկվող հանցագործության հետ: Նա խնդրել է Նախարարին որոշել, թե ինչ հետագա քայլեր է անհրաժեշտ ձեռնարկել:

3. Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության կողմից կատարված քննության մասը

54. 2006 թվականի մարտի 6-ին Թբիլիսիի քաղաքային դատախազությունը վերացրել է առաջին դիմողին քաղաքացիական կողմի կարգավիճակ տալու մասին որոշումն այն հիմքով, որ միայն հանցանքի հետևանքով ուղղակիորեն տուժած անձը, այն է՝ որդին, որպես իրավահաջորդ՝ նրա ծնողներից մեկը կարող էր լինել այդպիսին:

55. 2006 թվականի մարտի 6-ին Լ.Բ.-ն իր քաղաքացիական կողմի կարգավիճակով դիմել է գործը քննող քննիչին՝ ասելով, որ չի կամենում ունենալ փաստաբան, և որ նա հրաժարվել է իր գործով զբաղվող երկու փաստաբանների ծառայություններից:

56. Այդ նույն օրը Լ.Բ.-ին խնդրել են օժանդակել հնարավոր հանցագործների բացահայտմանը՝ առանց փաստաբանի օգնության:

57. Լ.Բ.-ն ճանաչել է Գ.Ա.-ին՝ Ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության բաժնի պետի առաջին տեղակալին՝ «առանց կասկածի» որպես առևանգմանը և Օկրոկանայի գերեզմանոցում բռնություն գործադրած անձանցից մեկին:

58. Լ.Բ.-ն ճանաչել է Ա.Գ.-ին Գ.Ա.-ի ստորադասին՝ որպես «Մերսեդես ՍԼ»-ի «հնարավոր վարորդի», սակայն նա որոշակիորեն չի խոսել այդ մասին:

59. Լ.Բ.-ն նույնպես ասել է, որ Ա.Ա.-ն՝ Գ.Ա.-ի մեկ այլ ենթական, «հնարավոր է», որ եղել է այն անձը, որը մեքենայի մեջ նստած էր Սանդրո Գիրգվիլիանիի կողքին: Երբ դատախազը հարցրել է՝ արդյոք նա 100 տոկոսով համոզված էր դրանում, Լ.Բ.-ն ասել է, որ ինքը չի եղել 100 տոկոսով համոզված, սակայն նշել է, որ Ա.Ա.-ն հիշեցնում է այդ մարդուն:

60. Վերջապես, չորս անձանոթ անձանց տեսնելուց հետո, որոնց թվում էր Մ.Բ.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության բաժնի պետի երկրորդ տեղակալը, Լ.Բ.-ն ասել է, որ Մ.Բ.-ի կողքին կանգնած անձը կարող էր լինել հնարավոր հանցագործը, սակայն նա դրանում 100 տոկոսով համոզված չէր: Տղամարդու դեմքը և դիմագծերը հիշեցրել են այն մարդուն, ով ծեծել էր Սանդրոյին, որի հետ նա ամենաքիչն էր շփում ունեցել:

61. 2006 թվականի մարտի 6-ին Գ.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Ա.Ա.-ն, ինչպես նաև Մ.Բ.-ն ձերբակալվել են:

62. 2006 թվականի մարտի 6-ին Լ.Բ.-ն հարցաքննվել է որպես քաղաքացիական կողմ:

63. Համաձայն հարցաքննության ընթացքում իրականացված տեսագրման՝ քննիչը հարցրել է Լ.Բ.-ին, թե արդյոք նա կամեցել է ունենալ փաստաբան: Լ.Բ.-ն ասել է՝ ոչ: Ապա նա հաստատել է իր նախորդ ցուցմունքները՝ ավելացնելով, որ Սանդրո Գիրգվիլիանին տաքսու մեջ զանգահարել է ինչ-որ մեկին մինչև սրճարան «Չարդինում» սրճելու առաջարկ անելը, Լ.Բ.-ն զննացել է զուգարան և ապա կրկին միացել Սանդրո Գիրգվիլիանիին: Այն ժամանակ, երբ Թ.Ս.-ն միացել է իրենց սեղանին, հնչել է երաժշտություն: Թ.Ս.-ն և դիմողների որդին միմյանց բավականին մոտ էին նստած, ուստի իր համար անհնարին

եր լսել, թե ինչի մասին են նրանք խոսում: Այնուամենայնիվ, Լ.Բ.-ի ընկերներից մեկն է միացել իրենց և խոսել իր հետ, իսկ Սանդրո Գիրգվիլանին Թ.Մ.-ի հետ ունեցել է բավականին լարված խոսակցություն:

64. Լ.Բ.-ն ավելացրել է, որ անձամբ ինքը չի վիճել սրճարանում գտնվողներից որևէ մեկի հետ: Նա չի կարողացել հաստատ ասել՝ արդյոք Սանդրո Գիրգվիլանին վիճել է որևէ մեկի հետ, երբ ինքը գնացել էր զուգարան:

65. Լ.Բ.-ն բացատրել է, որ երբ իրենք դուրս են եկել սրճարանից, ինքը և Սանդրո Գիրգվիլանին միասին չեն անցել սրճարանի տարածքով, սակայն փողոց են դուրս եկել միասին: Այդ ցուցմունքն առկա չի եղել գործի նյութերում՝ հարցաքննության արձանագրության մեջ: Այդուհանդերձ, տեսաձայնագրությունը ցույց է տվել, որ երբ Լ.Բ.-ն ասել է, որ քննիչն առաջարկել է ներառել այդ խոսքերն արձանագրության մեջ, որոնք ինքն ասել է՝ «Ես չեմ կարող հիշել՝ արդյոք Սանդրոն և ես սրճարանից դուրս ենք եկել միասին. (...) հնարավոր է, որ ես եղել եմ նրանից մի քիչ հետ»: Լ.Բ.-ն այնուհետև ավելացրել է, որ եթե ինքը ճիշտ է հիշում, մինչև սրճարանից դուրս գալը նա կրկին գնացել է զուգարան: Քննիչն ասել է իրեն նշել այդ մասին արձանագրության մեջ:

66. Ի պատասխան քննիչի այն հարցին, թե արդյոք որևէ մեկը հետևել է իրենց սրճարանից դուրս գալուց, Լ.Բ.-ն ասել է, որ ինքն այդպես չի կարծում:

67. Վերջապես, քննիչը հարցրել է Լ.Բ.-ին՝ արդյոք նա կարծում է, որ իրենց բռնության ենթարկողները նպատակ են ունեցել սպանելու Սանդրոյին և իրեն, Լ.Բ.-ն ասել է, որ, իր կարծիքով՝ ոչ, նրանք պարզապես կամեցել են իրենց այնտեղ սպանել, այլ ողջ թողնել:

68. Դեռ 2006 թվականի մարտի 6-ին Լ.Բ.-ն հարցաքննվել է կրկին՝ առանց փաստաբանի ներկայության, կապված չորս անձանց հետ, որոնք դեպքի վայր են եկել ավելի ուշ:

69. Լ.Բ.-ն ասել է, նա չի կարող եզրահանգել առ այն, որ գործին առնչվող անձը եկել է այդտեղ մենակ: Դա եղել է այն անձը, ով օդ է կրակել: Պատասխանելով քննիչի հարցին՝ Լ.Բ.-ն ասել է, որ Մ.Պ.-ի կողմից իրեն կանչել են Կառավարությունում գտնվող իր աշխատասենյակ՝ լուսանկարին նայելու և ասելու՝ արդյոք ինքը ճանաչում է այնտեղ պատկերված տղամարդուն, թե՛ ոչ: Լ.Բ.-ն ասել է, որ ինքը չի կարող համոզված լինել, սակայն կարծում է, որ նկարում պատկերված տղամարդը «պարզապես նման է եղել» չորրորդ տղամարդուն, որը միացել էր իրենց գերեզմանոցում ավելի ուշ: Մ.Պ.-ն ձայնագրել է այդ ընթացքը Լ.Բ.-ի թույլտվությամբ, և քանի որ նկարում պատկերված տղամարդը եղել է Օ.Ս.-ն, ձայնագրությունը դարձել է հրապարակային: Քննիչին Լ.Բ.-ն ասել է, որ նկարում պատկերված տղամարդը հիշեցնում է «չորրորդ տղամարդուն», սակայն նա կարող էր նաև սխալվել:

70. 2006 թվականի մարտի 6-ի հարցաքննության ժամանակ Գ.Ա.-ն ասել է, որ նա եղել է աշխատանքի վայրում 2006 թվականի հունվարի 27-ի երեկոյան մինչև ուշ երեկո: Տուև գնալուց առաջ նա որոշել է մտնել «Չարդին սրճարան» Ա.Ա.-ի և Ա.Գ.-ի հետ՝ Վ.Ս.-ի ծննդյան օրը շնորհավորելու համար: Նա բացատրել է, որ հրավիրված է եղել: Այնտեղ հասնելու համար նա վերցրել է «Մերսեդես ՄԼ»-ը, որը կայանված էր նախարարության բակում, և որն առգրավված է որպես ապացույց քրեական գործով: Գ.Ա.-ն բացատրել է, որ նա Ա.Ա.-ին տվել է WAW-293 համարանիշը՝ մեքենայի վրա ամրացնելու համար:

71. Երեք տղամարդիկ կայանել են մեքենան՝ Լեսելիձե փողոցում գտնվող սրճարանի հարևանությամբ: Միայն Գ.Ա.-ն է դուրս եկել մեքենայից: Սրճարան մտնելիս նա տեսել է, որ իրեն անձանոթ մեկը (Սանդրո Գիրգվիլանին) վիրավորել է Գ.Գ.-ի մորը: Այդ լսելով՝ Գ.Ա.-ն հարցրել է, թե ինչու են խնդրել: Ի պատասխան՝ պարոն Գիրգվիլանին իրեն նույնպես վիրավորել է, ապա՝ դուրս գնացել: Գ.Ա.-ն որոշել է գնալ նրա ետևից՝ «պարզելու համար, թե նա ինչու է վիրավորանքներ հնչեցրել»: Նա վերադարձել է մեքենա և խնդրել է Ա.Ա.-ին, որը եղել է ղեկին, հետևել երկու տղամարդկանց: Նա նաև հարցրել է իր երկու գործընկերներին՝ արդյոք նրանց զենքերն իրենց մոտ էին, քանի որ նա կարծել է, որ իրենք կարող է կարիք ունենան ձեռքակալություն իրականացնելու: Երբ նրանք ասել են, թե զինված չեն, Գ.Ա.-ն զանգահարել է Մ.Բ.-ին հեռախոսով և խնդրել, որ վերջինս գա և օգնի իրենց և բերի իր զենքը:

72. Ա.Ա.-ն կանգնել է Սանդրո Գիրգվիլանիի և Լ.Բ.-ի կողքին, Գ.Ա.-ն դուրս է եկել մեքենայից և պահանջել, որպեսզի երկու տղամարդիկ ցույց տան իրենց անձնագրերը: Պարոն Գիրգվիլանին բավականին արհամարհական տոնով հարցրել է իրեն, թե ինքն ով է: Գ.Ա.-ն ասել է, որ իրենք Ներքին գործերի նախարարությունից են, և կրկին պահանջել է ցույց տալ փաստաթղթերը: Սանդրո Գիրգվիլանին և Լ.Բ.-ն կրկին վիրավորել են իրեն: Խոսակցությունն ավելի է թեժացել, և Ա.Ա.-ն դուրս է եկել մեքենայից ու ասել նրանց, որ հանգստանան: Սանդրո Գիրգվիլանին իրել է իրեն, և Ա.Ա.-ն ընկել է: Ըստ Գ.Ա.-ի՝ պարոն Գիրգվիլանին և Լ.Բ.-ն մյուս տղամարդկանց ասել են, որ իրենք կարող են գնալ ուր կամենան: Նրանք բոլորը որոշել են նստել մեքենան և գնալ որևէ այլ տեղ: Նրանք երկու անգամ պտտվել են Թբիլիսիի միևնույն հրապարակով՝ քանի դեռ Գ.Ա.-ն փորձել է հասկանալ, թե ինչու է Սանդրո

Գիրգվլիանին վիրավորել Գ.Դ.-ին: Ապա նրանք կանգնեցրել են մեքենան և ասել Սանդրո Գիրգվլիանիին ու նրա ընկերոջը դուրս գալ, սակայն նրանք հրաժարվել են՝ ասելով, որ այդտեղ չկա քայլելու տեղ, և նրանք պետք է կանգնեն մեկ այլ վայրում: Այդպիսով, նրանք գնացել են Օկրոկանա և կանգնեցրել են մեքենան գերեզմանոցի հարևանությամբ: Ապա նրանք դուրս են եկել և սկսել են կռվել: Եղել է շատ լուսավոր գիշեր, լավ տեսանիլիություն:

73. Մ.Բ.-ն շուտով եկել է իր գործընկերներին օգնության: Հիմնականում նա գործ է ունեցել Սանդրոյի հետ: Երբ Սանդրո Գիրգվլիանին փախել է, Գ.Ա.-ն ասել է Մ.Բ.-ին՝ չհետևել նրան: Կռիվը տևել է 15 րոպե, այդ ժամանակ պետք է, որ առավոտյան ժամը 2-ը լիներ, երբ նրանք գնացել են Օկրոկանայից:

74. Գ.Ա.-ն նույնպես նշել է, որ Օկրոկանայից գնալուց հետո նա զանգ է ստացել Դ.Ա.-ից և Գ.Դ.-ից, որոնք հարցրել են իրեն՝ արդյոք ինքը չի գալու Վ.Ս.-ի ծննդյան օրը նշելու (տես ստորև՝ կետ 154):

75. 2006 թվականի մարտի 6-ին հարցաքննվելու ժամանակ Մ.Բ.-ն նշել է, որ երբ իր վերադասը զանգել է իրեն օգնության կանչելու համար, Գ.Ա.-ն գիշերվա մոտավորապես ժամը 1.30-ին վերցրել է իր զենքը և գնացել Ներքին գործերի նախարարություն պաշտոնական ավտոմեքենա վերցնելու համար՝ կարծելով, որ կարող է կարիք լինի որևէ մեկին ձերբակալելու: Լեսելիձե փողոց հասնելով՝ նա հասկացել է, որ իր գործընկերները գնացել են, և զանգահարել է Գ.Ա.-ին, որն իրեն ասել է, որ իրենք Օկրոկանայի ճանապարհին են: Այնտեղ հասնելուց հետո նա տեսել է «Մերսեդես ՄԼ»-ը «որը, իր կարծիքով, իր գործընկերներն էին վարում»: Նա ընթացել է գերեզմանոցի ուղղությամբ, որտեղից լսվել են ձայներ: Այնտեղ նա գտել է Սանդրո Գիրգվլիանիին, որը պառկած էր գետնին, և Լ.Բ.-ին՝ կռվի մեջ: Նրա գործընկերները զբաղված էին համապատասխանաբար Լ.Բ.-ով: Սանդրո Գիրգվլիանին, այդուհանդերձ, կրկին վեր է կացել, և հարձակվել իր վրա: Նրանք սկսել են կռվել: Սանդրո Գիրգվլիանիի հագուստը պատռվել է կռվի ընթացքում: Մի պահ Մ.Բ.-ն կարծել է, որ տեսել է դանակ Սանդրո Գիրգվլիանիի ձեռքում: Նա հանել է իր զենքը և օդ կրակել: Դա այն ժամանակ էր, երբ Սանդրո Գիրգվլիանին փորձել է փախուստի դիմել: Կռիվը տևել է 15 րոպեից ոչ ավելի:

76. Մ.Բ.-ն նշել է, որ ոչ ինքը, ոչ էլ իր գործընկերները չեն գործադրել որևէ զենք, և որ ինքը կարող է միայն եզրակացնել, որ փախուստի դիմելուց հետո Սանդրո Գիրգվլիանին վնասվել է գերեզմանները շրջափակող երկաթյա լարերով կամ հատապտուղների թփերով:

77. 2006 թվականի մարտի 6-ին հարցաքննվելու ընթացքում Ա.Գ.-ն հաստատել է Գ.Ա.-ի կողմից դեպքի վերաբերյալ ներկայացված դիրքորոշումը: Նա նույնպես ասել է, որ ինքը և իր գործընկերները Սանդրո Գիրգվլիանիին և Լ.Բ.-ին ներկայացել են որպես Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցներ: Նա ասել է, որ Սանդրո Գիրգվլիանիին և Լ.Բ.-ն մտնել են մեքենան իրենց իսկ կամքով: Ա.Գ.-ն հաստատել է ինչպես Մ.Բ.-ն, որ այդ գիշերը շատ պարզ էր, և որ ոչ ինքը, ոչ էլ իր գործընկերներից որևէ մեկը չեն ունեցել դանակ կամ այլ սուր-կտրող առարկա:

78. 2006 թվականի մարտի 7-ի հարցաքննության ժամանակ Ա.Ա.-ն տվել է նույն ցուցմունքները, ինչ Գ.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն: Ինչ վերաբերում է Սանդրո Գիրգվլիանիի վերքերին, ապա Ա.Ա.-ն ներկայացրել է այն նույն ենթադրությունը, ինչ Մ.Բ.-ն:

79. 2006 թվականի մարտի 7-ին Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության դատախազը գործ է հարուցել Գ.Ա.-ի, Ա.Գ.-ի, Ա.Ա.-ի և Մ.Բ.-ի դեմ դիտավորյալ մարմնական վնասվածքներ հասցնելու համար, որը հանգեցրել է մահվան (Քրեական օրենսգրքի 119-րդ հոդված), և մի խումբ անձանց կողմից կանխամտածված կեղծ ձերբակալման համար՝ կյանքի համար վտանգավոր բռնության գործադրմամբ (Քրեական օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 2 (a), (c) և (h) կետեր): 2006 թվականի մարտի 8-ին նրանք կալանավորվել են:

80. 2006 թվականի մարտի 8-ին Լ.Բ.-ն առանց փաստաբանի ներկայության, կանչվել է «չորս անձանց» ճանաչման, որոնք վերջինն էին եկել գերեզմանոց: Համաձայն այդ քննչական միջոցի ձայնագրման՝ Լ.Բ.-ին ներկայացված չորս անձանց շարքում Օ.Մ.-ն եղել է ձախից երրորդը: Դատախազը Լ.Բ.-ին հրավիրել է սենյակ և խնդրել ուշադիր նայել չորրորդ անձին: Լ.Բ.-ն կասկածել է մինչ ասելը՝ «ես չեմ կարող լինել 100 տոկոսով համոզված...տղամարդիկ պետք է որ ավելի խոշոր լինեին, բայց ես չգիտեմ..., ես չեմ հիշում, ես կարող էի ասել, որ դա կարող էր լինել ձախից երկրորդ տղամարդը կամ ձախից երրորդը»: Դատախազը պատասխանել է՝ «այսպիսով դուք վստահորեն չեք ճանաչում այս չորս տղամարդկանցից որևէ մեկին, սակայն երկու տղամարդիկ, որոնց դուք ցույց տվեցիք, կարող էին նման լինել կռվի մասնակցին, որը վերջինն է ժամանել գերեզմանոց»: Ապա դատախազը տվել է նրան արձանագրությունը՝ ստորագրելու, դրանցում ներառելով իր կողմից թելադրված նախադասությունները. «Ինձ ներկայացված չորս անձանցից ես չեմ կարող ճանաչել որևէ մեկին, ով 2006 թվականի հունվարի 28-ին կատարել է հանցագործություն իմ և Սանդրո Գիրգվլիանիի նկատմամբ»: Ապա դատախազը

խնդրել է Լ.Բ.-ին սկսել նոր պարբերություն, ինչը և Լ.Բ.-ն արել է: Լ.Բ.-ի կողմից արտահայտված կասկածները և նմանությունների առթիվ արված հայտարարությունները չեն նշվել քննության արձանագրության մեջ, որը ներառում է ևս մեկ սխալ. համաձայն արձանագրության՝ Օ.Մ.-ն շարքում է եղել աջից երրորդը, այլ ոչ թե՝ ձախից, ինչպես երևում է տեսաձայնագրությունից:

81. 2006 թվականի մարտի 8-ի հարցաքննության ժամանակ «Չարդին» սրճարանի բարմենը բացատրել է, որ սովորաբար իրենց մոտ երաժշտությունը հնչել է, քանի դեռ իրենք ունեցել են հաճախորդ: Վկա Ռ.Ա.-ն ասել է, որ հարվածային գործիքով նվագողն ուրբաթ օրերին և հանգստյան օրերին նվագել է բոնգո հարվածային գործիքով ժամը 22-ից մինչև գիշերվա ժամը 2-ը: դիտարկվող երեկո Ռ.Ա.-ն ճանաչել է Գ.Դ.-ին և Օ.Մ.-ին, հենց նրանք են մտել սրճարան: Չնայած որ աղմուկի պատճառով ինքը չէր կարող լսել որևէ վեճ, այդուհանդերձ, Ռ.Ա.-ն կարող էր հեշտությամբ հայտարարել, որ Սանդրո Գիրգվիլիանիի կամ Գ.Դ.-ի, Օ.Մ.-ի և նրանց ընկերների սեղանների շուրջ որևէ խնդիր չի առաջացել: Գ.Դ.-ի ընկերներից մեկը, ում անունը նա չէր կարողացել հիշել, հարցրել է իրեն, թե ինչ տեսակի ծխախոտներ են իրենք վաճառում: Քանի որ ինքը չի ունեցել այդ անձի ուզած ծխախոտը, վերջինս գնացել է այն փնտրելու այլ տեղում:

82. 2006 մարտի 8-ին սրճարանի հաշվապահը, սպասավոր Լ.Մ.-ն, մի կին սպասավոր և սրճարանում գտնվող երեք մենեջերները ևս հարցաքննվել են: Նրանք բոլորն էլ ասել են, որ այդ երեկո չի եղել որևէ խնդիր: Լ.Մ.-ն ասել է, որ նա գիտեր Գ.Դ.-ին, որը նստած էր թիվ 5 սեղանի շուրջ ինչ-որ ընկերների հետ: Նրանք դեռ այդտեղ են եղել, երբ ինքն ավարտել է աշխատանքը գիշերվա ժամը 3.30-ին: Ըստ Լ.Մ.-ի՝ երաժշտությունը սրճարանում հնչել է երեկոյան ժամը 10-ից մինչև գիշերվա 2-ը:

83. Չնայած համապատասխան արձանագրություններում նշվածի, վերոհիշյալ հարցաքննությունների տեսաձայնագրությունները չեն ներառվել Դատարանին ներկայացված քրեական գործի նյութերում:

84. 2006 թվականի մարտի 9-ին փորձաքննության ընթացքում Լ.Բ.-ն ասել է, որ երկու տղամարդիկ, որոնք դուրս են բերել իրեն ավտոմեքենայից և ծեծել, մնացել են իր հետ մինչև վերջ: Փոքր-ինչ հեռվից նա կարողացել է տեսնել Սանդրո Գիրգվիլիանին, որը պառկած էր գետնին և ձեռքերով փակել էր դեմքը՝ քանի դեռ տղամարդը պահել էր նրան մեքենայի մեջ՝ ստիպելով լուռ մնալ: Լ.Բ.-ն նաև ասել է, որ կռվողներից չորրորդը հնարավոր է, որ գերեզմանոց է հասել իրենցից տասը րոպե հետո: Մինչև Սանդրո Գիրգվիլիանիի փախուստի դիմելը Լ.Բ.-ն լսել է սարսափելի բղավոցներ և կրակոց օդում: Համաձայն այդ քննչական միջոցառման տեսաձայնագրության՝ Լ.Բ.-ն ասել է, որ երբ ինքը փորձել է կրկին ոտքի կանգնել՝ սկսել է կանչել Սանդրո Գիրգվիլիանիին՝ հուսալով գտնել վերջինիս: Ինքը շարունակել է կանչել նրան, սակայն՝ ապարդյուն, որից հետո հասել է ճանապարհին: Քանի որ չի լսվել որևէ պատասխան, ինքն սկսել է քայլել: Նա փորձել է մեքենա կանգնեցնել, սակայն ոչ ոք մեքենան չի կանգնեցրել կիսամերկ տղամարդու համար:

85. 2006 թվականի մարտի 10-ին Լ.Բ.-ն կրկին հարցաքննվել է, առանց պաշտպանի ներկայության, դատախազը պարզապես բացատրել է, որ մինչև հարցաքննությանն անցնելը ինքն ուներ պաշտպան ունենալու իրավունք: Նա հարցաքննվել է, *inter alia*, համապատասխան մարմիններին և հեռուստատեսությամբ արված հայտարարությունների միջև առկա հակասությունների առթիվ կապված սրճարանից իրենց դուրս գալու պահի հետ: Հեռուստատեսությամբ նա հայտարարել է, որ ինքը և Սանդրո Գիրգվիլիանին չեն հանդիպել Գ.Ա.-ին, երբ դուրս են եկել սրճարանից:

86. Ապա Լ.Բ.-ն բացատրել է, որ նախևառաջ, սրճարանում տեղի չի ունեցել որևէ միջադեպ՝ վեճի կամ կռվի ձևով, սակայն նա չի բացառել «չբացահայտված կոնֆլիկտի» առկայության հնարավորությունն իր ընկերոջ և սրճարանում եղած որոշ մարդկանց միջև: Երկրորդ՝ երբ իրենք դուրս են եկել սրճարանից, դուրս չի եղել այդ կարգի որևէ միջադեպ կամ խնդիր: Այդուհանդերձ, նա չի բացառել հնարավորությունը, որ իր ընկերն ինչ-որ մեկի հետ վիճել է սրճարանից դուրս գալուց, առանց իրեն որևէ բան ասելու: Ապա դատախազը հիշեցրել է իրեն, որ ինքը կանգնել է զուգարանների մոտ, երբ Սանդրո Գիրգվիլիանին իր քայլերն ուղղել է սրճարանից դուրս, և որ ինքը հետևել է նրան, սակայն չի եղել անմիջապես նրա կողքին: Լ.Բ.-ն համաձայնել է, որ որևէ բան կարող էր տեղի ունեցած լինել իր ընկերոջ հետ դուրս գալու ժամանակ, ինչը ինքը չի տեսել: Ապա դատախազը թելադրել է հետևյալ նախադասությունը, որը ձայնագրվել է. «ես չեմ հիշում, թե երբ եմ գնացել զուգարան: Այդպիսով, ես չեմ կարող ասել, թե արդյոք տեղի է ունեցել որևէ միջադեպ»: Դատախազը բացատրել է, որ «միջադեպ» ասելով՝ նկատի ունի բառերի փոխանակում: Լ.Բ.-ն համաձայնել է:

87. Պնդելով, թե հնարավոր էր, որ սրճարանից դուրս գալուց կարող էր տեղի ունեցած լինել որևէ միջադեպ, դատախազը հարցրել է Լ.Բ.-ին՝ արդյոք նա կարող էր հստակ ասել, որ կասկածյալ Գ.Ա.-ն չի

եղել այնտեղ, երբ իրենք դուրս են եկել սրճարանից: Լ.Բ.-ն չի կարողացել ասել, թե արդյոք նա եղել է այդտեղ, թե՛ ոչ:

88. Ապա դատախազը հարցրել է Լ.Բ.-ին՝ թե կապված հեռուստատեսությամբ վերջինիս հայտարարության հետ, որ Օ.Մ.-ն կարող էր լինել այն մարդկանցից մեկը, ով իրենց ծեծի էր ենթարկել գերեզմանոցում: Դատախազը հիշեցրել է նրան, որ նա չի կարողացել ճանաչել Օ.Մ.-ին 2006 թվականի մարտի 8-ին, և պահանջել է, որպեսզի նա բացատրություն տա: Համաձայն տեսաձայնագրության Լ.Բ.-ն պատասխանել է, որ չնայած ինքը չի կարողացել ճանաչել Օ.Մ.-ին, սակայն չի կարող բացառել այն հնարավորությունը, որ այդ անձը եղել է գերեզմանոցում: Երբ իրեն հարցրել են՝ արդյոք Օ.Մ.-ն իրոք եղել է այնտեղ, Լ.Բ.-ն կրկնել է, որ ինքը չի կարող ասել, թե նա եղել է այնտեղ: Այդ պատասխանները ձայնագրության մեջ ներառելու համար դատախազը թելադրել է Լ.Բ.-ին հետևյալը. «Ես չեմ կարող համոզված ասել, թե Օ.Մ.-ն չի եղել գերեզմանոցում մեզ ծեծող մարդկանցից մեկը ... Ես չեմ կարողացել ճանաչել Օ.Մ.-ին, սակայն ես չեմ կարող բացառել այն հնարավորությունը, թե նա կարող է մասնակցած լինել հանցագործության կատարմանը»:

89. 2006 թվականի մարտի 10-ին երկրորդ դիմողը տեղեկացրել է դատախազին, որ ինքը համաձայն է, որպեսզի իր կինը՝ առաջին դիմողը, հանդես գա որպես քաղաքացիական կողմ, քանի որ համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 68-րդ հոդվածի 2-րդ կետի՝ երկու ծնողները չեն կարող այդ պահանջել: Առաջին դիմողին տրվել է այդ կարգավիճակը հենց նույն օրը:

90. 2006 թվականի մարտի 11-ին Բ.Ի.-ի կողմից տրված ցուցմունքներն ստուգվել են դեպքի վայրում: Այս երիտասարդ տղամարդը, որն ապրում է Օկրոկանայում, օգնել է Սանդրո Գիրգվիլանիի ընկերոջը գտնել նրա դին: Բ.Ի.-ն ցույց է տվել այն տեղը, որտեղ գերեզմանոցի հետևում հոսող գետի մոտ նա առաջինն է նկատել ձյան վրա առկա արյունոտ մարմնի թողած հետքեր: Սանդրո Գիրգվիլանիի ընկերոջ հետ իրենք գնացել են արյան հետքերով: Երիտասարդը հաստատել է, որ ճանապարհին տեսանելի են եղել միայն մեկ վիրավոր մարդու արյան հետքեր:

91. 2006 թվականի մարտի 13-ին փորձաքննությունը ցույց է տվել, որ հանցագործներին կապահանջվեր 17 րոպե և 33 վայրկյան «Չարդին» սրճարանից 6.3 կմ հեռավորության վրա Օկրոկանայում գտնվող գերեզմանոց գնալու և վերադառնալու համար: Օ.Մ.-ին կապահանջվեր 18 րոպե և 20 վայրկյան հասնելու Բ. սուպերմարկետ, որը գտնվում էր սրճարանից 5.5 կմ հեռավորության վրա:

92. «Չարդին» սրճարանի տնօրինության կողմից 2006 թվականի մարտի 14-ին ներկայացված նամակի համաձայն՝ վերահսկող տեսախցիկը տեսագրել էր միայն բարի զբաղեցրած տարածքը, և չէր տեսաձայնագրել:

93. 2006 թվականի մարտի 15-ի հարցաքննության ժամանակ սրճարանի հսկիչներն ասել են, որ իրենք կանգնած են եղել մուտքի մոտ՝ երկու դռների արանքում: Երաժշտությունը եղել է բարձր, և մարդիկ ստիպված էին բարձր խոսել իրար լսելու համար: Նրանք հայտնել են, որ սրճարանում չի եղել որևէ միջադեպ: Իրենք չեն կարողացել լսել որևէ վիճաբանություն մաս դրսում՝ երաժշտության պատճառով: Նրանք կարող էին տեսնել փողոցը մեծ պատուհաններից, սակայն պարտադիր չէ, որ իրենք տեսնեին որևէ վիճաբանություն: Ցանկացած դեպքում իրենց աշխատանքը ոչ թե դրսում է, այլ սրճարանի ներսում, և մուտքի մոտ անցուղարձին հետևելը:

94. 2006 թվականի մարտի 13-ին առաջին դիմողն ասել է, որ դիտել է Թ.Մ.-ի հարցազրույցը հեռուստատեսությամբ, երբ Թ.Մ.-ն ասել է, որ Լ.Թ.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության վարորդը, Թ.Մ.-ի համար գնել է երկու տուփ ծխախոտ երեկոյի սկզբին: Ստածելով, որ երկու ժամը բավական չէր Թ.Մ.-ի համար երկու տուփ ծխախոտ ծխելու համար, առաջին դիմողը միջնորդել է, որպեսզի այդ երեկո ներկա անձինք հարցաքննվեն առ այն, թե ինչու Օ.Մ.-ն սրճարանից դուրս է եկել իրենց որդու և Լ.Բ.-ի հետ միևնույն ժամանակ: Նա նաև պահանջել է, որպեսզի Օ.Մ.-ն հարցաքննվի այն առումով, թե ինչպես է ստացվել, որ Բ. սուպերմարկետի հսկող տեսախցիկը ցույց չի տվել, որ նա սրճարանից դուրս է եկել այդ երեկո:

95. Ապա նա խնդրել է թույլ տալ իրեն մասնակցել վերը նշված քննչական միջոցառումներին՝ համաձայն ՔԴՕ 69-րդ հոդվածի:

96. 2006 թվականի մարտի 15-ին առաջին դիմողի պահանջները մերժվել են դատախազի կողմից այն հիմնավորմամբ, որ վերհանված հանգամանքներն արդեն իսկ պարզաբանվել են, և այլևս կարիք չկա կրկնել համապատասխան քննչական միջոցառումը:

97. Այդուհանդերձ, առաջին դիմողը լսել է, որ իր կողմից 2006 թվականի մարտի 13-ին վերհանված հանգամանքները պարզաբանելու համար դատախազը հարցաքննել է Ա.Կ.-ին և Թ.Մ.-ին, իսկ Դ.Ա.-ին, Վ.Ս.-ին, Թ.Ս.-ին և Գ.Դ.-ին՝ 2006 թվականի հունիսի 20-ին, առանց իրեն տեղեկացնելու կամ քննությանը մասնակից դարձնելու:

(a) Ներքին գործերի նախարարի կնոջ մի խումբ ընկերների կողմից տրված ցուցմունքները

i. Թ.Մ.-ն՝ Սանդրո Գիրգվիլիանիի ընկերուհին

98. 2006 թվականի մարտի 13-ի հարցաքննության ժամանակ Թ.Մ.-ն հայտարարել է, որ 2006 թվականի հունվարի 27-ին, մոտավորապես ժամը 10.30-ին իր ընկեր Ա.Կ.-ն եկել է իր մոտ՝ հրավիրելով մասնակցելու երեկոյին: Նա մեծ դժվարությամբ է իր տնից հասել մեքենային, քանի որ թբիլիսիի փողոցները պատված էին սառցով: Թ.Մ.-ն տեսել է, որ Ա.Կ.-ն մեքենայում մեռակ չէր. մեքենայի մեջ էին նաև Ներքին գործերի նախարարի կինը, ում նա լավ ճանաչում էր Վ.Ս.-ի՝ Ներքին գործերի նախարարության Գլխավոր վարչության տնօրենի հետ, ում նա նախկինում չէր տեսել: Մեքենան վարում էր Վ.Ս.-ի վարորդը: Նրանք ուղղվել են դեպի «Չարդին» սրճարան: Այնտեղ իրենք վերցրել են սեղան, իսկ Ներքին գործերի նախարարի կինը խնդրել է Վ.Ս.-ի վարորդին իր համար գնել Կ. տեսակի ծխախոտներ: Ապա վարորդը՝ Լ.Թ.-ն, դուրս է եկել սրճարանից և մնացել է մեքենայի մեջ ողջ երեկոյի ընթացքում:

99. Մոտավորապես կեսգիշերին Թ.Մ.-ն զանգ է ստացել Սանդրոյից: Կարծես թե նրանք ունեցել են տարածայնություններ, իսկ նա փորձել է դրանք հարթել: Նա հրաժարվել է տեսնել Սանդրոյին, սակայն վերջինս եկել է սրճարան: Թ.Մ.-ն ստել է՝ նրան ասելով, թե գտնվում է մեկ այլ սրճարանում՝ քաղաքի մեկ այլ մասում, և ասել է, որ չի ուզում տեսնել նրան: Ձանգին պատասխանելու համար նա դուրս է եկել սրճարանի ընդունարան, որտեղ երաժշտությունն այդքան բաժր չէր:

100. Այդ զանգից 30-40 րոպե անց Դ.Ա.-ն և Օ.Մ.-ն միացել են Ներքին գործերի նախարարի կնոջը և նրա մի խումբ ընկերներին: 5-10 րոպե անց Գ.Դ.-ն նույնպես միացել է նրանց:

101. Մոտավորապես ժամը 1.15 կամ 1.20 Սանդրո Գիրգվիլիանին և Լ.Բ.-ն մտել են «Չարդին» սրճարան: Սանդրո Գիրգվիլիանին մոտեցել է Թ.Մ.-ին, համբուրել նրան և հարցրել է ողջությունը: Ապա նա մոտեցել է խոսել է այդտեղ գտնվող այլ անձանց հետ, որոնց նույնպես ճանաչել է: 15 կամ 20 րոպե անց նա նշանով հասկացրել է Թ.Մ.-ին, որ ուզում է գնա: Երբ Թ.Մ.-ն հարցրել է, թե ուր է նա գնում, Սանդրո Գիրգվիլիանին ասել է նրան, որ հարբած է և ստիպված է գնալ տուն: Այդուհանդերձ, գնալու փոխարեն նա նստել է մոտակա սեղանին՝ Լ.Բ.-ի հետ, և պատվիրել է սուրճ: Ապա նա նշան է արել Թ.Մ.-ին միանալու իրեն: Թ.Մ.-ն միացել է նրան մի քանի րոպե անց: Դիմողների որդին հարցրել է նրան, թե ովքեր են իր հետ նստած տղամարդիկ: Թ.Մ.-ն ասել է, որ նրանք իր ընկերների ընկերներն են, և իրականում ինքը նրանց չի ճանաչում: Այդպիսով, Սանդրո Գիրգվիլիանին հարցրել է նրան, թե ինչու է նա անցկացնում երեկոն օտարների հետ: Նա ասել է, որ դա կարևոր չէ, և զարմացել է, որ նա հասել է «Չարդին» սրճարան իրեն այդ հարցը տալու համար: Սանդրո Գիրգվիլիանին այնուհետև հարցրել է նրան, թե նա ինչ է անում «այդ համասեռամուլի հետ»՝ նկատի ունենալով Գ.Դ.-ին՝ Ներքին գործերի նախարարի խոսնակին: Ըստ Թ.Մ.-ի՝ իրենց՝ մոտ 15-20 րոպե տևած զրույցի տոնը «չիկացած» էր և Սանդրո Գիրգվիլիանին խոսում էր ժեստիկուլյացիաներով: Մի պահ Ա.Կ.-ն թողել է Ներքին գործերի նախարարի կնոջը և նրա ընկերներին և մոտեցել Թ.Մ.-ին՝ հարցնելու համար՝ արդյոք ամեն ինչ լավ է: Ապա Թ.Մ.-ն գնացել է զուգարան, իսկ վերադառնալիս հարցրել է Թ.Մ.-ին, թե ինչ է նա անում: Թ.Մ.-ն ասել է, որ շուտով կվերադառնա իր սեղանակիցների մոտ: Խոսակցության վերջում Սանդրո Գիրգվիլիանին առաջարկել է Թ.Մ.-ին գնալ սրճարանից իր հետ միասին: Նա ասել է, որ կմիանա նրան ավելի ուշ և խնդրել է զանգահարել իրեն մեկուկես ժամ անց: Ապա Թ.Մ.-ն վերադարձել է իր սեղանակիցների մոտ: Ներքին գործերի նախարարի կինը հարցրել է նրան՝ արդյոք «ամեն ինչ նորմալ է»: Թ.Մ.-ն պատասխանել է, որ ամեն ինչ լավ է:

102. Տասը րոպե անց Սանդրո Գիրգվիլիանին և Լ.Բ.-ն պատրաստվել են գնալ սրճարանից: Դուրս գալու ճանապարհին Սանդրո Գիրգվիլիանին ձեռքով ցտեսություն է արել Թ.Մ.-ին, որը պատասխանել է նրան և ասել, որ ավելի ուշ կմիանա նրան:

103. Թ.Մ.-ն հայտնել է, որ մինչ նա արել է «ես կտեսնեմ քեզ ավելի ուշ» արտահայտությունը, նա լսել է, թե ինչպես է Ներքին գործերի նախարարի կինը խնդրում Օ.Մ.-ին գնել իր համար ինչ-որ ծխախոտ, քանի որ տուփի մեջ մնացել էր 2 կամ 3 հատ: Օ.Մ.-ն, որը նստած էր Թ.Մ.-ի կողքին, վեր է կացել և փակել Թ.Մ.-ի տեսադաշտը: Նա ստիպված է եղել թեքվել, որպեսզի ասի Սանդրո Գիրգվիլիանիին, որ կմիանա նրան ավելի ուշ: Օ.Մ.-ն գնացել է ելքի ուղղությամբ՝ Սանդրո Գիրգվիլիանիի և Լ.Բ.-ի հետ միևնույն ժամանակ: Թ.Մ.-ն չի կարողացել իր նստած տեղից տեսնել դուռը, ուստի չի նկատել, թե ով է առաջինը դուրս եկել՝ Օ.Մ.-ն, թե՛ Սանդրո Գիրգվիլիանին և նրա ընկերը: Նրան տեսանելի չի եղել նաև զուգարանների դուռը, և հաստատել է, որ չի տեսել, թե ինչպես է երեք տղամարդկանցից մեկը մտնում զուգարան մինչև սրճարանից դուրս գալը:

104. Թ.Մ.-ն սպասել է Սանդրո Գիրգվիլիանիի զանգին, ինչպես որ իրենք պայմանավորվել էին՝ անընդհատ նայելով ժամացույցին: Այդ իսկ պատճառով նա համոզված կարող էր ասել, որ Օ.Մ.-ն, որը

սրճարանից դուրս էր եկել Սանդրո Գիրգվիլիանիի և Լ.Բ.-ի հետ միևնույն ժամանակ, բացակայել էր 30-40 րոպե: Երբ Սանդրո Գիրգվիլիանին իրեն չի գանգահարել, Թ.Մ.-ն բարկացել է և ասել, որ գնում է: Ա.Կ.-ն ասել է, որ իրենք բոլորն էլ շուտով կգնան: Թ.Մ.-ի մոտ ստեղծվել է այնպիսի տպավորություն, որ նրանք սպասում էին Օ.Մ.-ի վերադարձին՝ մինչև սրճարանից դուրս գալը:

105. Օ.Մ.-ն վերադարձել է մոտավորապես 30-40 րոպե անց՝ ձեռքին ծխախոտները: Նա ուներ մրսած տեսք: Թ.Մ.-ն հարցրել է՝ արդյոք դրսում ցուրտ է: Նա պատասխանել է՝ այո: Նա բացատրել է, որ մոտակայքում չի եղել Կ. տեսակի ծխախոտ, ուստի ստիպված գնացել է ավելի հեռու՝ Բ. սուպերմարկետ՝ այդ տեսակի գնելու համար:

106. Մոտավորապես ժամը 2.50 –ին երեկոյան մոտեցել է ավարտին, իսկ մոտ ժամը 3-ին նրանք բոլորն էլ պատրաստվել են դուրս գալ: Վ.Ս.-ի վարորդը Թ.Մ.-ին և Ա.Կ.-ին տարել է տուն: Դ.Ա.-ն տուն է տարել Ներքին գործերի նախարարի կնոջը:

107. Երբ Թ.Մ.-ն հասել է տուն՝ ժամը 3.10 էր:

108. Պատասխանելով դատախազի հարցին՝ Թ.Մ.-ն ասել է, որ ինքը լարված զրույց է ունեցել Սանդրո Գիրգվիլիանիի կամ նրա ընկերոջ հետ: Նրանցից մեկին «համասեռամուլ» անվանելուց բացի, Սանդրո Գիրգվիլիանին չի վիրավորել իր հետ եղած անձանցից որևէ մեկին: Պատասխանելով մեկ այլ հարցի՝ Թ.Մ.-ին ասել է, որ 80 տոկոս հավանականություն կար, որ իր հետ եղած անձանցից որևէ մեկը չէր կարող լսած լինել այդ վիրավորանքը, քանի որ Սանդրո Գիրգվիլիանին խոսում էր նորմալ տոնով, իսկ երաժշտությունը շատ բարձր էր: Նա նաև ասել է, որ երբ ինքը վերադարձել է իր ընկերների մոտ՝ չի ասել նրանց, թե ինչպես է Սանդրո Գիրգվիլիանին անվանել Գ.Դ.-ին: Ապա նա հայտնել է, որ որևէ շփում չի եղել դիմողների որդու և Լ.Բ.-ի ու մյուս սեղանի շուրջ նստած իր ընկերների միջև:

109. Հեռուստատեսությամբ հարցազրույցի ժամանակ Թ.Մ.-ն հայտնել է, որ Օ.Մ.-ն հետևել է Սանդրո Գիրգվիլիանիին և Լ.Բ.-ին սրճարանից դուրս գալուց հետո:

110. «Բ» սուպերմարկետի վրահսկող տեսախցիկի տեսաձայնագրության համապատասխան հետազոտությունը ցույց չի տվել, որ Օ.Մ.-ն դուրս է եկել սրճարանից այդ երեկո:

ii. Ա.Կ.-ն՝ Թ.Մ.-ի ընկերը

111. 2006 թվականի մարտի 13-ի հարցաքննության ժամանակ Ա.Կ.-ն հայտնել է, որ ինքը և իր ընկերները գնացել են Թ.Մ.-ի մոտ մոտավորապես երեկոյան ժամը 10.30-ին: Նա ասել է, որ հստակ չի նկատել, թե Թ.Մ.-ն երբ է սեղանակցել Սանդրո Գիրգվիլիանիին: Այդուհանդերձ, պարոն Գիրգվիլիանիի և Թ.Մ.-ի միջև տեղի ունեցած 5-10 րոպե տևողությամբ խոսակցությունը եղել է հանգիստ, իսկ Սանդրոն բացարձակապես չի խոսել իրենց հետ եղած անձանցից որևէ մեկի հետ: Ա.Կ.-ն նշել է, որ ինքը չի լսել, որ պարոն Գիրգվիլիանին վիրավորի որևէ մեկին: Երբ Թ.Մ.-ն վերադարձել է նստել է իրենց սեղանի շուրջ, Ա.Կ.-ն հարցել է, թե ով է այն երիտասարդը, որի հետ նա զրուցում էր: Թ.Մ.-ն պատասխանել է, որ վերջինս իր ընկերն է, որն ուզում է, որ ինքը գնա նրա հետ: Ա.Կ.-ն ասել է, որ նա կարող էր գնալ: Թ.Մ.-ն լավ տրամադրություն ուներ: Ա.Կ.-ն հաստատել է, որ Օ.Մ.-ն դուրս է եկել սրճարանից Ներքին գործերի նախարարի կնոջ համար ծխախոտ գնելու համար: Նա կարծում է, որ վերջինս բացակայել է 20-25 րոպե: Նա հաստատել է, որ երեկոյան սկզբում Ներքին գործերի նախարարի կինն ունեցել է ծխախոտի մեկ կամ երկու տուփ: Ա.Կ.-ն չի ծխել: Նա կտրականապես հերքել է, թե մոտեցել է Թ.Մ.-ին, երբ վերջինս խոսելիս է եղել Սանդրոյի հետ՝ ստուգելու համար արդյոք ամեն ինչ նորմալ է:

112. Այդ հարցաքննության ձայնագրության համաձայն՝ այդ հարցաքննությունը նկարահանվել է, սակայն ի հակառակն արձանագրությունում նշվածի՝ տեսաձայնագրությունը չի ներառվել Դատարանին ներկայացված քրեական գործի նյութերում:

iii. Դ.Ա.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության վարչության պետը

113. 2006 թվականի հունիսի 20-ի հարցաքննության ժամանակ Դ.Ա.-ն կրկնել է, որ Մ.-ի հետ սրճարան է եկել երեկոյան մոտ ժամը 11.30-ին՝ իր ծառայողական մեքենայով: Նա հաստատել է, որ Ներքին գործերի նախարարի կինը խնդրել է Օ.Մ.-ին գտնել իր համար ինչ-որ Կ. տեսակի ծխախոտ: Դ.Ա.-ն գլխով է արել Օ.Մ.-ին, որպեսզի նա անի այն ինչ խնդրում է Նախարարի կինը, և տվել է նրան իր ծառայողական մեքենայի բանալիները: Դ.Ա.-ն լսել է այնուհետև, որ սրճարանից դուրս Օ.Մ.-ն խնդրել է Դ.Ա.-ի վարորդին վերցնել մեքենան և գնալ ծխախոտ փնտրելու: Ըստ Դ.Ա.-ի՝ Օ.Մ.-ն բացակայել է 20

րոպե և վերադարձել է մի տուփ ծխախոտով, որը, ինչպես ինքն է ասել, «գնել է Բ. սուպերմարկետի հարևանությամբ»: Ըստ Դ.Ա.-ի՝ Օ.Ս.-ն վերադարձել է հանգիստ վիճակում:

114. Դ.Ա.-ն ասել է, որ ինքը չի ծխել այդ երեկո: Նա հաստատել է, որ մի քանի անգամ հեռախոսով խոսել է Գ.Ա.-ի հետ՝ պարզելու՝ արդյոք նա չի գալու միանա իրենց: Առաջին անգամ իր գալը հաստատելուց հետո՝ գիշերվա մոտ ժամը 3-ին, Գ.Ա.-ն ասել է, որ չի կարողանա միանալ նրանց: Սրճարան գալուց հետո Դ.Ա.-ն օգտագործել է Օ.Ս.-ի բջջային հեռախոսը՝ իր սեփական սին քարտով, քանի որ իր հեռախոսի մարտկոցը լիցքաթափված էր:

115. Դ.Ա.-ն նշել է, որ իր խմբից ոչ մեկի և այդ սրճարանում ներկա մյուս մարդկանցից որևէ մեկի միջև որևէ վեճ կամ միջադեպ չի եղել:

116. Վերջապես, Դ.Ա.-ն բացատրել է, որ ինքն անմիջապես տեղեկացրել է Ներքին գործերի նախարարին, թե ինչ է իր վարչության շրջանային պետերից մեկը հայտնել իրեն 2006 թվականի փետրվարի 2-ին (տես վերը՝ կետեր 50-52): Նախարարը գրավոր ցուցում է տվել նրան շարունակել քննությունը և բացահայտել գործով ճշմարտությունը:

iv. Վ.Ս.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության Գլխավոր տեսչության տնօրենը

117. 2006 թվականի մարտի 12-ին և հունիսի 20-ին հարցաքննվելու ժամանակ Վ.Ս.-ն հաստատել է այն, ինչ ասել է Թ.Ս.-ն սրճարան ժամանելուց առաջ տեղի ունեցածի մասին: Նա ավելացրել է, այդուհանդերձ, որ մինչև զնալն ինքն անձաբ զանգահարել է Դ.Ա.-ին՝ խնդրելով բերել իր հետ իրենց ընդհանուր ընկեր Գ.Ա.-ին: Ըստ Դ.Ա.-ի՝ Գ.Ա.-ն պետք է որ իրենց միանար, սակայն նա այդպես էլ չի եկել:

118. Վ.Ս.-ն հաստատել է, որ Թ.Ս.-ն մի պահ մոտեցել է մեկ այլ սեղանի, իսկ մեկ այլ պահի Ներքին գործերի նախարարի կինն ուղարկել է Օ.Ս.-ին ծխախոտ բերելու: Ըստ Վ.Ս.-ի՝ Օ.Ս.-ն վերադարձել է 15-20 րոպե անց: Վ.Ս.-ն չի ծխել: Նա նույնպես ասել է, որ սրճարանում տեղի չի ունեցել որևէ միջադեպ կամ վիճաբանություն:

v. Թ.Ս.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարի կինը

119. 2006 թվականի հունիսի 20-ի հարցաքննության ժամանակ Թ.Ս.-ն ասել է, որ Վ.Ս.-ն եկել է իրեն և Ա.Կ.-ին վերցնելու իր ծառայողական մեքենայով, որի դեկին եղել է նրա վարորդը: Ապա նրանք գնացել են Թ.Ս.-ին վերցնելու: Իրենք սրճարան են հասել երեկոյան մոտ ժամը 11-ին: Դ.Ա.-ն և Օ.Ս.-ն հասել են՝ մոտ ժամը 12.30-ին, իսկ Գ.Գ.-ն հասել է մոտ գիշերվա ժամը 1.15-ին: Նրա մնացած ցուցմունքները համընկել են Վ.Ս.-ի ցուցմունքների հետ:

120. Թ.Ս.-ն ասել է, այդուհանդերձ, որ երբ Թ.Ս.-ն վերադարձել և նստել է իրենց սեղանի շուրջ՝ Սանդրոյի հետ խոսելուց հետո, ինքը հարցրել է՝ արդյոք, «ամեն ինչ նորմալ է»: Թ.Ս.-ն, որը հանգիստ էր, ասել է, որ ամեն ինչ լավ է: Վ.Ս.-ն հաստատել է, որ ավելի ուշ այդ երեկո ինքը խնդրել է Օ.Ս.-ին գնել իր համար Կ. տեսակի ծխախոտ: Օ.Ս.-ն վերադարձել է 20-25 րոպե անց: Ապա նա հայտնել է, որ սրճարան գալուց մի փոքր անց Վ.Ս.-ի վարորդն իր համար բերել է երկու տուփ ծխախոտ, որոնք նա գնել էր Բ. սուպերմարկետի հարևանությամբ: Թ.Ս.-ն նաև ասել է, որ չի եղել որևէ միջադեպ իր ընկերների և սրճարանում գտնող մյուս անձանց միջև: Մինչև կեսգիշեր իրենք՝ բոլորով շնորհավորել են Վ.Ս.-ին ծննդյան օրվա կապակցությամբ:

121. Դ.Ա.-ն տարել է Թ.Ս.-ին տուն իր ծառայողական մեքենայով: Օ.Ս.-ն և Գ.Գ.-ն եղել են իրենց հետ՝ նույն մեքենայում:

vi. Գ.Գ.-ն՝ Ներքին գործերի նախարարության մամլո քարտուղարը և Նախարարի խոսնակը

122. 2006 թվականի հունիսի 20-ի հարցաքննության ժամանակ Գ.Գ.-ն բացատրել է, որ իր ընկերը՝ Նախարարի կինը զանգահարել է իրեն և ասել, որ ընթրում է «Չարդին» սրճարանում և հրավիրել է իրեն միանալ իրենց: Գ.Գ.-ն հասել է սրճարան մոտ ժամը 23.50: Պատասխանելով դատախազի հարցին՝ Գ.Գ.-ն ասել է, որ սովորաբար ինքը չի ծխում, սակայն այդ երեկո նա ծխել է այն ծխախոտից, որ դրված է եղել սեղանին: Իրոք, այդ երեկո, բացի Դ.Ա.-ից և Վ.Ս.-ի, բոլորը ծխել են նույն ծխախոտից: Մի պահ նա տեսել է, որ այլևս ծխախոտ չկա, սակայն քիչ ուշ ինչ-որ մեկը բերել է այդ ծխախոտներից: Նա չի նկատել, թե ով էր գնացել ծխախոտ գնելու:

123. Գ.Դ.-ն չի իմացել, որ իրենց գործընկեր Գ.Ա.-ին նույնպես սպասել են սրճարանում այդ երեկո: Նա պատկերացում չուներ որևէ միջադեպի մասին, որ տեղի ունեցած լինելը իր ընկերների և սրճարանում գտնվող որևէ այլ անձի միջև այդ երեկոյի ընթացքում, և ինքը չի լսել, որ որևէ մեկն իրեն վիրավորի:

vii. Լ.Թ.-ն՝ Վ.Ս.-ի վարորդը

124. 2006 թվականի մարտի 12-ի հարցաքննության ժամանակ Վ.Ս.-ի վարորդը հաստատել է, որ ինքը Վ. տեսակի երկու տուփ ծխախոտ է բերել Ներքին գործերի նախարարի կնոջ համար երեկույթի սկզբում: Ավելի ուշ, երբ նա սպասել է երեկույթի ավարտին, Օ.Ս.-ն կանչել է իրեն և տարել մոտակայքում գտնվող ավտոկանգառը, որտեղ կանգնած է եղել Դ.Ա.-ի ծառայողական մեքենան: Լ.Թ.-ն փակել է իր մեքենան և մոտեցել է Օ.Ս.-ին: Երբ նա անցել է «Չարդին» սրճարանի կողքով, տեսել է, թե ինչպես է Գ.Ա.-ն արագ քայլում: Նա ողջունել է նրան, բայց պատասխան չի ստացել: Գ.Ա.-ն մեծակ էր: Ավտոկանգառում Օ.Ս.-ն ասել է Լ.Թ.-ին, որ ինքը խմել է և չի ուզում վարել Դ.Ա.-ի մեքենան ծխախոտ գնելու համար: Նա խնդրել է Լ.Թ.-ին վարել մեքենան: Իրենք գնել են ծխախոտները Բ. սուպերմարկետի հարևանությամբ: Իրենք վերադարձել են սրճարան մոտ 30 րոպե անց:

(b) Համապատասխան քննչական միջոցառումներ

125. 2006 թվականի մարտի 22-ին Գ.Գ.-ի՝ Սանդրո Գիրգվիլիանիի դին հայտնաբերած ընկերներից մեկի ցուցմունքներն ստուգվել են դեպքի վայրում: Նա բացատրել է, որ ոստիկանությունը ժամանել է իրենցից շուտ, և գերեզմանոցում ձյան վրա եղել են բազմաթիվ արյունոտ ոտնահետքեր: Գ.Գ.-ն ցույց է տվել այն տեղը՝ ծառի տակ, որտեղ ինքը տեսել է արյունոտ դեմքի կարմիր արտատպմանը նման մի բան: Ընկերները շրջել են գերեզմանոցով և սկսել են փնտրությունը գետի մոտ: Նրանք խնդրել են մի երիտասարդ գյուղաբնակի, որը դուրս էր եկել թռչնատրսի (տես վերը՝ կետ 19) օգնել իրենց: Տղան գտել է մեծ արյան կետ ձյան վրա: Նրանք տեսել են, որ այն տանում է դեպի այլ կետեր, որոնցից մի քանիսը ցույց են տվել, որ Սանդրո Գիրգվիլիանին ստիպված պառկել է ձյան վրա, որպեսզի մերթընդմերթ հանգստանա: Մի պահ նրանք հասկացել են, որ հնարավոր է դիմողների որդին ընկել է գետի ժայռից, ապա կրկին փորձել է բարձրանալ անտառ: Անտառի եզրին նա թեքվել է դեպի թփերը և ընկել մոշուտը:

126. 2006 թվականի մարտի 23-ին առաջին դիմողը բողոքել է քննիչին, որ, ի խախտումն Կալանքի մասին օրենսգրքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, չորս կասկածյալները գտնվել են Թբիլիսիի կալանավայրի նույն թիվ 7 բանտախցում: Նա բողոքել է, որ դա նրանց հնարավորություն է տվել համաձայնեցնել իրենց պատմությունները՝ ճշմարտությունից շեղելու համար: Նա պահանջել է, որպեսզի կալանավորները առանձնացվեն՝ ՔԴՕ 161-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն:

127. Նույն օրը առաջին դիմողը նույն միջնորդությունը ներկայացրել է Բ.Ա.-ին Ներքին գործերի նախարարության կալանավայրերի վարչության պետին, ինչպես նաև Գլխավոր դատախազին:

128. 2006 թվականի մարտի 30-ին առաջին դիմողը բողոքել է Դատախազին առ այն, որ ինքը չի ստացել իր՝ 2006 թվականի մարտի 23-ի բողոքների պատասխանը:

129. 2006 թվականի մարտի 29-ին առաջին դիմողը բողոքել է քննիչին առ այն, որ Բ.Ա.-ն, որը նաև Դ.Ա.-ի եղբայրն է, այնպես է արել, որ չորս կասկածյալներն իրենց հնարավորինս հարմար զգան կալանավայրում, *inter alia*, թույլ տալով, որ նրանք օգտագործեն ալկոհոլ և դեղեր: Հարևան բանտախցերում գտնվող կալանավորները հաճախ լսել են, թե ինչպես են նրանք ծիծաղում և շատ լավ ժամանակ անցկացնում: Առաջին դիմողը նշել է, որ Բ.Ա.-ն այդպես է նրանց վերաբերվել, որպեսզի հետ պահի նրանց իր եղբոր՝ Դ.Ա.-ի վրա հանցանքը դնելուց: Նա պահանջել է, որպեսզի իշխանությունները դադարեցնեն կասկածյալներին ալկոհոլով և դեղերով ապահովելը և ստուգեն նրանց՝ արյան մեջ ալկոհոլ և թմրամիջոցներ հայտնաբերելու նպատակով: Նա նաև պահանջել է իշխանություններից թույլ տալ իրեն մասնակցելու այդ ստուգմանը՝ որպես քաղաքացիական կողմի ներկայացուցիչ:

130. Այս բողոքը մնացել է անպատասխան:

131. 2006 թվականի ապրիլի 27-ին Կալանավայրի սոցիալական ապահովման վարչության պետը տեղեկացրել է առաջին դիմողին, որ, իրոք, չորս կասկածյալները տեղավորված են եղել միևնույն բանտախցում 2006 թվականի մարտի 23-ից, քանի որ Թբիլիսիի թիվ 7 կալանավայրում ընթացել են վերանորոգման աշխատանքներ: Երբ աշխատանքն ավարտվել է, նրանք առանձնացվել են: Կառավարության կողմից Դատարանին ներկայացված փաստաթղթերը հաստատել են, որ կասկածյալները տեղա-

վորված են եղել նույն բանտախցում: Առկա է նաև գրավոր ապացույց առ այն, որ 2006 թվականի փետրվարի 21-ին և մարտի 25-ին մի շինարարական ընկերություն վերանորոգման աշխատանքներ է կատարել թիվ 7 կալանավայրում:

132. 2006 թվականի ապրիլի 28-ին Կալանքի մասին օրենսգրքի 86-րդ հոդվածի 2-րդ կետը ենթարկվել է փոփոխության և «միևնույն հանցագործության գործով անցնող անձինք պետք է կալանավորվեն առանձին» արտահայտությունը վերացվել է:

133. Առաջին դիմողը գտել է, որ հարմարավետությունը և թողտվությունը հստակորեն ցույց են տվել, որ իշխանությունները նպատակ են հետապնդել թույլ չտալու, որպեսզի հանցագործության մեղադրանքների մեջ ներգրավվեն ներքին գործերի նախարարության ավագ պաշտոնյաներն ու Նախարարի կինը, որոնք եղել են «Չարդին» սրճարանում: Նա հայտնել է, որ փաստացիորեն Գ.Ա.-ն, Ա.Ա.-ն և Ա.Գ.-ն կասկածյալներից երեքը, զնացել են սրճարան այն բանից հետո, երբ հեռախոսով տեղեկացել են, որ պետք է գան և պատժեն իր որդուն, որը վիրավորել է Ներքին գործերի նախարարի խոսնակին:

134. 2006 թվականի ապրիլի 25-ին Թբիլիսիի քաղաքային դատախազը պահանջել է Դ.Ա.-ի կողմից ղեկավարվող Ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության վարչությանն իրեն հանձնել գործի նյութերը, որում «Մերսեդես ՄԼ»-ն ներկայացված է եղել որպես ապացույց:

135. Գործի նյութերը ցույց են տվել, որ մեքենան առգրավվել է 2005 թվականի հոկտեմբերի 19-ին: 2005 թվականի դեկտեմբերի 13-ին, երբ տվյալ գործով քննությունը շարունակվում էր, մեքենայի տերը դիմում է ներկայացրել Գլխավոր դատախազին և Ներքին գործերի նախարարին՝ բողոքելով, որ 2005 թվականի դեկտեմբերի 6-ին ինքը տեսել է, թե ինչպես են իր մեքենան վարում Թբիլիսիում՝ նոր համարանիշերով (WAW-293): Նա ասել է, որ ինքը հետևել է մեքենային և նկարել այն, և հարցրել է վարորդին, թե ինչ իրավունքով է նա վարում մեքենան, որն առգրավված է: Ի պատասխան՝ վարորդն սպառնացել է իրեն: Նա ասել է, որ կարող է ճանաչել վարորդին, և պահանջել է, որպեսզի քննությունն սկսվի անհապաղ: 2005 թվականի դեկտեմբերի 13-ին Գլխավոր դատախազը փոխանցել է բողոքը Ներքին գործերի նախարարության Սահմանադրական անվտանգության վրաչությանը՝ «անհապաղ ստուգում կատարելու համար»: Այդուհանդերձ, բողոքողը պատասխան չի ստացել: 2006 թվականի փետրվարի 4-ին քննիչը Գ.Ա.-ից վերցրել է մեքենայի բանալիները՝ մեքենան Քութաիսի ուղարկելու նպատակով, և պարզել է, որ կողպեքը կտրված է: Նա անհապաղ տեղեկացրել է այդ մասին Քութաիսիի իր վերադասին և խնդրել է միջոցներ ձեռնարկել:

136. 2006 թվականի մայիսի 1-ին Սանդրո Գիրգվիանիի և Լ.Բ.-ի գործի քննությամբ զբաղվող քննիչի միջնորդությամբ Թբիլիսիի քաղաքային դատարանը որոշել է ազատել չորս կասկածյալներին Ներքին գործերի նախարարությունում իրենց զբաղեցրած պաշտոններից:

137. 2006 թվականի մայիսի 1-ին առաջին դիմողը պահանջել է, որպեսզի Ներքին գործերի նախարարի կինը, Գ.Դ.-ն, Դ.Ա.-ն, Վ.Ս.-ն, Օ.Մ.-ն, Ա.Վ.-ն և Թ.Մ.-ն կրկին հարցաքննվեն իր ներկայությամբ, քանի որ Բ. սուպերմարկետի հսկողության տեսախցիկը ցույց չի տվել, թե ինչպես է Օ.Մ.-ն այնտեղ եկել այդ գիշեր: Նա նշել է, որ նույնատիպ պահանջ նա ներկայացրել է 2006 թվականի մարտի 13-ին, որը մերժվել է այն հիմքով, որ իր վերհանած հանգամանքներն արդեն ստուգվել են: Նա խնդրել է, որպեսզի իրեն տեղեկացնեն քննչական միջոցառումների մասին, որոնք օգնել են պարզել իր կողմից վերհանված հանգամանքները, ինչպես նաև համապատասխան հետևությունները:

138. 2006 թվականի մայիսի 9-ին նրա միջնորդությունը մերժվել է, քանի որ համապատասխան անձինք մի քանի անգամ հստակորեն պատասխանել են դիմողի բողոքում բարձրացված հարցերին: Նրանց ցուցմունքների բովանդակությանը ծանոթանալու համար նա պետք է սպասեր մինչև դրանց՝ դատարանին փոխանցվելը, երբ նա կունենար գործի նյութերին ծանոթանալու իրավունք:

139. 2006 թվականի մայիսի 3-ին քննիչը հրավիրել է դիմողներին և առաջին դիմողի հորը, որպեսզի հարցաքննի դիմողի հրապարակային հայտարարության կապակցությամբ առ այն, որ ինչ-որ մեկն առաջարկել է իրենց ընտանիքին գումար՝ լռության դիմաց: 2006 թվականի մայիսի 4-ին դիմողները և առաջին դիմողի հայրը բացատրել են, որ իրենք արտահայտում են իրենց խիստ զայրույթն ու զարմանքը, և որ անձը, ով փոխանցել է այդ առաջարկը, կարող էր վտանգել իր կյանքը, եթե ճշմարտությունը բացահայտվեր: Այդ անձն ասել է իրենց, որ եթե իրենք չընդունեն այդ գումարը և չլռեն, նրանց կյանքը կարող է վտանգի տակ դրվել:

140. Գործի նյութերը ցույց են տալիս, որ 2006 թվականի մայիսի 3-ին հետախուզման մարմիններն առաջարկել են չորս կասկածյալներին՝ վերջիններիս փաստաբանների ներկայությամբ, բանակցություններ մեղադրանքի և պաշտպանության կողմերի միջև: Մասնավորապես, նրանց առաջարկվել է պայմանական ազատազրկում, եթե նրանք բացահայտեն, թե ով է Ներքին գործերի նախարարության պաշտոնյաներից կամ այլ անձանց թվից առնչվել հանցագործությանը:

141. Համաձայն համապատասխան տեսածայանագրության՝ չորս կասկածյալները հրաժարվել են այդ առաջարկից: Ա.Ա.-ն ասել է՝ «Բոլոր նրանք, ովքեր եղել են այնտեղ, այժմ բանտում են»: Ա.Գ.-ն ասել է՝ «Ես չեմ տալիս անուններ, ինչպես և առաջին հարցաքննության ժամանակ, ես ոչինչ չգիտեմ և չգիտեմ որևէ մեկին, ով կարող էր ներգրավված լինել»: Մ.Բ.-ն հայտարարել է, որ այլևս ոչ ոք, ներառյալ Ներքին գործերի նախարարի կնոջ ընկերները, ներգրավված չի եղել հնացագործության մեջ: Առաջարկը լրիվ կարողալուց հետո նա կրկնել է, որ «չնայած իմ ազատությունը թանկ է ինձ համար», ինքը չի կարող այդ առաջարկն ընդունել: Գ.Ա.-ն ասել է՝ «Ես չեմ կարող նշել որևէ պաշտոնյայի, որը ներգրավված լինի գործի մեջ»: Դատախազը պահանջել է բացատրություն: Գ.Ա.-ն ասել է, որ ինքը չի կարող ընդունել առաջարկը: Դատախազը նրան կրկին հարցրել է. «Դուք նկատի ունեք, որ այլևս ոչ ոք ներգրավված չէ՞»: Գ.Ա.-ն ասել է՝ այո: Դատախազի և իր փաստաբանի օգնությամբ նա ասել է. «Ներքին գործերի նախարարությունից ոչ ոք, ինչպես նաև ոչ մի այլ անձ ներգրավված չէ հանցագործության մեջ, այնպես որ ես չեմ կարող անվանել որևէ մեկի, և պետք է հրաժարվեմ առաջարկից»:

142. 2006 թվականի մայիսի 18-ին հեռախոսային օպերատորներից մեկը դատախազին է տվել մի տեսաերիզ, որում առկա է եղել Գ.Ա.-ի զանգերի ցանկը, որոնք կատարվել են այդ երեկո, ապացուցելով, որ Գ.Ա.-ն կապի մեջ եղել այդ գիշեր՝ ցույց տալով անտենաների գտնվելու վայրը՝ կապված տարբեր զանգերի հետ: Ցանկը ցույց է տվել, որ Գ.Ա.-ն գտնվել է «Չարդին» անտենայի կողքին գիշերվա ժամը 1.56-ին, ապա 2.17-ին և 2.35-ին նա ունեցել է երկու հեռախոսային խոսակցություն «Օկրոկանա» անտենայով: Ժամը 2.54-ին նա կրկին վերադարձել է Թբիլիսիի կենտրոն միևնույն հրապարակ և «Չարդին» սրճարանի մոտ: Մյուս զանգերի համարները նույնպես նշվել են, բայց ոչ վերը նշված երկու զանգերը: Այդուհանդերձ, այս տեղեկության խաչաձև համադրումը մեկ այլ տեղեկության հետ՝ ցույց է տվել, որ ժամը 2.17-ին և 2.35-ին Գ.Ա.-ն զանգահարել է Գ.Ա.-ին Օկրոկանայում:

143. 2006 թվականի մայիսի 16-ին չորս կասկածյալները հրաժարվել են իրենց ցուցմունքները դեպքի վայրում ստուգելուց:

4. Դատաքննություն

144. 2006 թվականի հունիսի 21-ին գործով նախնական քննությունն ավարտվել է: Առաջին դիմողը և Լ.Բ.-ն ստացել են գործի նյութերի հինգ հատորները ծանոթանալու համար: 2006 թվականի հունիսի 22-ին թե՛ Սանդրո Գիրգվիլանիին, և թե՛ Լ.Բ.-ին առնչվող նյութերն ուղարկվել են Թբիլիսիի քաղաքային դատարան:

145. 2006 թվականի հունիսի 20-ին Գ.Ա.-ն, Ա.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն մեղադրվել են դիտավորյալ մարմնական վնասվածքներ հասցնելու մեջ, որոնք հանգեցրել են մահվան, և մի խումբ անձանց կողմից կանխամտածված կեղծ ձերբակալման մեջ, որը կատարվել է կյանքի համար վտանգավոր բռնությամբ և այլ անձի սեփականության ոչնչացմամբ (Քրեական օրենսգրքի 119-րդ հոդված և 143-րդ հոդվածի 2(a), (c) և (h) կետեր և 187-րդ հոդվածի 1-ին կետ): Գ.Ա.-ն մեղադրվել է նաև Քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված պաշտոնական դիրքի չարաշահման մեջ: Մեղադրական եզրակացությանը կցված են եղել ապացույցներ, որոնք հավաքվել էին դատախազության մարմինների կողմից քննության ընթացքում:

146. 2006 թվականի հունիսի 27-ին Թբիլիսիի քաղաքային դատարանն սկսել է գործով դատական քննությունը: Քանի որ առաջին դիմողը քննության ընթացքում հնարավորություն չի ունեցել ծանոթանալու գործի նյութերին՝ ԱՂՕ 69(j) հոդվածի համաձայն, և չի տեղեկացվել գործը դատարան ուղարկելու մասին մինչև 2006 թվականի հունիսի 24-ը, նա ասել է, որ իր համար կպահանջվի երեք օր գործի 5-հատորանոց նյութերն ուսումնասիրելու և իր դիրքորոշումը պատրաստելու համար: Այս առթիվ նա նշել է, որ ի տարբերություն քաղաքացիական կողմի, կասկածյալները նախնական քննության ժամանակ ունեցել են գործի նյութերին ծանոթանալու անսահմանափակ հնարավորություն համաձայն ՔՂՕ 76-րդ հոդվածի 3-րդ կետի:

147. 2006 թվականի հունիսի 27-ին նրա միջնորդությունը մերժվել է այն հիմնավորմամբ, որ առաջին դիմողը և նրա փաստաբանը ունեցել են գործի նյութերին ծանոթանալու հնարավորություն քննության ընթացքում, ինչպես նաև այն բանից հետո, երբ գործի նյութերը փոխանցվել են դատարանին, և նրանք այդ հնարավորությունը կունենան ողջ դատաքննության ընթացքում:

148. 2006 թվականի հունիսի 27-ի դատական նիստի ընթացքում Լ.Բ.-ն լրիվ ծավալով կրկնել է իր ցուցմունքները, որոնք նա տվել էր նախնական քննության ընթացքում: Նա բացատրել է, որ ինքը և Սանդրո Գիրգվիլանին սրճարանից գնացել են միասին: Գ.Ա.-ն նույնպես եղել է զինված, և թե՛ նա, թե՛

Ա.Գ.-ն ծեծել են իրեն: Ձեռքի սպառնալիքի ներքո իրեն ստիպել են հանվել: Իրեն ծեծողները դեն են նետել իր զգեստները՝ թողնելով իրեն ներքնագգեստով և գուլպաներով: Ինքը չի կարողացել լիովին ճանաչել Օ.Մ.-ին, այլ միայն 70 տոկոսով է համոզված եղել առ այն, որ նկարում պատկերված տղամարդկանցից մեկը եղել է իրեն ծեծողներից մեկը (տես վերը՝ կետ 80):

149. 2006 թվականի հունիսի 29-ի նիստին Թ.Մ.-ն լիովին հաստատել է քննության ընթացքում տված իր բազմաթիվ ցուցմունքները: Նրա կարծիքով, Սանդրո Գիրգվիլիանին գուշակել է, որ ինքը գտնվում է «Չարդին» սրճարանում, քանի որ նա լսել է բոնգո հարվածային գործիքների ձայնն իր հետ ունեցած հեռախոսային խոսակցության ժամանակ (տես վերը՝ կետ 99): Երբ նա խոսել է Սանդրո Գիրգվիլիանիի հետ՝ նրա սեղանի շուրջ, նա նստած է եղել իր ընկերների հանդեպ թիկունքով և չի կարող ասել՝ արդյոք Գ.Դ.-ն լսել է, թե ինչպես է Սանդրո Գիրգվիլիանին իրեն վիրավորել: Թ.Մ.-ն չի ծխել Կ. տեսակի ծխախոտ: Ըստ նրա՝ միայն Նախարարի կինն է ծխել այդ ծխախոտները: Սեղանի շուրջ նստածներից ոչ ոք չի հարցրել՝ արդյոք Գ.Ա.-ն պետք է իրենց միանար, թե՛ ոչ:

150. 2006 թվականի հունիսի 30-ին Դ.Ա.-ն լիովին հաստատել է քննության ընթացքում տված իր ցուցմունքները: Հատկապես նա կրկնել է, որ բջջային հեռախոսը, որով նա խոսել է սրճարանում, պատկանել է Օ.Մ.-ին, սակայն դրված է եղել իր սիմ քարտը, քանի որ իր հեռախոսի մարտկոցը լիցքաթափված էր եղել: Նա ավելացրել է, որ հեռախոսահամարը (8 77 79 89 60), որն առավել հաճախ է առկա եղել Ներքին գործերի նախարարության՝ այդ երեկո սրճարանում գտնվող աշխատակիցներից յուրաքանչյուրի մոտից և ելից զանգերի ցուցակում, պատկանել է Օ.Մ.-ին:

151. Այդուհանդերձ, քրեական գործի նյութերը, որոնք առկա են եղել 2006 թվականի մարտի 2-ի նամակում և տրամադրվել են համապատասխան հեռախոսային կազմակերպության կողմից, համաձայն որի՝ 8 77 79 89 60 հեռախոսահամարը պատկանել է ոմն Կ.Ն.-ի՝ «Ֆալկո» սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունից: Ավելին, հեռախոսազանգերի ձայնագրությունը, որոնք արվել են կամ ստացվել են գործով մի շարք անձանց կողմից, և որոնք տարբեր փուլերում առգրավվել են քննության ընթացքում և կցվել գործի նյութերին, բացահայտել են այն, որ համապատասխան հեռախոսահամարը օգտագործվել է այդ գիշեր.

- Գ.Ա.-ի կողմից՝ ժամը 24.31, 1.04, 1.26, 1.46, 2.01 և 2.12,
- Դ.Ա.-ի կողմից՝ ժամը 1.28,
- Գ.Դ.-ի կողմից՝ ժամը 1.32, 1.36, 1.45,
- Օ.Մ.-ի կողմից՝ ժամը 1.26 և 1.27:

Ավելին, այդ ձայնագրությունները նաև ցույց են տվել, որ Գ.Դ.-ն և Վ.Ս.-ն խոսել են նաև այլ հեռախոսահամարով՝ 877 76 76 90, մի քանի անգամ՝ 1.50-1.55 ընկած ժամանակահատվածում, և որ Դ.Ա.-ն զանգահարել է Գ.Դ.-ին ժամը 1.56:

152. 2006 թվականի հունիսի 30-ին ցուցմունք տալու ժամանակ Նախարարի կինը՝ Թ.Մ.-ն, լիովին հաստատել է քննության ընթացքում իր կողմից տրված տարբեր ցուցմունքները: Նա ավելացրել է, որ իրեն չեն ասել, թե Գ.Ա.-ն նույնպես հրավիրված է եղել երեկույթին: Դ.Ա.-ն հաճախ խոսել է հեռախոսով, սակայն աղմուկի պատճառով ինքը չի լսել, թե ինչ է նա խոսել:

153. 2006 թվականի հունիսի 30-ին Վ.Ս.-ն նույնպես լիովին հաստատել է քննության ընթացքում տրված ցուցմունքները: Նա նշել է, որ լսել է Դ.Ա.-ից, որ Գ.Ա.-ն պետք է որ միանար իրենց սրճարանում:

154. 2006 թվականի հունիսի 30-ին նույնպես Գ.Դ.-ն լիովին հաստատել է քննության ընթացքում տրված ցուցմունքը, ավելացնելով, որ իրեն չի ասվել, որ Գ.Ա.-ն նույնպես հրավիրված է եղել երեկույթին (տես վերը՝ կետ 74): Նա նաև ասել է, որ հնարավոր չէր, որ Դ.Ա.-ն կամ մեկ այլ անձնավորություն օգտագործած լիներ իր հեռախոսը, որը նա թողել է սեղանին: Մի պահ ինչ-որ մեկը զանգահարել է իր համարով՝ խնդրելով խոսել Դ.Ա.-ի հետ: Նա ինքը չի զանգահարել կասկածյալին: Գ.Դ.-ն նաև ավելացրել է, որ ոչ ոք չի վիրավորել իրեն սրճարանում:

155. 2006 թվականի հունիսի 30-ի հարցաքննության ժամանակ Օ.Մ.-ն և Ա.Կ.-ն լիովին հաստատել են քննության ընթացքում իրենց կողմից տրված ցուցմունքները: Օ.Մ.-ն ասել է, որ ինքը տեղյակ չի եղել, որ սրճարանում իրենց խուճրն սպասել է Գ.Ա.-ին: Ա.Կ.-ն ասել է, որ ինքն իսկապես չի կարողացել հիշել, սակայն չի բացառել այն հնարավորությունը, որ ինքը մոտեցել է Սանդրո Գիրգվիլիանիի սեղանին՝ Թ.Մ.-ին ինչ-որ բան ասելու համար:

156. 2006 թվականի հուլիսի 3-ի նիստին Լ.Թ.-ն հաստատել է քննության ընթացքում տրված ցուցմունքները: Նա ավելացրել է, որ Օ.Մ.-ն զանգահարել է իրեն ինչ-որ անձանոթ համարով:

157. 2006 թվականի հուլիսի 3-ին Գ.Ա.-ն հաստատել է քննության ընթացքում իր կողմից տրված ցուցմունքները՝ ավելացնելով, որ որպես Ներքին գործերի նախարարի տեղակալ նա կարիք չունի

ստանալու որևէ ցուցում ինչ-որ մեկին ձերբակալելու համար, ով իր քթի տակ խախտում է օրենքը: Այդուհանդերձ, նա ընդունել է, որ ժամանակի ընթացքում խոսակցությունն անցել է սովորական աշխատանքի սահմանները: Սանդրո Գիրզվիանին վիրավորել է Գ.Դ.-ի մորը և «ԿԳԲ-ի աշխատակիցների մայրերին», որոնք ներկա են եղել սրճարանում: Գ.Ա.-ն ասել է, որ իր ձեռքին չի եղել զենք այդ երեկո: Օկրոկանայի ճանապարհին նա զանգահարել է Գ.Դ.-ի համարին Դ.Ա.-ի հետ զրուցելու համար, որի հետ չի կարողացել խոսել այլ կերպ:

158. Նույն օրը Ա.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն հրաժարվել են տալ ցուցմունք և լուռ են մնացել:

159. 2006 թվականի հուլիսի 3-ին առաջին դիմողը միջնորդել է դատարանին՝ համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 69 (j) հոդվածի, 439-րդ հոդվածի 4-րդ կետի և 485-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հետազոտել ստորև նշվող առարկաները հրապարակայնորեն և կողմերի մասնակցությամբ («տասնչորս կտոր»).

i. Լ.Բ.-ի ցուցմունքների ստուգման տեսաձայնագրությունը, որը կատարվել է 2006 թվականի մարտի 9-ին՝ դեպքի վայրում

ii. Գ.Գ.-ի ցուցմունքների ստուգման տեսաձայնագրությունը, որը կատարվել է դեպքի վայրում՝ 2006 թվականի մարտի 22-ին

iii. Բ.Ի.-ի ցուցմունքների ստուգման տեսաձայնագրությունը, որը կատարվել է դեպքի վայրում՝ 2006 թվականի մարտի 11-ին

iv-vii. 2006 թվականի մարտի 6-ի տեսագրությունը, որը ցույց է տալիս, թե ինչպես է Լ.Բ.-ն ճանաչում Ա.Ա.-ին, Ա.Գ.-ին և Մ.Բ.-ին

viii. 2006 թվականի մարտի 8-ի տեսաձայնագրությունը, որը ցույց է տալիս, թե ինչպես է Լ.Բ.-ն ճանաչում Օ.Մ.-ին

ix. 2006 թվականի մարտի 6-ի տեսաձայնագրությունը, որը ցույց է տալիս Լ.Բ.-ի երկրորդ հարցաքննությունը

x. 2006 թվականի մարտի 6-ի տեսաձայնագրությունը, որը ցույց է տալիս Լ.Բ.-ի լրացուցիչ ցուցմունք տալը

xi. 2006 թվականի մարտի 13-ի երկու տեսաձայնագրությունները, որոնք ցույց են տալիս Թ.Ս.-ի լրացուցիչ ցուցմունք տալը

xii. Մեծահարուստ բիզնեսմեն Բ.Պ.-ի՝ Թբիլիսիից Օկրոկանա գերեզմանոցներ տանող ճանապարհին գտնվող (Թբիլիսի-Կոջորի) տանը տեղադրված անվտանգության տեսախցիկով նկարված պատկերները ներկայացնող խտասկավառակը

xiii. 2006 թվականի մարտի 13-ի չորս խտասկավառակներ, որոնք ձայնագրել են Թ.Ս.-ի լրացուցիչ ցուցմունք տալը,

xiv. Դեպքի վայրում Սանդրո Գիրզվիանիի տեղաշարժվելու գծագիրը:

160. 2006 թվականի հուլիսի 3-ին դատարանը բավարարել է այդ միջնորդությունը միայն iii և xii կետերում նշված ապացույցների առնչությամբ, սակայն որոշել է հրապարակել միայն համապատասխան տեսանյութերի գրավոր նկարագրությունը: Դատարանը նշել է, որ մարդիկ, որոնց ցուցմունքները ձայնագրվել են այլ խտասկավառակների վրա, արդեն իսկ լսվել են դատարանի կողմից: Ավելին, այս քննչական միջոցառումների ձայնագրությունները, որոնք նկարահանվել են, առկա են եղել գործի նյութերում, իսկ դիմողը երբևէ չի վիճարկել դրանք:

161. 2006 թվականի հուլիսի 5-ին առաջին դիմողը միջնորդել է, որպեսզի գործի նյութերում առկա ապացույցները հրապարակվեն և քննվեն նիստիում՝ համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 484-րդ հոդվածի:

162. Դատարանը մերժել է այդ միջնորդությունը նույն օրը՝ այն պատճառաբանությամբ, որ ապացույցն արդեն զննվել է հրապարակավ, և այժմ անհրաժեշտ չէ այն կրկին զննել:

163. 2006 թվականի հուլիսի 5-ին Լ.Բ.-ի փաստաբանը միջնորդել է, որպեսզի հեռախոսային երկու օպերատորները ներկայացնեն հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, որոնք ստացվել են չորս ամբաստանյալների կողմից, սակայն՝ նաև յոթ հոգու կողմից, որոնք նստած են եղել նույն սեղանի շուրջ՝ սրճարանում, ինչպես և Ներքին գործերի նախարարի կինը: Առաջին դիմողը միացել է այս միջնորդությանը՝ բողոքելով, որ գործի նյութերը չեն պարունակել անհրաժեշտ տեղեկություններ հեռախոսազանգերի մասին, որոնք կարող էին արված լինել չորս ամբաստանյալների և նրանց ընկերների միջև կամ ամբաստանյալների միջև, նրանց ընկերների և Վ.Ս.-ի վարորդի միջև, որը սպասել էր մեքենայում: Նա նշել է, որ առանց այդ տեղեկության հնարավոր չէ իմանալ՝ արդյոք Գ.Ա.-ն իսկապես ունեցել է վեճ իր տղայի հետ, որը կապ չի ունեցել Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցների հետ, որոնք նստած են եղել

սրճարանում, կամ արդյոք, ինչպես ինքն է կասկածել, իր որդուց վիրավորվելուց հետո աշխատակիցները կանչել են Գ.Ա.-ին՝ Սանդրոյին պատժելու համար:

164. Այդ միջնորդությունը մերժվել է 2006 թվականի հուլիսի 5-ին:

165. 2006 թվականի հուլիսի 5-ի հարցաքննության ընթացքում Լ.Բ.-ն միջնորդել է, որպեսզի իրեն կրկին հարցաքննեն: Ապա նա ասել է, որ այժմ ինքը կրկին է տեսել Օ.Ս.-ին և լսել նրան և զննել նրան, երբ դատարանը լսել է նրան որպես վկայի, և այժմ նա կարող է ասել հստակ, որ նա իսկապես եղել է այն մարդը, որը միացել էր գերեզմանոցում մնացած ծեծողներին և հատկապես կատաղի հարվածներ է հասցրել, երբ հարձակվել է իր և Սանդրոյի վրա: Ապա Լ.Բ.-ն հայտնել է, որ ինքը նաև զննել է Մ.Բ.-ին այն պահից, երբ սկսվել է դատաքննությունը, և համոզվել է, որ հենց նա է եղել չորրորդ անձը, որը եկել է գերեզմանոց մյուսներից հետո, այդ իսկ պատճառով նշել է Օ.Ս.-ին, այլ ոչ թե՝ Մ.Բ.-ին: Լ.Բ.-ն ապա բացատրել է, որ քննության ընթացքում ինքը համոզված է եղել, որ դատախազը և ինքը եղել են իրար կողմից: Ապա, այնուամենայնիվ, նա գիտակցել է, որ դատախազը խիստ կողմ է եղել այն վարկածին, թե Սանդրո Գիրգվիլիանիի և Գ.Ա.-ի միջև տեղի է ունեցել վեճ սրճարանի մուտքի մոտ: 2006 թվականի մարտի 6-ին տարբեր անձանց ճանաչման ներկայացնելու ընթացքում դատախազը խորհուրդ է տվել իրեն փաստաբան չպահանջել, քանի որ կասկածյալները հենց նոր ձերբակալվել են, և որևէ ժամանակ չի կորչի: Դատախազը նաև խորհուրդ է տվել Լ.Բ.-ին, որ «ավելի լավ կլինի», եթե ինքը չկարողանա ճանաչել Օ.Ս.-ին:

166. 2006 թվականի հուլիսի 5-ին Լ.Բ.-ի նկատմամբ գործ է հարուցվել արդարադատության ընթացքին խոչընդոտելու համար, մասնավորապես՝ իրար հակասող ցուցմունքներ տալու միջոցով (տես վերը՝ կետեր 194-203):

167. 2006 թվականի հուլիսի 5-ին դատարանի նախագահը որոշել է տրամադրել կողմերին մեկ ժամ իրենց եզրափակիչ ճառերի նախապատրաստման համար: առաջին դիմողն առարկել է, որ իրեն հարկավոր է մեկ շաբաթ, քանի որ ինքը հնարավորություն չի ունեցել պատշաճ կերպով ծանոթանալու գործի նյութերին՝ թե այն ժամանակ, երբ գործի նյութերն ուղարկվել են դատարան, թե դատաքննության սկզբում և թե բուն դատաքննության ընթացքում, որը տևել է միայն ինն օր: Որպեսզի ինքը կարողանա պաշտպանել իր իրավունքները՝ կպահանջվի մեկ շաբաթ:

168. Միջնորդությունը մերժվել է:

169. 2006 թվականի հուլիսի 5-ին Լ.Բ.-ի փաստաբանը, հաշվի առնելով այդ երեկո Գ.Ա.-ի, Դ.Ա.-ի, Գ.Դ.-ի և Օ.Ս.-ի կողմից արված և ընդունված հեռախոսազանգերի առկա ձայնագրությունները, միջնորդել է դատարանին պարտավորեցնել թբիլիսիի երկու հեռախոսային օպերատորներին տրամադրելու 8 77 79 89 60, 877 48 48 45, 8 99 96 00 07 և 8 99 75 10 89 հեռախոսահամարներն ունեցող բաժանորդների անունները (տես վերը՝ կետեր 150 և 151): Առաջին դիմողը լրացրել է իր միջնորդությունում, որպեսզի Ա.Ա.-ի, Ա.Գ.-ի և Մ.Բ.-ի, ինչպես նաև Նախարարի կնոջ սեղանի շուրջ նստած մյուս բոլոր անձանց հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները: Դատախազն առարկել է, նշելով, որ այդ տեղեկությունը կապ չունի մեղադրանքների հետ:

170. Դատավորը մերժել է այդ միջնորդությունները նույն օրը: Ապա փաստաբանները բացարկ են հայտնել դատավորին այն հիմնավորմամբ, որ եթե նա անհրաժեշտ չի համարել ստանալու գործի համար այդքան կարևոր տեղեկություն, ապա նա լիովին կողմնակալ է և ի վիճակի չէ կայացնելու արդար դատավճիռ: Դատավորը մերժել է այդ բացարկը:

171. 2006 թվականի հուլիսի 6-ին թբիլիսիի քաղաքային դատարանը, հաշվի առնելով 2006 թվականի ապրիլի 28-ին Քրեական օրենսգրքի 119-րդ հոդվածի վերացումը, վերադարձել է հանցագործություններն այդ օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետով: Այդպիսով, Գ.Ա.-ն մեղավոր է ճանաչվել կյանքի համար վտանգավոր բռնության գործադրմամբ մի խումբ անձանց կողմից դիտավորյալ կեղծ ձերբակալություն կատարելու համար (Քրեական օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 2(a), (c) և (h) կետեր), մարմնական վնասվածք հասցնելու համար, որն առաջացրել է մահ (Քրեական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետ), պաշտոնական դիրքի չարաշահում (Քրեական օրենսգրքի 187-րդ հոդվածի 1-ին կետ): Ա.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն մեղավոր են ճանաչվել վերը նշված 143-րդ հոդվածի 2(a), (c) և (h) կետերով, 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետով և 187-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված հանցագործությունները կատարելու մեջ:

172. Գ.Ա.-ն դատապարտվել է 8 տարի ժամկետով ազատազրկման (յոթ տարի՝ 143-րդ հոդվածի 2(a), (c) և (h) կետերով նախատեսված հանցագործության համար, 6 տարի՝ 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետով նախատեսված հանցագործության համար, 1 տարի՝ 333-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցագործության համար և 1 տարի՝ 187-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված հանցագործության համար):

173. Դատախազությունը բողոքարկել է այդ որոշումը՝ պահանջելով, որպեսզի ազատագրվումն ավելանա համապատասխանաբար՝ մինչև 8 և 9 տարի: Առաջին դիմողը միացել է բողոքին՝ համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 25-րդ հոդվածի 1-ին մասի: Նա նպատակահարմար չի գտել ներկայացնելու առանձին բողոք, քանի որ Վերաքննիչ դատարանը քննում է գործը միայն առաջին ատյանի դատարանի կողմից հաստատված մեղադրանքների շրջանակներում (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 450-րդ հոդված), և չէր կարողանալու վերադարձնել դրանք որպես դիտավորյալ սպանություն (Քրեական օրենսգրքի 109-րդ հոդված), ինչպես որ ինքը կցանկանար, կամ վերադարձնելու գործը լրացուցիչ քննության (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 198-րդ հոդված և 501-504-րդ հոդվածներ):

174. 2006 թվականի հուլիսի 18-ին դատապարտյալները տեղավորվել են Ավշալայի թիվ 10 բանտում:

175. 2006 թվականի հուլիսի 20-ին և 26-ին ու սեպտեմբերի 11-ին առաջին դիմողը բողոք է ներկայացրել դատարանի նախագահին, ով քննել էր գործն առաջին ատյանի դատարանում, և 2006 թվականի օգոստոսի 3-ին՝ դատարանի քրեական գործերով պալատի նախագահին՝ պահանջելով թույլ տալ ծանոթանալ գործի նյութերում առկա տասնչորս ապացույցներին՝ մինչև դրանք Վերաքննիչ դատարան ուղարկվելը (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի (j) կետ և 785-րդ հոդվածի 2-րդ կետ):

Դատարանի նախագահը պատասխան չի տվել: Առաջին դիմողը կրկնել է իր բողոքները 2006 թվականի սեպտեմբերի 11-ին: 2006 թվականի սեպտեմբերի 18-ին նրան ասվել է, որ գործի նյութերը, որոնցում առկա են եղել համապատասխան ապացույցները, արդեն ուղարկվել են Վերաքննիչ դատարան:

176. 2006 թվականի հոկտեմբերի 6-ին, 17-ին և 30-ին, նոյեմբերի 24-ին և դեկտեմբերի 8-ին առաջին դիմողը խնդրել է Թբիլիսիի վերաքննիչ դատարանին իրեն թույլատրել ծանոթանալ տասնչորս ապացույցներին: Նա նշել է, որ 2006 թվականի հուլիսի 3-ին առաջին ատյանի դատարանը մերժել է այդ նույն խնդրանքը, և որ նա 2006 թվականի հուլիսի 20-ին և 26-ին ու սեպտեմբերի 11-ին դիմել է դատարանի նախագահին: Նա նշել է, որ առանց ապացույցներին ծանոթանալու չի կարողանա վերաքննիչ դատարանում պատշաճորեն պաշտպանել իր իրավունքները:

177. Այդ խնդրանքներից ոչ մեկին պատասխան չի տրվել, բացառությամբ 2006 թվականի դեկտեմբերի 8-ի խնդրանքի, որը մերժվել է նույն օրը: Ապա դիմողը բողոքարկել է այդ որոշումը Վերաքննիչ դատարանի որոշման հետ մեկտեղ՝ իրավունքի հարցերով:

178. 2006 թվականի դեկտեմբերի 8-ին դիմողը խնդրել է Վերաքննիչ դատարանին.

- պահանջել բջջային հեռախոսների երկու օպերատորներից տրամադրելու մտից և էլից հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, որոնք կատարվել են 2006 թվականի հունվարի 28-ի կեսգիշերից մինչև կեսօր չորս ամբաստանյալների հեռախոսահամարներին, սրճարանում նույն սեղանի շուրջ նստած 7 անձանց, ինչպես նաև Լ.Թ.-ին,

- տրամադրել իրեն Օկրոկանա տանող ճանապարհին մեծահարուստ բիզնեսմենի տան հսկող տեսախցիկով 2006 թվականի հունվարի 28-ին կեսգիշերից մինչև կեսօր արված տեսագրության տեսագրությունը: Դիմողը բացատրել է, որ քննչական մարմինների կողմից միայն գիշերվա ժամը 2-3-ն ընկած ժամանակահատվածի տեսագրությունն է ներառվել գործի նյութերում, և որ այն ցույց չի տվել այդ ճանապարհի երթևեկությունը մինչև ժամը 2-ը և ժամը 3-ից հետո,

- հարցաքննել Գ.Դ.-ին, Թ.Մ.-ին, Թ.Ս.-ին և Ա.Կ.-ին՝ ստուգելու համար այդ գիշերվա ընթացքում նշված անձանց կողմից օգտագործված հեռախոսահամարները:

179. 2006 թվականի դեկտեմբերի 8-ին դիմողի միջնորդությունները մերժվել են:

180. 2006 թվականի դեկտեմբերի 8-ին դիմողը խնդրել է Վերաքննիչ դատարանին՝ կանչել Ներքին գործերի նախարարության երկու քննիչների, որոնք զբաղվել են գործի քննությամբ մինչև 2006 թվականի մարտի 5-ը, և հարցաքննել նրանց բջջային կազմակերպություններից նրանց ազդարված տեսագրությունների մասին, որոնք, սակայն, չեն ներառվել գործի նյութերում: Նա նաև խնդրել է Վերաքննիչ դատարանին պահանջել այդ տեսագրությունները և ցանկացած այլ ապացույց, որոնք քննիչները կարող էին հավաքած լինել և չներառել գործի նյութերում:

181. Նրա խնդրանքները մերժվել են:

182. 2006 թվականի դեկտեմբերի 11-ին չորս մեղադրյալները հրաժարվել են ներկա գտնվել նիստին և տեղեկացրել են Վերաքննիչ դատարանին, որ կներկայացվեն իրենց փաստաբանների կողմից:

183. Նույն օրը՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 11-ին, Թբիլիսիի Վերաքննիչ դատարանն առաջին ատյանի դատարանի վճիռը թողել է անփոփոխ: Ինչ վերաբերում է Լ.Բ.-ի կողմից Օ.Մ.-ի ճանաչմանը, այն համարել է այդ հայտարարությունն անհիմն՝ նշելով, որ ցանկացած դեպքում Մ.Բ.-ն խոստովանել է, որ հանդիսացել է չորրորդ բռնություն գործադրողը, որը վերջինն է հասել գերեզմանոց: Վերջապես, Վերաքննիչ դատարանը պարզաբանել է, որ առաջին ատյանի դատարանը չի կարողանա քննել Օ.Մ.-ի

ներգրավածությունն այլ կերպ, քանի որ Օ.Ս.-ն այլ կապ չի ունեցել այդ հանցագործության հետ, ինչպես որ հաստատվել է դատաքննությամբ (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 450-րդ հոդված):

184. 2006 թվականի դեկտեմբերի 19-ին և 2007 թվականի հունվարի 4-ին առաջին դիմողը դիմել է Վերաքննիչ դատարան՝ խնդրելով թույլ տալ իրեն ծանոթանալ տասնչորս ապացույցներին, որպեսզի կարողանա պաշտպանել իր իրավունքները գոմե վճռաբեկության կարգով: Նրան որևէ պատասխան չի տրվել:

185. 2006 թվականի դեկտեմբերի 21-ին առաջին դիմողը դիմել է Գլխավոր դատախազին՝ պահանջելով, որպեսզի իր որդու գործով ներգրավված քննիչների նկատմամբ հարուցվի քրեական գործ պաշտոնական դիրքի չարաշահման և ապացույցների ոչնչացման համար, մասնավորապես նա նշել է՝

- քանի որ հանցագործների գործողությունները եղել են դիտավորյալ, քանի որ մարմնական վնասվածքները հանգեցրել են մահվան, երբ իր որդին փաստորեն եղել է Քրեական օրենսգրքի 109-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործության զոհ, այն է՝ կատարվել է դիտավորյալ սպանություն (կատարված մի խումբ անձանց կողմից առանձնակի դաժանությամբ, առանց անձնական շահ հետապնդող հրամանի հիման վրա),

- քանի որ քննչական մարմինները չեն քննել գործի տարբեր հանգամանքներն առ այն, որ Դ.Ա.-ն, Վ.Ս.-ն, Գ.Դ.-ն, Օ.Ս.-ն, Թ.Ս.-ն, Թ.Ս.-ն և Ա.Կ.-ն կամ նրանցից որևէ մեկը ներգրավված են եղել հանցագործության մեջ,

- քանի որ Ներքին գործերի նախարարության քննչական մարմինները, որոնք զբաղվել են գործի քննությամբ 2006 թվականի հունվարի 28-ից մարտի 5-ը, ոչնչացրել են ապացույցները: Մասնավորապես, դիմողը բողոքել է, որ իր մոտ հանկարծակի հայտնվել են Թբիլիսիի քաղաքային դատարանի 2006 թվականի հունվարի 31-ի և փետրվարի 1-ի որոշումները, որն օրինական է համարել նման քննչական միջոցները՝ կապված բջջային հեռախոսների կազմակերպություններից 2006 թվականի հունվարի 10-ին և հունվարի 31-ին Ա.Գ.-ի և Ս.Բ.-ի հեռախոսների մոտից և ելից հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները պահանջելու հետ: Այդուհանդերձ, այդ հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, դրանց առգրավման ձայնագրությունը և վերը նշված երկու որոշումները չեն ներգրավվել գործի նյութերում, ուստի դատարանը չի կարողացել դրանք հետազոտել: Քանի որ դրանք առկա չեն եղել գործի նյութերում, դիմողը ենթադրել է, որ ապացույցները պետք է որ ոչնչացված կամ գործի նյութերից հանված լինեն: Իր հերթին 2006 թվականի մայիսի 11-ին Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության քննչական մարմինները միևնույն հեռախոսազանգերի ձայնագրություններից գործի նյութերին կցել են համապատասխան հեռախոսազանգերի ձայնագրությունների մի մասը, մասնավորապես՝ 2006 թվականի հունվարի 28-ի ժամը 1.28-2.58 կատարվածները: Այդ թերի տեղեկությունը, այդուհանդերձ, արդյունավետորեն չի ծառայել քննության նպատակներին:

186. Քանի որ Գլխավոր դատախազը չի պատասխանել որևէ կերպ, դիմողը կրկնել է իր պահանջը 2007 թվականի փետրվարի 16-ին՝ պահանջելով պատշաճ պատասխան:

187. Գլխավոր դատախազը կրկին չի արձագանքել:

188. 2007 թվականի հունվարի 11-ին առաջին դիմողը ներկայացրել է վճռաբեկ բողոք 2006 թվականի դեկտեմբերի 11-ի դատավճռի և վերաքննիչ վարույթով կայացված բոլոր որոշումների դեմ, ներառյալ՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 8-ի որոշումը, որով մերժվել է նրա՝ տարբեր ապացույցների ծանոթանալու միջնորդությունը: Մասնավորապես, նա պահանջել է, որպեսզի Վերաքննիչ դատարանի որոշումը բեկանվի, վերացվեն դատավարական որոշումները, և գործը վերադարձվի Թբիլիսիի վերաքննիչ դատարան՝ նոր քննության: Դիմողը հայտնել է, որ իր նպատակն է հասնել լիարժեք և բազմակողմանի քննության կատարմանը: Եթե դա կատարվեր ավելի վաղ, կհաստատվեր հանցավոր կապը չորս հանցագործների և Նախարարի կնոջ՝ սրճարանում եղած ընկերների միջև:

189. 2007 թվականի փետրվարի 16-ին առաջին դիմողը խնդրել է Վրաստանի վճռաբեկ դատարանին իր բողոքը քննելիս հնարավորություն տալ իրեն ծանոթանալու տասնչորս ապացույցներին: Նա կրկնել է, որ առանց այդ ապացույցներն ուսումնասիրելու ինքը չի կարող պաշտպանել իր շահերը՝ որպես քաղաքացիական կողմ (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 3-րդ և 5-րդ կետեր, 69-րդ հոդվածի (կ) կետ, 447-րդ հոդվածի 1-ին կետ և 185-րդ հոդվածի 2-րդ կետ): Նրա խնդրանքները մնացել են անպատասխան:

190. Լ.Բ.-ն և չորս մեղադրյալները նույնպես ներկայացրել են վճռաբեկ բողոքներ:

191. 2007 թվականի հուլիսի 27-ին Վրաստանի վճռաբեկ դատարանը, որպես վերջին դատական ատյան, գտել է, որ չորս ամբաստանյալների մեղքը՝ կապված այլ անձի գույքի ոչնչացման հետ (Քրեական օրենսգրքի 187-րդ հոդվածի 1-ին կետ), հստակ կերպով չի հիմնավորվել, և հանել է նրանց մեղսագրված այդ մեղադրանքը՝ նրանցից յուրաքանչյուրի ազատազրկման ժամկետը նվազեցնելով 6 ամսով, սակայն մնացած մասով թողնելով դատավճիռներն անփոփոխ:

192. Ինչ վերաբերում է ապացույցներին ծանոթանալու՝ կրկնվող մերժումներին, վճռաբեկ դատարանը նկատել է, որ հարցը քննվել է առաջին ատյանի դատարանում, և որ առկա չեն եղել հատկապես

կարևոր հիմքեր, որոնք կարողարացնեին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 553-րդ հոդվածի 4-րդ կետով նախատեսված հետագա քննությունը: Բացի դրանից, չի ներկայացվել որևէ վերաքննիչ բողոք առաջին աստանի դատարանի որոշումների դեմ: Վերջապես, առաջին դիմողի պահանջների նպատակն է եղել այլ անձանց քրեական հետապնդմանը ներգրավելն այն նույն հիմքերով, ինչ չորս ամբաստանյալներին: Այդուհանդերձ, դատարանը չի հանդիսանում քրեական հետապնդման մարմին՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 439-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով, և նրա եզրահանգումների շրջանակը սահմանափակված է մեղադրական եզրակացության մեջ ներկայացված մեղադրանքներով (հոդված 450):

193. Վճռաբեկ դատարանի որոշումը կողմերին և քաղաքացիական կողմին տրամադրվել է 2007 թվականի հուլիսի 30-ին:

5. Լ.Բ.-ի նկատմամբ քրեական հետապնդումը՝ արդարադատության ընթացքին խոչընդոտելու համար

194. Օ.Ս.-ի՝ 2006 թվականի հուլիսի 5-ի նիստում դատապարտվելուց հետո, Լ.Բ.-ին մեղադրանք է առաջադրվել ակնհայտորեն հակասական ցուցմունքներ տալով արդարադատության ընթացքին խոչընդոտելու համար (Քրեական օրենսգրքի 371-րդ հոդվածի 1-ին կետ):

195. 2006 թվականի հուլիսի 11-ին նա հարցաքննվել է այս կապակցությամբ՝ իր փաստաբանի ներկայությամբ: Նա բացատրել է, որ 2006 թվականի մարտի 6-ին կայացած տարբեր ճանաչումների ժամանակ (տես վերը՝ կետ 56) նա չի ունեցել փաստաբան, որն իրեն խորհուրդ կտար: Մյուս կողմից՝ քննիչը ճնշում է գործադրել իր վրա և ասել, որ ինքը «պետք է շատ զգույշ լինի, որպեսզի չճանաչի սխալ մարդու, և պետք է շատ լուրջ մտածի»: Լ.Բ.-ն, անկասկած, կարողացել է ճանաչել Գ.Ա.-ին: Քննիչն ապա ասել է նրան, որ մյուս կասկածյալների համար բավարար է, որ նա ասի՝ արդյոք առկա է եղել ֆիզիկական նմանություն: Լ.Բ.-ն հիշել է, որ երբ իրեն հրավիրել են դատախազի աշխատասենյակ, ինքն ասել է, որ նկարում պատկերված տղամարդը նման է չորրորդ անձին, ով վերջինն է եկել գերեզմանոց, սակայն, քանի որ ինքը համոզված չէր, նախընտրել է չվկայել այդ մասին: Նա իսկապես չի կարողացել փարատել կասկածները մինչև այն պահը, երբ տեսել է Օ.Ս.-ին դատարանում ցուցմունք տալիս: Միայն այդ ժամանակ է ինքը համոզվել՝ տեսնելով, թե ինչպես է Օ.Ս.-ն շարժվում և խոսում, որ նա իրոք եղել է չորրորդ հանցագործը: Այդուհանդերձ, լիովին համոզվելու համար նա խնդրել է առաջին դիմողին տալ իրեն Օ.Ս.-ի ցուցմունք տալու ձայնագրությունը, որը կատարվել է ակնհայտորեն լիակատար գաղտնի կերպով: Չայնագրությունը մի քանի անգամ լսելուց հետո Լ.Բ.-ն կարողացել է հստակորեն ճանաչել Օ.Ս.-ին: Նա կրկնել է, որ չի կարողացել բացառել այն հնարավորությունը, որ գերեզմանոցում չորս հանցագործներից ավելի մարդ է եղել, սակայն ինքը տեսել է միայն չորսին: Լ.Բ.-ն նշել է, որ ինքը մի քանի անգամ դատարանում ասել է, որ չի իմացել, թե ով է Մ.Բ.-ն: Նա նաև նշել է, որ 2006 թվականի մարտի 6-ին ինքը չի ճանաչել այդ անձին որպես չորրորդ հանցագործ (տես վերը՝ կետ 60): Չորրորդ հանցագործը հարվածել է իր դեմքին, պահել է զենքն իր գլխին և աչքերին ու սպառնացել է, որ կսպանի իրեն: Ապա նա մոտեցել է Սանդրո Գիրզվիանիին մինչև իրեն կրկին մոտենալը: Ըստ Լ.Բ.-ի՝ երբ ամեն բան ավարտվել է և ինքը մնացել է մենակ՝ իրեն ծեծողների հետ, Օ.Ս.-ն առաջարկել է իր ընկերներին բջջային հեռախոսներով նկարել իրենց արածը և մերկացված զոհին:

196. Այդ հարցաքննության ձայնագրության վերջում նշվել է, որ փաստաբանը պահանջել է, որպեսզի Լ.Բ.-ին տրվեն մի շարք լրացուցիչ հարցեր, սակայն քննիչը չի բավարարել այդ պահանջը:

197. 2006 թվականի հուլիսի 12-ին Լ.Բ.-ն՝ որպես կասկածյալ պահանջել է, որ քրեական գործ հարուցվի Օ.Ս.-ի դեմ՝ իր հետ, որպես քաղաքացիական կողմ, և որ կատարվի բժշկական հետազոտություն՝ պարզելու համար, թե վատ վերաբերմունքի արդյունքում որքան լուրջ վնասվածքներ է ինքն ստացել 2006 թվականի հունվարի 28-ին:

198. 2006 թվականի հուլիսի 13-ին նրա պահանջը մերժվել է այն հիմնավորմամբ, որ Լ.Բ.-ի դեմ քրեական գործը հարուցվել է արդարադատության ընթացքին խոչընդոտելու համար: Նրան պարզաբանվել է դատախազության մարմիններին բողոքելու իրավունքի մասին:

199. 2006 թվականի հուլիսի 22-ին Օ.Ս.-ն տվյալ գործով հարցաքննվել է որպես վկա: Նա ասել է, որ 2006 թվականի հունվարի 27-ի երեկույթի ընթացքում Դ.Ա.-ն կանչել է իրեն իր աշխատասենյակ և խնդրել գնալ իր հետ Նախարարության բակ, որպեսզի իրենք միասին վերցնեն ծառայողական մեքենան: Նրանք արդեն եղել են քաղաքում, երբ Դ.Ա.-ն ասել է իրեն, որ ինքը գնում է «Չարդին» սրճարան՝ Վ.Ս.-ի ծննդյան օրը շնորհավորելու համար: Քանի որ Դ.Ա.-ի բջջային հեռախոսի մարտկոցը լիցքաթափված էր, Օ.Ս.-ն տվել է նրան իրենը, իսկ Դ.Ա.-ն դրա մեջ տեղադրել է իր սին քարտը: Սրճարանում Օ.Ս.-ն հանդիպել է Նախարարի կնոջը, ավելի վաղ հիշատակված երիտասարդ կանանց և Վ.Ս.-ին: Օ.Ս.-ն պատվիրել է

ալկոհոլային խմիչք: Սրճարան ժամանելուց մեկուկես ժամ անց Նախարարի կինը խնդրել է իրեն գնել իր համար Կ. տեսակի ծխախոտ: Դ.Ա.-ն տվել է նրան իր մեքենան: Նա խմում էր և չէր ուզում վարել մեքենան: Մինչև սրճարանից դուրս գալը նա գնացել է զուգարան: Դրսում նա տեսել է Վ.Ս.-ի վարորդին, որը տարել է իրեն Դ.Ա.-ի մեքենայով՝ ծխախոտ փնտրելու: Նրանք գնել են ծխախոտը Բ. սուպերմարկետի հարևանությամբ: Ապա նա վերադարձել է սրճարան: Նա պետք է որ բացակայած լինի 20-25 րոպե: Ըստ Օ.Ս.-ի՝ 2006 թվականի հուլիսի 5-ին Լ.Բ.-ի կողմից տրված ցուցմունքները սուտ են և առաջին դիմողին և հակակառավարական շարժումները ճնշելու արդյունք են:

200. 2006 թվականի հուլիսի 6-ին առաջին դիմողը դիմել է Գլխավոր դատախազին՝ պահանջելով, որպեսզի Լ.Բ.-ի՝ 2006 թվականի հուլիսի 5-ի ցուցմունքի լույսի ներքո, և ի հաստատումն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 22-րդ, 261-րդ հոդվածների և 263-րդ հոդվածի 1-ին կետի՝ Օ.Ս.-ն անմիջապես ձերբակալվի՝ որպես գլխավոր կասկածյալ և նրա նկատմամբ հարուցվի քրեական գործ, և որ իրեն տրվի քաղաքացիական կողմի իրավահաջորդի կարգավիճակ: Նա պահանջել է, որպեսզի գործը վերցվի Թբիլիսիի քաղաքային դատախազից, որը չի իրականացրել արդյունավետ քննություն, և որ Գլխավոր դատախազն զբաղվի Օ.Ս.-ի գործով:

201. 2006 թվականի հուլիսի 11-ին նրա միջնորդությունը մերժվել է Թբիլիսիի Գլխավոր դատախազի կողմից, որը 2006 թվականի հուլիսի 25-ին տեղեկացրել է առաջին դիմողին, որ Լ.Բ.-ի նկատմամբ քրեական գործի շրջանակներում 2006 թվականի հուլիսի 5-ին նրա կողմից արված հայտարարությունը կստուգվի և կկայացվի «օբյեկտիվ և օրինական» որոշում:

202. 2006 թվականի օգոստոսի 3-ին առաջին դիմողը պահանջել է, որպեսզի Լ.Բ.-ի նկատմամբ քրեական գործը վերցվի Թբիլիսիի քաղաքային դատախազից և հանձնվի Գլխավոր դատախազին: 2006 թվականի օգոստոսի 4-ին այդ միջնորդությունը մերժվել է Գլխավոր դատախազության դատախազի կողմից՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ:

203. Ոչ առաջին դիմողը, ոչ էլ նրա փաստաբանը չեն պարզել, թե ինչպիսին է եղել Լ.Բ.-ի դեմ քրեական գործի քննության արդյունքը: Ստանալով Կառավարության դիտարկումները (տես ստորև՝ կետ 294)՝ դիմողը նոր իմացել է, որ գործի քննությունը կարճվել է:

6. Դատապարտված անձանց ներում շնորհելը և վաղաժամկետ ազատ արձակումը

204. 2008 թվականի նոյեմբերի 24-ին Վրաստանի Նախագահը որոշել է, 363 այլ բանտարկյալների հետ մեկտեղ ներում շնորհել նաև Գ.Ա.-ին, Ա.Ա.-ին, Ա.Գ.-ին և Մ.Բ.-ին՝ կիսով չափ նվազեցնելով նրանց ազատազրկման մնացած մասը:

205. Քանի որ այդ միջոցը նրանց հնարավորություն է տվել վաղաժամկետ ազատ արձակվել, չորս դատապարտյալները 2009 թվականի օգոստոսի 14-ին դիմել են Արդարադատության նախարարության Ուղղիչ հիմնարկների վարչությանը՝ խնդրելով իրենց ազատ արձակել: Համաձայն նրանց խնդրանքին կից բանտի ղեկավարության փաստաթղթի՝ նրանց վարքագիծը եղել է դրական (հանգիստ, քաղաքավարի և բանտի ղեկավարության հետ լավ հարաբերությունների մեջ) և նրանցից ոչ մեկը չի ստացել որևէ նկատողություն ազատազրկման ընթացքում: Դեկավարության 2009 թվականի օգոստոսի 21-ի դրական եզրակացության հիման վրա, որը Գ.Ա.-ի, Ա.Ա.-ի, Ա.Գ.-ի և Մ.Բ.-ի կողմից կատարված հանցագործություններն անվանել է «այլ անձանց նկատմամբ ֆիզիկական ագրեսիայի դրսևորում, որն առաջացել է լեզվակռվի պատճառով» (*“urTierTSelaparakebis niadagze fizikuri Seuracxyofa miayenes moqalaqebs”*), Թբիլիսիի քաղաքային դատարանը 2009 թվականի սեպտեմբերի 5-ին որոշել է վաղաժամկետ ազատ արձակել չորս դատապարտյալներին: Մասնավորապես, դատարանը նշել է, որ նրանք կրել են իրենց պատժի երկու երրորդը, ինչպես որ նվազեցվել էր 2008 թվականի նոյեմբերի 24-ին (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 72-րդ հոդվածի 8-րդ կետ), ինչպես նաև հաշվի է առնվել նրանց լավ վարքագիծը: Դատարանի կարծիքով՝ նրանց ազատազրկման շարունակման կարիքն այլևս չի եղել:

7. Վնասների փոխհատուցման պահանջը

206. 2009 թվականի հուլիսի 6-ին երկրորդ դիմողը դիմել է Թբիլիսիի քաղաքային դատարան՝ պահանջելով, որպեսզի չորս տղամարդիկ վճարեն 200,000 վրացական լարի, այն է՝ մոտ 84,000 եվրո, որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում: Նա ասել է, որ իր միակ որդու սպանությամբ և մինչ

մահանալը նրա նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքով իրեն հասցված ցավն անտանելի տառապանքի պատճառ են հանդիսացել, որն իրեն կուղեկցի իր ողջ կյանքի ընթացքում:

207. Իր հայցի քննության համար երկրորդ դիմողն ստիպված է եղել վճարել 3,000 լարի, այն է՝ մոտ 1,262 եվրո՝ որպես պետական տուրք:

208. Առաջին ատյանի դատարանի՝ 2010 թվականի փետրվարի 5-ի վճռով չորս դատապարտյալները միասին պետք է դիմողին վճարեին 40,000 լարի, այն է՝ մոտ 16,832 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում: Որոշվել է նաև պետական տուրքից, որը նա վճարել էր, վերադարձնել 600 լարին, այն է՝ մոտ 254 եվրո:

209. Ինչպես 2010 թվականի դեկտեմբերի 23-ին նշվել է դիմողների կողմից և հաստատվել է 2011 թվականի փետրվարի 24-ին Կառավարության կողմից՝ այն ժամանակ Թբիլիսիի քաղաքային դատարանի՝ 2010 թվականի փետրվարի 5-ի վճիռը օրինական ուժի մեջ է մտել և ի կատար ածվել:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրությունն ու պրակտիկան

A. Քրեական օրենսգիրք

210. 2006 թվականի ապրիլի 28-ի՝ փոփոխություններ կատարելու մասին օրենքով փոփոխվել են Քրեական օրենսգրքի 109, 117, 119, 143, 187, 333 և 371-1-րդ հոդվածները:

Համաձայն օրենսգրքի համապատասխան դրույթների.

59-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ կետեր (մինչև 2006 թվականի դեկտեմբերի 29-ի փոփոխությունները)

«Երբ կատարվում են մի քանի հանցագործություններ, պատիժները պետք է նշանակվեն յուրաքանչյուր հանցագործության համար:

Եթե կատարված հանցագործությունները ներառում են միջին ծանրության, ինչպես նաև ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործություններ, ամենախիստ պատիժը պետք է կլանի ամենաթեթև պատիժը կամ ամեն հանցագործության համար պատիժները պետք է գումարվեն մասնակիորեն կամ լիովին՝ վերջնական պատիժը որոշելու համար: Այդուհանդերձ, վերջնական ազատազրկման տևողությունը չպետք է գերազանցի 20 տարին»:

59-րդ հոդվածի 1-ին կետ (փոփոխված 2006 թվականի դեկտեմբերի 29-ին)

«Երբ կատարվում են մի քանի հանցագործություններ, պատիժ պետք է նշանակվի յուրաքանչյուր հանցագործության համար, ապա դրանք պետք է գումարվեն՝ վերջնական պատիժը որոշելու համար:

Համաձայն Քրեական օրենսգրքի 12-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ կետերի՝ 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետով և 143-րդ հոդվածի 2-րդ կետով նախատեսված հանցագործությունները, ի տարբերություն 187-րդ հոդվածի 1-ին կետով և 333-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսվածների, նվազ վտանգավոր քրեական հանցագործություններ են»:

Հոդված 108. Սպանություն

«Սպանությունը պատժվում է 7-15 տարի ազատազրկմամբ»:

Հոդված 109 (մինչև 2006 թվականի ապրիլի 28-ի փոփոխությունը). «Ծանրացնող հանգամանքներում կատարված սպանություն»:

«Սպանություն, որը կատարվել է (...)

(f) առանձին դաժանությամբ (...)

(h) մի խումբ անձանց կողմից;

(i) անձնական շահից ելնելով կամ հրամանով (...)

պետք է պատժվի 10-ից 20 տարվա ազատազրկմամբ կամ ցմահ ազատազրկմամբ:

Հոդված 117 (փոփոխված 2006 թվականի ապրիլի 28-ին և կիրառված տվյալ գործով). «Ծանր մարմնական վնասվածք հասցնելը»

«1. Ծանր մարմնական վնասվածքը (...), որը դրսևորվել է կյանքի համար վտանգավոր ձևով, պատժվում է 3-5 տարի ազատազրկմամբ:

2. Երբ ծանր մարմնական վնասվածքը հանգեցնում է մահվան, այն պատժվում է 4-6 տարվա ազատազրկման (...),

5. Ծանր մարմնական վնասվածքներ հասցնելը (...), որը կատարվել է.

(e) մի խումբ անձանց կողմից,

պետք է պատժվի 7-9 տարվա ազատազրկմամբ:

6. Նախորդ կետով նախատեսված հանցագործությունը, երբ այն հանգեցնում է մահվան, պատժվում է 8-10 տարվա ազատազրկմամբ:

7. Ծանր մարմնական վնասվածքը, որը կատարվում է.

(a) երկու կամ ավելի անձանց նկատմամբ,

(b) առանձնակի դաժանությամբ,

(c) անձնական շահից ելնելով կամ հրամանով, (...)

պատժվում է 9-12 տարվա ազատազրկմամբ:

Նախորդ կետով նախատեսված հանցագործությունները մահվան հանգեցնելու դեպքում պատժվում են 10-13 տարվա ազատազրկմամբ»:

Հոդված 119 (վերացել է 2006 թվականի ապրիլի 28-ին). «Մահվան հանգեցրած մարմնական վնասվածքը»

«Ծանր կամ միջին ծանրության մարմնական վնասվածքը, որը հանգեցրել է մահվան, պատժվում է 3-10 տարվա ազատազրկմամբ»:

143-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ կետեր (մինչև 2006 թվականի ապրիլի 28-ը). «Կեղծ ձերբակալումը»

«2. Կեղծ ձերբակալումը, որը կատարվել է.

մի խումբ անձանց կողմից նախնական համաձայնությամբ (...),

(c) երկու կամ ավելի անձանց նկատմամբ (...),

(h) կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր եղանակով (...),

պատժվում է 3-10 տարվա ազատազրկմամբ:

3. Նախորդ կետով նախատեսված հանցագործությունը, որը կատարվել է

(a) կազմակերպված խմբի կողմից,

(b) հանգեցրել է տուժողի մահվան (...),

պատժվում է 5-15 տարվա ազատազրկմամբ»:

187-րդ հոդվածի 1-ին կետ (մինչև 2006 թվականի ապրիլի 28-ի փոփոխությունները). «Այլ անձի սեփականությունը ոչնչացնելը»

«Այլ անձի սեփականությունը վնասելը կամ ոչնչացնելը, որը հանգեցրել է կորստի, պատժվում է 100-180 ժամ հասարակական աշխատանքներով կամ մինչև 1 տարի ուղղիչ աշխատանքներով կամ մինչև 3 տարվա ազատազրկմամբ»:

333-րդ հոդվածի 1-ին կետ (մինչև 2006 թվականի ապրիլի 28-ի փոփոխությունները). «Պաշտոնեական դիրքի չարաշահում»

«Պետական ծառայողի կողմից (...) պաշտոնեական դիրքի չարաշահումը, որն առաջացրել է ծանր հետևանքներ ֆիզիկական անձանց կամ իրավաբանական անձանց իրավունքների համար կամ հասարակական շահերին կամ պետությանը, պատժվում է տուգանքով (...) կամ մինչև 3 տարվա ազատազրկմամբ և մինչև 3 տարվա պետական պաշտոններ զբաղեցնելու արգելքով (...):»

371-րդ հոդվածի 1-ին կետ (փոփոխված 2006 թվականի ապրիլի 28-ին). «Էականորեն իրար հակասող ցուցմունք տալը վկայի կամ քաղաքացիական կողմի կողմից»

«1. Վկայի կամ քաղաքացիական կողմի՝ արդարադատությանը խոչընդոտելը էականորեն իրար հակասող ցուցմունքներ տալու ճանապարհով, պատժվում է տուգանքով կամ 1-3 տարվա ազատազրկմամբ:

2. Միևնույն հանցագործությունը, որը կատարվել է անձնական շահից ելնելով կամ մեկ այլ անձի՝ անձնական դրդապատճառներով, պատժվում է 2-4 տարվա ազատազրկմամբ (...):»

B. Քրեական դատավարության օրենսգիրք («ՔԴՕ»), որը գործել է տվյալ ժամանակահատվածում

211. ՔԴՕ 62-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերի համաձայն, երբ քրեական գործի քննությունն իրականացվում է ներքին գործերի նախարարության կողմից, գործի քննությունը, inter alia, կապված է ոստիկանի, քննիչի կամ ավագ զինծառայողի կամ հատուկ իրավակիրառ մարմնի հետ, պետք է փոխանցվի Գլխավոր դատախազությանը:

Համաձայն ՔԴՕ 68-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, եթե հանցագործությունը հանգեցնում է տուժողի մահվան, քաղաքացիական կողմի կարգավիճակ ստանում է նրա մերձավոր ազգականներից մեկը: Եթե ազգականները հանգուցյալի արյունակիցներն են, նրանք պետք է համաձայնության գան այն հարցում, թե իրենցից ով պետք է հանդես գա որպես քաղաքացիական կողմ:

Համաձայն ՔԴՕ 347-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, որը թվարկում է տուժողի կամ վկայի իրավունքներն ու պարտականությունները, որը մասնակցել է ճանաչման ներկայացնելուն, չի նշում այն մասին՝ արդյոք տուժողը կամ վկան պետք է ներկայացվեն փաստաբանի կողմից այդ քննչական գործողության ընթացքում, թե՛ ոչ:

Համաձայն ՔԴՕ 498-րդ հոդվածի և 501-504-րդ հոդվածների՝ դատարանը կարող է քննել գործը միայն դատախազության կողմից մեղադրական եզրակացության մեջ ներկայացված մեղադրանքների շրջանակներում և կայացնել կամ արդարացնող կամ դատապարտող դատավճիռ՝ մեղադրական եզրակացության և գործի նյութերի հիման վրա: Դատարանը չի կարող ուղարկել գործը լրացուցիչ քննության, եթե դատախազն անձամբ դատաքննության ընթացքում չբարձրացնի քրեական պատասխանատվության խստացման հարցը:

ՔԴՕ մյուս դրույթների համաձայն.

25-րդ հոդվածի 1-ին կետ

«Քաղաքացիական կողմերը և նրանց պաշտպաններն ունեն դատախազի կողմից բերված գործին միանալու իրավունք»:

Չողված 69

«Քաղաքացիական կողմը (...) պետք է իրավունք ունենա. (...).

իր միջնորդությամբ մասնակցելու քննչական գործողություններին,

(j) ստանալու քրեական գործի նյութերի և ապացույցների պատճենները, երբ գործը փոխանցվում է դատարան (...),

(m) մասնակցել գործի դատական քննությանը՝ ներկայացնելով ապացույցներ և հետազոտելով այլոց կողմից ներկայացված ապացույցները (...):»

Չողված 261

«Հանցագործության կատարման վերաբերյալ տեղեկություն ստանալիս քննիչը և դատախազն իրենց իրավասության շրջանակներում պետք է հարուցեն գործ (...):»

263-րդ հոդվածի 1-ին կետ

«Նախաքննությունը պետք է հարուցվի քննիչին կամ դատախազին ֆիզիկական անձի կամ իրավաբանական անձի կողմից հանցագործության կատարման մասին տեղեկություն ներկայացնելու, ՁԼՄ-ներով հայտարարված կամ գործի քննությունն իրականացնողի կողմից քննության ընթացքում հայտնաբերված՝ հանցագործության մասին տեղեկությունների հիման վրա (...):»

439-րդ հոդվածի 4-րդ կետ

«Դատարանը պետք է երաշխավորի կողմերին ապացույցները ներկայացնելու և նրանց կողմից դրանք հետազոտելու գլխավոր պայմանները՝ անկողմնակալ լինելու իր պարտականությունն իրականացնելիս (...):»

440-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետեր

«Գործի քննության ընթացքում առաջին ատյանի դատարանը պետք է ապահովի ապացույցների հետազոտություն՝ դրանք ուսումնասիրելու (...) կամ անհրաժեշտության դեպքում քննչական միջոցառումների արձանագրությունները կամ այլ փաստաթղթերն ընթերցելու միջոցով:

Նախնական քննության նյութերը պետք է հրապարակվեն դատաքննության ընթացքում միայն տվյալ օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում»:

450-րդ հոդված

«Դատարանը պետք է գործը քննի ներկայացված մեղադրանքների շրջանակներում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դատախազությունը փոխում է մեղադրանքները հոգուտ մեղադրյալի»:

484-րդ հոդվածի 1-ին և 3-րդ կետեր

«Կողմերի միջնորդությամբ կամ դատարանի նախաձեռնությամբ դատարանի աշխատողը պետք է ընթերցի գործի նախնական քննության ընթացքում հավաքված և քննչական միջոցառումների նյութերը: Միևնույն ժամանակ պետք է լուծվեն այդ նյութերի վերաբերելիության, թույլատրելիության հարցերը:

Կողմերի ներկայացրած փաստաթղթերը պետք է հրապարակվեն և կցվեն գործի նյութերին»:

485-րդ հոդվածի 2-րդ կետ

«Նախնական քննության ընթացքում գործի նյութերն կցված նյութական ապացույցները, ինչպես նաև դատարան կողմերի ներկայացրած ցանկացած նման ապացույց (...) պետք է դատարանի կողմից քննվի նիստերի դահլիճում՝ կողմերի մասնակցությամբ (...):»

C. Տվյալ գործով հանցագործությունների համար ազատագրկման կիրառման՝ կողմերի ներկայացրած պրակտիկան

212. Ինչպես ներկայացվել է Կառավարության դիտարկումներում և հաստատվել է Վրաստանի Գերագույն դատարանի համապատասխան դեպարտամենտի կողմից ներկայացված պաշտոնական վիճակագրական տվյալներում, 2006 թվականին երեք անձ դատապարտվել է ծանր մարմնական վնասվածք-

ներ հասցնելու համար, որոնք առաջացրել են մահ (Քրեական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի 6-րդ կետ), նրանք բոլորն էլ դատապարտվել են 8 տարի ժամկետով ազատազրկման, առանց ներման իրավունքի:

213. Նույն տարի 199 անձ դատապարտվել է խմբի կողմից կյանքի կամ առողջության համար վտանգավոր բռնությամբ դիտավորյալ կեղծ ձերբակալություն իրականացնելու համար (Քրեական օրենսգրքի 143-րդ հոդվածի 2-րդ կետ), նրանցից 105-ը դատապարտվել են պայմանական ազատազրկման: Այդ ազատազրկումների տևողությունը եղել է 1-8 տարի, 78-ը դատապարտվել է երեք տարի ժամկետով ազատազրկման, 36-ը՝ չորս տարի ժամկետով ազատազրկման, իսկ 44-ը՝ հինգ տարի ժամկետով ազատազրկման: 2007 թվականին միևնույն հանցագործությունների համար նախատեսված ազատազրկումները նշանակվել են 3-7 տարով:

214. Նույն 2006 թվականին 32 անձ դատապարտվել է պաշտոնեական դիրքի չարաշահման համար (Քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի 1-ին կետ), նրանցից 17-ը դատապարտվել է երկու տարի ժամկետով ազատազրկման, առանց ներման իրավունքի, իսկ 15-ը՝ պայմանական ազատազրկման: Միայն երկու դեպքում է նախատեսվել նաև պետական պաշտոններ զբաղեցնելն արգելելու պատիժ:

215. Կառավարությունը նաև ներկայացրել է մի շարք (30-ից ավելի) դատավճիռներ, որոնք կայացվել են 2006 թվականին առաջին ատյանի տարբեր դատարանների կողմից, inter alia, Քրեական օրենսգրքի վերը նշված երեք դրույթների ներքո: Այդուհանդերձ, այդ դատավճիռներում պարունակվող մեծաքանակ տեղեկությունները չեն ներկայացվել վերլուծական և հակիրճ շարադրանքով, ոչ էլ պարզ է, թե արդյոք այդ դատավճիռներն անփոփոխ են թողնվել վերադաս դատարանների կողմից և այդպիսով մտել օրինական ուժի մեջ:

216. Ի պատասխան Կառավարության դիտարկումների, դիմողները նույնպես ներկայացրել են Վճռաբեկ դատարանի կողմից 2006-2008 թվականներին կայացված մի շարք որոշումներ, որոնցով Քրեական օրենսգրքի մի շարք դրույթների հիմքով, մասնավորապես՝ 117-րդ հոդվածի 6-րդ, 143-րդ հոդվածի 2-րդ և 333-րդ հոդվածի 1-ին կետերի հիմքով ստորադաս դատարանների դատավճիռները թողնվել են անփոփոխ: Այդ հսկայական տեղեկության մեծ մասը չի ներկայացվել վերլուծական և հակիրճ շարադրանքով, ուստի՝ պարզապես ընկալելի է:

217. Այդուհանդերձ, այդ որոշումների թվում, ինչպես որ ներկայացրել են հենց դիմողները, առկա էր Գ.Զ.-ի գործը, որը գրավել էր Վրաստանի հասարակության ուշադրությունը: Հատկապես, ինչպես որ բացահայտվել է սովյալ գործի նյութերում, փողոցում լեզվակռվի ընթացքում տասնչորսամյա տղան գրպանի դանակով հարվածել է անծանոթի աջ ուսին: Համապատասխան դատաբժշկական եզրակացությամբ հաստատվել է, որ վնասվածքը եղել է մակերեսային և չի պատճառել լուրջ վնասվածք: Գործողությունը որակվել է որպես սպանության փորձ, և տղան Թբիլիսիի վերաքննիչ դատարանի՝ 2007 թվականի մարտի 19-ի որոշմամբ դատապարտվել է 7 տարի ժամկետով ազատազրկման, առանց ներման իրավունքի: Վրաստանի վճռաբեկ դատարանն իր՝ 2007 թվականի նոյեմբերի 1-ի որոշմամբ այդ դատավճիռը թողել է անփոփոխ:

Իրավունքի հարցեր

I. Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

218. Դիմողները զանգատ են ներկայացրել Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո առ այն, որ իրենց որդին սպանվել է Ներքին գործերի նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյաների կողմից, և որ համապատասխան իշխանությունները չեն իրականացրել պատշաճ քննություն: Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Յուրաքանչյուրի կյանքի իրավունքը պաշտպանվում է օրենքով: Ոչ մեկին չի կարելի դիտավորությամբ զրկել կյանքից այլ կերպ, քան ի կատարումն դատարանի կայացրած դատավճռի՝ այն հանցագործության համար, որի կապակցությամբ օրենքով նախատեսված է այդ պատիժը:

2. Կյանքից զրկելը չի համարվում սույն հոդվածի խախտում, եթե այն հետևանք է ուժի գործադրման, ինչը բացարձակապես անհրաժեշտ է՝

ա) ցանկացած անձի անօրինական բռնությունից պաշտպանելու համար,

բ) օրինական ձերբակալում իրականացնելու կամ օրինական հիմքերով կալանավորված անձի փախուստը կանխելու համար,

զ) խռովությունը կամ ապստամբությունը ճնշելու նպատակով օրենքին համապատասխան գործողություն ձեռնարկելու համար»:

219. Գտնելով, որ դիմողները բողոքել են Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի և նյութական և դատավարական հիմքերի ներքո՝ Դատարանը գտնում է, որ նախևառաջ նպատակահարմար է դիտարկել այդ դրույթի դատավարական հիմքը:

A. Ընդունելիություն

220. Դատարանը գտնում է, որ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո ներկայացված գանգատներն անհայտորեն անհիմն չեն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Ապա Դատարանը գտնում է, որ դրանք անընդունելի չեն որևէ այլ հիմքով: Ուստի դրանք պետք է հայտարարվեն ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքներ

1. Արդյոք մահվան կապակցությամբ քննությունը եղել է արդյունավետ (a) Կառավարության փաստարկները

221. Կառավարությունը հայտարարել է, որ դիմողների որդու մահվան կապակցությամբ քննությունը լիովին համապատասխանել է Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածով նախատեսված անկողմնակալության և պատշաճության պահանջներին: Այդ քննությունն իրականացնելու պարտականությունը եղել է միայն միջոցներից մեկը, այլ ոչ թե՝ արդյունքը: Ինչ վերաբերում է անկողմնակալությանը, այն առարկել է, որ Ներքին գործերի նախարարությունն իրավասու է եղել իրականացնելու քննություն 2006 թվականի հունվարի 28-ից մինչև մարտի 5-ն ընկած ժամանակահատվածում՝ համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի, քանի որ Նախարարության որևէ աշխատակցի նկատմամբ չի եղել նույնիսկ չնչին կասկած այդ ժամանակահատվածում: Նման կասկած առաջացել է միայն 2006 թվականի մարտի 5-ին, և գործն անմիջապես փոխանցվել է Գլխավոր դատախազությանը:

222. Նույնիսկ Նախարարության կողմից համապատասխան քննության իրականացման ձևը, ըստ Կառավարության, բացառում է որևէ կասկած գործի քննության անկողմնակալության առնչությամբ: Օրինակ՝ հանցագործության կատարման ժամանակ օգտագործված մեքենայի հայտնաբերման ուղղությամբ ձեռնարկված բոլոր գործողությունները կատարվել են ժամանակին, և երբ Դ.Ա.-ն՝ Սահմանադրական անվտանգության բաժնի պետը, իր աշխատակիցներից մեկից իմացել է, որ Գ.Ա.-ն՝ իր տեղակալը, հետաքրքրված էր այդ նույն մեքենայով՝ արծաթագույն «Մերսեդես ՄԼ»-ով, որը որպես ապացույց առգրավված էր մեկ այլ հանցագործության կապակցությամբ, պետք է տրամաբանական հետևության և անմիջապես զեկուցել է Ներքին գործերի նախարարին: Իրոք, ինչպես և հետագայում, պարզվել է, որ Գ.Ա.-ն, Ա.Ա.-ն և Ա.Գ.-ն զննցել են Ներքին գործերի նախարարությունից այդ մեքենայով 2006 թվականի հունվարի 28-ին՝ մոտավորապես գիշերվա ժամը 1-ին, մինչդեռ համապատասխան հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները հաստատել են, որ Գ.Ա.-ի հեռախոսն աշխատել է Օկրոկանայի գերեզմանոցի անտենաների միջոցով՝ գիշերվա ժամը 2-3: Այդ տեղեկությունը զեկուցվել է Ներքին գործերի նախարարին, որն իր հերթին այն փոխանցել է Գլխավոր դատախազին:

223. Ըստ Կառավարության՝ փաստը, որ որոշ ապացույցներ քննության ընթացքում այդպես էլ չեն ներառվել քրեական գործի նյութերում, մասնավորապես՝ Մ.Բ.-ի և Ա.Գ.-ի ստացած և նրանց կողմից կատարված հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, որոնք առգրավվել են դատարանի՝ 2006 թվականի հունվարի 31-ի և փետրվարի 1-ի որոշումների հիման վրա (տես վերը՝ կետ 185), բեկում չեն մտցրել քննության անկողմնակալ և պատշաճ ընթացքում: Դա այդպես է, քանի որ, նախ՝ բացակայող ապացույցը չուներ կարևոր նշանակություն գործի քննության համար, և երկրորդ՝ երբեք ուշ չէր կրկին հավաքել այդ տեղեկությունը, քանի որ համապատասխան հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները մնում են բջջային հեռախոսների օպերատոր կազմակերպությունների համապատասխան տվյալների բազայում:

224. Կառավարությունը հայտնել է նաև, որ բոլոր անձինք, որոնց հետ հանցագործները հեռախոսային խոսակցություններ են ունեցել 2006 թվականի հունվարի 28-ին՝ գիշերվա ժամը 24.00-ից մինչև ժամը 15.00, իրականում պատշաճ կերպով բացահայտվել են և հարցաքննվել: Այդուհանդերձ, քանի որ պարզվել է, որ այդ անձինք կապ չեն ունեցել հանցագործության հետ, հարցաքննության ձայնագրությունները կատարվել են առանձին, խորհրդարանական (կոնֆիդենցիալ) «օպերատիվ ձայնագրիչով», որը չէր կարող բացահայտվել՝ ելնելով անձնական գաղտնիության օրինականությունից:

225. Ապա Կառավարությունը հայտնել է, որ դիմողների մտավախություններն առ այն, թե 2006 թվականի մարտի 8-23-ը չորս կասկածյալներին միասին թիվ 7 բանտախցում պահելը խախտել է քննության արդյունավետ ընթացքը՝ լիովին անհիմն են: Նրանց նույն բանտախցում տեղավորելն անհրաժեշտ էր՝ ելնելով այդ ժամանակ բանտում կատարվող վերանորոգման աշխատանքներից և ազատ բանտախցերի բացակայությունից: Քանի որ դիմողների որդու մահը երկրում առաջացրել էր քաղաքական սկանդալ, կասկածյալները չէին կարող տեղափոխվել այլ բանտեր, բացի թիվ 7 բանտից՝ դրա հատուկ խիստ ռեժիմի նկատառումներից ելնելով, որն ապահովում էր նրանց անվտանգությունը: Կասկածյալները չէին կարող տեղավորվել նաև այլ բանտախցերում այլ բանտարկյալների հետ մեկտեղ, քանի որ նրանք, լինելով մաֆիայի պարագլուխներ, իրական վտանգ էին ներկայացնում կալանավորված իրավապահ մարմինների ներկայացուցիչների համար: Ամեն դեպքում Կառավարությունը նշել է, որ չորս կասկածյալները հարցաքննվել են 2006 թվականի մարտի 6-ին, այն է՝ մինչև մարտի 8-ը միևնույն բանտախցում տեղավորվելը: Ավելին, չի կարելի պնդել, թե չորս կասկածյալները համաձայնեցրել են իրենց պատմությունները բանտախցում, քանի որ նրանք լռել են ողջ քննության ընթացքում:

226. Ապա Կառավարությունը հայտնել է, որ դիմողների հայտարարությունը՝ «որոշ այլ անձանց» հանցագործության մեջ ներգրավված լինելու վերաբերյալ, լիովին անհիմն է: Իրականում, ուղղակիորեն և անուղղակիորեն հանցագործության հանգամանքների հետ կապված բոլոր անձինք պատշաճ կերպով բացահայտվել են և հարցաքննվել, այդ անձանց միակարծիք ցուցումները համապատասխանում են այն հետևություններին, որոնք արվել են այլ ապացույցների հիման վրա: Կառավարությունը նաև նշել է, որ համապատասխան ներպետական իշխանություններն այնքան հեռու են գնացել իրենց գործողություններում, որ ճշմարտությունը բացահայտելու համար նրանք առաջարկել են չորս մեղադրյալներին գալու համաձայնության, եթե նրանք կբացահայտեին այլ հավանական կասկածյալների:

227. Կառավարությունն ավելացրել է, որ Լ.Բ.-ն չի ներկայացվել փաստաբանի կողմից ճանաչման մի շարք գործողությունների ընթացքում, քանի որ նա հրաժարվել է իր այդ իրավունքից, իսկ համապատասխան ներպետական օրենսդրությունը (Քրեական դատավարության օրենսգրքի 347-րդ հոդված) չի պարտավորեցնում իշխանություններին փաստաբան տրամադրել, ինչպես տուժողի դեպքում:

228. Ինչ վերաբերում է դիմողների՝ գործի նյութերին ծանոթանալու և քննչական միջոցառումներին մասնակցելու հնարավորությանը, Կառավարությունը նշել է, որ որպես քաղաքացիական կողմ նրանք չեն ունեցել նման իրավունք քննության ընթացքում: Այդուհանդերձ, Կառավարությունը գտել է, որ կողմերի հավասարության սկզբունքը կիրառելի չէ այս դեպքում, քանի որ այն գործում է միայն պաշտպանության և մեղադրանքի կողմերի պարագայում, այլ ոչ թե քաղաքացիական կողմի դեպքում: Վրաստանի քրեական դատավարության համակարգը, ըստ Կառավարության, իրենից չի ներկայացնում «տուժողի վրեժ հանցագործի նկատմամբ», հանցագործները պատասխանատու չեն տուժողի նկատմամբ ավելի, քան ողջ հասարակության նկատմամբ: Յետևաբար, տուժողի շահերը համընկնում են դատախազի շահերի հետ, որի մասնակցությունը բավարար է՝ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո տուժողի շահերը երաշխավորելու համար:

229. Այդպիսով, քաղաքացիական կողմի կարգավիճակ ստանալուց հետո տուժողը կարող էր պահանջել նաև որոշ դատավարական իրավունքներ, ինչպիսիք են քննության ընթացքի մասին տեղեկանալու իրավունքը, ինչպես նաև կարող էր աջակցել դատախազին ճշմարտության բացահայտման գործում: Այդուհանդերձ, քաղաքացիական կողմի իրավունքները չեն կարող հավասարեցվել քննության բուն կողմերի՝ մեղադրյալի և դատախազի իրավունքներին: Կառավարությունը շարունակել է, նշելով, որ տվյալ գործով առաջին դիմողը ստանալով քաղաքացիական կողմի իրավահաջորդի կարգավիճակ՝ իրավունք է ունեցել ներկայացնելու լրացուցիչ ապացույցներ, մասնակցելու հավաքված ապացույցների հետազոտությանը, ներկայացնելու տարբեր դատավարական միջնորդություններ՝ ներառյալ տարբեր պետական մարմինների քննությունից հեռացնելու միջնորդությունը, կարծիք ներկայացնելու քննության հետ կապված ցանկացած հարցի վերաբերյալ և այլն: Կառավարությունն ավարտել է այն դիտողությամբ, որ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածը հանգուցյալի հարազատներին չի ընձեռում գործի մինչդատական քննության ընթացքում գործի նյութերին ծանոթանալու անսահմանափակ իրավունք, և փաստը, որ տվյալ գործով առաջին դիմողը ունեցել է այդ հնարավորությունը դատական քննության փուլում, բավարար է արդյունավետ քննության համար:

230. Կառավարությունը նաև ավելացրել է, որ թվով տասնչորս ապացույցներին դիմողների չծանոթանալու հանգամանքը չի առաջացրել որևէ իրական խնդիր, քանի որ դատաքննության ընթացքում նրանք ունեցել են հնարավորություն ծանոթանալու բոլոր քննչական միջոցների գրավոր արձանագրություններին, որոնք տեսաձայնագրվել են:

231. Վերջապես, Կառավարությունը հայտարարել է, որ ազատագրկումները համապատասխանում են հանցագործների կողմից կատարված հանցագործությունների ծանրությանը, որոնք ազատ արձակվելուց հետո մի քանի տարի իրավունք չեն ունենալու զբաղեցնելու պետական պաշտոններ: Կառավարությունը նաև մեկնաբանել է, որ 2006 թվականին պաշտոնեական դիրքի չարաշահման համար Քրեական օրենսգրքի 333-րդ հոդվածի 1-ին կետի հիմքով դատապարտված միայն մեկ անձ է ազատվել պետական պաշտոնից (տես վերը՝ կետ 214):

(b) Դիմողների փաստարկները

232. Դիմողները հայտնել են, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 62-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիմքով Ներքին գործերի նախարարությունը չպետք է իրականացնի գործով նախնական քննությունը, քանի որ կար կասկած առ այն, որ Նախարարության ավագ պաշտոնյաներ են ներգրավված այդ հանցագործության կատարման մեջ: Գործի հանգամանքները ցույց են տալիս, որ Նախարարությունը կասկածել է, որ հանցագործությանը մասնակցել են մի քանի աշխատակիցներ, մասնավորապես՝ Գ.Ա.-ն, Ա.Գ.-ն և Մ.Բ.-ն:

Դիմողները նշել են, որ բացի օբյեկտիվության և անկողմնակալության ակնհայտ բացակայությունից, քննությունը չի եղել պատշաճ հետևյալ լուրջ բացթողումների պատճառով:

233. Նախևառաջ, դիմողները բողոքել են, որ դիտարկվող գիշերը «Չարդին» սրճարանում Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբի յուրաքանչյուր անդամի կողմից արված և նրանց ստացած հեռախոսազանգերի ձայնագրություններն ամբողջությամբ չեն առգրավվել իշխանությունների կողմից: Ապա նրանք նշել են, որ չորս դատապարտյալների ստացած և նրանց կողմից արված հեռախոսազանգերի ձայնագրությունների միայն մի մասն է ներառվել քրեական գործի նյութերում, և որ քննությունն իրականացնող մարմինն անհրաժեշտ չի համարել առգրավել Թբիլիսի-Կոջորի ճանապարհին տեղակայված հսկող տեսախցիկների տեսաձայնագրությունները, որոնք ցույց էին տալիս, թե ինչ է տեղի ունեցել գիշերվա ժամը 3-ից հետո: Անհրաժեշտ էր ստանալ այդ ժամից հետո արված տեսագրությունները, որպեսզի ստուգվեր՝ արդյոք Ներքին գործերի նախարարությունից որևէ մեկը զննացել է դեպքի վայր՝ ապացույցները վերացնելու նպատակով, թե՛ ոչ: Դիմողները նաև բողոքել են, որ քննությամբ չի բացահայտվել, թե ով է եղել 8 77 79 89 60 հեռախոսահամարի տերը, որի հետ չորս դատապարտյալները և Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբից որոշ աշխատակիցներ պարբերաբար խոսել են այդ երեկոյի ընթացքում: Հատկանշական է, որ այդ համարը հավաքել է Գ.Ա.-ն՝ գիշերվա ժամը 2.12-ին, այն է՝ Սանդրո Գիրգվիլանիի և Լ.Բ.-ի առևանգումից քիչ հետո:

234. Դիմողները Դատարանի ուշադրություն են հրավիրել նաև այն փաստի վրա, որ ստախոսները չեն հաստատել, որ եղել է որևէ վեճ իրենց որդու և Գ.Ա.-ի միջև սրճարանի մուտքի մոտ: Ավելին, քանի որ հաստատվել է, որ Օ.Մ.-ն զննացել է սրճարանից Սանդրոյի հետ միաժամանակ, ուստի նա տեսած կլիներ որևէ միջադեպ: Բացատրությունը, թե Օ.Մ.-ն զննացել է սրճարանից նախարարի կնոջ համար ծխախոտ զննելու համար, նույնպես համոզիչ չէ, քանի որ երեկոյթի սկզբում Նախարարի կինն ունեցել է երկու տուփ ծխախոտ, և երկու ժամում հազիվ թե հնարավոր լիներ այդ երկու տուփ ծխախոտը վերջացնել:

235. Դիմողները կրկնել են իրենց բողոքները, որ չորս դատապարտյալները տեղավորվել են նույն բանտախցում տասնհինգ օր շարունակ՝ նախնական քննության ընթացքում, և այդ ապօրինի միջոցը թույլ է տվել նրանց համաձայնեցնել իրենց սուտ պատմությունները: Ավելին, բանտի տնօրինության կողմից նրանց համար ապահովված բացառիկ հարմարավետությունը նույնպես կարող է մեկնաբանվել որպես նրանց ճշմարտությունը պատմելուց հետ պահելու միջոց:

236. Դիմողները նաև բողոքել են, որ Օ.Մ.-ի նկատմամբ չի իրականացվել քրեական հետապնդում, չնայած որ նա մի քանի անգամ Լ.Բ.-ի կողմից ճանաչվել է որպես հանցագործներից մեկը: Իշխանությունները հրաժարվել են հետևելու քննության երկրորդ ուղղությանը, համաձայն որի՝ Գ.Ա.-ն չի ունեցել որևէ անձնական վեճ դիմողների որդու հետ, սակայն Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբից ինչ-որ մեկը կանչել է Սանդրո Գիրգվիլանիին, որպեսզի պատժի Գ.Գ.-ին վիրավորելու համար: Դիմողները բողոքել են, որ քննչական մարմինները չեն տվել որևէ գնահատական այդ խիստ լուրջ հայտարարություններին:

237. Մտահոգության մեկ այլ լուրջ պատճառ էր այն փաստը, որ դիմողները քրեական գործի քննության ոչ մի փուլում չեն կարողացել ծանոթանալ տասնչորս ապացույցներին: Այդ բացթողումը ոչ միայն ապօրինի է (տես Քրեական դատավարության օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի (j) կետը, 439-րդ

հողվածի 4-րդ կետը, 440-րդ հողվածը և 485-րդ հողվածի 2-րդ կետը), այլև զրկել են նրանց հայտնաբերելու և մատնանշելու տարբեր քննչական միջոցների ձայնագրությունների և գրավոր արձանագրությունների միջև հակասությունները: Ավելին, առկա են հստակ ցուցումներ առ այն, որ գործի քննությունն իրականացնող քննիչները ոչնչացրել են ապացույցների կարևոր հատվածները: Օրինակ, քանի որ հայտնի չէր, որ քննիչները ստացել են 2006 թվականի հունվարի 31-ին Ա.Գ.-ի և Մ.Բ.-ի ստացած և նրանց կողմից արված բոլոր հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները 2006 թվականի հունվարի 10-31-ը, որպիսի տեղեկությունը երբևէ չի ներառվել քրեական գործի նյութերում: Այդուհանդերձ, այդ տեղեկություններն ստանալու իրավունքը շատ կարևոր էր դիմողների համար, քանի որ այն կարող էր կասկածի տակ դնել քննության վարկածը կատարված հանցագործության մեջ այդ երկու անձանց ունեցած դերակատարության վերաբերյալ:

238. Ի պատասխան Կառավարության փաստարկի, դիմողները հայտնել են, որ հետապնդման իրավասու մարմինները քննություն իրականացնելիս չեն ապահովել փոխհատուցում քաղաքացիական կողմի համար՝ դատավարական իրավունքներն իրականացնելիս: Նախևառաջ, ոչինչ երբևէ չէր կարող վերականգնել քննության ընթացքում դիմողների կողմից գործի նյութերին չժամոթանալու բացթողումը, որի արդյունքում նրանք բացարձակապես տեղյակ չէին գործի ընթացքին և պատրաստ չէին դատական քննությանը: Նույնիսկ դատական քննության փուլում ներպետական դատարանները նրանց չեն տրամադրել բավարար ժամանակ և հնարավորություններ գործի նյութերին լիովին ժամոթանալու համար: Ավելին, պարզ է, որ դատախազության մարմինները երբևէ չեն եղել դիմողների կողմից, քանի որ չեն բավարարել նրանց բազմաթիվ միջնորդություններից որևէ մեկը՝ կապված լրացուցիչ ապացույցներ հավաքելու և իրենց տարբեր քննչական միջոցառումներին մասնակցելուն թույլ չտալու հետ: Հակառակը, գործի համապատասխան հանգամանքները հստակ ցույց են տվել, որ դատախազությունը կազմել էր միասնական ճակատ դատապարտյալների հետ մեկտեղ՝ ընդդեմ քաղաքացիական կողմի:

239. Դիմողները նաև բողոքել են, որ իրենց որդու սպանությունը պետք է ներպետական դատարանների կողմից որակվեր որպես դիտավորյալ սպանություն (Քրեական օրենսգրքի 109-րդ հոդված), այլ ոչ թե մարմնական վնասվածքներ, որոնք առաջացրել են մահ: Սանդրո Գիրգվիլիանիին հասցված վնասվածքների բնույթը հստակ ցույց է տվել, որ հանցագործները նպատակ են հետապնդել սպանելու տուժողին՝ հարվածելով նրան դանակով: Սպանելու մտադրությունն ակնհայտ է նաև այն փաստից, որ հանցագործներից մեկը տուժողներին սպառնացել է զենքով, և նույնիսկ կրակել է: Դիմողները նաև հայտնել են, առանց հետագա բացատրությունների, որ Քրեական օրենսգրքի՝ 2006 թվականի ապրիլի 28-ի փոփոխությունները նպատակ են ունեցել մեղմացնելու չորս դատապարտյալների պատասխանատվությունը: Այս նրանք առարկել են, որ դատապարտյալների նկատմամբ նշանակված պատիժներն ակնհայտորեն համապատասխան են հանցագործության ծանրությանը: Նկատելով, որ դատապարտյալները զրկվել են հետագայում պետական պաշտոններ զբաղեցնելու իրավունքից՝ որպես լրացուցիչ պատիժ, դիմողները հայտնել են, որ դա չի բացառում, որ հանցագործները մեկ օր կրկին կստանան պետական պաշտոններ:

240. Վերջապես, մատնանշելով քրեական գործի նյութերում առկա մի շարք հատորներում տարբեր այլ փաստաթղթեր և ներկայացնելով առաջին ատյանի դատարանում գործի քննության տեսագրությունը՝ դիմողները բողոքել են քննության այլ անհամապատասխանությունների կապակցությամբ և կրկնել են, որ դատաքննությունը տարվել է անարդար ճանապարհով:

(c) Դատարանի գնահատականը

i. Ընդհանուր սկզբունքներ

241. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածը Պետության վրա պարտավորություն է դնում պաշտպանել կյանքի իրավունքը՝ ապահովելով քրեական իրավունքի արդյունավետ դրույթների առկայությունը՝ կանխելու համար կյանքի դեմ ուղղված հանցագործությունները՝ հիմնվելով այդ դրույթների խախտման համար կանխարգելիչ, վերացնող և պատժիչ մեխանիզմների վրա: Այն նաև պահանջում է, որպեսզի իրականացվի արդյունավետ պաշտոնական քննություն, երբ տեղի է ունենում սպանություն: Նման քննություն իրականացնելու պարտականությունն առաջ է գալիս սպանության և այլ կասկածելի մահվան դեպքերի հետևանքով, երբ հանցագործներն անհատներ են կամ պետական մարմիններ կամ անհայտ են (տես՝ Անգելովան և Ալին ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 55523/00, կետ 92, ՄԻԵԴ 2007-IX և Րանցլեն ընդդեմ Կիպրոսի և Ռուսաստանի, թիվ 25965/04, կետ 232, ՄԻԵԴ 2010-... (extracts)) :

242. Քննությունը պետք է լինի արդյունավետ այն իմաստով, որ այն կարողանա հանգեցնել որոշակի փաստերի հաստատմանը և պատասխանատուների բացահայտմանն ու պատժին: Իշխանությունները պետք է ձեռնարկեն իրենց հասու պատշաճ քայլեր՝ դեպքին առնչվող անհրաժեշտ բոլոր ապացույցները ձեռք բերելու համար: Քննության վերաբերյալ եզրակացությունները պետք է հիմնված լինեն համապատասխան տարրերի պատշաճ, օբյեկտիվ և անկողմնակալ հետազոտությունների վրա: Ավելին, Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի պահանջները գերակայում են պաշտոնական քննության ժամանակ, երբ դրանք կիրառվում են ներպետական դատարաններում՝ քննություն իրականացնելիս: քննությունները, ընդհանուր առմամբ, ներառյալ դատական քննության փուլը, պետք է բավարարեն օրենքով նախատեսված կյանքի իրավունքը պաշտպանելու պոզիտիվ պարտականության պահանջներին: Չնայած ոչ բոլոր քրեական հետապնդումների համար է սահմանված բացարձակ պարտականություն՝ հանգեցնելու դատապարտման կամ որոշակի ազատազրկման, քննության ցանկացած բացթողում, որը կասկածի տակ է դնում գործի հանգամանքների հաստատման և պատասխանատուների բացահայտման հնարավորությունը, չի համապատասխանում արդյունավետության պահանջին: Ներպետական դատարանները չպետք է որևէ պարագայում թույլ տան, որպեսզի կյանքի համար վտանգավոր հանցագործությունները մնան անպատիժ (տես՝ *Մոխսեն ընդդեմ Լեհաստանի*, թիվ 11818/02, իկետ 53, 2009թ. մարտի 24 և Իսաբ Բայրամն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 75535/01, կետ 47, 2009թ. մայիսի 26):

243. Որպեսզի քննությունը լինի արդյունավետ, քննությունն իրականացնող և դրա համար պատասխանատու անձինք պետք է լինեն անկախ և անկողմնակալ թե օրենքով և թե գործնականում: Դա նշանակում է ոչ միայն դեպքերի հետ կապ ունեցողների հետ աստիճանակարգային և ինստիտուցիոնալ կապի բացակայություն, այլ նաև՝ գործնական անկախություն: 2-րդ հոդվածի ներքո պահանջվող արդյունավետ քննությունը նպատակ է հետապնդում ապահովել հասարակության վստահությունն իշխանությունների նկատմամբ՝ վերջիններիս կողմից օրենքի պահպանման հարցում, կանխելու համար ապօրինի գործողությունների նկատմամբ հանդուրժողականության և համագործակցության դրսևորումներն այն գործերով, որոնցում ներգրավված են պետական մարմիններ կամ պաշտոնյաներ՝ ապահովելու համար նրանց պատասխանատվությունն իրենց պատասխանատվությամբ կատարված սպանությունների համար: Բոլոր դեպքերում տուժողի իրավահաջորդը պետք է ներգրավված լինի այդ ընթացակարգերի իրականացմանը, որոնք երաշխավորում են նրանց օրինական շահերի ապահովումը (տես՝ Ռամսահայն և այլոք ընդդեմ Նիդեռլանդների [GC], թիվ 52391/99, կետեր 321-332, ՄԻԵԴ 2007-..., Խայնդրավան և Չամաշվիլին ընդդեմ Վրաստանի, թիվ 18183/05, կետեր 59-61, 2010թ. հունիսի 8, ԹԱսին Աքարն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 26307/95, կետեր 222-225, ՄԻԵԴ 2004-III և Գյուլն ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հուլիսի 27, կետ 82, Վժիռների և Որոշումների ժողովածու 1998-IV):

ii. Այս դրույթների կիրառումը տվյալ գործով

244. Անվիճելի է, որ դիմողների որդու մահվան առթիվ քննություն իսկապես իրականացվել է: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով տվյալ գործի հանգամանքները՝ Դատարանն ունի լուրջ մտահոգություններ այդ քննության լրիվության և արդյունավետության առնչությամբ, որոնք Կառավարությունը չի կարողացել փարատել ոչ իր գրավոր դիտարկումներում, ոչ էլ բանավոր ելույթներում:

Ներքին գործերի նախարարության կողմից կատարված քննության մասի վերաբերյալ

245. Դատարանը նկատում է, որ Ներքին գործերի նախարարության կողմից կատարված առաջին քննչական քայլերը 2006 թվականի հունվարի 28-ին Սանդրո Գիրզվիանիի դին հայտնաբերելուց հետո, հաստատել են հետևյալ երկու փաստերը. այն, որ հանգուցյալի և Լ.Բ.-ի ներկայությունը «Չարդին» սրճարանում համընկել է Ներքին գործերի նախարարի կնոջ ընկերների խմբի ներկայության հետ, որը բաղկացած էր նույն Նախարարության ավագ պաշտոնյաներից, և որ այդ սրճարանից դուրս գալուց երկու տուժողների վրա որպես ոստիկաններ հարձակվել են իրենց անծանոթ անձինք (տես վերը՝ Լ.Բ.-ի և սրճարանի անձնակազմի կողմից քննիչին 2006 թվականի հունվարի 28-ին, 29-ին և 30-ին տրված ցուցմունքները՝ կետեր 24-30, 33 և 35): Ավելին, ինչպես բացահայտվել է Թ.Մ.-ի՝ Սանդրո Գիրզվիանիի ընկերուհու առաջին ցուցմունքներից, ով եղել է ուղղակի կապող օղակը նրա և Ներքին գործերի նախարարի կնոջ՝ սրճարանում գտնվող ընկերների խմբի միջև, ինչպես նաև մինչև 2006 թվականի հունվարի 31-ը տարբեր ժամանակներ Գ.Ա.-ի կողմից կատարված և նրա ստացած հեռախոսազանգերի

նկատմամբ քննիչի հանկարծակի հետաքրքրվածությամբ քննիչն արդեն իմացել է դիմողների որդու և վերը նշված խմբի միջև առկա կապի մասին, և ունեցել է հստակ հիմքեր կասկածելու Գ.Ա.-ին՝ Սահմանադրական անվտանգության բաժնի պետի առաջին տեղակալին (տես վերը՝ կետեր 40 և 41): Վերջապես, ինչպես նշել են դիմողները, որը չի հերքվել Կառավարության կողմից, հունվարի 31-ին և փետրվարի 1-ին քննիչը նաև առգրավել է հեռախոսահամարների ձայնագրությունները, որոնք օգտագործվել են Ա.Գ.-ի և Մ.Բ.-ի կողմից, որպիսի փաստն ապացուցում է, որ քննիչն արդեն իսկ ունեցել է որոշակի կասկածներ այդ ժամանակ իրավապահ մարմինների երկու աշխատակիցների նկատմամբ (տես վերը՝ կետեր 185 և 223):

246. Այդուհանդերձ, բացի այդ հանգամանքներից, որոնք վերաբերում են Ներքին գործերի նախարարության ներկայացուցիչներին քննության սկզբնական փուլից, այդ նույն մարմինն զբաղվել է քննությամբ բավականին երկար ժամանակ՝ մինչև 2006 թվականի մարտի 5-ը (տես վերը՝ կետ 49): Այդ ընթացքում նախարարությունը ձեռնարկել է մի շարք կարևոր քննչական գործողություններ, ինչպիսիք են համապատասխան վկաների հարցաքննությունը, հեռախոսահամարների մասին տեղեկություններ հավաքելը, որոնք գործել են այդ ժամանակ թբիլիսիի համապատասխան անտենաներով, ներառյալ, ինչպես նշվել է վերը՝ նախարարության պաշտոնյաների հեռախոսահամարները, թբիլիսի-Կոջորի ճանապարհին տեղակայված հսկող տեսախցիկների տեսաձայնագրությունները, որոնց մի մասը հետագայում դարձել է առանցքային Օ.Ս.-ի՝ հանցագործության հետ կապ ունենալու հանգամանքն ստուգելու համար և այլնի հետ (տես վերը՝ կետեր 24-48):

247. Այդ ինստիտուցիոնալ կապը և նույնիսկ աստիճանակարգային ենթակայությունը Ներքին գործերի նախարարության ավագ աշխատակիցների և գործի քննությունն իրականացնող քննիչների միջև առավելագույնս կարևոր է, երբ գնահատվում է այն փաստը, որ Դ.Ա.-ի անմիջական վերադասը համապատասխանաբար եղել է Սանդրո Գիրգվիլիանիի մահվան առթիվ քննության համար պատասխանատու անձ: Շահերի նման բախման անհամապատասխանությունը, Դատարանի կարծիքով, հետագայում առավել սրվել է այն հանգամանքով պայմանավորված, որ գաղտնի է պահվել հանրությունից. Դ.Ա.-ի՝ գործի քննության հետ կապ ունեցող միակ ցուցումը եղել է նախարարության՝ 2006 թվականի փետրվարի 24-ի նամակի հետևանք, որն այդ ժամանակ իրենից ներկայացնում էր դասակարգված ներքին փաստաթուղթ (տես վերը՝ կետեր 10 և 50-52):

248. Ապա այդ նշումը հաստատում է, որ առնվազն 2006 թվականի փետրվարի 2-ին Դ.Ա.-ն արդեն գիտեր իր կոլեգաների՝ հանցագործության մեջ ներգրավված լինելու հնարավորության մասին, սակայն նա դեռ չէր չէր դադարում զբաղվել գործով: Ավելին, նույնիսկ Դ.Ա.-ի ցուցմունքների վրա հիմնվելու դեպքում Դատարանը կաշկանդված է այն փաստով, որ նույնիսկ Ներքին գործերի նախարարը, իմանալով իր ստորադասների և իր կնոջ՝ հանցագործության մեջ հնարավոր ներգրավված լինելու փաստի մասին, անմիջապես չի հանել գործը նախարարության իրավասությունից, ինչը կլիներ միակ պրոֆեսիոնալ և խելամիտ որոշումը տվյալ պարագայում, այլ ընդհակառակը՝ հանձնարարել է Դ.Ա.-ին շարունակել քննությունը (տես վերը՝ կետ 116-ը):

249. Վերը բշվածի լույսի ներքո Դատարանը գտնում է, որ Ներքին գործերի նախարարության կողմից 2006 թվականի հունվարի 26-ից մարտի 5-ը կատարված քննությունը, որի ընթացքում հավաքվել են ամենակարևոր ապացույցները, ակնհայտորեն չի եղել անկախ և անկողմնակալ, որպիսի դատավարական թերացումները խոչընդոտել են քննության ընթացքին (տես՝ Քուլեվին ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 1108/02, կետեր and 212, 2009թ. նոյեմբերի 5):

Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության կողմից կատարված քննության մասի առթիվ

250. Դառնալով Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության կողմից կատարված քննությանն առնչվող հանգամանքներին՝ Դատարանը գտնում է, որ ամենալուրջ բացթողումներից մեկը եղել է այն, որ իշխանությունները համառորեն թույլ չեն տվել դիմողներին մասնակցել կարևոր քննչական միջոցի կատարմանը՝ չնայած նրանց ակտիվ փորձերին: Ցավոք ներպետական օրենքի և պրակտիկայի ներքո (տես՝ ՔԴՕ 69(j) հոդվածը), դիմողը չի կարողացել ծանոթանալ տվյալ գործի նյութերին քննության ընթացքում: Դատարանը ցավում է, որ դատախազության մարմինները նույնիսկ չեն տեղեկացրել դիմողներին այն հետևությունների մասին, որոնց հանգել են նրանց բացակայությամբ կատարված քննության ընթացքում (տես վերը՝ կետ 94-97, 137 և 138): Արդյունքում, դիմողները բացարձակ տեղյակ չեն եղել քննության ընթացքի մասին, ինչը լիովին զրկել է նրանց իրենց օրինական դատավարական շահերը պաշտպանելու

հնարավորությունից (տես՝ Սլիմանին ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 57671/00, կետեր 44 և 46-48, ՄԻԵԴ 2004-IX (extracts), Օրհանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ. 25656/94, կետ 346, 2002թ. հունիսի 18, Բեքերն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 27866/03, կետ 49, 2009թ. մարտի 24 և վերը նշված Գյուլեչի գործը կետ 82):

251. Նաև Դատարանը նկատում է, որ երկրորդ քաղաքացիական կողմը՝ Լ.Բ.-ն և չի կարողացել արդյունավետորեն մասնակցել քննչական միջոցներին, քանի որ բացի պրոֆեսիոնալ փաստաբան չունենալուց, նա նույնպես չի ծանոթացել գործի նյութերին քննության ընթացքում: Այդուհանդերձ, լինելով հանցագործության միակ կենդանի ակնմատեսը, Լ.Բ.-ն եղել է անհերքելիորեն կարևորագույն տեղեկության աղբյուր, և դատարանը գտնում է, որ համապատասխան ներպետական իշխանությունները համապատասխանաբար պարտավոր են եղել ձեռնարկելու ակտիվ քայլեր ապահովելու համար բոլոր անհրաժեշտ միջոցները՝ նրա բոլոր դատավարական իրավունքների արդյունավետ իրականացման համար:

252. Քննության ընթացքում Լ.Բ.-ի խոցելի դրության ակնհայտ օրինակ է հետևյալ դրվագը: Այդ ժամանակ անտեղյակ լինելով գործի նյութերում առկա ապացույցներից, որոնք պարունակել են կասկածյալ Գ.Ա.-ի թեորիան, համաձայն որի իր ընդհարումը Սանդրո Գիրզվլիանիի հետ սկսվել է Չարդին սրճարանի մուտքի մոտ, Լ.Բ.-ն ակնհայտորեն չի իմացել, թե որքան կարևոր է եղել հստակ հիշել, արդյոք ինքը սրճարանի դռնով անցել է Սանդրո Գիրզվլիանիի և հետ, և արդյոք, ինքը տեսել է, թե ինչպես իր ընկերն ընդհարվել է որևէ մեկի հետ դուրս գալու պահին: Յետևաբար Լ.Բ.-ն լիովին անպատրաստ է եղել այդ առթիվ դատախազի համառ, սակայն ոչ հստակ հարցադրումներին պատասխանելիս: Իսկապես Դատարանը նկատում է, որ միայն դատական քննության փուլում է, որ Լ.Բ.-ն ծանոթացել է գործի նյութերին, երբ նա վերջապես հասկացել է, թե ինչու դատախազը համառորեն պնդել է այն հիպոթեզը, որ ինքը և Սանդրո Գիրզվլիանիի հնարավոր է, որ դուրս են եկել սրճարանից առանձին (տես վերը՝ կետ 65, 71, 86-87 և 165):

253. Դատարանը չի կարող ստուգել այլ դրվագները, որոնցում Թբիլիսիի քաղաքային դատախազությունն իրականացրել է քննչական միջոցները լիովին խաբուսիկ եղանակով: Օրինակ, ինչպես բացահայտվել է 2006 թվականի մարտի 8-ի ճանաչման տեսագրությունից, Լ.Բ.-ն ենթադրել է, որ Օ.Ս.-ն նման է հանցագործներից մեկին: Այդուհանդերձ, դատախազը չի գրառել այդ ենթադրությունը: Այս կրկին, 2006 թվականի մարտի 10-ի հարցաքննության ժամանակ Լ.Բ.-ն կրկնել է իր կասկածները Օ.Ս.-ի՝ հանցագործության մեջ ենթադրաբար ներգրավված լինելու առթիվ, սակայն այդ լուրջ հայտարարությանը պատասխանատվությամբ մոտենալու փոխարեն (տես՝ Բրիքենլեն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 32457/04, կետեր 70 and 75, 2007թ. նոյեմբերի 27), դատախազը ձևափոխել է այդ ցուցմունքը գրավոր արձանագրության մեջ այնպես, որ անտեսվել է այդ տեղեկության իրական բովանդակությունը և կարևորությունը (տես վերը՝ կետ 80): Նմանատիպ անհամապատասխանություն Չարդին սրճարանից Սանդրո Գիրզվլիանիի գնալու հանգամանքների առթիվ Լ.Բ.-ի կողմից հայտնած տեղեկությունների և դատախազության կողմից արձանագրված տեղեկությունների միջև առկա անհամապատասխանությունների նման երևույթ է առաջ եկել 2006 թվականի մարտի 6-ի նրա առաջին հարցաքննության ընթացքում: Դատախազը չի արձանագրել Լ.Բ.-ի հայտարարությունը, համաձայն որի նրա մի ընկեր նստել է իր հետ հենց այն պահին, երբ Սանդրո Գիրզվլիանին ունեցել է թեժ զրույց Թ.Ս.-ի հետ այդ նույն սեղանի շուրջ (տես վերը՝ կետ 63 և 65): Դատարանը գտնում է, որ դա իրենից ներկայացնում է դատախազի կողմից վկայի ցուցմունքների խեղաթյուրված գրավոր արձանագրում:

254. Դատարանը ցավում է, որ անտեսելով դիմողների անընդհատ միջնորդությունները, դատախազության մարմինները չեն բացահայտել և չեն հարցաքննել քննության շահերից ելնելով, այն անձանց, որոնց հետ չորս դատապարտյալները և Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբի անդամները կապ են ունեցել այդ երեկոյի ընթացքում: Նման միջոցապարտադիր էր, որպեսզի պարզվեր դիմողների այն հայտարարությունները, որ առկա են եղել ինչ-որ խնդիրներ ուղղակի հանցագործների և սրճարանում Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբի անդամների միջև: Դատարանը նկատում է, օրինակ, որ ինչպես պարզվել է գործի նյութերով, մեկ կոնկրետ հեռախոսահամար, այն է՝ 877798960, առավել հաճախ է հավաքվել այդ երեկոյի ընթացքում թե Գ.Ա.-ի կողմից, որը հանցագործներից մեկն է, և թե որճարանում ներա Ներքին գործերի նախարարության ավագ աշխատակիցների կողմից: Գ.Ա.-ն նույնիսկ ցուցմունք է տվել առ այն, որ այդ հեռախոսահամարը պատկանում է իրենց ընդհանուր ընկեր Մ.-ին: Այդ ցուցմունքը, իր հերթին, հակասել է հեռախոսային կազմակերպության կողմից տրված տեղեկությանը, համաձայն որի այդ հեռախոսահամարը պատկանել է ոմն Կ.Ն.-ի «Ֆակո» ՍՊԸ-ից: Բացի այդ ակնհայտ հակասություններից, ներպետական իշխանությունները ջանք չեն գործադրել պարզելու համար, թե իրականում ով է եղել այդ հեռախոսահամարի տերը, և չեն ապահովել նրա ներկայությունը, որպես վկայի, որպեսզի քննության յուրաքանչյուր մասնակից կարողանար պարզել, թե ինչ է այդ անձը քննարկել Չարդին սրճարանում գտնվող ներքին գործերի նախարարության ավագ

աշխատակիցների և Գ.Ա.-ի հետ այն ժամանակ, երբ վերջինս նախարարության իր կոլեգաների հետ միասին հանցագործություն է կատարել Սանդրո Գիրգվլիանիի և Մ.Բ.-ի նկատմամբ:

255. Ինչ վերաբերում է Կառավարության գնահատականին առ այն, որ քննչական մարմիններն իրոք հարցաքննել են բոլոր անձանց, որոնց հետ չորս հանցագործները հեռախոսային խոսակցություններ են ունեցել այդ ընթացքում, սակայն չեն որոշել ներառել այդ տեղեկությունը գործի նյութերի մեջ, Դատարանը գտնում է, որ եթե դա այդպես է, ապա այդ տեղեկությունն առավել կվատթարացնի դերությունը: Իրոք, կառավարության դիրքորոշումը հաստատում է դիմողների բողոքը, որն իրենք փորձել են հաստատել ներպետական մակարդակով, կապված այն հանգամանքի հետ, որ քննիչները թաքցրել են կարևոր ապացույցները (տես վերը՝ կետ 186 և 224): Դատարանը գտնում է, որ այն անձանց բացահայտումը, որոնց հետ չորս դատապարտյալները հեռախոսային խոսակցություններ են ունեցել այդ ընթացքում, լիովին համապատասխանում է գործի պատշաճ և օբյեկտիվ քննությանը: Ինչ վերաբերում է այդ անձանց անձնական կյանքի անձեռնմխելիությանը, բացի այդ մանրամասն և երկիմաստ փաստարկի առթիվ դժվարություններ ունենալուց, Դատարանը պարզապես կնկատեր, որ դատախազության մարմինը կարող էր դիմողներին և ներպետական դատարաններին թույլ տված լինել, որպեսզի այդ անձինք հարցաքննվեին առնվազն որպես անանուն վկաներ (Կորնեվն և Կարպենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 17444/04, կետ 56, 2010թ. հոկտեմբերի 21):

256. Դատարանն ապա նկատում է դատաձագության մարմնի կողմից Սանդրո Գիրգվլիանիի մարմնի տարբեր մասերին հասցված վնասվածքների առաջացման հանգամանքները չբացատրելը, մասնավորապես՝ այն վնասվածքների, որոնք առաջացել են նրա կոկորդի վրա: Այդպիսով, քանի որ դատական բժիշկը հաստատել է, որ վնասվածքներից շատերը, ներառյալ կոկորդին հասցված ճակատագրական վնասվածքը, հասցվել են սուր ծայր և բռնակ ունեցող առարկայով, հավանաբար՝ դանակով, դատախազության մարմինը ջանք չի գործադրել գործի հատուկ փաստերի համատեքստում քննելու և բացատրելու, թե հստակ ինչպես և ինչպիսի սուր զենքով և չորս մեղադրյալներից ում կողմից են հասցվել այդ վնասվածքները (տես՝ Վաչկովին ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 2747/02, կետ 91, 2010թ. հուլիսի 8): Դատարանը կասկած չունի, որ այդ կարևորագույն հանգամանքի բացահայտումը կարող էր, *inter alia*, խթան հանդիսանալ հանցագործության պատշաճ որակման համար (տես վերը՝ կետ 271 և 272): Փոխարենը, չնայած զգուշություն պահանջող լուրջ հանգամանքներին, դատախազության մարմինները պարզապես ընդունել են մեղադրյալների բացատրություններն առ այն, որ իրենք չեն օգտագործել որևէ սուր զենք, և որ Սանդրո Գիրգվլիանին կարող էր ստացած լինել այդ վնասվածքները «մետաղյալ լարերով» կամ «եժեվիկայի թուփերում», որպիսի հայտարարությունն ուղղակիորեն հակասում է պրոֆեսիոնալ պետական փորձագետների եզրակացությանը, կապված վնասվածքների առաջացման պատճառների հետ (տես՝ Վելիկովան ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 41488/98, կետ 73, ՄԻԵԴ, 2000-VI):

257. Դատարանը նաև անհանգստացած է այն առումով, որ դատախազության մարմինները և Բանտի տնօրինությունը, որը ղեկավարվել է Գ.Ա.-ի եղբոր կողմից (տես վերը՝ կետ 127-129), չեն ապահովել, որպեսզի չորս մեղադրյալները պահվեն առանձին բանտախցերում, ինչը հստակորեն պահանջվել է այդ ժամանակ գործող ազատագրկման պայմանների մասին օրենքով: Անկախ այն բանից, արդյոք, այդ փաստը թույլ է տվել մեղադրյալներին համաձայնեցնել իրենց ցուցմունքները, Դատարանն ընդգծում է այն փաստի կարևորությունը, որ օրենքի նման ակնհայտ խախտումը հազիվ թե դրական ազդեցություն ունենար քննության նկատմամբ դիմողների և հանրության ունեցած վստահության վրա:

258. Բոլոր վերը նշված դիտարկումները բավարար են, որպեսզի Դատարանը եզրակացնի, նույնիսկ առանց համապատասխան հանգամանքներ պարզելու, որ Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության կողմից կատարված քննության մասն ակնհայտորեն չի եղել պատշաճ, օբյեկտիվ, և ամենակարևորը՝ պարզ: Ավելին, դիմողներին և երկրորդ քաղաքացիական կողմից թույլ չտալով ծանոթանալ գործի նյութերին կամ՝ առնվազն պարբերաբար տեղեկացվել քննության ընթացքի վերաբերյալ, մի շարք այլ կոնկրետ լուրջ բացթողումների հետ միասին, թույլ չեն տվել, որպեսզի դատախազության մարմինն իրականացնի իրավահաջորդի շահերը երաշխավորելու իր պարտականությունը և ապահովելու, որպեսզի քննությունն ունենա հասարակական վստահության պահանջվող մակարդակը (տես վերը՝ Մեդովայի գործը, կետ 109):

Դատական քննության վերաբերյալ

259. Դատարանը գտնում է, որ դատական քննության գլխավոր թերությունը եղել է այն, որ ներպետական դատարանները մշտապես մերժել են տրամադրել դիմողներին բավարար ժամանակ և

հնարավորություններ գործի նյութերին ծանոթանալու, և դրանք հետազոտելու համար՝ այդպիսով զրկելով նրանց իրենց դիրքորոշումը հստակեցնելու և դատաքննությանն արդյունավետորեն մասնակցելու հնարավորությունից: Իրոք, զարմանալի է, որ նման բարդ գործերով առաջին ատյանում դատաքննությունը տևել է ընդամենը 9 օր (տես վերը՝ կետ 146 և 171), որոնց ընթացքում հազիվ թե հնարավոր լիներ թե քաղաքացիական կողմերի, և թե նույնիսկ դատավորների համար գործի մեծածավալ նյութերը հետազոտելու համար: Շատ մտահոգող է այն փաստը, որ դիմողները չեն կարողացել հետազոտել տասնչորս ապացույց, որոնք կազմում էին գործի կորիզը, չեն կարողացել հետազոտել դրանք սկզբնական վիճակում հրապարակային և անկողմնակալ դատաքննության ընթացքում: Հանգամանքը, որ առավել կարևոր է ուղղակիորեն գնահատել վիդեոնյութերը, քան դրանց գրավոր արձանագրումը, առավել ծանրակշիռ է դառնում, հաշվի առնելով դատախազության մարմինները հակվածությամբ խեղաթյուրելու համապատասխան գրավոր նյութերում առկա փաստերը, ինչպես նշվել է վերը Դատարանի կողմից (տես վերը՝ կետ 252 և 253):

260. Որոշելով, որ մեղադրյալները, համաձայն ՔԴՕ 76-ր հոդվածի 3-րդ կետի, ունեցել են անսահմանափակ հնարավորություն հետազոտելու գործի նյութերը գործի մինչդատական քննության փուլում, դիմողները, որպես քաղաքացիական կողմ, հայտնվել են լիովին անշահավետ դրության մեջ դատական քննության փուլում: Այդուհանդերձ, Դատարանը կրկնում է, որ դեպքերի նորմալ զարգացման դեպքում քրեկան գործի քննությունը անկախ և անկողմնակալ դատավորի կողմից կարող է համարվել քրեական գործով պատասխանատվության սահմանման գործընթացում արդյունավետ և ամուր երաշխիք (տես վերը՝ Բրեքնելի գործը, կետեր 65 և 66): Դատարանը, կիսելով դիմողների փաստարկները, նկատում է, որ տվյալ գործի հատուկ հանգամանքներում դատախազության մարմինների դատավարական իրավունքները չէին կարող կոմպենսացվել քաղաքացիական կողմի իրավունքների բացակայությամբ, քանի որ այդ մարմինը, ինչպես նշվել է վերը, ակնհայտորեն չի իրականացրել պարզ քննություն և չի ապահովել դիմողների շահերը:

261. Ավելին, վերը նշված տասնչորս ապացույցները հետազոտելու հնարավորության բացակայությամբ բացի, ներպետական դատարանները նաև անտեսել են դիմողների մի շարք միջնորդությունները, կապված լրացուցիչ ապացույցներ հավաքելու հետ, որը նպատակ է հետապնդել բացահայտելու ճշմարտությունը: Օրինակ, չնայած նման տեղեկությունն անհրաժեշտ էր չորս հանցագործների և Չարդին սրճարանում Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբից որոշ անձանց միջև առկա կապը, ներպետական դատարանները հրաժարվել են պատշաճ կերպով հետազոտել բոլոր հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, որոնք կատարվել են և ստացվել այդ երեկո վերը նշված անձանց կողմից: Ցավալի է նաև այն, որ դատարաններն անտեսել են դիմողների հայտարարություններն առ այն, որ Ներքին գործերի նախարարության և Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության քննչական մարմինները ոչնչացրել են և կամ թաքցրել ապացույցները, քանի որ նրանք ներկայացրել են քրեական գործի նյութերում միայն հեռախոսազանգերի ձայնագրությունների ընտրված մասը, որոնք կատարվել են և ստացվել հանցագործների կողմից, չնայած որ նրանք իրականում ունեցել են համապատասխան տեղեկություններ հեռախոսային կազմակերպությունների կողմից (տես նաև՝ դատարանի հետևությունները կետ 254-ում): Դատարանը կրկին հաստատում է այս առթիվ, որ որպեսզի մահվան առթիվ քննությունը լինի արդյունավետ, ներպետական մարմինները պետք է միջոցներ ձեռնարկեն, որոնք անհրաժեշտ կլինեն ապահովելու բոլոր անհրաժեշտ ապացույցները (տես, օրինակ՝ Ռանցելի գործը, կետ 241):

262. Դատարանը հատկապես մտահոգված է այն փաստով, որ երբ Լ.Բ.-ն իր նախկին մինչդատական ցուցմունքները կրկնել է դատաքննության ընթացքում այս ժամանակ հատկապես հստակ ձևով և թե դատախազության և թե դատական մարմինների համար, կապված այն բանի հետ, որ Օ.Մ.-ն եղել է չորրորդ հանցագործը, որը հատուկ դաժանությամբ հարձակվել է իր և սանդրոյի վրա, այդ մարմինները, ի հակառակն, իրենց աշխուրջ լինելու պարտականության, նախընտրել են փակել աչքերը այդ լուրջ և ճշմարտաման մեղադրանքների վրա: Իշխանությունները մնացել են անբացատրելիորեն պասիվ նույնիսկ այն բանից հետո, երբ դիմողները պատճառաբանված միջոցնորդություն են ներկայացրել քրեկան գործ հարուցել Օ.Մ.-ի նկատմամբ՝ Լ.Բ.-ի՝ ուղղակի վկայի մեղադրական ցուցմունքների հիման վրա (տես վերը՝ կետ 200): Դատարանի կարծիքով Օ.Մ.-ի նկատմամբ քրեական գործ հարուցելը, ով ներկա էր սրճարանում Ներքին գործերի նախարարի կնոջ ծնբում, անհրաժեշտ էր դիմողների հայտարարությունները հստակ ստուգելու համար (տես՝ *mutatis mutandis*, Բրեքնելի գործը, կետեր 70-71, Կոլեվինի գործը կետ 201 և Սլիմանի գործը կետ 29):

263. Դատարանը նկատում է, որ առկա են եղել կասկածելի հանգամանքներ, որոնք եթե պատշաճ կերպով նկատվեին և գնահատվեին ներպետական դատարանների կողմից, դրանք կկարողանային

լրացուցիչ պարզաբանել դիմողների՝ հանցակցության առթիվ վերը նշված հայտարարությունը: Հատկապես, չնայած որ Գ.Ա.-ն հայտարարել էր մինչդեռատական քննության ընթացքում, թե Օկրոկանայի գերեզմանոցից հանցագործությունը կատարելուց հետո վերադառնալու ճանապարհին ինքը զանգեր է ստացել Գ.Դ.-ից, որը հարցրել է, արդյոք ինքը միանալու է երեկոյթին սրճարանում, վերջինս դատաքննության ընթացքում հարցաքննվելիս կասկածելիորեն հերքել է, թե ստացել է որևէ տեղեկություն Գ.Ա.-ի՝ խմբին այդ գիշեր միանալու առթիվ (տես վերը՝ կետ 74 և 155): Միևնույն ժամանակ, ինչպես բացահայտվել է հեռախոսային խոսակցությունների ձայնագրություններից, որոնք կազմում են քրեական գործի նյութերի մասը, Դատարանը նկատում է, որ Գ.Դ.-ն և Գ.Ա.-ն իրոք կապի մեջ են եղել այդ գիշեր ժամը 1.50, 1.56, 2.01 և 2.05: Այդպիսով Դատարանը գտնում է, որ խիստ ցավալի է, որ ներպետական իշխանությունները չեն բացատրել Գ.Ա.-ի Գ.Դ.-ի ցուցմունքների միջև առկա ակնհայտ հակասությունները և նրանց չհամապատասխանելը հեռախոսային խոսակցությունների ձայնագրությունների արդյունքում հաստատված փաստերին:

264. Հուշագրավ է, որ նույնիսկ Գ.Ա.-ի սեփական պատմությունը Սանդրո Գիրգվիլիանիի հետ ընդհարվելու պատճառների առթիվ ցույց են տվել, որ դիմողների որդին պետք է որ անշնորք վարված լիներ և ունենար ակնհայտ կոնֆլիկտներ զոնե Ներքին գործերի նախարարության որոշ աշխատակիցների հետ, և հատկապես՝ Գ.Դ.-ի հետ: Գ.Ա.-ն սսել է, որ ինքը լսել է, թե ինչպես Սանդրո Գիրգվիլիանին վիրավորել է Գ.Դ.-ի մորը և «ԿԳԲ-ականների մայրերին», որոնք նստած են եղել սրճարանում: Խելամիտ դիտարկողը Գ.Ա.-ի ցուցմունքներից հետևություն կաներ, որ Սանդրո Գիրգվիլիանին պետք է, որ ճաննաչեր այն մարդկանց, որոնք ինքը վիրավորանքներ է հասցրել: Մեկ այլ հանգամանք, որ հիյմնավորում է այն հիպոթեզը, որ պետք է, որ որոշ կապ և թաքնված թշնամություն լիներ դիմողների որդու և Գ.Դ.-ի միջև, հիմնավորվում է Թ.Մ.-ի հետ ունեցած ածանձնագրույցով, երբ Սանդրո Գիրգվիլիանին վիրավորական է արտահայտվել Ներքին գործերի նախարարության խոսնակի մասին անվանելով նրան «համասեռամուլ» (տես վերը՝ կետ 71, 101 և 158):

265. հետագայում ուսումնասիրելով հեռախոսազանգերի ձայնագրությունները, որոնք կազմում են քրեական գործի նյութերի մասը, Դատարանը նաև նկատել է, որ Սանդրո Գիրգվիլիանի նկատմամբ վատ վերաբերմունքը պետք է որ դրսևորված լիներ գիշերվա 2.12-2.54, քանի որ այդ ընթացքում Գ.Ա.-ն գտնվել է Օկրոկանայի գերեզմանոցի մոտակայքում: Այդ ձայնագրությունները հաստատում են, որ ինչ-որ մեկը կապնվել է Գ.Դ.-ի հետ Դ.Ա.-ի համարով գիշերվա 2.08, 2.17, 2.23 և 2.25: Այդպիսով, Դատարանը կաշկանդվում է այն փաստով, որ ոչ դատախազությունը ոչ էլ ներպետական դատարանները չեն փորձել պարզել, թե Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբից ով է՝ Դ.Ա.-ն, բջջային հեռախոսի տերը, թե գուցե Օ.Մ.-ն է (քանի որ Դ.Ա.-ի սին քարտը դրված է եղել վերջինիս բջջային հեռախոսի մեջ, տես վերը՝ կետ 114) զանգահարել Գ.Ա.-ին նման կասկածելի համառությամբ, 9,6 և 2 րոպե ինտերվալով հստակ այն ժամանակ, երբ վերջինս Նախարարության իր կոլեգաների հետ միասին առևանգել են Սանդրո Գիրգվիլիանիին և Լ.Բ.-ին և գտնվել է Օկրոկանայի ճանաօարհին կամ արդեն ծեծելիս է եղել տուժողների:

266. Դատարանը ցավում է, որ այս կարևորագույն հանգամանքների անտեսումից բացի, իշխանությունները աչք են փակել դիմողների՝ հանցակցության առթիվ արած հայտարարությունների վրա՝ կապված Ներքին գործերի նախարարի կնոջ խմբի որոշ անդամների և հանցագործության ուղղակի կատարողների մեջ: Նման թերացումը ներպետական իշխանությունների կողմից ընդդրուներ է Դատարանի համար, քանի որ քննությունն արդյունավետ լինելու համար իր հետևությունները պետք է միշտ հիմնվաշ լինեն համապատասխան տարրերի պատշաճ, օբյեկտիվ և անկողմնակալ հետազոտությունների վրա: Քննության ակնհայտ ուղղությանը չհետևելը կասկաշի տակ է դնում քննիչների կիողմից գործի հանգամանքների և մեղավոր անձանց բացահայտման կարողությունը (տես՝ Կոլեվիցի գործը, կետ 201 և Վելիկովայի գործը, կետ 82):

267. Վերը նշված դիտարկումների լույսի ներքո Դատարանը եզրակացնում է, որ դիմողները կամայականորեն զրկվել են դատական քննությանն արդյունավետորեն մասնակցելու իավրունքից, և որ այդ քննության կատարումը հաստատել է ներպետական իշխանությունների ակնհայտ խուսափելը 2006 թվականի հունվարի 28-ին Սանդրո Գիրգվիլիանիի առևանգման և սպանության հանգամանքների առթիվ ողջ ճշմարտության օբյեկտիվ և վերջնական բացահայտումից:

Դատապարտված անձանց պատժի համապատասխանության վերաբերյալ

268. Դատարանը հիշեցնում է, որ չնայած ինքը մեծապես հիմնվում է ազգային դատարանների որոշման վրա, կապված վատ վերաբերմունքի և սպանության գործերով սանկցիաների ընտրության հետ, այդուհանդերձ, նա որպես կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվախների՝ երկու ամենահիմնարար դրույթների

պաշտպանության պատասխանատու, պետք է վերանայի և միջամտի կատարված հանցագործության և նշանակված պատժի ակնհայտ անհամաչափության դեպքում: Հակառակ դեպքում Պետության արդյունավետ քննություն իրականացնելու պարտականությունը կիմաստազրկվի և վերը նշված դրույթներով նախատեսված իարվուները ոչ արդյունավետ կդառնան պրակտիկայում (տես՝ Նիկոլովան ընդդեմ Բուլղարիայի 7888/03, կետ 61, 2007թ. դեկտեմբերի 20, Ֆադիմեն և Թուրան Կարաբուլուբն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23872/04, կետ 46, 2010թ. մայիսի 27 և Օքալին ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 52067/99, կետեր 73-76, ՄԻԵԴ 2006-XII (extracts)): Տվյալ գործով Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտ է անդրադառնալ ոչ միայն պատիժների խստությանը, որոնք նշանակվել են ներպետական դատարանների կողմից, այլ անհ դրանց կատարման հանգամանքներին:

270. Դատարանը նկատում է, որ Ներքին գործերի նախարարության չորս աշխատակիցների նկատմամբ նշանակված պատիժների հարցը, ըստ էության, առնչվում է ներպետական դատարանների կողմից հանցագործությունների քրեական որակմանը: Ակնհայտ է, որ սովորաբար Դատարանի խնդիրը չէ ստուգել, արդյոք, պատիժը հստակորեն համապատասխանում է քրեական օրենքի դրույթներին կամ որոշել, պաշտոնատար անձանց անձնական պատասխանատվության աստիճանը: այդուհանդերձ, հաշվի առնելով կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածով սահմանված՝ պետական մարմինների ձեռքով կատարված սպանության գործերով խիստ ուշադրության իր պարտականությունը, անկախ այն բանից, արդյոք, այդ մարմինները գործել են իրենց ծառայողական պարտականությունները կատարելիս, թե՛ ոչ, Դատարանը չի կարող վերստուգել փաստը, որ քննչական մարմինները արդյունավետորեն չեն պատրաստել համապատասխան ապացուցողական հիմքը կամ որ ներպետական դատարանները ջանք չեն գործադրել պարզելու իրենց որոշումներում վերաբերմունքի հստակ բնույթը, որը հանգեցրել է մահվան (տես, օրինակ, Վելիկովայի գործը, կետ 73 և Օկալիի գործը, կետ 73):

271. Օրինակ, Դատարանը նկատում է, որ հերձման արձանագրությունը և այլ ապացույցներ ցույց են տվել, որ մինչ մահը վրա հասնելը սանդղոց Գիրգվիհանին մերկ է եղել գոտկատեղից վեր և ստացել է մի շարք վնասվածքներ իր մարմնի տարբեր մասերին՝ սուր, սրածայր, բռնակ ունեցող առարկայով, ենթադրաբար՝ դանակով: Դատախազությունը և դատական մարմինները գտել են, որ նրա մահը պատճառվել է չորս հանցագործների գործողությունների ադրյունքում: Այդ երկու հաստատված փաստերի միակ հնարավոր տրամաբանական հետևությունն այն է, որ հանցագործները նախևառաջ մերկացրել են Սանդղոց Գիրգվիհանին Օկրոկանայի գերեզմանոցում, ինչը ինքնին դիտավորյալ նվաստացնող վերաբերմունքի դրսևորում է, ապա խմբից առնվազն մեկը սկսել է դիտավորյալ հարվածել նրան չպարզված սուր զենքով:

272. Ավելի մոտ դիտարկելով այդ վնասվածքների բնույթը – մի քանիսն ունեն 4-15 սմ երկարություն ողջ մարմնով մեկ, ներառյալ՝ կոկորդին հասցված խորը վերքերը, որոնցից մեկն էլ եղել է մահացու՝ վնասելով կոկորդը (մանրամասների համար տես վերը՝ կետ 20-22) - Դատարանը պարզապես չի կարող չզգրակացնել, որ Սանդղոց Գիրգվիհանին ենթարկվել է հատկապես դաժան, կյանքի համար վտանգավոր, անմարդկային վերաբերմունքի: Ավելին, երբ հանցագործները զոհի մարմնի կոկորդի նման խոցելի հատվածում հասցրել են 12 անգամ հարվածներ, միակ հիմնավոր հետևությունն է, որ հանցագործները ակնհայտորեն նպատակ են ունեցել Սանդղոց Գիրգվիհանին զրկել կյանքից: Մեկ այլ տարր, որն ընդգծում է դիտավորյալ հարձակման կյանքի համար վտանգավոր բնույթը առնվազն հանցագործներից մեկի կողմից զենքով սպառնալը և դրա գործադրումը: Բոլոր այդ հանգամանքների լույսի ներքո Դատարանը ցավում է, որ հանցագործությունը որակելիս և 7-8 տարվա ազատազրկում նախատեսելիս բացակայել է պատժի համապատասխանության պահանջը և ներպետական դատարանները հաշվի չեն առել անհայտի ակնհայտ ծանրացնող հանգամանքներ, ինչպիսիք են զոհի նկատմամբ գործադրված վերաբերմունքի վնաստացնող և առանձնակի դաժան բնույթը:

273. Ցանկացած դեպքում, այնքան հանցագործների նկատմամբ նշանակված սկզբնական պատիժները չեն խնդրահարույց, որքան այդ պատիժների կիրառման ձևը: Դատարանը զարմացած է այն փաստով, որ 20058 թվականի նոյեմբերի 24-ին Վրաստանի նախագահը տեղին է համարել ներում շնորհել պետական պաշտոնյաներին, որոնք դատապարտվել էին նման սարսափելի հանցագործության համար՝ նվազեցնելով նրանց պատիժը կիսով չափ: Ապա, բանտի տնօրինությունը երաշխավորել է և ներպետական դատարաններն ազատ են արձակել դատապարտվածներին: Կառավարությունը նշել է հանցագործներին՝ հանրության ուշադրության ներքո պահելու անահրաժեշտությունը (տես վերը՝ կետ 229): Դատարանը նկատում է այդ առթիվ, որ վրացական հանրությունից սպասվում էր, որ այն կընդունի փաստը, որ 3 տարի 6 ամիս տևած ազատազրկումը (տես վերը՝ կետ 61 և 205) բավարար պատիժ է Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիների համար, որոնք այլասերաբար վատ վերաբերմունք են դրսևորել , ապա սպանել անմեղ մարդու:

274. Այդուհանդերձ, Դատարանը գտնում է, որ երբ պետական մարմինը, հատկապես՝ իրավապահ մարմնի աշխատակիցը, դատախապարտվում է կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածը խախտով հանցագործության համար, ներում չնորհելը դժվար թե կարող է համապատասխանել պատշաճ պատժի պահանջին (տես՝ *mutatis mutandis*, Օկալիի գործը, կետ 76 և Աբդուլսամեթ Յամանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 32446/96, կետ 55, 2004թ. նոյեմբերի 2): Հակառակը, Դատարանն սպասում է, որ Պետությունը պետք է լինի առավել խիստ, երբ պատժում է սեփական իրավապահ մարմնի աշխատակցին այդպիսի լուրջ կյանքի համար վտանգավոր հանցագործություն կատարելու համար, քան սովորական հանցագործներին, քանի որ անձնական քրեաիրավական պատասխանատվության խնդիրը չէ միայն այդ դեպքում առկա, այլ նաև քննարկվում է պետության պարտականությունը պայքարելու իր օետական ծառայողների իրավագիտակցության բարձրացման համար և նպաստեն, որպեսզի հասարակությունը տածի հարգանք իրավապահ համակարգի նկատմամբ (*mutatis mutandis, Nikolova and Velichkova, cited above, « 63*): Այս առթիվ Դատարանը գտնում է, որ որպես սկզբունք, լիովին անտեղին կլինի և հանրության համար սխալ ազդակ կհանդիսանա, եթե շատ լուրջ հանցագործության համար դատապարտված հանցագործները հետագայում իարվունք ունենան զբաղեցնելու պետական պաշտոններ (տես՝ Թուրքմենն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 43124/98, կետ 53, 2006թ. դեկտեմբերի 19 և Աբդուլսամեթ Յամանի գործը, կետ 55):

275. Վերը նշվածի լույսի ներքո Դատարանը եզրակացնում է, որ ներպետական դատարանների կողմից ի սկզբանե նշանակված պատիժները, որոնք փաստացիորեն կատարվել են համապատասխան ներպետական մարմինների կողմից, չեն ապահովել կատարված հանցագործության համար պատշաճ պատժի կատարում: Այդ անհիմն բացթողումը գրկել է չորս հանցագործների քրեական հետապնդումը հատուցման արդյունքից՝ Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո (տես՝ Նիկոլովան և Վելիչկովայի գործը, կետեր 58-64 և 75):

Եզրափակիչ դիտողություններ

276. Ի մի բերելով իր վերը նշված հետևությունները՝ Դատարանը կրկնում է, որ Սանդրո Գիրգվիլիանի մահվան առթիվ կատարված քննությունը ակնհայտորեն չի համապատասխանել անկախության, անկողմնակալության, օբյեկտիվության և պատշաճության պահանջներին: Հակառակը, գործի համապատասխան հանգամանքները թույլ են տալիս Դատարանին եզրակացնելու, որ ներպետական իշխանությունները զուրկ են եղել պարզությունից: Եթե նույնիսկ որոշ մարմինների բացթողումներ ինքնին բավարար չէին լինի քննության ոչ պատշաճ լինելու մասին հետևություն անելու համար, դրանց միաժամանակյա առկայությունը, միասնական ազդեցությունը ավելի քան բավարար է: Իրոք, Դատարանը զարմանում է, թե ինչպես պետական իշխանության տարբեր ճյուղեր, այն է՝ Ներքին գործերի նախարարությունը, կապված քննության ակզբնական թերությունների հետ, դատախազությունը, կապված քննության մնացած բացթողումների հետ, բանտային տնօրինությունը, կապված մեղադրյալներին միևնույն բանտախցում տեղավորելու հետ, ներպետական դատարանները, կապված թերի դատաքննության և դատապարտյալներին ժամկետից շուտ ազատ արձակելու հետ, Վրաստանի նախագահը, կապված անհիմն ներչում շնորհելու հետ, և այլն, բոլորը գործել են ի վնաս արդարադատության շահերի, որը պետք է տեղի ունենար այդ զգվելի հանցագործության առթիվ: 277. Այդուհանդերձ, Դատարանը կրկնում է, որ երբ կասկածելի մահը պատճառվել է պետական աշճատողների ձեռքով, հատկապես խիստ վերաբերմունք պետք է դրսևորվի ներպետական մարմինների կողմից քննությունն իրականացնելիս: հակառակ դեպքում Պետությունը կրում է անպատժելիության մթնոլորտ ստեղծելու ռիսկ, որը կարող է խթան հանդիսանալ սարսափելի հանցագործությունների ավելացման համար, ինչպես տվյալ գործով է:

278. Այդ իսկ պատճառով տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում՝ դրա դատավարական իմաստով:

2. Արդյոք մահվան համար Պետությունը կրում է պատասխանատվություն, թե՛ ոչ:

(a) Կողմերի փաստարկները

279. Կառավարությունը հայտարարել է, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում, քանի որ նախևառաջ, ներպետական մարմինների կողմից կատարված մանրակրկիտ քննության արդյունքները հաստատել են, որ դիմողների որդին կյանքից չի զրկվել «դիտավորյալ» Կոնվենցիայի այդ դրույթի 1-ին կետի իմաստով: Դիտավորության բացակայությունը հաստատվել է այն փաստով, որ երբ

Պկրոկանայի գերեզմանոցում դիմողների որդին փախել է իր վրա հարձակվածներից, նրանցից մեկը կրակել է օդ, այլ ոչ թե նրա ուղղությամբ:

280. Երկրորդ, Կառավարությունը առարկել է, որ հանցագործները չեն գործել ի պաշտոնե, երբ տեղի է ունեցել այդ հանցագործությունը, այլ նրանք հանդես են եկել, որպես մասնակվոր անձիք: Նրանք պատճառել են դիտարկյալ մարմնական վնասվածքներ վրեժից դրդված, բացառապես անձնական պատճառներով, այլ ոչ թե ոստիկանի լիազորությունների շրջանակներում; նրանք չեն գործել իրենց վերադասների հրամանով: Հակառակը, այդ հանցագործությունը տեղի թ ունեցել իրենց ընկերոջ ծննդյան տոնին մասնակցելուց հետո: Հետևաբար, Կառավարությունը նշել է, որ տվյալ իրավիճակը տարբերվել է այն իրավիճակներից, որոնք առկա են եղել, օրինակ հետևյալ գործերով. Լեոնիդիսն ընդդեմ Հունաստանի (թիվ 43326/05, կետեր 58-66, 2009թ. հունվարի 8) և Կարազյանուպուլոսն ընդդեմ Հունաստանի (թիվ 27850/03, կետեր 56-64, 2007թ. հունիսի 21):

281. Ապա Կառավարությունը նշել է, որ եթե նույնիսկ Գ.Ա.-ն դիմողների որդուն և Լ.Բ.-ին ներկայացել է, որպես Ներքին գործերի նախարարության իարվապահ մարմնի աշխատակից, Լ.Բ.-ն իր 2008 թվականի հունվարի 28-ի ցուցմունքներում նշել է, որ հանցագործները կրել են մուգ քաղաքացիական զգեստներ: Հետևաբար, երբին գործերի նախարարությանը պատկանող ավտոմեքենա: Փոխարենը, առանց Նախարարության թույլտվության, Գ.Ա.-ն պագտագործել է անհատից առգրավված ավտոմեքենան, որի համար պաշտոնական դիրքի չարաշահումը պատշաճ կերպով պատժվել է:

282. Ի պատասխան, դիմողները նշել են, որ Պետությունը պետք է պատասխանատվություն կրի իրենց որդու մահվան համար, քանի որ հանցագործները Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցներ են, ներկայացել են զոհերին որպես ոստիկաններ, և նրանցից մեկը փորձել է ճշտել զոհերի ով լինելը: Ավելին, հաստատված փաստ է եղել այն, որ հանցագործները վարել են Նախարարության ծառայողական մեքենաները և գործադրել են իրենց զենքերը, ինչպես նաև իրենց պրոֆեսիոնալ կապերը տվյալ հանցագործությունը կատարելու համար: Օրինակ, Գ.Ա.-ն գործադրել է իր հիերարխիկ վերադասությունը իր կոլեգաներին գործի դնելու համար: Դիմողներն առարկել են, որ այդպիսով մահը պատճառվել է՝ պետության մարդկային և նյութական ռեսուրսներն օգտագործելու համար, և որ նման հանգամանքներում պատասխանող պետությունը չի կարող խուսափել Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածով նախատեսված պատասխանատվությունից:

283. Դիմողներն ապա հայտարարել են, որ կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածը չպետք է ընկալվի միայն դիտարկյալ սպանության անպատժելիության իմաստով; գոյություն չունի որևէ հանգամանքներում որևէ մեկին կյանքից զրկելու իարվունք կամ իարվասություն: Տվյալ գործով կատարված սպանությունը պետք է ներքաշի պետության պատասխանատվությունը՝ անկախ ներպետական դատարանների կողմից կատարված գործողությունների որակումից (տես, օրինակ, Լեոնիդիսի գործը, կետեր 58 և 59): Դիմողները նաև նշել են, որ անկախ նրանից, որ նախնական քննության ընթացքում մերժվել է ըդմունել Օ.Ս.-ի դերը Սանդրո Գիրգվիանիի մահվան հարցում, Կառավարության կողմից Դատարանին համապատասխան քրեական գործի նյութերը չտրամադրելը լիովին հաստատում է այն ենթադրությունը, որ սպանությունը կատարվել է ներքին գործերի նախարարության՝ հանցագործների վերադասների հրամանով, որոնք ներկա են եղել Չարդին սրճարանում:

(b) Դատարանի գնահատականը

i. ընդհանուր սկզբունքներ

284. Դատարանը կրկնում է, որ հաշվի առնելով կյանքի իրավունքի հիմնարար բնույթը, հանգամանքները, որոնց առկայության դեպքում կյանքից զրկելը կարող է արդարացվել, պետք է ենթարկվեն շատ խիստ մեկնաբանության: 2-րդ հոդվածը չի տալիս քարտ բլանշ: Պետական ծառայողների կողմից չկարգավորված և կամայական գործողությունը չի համապատասխանում մարդու իավրունքներն արդյունավետորեն հարգելու պարտականությանը: Դա նշանակում է, այլոց շարքում, որ Պետությունը պետք է կամայականությունների և ուժի գործադրման դեմ արդյունավետ և համապատասխան երաշխիքների համակարգի նախատեսմամբ ապահովի, որպեսզի պետական մարմինների աշխատակիցները պատշաճ կերպով հասկանան իրենց դիրքի սահմանափակումները, և որ իրենց գործողություններով նրանք ոչ միայն ղեկավարվեն համապատասխան մասնագիտական նորմերի պահպանմամբ, այլ նաև պատշաճ ուշադրություն դարձնեն մարդու կյանքի՝ որպես հիմնարար արժեքի պահպանմանը (տես՝ *mutatis mutandis*, Արդուլա Յիլմազն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 21899/02, կետ 56, 2008թ. հունիսի 17, Լեոնիդիսի գործը, կետեր 54-57):

285. Ապացույցն երը գնահատելիս Դատարանը սովորաբար կիրառում է «կասկածից վեր» սկզբունքը (տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, կետ 161, Series A, թիվ, 25): Այդուհանդերձ, նման ապացույցը կարող է բխել փաստի բավականաչափ ամուր, հստակ և միանշանակ կամ միանման անկասկած կանխավարկածի առկայությունից: Երբ դեպքերը լիովին կամ մեծամասամբ կատարվում են իշխանությունների բացառիկ գիտությամբ, ինչպես որ տեղի է ունենում կալանավայրում իրենց հսկողության ներքո գտնվող անանց դեպքում, փաստի լուրջ կանխավարկած է առաջ գալիս այդ կալանքի ընթացքում առաջացած վնասվածքների կամ մահվան առթիվ: Իրոք, ապացուցման բեռը կարող են կրել իշխանությունները, որոնք պետք է ներկայացնեն բավարար կամ համոզիչ բացատրություններ (տես՝ Էրթակն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 20764/92, կետ 32, ՄԻԵԴ 2000-V):

286. Դատարանը զգույշ է մոտենում իր դերի լրացուցիչ բնույթին, և ընդունում է, որ չպետք է կատարի առաջին ատյանի դատարանի դեր փաստերի պարզման հարցում, եթե դա անխուսափելի չէ կոնկրետ գործի հանգամանքներից ելնելով: Սակայն, երբ բողոքներ են ներկայացվում կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածների ներքո, Դատարանը պետք է իրականացնի հատկապես լուրջ հետազոտություն, եթե նույնիսկ արդեն իսկ կատարվել են համապատասխան քննություններ: Դատարանը կաշկանդված չէ ներպետական դատարանների հետևություններով, և համոզիչ հանգամանքները կարող են հանգեցնել նրան, որ Դատարանը կհեռանա և կիրառվի այդ հետևություններից (տես՝ Աքթասն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 24351/94, կետ 271, ՄԻԵԴ 2003-V (extracts) և Լեոնիդիսի գործը, կետ 59):

ii. Այդ սկզբունքների կիրառումը տվյալ գործով

287. Դիմողների որդու մահվան առթիվ ներպետական քննության «մանրակրկիտության» առթիվ կառավարության փաստարկի կախակցությամբ Դատարանը հղում է կատարում իր բազմակողմանի հետևություններին, կապված տարբեր անբացատրելի անձտությունների և լուրջ բացթողումների հետ, որոնք կատարվել են համապատասխան ներպետական մարմինների կողմից քննության ընթացքում (տես վերը՝ կետ 245-276):

288. Այդուհանդերձ, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործի հատուկ հանգամանքներում պատասխանող Պետության բացթողումները կապված կասկաշելի մահվան փաստերի հաստատման հետ, պետք է սահմանափակված լինեն միայն կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո իր դատավարական պարտականություններով:

289. Հատկապես, դատարանը, կիսելով Կառավարության փաստարկների առթիվ հետևությունները, ընդգծում է այն փաստի հատուկ կարևորությունը, որ եթե նույնիսկ սանդրո Գիրզվիանին մահացած լինել պետական մարմինների աշխատակիցների ձեռքով, հանցագործները չեն գործել որպես պետական մարմինների ներկայացուցիչներ իրենց պարտականությունների շրջանակներում: Հակառակը, ներպետական դատարանների կողմից հաստատված փաստերի համաձայն, հանցագործությունը կատարվել է հանցագործների՝ իրենց ընկերոջ ծննդյան տոնին մասնակցելուց հետո: Նրանք ներգրավված չեն եղել որևէ ծրագրված ոստիկանական միջոցառմանը, չեն իրականացրել ինքնակամ հետապնդում (տես՝ Լեոնիդիսի գործը, կետ 58): Ինչ վերաբերում է դիմողների բողոքներին առ այն, որ իրենց որդին սխանվել է Ներքին գործերի նախարարության հանցագործների վերադասների կողմից (տես վերը՝ կետ), Դատարանը, հաշվի առնելով իր տիրապետման տակ եղած նյութերը, գտնում է, որ առկա է ոչ բավարար ապացուցողական հիմք՝ «կասկածից վեր» ապացուցման չափանիշը կիրառելու համար:

290. Հանրահայտ է, որ Պետությունները պետք է ապահովեն բարձր պրոֆեսիոնալ մակարդակ իրենց իրավապահ մարմինների համակարգում և ապահովեն, որպեսզի այդ համակարգերում ծառայող անձինք բավարարեն պարտադիր պահանջների (տես՝ *mutatis mutandis*, Աբդուլա Յիլմազի գործը, կետեր 56 և 57): Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով տվյալ գործի հատուկ հանգամանքները, Դատարանը համոզված չէ, որ Գ.Ա.-ի, Ա.Ա.-ի, Ա.Գ.-ի և Մ.Բ.-ի մասնավոր գործողությունները պետք է վերագրվեն Վրաստանի պետությանը լիովին միայն այն պատճառով, որ այս անհատները օպետական ծառայողներ են (տես՝ *mutatis mutandis*, Ջելիքն ընդդեմ Թուրքիայի (թիվ 2), թիվ 39326/02, կետ 33, 2010թ. մայիսի 27): Իրոք, վերագրվող գործողություններն այնքան սարսափելի և վիրավորական են և դուրս են հանցագործների օաշտոնական կարգավիճակից, որ նրանց շատ լուրջ քրեական վարքագիծը չի կարող առաջ քաշել Պետության իրական միջազգային պատասխանատվությունը:

291. Այդ իսկ պատճառով տեղի առկա չէ կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում՝ դրա դատավարական իմաստով:

II. Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի դիտարկում

292. Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի 1-ին մասի համապատասխան դրույթների համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գանգատը հայտարարում է ընդունելի, այն նախաձեռնում է գործի քննությունը կողմերի կամ նրանց ներկայացուցիչների մասնակցությամբ և, եթե անհրաժեշտ է, իրականացնում է հետաքննություն, որի արդյունավետ իրականացման համար գործին առնչվող պետություններն ապահովում են անհրաժեշտ բոլոր պայմանները»:

293. Դիմողները բողոքել են, որ Կառավարությունը ընդունել է միայն ապացույցների մի մասը, որոնք անհրաժեշտ են եղել բողոքի քննության համար, և նույնիսկ դա կատարվել է էական ուշացումով: Մասնավորապես, դիմողները քննադատել են այն փաստը, որ կառավարությունը չի տրամադրել Թբիլիսի-Քոջորի ճանապարհին մի գործարարի տան հսկող տեսախցիկով 2006 թվականի հունվարի 28-ին գիշերվա 2.00-3.00 նկարված տեսագրությունը (տես վերը՝ կետ 48):

294. Իրենց՝ 2010 թվականի աօրիլի 26-ի գրավոր մեկնաբանություններում (տես վերը՝ կետ 12) կառավարությունը բացատրել է, որ թվով տասնչորս ապացույցների ներկայացման ուշացումը թելադրված է եղել սիդիների լրացուցիչ պատճեններ անելու անհրաժեշտությամբ: Ինչ վերաբերում է Լ.Բ.-ին առնչվող քրեական գործերի նյութերի տրամադրմանը Քրեական օրենսգրքի 371-1 հոդվածի ներքո (տես վերը՝ կետ 4), այն ուշացել է, քանի որ այն ժամանակ, երբ Դատարանը պահանջել է այդ նյութերը, համապատասխան քննությունը դեռ շարունակվում էր Գլխավոր դատախազի վարությամբ: Ցանկացած դեպքում, քանի որ Դատարանն ի վերջո ստացել է պահանջվող փաստաթղթերը և նյութական ապացույցները, Կառավարությունն առարկում է, որ տվյալ գործը տարբերվում է Մեղովան ընդդեմ Ռուսաստանի գործից (cited above, «126-133»), և որ, համապատասխանաբար, տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի խախտում:

295. Նկատելով, որ Կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածի 3-րդ կետը, ինչպես որ այն գործել է այդ ժամանակ, կիրառվել է տվյալ բողոքին ծանոթանալու փուլում (տես վերը՝ կետ 4), Դատարանը գտնում է, որ ընդունելիության առթիվ առանձին որոշման բացակայության պայմաններում դա ընկել է Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի իրավասության տակ, ինչպես այն եղել է տվյալ շրջանում, համաձայն որի անհրաժեշտ էր քննել համապատասխան դեպքերը, որոնք տեղի են ունեցել համապատասխան քննության ընթացքում:

296. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի ներքո ներման համակարգի արդյունավետ գործողության ամենամեծ կարևորությունն այն է, որ պետությունները պետք է ձեռնարկեն բոլոր անհրաժեշտ միջոցառումները բողոքների արդյունավետ քննությունն ապահովելու համար (տես՝ Թանրիքուլուն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 23763/94, կետ 70, ՄԻԵԴԴ 1999-IV): Այդ պարտականությունը պահանջում է, որխեսզի Պայմանավորվող պետությունները ձեռնարկեն բոլոր անհրաժեշտ միջոցները, Դատարանի համար անհրաժեշտ բոլոր հնարավորությունների համար, պարզելու համար, արդյոք, կատարվել է փաստերի հաստատման քննությունն ամ ընդհանուր պարտականության իրականացում դիմումի քննության առթիվ: Կառավարության կողմից նման տեղեկություն չտրամադրելը, որը գտնվում է իրենց ձեռքին, առանց բավարար բացատրության, չի կարող համարվել կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի ներքո պատասխանող պետության պարտականությունների իրականացում (տես վերը՝ Մեղովայի գործը, կետ 76 և Թիմուրթասն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23531/94, կետ 66, ՄԻԵԴԵCHR 2000-VI):

297. Դառնալով տվյալ գործի համապատասխան հանգամանքներին՝ Դատարանը նկատում է, որ մինչև 2008 թվականի դեկտեմբերի 22-ը սահմանված վերջնաժամկետը Կառավարությունը ներկայացրել է միայն սպանության գործով ութ հատորից բաղկացած փաստաթղթային նյութերը: Այդուհանդերձ, տասնչորս ապացույցները, որոնք ներկայացվել են 23 սիդիներով և մի գծագրով (տես վերը՝ կետ 159), ինչպես նաև Քրեական օրենսգրքի 371-1 հոդվածի ներքո Լ.Բ.-ի նկատմամբ քննությանն առնչվող նյութերը, բացակայում են: Այդ բացթողումը լիովին հակասում է Դատարանի հրահանգին առ այն, որ այդ երկու գործերով նյութերը պետք է ներկայացվեն լրիվ ծավալով, ներառյալ՝ թղթային ձևով և տեխնիկական միջոցներով (տես վերը՝ կետ 4):

298. Ապա Դատարանը նկատում է, որ Կառավարությունը ներկայացրել է բացակայող ապացույցները միայն 2009 թվականի դեկտեմբերի 15-ին, այն է՝ համարյա մեկ տարի անց, և նույնիսկ այդ ժամանակ՝ լրիվ Դատարանի համառ պնդումների արդյունքում: Դատարանը չի կարող լուրջ համարել Կառավարության բացատրությունը, կապված տասնչորս ապացույցների հետ առ այն, թե այդքան ժամանակ է պահանջվել ստանալու 23 սիդիներ: Ինչ վերաբերում է Լ.Բ.-ի դեմ քրեական գործի քննությանը՝ Դատարանը նախևառաջ նշում է, որ դրանք իրականացվել են Թբիլիսիի քաղաքային դատախազության կողմից, այլ ոչ թե Գլխավոր դատախազության, ինչպես որ նշել է Կառավարությունը: Հուշագրավ է, որ դիմողների միջնորդությունները կապված այդ քննությունը Քաղաքային դատախազությունից Գլխավոր դատախա-

գությանը հանձնելու հետ, անհիմն լինելու պատճառով մերժվել են 2006 թվականի օգոստոսի 4-ին (տես վերը կետ 202): Հետևաբար, ինչպես նշվել է Կառավարությունն իր 2008 թվականի դեկտեմբերի 22-ի դիտարկումներում, այդ քննությունը կարճվել է: Համապատասխանաբար, նույնիսկ ընդունելով, որ համապատասխան քրեկան գործի նյութերի առթիվ Դատարանի առաջին պահանջի ժամանակ, որը ներկայացվել է 2008 թվականի հունիսի 24-ին, այդ քննությունները իրոք գտնվել են ներպետական մակարդակում, Դատարանը դեռևս չի կարող հասկանալ, թե ինչն է խանգարել Կառավարությանը ներկայացնել գործի նյութերը գործի վարույթը կարճելուց հետո նրանց՝ 2008 թվականի դեկտեմբերի 22-ի դիտարկումների հետ մեկտեղ:

299. Ավելին, տասնչորս ապացույցները կազմող տեսաձայնագրությունը դիտելուց հետո Դատարանը նկատում է, որ Թբիլիսի-Քոջորի ճանապարհին հսկող կամերայի կողմից տեսահամված ձայնագրությունը օիովին առկա չի եղել: Համաձայն քննչական մարմինների մոտից ձայնագրությունները վերցնելու րոպեներին՝ դրանք պարունակում են տեսագրություն 2006 թվականի հունվարի 28-ի գիշերվա 2.00-3.00 (տես վերը կետ 48): Այդուհանդերձ, չնայած Դատարանի անընդունեջ պահանջներին ներկայացնելու ձայնագրությունները լրիվ ծավալով, Կառավարությունը ներկայացրել է նկարներ, որոնք պատկերել են Թբիլիսի-Քոջորի ճանապարհին տեղի ունեցած իրադարձությունները (հազվադեպ մեքենաների մասնակցությամբ) հետևյալ ընդհատված և չափազանց կարճ տաս ժամանակահատվածների առթիվ.

- (i) 2.13.30 – 2.13.41
- (ii) 2.17.16 – 2.17.30
- (iii) 2.17.37 – 2.17.41
- (iv) 2.24.36 – 2.24.37
- (v) 2.41.03 – 2.41.08
- (vi) 2.42.37 – 2.42.42
- (vii) 2.45.42 – 2.45.53
- (viii) 2.46.48 – 2.46.48 – 2.46.51
- (ix) 2.46.58 – 2.47.07
- (x) 2.47.10 – 2.47.20

Ներկայացված ձայնագրությունների ողջ տևողությունն այդպիսով 68 վարկյան է՝ պահանջվող 1 ժամվա փոխարեն:

300. Այս Դատարանը նշում է, որ կառավարությունը նաև չի ներկայացրել Չարդին սրճարանի անձնակազմի և Ա.Կ.-ի հարցաքննության ձայնագրությունները (տես վերը կետ 83 և 112):

301. Վերը նշվածի լույսի ներքո Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության բացատրությունները ապացույցները ուշ ներկայացնելու և դրանք մասամբ ներկայացնելու առթիվ հանդիչ չեն: Հատկապես մտահոգիչ է ժամը 2.00-3.00 Թբիլիսի-Քոջորի ճանապարհին մեքենաների երթևեկության ձայնագրությունները չներկայացնելը: Դատարանի կարծիքով այդ կարևորագույն ապացույցի լրիվ ներկայացումը կարևոր էր Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո բողոքի քննության համար, քանի որ այն կարող էր հաստատել կամ հակառակը, հերքել դիմողների բողոքները Օ.Ս.-ի առթիվ կապված այն բանի հետ, թե նա արդյոք գնացել է Չարդին սրճարանից Նախարարության իր կոլեգաներին միանալու նպատակով նրանց որդու նկատմամբ վատ վերաբերմունք դրսևորելու և նրան սպանելու ժամանակ: Կառավարությունը չի արդարացրել այդ բացթողումը գրավոր դիտարկումներում և լռել է նույնիսկ այն բանից հետո, երբ դիմողները հիմնավորված կերպով մեղադրել են կառավարությանն այդ առթիվ 2010 թվականի ապրիլի 27-ի հրապարակային քննության ընթացքում:

302. Հիմնվելով Կառավարության համագործակցության կարևորությանը Կոնվենցիայի առթիվ քննությունների ընթացքում և մտապահելով նմանատիպ բարդ գործերով փաստերի հաստատման հետ կապված բարդությունները՝ Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով Վրաստանի Կառավարությունը չի կատարել իր՝ Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածով նախատեսված պարտականությունը:

III. Կոնվենցիայի այլ վկայակոչվող խախտումներ

A. Բողոք՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի ներքո

303. Դիմողները բողոքել են, որ սպանության գործով քննությունը եղել են կամայական պատշաճ քննչական միջոցների բացակայության, չորս հանցագործների գործողությունների քրեական որակման չարդարացված մեղմացման և իշխանությունների կողմից Ներքին գործերի նախարարության աշխատա-

կիցներին պատասխանատվության ենթարկելու հարցում պատշաստականության բացակայությամբ պատճառով: Այդ թերությունները, ըստ դիմողներին, ոտնահարել են իրենց՝ քաղաքացիական գործով վնասների փոխհատուցման գործում համապատասխան իրավունքների արդյունավետ իրականացումը:

304. Դիմողները նաև բողոքել են, առանց պատշաճ բացատրություն ներկայացնելու, որ կողմերի հավասարության սկզբունքը խախտվել է ի վնաս իրենց քաղաքացիական գործի քննության ընթացքում (տես վերը՝ կետ 206-209):

305. Կառավարությունը համաձայն չէ, առարկելով, որ քաղաքացիական գործի քննության առթիվ բողոքները չեն համապատասխանում Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետին, քանի որ դիմողները, որպես քաղաքացիական կողմ, հետապնդել են բացառապես պատժելու նպատակներ (ի համադրություն *Փերեսն ընդդեմ Ֆրանսիայի* [GC], թիվ 47287/99, կետեր 69-70, ՄԻԵԴ 2004-Ի): Նրանք նաև մեղադրել են դիմողներին այն բանի համար, որ նրանք քաղաքացիական հայց են ներակյացրել քրեկան գործի քննությունն ավարտվելուց միայն երկու տարի հետո: Ցանկացած դեպքում Կառավարությունը, հիմնվելով Փեթերի վերը նշված գործի վրա, առարկել է, որ քրեական գործով քննության արդյունքը, համաձայն Վրաստանի օրենսդրության և ի տարբերություն Ֆրանսիական օրենսդրության, չի եղել վճռորոշ քաղաքացիական վնասների հարցում: Կառավարությունը նաև նկատում է, որ առաջին ատյանի դատարանը տրամադրել է դիմողներին 40.000 GEL, այն է՝ մոտ 16.832 EUR՝ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման դիմաց, ինչն ամենամեծ գումարն է, որ երբևէ տրամադրվել են Վրաստանի դատարանների կողմից:

306. Նշելով, որ դիմողների բողոքները քրեկան գործի կամայական բնույթի առթիվ հիմնված են նույն փաստերի վրա, որ քննվել են Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո՝ Դատարանը գտնում է, որ դրա ընդունելիության հարցը պետք է քննվի միասնաբար: Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով իր վերը նշված բազմակողմանի փաստական և իրավական հետևությունները, առանց առարկելու 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի կիրառելիության դեմ, հաշվի առնելով քրեկան գործի քաղաքացիական կողմերը, Դատարանը գտնում է, որ դիմողների բոլոր դժգոհությունները լիովին ներգրավված են Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո ներակյացված բողոքների մեջ, այդ իսկ պատճառով կարիք չկա քննել այդ հարցերը կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի ներքո:

307. Ինչ վերաբերում է քաղաքացիական գործի քննության արդարացիության առիթվ ներկայացված բողոքներին՝ Դատարանը նկատում է, որ դրանք չեն հիմնավորվել մանրակրկիտորեն, քանի որ դիմողները չեն ներկայացրել որևէ հատուկ ապացույցներ, որոնք կհիմնավորեին այդ բողոքները (տես վերը՝ կետ 304): Չեռևաբար, Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի ներքո դիմողների բողոքներն ակնհայտորեն անհիմն են և պետք է մերժվեն՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի:

B. Բողոք Կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո

308. Հիմնվելով Կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածներին, վկայակոչելով վերջին դրույթը 2-րդ հոդվածի հետ միասին՝ դիմողները նաև բողոքել են, որ իրենց որդին ենթարկվել է տանջանքների սպանվելուց առաջ, և որ նրա մահվան առթիվ քննությունը չի եղել արդյունավետ միջոց: Վերջին բողոքի առթիվ դիմողները մեղադրել են ներպետկանա իշխանություններին իրենց՝ 2006 թվականի դեկտեմբերի 21-ի քրեական գործով բողոքների առթիվ չգործելու համար, որոնցով նրանք խնդրել էին քրեական գործ հարուցել քննիչների դեմ, որոնք զբաղվել են գործի քննությամբ՝ պաշտոնական դիրքի չարաշահման և ապացույցների ոչնչացման համար:

309. Կառավարությունն առարկել է:

310. Կառավարությունը նկատում է, որ կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո ներկայացված բողոքները սերտորեն կապված են Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո քննվածների հետ, և այդ իսկ պատճառով պետք է մերժվեն:

311. Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով հիմքերը, որոնցով հայտնաբերվել է Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում՝ Դատարանը գտնում է, որ առկա չէ որևէ առանձին հարց Կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո (տես՝ *Նիկոլովան և Վելիչկովան, կետեր 77 և 78 և Անգելովան և Ալիևն ընդդեմ Բուլղարիայի, կետ 106*):

IV. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառում

312. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

313. Դիմողները պահանջել են 300,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց:

314. Կառավարությունը հայտարարել է, որ իմաստ չունի տրամադրել փոխհատուցում այդ բողոքի առթիվ, քանի որ տեղի չի ունեցել տվյալ գործով Կոնվենցիայի որևէ դրույթի խախտում: Նրանք նաև գտել են, որ նշված գումարը չափազանց մեծ է:

315. Հաշվի առնելով Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի ներքո արված իր եզրակացությունները Դատարանը կասկած չունի, որ ունեցել են մեծ խնդիրներ և դժվարություններ՝ կապված պետության կողմից լիարժեք քննություն չիրականացնելու հետ, որը կբերեր իրենց որդու սպանության առթիվ ողջ ճշմարտության բացահայտմանը և մեղավորների պատժին: Արդարացի գնահատական հիման վրա Դատարանը տրամադրում է երկրորդ դիմողին՝ պարոն Գյուրամ Գիրգվիլիանին 50,000 եվրո՝ այդ կետի ներքո (տես վերը՝ կետ1):

C. Ծախսեր և ծաղրեր

316. Դիմողներից յուրաքանչյուրի ներկայացուցիչները պահանջել են 5,000 եվրո իրենց կողմից դիմողներին մատուցած իրավաբանական օգնության դիմաց: Նրանց հայտարարությունից պարզ չէ, արդյոք, պահանջվող գումարները նշվել են ներպետական մակարդակով կատարված աշխատանքների, թե Դատարանում իրականացված քննության համար: Գումարները չեն հիմնավորվել, չեն ներկայացվել որևէ հաշիվներ, պայմանագրեր կամ այլ փաստաթղթեր: Ներկայացուցիչները նաև ներկայացրել են հաշիվներ, համաձայն որոնց դիմողը ոիրականացրել է փոստային, հեռախոսային ֆաքսային և տրանսպորտային ծախսեր՝ 924 GEL ընդհանուր գումարի սահմաններում (մոտ 388 EUR¹):

317. Կառավարությունը պատասխանել է, որ իրավաբանական օգնության համար ներկայացուցիչների կողմից պահանջվող գումարները լիովին անհիմն են և չափից դուրս մեծ:

318. Հարցի առթիվ իր լավ հիմնավորված նախադեպքերի լույսի ներքո (տես, օրինակ՝ Ղավթաձեն ընդդեմ Վրաստանի, թիվ 23204/07, կետեր 118 և 120, 2009թ. մարտի 3 և Սաղինաձեն և այլք ընդդեմ Վրաստանի, թիվ 18768/05, կետ 164, 2010թ. մայիսի 27), և հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ գտնվող փաստաթղթային ապացույցների անբավարարությունը՝ Դատարանը գտնում է, որ պարոն Գյուրամ Գիրգվիլիանին պետք է տրամադրվի միայն 388 եվրո՝ տարբեր վարչական ծախսերի դիմաց:

C. Տուգանային տոկոսները

319. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության միջին տոկոսադրույթի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

Վերոգրյալի հիման վրա Դատարանը

1. Միաձայն միացնում է Կառավարության նախնական առարկությունը Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի ներքո ներկայացված բողոքի առթիվ կապված քրեական գործի քննության հետ
2. Միաձայն հայտարարում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի ներքո ներկայացված բողոքը կապված քաղաքացիական գործի քննության հետ անընդունելի, իսկ բողոքի մնացած մասը՝ ընդունելի
3. 6 ձայնով ընդդեմ 1-ի որոշում է, որ տեղի է ունեցել դատավարական առունով Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում՝ դիմողների որդու սպանության առթիվ ոչ պատշաճ քննություն իրականացնելու առթիվ:

¹ Հաշվարկը կատարվել է 2010 թվականի դեկտեմբերի 4-ի դրությամբ գործող դրամի փոխանակման կուրսով վրացական լարիից եվրոյի:

4. 4 ձայնով ընդդեմ 3-ի որոշում է, որ տեղի չի ունեցել դատավարական առումով Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի խախտում՝ Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցների ձեռքով դիմողների որդու սպանության առիթով

5. 6 ձայնով ընդդեմ 1-ի որոշում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի խախտում

6. Միաձայն որոշում է, որ կարիք չկա քննելու դիմումի մնացած մասը

7. 6 ձայնով ընդդեմ 1-ի որոշում է

վճիռը վերջնական դառնալուց հետո երեք ամսվա ընթացքում պատասխանող պետությունը պետք է երկրորդ դիմողին պարոն Գյուրան Գիրգվլիանին Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասին համապատասխան վճարի հետևյալ գումարները, որը պետք է տրամադրվի ազգային տարադրամով վճարման օրը գործող փոխարժեքով

(i) 50,000 եվրո (հիսուն հազար եվրո)՝ որնյութական վնասի դիմաց և

388 եվրո (երեք հարյուր ութսունութ եվրո), ներառյալ պարոն Գյուրան Գիրգվլիանիի նկատմամբ կիրառվող բոլոր հարկերը, ծախսերի և ծաղրքերի դիմաց

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյակի ժամկետը լրանալուց հետո կատարելու դեպքում այդ ժամանակահատվածի համար պետք է վճարվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտականության ժամանակահատվածում եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության միջին տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

8. 8. 4 ձայնով ընդդեմ 3-ի մերժում է դիմողների բողոքի մնացած մասը՝ արդարացի փոխհատուցման համար

Կատարվել է անգլերենով և Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ մասերի համաձայն գրավոր հրապարակվել 2011 թվականի ապրիլի 26-ին:

Սթենլի Նայսմիթ

Բաժնի քարտուղար

Ֆրանսուազ Թուլկենս

Նախագահող

ՎԱՎԵՐՁԻՆՆ ԸՆԴԴԵՄ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2012թ. մայիսի 15-ի վճիռը

ԱՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

Ի. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

4. Դիմողը ծնվել է 1973 թվականին: Այժմ նա կրում է պատիժ ազատազրկման ձևով՝ Վինիցայում:

A. Դիմողի ձերբակալությունը և կալանքը

5. 2001 թվականի հունվարի 12-ին դիմողը ձերբակալվել է դիտավորությամբ մի քանի սպանությունների և կողոպուտների կատարման կասկածանքով: Դիմողի ձերբակալման ժամանակ նրա նկատմամբ ուժ է գործադրվել:

6. Արդյունքում՝ դիմողը բերման է ենթարկվել ոստիկանության բաժանմունք, որտեղ նա ենթադրաբար տանջանքի է ենթարկվել ինքնությունը չճշտված ոստիկանի կողմից՝ կասկածվող հանցագործությունների կատարման առնչությամբ խոստովանություն կորզելու նպատակով: Ըստ դիմողի՝ այդ վատ վերաբերմունքի ընթացքում, որը տևել է յոթ օր, նրան պատճառվել է աչքի վնասվածք, որի հետևանքով նա լիովին կորցրել է տեսողությունը:

7. Նույն օրը ավելի ուշ նա տարվել է ժամանակավոր կալանքի վայր (ізолятор тимчасового тримання – “the ITT”)՝ Խարկովում:

8. Հաջորդ օրը դիմողը տարվել է Խարկովի շտապօգնության հիվանդանոց, որտեղ վնասվածքները հետազոտվել են նրա մասնագետի կողմից, որը եղել է վիրաբույժ և նյարդավիրաբույժ: Դիմողի գանգը ենթարկվել է ռենտգենի, ինչպես նաև վերցվել են նրա արյան և մեզի անալիզներ: Նրա մոտ ախտորոշվել են կրծքավանդակի, գոտկատեղի կոտրվածքներ, երիկամների և դեմքի փափուկ հյուսվածքների և գլխի հետին մասի վնասվածքներ: Բժիշկները նշանակել են դիմողի հետագա հետազոտություն՝ ուրոլոգի կողմից և ամբուլատոր հսկողություն՝ նյարդաբանի կողմից:

9. 2001 թվականի հունվարի 15-ին Խարկովի շրջանային դատախազության դատախազը հարցաքննել է դիմողին իշխանությունների կողմից նշանակված փաստաբանի ներկայությամբ՝ դիմողի նկատմամբ գործադրվել են «Ֆիզիկական զսպման միջոցներ և հատուկ միջոցներ, այն է՝ ձեռնակապեր» ապա նա բերվել է ոստիկանության բաժին:

12. 2001 թվականի հունվարի 19-ին դիմողը բերվել է ոստիկանություն՝ բժշկական փորձագետի մոտ: Փորձագետը քննել է դիմողին և ասել, որ նրա մոտ նկատվում են ակնախնձորի արյունահոսություն, ձախ կրծքի, ձեռքերի և ոտքերի վրա արյունազեղ ուռուցք (հեմատոմաներ) և քերծվածքներ, որոնցից մի քանիսը երեք-չորս օրվա վաղեմության էին, իսկ մնացածը՝ ինը կամ տասն օրվա: Փորձագետը նկատել է, որ շատ վնասվածքներ, ներառյալ դիմողի ակնախնձորի կուրանալը պատճառվել են կույր, կոշտ գործիքներով: Համաձայն փորձագետի նշումների՝ քննության ընթացքում դիմողը հայտնել է, որ իր վնասվածքներից շատերն առաջացել են աստիճաններից ընկնելու հետևանքով, որ իր տեսողությունը վատթարացել էր մանկուց, և որ ինքը չի բողոքել իշխանությունների գործողություններից: Փորձագետը եզրակացրել է, որ վնասվածքները չնչին են, և որ դրանք վտանգ չեն ներկայացնում դիմողի առողջության համար:

13. Դիմողը մնացել է ոստիկանությունում կալանքի տակ մինչև 2001 թվականի հունվարի 23-ը: Այդ օրը նրան տեղավորել են Խարկովի քննչական կալանավայրում (слідчий ізолятор – “SIZO”): Խարկովի SIZO բերվելուց հետո դիմողը զննվել է բուժօժանության աշխատակցի կողմից, որը նկատել է մի քանի կապտուկներ նրա ձախ ուսին, կրծքին, ոտքին և ծնկին: Դիմողը չի ստացել բուժում Խարկովի SIZO-ում:

14. Ըստ դիմողի՝ 2001 թվականի հունվարի 26-ին նա բողոքել է Խարկովի շրջանային դատախազությունից նույն դատախազին, որը նախկինում իրեն հարցաքննել էր առ այն, որ ինքը ենթարկվել է տանջանքների ոստիկանների կողմից ձերբակալվելուց հետո:

15. Նույն օրը դատախազը կայացրել է որոշում դիմողի բողոքը մերժելու վերաբերյալ, որի մասին տեղեկացրել է դիմողին: Համաձայն այդ որոշման համապատասխան մասի՝

«... 2001 թվականի հունվարի 15-ին Ա. Վ. Կավերցինը հարցաքննվել է շրջանային դատախազության կողմից Խարկովի թիվ 27 կալանավայրում՝ նրան տեղավորելու հարցը լուծելու կապակցությամբ: Փաստաբանի ներկայությամբ անցկացված հարցաքննության ընթացքում Ա.Վ. Կավերցինը բացատրել է, որ

ինքն իր վնասվածքները ստացել է ձերբակալության ժամանակ, որ ինքը չունի որևէ բողոք ուստի կանոնադրական դեմ, և որ ինքն իր առաջին ցուցմունքները տվել է զատորեն, առանց հոգեբանական կամ ֆիզիկական ճնշման ենթարկվելու ուստի կանոնադրական աշխատակիցների կողմից:

Ոստիկանները... որոնք մասնակցել են նրա ձերբակալությանը, բացատրել են, որ իրենք տեղյակ են եղել, որ Ա.Վ. Կավերցինն օգտագործել է զենք, երբ նրան փորձել են ձերբակալել Խմելնիցկի շրջանի ոստիկանները, որի արդյունքում երկու ոստիկաններ մահացել են: Այդ պատճառով իրենք եղել են հատկապես զգույշ, և երբ Ա.Վ. Կավերցինը փորձել է դիմադրել, նրա նկատմամբ կիրառվել են հատուկ միջոցներ, մասնավորապես՝ ձեռնաշղթաներ:

Համաձայն դատաբժշկական հետազոտության եզրակացությունների ..., որոնք կազմվել են 2001 թվականի հունվարի 19-ին, Ա.Վ. Կավերցինի մարմնին և դեմքին հայտնաբերվել են հետևյալ վնասվածքները.

Ակնախնձորի արյունահոսություն, կրծքավանդակի ձախ կողմի վրա արյունազեղ ուռուցք, ստորին վերջույթների վրա կապտուկներ, որոնք պատճառվել են կույր, պինդ գործիքով, որը կարող էր լինել ձեռնաշղթա, մաշկի տարբեր հատվածներում բազում կոշտուկներ, մի շարք վերքեր, որոնք առաջացել են միջատների խայթոցներից... վնասվածքները կարող էին Ա.Վ. Կավերցինին պատճառված լինել անձամբ իր կողմից:

Վերոնշյալի հիմքով, համաձայն Ուկրաինայի քրեական դատավարության օրենսգրքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ կետի՝ [դատախազը]

Որոշում է.

Մերժել Ա.Վ.Կավերցինի ձերբակալությանը մասնակցած ոստիկանների նկատմամբ քրեական գործ հարուցելու վերաբերյալ միջնորդությունը՝ նրանց գործողություններում հանցակազմի բացակայության հիմքով...»:

16. Ըստ դիմողի՝ իրեն չեն տրամադրել այդ որոշման պատճենը և չեն պարզաբանել դրա մանրամասները:

17. Որոշումը չի բողոքարկվել Քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված կարգով:

18. 2001 թվականի փետրվարի 25-ին դիմողը տեղափոխվել է Խմելնիցկի SIZO: Այդ օրը նա հետազոտվել է բժշկի կողմից, որը նկատել է, որ դիմողը տառապում է տեսողության կորստով, որն առաջացել էր 2001 թվականին ստացած գլխին հարվածից, և նրա մարմնի վրա առկա էին մի քանի վնասվածքներ:

19. 2001 թվականի ապրիլի 24-ին դիմողը հետազոտվել է դատական բժշկի կողմից, որը նկատել է, որ դիմողն ունի գլխի վնասվածք և լիովին կույր է:

20. Խմելնիցկի SIZO-ում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում դիմողը հետազոտվել է բժիշկների կողմից և ստացել է ակնաբանական բուժում 2001 թվականի սեպտեմբերին, հոկտեմբերին և 2002 թվականի օգոստոսին, սեպտեմբերին և նոյեմբերին: Մի քանի անգամ նրան տարել են հանրային հիվանդանոց բուժհետազոտության համար: Բժիշկները եզրակացրել են, որ դիմողին անհրաժեշտ չէ աչքի վիրահատություն, և նա կարող է անհրաժեշտ բուժումն ստանալ SIZO-ում:

21. 2002 թվականի սեպտեմբերի 23-ին դատարանի որոշմամբ բժշկական խորհուրդը հաստատել է, որ դիմողը դարձել է լիովին կույր, և , համապատասխանաբար, որոշակի ամենաբարձր աստիճանի անգործունակ է: Դիմողն ախտորոշվել է կորնելա սիքաէրիքս և լեյկոմա, աչքի կատարախտ, որն առաջացել է թափանցող վերքից, և ձախ աչքի ուվեիթիս: Բժիշկը եզրակացրել է, որ դիմողն ունի առօրյա կենսական օգնության կարիք:

22. 2003 թվականի օգոստոսի 12-ին դիմողը տեղավորվել է Դնեպրոպետրովսկի գաղութում իր ազատազրկումը կրելու համար:

23. Դնեպրոպետրովսկի գաղութում դիմողը հետազոտվել է բժիշկների կողմից, այդ թվում՝ նաև ակնաբույժի կողմից՝ առնվազն տարին մեկ անգամ: 2004 թվականին նշանակվել է աչքի վիրահատություն մասնագիտացված հիվանդանոցում: Ըստ Կառավարության՝ դիմողը չի օգտվել վիրահատության ենթարկվելու իր իրավունքից՝ համաձայն Դատական ակտերի ի կատար ածման մասին օրենքի 116-րդ հոդվածի (տես ստորև՝ կետ 48):

24. Համապատասխանաբար, դիմողին նշանակվել է կրկնակի բուժում՝ կապված իր կուրության հետ, որը պարզապես դեղամիջոցների ընդունում էր: Մի քանի անգամ դիմողը հրաժարվել է հետազոտվել բժիշկների կողմից, իսկ 2006 թվականի հունվարին և փետրվարին նա հրաժարվել է տեղափոխվել Վինիցայի գաղութի հիվանդանոց՝ մասնագիտացված ակնաբանական բուժում ստանալու համար:

25. 2004 թվականի փետրվարին Դնեպրոպետրովսկի գաղութի վարչակազմը թույլ չի տվել դիմողի մորը նրան հանձնել անհայտ ծագմամբ դեղամիջոցներ, որոնք ենթադրաբար նրան անհրաժեշտ էին: Իշխանությունները բացատրել են, որ դիմողը կատարած անհրաժեշտ դեղամիջոցները, եթե բժիշկն այդպես որոշեր: 2004 թվականի մարտին իշխանությունները տեղեկացրել են դիմողի մորը, որ նրա միջ-

նորոգությունը՝ դիմողին բարձր աստիճանի անգործունակությամբ տառապող անձանց համար նախատեսված հատուկ գաղութ տեղափոխելու վերաբերյալ, չէր կարող բավարարվել, քանի որ նման գաղութ գոյություն չի ունեցել: Դիմողը չի տրամադրել այլ մանրամասներ այս առթիվ:

26. Դիմողը հայտնել է, որ չնայած իր կուրությանը, նա բանտախցում գտնվելու, ամենօրյա զբոսանքների և ընտանիքի անդամներին տեսակցելու ընթացքում եղել է ձեռնաշղթաներով, որ իր բանտախուցը չի օդափոխվել, և որ իրեն չեն թույլատրել զանգահարել: Այս առթիվ նա չի ներկայացրել այլ մանրամասներ:

27. Ըստ դիմողի՝ 2004 թվականի ապրիլին բանտի իշխանությունները մոտավորապես մեկ ամսով ուշացրել են իր մամակներից մեկի ուղարկումը:

28. 2004 թվականի դեկտեմբերի 16-ի նամակով, որն ուղղված էր դիմողի մորը, Դնեպրոպետրովսկի ուղղիչ հիմնարկի ղեկավարը վերջինիս տեղեկացրել էր, որ.

«...Ամենօրյա զբոսանքների ընթացքում [դիմողը] եղել է ձեռնաշղթաներով, որոնք կապված են եղել հետևում, ինչպես որ մյուս բոլոր ցմահ ազատազրկվածները, համաձայն Ուղղիչ հաստատությունների ներքին կանոնների 25-րդ կետի:

...

Քանի որ ամենօրյա զբոսանքների համար նախատեսված տարածքը հարմարեցված է 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին ընդունված Ներքին կանոնների պահանջներին, ցմահ ազատազրկվածներին կթույլատրվի մնալ այնտեղ առանց ձեռնաշղթաների:

Դատավճիռների կատարման մասին օրենքի 151-րդ հոդվածի և Ուղղիչ հաստատությունների ներքին կանոնների 23-րդ բաժնի համաձայն՝ ցմահ ազատազրկվածներն ունեն օրական մեկժամյա զբոսանքի իրավունք:

Տուբերկուլոզով տառապող բանտարկյալները...ունեն օրական երկու ժամ զբոսանքի իրավունք:

[Պարոն Կավերցինը] չի տառապում տուբերկուլոզով, նա բանտարկվել է ընդհանուր կանոններին համապատասխան, և նա ունեցել է օրական մեկժամյա զբոսանքի իրավունք:

[Պարոն Կավերցինի] ողջ նամակագրությունն ուղարկվել է համաձայն Դատավճիռների կատարման մասին օրենքի 113-րդ հոդվածի. այն չի եղել արգելափակված»:

29. 2005 թվականի մարտի 2-ի նամակով Դնեպրոպետրովսկի գաղութի ղեկավարը տեղեկացրել է դիմողի մորը, որ 2005 թվականին բանտի հսկիչներին ուղեկցող շներից մեկը կծել է դիմողին՝ վերջինիս անուշադրության պատճառով: Նշվել է նաև, որ ձեռնաշղթաներ չեն եղել օրական զբոսանքների ընթացքում:

30. Վերը նշված երկու նամակները պարունակել են հայտարարությունն առ այն, որ ուղղիչ հիմնարկների իշխանությունների գործողությունները կարող էին բողոքարկվել դատախազին:

31. 2008 թվականի դեկտեմբերի 3-ին դիմողը տեղափոխվել է Վինիցյայի գաղութ, որտեղ նա այժմ կրում է իր ազատազրկումը: Դիմողը չի տրամադրել տեղեկություններ բժշկական օգնության մասին, որը նա ստացել է այդ գաղութում:

B. Ոստիկանության կողմից դիմողին խոշտանգման ենթարկելու մասին մյուս բողոքները

32. 2001 թվականի մայիսին դիմողի մայրը տեղեկացել է, որ խոշտանգումների մասին դիմողի բողոքը մերժվել է, քանի որ այն եղել է անհիմն: Այդ որոշման որևէ մանրամասն նրան չի ներկայացվել: 2003 թ. նոյեմբերին նա պահանջել է այդ որոշման պատճենը, որն ուղարկվել է նրան 2004 թ. փետրվարին:

33. Արդյունքում՝ դիմողի մայրը բողոքել է Կառավարության անդամին առ այն, որ դիմողը ենթարկվել է խոշտանգումների ոստիկանության կողմից, իսկ իշխանությունները չեն քննել հարցը: Կառավարության անդամին ուղղված խնդրանքի հիման վրա 2005 թվականին նախորդ քննության նյութերն ստուգվել են վերադաս դատախազի կողմից, որը արդյունքում հաստատել է 2001 թվականի հունվարի 26-ի որոշման հավաստիությունը: Վերադաս դատախազը հետագոտել է մասնավորապես 2001 թվականի քննության նյութերը:

34. 2005 թվականի մարտին դիմողը Կիևի Շևչենկոյի շրջանային դատարանին ներկայացրել է փոխհատուցման բողոք ընդդեմ Դատավճիռների կատարման պետական վարչության և Ներքին գործերի նախարարության, հայտնելով, որ իր անգործունակությունն առաջացել է ոստիկանության ապօրինի գործողությունների և ուղղիչ հաստատության ղեկավարության կողմից իրեն պատշաճ բուժում չցուցաբերելու արդյունքում: Երկու ատյանների դատարանները հրաժարվել են քննել դիմողի բողոքը համապատասխան դատավարական պահանջները պահպանած չլինելու պատճառով: Դիմողը վիճարկել է այդ մերժումը վճարելության կարգով, որի արդյունքը հայտնի չէ:

C. Դիմողի դեմ հարուցված քրեական գործի քննությունը և դատական քննությունը

35. Դիմողի դեմ հարուցված քրեական գործի քննությունն ավարտվել է 2001 թվականի նոյեմբերին: Համապատասխանաբար քրեական գործը փոխանցվել է Խմելիցի վերաքննիչ դատարան:

36. Քննության և դատական քննության ընթացքում դիմողն ունեցել է իշխանությունների կողմից նշանակված պաշտպան: Պաշտպանը մասնակցել է առաջին ատյանի դատարանում կայացած դատաքննությանը, այնուհետև անհայտ պատճառներով փոխարինվել է մեկ այլ պաշտպանով: Նոր պաշտպանը շարունակել է պաշտպանել դիմողին մինչև քննության ավարտը:

37. Դատաքննության ընթացքում դիմողը վիճարկել է իրեն առաջադրված մեղադրանքները և հայտնել է, որ իր որոշ հանցանքների վերաբերյալ իր խոստովանությունը կորզվել է ոստիկանության կողմից ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշման տակ:

38. 2002 թվականի նոյեմբերի 13-ին դատարանը դիմողին մեղավոր է ճանաչել դիտավորյալ սպանության համար՝ տասներեք կետերով, ծանր մարմնական վնասվածքներ պատճառելու, առանց ապօրինի զենք պահելու, բանդիտիզմի և կողոպուտի մեջ: Մասնավորապես, դիմողը մեղավոր է ճանաչվել յոթ հոգու սպանության մեջ, ներառյալ՝ երեք ոստիկանների, որոնք փորձել են կանխել նրա կողմից հանցագործությունների կատարումը: Նա համարվել է հատկապես վտանգավոր հասարակության համար և դատապարտվել է ցմահ ազատազրկման՝ իր ողջ ունեցվածքի առգրավմամբ:

39. Դատարանը հիմնել է իր դատավճիռը հիմնականում մոտ երեսուն վկաների և հանցագործություններից տուժողների ցուցմունքների, դիմողի կողմից դատարանում տրված ցուցմունքի և մի քանի դատաբժշկական եզրակացությունների, ձգաբանական և այլ փորձագիտական հետազոտությունների վրա: Դատարանի հետևությունները՝ կապված սպանության մի դեպքի հետ, մասամբ հիմնված են եղել ոստիկանությունում դիմողի կողմից արված խոստովանության վրա:

40. Միևնույն դատավճռում դատարանը, հիմնվելով դատախազի՝ 2001 թվականի հունվարի 26-ի որոշման վրա, մերժել է դիմողի բողոքը ոստիկանության կողմից իրեն տանջանքի ենթարկելու վերաբերյալ և գտել է, որ չի եղել որևէ ապացույց առ այն, որ նրանից խոստովանությունը կորզվել է ճնշման տակ:

41. 2002 թվականի դեկտեմբերի 17-ին դիմողը ներկայացրել է վճռաբեկ բողոք՝ վիճարկելով առաջին ատյանի դատարանի փաստական հետևությունները և իրավաբանական եզրակացությունը: Ապա նա բողոքել է, որ իր պատիժը որոշելիս դատարանը հաշվի չի առել իր վատ առողջական վիճակը: Դիմողը նաև նշել է ոստիկանության կողմից իրեն տանջանքի ենթարկելը:

42. 2003 թվականի մայիսի 13-ին Վճռաբեկ դատարանը մասամբ փոփոխել է 2002 թվականի նոյեմբերի 13-ի դատավճիռը և հաստատել է առաջին ատյանի դատարանի հետևությունները դիմողի մեղքի և դատապարտման վերաբերյալ: Վճռաբեկ դատարանը նույնպես մերժել է դիմողի բողոքը՝ տանջանք պատճառելու առնչությամբ առաջին ատյանի դատարանի կողմից նշված միևնույն հիմքերով:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրություն

A. Ուկրաինայի 1996 թվականի Սահմանադրություն

43. Սահմանադրության համապատասխան դրույթների համաձայն.

Հոդված 28.

«Յուրաքանչյուր ոք ունի իր արժանապատվությունը հարգելու իրավունք:

Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների, դաժան, անմարկդային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի, որը ոտնահարում է նրա արժանապատվությունը...»:

Հոդված 121.

«Ուկրաինայի դատախազության ծառայությունը կազմում է միասնական համակարգ, որին վստահված է մեղադրանքի ներկայացումը դատարաններում Պետության անունից.

Պետության քաղաքացու շահերի ներկայացումը դատարաններում օրենքով նախատեսված դեպքերում.

կալանքն ապահովող, խուզարկություն իրականացնող, հարցաքննություններ և մինչդատական քննություններ իրականացնող մարմինների կողմից օրենքին համապատասխանության վերահսկումը.

քրեական գործերով դատական որոշումների կատարման, ինչպես նաև քաղաքացու «անձնական ազատության» սահմանափակման հետ կապված միջոցների իրականացման ընթացքում օրենքի համապատասխանության վերահսկումը»:

B. 1960 թվականի Քրեական դատավարության օրենսգիրք

44. Ներկայումս գործող Քրեական դատավարության օրենսգրքի համապատասխան դրույթների համաձայն.

Յոթված 4.

Քրեական գործի քննություն իրականացնելու և հանցագործությունը քննելու պարտականություն

«Դատարանը, դատախազը, քննիչը կամ հետաքննության մարմինը իրենց իրավասության սահմաններում պետք է իրականացնեն քրեական գործի քննություն յուրաքանչյուր գործով, որով բացահայտվել են հանցագործության տարրեր, պետք է ձեռնարկեն օրենքով նախատեսված անհրաժեշտ միջոցներ հանցագործության հանգամանքները բացահայտելու, մեղավորներին բացահայտելու և նրանց պատժելու ուղղությամբ»:

Յոթված 94.

Քրեական գործ հարուցելու հիմքերը

«Քրեական գործ պետք է հարուցվի հետևյալ հիմքերով.

1. առկա են կազմակերպությունների, հաստատությունների, ձեռնարկությունների, պաշտոնատար անձանց, պաշտոնատար անձանց ներկայացուցիչների, հանրության և անհատների կողմից ստացված հայտարարություններ կամ նամակագրություն.

2. առկա է իշխանությունների ներկայացուցիչների, հանրության կամ անհատ քաղաքացիների նամակագրություն, որոնք բռնել են կասկածյալին այնտեղ, որտեղ կատարվել է հանցագործությունը, կամ ներկայացել է մեղայականով.

3. այն դեպքում, երբ [կասկածյալը] ներկայանում է գործուն զղջալով.

4. այն դեպքում, երբ առկա է մանուկում հրապարակված տեղեկություն.

5. այն դեպքում, երբ առկա է հետաքննության մարմնի, քննիչի, դատախազի կամ դատարանի կողմից հանցագործության հետքերի ուղղակի հայտնաբերում»:

Յոթված 95.

Հանցագործության առթիվ հայտարարությունները և նամակագրությունը

«Հանցագործության առթիվ... հայտարարությունները կամ նամակագրությունը կարող է նարկայացվել գրավոր կամ բանավոր...»:

Յոթված 97.

Հանցագործությունների առթիվ հայտարարությունների կամ նամակագրության ընդունման պարտականությունը և դրանց քննության ընթացակարգը

«Դատախազը, քննիչը, հետաքննության մարմինը կամ դատավորը պետք է ընդունեն կատարված կամ նախապատրաստվող հանցագործությունների վերաբերյալ հայտարարությունները կամ նամակագրությունը, ներառյալ այն դեպքերում, երբ դրանք իրենց իրավասությունից դուրս են:

Հանցագործության վերաբերյալ հայտարարության կամ նամակագրության առնչությամբ դատախազը, քննիչը, հետաքննության մարմինը կամ դատավորը պետք է երեք օրվա ընթացքում կայացնի հետևյալ որոշումներից մեկը.

1. հարուցել քրեական գործ.

2. մերժել քրեական գործի հարուցումը.

3. փոխանցել հայտարարությունը կամ նամակագրությունը քննություն կատարելու համար՝ ենթակայության կանոններին համապատասխան:

Միևնույն ժամանակ, բոլոր հնարավոր միջոցները պետք է կիրառվեն հետագա հանցագործությունների կատարումը կանխելու կամ դրանց վերջ դնելու նպատակով...»

Մինչ քրեական գործ հարուցելը դատախազը, քննիչը կամ հետաքննության մարմինը պետք է անհրաժեշտության դեպքում իրականացնեն հետաքննություն՝ հանցագործության մասին հայտարարության կամ նամակագրության մեջ պարունակվող տեղեկությունն ստուգելու նպատակով: Նման հետաքննությունը պետք է ավարտվի տասն օրվա ընթացքում՝ անհատ քաղաքացիների կամ պաշտոնատար անձանց կողմից բացատրություններ ստանալու կամ անհրաժեշտ փաստաթղթեր ձեռք բերելու նպատակով:

Հանցագործության մասին հայտարարության կամ նամակագրության մեջ պարունակվող տեղեկությունը կարող է ստուգվել մինչև քրեական գործի հարուցումը ճանաչման կամ խուզարկության միջոցով...»:

Յոթված 99-1.

Քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշման դեմ բողոքը

«Քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին քննիչի կամ հետաքննության մարմնի որոշումը կարող է բողոքարկվել համապատասխան դատախազին: Բողոք պետք է ներկայացվի այն անձի կողմից, ում շահերին է

վերաբերում գործը, կամ նրա ներկայացուցչի կողմից որոշման պատճենն ստանալու օրվանից յոթ օրվա ընթացքում:

Եթե դատախազը մերժում է որոշման վերացումը ...ամձը, ում շահերին է վերաբերում գործը, կամ նրա ներկայացուցիչը կարող են դատարան ներկայացնել բողոք՝ համաձայն սույն օրենսգրքի 236-1. հոդվածի:

Հոդված 236-1.

Քրեական գործի հարուցումը մերժող որոշման դեմ դատարան ներկայացված բողոքը

«Քրեական գործի հարուցումը մերժող՝ հետաքննության մարմնի, քննիչի կամ դատախազի... որոշման դեմ բողոքը պետք է դատարան ներկայացվի այն անձի կողմից, ում շահերին է վերաբերում գործը, կամ նրա ներկայացուցչին դատախազի որոշումը հայտնելուց հետո՝ յոթ օրվա ընթացքում...»:

Հոդված 236.

Քրեական գործի հարուցումը մերժող որոշման դեմ բողոքի վերաբերյալ դատարանի դիրքորոշումը

«Հետաքննության մարմնի, քննիչի կամ դատախազի կողմից քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին որոշման դեմ բողոքը պետք է քննվի համապատասխան դատարանի դատավորի կողմից միանձնյա՝ այն ստանալուց հետո՝ տասնօրյա ժամկետում:

Դատավորը պետք է ձեռք բերի այն բոլոր նյութերը, որոնց հիման վրա կայացվել է որոշումը, քննի դրանք և տեղեկացնի դատախազին և բողոքը ներկայացրած անձին բողոքը քննելու օրը նշանակելու մասին: Անհրաժեշտության դեպքում դատավորը կարող է լսել բողոքը ներկայացրած անձին անձամբ:

Քննելով բողոքը՝ դատավորը...պետք է կայացնի հետևյալ որոշումներից մեկը, կախված այն բանից՝ արդյոք պահպանվել են սույն օրենսգրքի 99-րդ հոդվածի պահանջները.

1. բեկանել քրեական գործ չհարուցելու մասին որոշումը և վերադարձնել նյութերը լրացուցիչ հետաքննության համար կամ հարուցել քրեական գործ.

2. մերժել բողոքը:

Դատավորի որոշումը չի կարող բողոքարկվել...»:

C. 2003 թվականի՝ Դատավճիռների կատարման մասին օրենք

45. Օրենքի 18-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ ցմահ ազատազրկման դատապարտված արական սեռի դատապարտյալները պետք է կրեն իրենց պատիժը խիստ ռեժիմի ուղղիչ հիմնարկներում: Նրանք տեղավորվում են երկու հոգու համար նախատեսված բանտախցերում: Համաձայն 140-րդ հոդվածի՝ նրանց թույլատրվում է օրական մեկ ժամյա զբոսանք:

46. 106-րդ հոդվածն արգելում է զսպման հատուկ միջոցների կիրառում, ներառյալ՝ ձեռնաշղթաներ, այն բանտարկյալների նկատմամբ, որոնք (այլոց թվում) ունեն «անգործունակության ակնհայտ նշաններ», պայմանով, որ նրանք չեն հանդիսացել բռնություն գործադրող խումբ կամ այլոց կյանքին կամ չեն կատարել առողջությունը վտանգող հանցագործություն և չեն ցուցաբերել զինված դիմադրություն:

47. Համաձայն 116-րդ հոդվածի 5-րդ կետի՝ բանտարկյալները կարող են իրենց կամ իրենց հարազատների հաշվին դիմել բուժօգնության, ներառյալ՝ բուժման քաղաքացիական բուժօգնություններում: Նման դեպքերում բուժօգնությունը պետք է տրամադրվի ուղղիչ հիմնարկի բժշկական անձնակազմի կողմից, որում բանտարկյալը կրում է իր պատիժը, ուղղիչ հիմնարկի բուժանձնակազմի հսկողության ներքո:

D. 1991 թվականի՝ Դատախազության ծառայության մասին օրենքը

48. Համաձայն Դատախազության մասին օրենքի 6-րդ բաժնի՝ դատախազության ծառայությունն իրենից ներկայացնում է ընդհանուր կենտրոնացված համակարգ, որը գլխավորում է Ուկրաինայի Գլխավոր դատախազը և հիմնված է աստիճանակարգային ենթակայության վրա:

E. 1992 թվականի՝ Քննության և խուզարկության մասին օրենքը

49. Քննության և խուզարկության մասին օրենքը նախատեսում է իրավական հիմք տարբեր միջոցների համար, որոնք կարող են կիրառվել ոստիկանության, գաղտնի ծառայության և մի շարք իրավապահ մարմինների կողմից ապօրինի գործողությունների մասին տեղեկություն հավաքելու և ձայնագրելու հա-

մար: Այս միջոցները ներառում են անհատների համաձայնությամբ նրանց հարցաքննություն, հանցագործությունների առնչությամբ նյութերի գաղտնի հավաքում գաղտնի գործակալների, անձնական դիտարկումների և այլնի միջոցով: Իրավապահ մարմինները, որոնց հանձնարարվում են քննության և խուզարկության գործառնությունները, պարտավոր են հետևել դատախազության գործառնություններին:

F. 2003 թվականի դեկտեմբերի 25-ի (որոշում թիվ 275) պատիժների կատարման պետական դեպարտամենտի կողմից հաստատված ուղղիչ հիմնարկների ներքին կանոնները

50. Ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալների ազատազրկման մասին կանոններով նրանք ենթարկվում են հատուկ սահմանափակումների՝ կապված իրենց ազատազրկման նյութական պայմանների, գործունեության և արտաքին աշխարհի հետ հարաբերակցվելու հնարավորությունների հետ, որոնք ներառում են մյուս բանտակիցներից մշտապես մեկուսացում, ինչպես նաև բանտախցից ամեն անգամ դուրս գալուց երեք հսկիչների և հատուկ շան կողմից ուղեկցում և ձեռնաշղթաների առկայություն (կանոններ 23-25): 2004 թվականի նոյեմբերի 9-ին 8-րդ կանոնը լրացվել է պահանջով, որ ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալների հատվածի՝ դեպի դուրս տանող դռները պետք է ունենան հատուկ պատուհաններ, որոնց միջոցով բանտարկյալների ձեռքերին հագցվում և հանվում են ձեռնաշղթաները:

51. Համաձայն 94-րդ հոդվածի՝ ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալներն ստանում են բուժօգնություն, որպես կանոն, առնվազն երեք հսկիչների ներկայությամբ: Նման բանտարկյալները կարող են տեղափոխվել Պատիժների կատարման պետական դեպարտամենտի ենթակայության բուժօգնատուություն կամ սովորական բուժկենտրոն, եթե նրանք ունեն շտապ բուժօգնության կարիք:

52. Կանոնների 9-րդ հավելվածի համաձայն՝ ուղղիչ հաստատություններում բանտարկված անձինք կարող են պահել ցանկացած դեղ կամ բժշկական պարագա:

G. 2004 թվականի հոկտեմբերի 22-ի (Որոշում թիվ 205)՝ Պատիժների կատարման պետական դեպարտամենտի կողմից հաստատված՝ ուղղիչ հիմնարկներում պատիժ կրող բանտարկյալների նկատմամբ հսկողության վերաբերյալ կանոնները

53. Կանոններն իրենցից ներկայացնում են դասակարգված (ոչ հրապարակային) փաստաթուղթ: Կառավարության կողմից ներկայացված դրա հատվածի (կետ 30.9) համաձայն՝

«Երբ ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալները դուրս են գալիս իրենց բանտախցերից, կրտսեր հսկիչը պետք է դռան միջանցքի կողմից բացի առաջին դուռը և կարգադրի բանտարկյալներին մոտենալ դռանը և շրջվել դեմքով դեպի դիմացի պատը և պահել իրենց ձեռքերը հետևում, ապա նա բանտարկյալների ձեռքերին հագցնում է ձեռնաշղթաները: Բոլոր բանտարկյալների ձեռքերին ձեռնաշղթաներ հագցնելուց և համոզվելուց հետո, որ նրանք հենվել են դիմացի պատին, հսկիչն այնուհետև պետք է բացի ներքին դուռը: Այն բանից հետո, երբ բանտարկյալները դուրս են բերվում իրենց բանտախցերից, նրանք պետք է անցնեն մասնակի խուզարկություն՝ անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցների գործադրմամբ և հսկողության ներքո: Վերը նշված կատեգորիայի բանտարկյալները պետք է դուրս բերվեն մեկը մյուսի հետևից և ուղեկցվեն վարչակազմի երկու ծառայողների, կրտսեր հսկիչի և շան կողմից:

Ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալներին ուղեկցելիս մեկ կրտսեր հսկիչ պետք է քայլի նրանց առջևից՝ հսկելով ընթացքը: Բանտարկյալները պետք է միմյանց հետևեն երկու կամ երեք մետր հեռավորությամբ: Մյուս կրտսեր հսկիչները պետք է ուղեկցեն բանտարկյալներին մեկ մետր հեռավորության վրա: Ցմահ ազատազրկման դատապարտվածների տեղաշարժը կազմակերպվում է բանտի ղեկավարին աջակցող հերթապահի կամ նրա տեղակալի անձնական հսկողությամբ, որը բոլոր դեպքերում պետք է ուղեկցի հետևից»:

III. Համապատասխան ներպետական պրակտիկան

A. Ուկրահնայում մարդու իրավունքներին առնչվող իրադրության վերաբերյալ Մարդու իրավունքների պաշտպանին (Ombudsman) ուղղված պառլամենտական պատվիրակի հաշվետվությունները

54. Մարդու իրավունքների պաշտպանի 2000-2001 թվականների հաշվետվության մեջ մինչդատական քննությունների ընթացքում վատ վերաբերմունքի խնդիրը նկարագրվել է որպես շարունակական երևույթ: Հատկապես նա նշել է, որ.

«...Ոստիկանության կողմից ձերբակալված անձինք ենթարկվում են ծեծի, նվաստացումների և խոշտանգումների՝ ձերբակալությանը հետած առաջին ժամերի ընթացքում խոստովանություններ կամ այլոց դեմ ցուցմունքներ ստանալու նպատակով: Խոշտանգումները և դաժան ու նվաստացնող վերաբերմունքը, որ դրսևորվում է քաղաքացիների նկատմամբ ոստիկանության բաժանմունքներում քրեական գործերի մինչդատական փուլում՝ լայն տարածում ունեն և շարունակական բնույթ են կրում: Դա ապացույց է մարդու իրավունքների կոպիտ խախտումների և պաշտոնական դիրքի չարաշահումների»:

55. Ըստ Օմբուդսմենի՝ փաստը, որ ոստիկանության աշխատակիցները պետք է բարձրացնեին բացահայտված հանցագործությունների տոկոսը այն դեպքում, երբ քննիչները պետք է ավելացնեին դատարան ուղարկվող գործերի քանակը, հանգեցրել է տանջանքների գործադրմանը: Ինչպես նա նշել է հաշվետվության մեջ՝ «քննիչների մասնագիտական ունակությունների» պակասն այն իրավիճակներում, երբ դատարանները հաճախ ընդունում են կասկածյալի խոստովանությունը որպես նրա մեղքի ապացույց, դրդում է իրավապահ մարմինների աշխատակիցներին հապճեպորեն խոստովանությունների կորզմանը...»:

56. Օմբուդսմենը նաև մատնանշել է դատախազների կողմից պատշաճ գործողությունների բացակայությունը՝ կապված ոստիկանության կողմից տանջանքների գործադրման առթիվ հայտարարությունների հետ, ինչպես նաև այն, որ դատախազների կողմից իրականացվող քննությունները հաճախ եղել են մակերեսային և խիստ ձգձգված: Այսպես նաև նշել է, որ երբ նման գործերը հասնում են դատարաններ, վերջիններս տարակուսում են տանջանքների և վատ վերաբերմունքի դրսևորման այլ ձևերի համար պատասխանատու ոստիկանների դեմ պատշաճ սանկցիաներ կիրառելու հարցում: Ըստ Օմբուդսմենի՝ 2000 թվականին 55 ոստիկաններ մեղավոր են ճանաչվել նման հանցագործությունների համար, սակայն միայն 22-ն են դատապարտվել ազատազրկման:

57. Ուկրաինայում մարդու իրավունքների վերաբերյալ իր համապատասխան տարեկան հաշվետվության մեջ Օմբուդսմենը կատարել է նույնանման դիտարկումներ՝ կապված ոստիկանների կողմից վատ վերաբերմունքի դրսևորումների խնդրի հետ: Օրինակ՝ 2010 թվականի հաշվետվության մեջ նա նշել է, որ (հաշվետվության 2.3-րդ կետից հատվածներ).

«... Իրավապահ մարմինները ծեծում են անձանց խոստովանություններ կորզելու համար՝ բացահայտված հանցագործությունների թիվն ավելացնելու, կաշառք ստանալու կամ անձանց ունեցվածքին տիրանալու նպատակով:

Այդ դեպքերի մեծ մասը տեղի է ունենում իրավապահ մարմիններին պատկանող հաստատություններում: Ցավոք, խոշտանգումների դեպքեր տեղի են ունենում Ուկրաինայի բոլոր շրջաններում, ինչն ապացուցվում է Օմբուդսմենի աշխատանքի արդյունքներով, դատախազությունից ստացված տեղեկություններով, մարդու իրավունքների պաշտպանին Ներքին գործերի նախարարության կողմից ներկայացված տեղեկություններով և դատարանների դատավճիռներով: Նման դեպքերը տեղի են ունենում տարբեր վայրերում, տարբեր անձանց հետ և տարբեր հանգամանքներում: Այդուհանդերձ, տարրական խնդիր է, որ անձն Ուկրաինայում չի կարող իրեն զգալ ազատ և պաշտպանված պետական մարմինների կողմից իրականացվող քրեական գործողությունների հետևանքով: Ցավոք, իրավապահ մարմինների կողմից վատ վերաբերմունքն ստացել է շատ խիստ բնույթ և ավելի ու ավելի հաճախ է հանգեցնում ազատազրկվածների մահվան: 2008 թվականին ոստիկանության աշխատակիցների կողմից կիրառված խոշտանգումների հետևանքով մահացել է չորս անձ, 2009 թվականին՝ երեք, իսկ 2010 թվականին՝ ութ:

58. Օմբուդսմենի 2011 թվականի հաշվետվության մեջ Օմբուդսմենը վատ վերաբերմունքն անվանել է իր աշխատանքի առաջնային թիրախը, նշելով, որ տարեկան ոստիկանների դեմ իրեն ներկայացված մոտավորապես 5,000 բողոքների մեկ երրորդ մասն վերաբերել է հենց այդ խնդրին: Օմբուդսմենը գտել է, որ ոստիկանությունում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում դրսևորվող վատ վերաբերմունքը որպես երևույթ արմատախիլ անելու նպատակով անհրաժեշտ է եղել «վերացնել այդ մարմնում առկա կոռուպցիան, որպեսզի փոխվի ոստիկանության աշխատակիցների աշխատանքի գնահատումը բացահայտված հանցագործությունների հիման վրա, վերջ դրվի նվաստացուցիչ ձերբակալություններին և վարչական կալանքներին, հնարավորություն տրվի ձերբակալված անձանց օգտվելու պաշտպանի օգնությունից, վարվի գրանցում և վիճակագրություն՝ կապված ֆիզիկական բռնության դեպքերի հետ, ստեղծվի պատշաճ մեխանիզմ խոշտանգումների հետ կապված բողոքների քննության համար և հաստատվի ազգային մեխանիզմ խոշտանգումներին վերջ դնելու համար» (հաշվետվության 3.4 մաս):

B. Իրավապահ մարմիններում մարդու իրավունքների մասին ուկրաինական դիտորդների ընկերակցության 2011 թվականի հաշվետվությունը

59. Հաշվետվությունը հիմնված է 2011 թվականի դրությամբ Ուկրաինայի ոստիկանության կողմից մարդու իրավունքներին հետևելու մասին առկա տեղեկությունների մանրամասն վերլուծության վրա, ո-

րը ներառում է պաշտոնական վիճակագրություն, նորմատիվ ակտեր, ոչ պետական կազմակերպությունների կողմից դիտարկումներ, անհատական բողոքներ և զանգվածային լրատվության հրապարակումներ: Հաշվետվության համաձայն՝ միայն 2011 թվականին մոտ 980,200 մարդ ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի ոստիկանության կողմից, որոնցից 35-ը մահացել է: Այդ տարվա ընթացքում իշխանություններն ստացել են մոտ 1,300 պաշտոնական բողոք ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի դեպքերի մասին, և միայն 5 տոկոսն է ճանաչվել հիմնավոր: Դատախազները ոստիկանների դեմ հարուցել են հինգ քրեական գործ՝ խոշտանգման դեպքերի հետ կապված և 15 գործ՝ մարմնական վնասվածքներ պատճառելու և ոստիկանների կողմից սպանություն կատարելու դեպքերի հետ կապված:

Հաշվետվությունը պարունակում է նաև Ներքին գործերի նախարարության՝ 2011 թվականի հունվարի 24-ի չիրապարակված նամակի հետևյալ հատվածը.

«... ոստիկանների նկատմամբ մի շարք բողոքներ ապացուցում են, որ իրավապահ մարմինների նպատակները, մեթոդները և պրակտիկան չեն փոխվել: Ճնշումները, քաղաքացիների իրավունքները, ազատությունները և շահերն անարգելը գերակշռող են հատկապես կապված խոշտանգումների, անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի, կասկածյալների նկատմամբ ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշման հետ: Բացի դրանից, ոստիկանների մեծ մասի մասնագիտական մակարդակը ցածր լինելու և ձերբակալման ու խուզարկությունների՝ օրենքով նախատեսված տեխնիկային լիարժեք չտիրապետելու պատճառով նրանք կիրառում են քննության արգելված միջոցներ...»:

C. Կառավարության կողմից ներկայացված ներպետական որոշումներ

60. Կառավարությունը ներկայացրել է երկու անձանց՝ Վ.Պ.-ի և Ի.Պ.-ի կողմից ներկայացված ոստիկանության վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներին վերաբերող որոշումների պատճեններ, որոնք ոստիկանության կողմից ձերբակալվել են 2009 թվականի ապրիլի 2-ին և ազատ են արձակվել այդ նույն օրը: Ոստիկանները ենթադրաբար փորձել են ստիպել բողոք ներկայացրած անձանց ցուցմունքներ տալ որոշ հանցավոր գործողությունների վերաբերյալ: Ինչպես հաստատվել է բժշկական հետազոտություններով՝ ոստիկանությունից ազատ արձակվելիս բողոք ներկայացրած անձինք ունեցել են վնասվածքներ, որոնք ստացել էին հենց այդ օրը կամ դրանից մի քանի օր առաջ:

61. Պատճենները ներառել են եկու դատախազների որոշումներ, որոնցով մերժվել են բողոքները, արդյունքում՝ դրանք կարճվել են վերադաս դատախազների և դատարանի կողմից: Դատարանը գտել է, որ դատախազների կողմից իրականացված քննությունը չի եղել ամբողջական և օբյեկտիվ, և որ նրանք պետք է հարցաքննեին ավելի շատ մարդկանց, ներառյալ՝ բողոք ներկայացրած անձանցից մեկին, և պետք է հետազոտեին որոշ բժշկական փաստաթղթեր: Դատախազների կողմից կայացված երրորդ որոշումը պարունակել է հղում բժշկական փաստաթղթերին, որոնք նշվել են դատարանի կողմից, և հայտարարություններ, որոնք ստացվել են դատարանի որոշման մեջ նշված անձանցից մեկի կողմից: Եզրակացվել է, որ բողոքները անհիմն են եղել, և որ բողոք ներկայացրած անձինք վնասվածքներն ստացել էին մինչ ձերբակալվելը:

IV. Եվրոպայի խորհրդի համապատասխան նյութերը

Խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի կանխարգելման եվրոպական հանձնաժողովի հաշվետվությունները (CPT)

62. 2004 թվականի դեկտեմբերի 1-ին CPT-ն հրապարակել է 2002 թվականի նոյեմբերի 24-ից դեկտեմբերի 6-ը Ուկրաինա իր այցի մասին հաշվետվություն, համաձայն որի՝

«...»

1. Խոշտանգումները և վատ վերաբերմունքի այլ ձևերը

17. Ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ ոստիկանության օպերատիվ ծառայության կողմից դրսևորված վերաբերմունքը շարունակում է մնալ CPT-ն լուրջ մտահոգության առարկան Ուկրաինա կատարած այցից չորս տարի անց: Կրկին ստացվել են ֆիզիկական վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ մեծ թվով բողոքներ՝ կապված ձերբակալումների ընթացքի և հատկապես հարցաքննության ընթացքի հետ:

...

18. Կարիք չկա նշելու վատ վերաբերմունքի դրսևորման ձևերը, քանի որ դրանք նույնն են, ինչ 2000 թվականի այցից հետո կազմված հաշվետվության մեջ նշվածները: Ինչպես և նախկինում, շատ դեպքերում վատ վերաբերմունքի ծանրությունը եղել է այնպիսին, որ այն կարող է համարվել խոշտանգում:

...

20. Իր տրամադրության տակ եղած տեղեկության համաձայն՝ CPT-ն կարող է միայն հանգել միևնույն եզրակացությանը, ինչ 1998 թվականին և 2000 թվականին, այն է՝ ազատությունից զրկված անձինք ոստիկանության կողմից կրում են ֆիզիկական վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու ռիսկ ձերբակալության ընթացքում և/կամ ոստիկանությունում կալանքի տակ գտնվել ընթացքում (հատկապես՝ հարցաքննության ժամանակ), և որ շատ դեպքերում նրանք կարող են ենթարկվել խիստ վատ վերաբերմունքի/խոշտանգման:

2002 թվականի այցը ցույց է տվել, որ նախորդ հաշվետվության մեջ CPT-ի կողմից տրված խորհուրդների գործադրման առաջընթացը, որը նպատակ է ունեցել կիրառելու վատ վերաբերմունքի կանխարգելման մարտավարություն, եղել է դանդաղընթաց...

22. Ակնհայտ է, որ ազատությունից զրկված անձի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կանխարգելման ամենաարդյունավետ միջոցներից մեկը նման վերաբերմունքի մասին համապատասխան մարմինների կողմից նրանց ուղղված բողոքների պատշաճ քննությունն է, ինչպես նաև անհրաժեշտության դեպքում՝ համապատասխան պատժի կիրառումը: Դա պետք է ունենա շատ խիստ կանխարգելիչ ազդեցություն: Հակառակ դրան, եթե համապատասխան մարմինները չեն ձեռնարկում պատշաճ միջոցներ իրենց ուղղված բողոքների կապակցությամբ, ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու մտադրություն ունեցողները շուտով կհանգեն այն համոզմանը, որ իրենց գործողությունները կարող են մնալ անպատիժ:

23. Այս առթիվ, դժբախտաբար պետք է նշել, որ կրկին CPT պատվիրակությունը լսել է բողոքներ՝ կապված այն հանգամանքի հետ, որ դատախազները և դատավորները նվազ ուշադրություն են դարձրել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներին, նույնիսկ այն դեպքերում, երբ համապատասխան անձինք ունեցել են ակնհայտ վնասվածքներ:

Այս համատեքստում, Ուկրաինայի Գլխավոր դատախազի կողմից նշված մարմինները բարձրաձայնում են: Թվում է, թե 2002 թվականի առաջին 10 ամիսներից ավելի Ուկրաինայի դատախազները չեն հարուցել քրեական գործեր իրավապահ մարմինների աշխատակիցների նկատմամբ Քրեական օրենսգրքի 126-րդ (վիրավորանք և ծեծ) և 127-րդ (տանջանք) հոդվածների հիմքով»:

63. CPT-ն արել է նմանատիպ հետևություններ՝ կապված ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ հայտարարությունների և արդյունավետ քննության բացակայության հետ, իրենց՝ 2005 թվականի հոկտեմբերի 9-21-ը Ուկրաինա կատարած այցի ընթացքում կազմված հաշվետվության մեջ (2005 թվականի հաշվետվության կետեր 15-38), ինչպես նաև 2009 թվականի սեպտեմբերի 9-21-ի հաշվետվության մեջ: 2011 թվականի նոյեմբերի 29-ից դեկտեմբերի 6-ն Ուկրաինա կատարած այցի առթիվ նախնական դիտարկումներում, որոնք հրապարակվել են 2012 թվականի մարտի 12-ին, CPT-ն նշել է, որ «ոստիկանների կողմից դրսևորվող վատ վերաբերմունքի դեպքերը շարունակում են մնալ լայնատարած, և որ անձինք կրում են մեծ ռիսկ ենթարկվելու վատ վերաբերմունքի ոստիկանության ձեռքին լինելու ընթացքում (հատկապես, երբ նրանք արագ չեն խոստովանում հանցագործություններ կատարելու մասին, որոնց կատարման մեջ կասկածվում են)»:

64. 2005 թվականի այցի ընթացքում CPT-ի պատվիրակությունը նույնպես ստուգումներ է անցկացրել Տեմնիվկայի թիվ 100 տղամարդկանց գաղութում, ներառյալ՝ ցմահ ազատազրկման դատապարտված տղամարդկանց հատվածում, ինչպես նաև Խարկովի՝ ցմահ ազատազրկման դատապարտված կանանց համար նախապատեսված թիվ 54 գաղութի ժամանակավոր հատվածում: CPT-ն կատարել է հետևյալ դիտարկումները ցմահ ազատազրկման դատապարտված բանտարկյալների ազատազրկման պայմանների որոշ հանգամանքների առթիվ (2005 թվականի հաշվետվության 113-րդ կետ).

«...Չնայած այն հանգամանքին, որ բանտախցից դուրս գալուց կանանց ձեռքերին ձեռնաշղթաներ հագցնելու անթույլատրելի պրակտիկան վերացել էր կանանց առնչությամբ, սակայն ուկրաինական իշխանությունները դեռևս չեն վերացրել այդ պրակտիկան տղամարդկանց նկատմամբ:

Առավել հաճախ թիվ 100 գաղութում բանտարկյալների այս կատեգորիայի նկատմամբ վերաբերմունքը եղել է ծայրահեղ վերահսկողական, իսկ անձնակազմը՝ մշտապես «պատրաստ վտանգի դեպքում գործի անցնելուն»: Ավելին, պատվիրակությունը նկատել է, որ անձնակազմի աշխատասեմյակում եղել է երկաթե խուց, որտեղ ըստ բանտարկյալների, իրենց պարբերաբար փակել են, երբ վերջիններս հարցաքննվել են անձնակազմի անդամների կողմից...»:

65. CPT-ն կոչ է արել ուկրաինական իշխանություններին շուտափույթ վերացնել «տղամարդկանց ձեռքերը բանտախցից դուրս գալուց մշտապես ձեռնաշղթայելու կապելու պրակտիկան ...»:

A. Մարդու իրավունքների հանձնակատար պարոն Թոմաս Յամարբերգի հաշվետվությունները Ուկրաինա այցի առնչությամբ

66. 2007 թվականի սեպտեմբերի 26-ին Մարդու իրավունքների հանձնակատարը հրապարակել է հաշվետվություն 2006 թվականի 10-17-ն Ուկրաինա կատարած այցի վերաբերյալ, որում, inter alia, նշել է, որ «գործնականում իր բոլոր զրուցակիցները, ներառյալ՝ կառավարական քաղաքական խմբերի ղեկավարները, իրավապահ մարմինների և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները, հաստատել են, որ Ուկրաինայում խոշտանգումների ենթարկելու երևույթը եղել է և կրել համատարած բնույթ (2007 թվականի սեպտեմբերի 26-ի հաշվետվության 44-րդ կետ): 2011 թվականին Ուկրաինա կատարած իր այցի ընթացքում Մարդու իրավունքների հանձնակատարը կատարել է հետևյալ դիտարկումները ստորև նշված համատեքստում (2012 թվականի փետրվարի 23-ին հրապարակված հաշվետվության 93-րդ կետը):

«Ոստիկանության կողմից կալանավայրում դրսևորվող վատ վերաբերմունքը մշտակայուն խնդիր է Ուկրաինայում, որն առաջ է քաշվել խոշտանգումների կանխարգելման խորհրդի Եվրոպայի հանձնաժողովի մի շարք հաշվետվություններում: Միջազգային ոչ կառավարական կազմակերպությունների հաշվետվությունները ցույց են տալիս, որ այդ ֆենոմենն առկա է ոստիկանների անպատժելիության սովորույթի պատճառով: Բողոք ներկայացնողները, որոնք անում են լուրջ վնասվածքների մասին լավ հիմնավորված հայտարարություններ, հաճախ ստանում են ստանդարտ պատասխան, թե «բացակայում է հանցագործության որևէ ապացույց: Գործերի ճնշող մեծամասնությունը, այդուհանդերձ, բացարձակապես չի ներկայացվում իշխանություններին, քանի որ տուժողները վախենում են կապ ունենալ ոստիկանների հետ կամ էլ հույս չունեն, թե կարող է ձեռնարկվել որևէ գործողություն »:

B. Անդամ պետություններին Նախարարների հանձնաժողովի կողմից Եվրոպական բանտային կանոնների առթիվ ներկայացված՝ 2006 թվականի հունվարի 11-ին ընդունված հանձնարարականը Rec (2006)2006 (Յավելված)

67. Նախարարների հանձնաժողովի 952-րդ ժողովի կողմից ընդունված Յանձնարարականի հավելվածի համապատասխան հատվածների համաձայն՝

«...»

Ձերբակալման գործիքները

67.1 Շղթաների և երկաթի գործադրումն արգելվում է:

67.2 Չպետք է գործադրվեն ձեռնաշղթաներ, զսպաշապիկներ և այլ մարմնական զսպամիջոցներ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ

a. դա անհրաժեշտ է տեղափոխման ընթացքում փախուստի կանխման համար, պայմանով, որ դրանք պետք է հանվեն, երբ բանտարկյալը բերվում է դատական կամ վարչական մարմին, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այդ մարմինը գտնում է այլ կերպ, կամ

b. տնօրենի որոշմամբ, եթե ձախողվում են մյուս միջոցները թույլ չտալու բանտարկյալին վնասելու ինքն իրեն, այլոց կամ սեփականությունը լուրջ վնասներից պաշտպանելու համար, պայմանով, որ նման դեպքերում տնօրենը պետք է անհապաղ տեղեկացնի բուժաշխատողներին և տեղյակ պահի ուղղիչ հիմնարկի վերադաս մարմնին:

67.3 Ձսպամիջոցները չպետք է գործադրվեն անհրաժեշտից ավելի երկար ժամանակ:

67.4 Ձսպամիջոցների գործադրման ձևը պետք է նկարագրված լինի ներպետական օրենսդրության մեջ...»:

C. Ոստիկանների կողմից վատ վերաբերմունքին և արդյունավետ քննության բացակայությանն առնչվող գործերով դատավճիռների կատարման հետ կապված Նախարարների հանձնաժողովի դիտարկումները և որոշումները

68. Որոշ ժողովների ընթացքում Նախարարների հանձնաժողովը որոշել է, որ համաձայն Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ Ուկրաինայի Կառավարության կողմից ձեռնարկված միջոցները հետապնդում են հետևելու Դատարանի՝ դիմողների նկատմամբ անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի և բողոք ներկայացնելու առումով արդյունավետ միջոցների բացակայությանը, ինչպես նաև ոստիկանությունում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում դատավարական երաշխիքների վերաբերող գործերով վճիռներին:

69. Օրինակ՝ 2010 թվականի դեկտեմբերի 1-2-ին կայացած 1100 նիստի ընթացքում ութ այդպիսի վճիռներ են դրվել Հանձնաժողովի օրակարգում, մասնավորապես՝ Աֆանասև ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 38722/02, 2005թ. ապրիլի 5), Կոզինցև ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 75520/01, 2007թ. դեկտեմբերի 6), Կոբցև ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 16437/04, 2008թ. փետրվարի 14), Իսմաիլով ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 17323/04, 2008թ. նոյեմբերի 27), Սպինովն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 34331/03, 2008թ. նոյեմբերի 27), Սափտելն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 39188/04, 2009թ. փետրվարի 19), Վիրգիլսկին ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 19312/06, 2009թ. մարտի 12) և Դրոզդն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 12174/03, 2009թ. հունիսի 30):

70. Համաձայն նիստի նյութերի (տես՝ փաստաթուղթ CM/Del/OJ/DH(2010)1100)՝ Նախարարների տեղակալները նշել է, որ վճիռներում նկարագրված իրադարձություններից ի վեր ուկրաինական իշխանությունները գործի են դրել մի շարք միջոցներ նոր նմանատիպ խախտումները կանխելու համար: Այդուհանդերձ, չնայած այդ միջոցներին, «ազատությունից զրկված անձանց նկատմամբ հերթապահ ոստիկանների կողմից դիտավորյալ ֆիզիկական վատ վերաբերմունքի կիրառումը Ուկրաինայում մնում է համատարած »: Ապա տեղակալները նշել են, որ սպասվում է բազմակողմանի «գործադրվող պլան/գործողության հաշվետվության» Ուկրաինայի կողմից, որը պետք է պարունակի ոստիկանության կողմից բռնությունների դեմ պայքարի պլանավորվող կամ գործադրվող միջոցների մանրամասներ, ինչպես նաև Դատարանի կողմից հայտնաբերված խախտումների կապակցությամբ այդ միջոցների գործադրման գնահատականը:

71. Ուստի հարցի վերաբերյալ դիտարկումը հետաձգվել է մինչև Ուկրաինայի կառավարության կողմից «գործադրվող պլան/գործողության հաշվետվության» ընդունումը:

D. Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների հանձնաժողովի ընդունած սկզբունքները մարդու իրավունքների լուրջ խախտումների համար անպատժելիությունն արմատախիլ անելու վերաբերյալ

72. 2011 թվականի մարտի 30-ի իր 1110-րդ նիստում Նախարարների հանձնաժողովն ընդունել է սկզբունքներ, որոնցով սահմանվել են կոնկրետ միջոցներ, որոնք անդամպետությունները պետք է նախատեսեն, որպեսզի մարդու իրավունքների լուրջ խախտումների (այդ թվում՝ Կոնվենցիայի 2-րդ, 3-րդ, 4-րդ և 5-րդ հոդվածներով նախատեսված) համար պատասխանատուները պատասխան տան իրենց գործողությունների համար, և որ մարդու իրավունքների խախտումների զոհերն ունենան արդյունավետ փոխհատուցման իրավունք:

V. Այլ համապատասխան միջազգային նյութեր

A. Միացյալ ազգերի Մարդու իրավունքների հանձնաժողովի եզրափակիչ դիտարկումները և եզրակացությունները, ինչպես նաև Խոշտանգումների դեմ Միացյալ ազգերի հանձնաժողովի խորհուրդատվությունները

73. Միացյալ ազգերի Մարդու իրավունքների հանձնաժողովը մտահոգություն է հայտնել «խոշտանգումների դեպքերի տարածվածության» կապակցությամբ իր՝ 2001 թվականի նոյեմբերի եզրափակիչ դիտարկումներում՝ կապված Ուկրաինայի հետ:

74. Իր 38-րդ նիստում (2007 թվականի ապրիլի 30-մայիսի 18) Խոշտանգումների դեմ Միացյալ ազգերի հանձնաժողովը ներկայացրել է իր հինգերորդ պարբերական հաշվետվությունը Ուկրաինայի վերաբերյալ: Դրա եզրակացության համապատասխան հատվածի համաձայն՝

«...»

9. Հանձնաժողովը խորապես մտահոգված է կալանքի ընթացքում դրսևորված վատ վերաբերմունքի և խոշտանգումների դեպքերի վերաբերյալ բողոքներով, ինչպես նաև ծեծերի դեպքերի ամթիվ բողոքներով, որոնք դրսևորվում են ձերբակալումից մինչև ձերբակալվածին դատավորի մոտ բերելը, ինչը չի ապահովում ձերբակալվածների համար բավարար իրավական երաշխիքներ...

10. Հանձնաժողովը մտահոգված է խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի դեպքերի մասին բողոքների հետ կապված պատշաճ, անկողմնակալ և արդյունավետ քննության բացակայությամբ, հատկապես՝ կապված այն խնդիրների հետ, որոնք առաջանում են Գլխավոր դատախազի պարտականությունների երկակի բնույթի և պատասխանատվության կապակցությամբ (a) հետապնդման համար և (b) քննության նկատմամբ պատշաճ հսկողության բացակայության համար: Հանձնաժողովը նկատում է շահերի բախում այս երկու

պարտականությունների միջև, որը հանգեցնում է գործերի նկատմամբ անկախ հսկողության բացակայությանը, երբ Գլխավոր դատախազը մերժում է քրեական գործի հարուցումը: Ավելին, բացակայում են Գլխավոր դատախազի կատարած աշխատանքին վերաբերող նյութերը, այն է՝ հանցագործությունների քննության, հետապնդման և դատապարտումների վիճակագրությունը, նյութերի հավաքման մեխանիզմի ակնհայտ բացակայությունը...

11. Հանձնաժողովը մտահոգված է ներկայիս քննչական համակարգով, որում խոստովանություններն օգտագործվում են որպես հետապնդման սկզբունքային ձև, իսկ այդպիսով ստեղծվում են նախադրյալներ կասկածյալների նկատմամբ խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի կիրառումը խրախուսելու համար: Հանձնաժողովը ցավում է, որ պետության կողմը բավարար կերպով չի հստակեցրել իրավական այն դրույթները, որոնց վկայակոչմամբ խոշտանգման միջոցով ձեռք բերված ցուցմունքները չէին դիտվի որպես ապացույց, ինչպես որ սահմանված է Կոնվենցիայով...»:

B. Մարդու իրավունքների և Միջազգային ամնիստիայի Հելսինկյան միջազգային դաշնության հաշվետվության՝ Ուկրաինային վերաբերող հատվածները

75. Մարդու իրավունքների խախտումների վերաբերյալ 2002 թվականի իր հաշվետվության մեջ Մարդու իրավունքների Հելսինկյան միջազգային դաշնությունը կատարել է Ուկրաինայի վերաբերյալ հետևյալ դիտարկումները.

«Իրավապահ մարմինների կողմից խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի դրսևորման մոդելը շարունակվել է նախորդ տարիներից, որոնց ընթացքում պատասխանատուները հազվադեպ են ենթարկվել արդարացի պատասխանատվության: Ինչպես տեղեկացվել է, ոստիկանները հրել, հարվածել և ծեծի են ենթարկել կալանավորներին, ինչպես նաև կիրառել են տանջանքների տարբեր մեխանիզմներ, ներառյալ՝ խեղդելը:

Ինչպես հայտնի է դարձել, ոստիկանների կողմից բռնության կիրառմանը վերաբերող գործերը վարվել են դանդաղ և թերի: Ըստ Կառավարության՝ իրավապահ մարմինների կողմից բռնության գործադրմանը վերաբերող մոտ 185 գործ է գրանցվել, մինչդեռ 2000 թվականին մոտ 200 ոստիկանների մեղադրանք է առաջադրվել նման հանցագործություններով: 2001 թվականի ընթացքում Մարդու իրավունքների կառավարական հանձնաժողովը, ինչպես տեղեկացվել է, ստացել է ավելի քան 300 բողոք իրավապահ մարմինների կողմից մարդու իրավունքների խախտումների մասին, որոնցից 50-ը կապված է եղել ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշման հետ:

...»

76. Միջազգային ամնիստիայի 2001 թվականի հաշվետվության մեջ հղում է կատարվել «իրավապահ մարմինների կողմից կալանավորների նկատմամբ խոշտանգումների և վատ վերաբերմունքի մասին հայտարարությունների տարածվածությանն ու տևականությանը»: Համապատասխան հաշվետվությունները պարունակել են միանման հանգամանքներ:

77. Հարցի վերաբերյալ վերջին հրապարակման մեջ, որը կոչվել է Կույր հարկադրանք. խոշտանգումը և ոստիկանների անպատժելիությունը Ուկրաինայում (2011 թվականի հոկտեմբերի 12) Միջազգային ամնիստիան նշել է հետևյալը.

«...»

Համաձայն մի շարք գնահատումների՝ Ուկրաինայում տարեկան հարյուրիցավոր մարդիկ կարող են դառնալ ոստիկանության կողմից բռնության զոհ: Խախտումները տարբեր են. քրեական դատավարության օրենսգրքի աննշան խախտումներից ընդհուպ մինչև ռասայական բռնություններ, գումարի կորզում, խոշտանգումներ և վատ վերաբերմունքի այլ տեսակներ, ինչպես նաև կալանքի ընթացքում արձանագրված մահ:

Բռնության այս տեսակները խրախուսվում են Ուկրաինայի ոստիկանության անպատժելիության սովորույթով: Մարդու իրավունքների խախտումների վերաբերյալ լավ հիմնավորված բողոքներ ներկայացողները՝ բոլորն էլ հաճախ ստանում են հետևյալ ստանդարտ պատասխանը. «Բացակայում է հանցագործության մասին ապացույցը»: Գործերի գերակշիռ մասի՝ մեծ կամ փոքր, վերաբերյալ այդուհանդերձ, չի զեկուցվում իշխանություններին բացարձակապես, քանի որ տուժողները վախենում են կապ ունենալ ոստիկանության հետ կամ էլ հույս չունեն, որ կձեռնարկվի որևէ գործողություն:

...»:

78. Վերջում նշվել է, որ «[Ուկրաինայի կառավարության] կողմից պետք է լուծվեն երեք առանցքային խնդիրներ՝ կապված ձերբակալությունների նկատմամբ պարբերաբար մոնիթորինգի բացակայության և ոստիկանության աշխատակիցների նկատմամբ հետապնդում իրականացնելու ցանկության բացակայության հետ»:

ՕՐԵՆՔ

I. Գործի ծավալը

79. Դատարանը նկատում է, որ պատասխանող Կառավարությանը գործին ծանոթացնելուց հետո դիմողը բողոքել է, որ իրեն չի ցուցաբերվել պահանջվող օգնություն իր առօրյա գործողությունների իրականացման համար, քանի որ ինքը չի ունեցել գումար օգնություն ստանալու համար: Նա մատնանշել է իրեն թոշակ տրամադրելու հարցում Թոշակների ազգային հիմնադրամին մերժումը իր` դատապարտյալ լինելու հիմքով:

80. Դատարանի կարծիքով` դիմողի վերջին հայտարարություններն իրենցից չեն ներկայացնում Դատարանին ուղղված բողոքների ճշգրտում, որոնք ներկայացվել էին մոտ վեց տարի առաջ, և որոնց առթիվ կողմերն արել են իրենց մեկնաբանությունները: Ուստի Դատարանը գտնում է, որ ճիշտ չէ քննել այս հարցերը տվյալ գործի համատեքստում (տես` *Piryanik v. Ukraine*, no. 75788/01, կետ 20, 19 April 2005):

II. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

81. Դիմողը բողոքել է առ այն, որ ինքը ոստիկանության կողմից ենթարկվել է խոշտանգումների կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում, և որ խոշտանգումների վերաբերյալ իր բողոքը պատշաճ կարգով չի քննվել: Հատկապես, նա բողոքել է, որ դատախազները կամայականորեն սահմանափակվել են ձեռքարկության ընթացքում դիմողի նկատմամբ ոստիկանության կողմից գործադրված ուժի օրինականության հարցի քննությամբ:

Ապա նա բողոքել է առ այն, որ իշխանություններն իրեն չեն տրամադրել պատշաճ բուժօգնություն, որի արդյունքում ինքը դարձել է հաշմանդամ:

Ըստ դիմողի` Դնեպրոպետրովսկի գաղութում ազատագրված պայմանները եղել են նվաստացուցիչ, նշելով հատկապես, որ ամեն անգամ բանտախցից դուրս գալուց իրեն պահել են ձեռնաշղթաներով: Նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի վրա, համաձայն որի.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

82. Դատարանը նկատում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո դիմողի գանգատները հիմնականում վերաբերել են գործերի մի քանի տարբեր խմբերի, հատկապես`

- (i) ոստիկանության կողմից դիմողի նկատմամբ կիրառված խոշտանգումը և դրա հետ կապված նրա բողոքների քննության անարդյունավետությունը,
- (ii) դիմողին ցուցաբերված բուժօգնության անարդյունավետությունը, և
- (iii) Դնեպրոպետրովսկի գաղութում դիմողի ազատագրված պայմանների անթույլատրելիությունը: Դատարանը հերթականությամբ կանդրադառնա այս հարցերին:

A. Ոստիկանության կողմից ենթադրյալ խոշտանգման գործադրումը և քննության անարդյունավետությունը

1. Ընդունելիություն

83. Կառավարությունն առարկել է առ այն, որ դիմողի գանգատը` կապված ոստիկանության կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի հետ, պետք է մերժվի, քանի որ վերջինս չի սպառել ներպետական միջոցները` համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի, քանի որ նա չի բողոքարկել 2001 թվականի հունվարի 26-ի որոշումը ոչ վերադաս դատախազին, ոչ էլ դատարան: Հիմնվելով Դատարանի` Նաունենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով (no. 42023/98, 2004թ. փետրվարի 10) և Յակովենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով (no. 15825/06, 2007թ. հոկտեմբերի 25) վճիռներին` Կառավարությունը նշել է, որ դատախազներին և դատարաններին ուղղված բողոքները պետք է դիմողի գործով դիտվեն որպես արդյունավետ միջոցներ: Ի պատասխան Դատարանի հարցադրման` կապված վատ վերաբերմունքի նմանատիպ բողոքներով ներպետական մարմինների առկա պրակտիկայի հետ, Կառավարությունը ներկայացրել է դատախազների և դատարանների կողմից երկու անձնական բողոքների առթիվ մի քանի որոշումների պատճեններ (տես վերը` կետեր 61-62):

84. Ըստ Կառավարության՝ դատարանին ուղղված դիմողի բողոքը չի ազատել նրան Քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված՝ միջոցները սպառելու պարտականությունից: Դիմողը չի հիմնավորել իր փաստարկն առ այն, թե դատարանն իրավասու չի եղել վերանայելու 2001 թվականի հունվարի 26-ի որոշման պայմանները: Քանի որ դիմողը չի դիմել Քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված վարույթ հարուցելու խնդրանքով, ապա նա չէր կարող բողոքել դրա անարդյունավետությունից:

85. Կառավարությունը հայտնել է այն կարծիքը, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո դիմողի բողոքի առթիվ Դատարանի հնարավոր դիրքորոշումը հակասության մեջ կմտնի Կոնվենցիայի համակարգի սուբսիդիար սկզբունքի հետ:

86. Դիմողն այս առումով առարկել է:

87. Դատարանը կրկնում է, որ պահանջն առ այն, որ դիմողը նախևառաջ պետք է օգտագործի ներպետական միջոցները մինչև Դատարան դիմելը, իրենից ներկայացնում է Կոնվենցիայով նախատեսված պաշտպանության մեխանիզմի կարևոր հայեցակետը, որը մարդու իրավունքները երաշխավորող ներպետական համակարգերի սուբսիդիար փաստաթուղթ է (տես՝ Աքրիվարն և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, 1996թ. սեպտեմբերի 16, կետ 65, Ձեկույցներ և Վճիռներ 1996-IV, և Ա.-ն, Բ.-ն և Ս.-ն ընդդեմ Իռլանդիայի [GC], թիվ 25579/05, կետ 142, 2010թ. դեկտեմբերի 16): Այս առումով Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետը ներպետական իշխանություններին, ուղղակիորեն՝ դատարաններին, հնարավորություն է տալիս կանխարգելել կամ շտկել Կոնվենցիայի խախտումները, որոնց վերաբերյալ Դատարան են ներկայացվել գանգատներ: Այդուհանդերձ, արև միջոցները, որոնք պետք է սպառվեն, այդ ժամանակ տեսականորեն և գործնականում արդյունավետ և հասանելի միջոցներն են: Հատկապես միջոցները պետք է երաշխավորեն դիմողին փոխհատուցում տրամադրելու հնարավորություն, ինչպես նաև հաջողության հասնելու հիմնավոր հեռանկարներ (տես՝ Սկոպիան ընդդեմ Իտալիայի (թիվ 2) [GC], թիվ 10249/03, կետ 71, 2009թ. սեպտեմբերի 17):

88. Նույնիսկ այն դեպքում, երբ ներպետական համակարգում սովորաբար հասու է արդյունավետ միջոցը, կարող են առկա լինել հատուկ հանգամանքներ, որոնք կխոչընդոտեն դիմողին դրանից օգտվելու հնարավորությունից (տես, օրինակ, Սեյրովիչն ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 56581/00, կետ 55, ՄԻԵԴ 2006-II): Ավելին, այս կանոնը չի գործում այն դեպքում, երբ վարչական պրակտիկան կայանում է Կոնվենցիային հակասող գործողությունների կրկնման մեջ, ինչպես նաև առկա է պետական մարմինների կողմից նման գործողությունների նկատմամբ հանդուրժողական վերաբերմունք, իսկ քննությունը դառնում է ձևական և անարդյունավետ (Աքսոյն ընդդեմ Թուրքիայի, 1996թ. դեկտեմբերի 18, կետ 52, Ձեկույցների և Վճիռների ժողովածու 1996-VI):

89. Անդրադառնալով տվյալ գործի հանգամանքներին՝ Դատարանը նկատում է, որ դիմողը ոստիկանության կողմից տանջանքների ենթարկվելու վերաբերյալ իր բողոքը ներկայացրել է դատախազին իրադարձություններից՝ հետո կարճ ժամանակահատվածում: Դատախազը գտել է, որ դիմողի վնասվածքներն առաջացել են նրան ձերբակալելիս ոստիկանության կողմից օրինական և հիմնավոր ուժի գործադրումից, և մերժել են ոստիկանների դեմ քրեական գործի հարուցումը: Մոտ տասն ամիս հետո դիմողը ոստիկանների դեմ բողոք է ներկայացրել դատարան: Դատարանը, հիմնվելով բացառապես դատախազի հետևություններին, մերժել է դիմողի բողոքը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ:

90. Կառավարությունը նշել է, որ դիմողը կարող էր բողոքարկվել դատախազի որոշումը վերադաս դատախազին կամ բողոք ներկայացնել Ուկրաինայի օրենսդրությամբ նախատեսված համապատասխան դատական ընթացակարգով, դատարան բողոք ներկայացնելու փոխարեն:

91. Դատարանը մանրամասն կքննի այդ ուղիների արդյունավետությունը:

92. Դատարանը նկատում է, որ Ուկրաինայի դեմ նախորդ գործով նա որոշել էր, որ ոստիկանության կողմից գործադրված խոշտանգման մասին վերադաս դատախազին բողոքելն ըստ էության եղել է արդյունավետ միջոց (տես՝ *Naumenko*, cited above, կետ 138): Մի շարք այլ գործերով Դատարանը նաև գտել է, որ դատախազների մերժումները նմանատիպ գործերով քրեական գործ հարուցելու հարցում հետագայում կարող էին բողոքարկվել դատարաններին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված կարգով, որը, ըստ էության, պարունակում է պահանջ, որ անհրաժեշտ է սպառել համապատասխան միջոցները, ինչը նախատեսված է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասով (տես՝ վերը նշված *Յակովենկոյի գործը*, կետեր 70-71, *Կոկտիշն ընդդեմ Ուկրաինայի*, թիվ 43707/07, կետ 81, 2009թ. դեկտեմբերի 10 և Նայոյոնն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 16474/03, կետ 46, 2010թ. հոկտեմբերի 14): Դատարանի հետևությունները հիմնականում հիմնված էին այն փաստարկի վրա,

համաձայն որի՝ վերջին ընթացակարգի համաձայն ներպետական դատարանները հնարավորություն ունեին քննելու բոլոր համապատասխան ապացույցները՝ դատախազների որոշումները բեկանելու և քրեական գործ հարուցելու նպատակով: Այդ պատճառով վատ վերաբերմունքի և քննության անարդյունավետության վերաբերյալ դիմողների բողոքները մերժվել են ներպետական միջոցներն սպառած չլինելու պատճառով, քանի որ նրանք չեն ներկայացրել դրանք դատարաններին (տես՝ վերը նշված Յակովենկոյի, կետ 73, Կոկտյուշի, կետ 82 և Նայդյոնի գործերը):

93. Այդուհանդերձ, Ուկրաինայի դեմ մի շարք գործերով, որոնցում դիմողները դիմել են վերադաս դատախազների և/կամ դատավորների ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի դեմ իրենց բողոքները մերժելու առիթով, Դատարանը նկատել է, որ նման բողոքները պաշտոնական քննությունը չեն դարձրել արդյունավետ: Հատկապես, հաշվի առնելով *Կոզինեցի գործը* (կետեր 61-65), *Կոբեցի* (կետեր 53-57), *Իսմաիլովի* (կետեր 44-47), *Սպինովի* (կետեր 56-58), *Վերգելսկիի* (կետեր 98-103), *Դրոզդի* (կետ 67) գործերը, *Բիլին ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 14475/03, կետեր 70-71, 2010թ. հոկտեմբերի 21), *Սա-մադարկն ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 43109/05, կետեր 44-48, 2010թ. նոյեմբերի 4), *Կովալչուկն ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 21958/05, կետեր 66-70, 2010թ. նոյեմբերի 4), Սիլենոկն և Տեխնոսեուսե Պլուսն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 20988/02, կետեր 75-77, 2010թ. դեկտեմբերի 9), *Դուշկան ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 29175/04, կետեր 56-61, 2011թ. փետրվարի 3), *Բոչարովն ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 21037/05, կետեր 57-60, 2011թ. մարտի 17), *Նիչիպորուկն Յոնկալոն ընդդեմ Ուկրաինայի* (թիվ 42310/04, կետեր 162-164, 2011թ. ապրիլի 21), Կորոբովն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 39598/03, կետեր 79-83, 2011թ. հուլիսի 21), Օշուրկոն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 33108/05, կետեր 89-91, 2011թ. սեպտեմբերի 8) և Տեպլենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 55528/08, կետեր 107-119, 2011թ. դեկտեմբերի 20) գործերով Դատարանի հետևությունները՝ պարզվում է, որ չնայած դատախազները և դատարանները, որոնք գործ են ունեցել անարդյունավետ քննության դեմ բողոքների հետ, հաճախ նշել են, որ նոր քննության ընթացքում ձեռնարկվելիք անհրաժեշտ քայլերը, նման ցուցումները պատշաճ կերպով չեն ապահովվել կամ լիովին անտեսվել են: Դա հաճախ հանգեցրել է դատախազների և դատարանների կողմից նման բողոքների երկարատև և կրկնակի քննությունների՝ առանց էական հետևանքների (տես՝ վերը նշված Վերգելսկիի գործը, կետեր 98-99):

94. Ներպետական որոշումները, որոնք ներկայացվել են Կառավարության կողմից՝ ի հիմնավորումն ներպետական միջոցներն սպառած լինելու փաստարկի, չի փարատում այս կասկածները: Այն գործերում, որոնց դրանք առնչվում են, ներպետական դատարանների հատուկ ցուցումները՝ հարցաքննել որոշ անձանց նոր քննության ընթացքում, միայն մասամբ են իրականացվել: Հատկապես, քննիչները չեն հարցաքննել դատարանների որոշումներում նշված բոլոր անձանց:

95. Ապա Դատարանը նշում է, որ ընդհանուր առմամբ, ներպետական դատարաններն իրավասու չեն իրականացնելու անկախ քննություն կամ անելու որևէ հետևություն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված ընթացակարգի ներքո որևէ փաստի առթիվ (տես՝ paragraph 45 above, and *Yakovenko*, cited above, կետ 70):

96. Վերոգրյալի լույսի ներքո և հատկապես հաշվի առնելով տվյալ հարցի առնչությամբ վերջերս տարածված նախադեպերը (տես վերը՝ կետ 94), Դատարանը եզրակացնում է, որ վերադաս դատախազներին և դատարաններին բողոքելու ընթացակարգերը չեն ապացուցել ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի և անարդյունավետ քննության վերաբերյալ բողոքների կապակցությամբ արդյունավետ փոխհատուցում տրամադրելու հնարավորության ընձեռումը:

97. Համապատասխանաբար, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով դիմողը չի կարողացել օգտվել բողոքելու իրավունքից, և որ Կառավարության առարկություններն այս առումով պետք է մերժվեն:

98. Դատարանը նկատում է, որ դիմողը ձեռնարկել է բավարար միջոցներ ներպետական մակարդակով իշխանությունների ուշադրությունը ոստիկանության կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների վրա հրավիրելու ուղղությամբ: Այդ պատճառով, նա հետևել է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված ներպետական միջոցներ սպառելու պահանջին (տես՝ վերը նշված *Սիլենոկն և Տեխնոսեուսե պլուսի գործը* կետ 76): Դատարանը նաև նկատում է՝ այն փաստը, որ բողոքները մերժվել են դատախազների կողմից 2001 թվականի հունվարի 26-ին, չի արգելել ներպետական դատարաններին քննելու դրանք դատավարության ընթացքում (տես՝ կետեր 41 և 43): Այս հանգամանքներում դիմողը խելամտորեն սպասել է դատական քննության ավարտին՝ իր զանգատները Դատարան ներկայացնելուց առաջ, և, համապատասխանաբար, պահպանել է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված վեցամսյա կանոնի պահանջը:

99. Ապա Դատարանը գտնում է, որ բողոքի այս մասն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) կետի իմաստով: Այն անընդունելի չէ նաև որևէ այլ հիմքով: Այդ իսկ պատճառով այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2 . Գործի նյութերը

a. Կողմերի դիրքորոշումները

100. Դիմողը բողոքել է, որ ինքը ոստիկանության կողմից ենթարկվել է խոշտանգման խոստովանություն կորզելու նպատակով, և որ այս կապակցությամբ տեղի չի ունեցել արդյունավետ քննություն:

101. Հիմնվելով դատախազի 2001 թվականի հունվարի 26-ի հետևություններին՝ Կառավարությունն առարկել է առ այն, որ ոստիկանության դեմ դիմողի բողոքը՝ իրենից խոստովանություններ կորզելու նպատակով խոշտանգման ենթարկելու վերաբերյալ անհիմն է: Ապա այն առարկել է, որ Պետությունը կատարել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված իր պարտականությունը՝ կապված բողոքների առնչությամբ քննություն իրականացնելու հետ:

102. Կառավարությունը նշել է, որ դիմողի վնասվածքները, որոնք արձանագրվել են 2001 թվականի հունվարին բուժօգնությունից ընթացքում, առաջացել են դիմողի ձեռքակալման ընթացքում ոստիկանների կողմից պատշաճ ուժ գործադրելու հետևանքով:

103. Ըստ Կառավարության՝ Պետությունը կատարել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված իր պարտականությունը՝ կապված խոշտանգման դեմ վիճահարույց բողոքի քննության հետ:

b. Դատարանի գնահատականը

104. Դատարանը նկատում է, որ դիմողի բողոքները կապված են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի թե նյութական և թե դատավարական տեսակետների հետ: Ինչ վերաբերում է առաջին տեսակետին, Դատարանը նկատում է, որ կողմերի միջև ընդհանուրն այն է, որ համապատասխան վնասվածքները, հատկապես՝ դիմողի աչքերի վնասվածքները, առաջացել են դիմողի և ոստիկանների բախման ընթացքում: Վնասվածքները, թեև բնութագրվել են որպես թեթև, եղել են իրականում բավականին լուրջ և հանգեցրել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով արգելված վերաբերմունքի:

105. Այդպիսով, դիմողի բողոքը՝ կապված ոստիկանության կողմից գործադրված տանջանքների հետ, ինչը նա պատշաճ կերպով ներկայացրել է ներպետական մակարդակներում (տես վերը՝ կետ 99), առաջին հայացքից եղել է վիճահարույց, և հաշվի առնելով Դատարանի նախադեպային որոշումները՝ իշխանությունները պարտավոր էին ձեռնամուխ լինել արդյունավետ քննության իրականացման (տես՝ Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի գործը, 1998թ. հոկտեմբերի 28, կետ 102, *Ձեկույցների և Վճիռների ժողովածու* 1998-VIII):

106. Դատարանն զգուշությամբ է մոտենում իր դերի օժանդակ բնույթին և ընդունում է, որ պետք է զգույշ լինի առաջին աստիճանի դեր կատարելիս այն փաստի առումով, երբ դա չի դառնում անխուսափելի կոնկրետ գործի հանգամանքներով (տես, օրինակ՝ Մաք Քերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec.), թիվ 28883/95, 2000թ. ապրիլի 4): Այդ իսկ պատճառով, Դատարանը գտնում է, որ տեղին է քննել, նախևառաջ, արդյոք դիմողի բողոքն արդյունավետորեն քննվել է իշխանությունների կողմից: Համապատասխանաբար, Դատարանը կանդիդատաբար այն հարցին՝ արդյոք վիճելի վատ վերաբերմունքի դեպքն առկա է եղել տվյալ գործով՝ հաշվի առնելով համապատասխան ներպետական եզրակացությունները:

i. Ոստիկանության կողմից տանջանքի գործադրման վերաբերյալ բողոքների քննությունը մերժելը

107. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը պահանջում է, որ վատ վերաբերմունքի առթիվ բողոքները քննվեն մանրազնին: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է միշտ կատարեն լուրջ քայլեր պարզելու համար, թե ինչ է տեղի ունեցել, և չպետք է հիմնվեն հապճեպ կամ անհիմն եզրակացությունների վրա՝ քննությունը դադարեցնելու համար կամ իրենց որոշումները հիմնավորելիս (տես՝ վերը նշված Ասենովն և այլոք, կետեր 103 et seq.): Նրանք պետք է կատարեն բոլոր պատշաճ

քայլերը, որոնք հասու են իրենց դեպքի առնչությամբ ապացույցներ հավաքելու ուղղությամբ, ներառյալ, inter alia, վկաների ցուցմունքները և դատաբժշկական եզրակացությունները (տես՝ Թանրիկուլուն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 23763/94, կետեր, ՄԻԵԴ 1999-IV, and Գյուլն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22676/93, կետ 89, 2000թ. դեկտեմբերի 14):

108. Քննությունը պետք է կարողանա հանգեցնել պատասխանատու անձանց բացահայտմանն ու պատժին: Հակառակ դեպքում խոշտանգումների և անմարդկային ու նվաստացնող վերաբերմունքի և պատժի ընդհանուր իրավական արգելքը, չնայած իր հիմնարար կարևորությանը, գործնականում կլինի ոչ արդյունավետ, որոշ դեպքերում պետական մարմինների համար և հնարավոր կլինի խախտել իրենց իշխանության տակ գտնվող անձանց իրավունքներն՝ առկա անպատժելիության պայմաններում (տես՝ Ասենովի գործը, կետ 102 և Լաբիթան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, 2000թ. ապրիլի 6, կետ 131, ՄԻԵԴ 2000-IV):

109. Ինչ վերաբերում է տվյալ գործի հանգամանքներին, Դատարանը նկատում է, որ դատախազի կողմից կատարվել է քննություն այն բանից հետո, երբ նա նկատել է, որ դիմողի՝ 2001 թվականի հունվարի 15-ի հարցաքննության ընթացքում նա ստացել է վնասվածքներ (տես վերը՝ կետեր 9-11): Այն ավարտվել է կարճ ժամանակում: Քննության ընթացքում ստացվել են համապատասխան բժշկական տեղեկություններ և բացատրություններ՝ ոստիկանների կողմից, որոնք մասնակցել էին դիմողի ձերբակալմանը: Այս ապացույցը՝ 2001 թվականի հունվարի 15-ի հարցաքննության ընթացքում դիմողի տված ցուցմունքների հետ մեկտեղ, հիմք են հանդիսացել դատախազի կողմից ոստիկանների դեմ քրեական գործ չհարուցելու մասին որոշում կայացնելու համար: Դատախազը գտել է, որ դիմողի որոշ վնասվածքներ առաջացել են ձերբակալման ընթացքում, իսկ որոշ վնասվածքներ միջատների խայթոցի հետևանք են:

110. Չնայած որ ներպետական իշխանությունների, տվյալ դեպքում՝ դատախազների համար առաջնայինը համապատասխան ապացույցները գնահատելն է՝ նման գնահատականի հիման վրա եզրակացության հանգելու համար, Դատարանը չի կարող անտեսել այն փաստը, որ դատախազի հետևությունները չեն պարունակել անհրաժեշտ մանրամասներ և համապատասխան հիմնավորումներ:

111. Հատկապես դատախազը չի պարզել դեպքերի ընթացքը և դիմողի մոտ վնասվածքների առաջացման պատճառները: Նրա հետևություններն առ այն, որ «դիմողը փորձել է դիմել փախուստի», որ «առկա են եղել նրա դեմ կիրառված ֆիզիկական ներգործության միջոցներ», և որ «դիմողի վնասվածքները հասցվել են բութ և կոշտ գործիքներով»՝ շատ անորոշ են և խճճված:

112. Ապա Դատարանը նշում է, որ դիմողի վկայակոչած վատ վերաբերմունքը, որը կիրառվել էր ձերբակալությունից հետո, հատուկ անդրադարձ չի ստացել դատախազի որոշման մեջ: Ստացվում է, որ դատախազը չի որոշել՝ արդյոք անհրաժեշտ էր քննելու այդ հարցը, և հիմնվել է դիմողի սկզբնական ցուցմունքների վրա, որոնցում վերջինս հերքել էր իր նկատմամբ որևէ վատ վերաբերմունքի դրսևորման հանգամանքը, անտեսելով դիմողի հետագա հակառակ հայտարարությունները (տես վերը՝ կետեր 14-15):

113. Ցանկացած դեպքում նույնիսկ ընդունելով, որ դիմողը վնասվածքներ է ստացել, քանի որ ոստիկանները փորձել են կոտրել նրա կողմից դրսևորվող դիմադրությունը, դատախազը չի ձեռնարկել որևէ քայլ պարզելու համար դիմողի նկատմամբ գործադրված ուժի օրինականությունն ու համաչափությունը:

114. Հաշվի առնելով դատախազի կողմից կատարված՝ վերը նշված քննությունը, Դատարանը գտնում է, որ այն չի եղել պատշաճ և այդպիսով չի համապատասխանել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված պահանջներին:

115. Դիմողի՝ դատարաններին ուղղված կրկնվող բողոքները՝ կապված իր նկատմամբ հարուցված քրեական գործի հետ, որ իր խոստովանություններն արվել են վատ վերաբերմունքի կիրառման հետևանքով, չեն հանգեցրել խնդրի առնչությամբ քննության՝ ոչ դիմողի ինքնախոստովանական ցուցմունքների ընդունելիության գնահատման համատեքստում, ոչ էլ առանձին քննության միջոցով: Դատարանները մերժել են բողոքները՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ, լիովին հիմնվելով դատախազի՝ 2001 թվականի հունվարի 26-ի որոշման վրա:

116. 2005 թվականին վերադաս դատախազի կողմից կատարված քննությունն իրենից չի ներկայացրել խնդիրը կրկին քննելու փորձ, քանի որ այն սահմանափակվել է չորս տարի առաջ ավարտված նախորդ քննության նյութերն ուսումնասիրելով (տես վերը՝ կետ 34):

117. Վերոգրյալ հետևությունների լույսի ներքո, Դատարանը գտնում է, որ ներպետական իշխանությունները չեն կատարել դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները քննելու իրենց պարտականությունը: Համապատասխանաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

ii. Ոստիկանության կողմից դրսևորված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

118. Անդրադառնալով դիմողի գանգատի հիմնական տեսակետներին՝ Դատարանը նկատում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտման վերաբերյալ գանգատում ապացույցները գնահատելիս պետք է կիրառվի «կասկածից վեր» ապացուցման չափանիշը (տես՝ *Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության*, 1978թ. հունվարի 18, կետ 161, Series A, թիվ 25 և Ավշարն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 25657/94, կետ 282, ՄԻԵԴ 2001-VII (extracts)): Նման ապացույցը կարող է, այդուհանդերձ, բխել բավարար չափով ուժեղ, հստակ և միաձայն հետևությունների կամ փաստերի միանման անհերքելի կանխավարկածից (տես՝ *Labita*, cited above, կետ 121): Երբ դեպքերը լիովին կամ մասամբ տեղի են ունենում իշխանությունների գիտությամբ, ինչպես իրենց իրավասության ներքո կալանքի տակ գտնվող անձանց դեպքում է, փաստի լուրջ կանխավարկած է առաջ գալիս նման կալանքի ընթացքում առաջացած վնասվածքների կապակցությամբ: Իրոք, ապացուցման բեռը դրվում է իշխանությունների վրա, որոնք պետք է տան որևէ բավարար և համոզիչ բացատրություն (տես՝ *Ռիբիչն ընդդեմ Ավստրիայի*, 1995թ. դեկտեմբերի 4, կետ 34, Series A թիվ 336 և Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000-VII):

119. Դատարանը նկատում է, որ տվյալ գործով բացակայում է որևէ վերջնական ապացույց՝ կապված այն հանգամանքների հետ, որոնցում դիմողն ստացել է վնասվածքներ, հատկապես դիմողի նկատմամբ գործադրված ուժի կոնկրետ բնույթի և աստիճանի հետ: Սակայն Դատարանը հաշվի առնելով բժշկական ապացույցները և կողմերի բացատրությունները՝ հաստատված է համարում այն հանգամանքը, որ ոստիկանները լիովին պատասխանատու են դիմողի վնասվածքների համար: Միայն այս հետևությունը բավարար է, որպեսզի Դատարանն արձանագրի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, անկախ այն բանից՝ արդյոք դիմողի վնասվածքներն առաջացել են նրա ձեռքակալման ընթացքում, թե՛ նաև ոստիկանությունում համապատասխան հարցաքննության ընթացքում (տես՝ վերը նշված Սիլենոլն և Տեխնոսեուսե պլուսի գործը, կետեր 69-70):

120. Այդուհանդերձ, Դատարանը չի կարող թերևս որոշ չափով հաշվի չառնել այն տեղեկությունները, որ դիմողի վնասվածքները չեն առաջացել բացառապես 2001 թվականի հունվարի 12-ի նրա ձեռքակալման ընթացքում: Այս առթիվ Դատարանն ընդգծում է 2001 թվականի հունվարի 19-ի բժշկական փորձագետների զննության առանձնահատուկ կարևորությունը, համաձայն որի դիմողի որոշ վնասվածքներ առաջացել էին երեք կամ չորս օր առաջ, այն է՝ 2001 թվականի հունվարի 14-ին կամ 15-ին (տես վերը՝ կետ 12): Դիմողի ակնախնձորի արյունահոսությունը չի նշվել նրա առաջին բժշկական հետազոտության ընթացքում, որը տեղի էր ունեցել 2001 թվականի հունվարի 13-ին և համարվել էր, որ այն առաջացել է թափանցող վերքից (տես վերը՝ կետեր 8, 12 և 21):

121. Դատարանը նաև նկատում է, որ չնայած առանց համապատասխան մանրամասներ ներկայացնելու, դիմողը մշտապես պնդել է, որ ինքը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի ոստիկանության կողմից ձեռքակալվելուց հետո, մինչդեռ Կառավարությունը չի կարողացել հերքել այդ հայտարարությունները որևէ հիմնավոր փաստարկով:

122. Այս հանգամանքներում, Դատարանը գտնում է, որ դիմողի գանգատները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո՝ կապված ձեռքակալությունից հետո ոստիկանության կողմից ծեփ ենթարկվելու հետ, ինչպես որ ներկայացվել է Դատարանին, լիովին ճշմարտացի են, քանի որ հաստատվում են թե փաստաթղթային ապացույցներով և թե փաստացի հետևություններով (տես՝ *Teslenko*, cited above, կետեր 91-97): Հատկապես Դատարանը գտնում է, որ դիմողի վնասվածքների բնույթը և առանձնահատուկ ծանրությունը ցույց են տալիս, որ դրանք դիմողին պատճառվել են դիտավորյալ: Դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի նպատակն է եղել նրանից համապատասխան հանցագործությունների կատարմանն առնչվող խոստովանություններ կորզելը:

123. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության ոլորտում ամկա բարձր չափանիշների լույսի ներքո և հաշվի առնելով ժողովրդավարական հասարակություններում հիմնարար արժեքների խախտումները գնահատելիս պահանջվող անխուսափելի խստությունը (տես՝ *Selmouni v. France* [GC], no. 25803/94, կետ 101, ՄԻԵԴ 1999-V; *Korobov*, cited above, կետ 73; and *Teslenko*, cited above, կետեր 99-102)՝ Դատարանը գտնում է, որ ոստիկանների կողմից դիմողի նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքը պետք է բնորոշվի որպես խոշտանգում՝ հաշվի առնելով դիմողի վնասվածքների լրջությունը և դրանք դիտավորությամբ պատճառելու հանգամանքը:

124. Համապատասխանաբար, Դատարանը գտնում է, որ այս կապակցությամբ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

B. Դիմողին տրամադրված՝ վկայակոչվող ոչ պատշաճ բուժօգնությունը և դիմողի՝ իր ազատագրկունը կրելու կարողունակությունը

125. Դիմողը բողոքել է առ այն, որ իշխանությունները չեն տրամադրել իրեն պատշաճ բուժօգնություն՝ կապված իր աչքերի վնասվածքների հետ:

1. Ընդունելիություն

126. Հիմնվելով հետևյալ գործերով Դատարանի որոշումներին՝ Կալաշնիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի (թիվ 47095/99, ՄԻԵԴ 2002-VI), Խոխլիչն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 41707/98, 29 April 2003), Մելնիկն ընդդեմ Ուկրաինայի (թիվ 72286/01, 2006թ. մարտի 28), *Վինկուրովն ընդդեմ Ուկրաինայի և Ռուսաստանի* ((dec.), թիվ 2937/04, 2007թ. հոկտեմբերի 16) և Ալինն ընդդեմ Ուկրաինայի (*թիվ 2*) ((dec.), թիվ 33617/02, 2008թ. հոկտեմբերի 14)՝ Կառավարությունն առարկել է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով դիմողը պետք է տրամադրված բուժօգնության վերաբերյալ բողոքներ ներպետական մարմիններին, որպեսզի նրանք հնարավորություն ունենային քննելու դիմողի ազատագրկուն պայմանները, իսկ բողոքները հիմնավոր լինելու դեպքում՝ միջոցներ ձեռնարկելին դրությունը բարելավելու ուղղությամբ: Հատկապես այն նշել է, որ դիմողը պարտավոր էր բողոք ներկայացնել դատախազին՝ համաձայն Դատախազության մասին օրենքի, կամ դատարաններին՝ ներկայացնելով բողոք ընդդեմ համապատասխան մարմինների՝ համաձայն այդ ժամանակ գործող 1963 թվականի Քաղաքացիական օրենսգրքի 440-1, 442 կամ 455 հոդվածների:

127. Այս համատեքստում, Կառավարությունը նշել է, որ դիմողը չի դիմել այս ընթացակարգերից որևէ մեկով, չի ներկայացրել բողոք՝ կապված ITT-ում և Խարկովի SIZO-ում բուժօգնության թերությունների հետ: Այդպիսով, դիմողը չի սպառել ներպետական միջոցները՝ կապված գանգատի այս հատվածի հետ:

128. Ապա Կառավարությունը նշել է, որ դիմողին անհրաժեշտ բուժօգնություն չցուցաբերելու մասին գանգատը, որն առնչվում է ITT-ում և SIZO-ում կալանքի տակ գտնվելուն, ներկայացվել է ժամկետանց : Ըստ նրա՝ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով սահմանված վեցամսյա ժամկետն սկսվել էր 2001 թվականի հունվարի 23-ից՝ կապված ITT-ում դիմողի կալանքի տակ գտնվելու հետ, և 2001 թվականի փետրվարի 23-ից՝ կապված Խարկովի SIZO-ում կալանքի տակ գտնվելու հետ:

129. Դատարանը նկատում է, որ ինքը մերժել է Կառավարության նմանատիպ առարկությունները՝ կապված միջոցները չսպառելու հետ Ուկրաինայի դեմ մի շարք գործերով, երբ դիմողների գանգատներն առնչվել են կալանքի ընթացքում ոչ պատշաճ բուժօգնությանը: Այդ գործերով Դատարանը գտել է, որ նման բողոքներն առնչվել են ներպետական ուղղիչ համակարգի կառուցվածքային բնույթի խնդիրներին (տես, օրինակ, վերը նշված Մելնիկի գործը, կետեր 69-71, Կոկտիշի գործը, կետ 86, Պոխլեբիննն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 35581/06, կետեր 41-42, 2010թ. մայիսի 20 և Լոզվինենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 13448/07, կետեր 57-58, 2010թ. հոկտեմբերի 14):

130. Տվյալ գործով Դատարանը գտնում է, որ դիմողի կողմից այս կետով ներկայացված խնդիրները նույնպես կրում են կառուցվածքային բնույթ: Դատարանը նկատում է, որ իշխանությունները քաջատեղյակ են եղել դիմողի առողջական վիճակին և նրա կարիքներին (տես վերը՝ կետեր 12, 18 և 19): Այդպիսով, Դատարանը մերժում է Կառավարության առարկությունն այս առումով միջոցներն սպառած չլինելու հետ:

131. Ապա Դատարանը նշում է, որ դիմողի գանգատը՝ կապված կալանքի ընթացքում իրեն տրամադրված բուժօգնության թերությունների հետ, շարունակական բնույթ է կրել: Այդ իսկ պատճառով Դատարանը մերժում է Կառավարության փաստարկն առ այն, որ դիմողի կալանքի մի մասի վերաբերյալ գանգատը ներկայացվել է ժամկետանց (տես՝ վերը նշված Լոզվինենկոյի գործը, կետ 60):

132. Ապա Դատարանը նկատում է, որ գանգատի այս հատվածն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) կետի իմաստով: Այն անհիմն չէ նաև որևէ այլ հիմքով: Ուստի այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Գործի հանգամանքները

a. Կողմերի դիրքորոշումները

133. Ըստ դիմողի՝ նրա հաշմանդամությունն առաջացել է ոչ պատշաճ, հատկապես՝ ոչ ժամանակին տրամադրված բուժօգնության պատճառով: Նրա կարծիքով, իր աչքերի վնասվածքները ճիշտ չեն ախտորոշվել 2001 թվականի հունվարին, ինչը հանգեցրել է ոչ պատշաճ բուժման: Դիմողը բողոքել է՝ քանի որ բժիշկները հայտնաբերել էին վնասվածքներ, ինքը պետք է տարվեր հիվանդանոց և քննվեր առողջական այդ խնդրի գծով մասնագետի կողմից:

134. Առանց անդրադառնալու գանգատի այս հատվածի ընդունելիության վերաբերյալ իր փաստարկներին՝ Կառավարությունն առարկել է, թե դիմողին տրամադրվել է ոչ պատշաճ բուժօգնություն՝ կապված նրա առողջական խնդիրների հետ: Հատկապես, Կառավարությունը նկատել է, որ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում դիմողը զննվել է տարբեր բժիշկների կողմից, ներառյալ՝ կալանավայրից դուրս հրավիրված մի շարք բժիշկների: Բժիշկների կողմից նշանակված բուժումը դիմողին է տրամադրվել բանտի բուժանձնակազմի կողմից:

135. Այս Կառավարությունը նշել է, որ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում ազատագրված ընթացքում դիմողը չի օգտվել իր հաշվին գաղութից դուրս օգնություն ստանալու հնարավորությունից, որի մասին նա պատշաճ կերպով տեղեկացվել էր իշխանությունների կողմից: Նա նաև մի քանի անգամ հրաժարվել է ակնաբույժի կողմից հետազոտվելուց (տես վերը՝ կետ 24):

136. Կառավարությունն առարկել է առ այն, որ դիմողի բողոքն իր առողջական վիճակի վատթարացման վերաբերյալ՝ կապված այն բանի հետ, որ նա լիովին կուրացել էր ոչ պատշաճ բուժման հետևանքով, չի հիմնավորվել նրա բժշկական փաստաթղթերով:

b. Դատարանի գնահատականը

137. Դատարանը կրկնել է, որ Պետության պարտականությունն էր տրամադրելու համապատասխան բուժօգնություն (տես, օրինակ՝ *Ukhan v. Ukraine*, թիվ 30628/02, կետեր 72-74, 18 December 2008, with further references): Որոշելու համար՝ արդյոք իշխանությունները չեն կատարել ազատագրված վայրում բուժօգնություն ապահովելու իրենց պարտականությունը, Դատարանի խնդիրն է գնահատել ազատագրվածին ցուցաբերված՝ նրա առողջական վիճակի և «ազատագրված գործնական պահանջների» հետ կապված բուժօժանոթության որակը, եթե տվյալ անձը զրկվել է պատշաճ բուժօգնությունից, նաև Դատարանը պարզում է՝ արդյոք դա հանգեցրել է անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի (տես՝ Սարբանն ընդդեմ Սուդանի, թիվ 3456/05, կետ 78, 2005թ. հոկտեմբերի 4, Ալեքսանյանն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 46468/06, կետ 140, 2008թ. դեկտեմբերի 22 և Եվգենի Ալեքսեենկոն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 41833/04, կետ 104, 2011թ. հունվարի 27):

138. Տվյալ գործով Դատարանը նկատում է, որ դիմողը տառապել է աչքի վնասվածքից, որի համար պատասխանատու էին իշխանությունները, ինչը հանգեցրել է կուրության: Վնասվածքն արձանագրվել է բժշկի կողմից 2001 թվականի հունվարի 19-ին, այն է՝ նրան այդ ենթադրյալ վնասվածքը պատճառելուց մեկ շաբաթ անց: Մոտ մեկ ամիս հետո բժիշկները հաստատել են, որ դիմողը կորցրել է տեսողությունը: Նա չի հետազոտվել ակնաբույժի կողմից: Դիմողի մասնագիտացված հետազոտությունները և բուժումն սկսվել են միայն 2001 թվականի սեպտեմբերին:

139. Տվյալ գործի հանգամանքների լույսի ներքո Դատարանը գտնում է, որ արդարացի կլինի առանձին գնահատել իշխանությունների կողմից 3-րդ հոդվածի կատարումն այն ժամանակ, երբ դիմողը գտնվել է կալանքի տակ՝ 2001 թվականի հունվարից մինչև սեպտեմբեր, ինչպես նաև նրա ազատագրված ընթացքում: Ինչ վերաբերում է վերջին ժամանակահատվածին, Դատարանը նկատում է, որ իր գնահատականը չի կարող առնչվել 2008 թվականի դեկտեմբերի 3-ին Դնեպրոպետրովսկից Վինիցայի գաղութ նրա տեղափոխվելուց հետո ընկած ժամանակահատվածին, քանի որ դրա վերաբերյալ դիմողը չի ներկայացրել փաստարկներ (տես վերը՝ կետ 32):

i. Դիմողին ենթադրյալ ոչ պատշաճ բուժօգնություն ցուցաբերելը 2001 թվականի հունվարից մինչև սեպտեմբեր

140. Նախևառաջ Դատարանն իր մոտ առկա սահմանափակ տեղեկությունների լույսի ներքո իրատեսական չի համարում պարզելը՝ արդյոք դիմողն իր տեսողությունը կորցրել է իրեն տրամադրված ոչ պատշաճ բուժօգնության հետևանքով, թե դա եղել է պատճառված աչքի վնասվածքի անխուսափելի հետևանք:

141. Այդուհանդերձ, Դատարանն ընդգծում է փաստի կարևորությունը, որ դիմողի աչքի վնասվածքին իշխանությունները չեն անդրադարձել 2001 թվականի հունվարին՝ դրա հայտնաբերումից հետո ավելի քան մեկ տարի: Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ բացատրություն դիմողին պատշաճ բուժօգնություն ցույց չտալու մասին:

142. Առանց պարզելու՝ արդյոք դիմողին այդքան երկար ժամանակ հատուկ բուժում չտրամադրելը կարող էր շտկվել դիմողի առողջական վիճակը բարելավելու ջանքերով: Այն փաստը, որ իշխանություն-

ները պատշաճորեն չեն արձագանքել դիմողի ստացած աչքի վնասվածքի կապակցությամբ, և որ նրա առողջական վիճակը խիստ վատթարացել է, Դատարանին թույլ է տալիս եզրակացնել, որ դիմողին չի տրամադրվել պատշաճ բուժօգնություն ազատագրկման մեջ գտնվելու ընթացքում՝ 2001 թվականի սեպտեմբերին:

143. Համապատասխանաբար տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված 2001 թվականի հունվարից սեպտեմբերն ընկած ժամանակահատվածում դիմողի աչքի վնասվածքների առումով պատշաճ բուժօգնություն չցուցաբերելու հետ:

ii. Դիմողին 2001 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2008 թվականի դեկտեմբեր ենթադրյալ պատշաճ բուժօգնություն չցուցաբերելը

144. Ինչ վերաբերում է դիմողի ազատագրկման համապատասխան ժամանակահատվածին, որի առնչությամբ կողմերը ներկայացրել են համապատասխան տեղեկություններ, Դատարանը նկատում է, որ դիմողը մի քանի անգամ հետազոտվել է բժիշկների կողմից, այդ թվում՝ ակնաբույժի, և որ մի քանի անգամ նա ստացել է որոշակի բուժօգնություն՝ կապված իր տեսողության կորստի հետ: Դիմողը հստակ և հիմնավոր կերպով չի վիճարկել նման բուժման պատշաճությունը և չի ապացուցել, որ իրեն մերժել են իր առողջական խնդիրները լուծելու համար այլընտրանքային բուժում ստանալու հարցում:

145. Ինչ վերաբերում է վերջին խնդրին, Դատարանը նկատում է, որ դիմողը ցույց չի տվել, այն փաստը, որ իր մորը թույլ չեն տվել իրեն հանձնել անհայտ ծագումով դեղեր, հանգեցրել է նրա առողջական վիճակի վատթարացմանը (տես վերը՝ կետ 25 և Վերգելսկիի գործը, կետեր 89-91): Այն փաստարկը, թե դիմողը պետք է տեղափոխվեր հաշմանդամների համար նախատեսված հատուկ գաղութ, նույնպես ոչ հստակ է և չի պարունակում մանրամասներ:

146. Ընդհանուր առմամբ, Դատարանը նկատում է, որ իշխանություններին չի կարելի մեղադրել նրա համար, որ դիմողի բուժկարիքները պատշաճ կերպով չի բավարարվել այդ ընթացքում, և որ որևէ բժշկական տվյալ ցույց չի տրվել առ այն, որ դիմողը չէր կարող շարունակել իր ազատագրկումը կրելը:

147. Վերոգրյալի հիման վրա՝ Դատարանը գտնում է, որ չկա Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված 2001 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2008 թվականի դեկտեմբեր դիմողին բուժօգնություն ցուցաբերելու հետ:

C. Ազատագրկման պայմանները Դնեպրոպետրովսկի գաղութում

148. Դիմողը բողոքել է Դնեպրոպետրովսկի գաղութում ազատագրկման պայմաններից: Բողոքը սկզբունքորեն առնչվել է դիմողին ձեռնաշղթայված պահելուն: Այդուհանդերձ, Դատարանին ներկայացված փաստարկներում դիմողը նաև հղում է կատարել մի շարք այլ հարցերի՝ կապված այդ գաղութում ազատագրկման պայմանների հետ (տես վերը՝ կետեր 27-28):

Դատարանն այս հարցերին կանդիդատառաջադրում է:

1. Ձեռնաշղթաների կիրառումը

a. Ընդունելիություն

149. Դատարանը նկատում է, որ ձեռնաշղթաների կիրառման վերաբերյալ դիմողի գանգատն ակնհայտ անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) կետի իմաստով: Ապա նշում է, որ այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Ուստի այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

b. Գործի հանգամանքները

150. Դիմողը բողոքել է, որ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում իրեն պահել են ձեռնաշղթաներով՝ ամեն անգամ բանտախցից դուրս գալուց: Դիմողը հայտարարել է նաև, որ իրեն պահել են ձեռնաշղթաներով ընտանիքի անդամների հետ կարճատև տեսակցությունների ընթացքում, չնայած այն փաստին, որ դա հակասում էր Պատիժների կատարման մասին օրենքի 106-րդ հոդվածին:

151. Կառավարությունն առարկել է, որ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում դիմողին ձեռնաշղթաներով պահելը չի հանգեցրել անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի: Ըստ նրա՝ գաղութում դիմողի տեղաշարժի ընթացքում նրա՝ ձեռնաշղթաներ կրելը եղել է ցմահ ազատագրկման դատապարտվելու

հետևանքով օրինական ազատագրկման տառապանքի և նվաստացման անխուսափելի հետևանք: Ապա Կառավարությունն առարկել է, որ դիմողի բողոքները՝ կապված զբոսանքների ընթացքում ձեռնաշղթաների առկայության հետ, չի հիմնավորվել որևէ ապացույցով: Այն նաև նշել է, որ զբոսանքների ընթացքում ձեռնաշղթաների առկայությունը չի ունեցել որևէ համապատասխան կարգավորում:

152. Դատարանը կրկնում է, որ վատ վերաբերմունքը պետք է ունենա խստության բավարար աստիճան Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով: Այդ աստիճանի գնահատումը հարաբերական է՝ այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վերաբերմունքի կիրառման տևողությունը, դրա ֆիզիկական և հոգեբանական ազդեցությունները, որոշ գործերով՝ տուժողի սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը (տես՝ ի թիվս այլնի, Կուդլան ընդդեմ Լեհաստանի [GC], թիվ 30210/96, կետ 91, ՄԻԵԴ 2000-XI և Փիրսն ընդդեմ Յունաստանի, թիվ 28524/95, կետ 67, ՄԻԵԴ 2001-III):

153. Թեև նման վերաբերմունքը հաշվի առնելու հանգամանք է հատկապես այն, թե արդյոք այն նպատակ է ունեցել նվաստացնել կամ վնասել տուժողին, դիտավորության բացակայությունն անխուսափելիորեն չի հանգեցնում 3-րդ հոդվածի խախտման (տես՝ *Peers*, cited above, կետ 74):

154. Ձսպման միջոցների, ներառյալ՝ ձեռնաշղթաների կիրառումը սովորաբար չի հանգեցնում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտմանը, երբ միջոցներն առնչվում են անձի օրինական կալանքին և չեն ենթադրում ուժի գործադրում կամ հրապարակային գործողություններ, բացառությամբ անհրաժեշտ համարվողների (տես՝ Գորոդնիչևն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 52058/99, կետ 108, 2007թ. մայիսի 24 և Կուչերուկն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 2570/04, կետ 139, ՄԻԵԴ 2007-X): Նման դեպքերում կարևոր է հաշվի առնել անձի փախուստի կամ վնաս հասցնելու վտանգը (տես՝ Ռանինեն ընդդեմ Ֆինլանդիայի, 1997թ. դեկտեմբերի 16, կետ 56, Վճիռների և Որոշումների ժողովածու 1997-VIII, Կաշավելովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 891/05, կետ 39, 2011թ. հունվարի 20):

155. Դատարանը գտնում է, որ դիմողը ներպետական դատարանների կողմից ճանաչվել է առանձնապես վտանգավոր հասարակության համար (տես վերը՝ կետ 39): Նա պատասխանատու է եղել յոթ հոգու սպանության համար, որոնցից երեքը ոստիկաններ էին: Ոստիկաններն սպանվել են դիմողի կողմից, երբ փորձել են խոչընդոտել նրա կողմից նոր հանցանքների կատարումը: Դատարանը գտնում է՝ հնարավոր է, որ դիմողի քրեական նկարագիրն է հիմք հանդիսացել նրան այդ պայմաններում պահելու համար:

156. Այդուհանդերձ, պետք է պարզել, թե արդյոք նման պայմաններում դիմողի նկատմամբ կիրառված միջոցները, հատկապես՝ ձեռնաշղթաների առկայությունը, արդարացված էին՝ հաշվի առնելով նրա անձնական դրությունը:

157. Այս համատեքստում, Դատարանը նկատում է, որ դիմողն ամեն անգամ բանտախցից դուրս գալուց եղել է ձեռնաշղթաներով: Թեև ստացվում է, որ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում դիմողի՝ ձեռնաշղթաներով զբոսանքի դուրս գալը ինչ-ինչ պատճառներով դադարեցվել էր 2005 թվականին (տես վերը՝ կետ 30), նա դեռևս շարունակել է ենթարկվել այդ զսպման միջոցի գործադրմանը տեղաշարժերի և ընտանիքի անդամների հետ տեսակցությունների ընթացքում:

158. Դառնալով դիմողի անձնական դրությանը՝ Դատարանը նկատում է, որ երբ նրան տեղավորել են Դնեպրոպետրովսկի գաղութում, նա եղել է լիովին կույր՝ ըստ բժշկական նյութերի, և ունեցել է դրսից օգնության կարիք իր առօրյա կենսական կարիքները հոգալու նպատակով (տես վերը՝ կետ 21): Չկա որևէ տեղեկություն պարզելու համար, թե դիմողը փորձել է փախուստի դիմել կամ ագրեսիվ վարքագիծ է դրսևորել խարկոլի կամ Խմելնիցկի SIZO-ում կամ համապատասխանաբար՝ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում:

159. Հաշվի առնելով դիմողի անձնական դրությունը և նաև նրա տեղաշարժի հետ կապված գործնական պարտականությունները, այն է՝ դիմողին ուղեկցել են երեք հսկողներ և մեկ շուն, Դատարանը գտնում է, որ գաղութում ազատագրկված լինելու ընթացքում դիմողի ձեռքերին շղթաների առկայությունը չէր կարող արդարացված լինել անվտանգության տեսանկյունից (տես, *mutatis mutandis*, Ավչին և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 70417/01, կետեր 39-43, 2006թ. հունիսի 27):

160. Ապա Դատարանը գտնում է, որ դիմողի ձեռնաշղթաները, ըստ էության, ինչպես նաև հաշվի առնելով դրանք Դնեպրոպետրովսկի գաղութում օգտագործելու եղանակը, այն է՝ ձեռքերը հետևում պահած վիճակում, չնայած նրա լիովին կույր լինելու հանգամանքին, բացի օրինական պատժից, պատճառել են նրան լրացուցիչ նվաստացման զգացում (տես՝ *mutatis mutandis*, *Kudła*, cited above, կետեր 92-94, and *Okhrimenko v. Ukraine*, no. 53896/07, կետ 98, 15 October 2009):

161. Վերը նշվածի լույսի ներքո, Դատարանն անհրաժեշտ չի համարում պարզել՝ արդյոք դիմողը առօրյա զբոսանքների ընթացքում ձեռնաշղթաների առկայության կապակցությամբ բողոքել է համապատասխան ներպետական մարմինների առջև: Դատարանը նկատում է, որ համապատասխան նորմերը

պահանջել են իշխանություններից կիրառել զսպան միջոցներ բոլոր ցմահ ազատագրված տղամարդկանց նկատմամբ, առանց հաշվի առնելու նրանց անձնական դրությունը և անձնական ռիսկը, որին նրանց կարող էին ենթարկել կամ չենթարկել: Ավելին, ցմահ ազատագրված տղամարդկանց ձեռքերին շղթաների շարունակական առկայությունն ամեն անգամ բանտախցից դուրս գալուց ապացուցվում է նա և CPT՝ 2005 թվականի հոկտեմբերին Ուկրաինա կատարած այցի ընթացքում արած բացահայտումներով, երբ դիմողը միևնույն պայմաններով ազատագրվում էր կրում Դնեպրոպետրովսկի գաղութում:

162. Համապատասխանաբար, Դատարանը գտնում է, որ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում ձեռնաշղթաներ կրելը դիմողի նկատմամբ իրենից ներկայացրել է անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունք՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով:

2. Դնեպրոպետրովսկի գաղութում դիմողի ազատագրված պայմաններին վերաբերող մյուս առկա խնդիրները

163. Ըստ դիմողի՝ Դնեպրոպետրովսկի գաղութում իր նկատմամբ շարունակել են կիրառվել սահմանափակումներ, այդ թվում ամենօրյա զբոսանքներից ապօրինաբար զրկելը, բանտախցերում օդափոխման բացակայությունը, հեռախոսազանգեր կատարելն իշխանությունների կողմից մերժելը, ինչպես նաև նրա նամակներն ու շացումներով ուղարկելը:

164. Դատարանը նկատում է, որ չնայած ազատագրված պայմանների վերաբերյալ բողոքների գործերով միշտ էլ պահանջվում է, որ դիմողները ներկայացնեն իրենց հայտարարությունների փաստաթղթային ապացույցներ, որոնցով կհիմնավորվեր համապատասխան տեղեկությունը և հնարավոր կլիներ քննելու փաստերը, որպեսզի Դատարանը կիրառի ապացուցման բեռի գաղափարը և քննի բողոքների հանգամանքները, դրանք պետք է լինեն հստակորեն և պատշաճորեն ձևակերպված (տես՝ *Ukhan*, cited above, կետեր 64-66):

165. Դատարանը նկատում է, որ դիմողի հայտարարությունների մեծ մասը, որն առնչվում է գործի այս հատվածին, սահմանափակվել է ոչ հստակ և ընդհանուր հայտարարություններով: Նա չի տրամադրել պահանջվող մանրամասներ կամ հիմնավորումներ: Դիմողը նաև ցույց չի տվել, թե ինչ բնույթի և չափի են եղել նրա տառապանքներն այդ առթիվ, ինչպես նաև այն, թե այդ տառապանքն արդյոք անցել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված թույլատրելիության սահմանը, թե՛ ոչ:

166. Ընդհանուր առմամբ, Դատարանը գտնում է, որ վերը նշված հարցերը, ինչպես որ դրանք ներկայացված են դիմողի կողմից գործի այս հատվածում, ցույց չեն տալիս Կոնվենցիայով կամ դրան կից Արձանագրություններով սահմանված իրավունքների և ազատությունների խախտումներ:

167. Հետևաբար, զանգատի այս հատվածն ակնհայտորեն անհիմն է, այդ պատճառով այն պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) և 4-րդ կետերին համապատասխան:

III. Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածի կիրառումը

168. Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածի համաձայն.

«1. Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են կատարել Դատարանի վերջնական վճիռները ցանկացած գործի վերաբերյալ, որում նրանք կողմեր են:

Դատարանի վերջնական վճիռն ուղարկվում է Նախարարների կոմիտե, որը վերահսկողություն է իրականացնում դրա կատարման նկատմամբ»:

169. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածը, ինչպես որ մեկնաբանվել է 1-ին հոդվածով, Պատասխանող պետության վրա դնում է օրինական պարտականություն Նախարարների հանձնաժողովի վերահսկողության ներքո ձեռնարկելու պատշաճ ընդհանուր և/կամ մասնավոր միջոցներ ապահովելու համար դիմողի իրավունքների իրականացումը, որը, ըստ Դատարանի՝ խախտված է: Նման միջոցները պետք է նաև կիրառվեն դիմողի վիճակում հայտնված այլ անձանց նկատմամբ, հատկապես լուծելով խնդիրը, որը հանգեցրել է Դատարանի հետևություններին (տես՝ Սոզարին և Գինթան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 39221/98 և 41963/98, կետ 249, ՄԻԵԴ 2000 VIII):

170. Իր կողմից հայտնաբերված՝ Կոնվենցիայի խախտումների առթիվ վճիռների արագ և արդյունավետ կատարմանն օժանդակելու և 46-րդ հոդվածի ներքո իր պարտականությունների կատարմանը նպաստելու համար Դատարանը պետք է ցույց տա հնարավորինս հստակ, թե որն է այն խնդիրը, որը հանգեցրել է Դատարանին նման հետևություններին: Եթե խնդիրը կրում է շարունակական բնույթ և նպաստել է կամ կարող է նպաստել մի շարք բողոքների առաջացմանը, Դատարանը պետք է պարտավորություն ունենա պարզելու այդ խնդրի առաջացման պատճառները (տես՝ *mutatis mutandis*,

Բրոնիովսկին ընդդեմ Լեհաստանի [GC], թիվ 31443/96, կետեր 189-194, ՄԻԵԴ 2004-V, Հաթեն Չապսկան ընդդեմ Լեհաստանի [GC] թիվ 35014/97, կետ 232, ՄԻԵԴ 2006-VIII, Գրինսն և Մ.Թ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 60041/08 և 60054/08, կետ 107, ՄԻԵԴ 2010 (extracts) և Յուրի Ելցինսկի Իվանովն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 40450/04, կետ 80, 2009թ. հոկտեմբերի 15, Խարչենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 40107/02, կետ 101, 2011թ. փետրվարի 10 և Բալիցկին ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 12793/03, կետ 54, 2011թ. նոյեմբերի 3):

171. Դատարանը նկատում է, որ այս գործի մի մասն առնչվում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հաճախ առաջ եկող խախտումների հետ կապված խնդիրները լուծմանն Ուկրաինայի կողմից: Հատկապես, մոտ 40 գործերով Դատարանը գտել է, որ ուկրաինական իշխանությունները պատասխանատու են եղել կալանքի տակ գտնվող անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի համար, և որ չի կատարվել արդյունավետ քննություն վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների առնչությամբ: Ավելի քան 100 այլ գործ, որոնցով վեր են հանվել այդ խնդիրները, ներկայումս գտնվում են Դատարանի վարույթում:

172. Այս Դատարանը նկատում է, որ վերը նշված խախտումները ոչ հիշեցնում են առանձին դեպքեր, ոչ էլ իրադարձությունների հատուկ շրջադարձի պատճառ են եղել, սակայն հանդիսացել են համապատասխան հետևանքների և իշխանությունների վարչական վարվելակերպի արդյունք են՝ հաշվի առնելով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո նրանց պարտականությունները:

173. Հատկապես, հաշվի առնելով Դատարանի համապատասխան նախադեպային վճիռները՝ քրեական գործերով կասկածյալները եղել են ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի դրսևորման ամենախոցելի կատեգորիան: Վատ վերաբերմունքը հաճախ գործադրվել է տուժողների կալանքի առաջին օրերին, որոնց ընթացքում նրանք չեն ունեցել պաշտպանին տեսակցելու հնարավորություն, իսկ նրանց վնասվածքները պատշաճ կերպով չեն արձանագրվել կամ ընդհանրապես չեն արձանագրվել: Չնայած յուրաքանչյուր գործով չի հաստատվել, որ վատ վերաբերմունքը խոստովանություններ կորզելու նպատակ է հետապնդել, վատ վերաբերմունքի և իշխանությունների՝ խոստովանական ցուցմունքներ ստանալու նպատակի միջև առկա կապը չի հաստատվել (օրինակ վերը նշված Վիրգիլսկիի գործը, կետ 108, Սալմարոկի գործը, կետ 36, Կովալչուկի գործը, կետ 60, Բոչարովի գործը, կետ 47 և Կորոբովի գործը, կետ 73): Ինչպես երևում է Ուկրաինայում վատ վերաբերմունքի գործադրմանն առնչվող որոշ հաշվետվություններից և դիտարկումներից՝ ոստիկանների աշխատանքի գնահատումը, որը հիմնված է բացահայտված հանցագործությունների թվի վրա, եղել է քրեական գործերով կասկածյալների նկատմամբ տանջանք գործադրելու գործոններից մեկը (տես, օրինակ, վերը՝ կետեր 56 և 59):

174. Տվյալ գործով և Դատարանի կողմից նախկինում քննված մի շարք գործերով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտման մասին հետևության հանգեցնող մեկ այլ ընդհանուր գործոն կապված է անհրաժեշտ քայլեր ձեռնարկելու հարցում դատախազների պասիվ դիրքի, վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներով համապատասխան հանգամանքների բացահայտման և համապատասխան ապացույցների ձեռքբերման հետ: Իրենց քննության ընթացքում դատախազները հազվադեպ են առաջ անցել ոստիկաններից բացատրություններ ձեռք բերելու առումով: Նախապատվությունը տրվել է դեպքերի առթիվ ոստիկանների նշած տարբերակին, և չի գործադրվել որևէ ջանք դրանք քննության այլ միջոցներով ճշտելու ուղղությամբ:

175. Դատարանը գտնում է, որ դատախազների նման պասիվ դիրքը, հատկապես այն դեպքերում, երբ քրեական գործերով կասկածյալները ենթադրաբար վատ վերաբերմունքի են ենթարկվել խոստովանություններ կորզելու նպատակով, կարող էր բացատրվել առնվազն դատախազների՝ քրեական գործերի քննության ընթացքում ունեցած կոնֆլիկտային խնդիրներով, այն է՝ հետապնդման իրականացումը Պետության անունից և մինչդեռական քննության օրինականության նկատմամբ վերահսկողությունը (տես՝ *mutatis mutandis*, Նեվներժիցկին ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 54825/00, կետ 116, ՄԻԵԴ 2005-II (extracts), Սալովն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 65518/01, կետ 58, 2005թ. սեպտեմբերի 6, Մերիթն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 66561/01, կետ 63, 2004թ. մարտի 30, վերը նշված Մելնիկի գործը, կետ 69, Կովալն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 65550/01, կետ 95, 2006թ. հոկտեմբերի 19): Չնայած որ խոստովանությունները հաճախ կազմել են քրեական գործերով ապացույցների ամենաառաջին մասը, չի կարելի ասել, թե դատախազները շահագրգիռ չեն եղել կատարելու բազմակողմանի քննություն և պարզել, թե նման ապացույցները վերաբերելի են, թե՝ ոչ:

176. Դատախազների՝ քրեական գործի հարուցման մերժման դեմ բողոքները թե քրեական դատավարության օրենսգրքի 236-1 հոդվածով նախատեսված առանձին վարույթի հիման վրա և թե իրավական փաստարկի ընթացքում կապված են Դատարանի համար թույլատրելի իրավական փաստարկների հետ: Դատավորները հազվադեպ են անկախ գնահատական տալիս ապացույցների

թույլատրելիությանը, որոնք ենթադրաբար ձեռք են բերվել հարկադրաբար, եթե նման բողոքները մերժվել են դատախազների կողմից:

177. Տվյալ գործը Ուկրաինայի դեմ՝ նմանատիպ նախորդ գործերի հետ մեկտեղ, որոնցով Դատարանը գտել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում, նույնպես ցույց է տալիս, որ չնայած Ուկրաինայում տանջանքի և անմարդկային վերաբերմունքի ընդհանուր իրավական արգելքին, նման վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատու պետական մարմինները գործնականում սովորաբար մնացել են անպատիժ (տես՝ *in particular, Teslenko, cited above*, կետ 116): Իշխանությունների կողմից արդյունավետ միջոցների բացակայությունն այս առումով ստեղծում է նման գործողությունների համար բացարձակ անպատժելիության մթնոլորտ:

178. Վերը նշված հարցերի շարունակական բնույթն ապացուցվում է նաև Ուկրաինայում մարդու իրավունքներին առնչվող իրավիճակի վերաբերյալ հաշվետվություններին և դիտարկումներին, որոնք ստացվել են ներպետական իշխանությունների և բազմաթիվ ազգային և միջազգային կազմակերպությունների կողմից (տես վերը՝ կետեր 55-60, 63, 64, 74-79): Ավելին, ըստ վերջին հաշվետվությունների, հատկապես՝ Նախարարների հանձնաժողովի՝ կապված նշված խնդիրներին առնչվող Դատարանի վճիռների կատարման հետ (տես վերը՝ կետեր 71-72), դրանք մնացել են չլուծված:

179. Համապատասխանաբար, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով իրավիճակը պետք է բնորոշվի որպես ազգային մակարդակով պարբերաբար ծագող խնդիրների արդյունք, ինչն առնչվում է ժողովրդավարական հասարակության հիմնարար արժեքներին և պահանջում է բազմակողմանի ու բարդ միջոցների պատշաճ կիրառում:

180. Տվյալ գործով Դատարանը կոչված չէ պարզելու, թե ինչ ընդհանուր և մասնավոր միջոցներ պետք է ձեռնարկի Ուկրաինան վճիռների կատարման ուղղությամբ: Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածի ներքո գործող Նախարարների հանձնաժողովը, որը պետք է որոշի, թե ինչ գործնական միջոցներ պետք է ձեռնարկի Պատասխանող պետությունը վճիռի կատարման ուղղությամբ (Աբուևան և այլք ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 27065/05, կետեր 240-243, 2010թ. դեկտեմբերի 2):

181. Այդուհանդերձ, Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտ է պարտավորեցնել Ուկրաինային կատարելու հատուկ բարեփոխումներ իր իրավական համակարգում՝ վերացնելու կալանքի ընթացքում վատ վերաբերմունքի գործադրման պրակտիկան, ապահովելու Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն քննությունների իրականացումը յուրաքանչյուր առանձին գործով, որում առկա է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ վճելի բողոք, ինչպես նաև ապահովելու ներպետական մակարդակով արդյունավետ միջոցների կիրառում նման քննությունների ընթացքում: Այդպիսով, ուկրաինական իշխանությունները պետք է պատշաճ ուշադրություն դարձնեն այս վճիռին, Դատարանի նախադեպային վճիռներին և Նախարարների հանձնաժողովի համապատասխան առաջարկություններին, որոշումներին և մեկնաբանություններին:

IV. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

182. Համաձայն Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

183. Դիմողը պահանջել է 100,000 եվրո (EUR) հոգեկան և ֆիզիկական տառապանքի համար:

184. Կառավարությունն առարկել է այդ պահանջը:

1. Հաշվի առնելով տվյալ գործով հայտնաբերված խախտումների ծանրությունը և քանակը Դատարանն իր գնահատումը դիմողին տրամադրում է 40,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց:

B. Ծախսեր և ծախքեր

186. Դիմողը չի ներկայացրել պահանջ ծախսերի և ծախքերի դիմաց; այդ իսկ պատճառով Դատարանը չի տրամադրում որևէ փոխհատուցում այդ առթիվ:

C. Տուգանային տոկոսներ

187. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելված երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՎՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. Ընդունելի է ճանաչում դիմողի գանգատը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո՝ կապված ոստիկանության կողմից գործադրված վատ վերաբերմունքի, անարդյունավետ քննության, պատշաճ բուժօգնության բացակայության և Դեռապրոպեդուկտի գաղութում ձեռնաշղթաների կիրառման հետ, իսկ մնացած մասը՝ անընդունելի:

2. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված ոստիկանության կողմից դիմողին տանջանքի ենթարկելու հետ:

3. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված դիմողի՝ իրեն տանջանքի ենթարկելու առնչությամբ բողոքների առթիվ իշխանությունների կողմից արդյունավետ քննություն չիրականացնելու հետ:

4. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված դիմողի աչքի վնասվածքի կապակցությամբ 2001 թվականի հունվարից մինչև սեպտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում պատշաճ բուժօգնություն չցուցաբերելու հետ:

5. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված 2001 թվականի սեպտեմբերից մինչև 2008 թվականի դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում դիմողին պատշաճ բուժօգնություն ցույց չտալու հետ:

6. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված Դեռապրոպեդուկտի գաղութում դիմողի՝ ձեռնաշղթաներ կրելու հետ:

7. *Վճռում է*,

(a) որ Պատասխանող պետությունը դիմողին պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն՝ վճռի օրինական ուժի մեջ մտնելու օրվանից երեք ամսվա ընթացքում վճարի 40,000 (քառասուն հազար) եվրո, ներառյալ՝ կիրառելի հարկերը, ոչ նյութական վնասի դիմաց, որոնք պետք է փոխարկվեն ուկրաինական գրիվայով

(b) որ վերը նշված եռամսյա ժամկետը լրանալու օրվանից և մինչև վճարման ավարտը տվյալ գումարից գոյացող տոկոսները պետք է հաշվվեն այդ ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույքով՝ գումարած երեք տոկոս:

9. *Մերժում է* դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և հրապարակված գրավոր 2012 թվականի մայիսի 15-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Քլաուդիա Վեստերդիեթ

Դին Սփելման

Քարտուղար

Նախագահող

ՄԱՍԼՈՎԱՆ ԵՎ ՆԱԼԲԱՆԴՈՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2008թ. հունվարի 24-ի վճիռը

ՍՏՐԱՄԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

6. Դիմողները ծնվել են 1980 և 1982 թվականներին և ապրում են Նիժնի Նովոգորոդում:

A. Հիմնական տեղեկություններ

7. 1999 թվականի նոյեմբերի 4-ին և 24-ին առաջին դիմողն ունեցել է վկայի կարգավիճակ սպանության գործով, որը քննվել է ոստիկանության և դատախազության կողմից համատեղ:

8. Պարզվել է, որ այս մարմինները մի քանի անգամ կանչել են նրան ցուցմունք տալու ներքին գործերի Նիժեգորոդսկի շրջանային վարչություն (Нижегородское районное управление внутренних дел – “the police station”):

9. Նաև հայտնի է դարձել, որ ինչ-ինչ պատճառներով քննության ընթացքում կասկածյալ Բ.-ն հայտնել է, որ առաջին դիմողն ստացել է սպանվածի ունեցվածքը:

10. Ըստ առաջին դիմողի՝ քննիչ Ջ.-ն կանչել է իրեն ներկայանալու 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին ժամը 12.30-ին: Կառավարությունը հայտնել է, որ առաջին դիմողը կանչվել է ոստիկան Կ.-ի կողմից, այլ ոչ թե քննիչ Ջ.-ի:

B. 1999 թվականի նոյեմբերի իրադարձությունները

11. Դիմողը հայտնել է դեպքերի վերաբերյալ իր վարկածը: Կառավարությունն այդ առթիվ որևէ հատուկ մեկնաբանություն չի ներկայացրել:

1. Ոստիկաններ Խ.-ի և Կ.-ի կողմից իրականացված հարցաքննությունները

12. Առաջին դիմողը ներկայացել է ոստիկանության բաժանմունք, որտեղ և հարցաքննվել է: Հարցաքննությունն սկզբում կազմակերպվել է ոստիկաններ Խ.-ի և Կ.-ի կողմից և տեղի է ունեցել թիվ 63 ոստիկանության բաժանմունքում:

13. Ոստիկանները առաջարկել են դիմողին ընդունել, որ ինքն է ստացել սպանվածի ունեցվածքը: Երբ առաջին դիմողը հրաժարվել է այդ անել, նրանք սկսել են բռնաբերել և վախեցնել, որ իր դեմ քրեական գործ կհարուցեն: Նրանք վերցրել են նրա ֆուտբոլային վզկապը և դրանով հարվածներ են հասցրել նրա դեմքին:

14. Ապա Կ.-ն գնացել է բաժանմունքից, իսկ Խ.-ն մնացել է այնտեղ առաջին դիմողի հետ մենակ: Նա ներսից փակել է դուռը և սկսել է նրա վրա գործադրել ֆիզիկական և հոգեբանական ճնշում: Խ.-ն կապել է առաջին դիմողի ձեռքերը և հասցրել է հարվածներ գլխին և դեմքին: Նա պահպանակով բռնաբարել է առաջին դիմողին, ապա հարկադրել է նրան իր հետ զբաղվել օրալ սեքսով:

15. Խ.-ին հետ է պահում միջանցքից լսվող ձայնը և դռան թակոցը: Նա թույլ է տվել առաջին դիմողին գնալ զուգարան և իրեն կարգի բերել:

2. Կասկածյալ Բ.-ի հետ կայացած առերեսումը և դրանից երեք ժամ հետո տեղի ունեցած դեպքերը

16. Մոտ ժամը 14.00-ին առաջին դիմողն առերեսման է ենթարկվել կասկածյալ Բ.-ի հետ: Իր ներկայությամբ նա կրկին ժխտել է կատարված սպանությանն իր մասնակցությունը:

17. Դրանից հետո Խ.-ն և Կ.-ն կապել են առաջին դիմողի բութ մատները և մի քանի անգամ հարվածել նրա որովայնին: Նրանք դիմողի դեմքին հագցրել են հակազագային դիմակ և սկսել են խեղդել նրան՝ փակելով օդի մուտքը: Խ.-ն և Կ.-ն էլեկտրական լարեր են անցկացրել առաջին դիմողի

ականջողերի միջոցով: Վերը նշված գործողություններն ուղեկցվել են խոստովանություն կորզելու փորձերով:

18. Ստացվում է, որ ի վերջո առաջին դիմողը ընդունել է, որ ստացել է սպանվածի ունեցվածքը և համաձայնել է ցուցմունք գրել թղթի վրա: Քանի որ առաջին դիմողը եղել է խիստ հուզված և չի կարողացել նորմալ գրել, նա երկու անգամ է փորձել դա անել: Խոստովանությունն ուղղված է եղել տեղի շրջանային դատախազին:

19. Խ.-ն և Կ.-ն ապա պահանջել են, որպեսզի առաջին դիմողի մայրը բերի դիմողի ընկերների և ծանոթների հեռախոսահամարները պարունակող բլոկնոտը:

20. Առաջին դիմողը կանչել է իր մորը, և ժամը 16.40-ին վերջինս և երկրորդ դիմողը եկել են ոստիկանության բաժանմունք և բերել պահանջվող բլոկնոտը: Առաջին դիմողի մայրը և երկրորդ դիմողը կանգնել են թիվ 63 աշխատասենյակի ընդունարանի կողքին:

21. Ժամը 17.00-ին տեղի դատախազության մի քննիչ մտել է թիվ 63 աշխատասենյակ: Նա իմացել է առաջին դիմողից, որ վերջինս եղել է Մոսկվայի ԲԿՍԱ-ի ֆուտբոլային թիմի երկրպագուն, սկսել է վիրավորել նրան և հարվածներ հասցնել գլխին երկրորդ դիմողի վզկապով՝ ստիպելով նրան հայիոյել այդ թիմի հասցեին:

3. Առաջին դիմողի հարցաքննությունը քննիչ Ջ.-ի կողմից

22. Որոշ ժամանակ անց Խ.-ն բերել է դիմողին Նիժնի Նովգորոդի Նիժեգորոդսկի շրջանի դատախազության (*Прокуратура Нижегородского района г. Нижний Новгород* – “the local prosecutor’s office”) թիվ 3 աշխատասենյակ, որը գտնվել է ոստիկանության բաժանմունքի հետ միևնույն շենքում:

23. Ջ.-ն տեղի դատախազության քննիչը, հարցաքննել է առաջին դիմողին նրա տված ցուցմունքների առնչությամբ:

24. Նրա վրա լրացուցիչ ճնշում գործադրելու համար քննիչները միաժամանակ ձերբակալել և կալանավորել են նրա մորը: Պարզվել է, որ առաջին դիմողի մայրը ձերբակալված է մնացել երկու ժամ շարունակ:

4. 18.30-19.00 տեղի ունեցած դեպքերը

25. Ըստ երկրորդ դիմողի՝ մոտ 18.30-ին քննիչ Ս.-ն եղել է ընդունարանում և տեսել է երկրորդ դիմողին: Ս.-ն կոպտորեն պահանջել է երկրորդ դիմողից լքել շենքը, հարվածել է նրա ազդրին, հրել է նրան դեպի ելքը, ապա բռնել է նրան և քարշ տվել թիվ 54 աշխատասենյակ, որտեղ եղել են երկու անհայտ ոստիկաններ:

26. Ապա Ս.-ն ներսից փակել է դուռը, հարվածել է դիմողին մի քանի անգամ և մի քանի վնասվածքներ է առաջացրել նրա գլխին և մարմնին՝ նրա սեփական Մոսկվայի ԲԿՍԱ ֆուտբոլային վզկապով:

27. Ս.-ն տարել է երկրորդ դիմողին թիվ 7 աշխատասենյակ և Խ.-ի ու քննիչ Մ.-ի ներկայությամբ սկսել է ծեծել երկրորդ դիմողին՝ պահանջելով, որպեսզի վերջինս հայիոյի Մոսկվայի ԲԿՍԱ ֆուտբոլային ակումբին: Երբ երկրորդ դիմողը հրաժարվել է, Ս.-ն կապել է նրա վիզը վզկապով և սկսել է խեղդել նրան՝ միաժամանակ հասցնելով հարվածներ: Ի վերջո դիմողը ենթարկվել է:

28. Դրանից հետո Մ.-ն, Ջ.-ն և Ծ.-ն ուղարկել են երկրորդ դիմողին խանութ ոգելից խմիչք, ծխախոտ և ուտելիք գնելու համար, որից հետո նրան բաց են թողել շենքից:

5. 19.00-22.30 տեղի ունեցած դեպքերը

29. Մոտ ժամը 19.00-ին Ս.-ն և Մ.-ն մտել են թիվ 3 աշխատասենյակ, որտեղ քննիչ Ջ.-ն ավարտում էր առաջին դիմողի հարցաքննությունը: Հարցաքննելուց հետո նրանք բաց չեն թողել առաջին դիմողին և սկսել են խմել: Ըստ դիմողի՝ իրեն ազատ արձակելու խնդրանքները մերժվել են:

30. Իր խնդրանքով առաջին դիմողին ուղեկցել են երրորդ հարկում գտնվող զուգարան, որտեղ նա կատարել է իր ծախս ձեռքի երակները կտրելու փորձ:

31. Նա վերադարձել է թիվ 3 աշխատասենյակ և հաջորդ երկու ժամվա ընթացքում բռնաբարվել է Ջ.-ի, Ս.-ի և Մ.-ի կողմից: Պարզվում է, որ նրանք օգտագործել են պահպանակներ և, որ բռնաբարությունից հետո նրանք մաքրել են այդ տեղը սրբիչներով: Խ.-ն առաջին դիմողի՝ զուգարանից վերադառնալուց հետո գնացել է աշխատասենյակից և չի մասնակցել բռնաբարությանը:

32. Ժամը 21.00-ին Ս.-ն գնացել է, և հաջորդ մեկ ժամվա ընթացքում Ջ.-ն և Ս.-ն են շարունակել բռնաբարել առաջին դիմողին: Մոտ ժամը 22.00-ին նրանք ազատել են նրան:

6. 22.00-ին հաջորդած դեպքերը

33. Ժամը 22.30-ին առաջին դիմողը եկել է իր ծանոթ Ռ.Բ.-ի տուն: Քիչ անց նրան են միացել Յ.Ա.-ն և Ի.Ա.-ն: Կայացած խոսակցությունից հետո Ե.Ա.-ն կանչել է առաջին դիմողի ծնողներին և ասել նրանց, որ Ռ.Բ.-ն և Յ.Ա.-ն տանելու են առաջին դիմողին հիվանդանոց:

34. Հաջորդ օրը, ժամը 1.20-ին նրանք եկել են թիվ 21 հիվանդանոց, և առաջին դիմողն ասել է բուժքրոջը, որ իրեն բռնաբարել են ոստիկանության բաժանմունքում: Քույրը և բժիշկը խորհուրդ են տվել առաջին դիմողին դիմել դատաբժշկական փորձաքննությունների բյուրո: Դիմողը հրաժարվել է, քանի որ բյուրոն շատ մոտ է գտնվել ոստիկանության բաժանմունքին: Նրան խորհուրդ են տվել գնալ այլ վայրում գտնվող բյուրո: Չի երևում, որ առաջին դիմողը վարվել է հենց այդպես:

C. Քրեական գործի քննություն

35. Պարզվում է, որ 1999 թվականի նոյեմբերի 26-ին առաջին դիմողը դիմել է դատախազին՝ հայտնելով, որ իրեն ենթարկել են տանջանքի և բռնաբարել են: Նիժնի Նովգորոդի քաղաքային դատախազությունը հարուցել է քրեական գործ այս առթիվ և կատարել է քննություն: Երկրորդ դիմողն այս գործով ունեցել է տուժողի կարգավիճակ:

36. 2000 թվականի ապրիլի 25-ին Խ.-ին, Ս.-ին և Ս.-ին առաջադրվել է մեղադրանք Քրեական օրենսգրքի 131-րդ, 132-րդ և 286-րդ հոդվածների համաձայն:

37. 2000 թվականի հուլիսի 5-ին ստորագրվել է մեղադրական եզրակացությունը, և Խ.-ի, Ջ.-ի, Ս.-ի և Ս.-ի դեմ հարուցված քրեական գործը փոխանցվել է Նիժեգորոդսկի շրջանային դատարան (Нижегородский районный суд г. Нижний Новгород – “the District Court”):

38. Համաձայն մեղադրական եզրակացության՝ Խ.-ն մեղադրվել է առաջին դիմողին տանջելու և բռնաբարելու և երկրորդ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու, պաշտոնի չարաշահման և պաշտոնի նկատմամբ վստահությունը կասկածի տակ դնելու մեջ (see the episodes described in paragraphs 12-15, 16-21, 25-28 and 29-32 above): Ջ.-ն մեղադրվել է առաջին դիմողին բռնաբարելու և նրա նկատմամբ սեռական բնույթի գործողություններ կատարելու, պաշտոնի չարաշահման և պաշտոնի նկատմամբ վստահությունը կասկածի տակ դնելու մեջ (see paragraphs 22-24 and 29-32): Ինչ վերաբերում է Ս.-ին, նա մեղադրվել է առաջին և երկրորդ դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի և պաշտոնի չարաշահման և պաշտոնի նկատմամբ վստահությունը կասկածի տակ դնելու համար, (see paragraphs 16-21 and 25-28), Ս.-ն մեղադրվել է առաջին դիմողին բռնաբարելու և նրա նկատմամբ սեռական բնույթի գործողություններ կատարելու և պաշտոնի չարաշահման և պաշտոնի նկատմամբ վստահությունը կասկածի տակ դնելու մեջ (see paragraphs 29-32): Մեղադրյալների ենթադրյալ քրեական գործողությունները որակվել են համապատասխանաբար՝ Քրեական օրենսգրքի 131-1, 2 (b), 132-1, 2 (b) և 286-3 (a, b) հոդվածներով:

39. Մեղադրյալները հերքել են իրենց մասնակցությունն այդ հանցագործություններին, պահպանել են լռություն և հրաժարվել են տալու իրենց մեզի և սպերմայի անալիզ:

40. Մեղադրական եզրակացության հետևությունները հիմնականում կատարվել են առաջին և երկրորդ դիմողների կողմից տրված ցուցմունքների հիման վրա, որոնք ճանաչել են ենթադրյալ հանցագործներին և կատարել են դեպքերի բավականին մանրամասն նկարագրություն:

41. Եզրակացությունը հիմնված է եղել նաև վկա Բ.-ի ցուցմունքի վրա, որը լսել է Խ.-ի բղավոցները և առաջին դիմողի նվկոցները, ապա տեսել է, որ դիմողը արտասվել էր և ուժասպառ է: Բ.-ն նույնպես հաստատել է Խ.-ի հայտարարությունը, ով ասել է, որ առաջին դիմողը «հանձնվել է» և ընդունել ամեն բան:

42. Առկա են եղել նաև վկաներ Ռ.Բ.-ի և Ի.Ա.-ի և Յ.Ա.-ի, բուժքրոջ և բժշկի, առաջին դիմողի ծնողների, երկրորդ դիմողի մոր և խանութի աշխատողի ցուցմունքները, որը երկրորդ դիմողին վաճառել էր ուտելիք և ոգելից խմիչք (տես վերը՝ կետ 28):

43. Մյուս ապացույցը նաև ներառել է ոստիկանության շենքում և դատախազությունում կատարված խուզարկությունների արդյունքում առգրավված առարկաներ, դիմողի՝ ինքնախոստովանական ձեռագիր ցուցմունքը, որը, ըստ փարձագետի, գրված է եղել «դողդղացող ձեռքով» (տես՝ կետ 18), դիմողի՝ երակները կտրելու փորձի բժշկական հաստատումը (տես՝ կետ 30), դատաբժշկական հետազոտությունների

արձանագրությունները և այլ ապացույցներ: Ստացվում է, որ մի քանի այլ անձինք, ովքեր նախկինում ենթարկվել են հետապնդման և որոնց քրեական գործերը կապված են եղել ապացույցի հետ, ըստ որի՝ հաստատվել է, որ կասկածյալները գործադրել են տանջող միջոցներ, ինչպիսիք են՝ հակազազային դիմակը, էլեկտրական լարերը և վախ առաջացնող միջոցները:

44. 1999 թվականի դեկտեմբերի թիվ 650 դատաբժշկական փորձաքննության համաձայն՝ Խ.-ի հագուստը, որը նա կրել էր 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին, պարունակել է առաջին դիմողին համապատասխանող միևնույն հակազենային խմբի վազինալ էպիթելիումի տարրերի հետքեր: Քննությամբ ևս հաստատվել է, որ Խ.-ն և նրա ամուսինը պատկանել են տարբեր հակազենային խմբերի:

45. 1999 թվականի նոյեմբերի 27-ին շենքերում կատարված խուզարկության ընթացքում քննչական մարմինը հայտնաբերել է երկու օգտագործված պահպանակ՝ մեկը ոստիկանության բաժանմունքի բակում, իսկ մյուսը՝ դատախազի թիվ 3 աշխատասենյակի պատուհանի կառնիզի վրա:

46. Պարզվել է, որ հայտնաբերված պահպանակներից միայն մեկն է պիտանի եղել դատաբժշկական փորձաքննության համար: Գենոմիկ հետազոտությամբ բացահայտվել է, որ վազինալ տարրերը 99.9999 տոկոս հավանականությամբ պատկանել են առաջին դիմողին, իսկ սպերմատոզոիդները և տարրերը՝ տղամարդու միզուղու:

47. Նույն խուզարկությամբ հայտնաբերվել է նաև սպերմայի հետքեր պարունակող երկու սրբիչ ոստիկանության բաժանմունքի բակում:

48. Ավելին, դատաբժշկական փորձաքննությամբ հաստատվել է, որ առաջին դիմողի զգեստները, որոնք նա կրել էր այդ օրը, պարունակել են սպերմայի հետքեր:

D. Քննությունն առաջին ատյանի դատարանում

49. 2000 թվականի օգոստոսի 16-ին գործի նախնական քննության ընթացքում կասկածյալի պաշտպանը մատնանշել է դատավարական մի շարք թերություններ և միջնորդել է գործը վերադարձնել լրացուցիչ քննության:

50. Նույն օրը Շրջանային դատարանը բավարարել է միջնորդությունը և գործը վերադարձրել է լրացուցիչ քննության:

51. Դատարանը որոշել է, որ քննչական մարմինները քննության ընթացքում թույլ են տվել ներպետական դատավարության մի շարք լուրջ խախտումներ, որով խախտվել են կասկածյալի իրավունքները, և գործով ապացույցների մեծ մասը ճանաչել է ոչ թույլատրելի:

52. Հատկապես, որոշման մեջ մատնանշվել են բազում թերացումներ և բացթողումներ՝ կապված գործը վարելու հետ, ներառյալ՝ հետապնդման մարմինների աշխատակիցների նկատմամբ գործ հարուցելու հատուկ ընթացակարգի անտեսումը, և այն փաստը, որ Խ.-ն, Ջ.-ն Ս.-ն և Մ.-ն մինչև 2000 թվականի ապրիլի 24-ը չեն ունեցել կասկածյալի կարգավիճակ, ինչը նշանակում է, որ գրեթե բոլոր քննչական գործողությունները (խուզարկությունը, հարցաքննությունները, ճանաչման ներկայացմելը, փորձագետի եզրակացությունները և այլն), որոնք կատարվել են մինչ այդ օրը և իրականացվել են կասկածյալների պաշտպանության իրավունքի խախտումներով և դարձրել են համապատասխան ապացույցները ոչ թույլատրելի:

E. Բողոքարկումը և վերահսկողությունը

53. Դատախազի՝ 2000 թվականի օգոստոսի 16-ի բողոքի հիման վրա Շրջանային դատարանի որոշումը 2000 թվականի հոկտեմբերի 13-ին անփոփոխ է թողնվել Նիժնի Նովգորոդի ռեգիոնալ դատարանի կողմից:

54. 2001 թվականի սեպտեմբերի չպարզված օրը առաջին դիմողի պաշտպանը 2000 թվականի օգոստոսի 16-ի և հոկտեմբերի 13-ի որոշումները բողոքարկել է Ռեգիոնալ դատարանի նախագահությանը՝ պահանջելով կրկին անգամ դրանք վերանայել վերահսկողության կարգով:

55. 2001 թվականի հոկտեմբերի 1-ին պաշտպանը ներկայացրել է նմանատիպ բողոք Ռուսաստանի Դաշնության Գերագույն դատարան (*Верховный Суд РФ* – “the Supreme Court”):

56. Քննելով գործի նյութերը՝ 2002 թվականի հունիսի 6-ին Ռեգիոնալ դատարանի նախագահությունը մերժել է որոշումները վերահսկողության կարգով վերանայելու մասին դիմողի պահանջը:

57. Նույն որոշումը կայացվել է նաև Վճռաբեկ դատարանի կողմից 2002 թվականի հունիսի 21-ին:

F. Քրեական գործի վարույթի կարծումը

58. 2001 թվականի հունվարի 12-ին Ռեզիդենտ ղառախազությունը քննել է գործը և գտել, որ մեղադրանքները հիմնված են հիմնականում առաջին դիմողի չկապակցված և ոչ համոզիչ հայտարարությունների վրա, որ ընդհանուր առմամբ գործով ապացույցներն անհամապատասխան են, և եզրակացրել է, որ քննության ընթացքում կասկածյալների դեմ չի ներկայացվել որևէ ծանրակշիռ ապացույց:

59. Հաշվի են առնվել նաև դատարանի՝ 2000 թվականի օգոստոսի 16-ի և հոկտեմբերի 13-ի որոշումներում արված հետևությունները, և նշվել է, որ «օրենքի բազմակի խախտումները, հատկապես՝ հատուկ մարմինների, այն է՝ դատախազության քննիչների նկատմամբ քրեական գործերի հարուցման հետ կապված ընթացակարգերը և կանոնները չպահպանելը գործը զրկում են դատական քննության հեռանկարից, քանի որ անհնարին է շտկել քննության ընթացքում թույլ տրված խախտումները»: Այդ հիմքերով որոշվել է կար-ձել քրեական գործի վարույթը: Որոշման համաձայն՝ առաջին դիմողը և կասկածյալը պետք է ստանային այն և կարող էին բողոքարկել վերադաս դատախազին:

60. 2001 թվականի հունիսի 19-ի նամակով (No. 15/1-1018-99) Ռեզիդենտ ղառախազությունը պատասխանել է առաջին դիմողի՝ 2001 թվականի հունվարի 12-ի որոշման դեմ բերված բողոքին, որը լիովին տարբերվել է իր պատճառաբանություններով և եզրակացություններով: Նամակը չի պարունակել ցուցում դրա դեմ դատարան բողոք ներկայացնելու հնարավորության մասին:

61. Ըստ Կառավարության՝ այս գործի վարույթը բազմիցս վերսկսվել է և կարճվել:

62. 2002 թվականի օգոստոսի 30-ին Ռեզիդենտ ղառախազությունը վերացրել է քրեական գործի վարույթը կարճելու մասին 2001 թվականի հունվարի 12-ի որոշումը և գործն ուղարկել է լրացուցիչ քննության: Այն նշել է երկրորդ դիմողի նկատմամբ գործողությունների իրավական որակման բացակայությունը՝ որպես այդ որոշման կայացման պատճառաբանություն:

63. 2002 թվականի հոկտեմբերի 16-ին տեղական դատախազությունը կարճել է քրեական գործի վարույթը՝ ապացույցների բացակայության և ոստիկանների ու դատախազության մարմինների աշխատակիցների՝ հանցագործությանը չներգրավված լինելու հիմքով:

64. Այդ որոշումն արդյունքում վերացվել է, սակայն 2002 թվականի փետրվարի 24-ին տեղական դատախազությունը կրկին կարճել է վարույթը՝ հանցակազմի բացակայության հիմքով:

65. 2004 թվականի սեպտեմբերի 19-ին առաջին դիմողի պաշտպանը բողոքարկել է 2002 թվականի փետրվարի 24-ի որոշումը Շրջանային դատարանում: 2004 թվականի սեպտեմբերի 28-ի դատավճռով Շրջանային դատարանը որոշումը թողել է անփոփոխ՝ լիովին տարբեր պատճառաբանությամբ: Դատավճիռը թողնվել է անփոփոխ Ռեզիդենտ ղառախազության կողմից 2004 թվականի հոկտեմբերի 29-ին:

66. 2005 թվականի ապրիլի 29-ին Ռեզիդենտ ղառախազությունը կրկին անգամ որոշել է վերսկսել գործի քննությունը:

67. Ըստ դիմողի՝ 2005 թվականի հունիսի 28-ին գործի վարույթը կրկին կարճվել է:

68. Կառավարությունը հայտարարել է, որ 2005 թվականի օգոստոսի 22-ին գործի քննությունը վերսկսվել է: Այդ որոշման դեմ բողոք է ներկայացրել կասկածյալը: 2005 թվականի նոյեմբերի 22-ին Շրջանային դատարանը բեկանել է գործի վարույթը վերսկսելու մասին որոշումը՝ անօրինական լինելու հիմքով: Ռեզիդենտ ղառախազությունը 2005 թվականի դեկտեմբերի 30-ին անփոփոխ է թողել Շրջանային դատարանի որոշումը: Դրանից հետո գլխավոր դատախազի տեղակալը ներկայացրել է վերահսկողության կարգով վերանայման պահանջ 2005 թվականի նոյեմբերի 22-ին և դեկտեմբերի 30-ին:

69. 2007 թվականի փետրվարի 1-ին Շրջանային դատարանը, որպես վերահսկողություն իրականացնող մարմին, քննել և մերժել է դատախազի պահանջը, սակայն նշել է, որ 2005 թվականի դեկտեմբերի 30-ի որոշումը կայացվել է դատավորների ոչ պատշաճ կազմով և գործը վերադարձրել է Ռեզիդենտ ղառախազության:

70. Այս քննությունների արդյունքն անորոշ է, սակայն երևում է, որ չեն ձեռնարկվել հետագա քայլեր ոստիկանների և քննիչների դեմ քրեական գործի առնչությամբ:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրություն

A. Համապատասխան քրեական հանցագործությունները

71. Ռուսաստանի Դաշնության քրեական օրենսգրքի 131-րդ հոդվածի 1 և 2(b) հոդվածներով նախատեսված է մի խումբ անձանց կողմից կատարված բռնաբարության համար պատիժ՝ մինչև

տասնհինգ տարի ժամկետով, անկախ նրանից, այդ խումբը եղել է կազմակերպված, թե գործել է առանց նախնական համաձայնության:

72. 132-րդ հոդվածի 1 և 2(b) կետերը պատիժ են նախատեսում մի խումբ անձանց կողմից սեռական բնույթի գործողություններ կատարելուն հարկադրելու համար՝ մինչև տասնհինգ տարի ազատազրկմամբ, անկախ նրանից, այդ խումբը եղել է կազմակերպված, թե գործել է առանց նախնական համաձայնության:

73. 286-րդ հոդվածի 3(a,b) կետերը նախատեսում են պատիժ՝ պաշտոնեական դիրքի չարաչափման համար ուժի գործադրմամբ կամ դրա սպառնալիքով, զենքի կամ այլ հատուկ միջոցների գործադրմամբ կամ առանց դրա՝ մինչև երեք տարի ժամկետով:

B. Վկաների հարցաքննությունը (այդ ժամանակ գործող 1960 թվականի Քրեական դատավարության օրենսգիրքը)

Հոդված 155

«Վկան պետք է կանչվի հարցաքննության անձամբ իրեն կամ իր բացակայության դեպքում՝ իր ընտանիքի չափահաս անդամին հանձնված գրավոր ծանուցմամբ...»

Ծանուցումը պետք է պարունակի որպես վկա կանչվող անձի անունը, նշում այն մասին, թե ուր, ում մոտ, երբ և որ ժամին նա պետք է ներկայանա, ինչպես նաև չներկայանալու հետևանքները: Վկան կարող է նաև կանչվել հեռախոսազանգի կամ հեռագրի միջոցով:

Հոդված 157

«Վկայի հարցաքննությունը պետք է իրականանա հարցաքննության համար նախատեսված վայրում: Քննիչը կարող է որոշել հարցաքննել վկային այդ վկայի գտնվելու վայրում»:

C. Հանցագործությունների պաշտոնական քննությունը

74. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 108-րդ և 125-րդ հոդվածների համաձայն՝ քրեական գործ կարող է հարուցվել դատախազության քննիչի կողմից անհատ անձի միջնորդությամբ կամ քննչական մարմնի սեփական նախաձեռնությամբ: Օրենսգրքի 53-րդ հոդվածի համաձայն՝ անձը, ով վնաս է կրել հանցագործության հետևանքով, ստացել է տուժողի կարգավիճակ և կարող է միանալ քրեական գործի քննության որպես քաղաքացիական կողմ: Քննության ընթացքում տուժողը կարող է ներկայացնել ապացույցներ և դիմումներ, ինչպես նաև քննությունն ավարտվելիս իրավունք ունի ծանոթանալու գործի նյութերին:

75. Օրենսգրքի 210-րդ և 211-րդ հոդվածների համաձայն՝ դատախազը պատասխանատու է ողջ քննության նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու համար: Հատկապես, դատախազը կարող էր ձեռնարկել հատուկ քննչական միջոցներ, փոխանցել գործը մեկ քննիչից մյուսին կամ վերսկսել քննությունը:

76. Օրենսգրքի 209-րդ հոդվածի համաձայն՝ քննիչը, որը կատարել է քննությունը, կարող էր կարճել այն հանցակազմի բացակայության դեպքում: Նման որոշումը ենթակա է բողոքարկման ավագ դատախազին կամ դատարան: Դատարանը կարող էր որոշում կայացնել գործի քննությունը վերսկսելու մասին, եթե գտնի, որ քննությունը չի եղել լիարժեք:

77. Օրենսգրքի 210-րդ հոդվածի համաձայն՝ գործի քննությունը կարող էր վերսկսվել դատախազի կողմից՝ «եթե առկա են հիմքեր»: Այս կանոնից միակ բացառությունը նախատեսված է այն գործերի համար, որտեղ հանցագործությունների համար հետապնդման վաղեմության ժամկետը լրացել է:

78. Օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի համաձայն՝ որպես ընդհանուր կանոն, քննության ընթացքում ձեռք բերված տեղեկությունները հրապարակային չեն: Այդ տեղեկության հրապարակումը պետք է թույլատրվի հետապնդման մարմինների կողմից, եթե հրապարակումը չէր խոչընդոտի քննության պատշաճ ընթացքին կամ չի խախտի քննության մեջ ներգրավվածների իրավունքները և օրինական շահերը: Կողմերի անձնական կյանքին առնչվող տեղեկությունները չեն կարող դառնալ հրապարակային նրանց համաձայնության բացակայության դեպքում:

79. Քննչական մարմինների մասին օրենքի 42-րդ հոդվածը և 1998 թվականի հունիսի 26-ի՝ Գլխավոր դատախազության մասին թիվ 44 որոշումը նախատեսում են հատուկ վարույթ վարչական և քրեական գործերով հետապնդման մարմինների աշխատակիցների դեմ: Հատկապես, մարմինները, որոնք իրավունք ունեն հարուցելու նման գործեր, հստակորեն սահմանված են:

D. Քաղաքացիաիրավական միջոցներ պետական պաշտոնյաների անօրինական գործողությունների դեմ

80. 1996 թվականի մարտի 1-ից գործող Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացիական օրենսգիրքը նախատեսում է փոխհատուցում Պետության գործողության կամ անգործության համար (հոդված 1069): Քաղաքացիական օրենսգրքի հոդված 151-ը և 1099-1101-ը նախատեսում են փոխհատուցում ոչ նյութական վնասի համար: Մասնավորապես, հոդված 1099-ի համաձայն՝ ոչ նյութական վնասը պետք է փոխհատուցվի, անկախ նյութական վնասի փոխհատուցումից:

ՕՐԵՆՔ

I. Կառավարության նախնական առարկությունը

81. Կառավարությունը տեղեկացրել է Դատարանին, որ տանջանքի ենթադրյալ գործադրողների դեմ քրեական գործերը դեռևս քննվում են ներպետական մակարդակով և ձեռնպահ է մնացել գործի առթիվ որևէ մեկնաբանություններ տալուց:

82. Քանի որ նման հայտարարությունը կարող է հասկացվել որպես առարկություն՝ կապված դիմողի՝ ներպետական միջոցները սպառած չլինելու հետ, Դատարանը նկատում է, որ պատասխանող Կառավարությունը չի առարկել առ այն, որ դիմողների կողմից ընտրված և կիրառված ներպետական միջոցները, որոնցով նրանք փորձել են գրավել ներպետական մարմինների ուշադրությունը իրենց խնդրի վրա, եղել են ոչ արդյունավետ կամ ոչ պատշաճ:

83. Ապա Դատարանը նշում է, որ առաջին դիմողն ի սկզբանե բողոքել է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին տեղի ունեցած դեպքերի առթիվ հենց հաջորդ օրը, այն է՝ 1999 թվականի նոյեմբերի 26-ին: Դրանից հետո մի քանի անգամ գործ է հարուցվել, ապա՝ կարճվել: 2005 թվականի օգոստոսին, այն է՝ առաջին բողոքը ներկայացնելուց հետո 5 տարի և մոտ 9 ամիս անց քրեական գործի քննությունը վերսկսվել է, իսկ 2007 թվականի փետրվարի 14-ին, այն է՝ այն օրը, երբ պատասխանող Կառավարությունը ներկայացրել է իր լրացուցիչ դիտարկումները, այդ գործը դեռևս քննվել է մինչդատական փուլում: Հակառակը պնդող որևէ հանգամանքի բացակայության պայմաններում Դատարանը գտնում է, որ Կառավարությունն ունեցել է բավարար ժամանակ պատասխանելու դիմողների բողոքներին ներպետական քննության միջոցով: Ավելին, դիմողները պատշաճ կերպով մասնակցել են քննությանը, և գործի նյութերում չկա որևէ հանգամանք, որը կմատնանշի, թե նրանք չեն օգտագործել ներպետական հասանելի միջոցներն այդ գործով իրենց համար ոչ ցանկալի որոշումները բողոքարկելու համար:

84. Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ Դատարանը գտնում է, որ դիմողները կատարել են ներպետական միջոցներն սպառելու պահանջը, և մերժում է Կառավարության առարկությունը:

II. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտումն առաջին դիմողի առնչությամբ

85. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո առաջին դիմողը բողոքել է, որ 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին իրեն մի քանի անգամ բռնաբարել են և իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք դրսևորել ոստիկաններն ու դատախազության աշխատակիցները: Առաջին դիմողը նաև բողոքել է առ այն, որ իշխանությունները չեն իրականացրել պատշաճ քննություն այդ առթիվ: Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Կողմերի փաստարկները

86. Կառավարությունը չի համաձայնել առաջին դիմողի բողոքներին ու հայտարարություններին և հայտարարել է, որ 2005 թվականի ապրիլի 29-ին Ռեզիոնալ դատախազությունը վերսկսել է քրեական գործի քննությունը՝ կապված 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի իրադարձությունների հետ: Այն նշել է, որ հնարավոր չէ ներկայացնել այլ մեկնաբանություններ, քանի որ քննությունները դեռևս շարունակվում են: Իր լրացուցիչ դիտարկումներում այն նաև խուսափել է մեկնաբանություններ կատարել բողոքների հանգամանքների վերաբերյալ:

87. Առաջին դիմողը պնդել է իր բողոքները: Մասնավորապես, նա հայտարարել է, որ գործի նյութերը պարունակել են բավարար ապացույցներ առաջին դիմողի նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքի և տանջանքի վերաբերյալ, և որ իրականացված քննությունը չի համապատասխանել 3-րդ հոդվածի պահանջներին՝ դրա դատավարական իմաստով:

B. Դատարանի գնահատականը

88. Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտ է սկսել առաջին դիմողի հայտարարությունների առթիվ քննություն, քանի որ դրանք բարձրացվել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո՝ դրա դատավարական իմաստով, ապա այնուհետև՝ անդրադառնալ բուն խնդրի քննությանը Կոնվենցիայի դրույթների ներքո:

1. Քննության վիճարկվող ոչ լիարժեքությունը

(a) Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ վիճահարույց բողոքի առկայությունը

89. Նախևառաջ դատարանը նշում է, որ առաջին դիմողը բողոքել է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առթիվ հենց հաջորդ օրը: Քննչական մարմինները խուզարկություն են իրականացրել դեպքի վայրում, որի արդյունքում հայտնաբերվել են երկու օգտագործված պահպանակներ և երկու սրբիչներ, որոնց վրա առկա են եղել սպերմայի հետքեր: 2000 թվականի ապրիլի 25-ին չորս ոստիկանների պաշտոնապես մեղադրանք է առաջադրվել, իսկ 2000 թվականի հուլիսի 5-ին կազմվել է մեղադրական եզրակացությունը և գործը փոխանցվել է դատական քննության:

90. Հաշվի առնելով քննության սկզբնական փուլում քննչական մարմինների կողմից հավաքված ապացույցները և փաստը, որ ներպետական իշխանությունները համարել են այս ապացույցները բավականին լուրջ քրեական մեղադրանքների հիմքում դնելու համար, ինչպես նաև դրանք դատական քննության փոխանցելը՝ Դատարանը գտնում է, որ առաջին դիմողը կարող է բողոքել առ այն, որ ինքը ենթարկվել լուրջ վատ վերաբերմունքի պետական մարմինների կողմից:

(b) Քննության արդյունավետությանն առնչվող ընդհանուր սկզբունքները

91. Դատարանը կրկնում է, որ երբ անհատը վիճահարույց բողոք է ներկայացնում առ այն, որ ինքը ենթարկվել է լուրջ վատ վերաբերմունքի ոստիկանների կողմից՝ ի խախտումն 3-րդ հոդվածի, այդ դրույթը Կոնվենցիայի «իր իրավագործության ներքո յուրաքանչյուրի՝ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքներն ու ազատությունները պաշտպանելու» 1-ին հոդվածի ներքո Պետության ընդհանուր պարտականության հետ մեկտեղ, պահանջում է, որպեսզի տեղի ունենա արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Դատարանը գտնում է, որ բռնաբարությունը տուժողի նկատմամբ առավելագույն նվաստացնող, խոցող հանցագործություն է, այդ պատճառով ընդգծում է Պետության դատավարական պարտականությունն այդ համատեքստում (տես՝ Ս.Վ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1995թ. նոյեմբերի 22, Series A, թիվ 335-B, Ս.Ր.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1995թ. նոյեմբերի, Series A թիվ 335-C և Ս.Ս.-ն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 39272/98, կետ 153, ՄԻԵԴ 2003-XII): Արդյունավետ պաշտոնական քննությունը պետք է հանգեցնի պատասխանատու անձանց բացահայտմանն ու պատժին (տես՝ Ասենովն և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, Ձեկույցներ, 1998-VIII, էջ 3290, կետ 102 և Լաբիթան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 131, ՄԻԵԴ 2000-IV): Դատարանի նախադեպային վճիռներում ամրագրված արդյունավետության նվազագույն չափանիշները ներառում են նաև պահանջներ առ այն, որ քննությունը պետք է լինի անկախ, անկողմնակալ և ենթակա լինի հանրության հսկողությանը, այդպիսով, իրավասու մարմինները պետք է գործեն օրինակելի կոկիկությամբ և պատշաճությամբ (տես՝ Իսահան և այլոք ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 57947/00, 57948/00 և 57949/00, կետեր 208-13, 2005թ. փետրվարի 24):

(c) Այդ սկզբունքների կիրառումը

92. Այդպիսով, հարց է առաջանում՝ արդյոք իշխանությունները կատարել են իրենց՝ գործի արդյունավետ պաշտոնական քննություն կատարելու պարտականությունը:

93. Դատարանն այս առումով նկատում է, որ առաջին դիմողի բողոքների առթիվ քննությունն սկսվել է հենց որ գործը ներկայացվել է իրավասու մարմիններին, և որ առնվազն արտաքուստ իշխանությունները

րը կարծես թե գործել են պատշաճ և բազմակողմանի: Այդպիսով, քննչական մարմինները խուզարկել են դեպքի վայրը, որի արդյունքում հայտնաբերել են երկու պահպանակ և երկու սրբիչ, որոնց վրա առկա են եղել սպերմայի հետքեր (տես՝ կետեր 45 և 47): Նրանք նաև հարցաքննել են հնարավոր վկաներին և հանձնարարել են կատարել առգրավված առարկաների հետ կապված անհրաժեշտ դատաբժշկական փորձաքննություններ (տես՝ կետ 37):

94. Դատարանը, այդուհանդերձ, նկատում է, որ գործի նախնական քննությունից հետո՝ 2000 թվականի օգոստոսի 16-ին դատարանը հայտնաբերել է ներպետական դատավարական կանոնների մի շարք լուրջ խախտումներ, որոնցով խախտվել են մեղադրյալների իրավունքները, ներառյալ՝ հետապնդման մարմինների նկատմամբ քրեական գործ հարուցելու հատուկ ընթացակարգի անտեսումը և այն փաստը, որ համապատասխան ոստիկանները չեն ունեցել կասկածյալների դատավարական կարգավիճակ մինչև 2000 թվականի ապրիլի 25-ը, ինչը գործով նախկինում հավաքված բոլոր ապացույցները դարձրել է անընդունելի (տես՝ կետ 52): Գործը վերադարձվել է նոր քննության, այնուհետև վարույթը կարճվել է դատախազության կողմից՝ ի թիվս այլ հանգամանքների, այն հանգամանքների պատճառով, որ անհնարին է եղել շտկել ներպետական դատավարական խախտումները, որոնք թույլ են տվել քննիչները քննության առաջին հինգ ամիսների ընթացքում (տես՝ կետեր 58 և 59): Հաշվի առնելով դատարանի կողմից անընդունելի հայտարարված ապացույցի բնույթը՝ այն չէր կարող կրկին անգամ օգտագործվել գործը նոր քննության համար վերադարձնելուց հետո, իսկ այդ հանգամանքներում զարմանալի չէ, որ արդյունքում քննությունը դադարեցվել է հանցագործության ապացույցների բացակայության հիմքով:

95. Քննելով գործի հանգամանքները՝ Դատարանը գտնում է, որ կարող է իսկապես ընդունվել, թե իշխանությունները ձեռնարկել են անհրաժեշտ քայլեր այդ դեպքի համար մեղավորների բացահայտման և պատժի ուղղությամբ, և գործը հարուցելուց հետո առաջին հինգ ամիսների ընթացքում իշխանությունների կողմից թույլ տրված ներպետական դատավարական կանոնների խախտումների պատճառով, ինչպես ընդունվել է ներպետական դատարանների կողմից, հիմնական ապացույցները եթե չդառնային անընդունելի (տես՝ կետեր 49, 51-52 և 58-59)՝ քննությունը կարող էր համարվել 3-րդ հոդվածի պահանջներին համապատասխանող՝ դրա դատավարական իմաստով: Այդուհանդերձ, փաստ է այն, որ իրավասու մարմինները թույլ են տվել անուղղելի դատավարական սխալներ, որոնք ոստիկանների դեմ հարուցված քննությունը մտցրել են փակուղի:

96. Կառավարության կողմից այս սխալների առթիվ այլ համոզիչ բացատրությունների բացակայության պայմաններում Դատարանը գտնում է, որ այս սխալների սկզբունքային պատճառը 1999 թվականի նոյեմբերի 26-ից 2000 թվականի հուլիսի 5-ը քննություն իրականացրած հետապնդման մարմինների լուրջ ոչ բանիմացությունն է:

97. Համապատասխանաբար, Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում առաջին դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի մասին բողոքների առթիվ արդյունավետ քննության բացակայության կապակցությամբ:

2. Պետական մարմինների կողմից ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի դրսևորումը

98. Այժմ Դատարանը կանդրադառնա այն հարցին, թե արդյոք առաջին դիմողը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի:

(a) Ընդհանուր սկզբունք

99. Դատարանը բազմիցս նկատել է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը նախատեսում է ժողովրդավարական հասարակության հիմնարար արժեքներից մեկը, և որպես այդպիսին բացարձակապես արգելում է խոշտանգումը կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը (տես, օրինակ՝ Աքսոյն ընդդեմ Թուրքիայի, 1996թ. դեկտեմբերի 18, Ջեկույց 1996-VI, էջ 2278, կետ 62 և Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի, 1997թ. սեպտեմբերի 25, *Reports* 1997-VI, կետ 81): Ապա Դատարանը նշում է, ինչպես նշել է բազմիցս, որ իշխանությունները պարտավոր են պաշտպանել կալանքի տակ գտնվող անձի ֆիզիկական ամբողջականությունը, և որ ապացույցները գնահատելիս ինքը սովորաբար կիրառել է «կասկածից վեր» ապացուցման չափանիշը (Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, *Series A*, թիվ 25, էջեր 64-65, կետ 161): Նման ապացույցը կարող է բխել բավականաչափ լուրջ, հստակ և միանշանակ հետևությունների կամ փաստի միատեսակ

անհերքելի կանխավարկածների միաժամանակյա առկայությունից: Երբ իրադարձությունները լիովին կամ մեծ մասամբ տեղի են ունենում իշխանությունների գիտությամբ, ինչպես դա լինում է կալանքի տակ գտնվող անձանց առնչվող դեպքերում, փաստի լուրջ կանխավարկած է առաջ գալիս՝ կապված նման կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում պատճառված վնասվածքների առթիվ:

100. Իսկապես, ապացուցման բեռը կարող է թողնվել իշխանությունների վրա, որոնք պետք է ներկայացնեն բավարար և համոզիչ բացատրություններ (տես՝ *Ribitsch v. Austria*, judgment of 4 December 1995, Series A թիվ 336, կետ 34, and *Salman v. Turkey* [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000-VII): Ապա Դատարանը կրկնում է, որ հաշվի առնելով իր դերի օժանդակ բնույթը և զգուշանալով առաջին ատյանի դատարանի դեր կատարելուց, այդուհանդերձ, այն կաշկանդված չէ ներպետական դատարանների հետևություններով և կարող է հեռանալ դրանցից, երբ դա ամփոփափելի է դառնում կոնկրետ գործի հանգամանքներում (տես՝ օրինակ , Մաթյարն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23423/94, կետ 108, 2002թ. փետրվարի 21 ի հակադրություն էղվարդսն ընդդեմ Սիացյալ Թագավորության, 1992թ. դեկտեմբերի 16, Series A, թիվ 247-B, էջ 12, կետ 34 և Վիդալն ընդդեմ Բելգիայի, 1992թ. ապրիլի 22, Series A, թիվ 235-B, էջեր 32-33, կետեր 33-34):

(b) Ապացույցի գնահատումը

101. Տվյալ գործով 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առթիվ նախնական քննությունը հանգեցրել է այնպիսի ապացույցների բացահայտմանը, ինչպիսիք են՝ օգտագործված պահպանակները, որոնցից մեկը 99,9999 տոկոս հավանականությամբ կրում էր առաջին դիմողի վագինալ բջիջները (տես՝ կետ 46), և երկու սրբիջները, որոնք կրում էին սպերմայի հետքեր (տես՝ կետ 47), ինչպես նաև սպերմայի հետքերով հագուստը, որն առաջին դիմողը հավանաբար կրել էր քննարկվող ժամանակահատվածում (տես՝ կետ 48), ոստիկան Խ.-ին պատկանող հագուստը, որը կրում էր այն նույն անտիգենային խմբի վագինալ տարրեր, ինչը որ դիմողը (տես՝ կետ 44), բժշկական փաստաթղթերը, որոնք հաստատում էին առաջին դիմողի կողմից իր երակները կտրելու փորձը, և առաջին դիմողի ինքնախոստովանական բնույթի ձեռագիր ցուցմունքը (տես՝ կետ 43), և դրանք բոլորն էլ հիմնավորվում են դիմողի կողմից դեպքերի առթիվ կատարված նկարագրություններով՝ կապված վիճելի կրկնվող բռնաբարությունը և տարբեր տեսակի բռնության և վատ վերաբերմունքի գործողությունները պետական մարմինների աշխատակիցների կողմից: Իրոք, հաշվի առնելով այն փաստը, որը 2000 թվականի հուլիսի 5-ի մեղադրական եզրակացությունը, ի թիվս այլնի հիմնված է եղել վերը նշված ապացույցների վրա, ինչպես նաև հաշվի առնելով գործը հարուցող և կարճոճ որոշումների թիվը (տես՝ կետեր 58-70), կարելի է ասել, որ իշխանությունները չեն ընդունել, որ բողոքները եղել են ճշմարտացի:

102. Դատարանն ապա նշում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի դատավարական կողմի առթիվ իր հետևությունները (տես՝ կետեր 92-97) և այն փաստը, որ ներպետական դատարանները վերը նշված ապացույցները համարել են անընդունելի միայն դատավարական թերությունների պատճառով (տես՝ կետեր 51 և 52) և այն, որ ոչ Կառավարությունը, ոչ էլ ներպետական մարմինները երբևէ չեն համարել այդ ապացույցները կեղծ:

103. Չեռևաբար, Դատարանն ընդունում է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի իրադարձությունների՝ առաջին դիմողի կողմից ներկայացված նկարագրությունը:

(c) Վատ վերաբերմունքի լրջության գնահատումը

104. Դատարանը նշում է, որ ընդունել է փաստերն այնպես, ինչպես դրանք նկարագրվել են առաջին դիմողի կողմից, մասնավորապես այն, որ ինքը կալանավորվել է պետական մարմինների կողմից և կրկնակի բռնաբարվել է կալանքի տակ եղած ժամանակ և ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի տարբեր դրսևորումների, ինչպիսիք են՝ ծեծը, խեղդելը և էլեկտրական հոսանք անցկացնելը (տես վերը՝ կետեր 17-34):

105. Դատարանը նկատում է, որ իր նախադեպերի համաձայն՝ պետական մարմնի կողմից կալանավորված անձին բռնաբարելը պետք է համարվի շատ լուրջ և նողկալի բնույթի վատ վերաբերմունքի դրսևորում, երբ հանցագործն օգտվում է իր զոհի անօգնական և խոցելի վիճակից: Ավելին, բռնաբարությունը թողնում է խոր հոգեկան վերքեր տուժողի վրա, որոնք չեն անհետանում կամ նվազում ժամանակի ընթացքում, ինչպես ֆիզիկական և հոգեկան բռնության այլ դրսևորումների պարագայում: Չոհը նաև ունենում է սուր ֆիզիկական ցավեր հարկադիր սեռական հարաբերությունների արդյունքում, ինչն ստիպում է նրան ունենալ թե ֆիզիկական և թե հոգեկան խոր տրավմա (տես՝ *Aydin*, cited above, կետ 83):

106. Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ Դատարանը բավական է համարում այն, որ առաջին դիմողի նկատմամբ ֆիզիկական բռնության գործողությունների համակցությունը (տես՝ կետեր 13, 14, 17, 21 և 31-32) և կրկնվող բռնաբարության գործողությունների առանձնահատուկ դաժանությունը (տես՝ կետեր 14 և 31-32) հանգեցրել են խոշտանգման՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի:

III. Առաջին դիմողի առնչությամբ Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների ենթադրյալ խախտում

107. Առաջին դիմողը նաև բողոքել է առ այն, որ իշխանությունները չեն իրականացրել պատշաճ քննություն 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ՝ Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների հիմքով:

108. Հաշվի առնելով 3-րդ հոդվածի դատավարական կողմի խախտումը 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ արդյունավետ քննության բացակայության հետևանքով (տես՝ կետ 97)՝ Դատարանը գտնում է, որ չկան Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո առանձին հարցեր՝ հաշվի առնելով տվյալ գործի հանգամանքները:

IV. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտումը երկրորդ դիմողի առնչությամբ

109. Երկրորդ դիմողը նույնպես բողոքել է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին պետական մարմինների կողմից վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու և այս առթիվ արդյունավետ քննություն չիրականացնելու կապակցությամբ: Նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի վրա:

A. Կողմերի փաստարկները

110. Կառավարությունը չի ընդունել այս գանգատները: Նրանց հիմնավորումները հիմնականում նույնն են, ինչ առաջին դիմողի դեպքում (տես՝ կետեր 86 և 87):

111. Երկրորդ դիմողը պնդել է իր գանգատները:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Քննության ենթադրյալ անհամապատասխանությունը

112. Դատարանը նկատում է, որ երկրորդ դիմողն ունեցել է տուժողի կարգավիճակ 1999 թվականի նոյեմբերի 26-ին առաջին դիմողի կողմից ներկայացված բողոքին առնչվող գործով (տես՝ կետ 35): Ավելին, քննչական մարմինները գործով ապացույցները ճանաչել են բավարար ոչ միայն Խ.-ի և Ս.-ի նկատմամբ պաշտոնի չարաշահման և երկրորդ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ մեղադրանքներ ներկայացնելու համար, այլ նաև՝ մեղադրական եզրակացություն կազմելու և գործը դատարան ուղարկելու համար (տես՝ կետ 37):

113. Հաշվի առնելով այս գործոնները՝ Դատարանը գտնում է, որ երկրորդ դիմողն ունի վիճելի բողոք առ այն, որ ինքը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի պետական մարմինների կողմից:

114. Դատարանը կրկնում է, որ երբ անձը բողոք է ներկայացնում առ այն, որ ինքը ենթարկվել է լուրջ վատ վերաբերմունքի ոստիկանների կողմից՝ ի խախտումն հոդված 3-ի, այդ դրույթը, Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով նախատեսված «Իր իրավագործության ներքո գտնվող յուրաքանչյուր անձի՝ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքները և ազատությունները պաշտպանելու» Պետության ընդհանուր պարտականության հետ մեկտեղ, պահանջում է, որպեսզի անցկացվի արդյունավետ պաշտոնական քննություն (տես՝ կետ 91): Այդպիսով, հարց է ծագում՝ արդյոք իշխանությունները կատարել են գործով արդյունավետ քննություն իրականացնելու իրենց պարտականությունը:

115. Դատարանը նկատում է, որ ինքը գտել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում միևնույն քրեական գործով քննչական մարմինների կողմից մի շարք թերությունների և բացթողումների հետ կապված, ինչպես տեղի է ունեցել առաջին դիմողի գործով (տես՝ կետեր 92-97): Հաշվի առնելով այս դրույթը, և քանի որ 95-րդ կետում նշված պատճառները ճշմարտացի են երկրորդ դիմողի առնչությամբ, Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում վատ վերաբերմունքի մասին երկրորդ դիմողի հայտարարությունների կապակցությամբ ոչ արդյունավետ քննության առումով:

2. Պետական մարմինների կողմից դրսևորված ենթադրյալ վատ վերաբերմունք

(a) Ապացույցի գնահատում

116. Դատարանը հիշեցնում է իր նախադեպային վճիռները, երբ իշխանությունները պարտավոր են ապահովել կալանավորված անձի ֆիզիկական անձեռնմխելիությունը, և որ ապացույցները գնահատելիս այն սովորաբար հղում է կատարել «կասկածից վեր» ապացուցման չափանիշին: Ապացույցը կարող է բխել բավականաչափ ուժեղ, հստակ և միանշանակ հանգամանքների միաժամանակյա առկայությունից կամ փաստի անհերքելի կանխավարկածից (տես՝ կետեր 99-100):

117. Անդրադառնալով տվյալ գործի հանգամանքներին՝ Դատարանը նկատում է, որ երկրորդ դիմողը բողոքել է առ այն, որ ոստիկաններն իրեն ծեծի են ենթարկել և խեղդել 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ին, ժամը 18.30-19.00-ն ընկած ժամանակահատվածում (տես՝ կետեր 25-28): Դատարանը նկատում է, որ դիմողի կողմից վկայակոչված վատ վերաբերմունքի ցանկացած տեսակ հետք կթողնեին նրա մարմնի վրա, որոնք կնկատվեին և կարծանագրվեին բժշկի կողմից: Ապա Դատարանը նկատում է, որ իր տրամադրության տակ եղած նյութերը չեն պարունակում նման որևէ բժշկական ապացույց և թույլ չեն տալիս դեպքերի վերաբերյալ երկրորդ դիմողի դիրքորոշումներն կոչել «կասկածից վեր»:

118. Դատարանը, այդուհանդերձ, նկատում է, որ 2006 թվականի դեկտեմբերի 12-ին ինքը պահանջել է Կառավարությունից ներկայացնել 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերին առնչվող քննության բոլոր նյութերը, քանի որ Դատարանն այդ նյութերում առկա ապացույցները համարում է վճռորոշ երկրորդ դիմողին վերաբերող բողոքների առումով: Ի պատասխան՝ Կառավարությունը ներկայացրել է միայն քրեական գործի վարույթը կարճելու և վերսկսելու մասին դատավարական որոշումների պատճենները և հրաժարվել է ներկայացնել որևէ այլ փաստաթուղթ:

119. Քանի որ Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ համոզիչ բացատրություն իր մերժման վերաբերյալ (տես՝ կետեր 128-131) և հաշվի առնելով վերը նշված սկզբունքները՝ Դատարանը գտնում է, որ կարող է հետևություններ անել այս առթիվ Կառավարության վարքագծի առնչությամբ:

120. Դատարանը գտնում է, որ ողջ քննության ընթացքում երկրորդ դիմողը ներկայացրել է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերին առնչվող կապակցված և համոզիչ փաստարկներ, որոնք ապա հիմնավորվել են քննչական մարմինների կողմից հավաքված ապացույցներով: Քննչական մարմինների կողմից հավաքված նյութերը բավարար են թվում ոստիկաններ Խ.-ի և Ս.-ի նկատմամբ պաշտոնեական դիրքի չարաշահման և երկրորդ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի առթիվ մեղադրանքների հիմքում դրվելու և այս հիմքով քրեական գործը դատարան ուղարկելու համար (տես՝ կետեր 38-48): Դատարանը նաև նկատում է, որ չի տեսել որևէ նյութ, որը կարող էր կասկած հարուցել երկրորդ դիմողի կողմից ներկայացված բողոքների ճշմարտացիության կամ նրա կողմից ներկայացված տեղեկությունների առթիվ: Ավելին, ներպետական իշխանությունների կամ Կառավարության կողմից չեն ներկայացվել դեպքերի վերաբերյալ այլընտրանքային փաստարկներ:

121. Հաշվի առնելով վերը նշվածը և քննության բացթողումների վերաբերյալ իր ավելի վաղ կատարած հետևությունները, ինչպես նաև առաջին դիմողի կողմից կատարված՝ 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի նկարագրություններն ընդունելու մասին որոշումը (տես՝ կետեր 102-105)՝ Դատարանն ընդունում է 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի՝ երկրորդ դիմողի կողմից ներկայացված նկարագրությունը:

(b) Վատ վերաբերմունքի աստիճանի գնահատումը

122. Դատարանը նկատում է, որ ինքն ընդունել է փաստերն այնպես, ինչպես դրանք նկարագրված են եզրողությունը և դրա ֆիզիկական և հոգեբանական ազդեցությունը՝ Դատարանը հանգում է այն եզրակացությանը, որ քննարկվող վատ վերաբերմունքն ընդհանուր առմամբ իր լրջությամբ և նպատակով հանգեցրել է անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի:

V. Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների վիճելի խախտումներ երկրորդ դիմողի առնչությամբ

124. Երկրորդ դիմողն ապա բողոքել է պատշաճ քննության բացակայության վերաբերյալ՝ հիմնվելով Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների վրա:

125. 3-րդ հոդվածի դատավարական կողմի խախտումների մասին հետևությունների լույսի ներքո՝ կապված 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ ոչ արդյունավետ քննություն իրականացնելու հետ (տես՝ կետ 117), Դատարանը գտնում է, որ այս առթիվ որևէ խնդիր առկա չէ Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո:

VI. Համապատասխանությունը Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի 1(a) կետին

126. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի ներքո մասնավոր բողոքների համակարգի արդյունավետ գործունեության համար հատկապես կարևոր է, որպեսզի Պետությունը ձեռնարկի բոլոր անհրաժեշտ քայլերը բողոքների առթիվ պատշաճ արդյունավետ քննությունը հնարավոր դարձնելու համար (տես՝ *Tannkulu v. Turkey* [GC], թիվ 23763/94, կետ 70, ՄԻԵԴ 1999-IV): Այս պարտականությունը պահանջում է, որպեսզի Պայմանավորվող պետությունն անհրաժեշտ տեղեկություններ ներկայացնի Դատարանին առ այն, որ ինքն իրականացնում է փաստերի բացահայտման ուղղությամբ բոլոր անհրաժեշտ քայլերը կամ կատարում է իր պարտականությունները՝ կապված բողոքների քննության հետ: Իր ձեռքին եղած նման տեղեկություն Կառավարության կողմից չներկայացնելը՝ առանց բավարար բացատրության, չի կարող հիմք հանդիսանալ միայն դիմողի բողոքի հիմնավորվածության համար, այլ նաև կարող է բացասաբար անդրադառնալ Պատասխանող պետության Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի 1(a) կետով նախատեսված պարտականության մակարդակի վրա (տես՝ *Թիմուրթաշն ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 3531/94, կետ 66, ՄԻԵԴ 2000-VI): Այն գործերով, երբ բողոքը վեր է հանում խնդիրներ քննության արդյունավետության վերաբերյալ, քննության նյութերը խիստ կարևոր են փաստերի հաստատման համար, և դրանց բացակայությունը կարող է խոչընդոտել Դատարանի կողմից բողոքի առթիվ արդյունավետ քննությանն ընդունելիության փուլում և փաստերի հաստատման փուլում (տես վերը՝ կետ 70):

127. Դատարանը նկատում է, որ 2006 թվականի դեկտեմբերի 12-ին ինքը պահանջել է Կառավարությունից ներկայացնել 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առթիվ հարուցված գործի նյութերը: Այդ նյութերում պարունակվող ապացույցը Դատարանի կողմից համարվել է խիստ անհրաժեշտ տվյալ գործով փաստերի հաստատման համար: Ի պատասխան՝ Կառավարությունը ներկայացրել է միայն քրեական գործի քննությունը դադարեցնելու և վերսկսելու մասին դատավարական որոշումները: Այն հրաժարվել է ներկայացնել որևէ այլ փաստաթուղթ:

128. Դատարանը նկատում է, որ Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ բացատրություն, որը կարողարացնի Դատարանի կողմից պահանջված կարևոր տեղեկության չտրամադրումը:

129. Հաշվի առնելով պատասխանող Կառավարության համագործակցության կարևորությունը Կոնվենցիային առնչվող գործերով և տվյալ գործին նման գործերով փաստերի հաստատման հետ կապված բարդությունները՝ Դատարանը գտնում է, որ Ռուսաստանի Կառավարությունը խախտել է իր պարտականությունները, որոնք նախատեսված են Կոնվենցիայի 38-րդ հոդվածի 1(a) կետով՝ կապված 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ պահանջվող փաստաթղթերի կրկնօրինակները չներկայացնելու հետ:

VII. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը

130. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

131. Առաջին դիմողը պահանջել է 70,000 եվրո (EUR), իսկ երկրորդ դիմողը՝ 30,000 եվրո (EUR) ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման համար:

132. Կառավարությունն առարկել է, նշելով, որ տվյալ գործով խախտման հայտնաբերումը ինքնին բավարար փոխհատուցում է:

133. Դատարանը նկատում է, որ բացահայտել է, որ իշխանություններն առաջին դիմողին ենթարկել են կրկնվող բռնաբարության և վատ վերաբերմունքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի: Այդ դրույթի ներքո Դատարանը նաև գտել է, որ տեղի չի ունեցել արդյունավետ քննություն 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ՝ կապված առաջին դիմողի հետ: Հաշվի առնելով Կոնվենցիայի խախտումների լրջությունը, ինչպես նաև նախադեպային որոշումները (տես՝ վերը նշված Այդինի գործը, կետեր 126-31, Սիլեսեն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 77617/01, կետ 163, 2006թ. հունվարի 26 և Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետ 123, ՄԻԵԴ 1999-V)՝ Դատարանը տրամադրում է առաջին դիմողի պահանջված ողջ գումարը, այն է՝ 70,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման համար, ներառյալ բոլոր կիրառելի հարկերն ու տուրքերը:

134. Ինչ վերաբերում է երկրորդ դիմողին՝ հաստատվել է, որ իշխանությունները ենթարկել են երկրորդ դիմողին անմարդկային և անաստացնող վերաբերմունքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի, և որ տեղի չի ունեցել արդյունավետ քննություն՝ ի խախտումն այդ դրույթի: Այս դիրքորոշման լույսի ներքո Դատարանն օբյեկտիվորեն տրամադրում է երկրորդ դիմողին 10,000 եվրո ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման համար, ներառյալ բոլոր կիրառելի հարկերն ու տուրքերը:

B. Ծախսեր և ծաղքեր

135. Դիմողները չեն ներկայացրել պահանջներ այս կետի ներքո, և Դատարանը համապատասխանաբար չի տրամադրում որևէ փոխհատուցում՝ կապված ծախսերի և ծաղքերի հետ:

C. Տուգանային տոկոսներ

112. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը զանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույթի հիման վրա՝ հավելված երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՊՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Մերժում է Կառավարության նախնական առարկությունը:
2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտումն առաջին դիմողի նկատմամբ 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առնչությամբ՝ ոչ արդյունավետ քննություն իրականացնելու առթիվ:
3. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտումն առաջին դիմողի նկատմամբ՝ պետական մարմինների աշխատակիցների կողմից կրկնվող բռնաբարության և վատ վերաբերմունքի ենթարկվելու առթիվ:
4. Վճռում է, որ չի առաջանում որևէ առանձին հարց Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո՝ կապված առաջին դիմողի՝ արդյունավետ քննության բացակայության առթիվ բողոքների հետ:
5. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտումն երկրորդ դիմողի նկատմամբ 1999 թվականի նոյեմբերի 25-ի դեպքերի առթիվ ոչ արդյունավետ քննություն իրականացնելու առնչությամբ:
6. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտումն երկրորդ դիմողի նկատմամբ պետական մարմինների կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի առթիվ:
7. Վճռում է, որ չի առաջանում լրացուցիչ հարց Կոնվենցիայի 6-րդ և 13-րդ հոդվածների ներքո՝ կապված երկրորդ դիմողի՝ ոչ արդյունավետ քննության վերաբերյալ բողոքների հետ:

8. Վճռում է, որ չեն պահպանվել Կոնվենցիայի 378-րդ հոդվածի 1(a) կետի պահանջները, և որ Կառավարությունը հրաժարվել է տրամադրել Դատարանի կողմից պահանջվող փաստաթղթերը:

9. Վճռում է,

(a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է վճարի առաջին դիմողին վճիռը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում 70,000 եվրո (յոթանասուն հազար եվրո) ոչ նյութական վնասի համար, որը պետք է հաշվարկվի ռուսական ռուբլով վճռի կատարման օրվա տոկոսադրույթով՝ ներառյալ բոլոր կիրառելի հարկերն ու տուրքերը,

(b) որ Պատասխանող պետությունը պետք է վճարի երկրորդ դիմողին, վճիռը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում 10,000 եվրո (տասը հազար եվրո) ոչ նյութական վնասի համար, որը պետք է հաշվարկվի ռուսական ռուբլով վճռի կատարման օրվա տոկոսադրույթով՝ ներառյալ բոլոր կիրառելի հարկերն ու տուրքերը, որ վերը նշված եռամսյա ժամկետը լրանալուց հետո մինչև վճարման ավարտը տվյալ գումարներից զոյացող տոկոսները պետք է հաշվվեն այդ ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույթով՝ գումարած երեք տոկոս:

10. Մերժում է երկրորդ դիմողի կողմից ներկայացված արդարացի փոխհատուցման մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և ժանուցված է գրավոր 2008 թվականի հունվարի 24-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Սորեն Նիելսեն

Լուկիս Լուկաիդես

Քարտուղար

Նախագահող

ՄԻՒՆԵՎՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2006թ. հունվարի 26-ի վճիռը

ԱՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

A. Դիմողի դեմ հարուցված գործի քննությունը

9. Դիմողը ծնվել է 1976 թվականին և ապրում է Նիժնի Նովգորոդում: Քննարկվող ժամանակահատվածում նա աշխատում էր որպես ոստիկան Ճանապարհային ոստիկանության բաժանմունքում: 1998 թվականի սեպտեմբերի 8-ին ծառայության մեջ գտնվելու ժամանակ իր ընկերոջ՝ Ֆ.-ի հետ հանդիպել է Մ.Ս.-ին՝ մի անչափահաս աղջկա, Բոգորոդսկում, այն է՝ Նիժնի Նովգորոդի շրջանում: Դիմողը Մ.Ս.-ին իր մեքենայով տարել է Նիժնի Նովգորոդ:

10. 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-ին Մ.Ս.-ի մայրը Բոգորոդսկի մունիցիպալ ոստիկանությանը հայտնել է իր դստեր անհետացման մասին: Նույն օրը՝ ժամը 16-ին դիմողը ձերբակալվել է: Ֆ.-ն նույնպես ձերբակալվել է և բերվել Բոգորոդսկի ոստիկանության բաժանմունք: Դիմողը և Ֆ.-ն հարցաքննվել են ոստիկանների կողմից Մ.Ս.-ի անհետացման կապակցությամբ: Հարցաքննությունից հետո ոստիկանները վերցրել են դիմողի անձնագիրը և փաստաթղթերը և տեղավորել են նրան կալանքի համար նախատեսված թևի բանտախցում:

11. 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-ին երեկոյան, դիմողի վերադասը մտել է դիմողի բանտախուց և հարկադրել նրան ստորագրել աշխատանքից արձակելու մասին դիմում, որի վրա նշված էր հետին թվով ժամկետ, այն է՝ 1998 թվականի օգոստոսի 17:

12. 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին ոստիկանները խուզարկել են դիմողի բնակարանը, ամառանոցը, ավտոտնակը և մեքենան: Մեքենայի մեջ նրանք հայտնաբերել են զենքի փամփուշտներ:

13. 1998 թվականի սեպտեմբերի 12-ին Բոգորոդսկի մունիցիպալ ոստիկանության երեք աշխատակիցներ՝ Ն.-ն, Տ.-ն և Դ.-ն, կազմել են «վարչական զանցանքի մասին արձանագրություն», որը ներկայացվել էր Բոգորոդսկի քաղաքային դատարանի դատավորին: Արձանագրության մեջ նշված էր, որ 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ի երեկոյան դիմողը և Ֆ.-ն «խախտել են հասարակական կարգը» երկաթուղային կայարանում: Նույն օրը դատավորը կայացրել է դիմողին և Ֆ.-ին սկսած 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ից հնգօրյա վարչական կալանքի ենթարկելու մասին» որոշում:

14. Ըստ դիմողի՝ Բոգորոդսկի ոստիկանության բաժանմունքում կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում նա բազմիցս հարցաքննվել է Մ.Ս.-ի անհետացման առթիվ: Նա հերքել է իր կապն այդ անհետացման հետ: Նա նշել է, որ մի քանի անգամ պահանջել է փաստաբան, սակայն մերժում է ստացել:

15. 1998 թվականի սեպտեմբերի 16-ին ոստիկանությունը հարուցել է քրեական գործ 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին խուզարկության ընթացքում փամփուշտների հայտնաբերման վերաբերյալ (քրեական գործ թիվ 68105): Մինչ այդ լրացել է դիմողի վարչական կալանքի ժամկետը, և դիմողը կալանավորվել է քրեական գործի կապակցությամբ: Նրան տեղափոխել են մեկ այլ կալանավայր՝ Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքի իրավասության ներքո:

16. Դիմողը հայտնել է, որ նոր կալանավայր տեղափոխվելուց հետո իր հարցաքննությունները դարձել են առավել հաճախակի և ուղեկցվել են բռնությամբ: Օրինակ՝ մի քանի անգամ ոստիկանները հարվածել են իրեն և սպառնացել են տանջել՝ Մ.Ս.-ին սպանելու վերաբերյալ խոստովանություն կորզելու համար: Հատկապես նրանք սպառնացել են, որ կկիրառեն էլեկտրական շոկ կամ կտեղավորեն «հատկապես վանգավոր հանցագործների» բանտախցում, որոնք կսպանեն իրեն, երբ իմանան նրա ոստիկան լինելու մասին:

17. 1998 թվականի սեպտեմբերի 17-ին դիմողին է այցելել նրա մոր կողմից ավելի վաղ՝ թիվ 68205 քրեական գործի համար վարձված մի պաշտպան: Ըստ դիմողի՝ պաշտպանի հետ զրույցի ընթացքում ինքը նշել է, որ իր կալանքի իրական պատճառը Մ.Ս.-ի անհետացումն է: Այդուհանդերձ, պաշտպանը պատասխանել է, որ չի կարող որևէ քայլ ձեռնարկել մեկ այլ գործի առթիվ, քանի որ դրա համար չի վարձատրվել: Հաջորդ օրը, ըստ դիմողի, ոստիկանության քննիչն արգելել է պաշտպանի բոլոր այցելությունները:

18. Այդ ընթացքում Ֆ.-ն ցուցմունք է տվել ոստիկանությանն առ այն, որ ինքը տեսել է, թե ինչպես է դիմողը բռնաբարել, ապա սպանել Մ.Ս.-ին: Նա հայտնել է քննիչներին այն տեղի մասին, որտեղ իրենք իբրև թե թաքցրել են Մ.Ս.-ի դին: Ոստիկանների մի խումբ գնացել է այնտեղ, սակայն ոչինչ չի հայտնաբերել:

19. 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին դիմողը հարցաքննվել է Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքում մի քանի ոստիկանների և դատախազության աշխատակիցների ներկայությամբ, ներառյալ՝ Ի.-ի (ոստիկանության ավագ քննիչի), Մ.Ռ.-ի (շրջանային դատախազի տեղակալին), Բոգորոդսկի քաղաքային դատախազի և Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքի մի շարք ոստիկանների:

20. Դիմողը բողոքել է, որ իրեն ենթարկել են վատ վերաբերմունքի, որպեսզի ինքը հաստատի Ֆ.-ի խոստովանությունները: Ըստ դիմողի, երբ ինքը ձեռնակապերով կապված մտած է եղել աթոռին, ոստիկաններ Կ.-ն և Օ.-ն նրա ականջների վրա մետաղյա սեղանների միջոցով կիրառել են էլեկտրական շոկ, որոնք միացված են եղել լարով հոսանքին: Դիմողին այս եղանակով տանջել են մի քանի անգամ: Դիմողին նաև ենթարկել են ծեծի՝ հասցնելով ուժգին հարվածներ, նաև նրա սեռական օրգաններով անցկացրել են էլեկտրական հոսանք: Ոստիկաններից մեկը ասել է նրան, որ այդ հոսանքի պատճառով նրա լեզուն կարող է կուլ գնալ, և այն հանելու համար կօգտագործվի քորոց:

21. Ըստ դիմողի՝ դատախազության ոստիկանները այն սենյակում ներկա չեն գտնվել, որտեղ իրեն տանջանքի էին ենթարկում էլեկտրոդների միջոցով: Այդուհանդերձ, իրեն երկու անգամ տարել են ոստիկանության բաժանմունքի այլ սենյակ, որտեղ մի քանի անգամ ինքը հարցաքննվել է այլ ոստիկանների, հատկապես՝ Մ.Ռ.-ի կողմից: Դիմողը Մ.Ռ.-ին բողոքել է, որ իրեն ենթարկել են վատ վերաբերմունքի, սակայն վերջինս չի արձագանքել, և երբ դիմողը կրկին հրաժարվել է խոստովանել Մ.Ս.-ի սպանությունը, Մ.Ռ.-ն կարգադրել է ոստիկաններին դիմողին տանել «այնտեղ, որտեղից նա եկել էր»:

22. Դիմողը հայտնել է, որ այլևս չկարողանալով տանել տանջանքը, և մի պահ մնալով առանց հսկողության՝ ինքն իրեն ազատ է արձակել և դուրս է նետվել ոստիկանության բաժանմունքի երկրորդ հարկի պատուհանից՝ ինքնասպան լինելու նպատակով: Նա ընկել է ոստիկանական մոտոցիկլետի վրա, որը կայանած էր բակում, և կոտրել է իր ողնաշարը:

23. Ոստիկան Կ.-ի ուղեկցությամբ դիմողն անմիջապես տարվել է Նովգորոդի շրջանի թիվ 33 հիվանդանոց, որտեղ զննվել է բժիշկ Մ.-ի կողմից, որն արձանագրել է բազմաթիվ վնասվածքներ, որոնք առաջացել էին պատուհանից դուրս նետվելու հետևանքով, և որոնք ազդել էին հատկապես ողնաշարային սյան և շարժողական համակարգի վրա:

24. Նույն օրը դիմողը տեղափոխվել է թիվ 39 հիվանդանոց: Դիմողի մայրը եկել է հիվանդանոց և խնդրել բժիշկ Կ.-ին բժշկական արձանագրության մեջ ներառել նաև դիմողի ականջների այրվածքները: Այդուհանդերձ, նրա խնդրանքը մերժվել է: Նա նաև դիմել է բժիշկ Մ.-ին, ով զբաղվում էր դիմողի գործով, ինչպես նաև հիվանդանոցի գլխավոր բժշկին՝ պնդելով արձանագրել այրվածքները: Նրա խնդրանքները մնացել են անպատասխան:

25. 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին, այն է՝ պատուհանից դիմողի ընկնելու օրը, Մ.Ս.-ն վերադարձել է տուն ողջ և առողջ: Նա բացատրել է, որ 1998 թվականի սեպտեմբերի 8-ին դիմողն իրեն առաջարկել է տանել իր մեքենայով: Ինքը համաձայնել է: Երբ իրենք ժամանել են Նիժնի Նովգորոդ, դիմողն առաջարկել է իրեն գիշերել իր մոտ, սակայն ինքը մերժել է, և դիմողը թողել է, որ ինքը գնա: Մ.Ս.-ն գնացել է Նիժնի Նովգորոդում ապրող իր ընկերուհու մոտ, որտեղ մնացել է մի քանի օր՝ առանց հայտնելու մորը իր գտնվելու վայրի մասին:

26. 1998 թվականի սեպտեմբերի 21-ին դիմողի կալանքը պաշտոնապես դադարեցվել է: 1998 թվականի սեպտեմբերի 22-ին դիմողը ենթարկվել է ողնաշարի վիրահատության: Նա հիվանդանոցում է մնացել մինչև 1999 թվականի փետրվարի 3-ը: 1998 թվականի սեպտեմբերի 25-ին Մ.Ս.-ի բռնաբարության և սպանության կապակցությամբ հարուցված թիվ 22346 գործը կարճվել է: Այդուհանդերձ, դիմողը դեռևս - կասկածյալ է հանդես եկել մեկ այլ՝ թիվ 22414 քրեական գործով, որով նա կասկածվել է Մ.Ս.-ի առևանգման մեջ:

27. 1999 թվականի մարտի 1-ին փամփուշտներ ապօրինի պահելու գործով քննությունը կարճվել է այն հիմքով, որ դրանց հայտնաբերման ժամանակ դիմողը եղել է ոստիկան, ուստի զինամթերք պահելու իրավունք է ունեցել: 2000 թվականի մարտի 1-ին (Կառավարության կողմից նշվել է այլ օր՝ 2000 թվականի մայիսի 10) Մ.Ս.-ին առևանգելու գործով քննությունը ևս կարճվել է այն հիմքով, որ դիմողն ազատ է արձակել Մ.Ս.-ին հենց որ վերջինս իրեն այդ մասին խնդրել է:

B. Վկայակոչվող վատ վերաբերմունքի առթիվ պաշտոնական քննությունները

28. 1998 թվականի սեպտեմբերի 21-ին Լենինսկի շրջանային դատախազության քննիչը հարուցել է քրեական գործ՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին ոստիկանության բաժանմունքում դիմողի՝ պատուհանից նետվելու վերաբերյալ (քրեական գործ թիվ 68241):

29. Քննիչը հարցաքննել է Լենինսկի շրջանային ոստիկանության հինգ ոստիկանների, որոնք մասնակցել են 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը: Նրանք հայտնել են, որ իրենք վատ վերաբերմունք չեն դրսևորել դիմողի նկատմամբ և չեն տեսել, որ որևէ մեկը դա անի: Ոստիկանները ասել են, որ հարցաքննության ժամանակ ոստիկան Կ.-ն ասել է դիմողին, որ նրա ընկեր Ֆ.-ն խոստովանել է, որ տեսել է, թե ինչպես է դիմողը բռնաբարել և սպանել Մ.Ս.-ին, և որ իր համար ավելի լավ կլինի ամեն ինչ խոստովանել: Հարցաքննությունն ընդմիջվել է: Երբ ոստիկանները զբաղված են եղել թեյի պատրաստություններով, դիմողը հանկարծակի ցատկել է իր աթոռից, վազել է պատուհանի մոտ, կտրել է ապակին և դուրս նետվել:

30. Քննիչը հարցաքննել է նաև Ֆ.-ին, ով հայտնել է, որ իր նկատմամբ չի գործադրվել որևէ բռնություն՝ դիմողին առնչվող սուտ խոստովանություն կորզելու նպատակով: Ֆ.-ն հայտնել է, որ կեղծ ցուցմունք է տվել դիմողի առջությամբ, քանի որ վախեցել է, որ իրեն կարող են կասկածել Մ.Ս.-ի անհետացման մեջ:

31. Այնուհետև քննիչը հարցաքննել է թիվ 39 հիվանդանոցի բժիշկ Կ.-ին, որը հետազոտել էր դիմողին 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքերից հետո: Բժիշկը հաստատել է, որ դեպքի օրը դիմողի մայրն ակնարկել է իր որդու ականջների էլեկտրական հոսանքի միացման հետևանքով առաջացած այրվածքների մասին: Այդուհանդերձ դիմողի բոլոր վնասվածքներն առաջացել են պատուհանից դուրս նետվելուց հետո: Համաձայն բժշկական նյութերի՝ դիմողի ականջների վրա չեն եղել էլեկտրական հոսանքի պատճառած այրվածքներ:

32. Բ.-ն՝ դիմողի հիվանդասենյակում պառկած հիվանդը, նույնպես հարցաքննվել է քննիչի կողմից: Բ.-ն պատմել է դիմողի ականջներին եղած այրվածքների և քերծվածքների մասին, որոնք կարող էին առաջացած լինել էլեկտրական հոսանքի միացման հետևանքով: Բ.-ն հայտնել է, որ նա աշխատել է որպես էլեկտրիկ, այդ պատճառով էլ իմացել է, թե որ այրվածքներն ունեն էլեկտրական հոսանքի միացման հետևանքով առաջացած այրվածքների տեսք:

33. Քննիչը նշանակել է դատաբժշկական փորձաքննություն: 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ին կազմված դատաբժշկական եզրակացության համաձայն՝ դիմողն ունեցել է վնասվածքներ գլխի վերին հատվածում, քերծվածքներ՝ ճակատին և լեզվի պատռվածքներ: Էլեկտրականության գործադրման հետ կապված որևէ այրվածք կամ այլ հետք չի արձանագրվել:

34. 1998 թվականի դեկտեմբերի 21-ին քննիչը կարճել է ոստիկանների նկատմամբ հարուցված քրեական գործի վարույթը՝ հանցագործության ապացույցների բացակայության հիմքով: Քննիչը գտել է, որ դիմողը ձերբակալվել է 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-ին՝ կապված Մ.Ս.-ի անհետացման առթիվ: 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին ոստիկանները խուզարկել են դիմողի ավտոմեքենան և հայտնաբերել երեք փամփուշտ: Նույն օրը դիմողը և Ֆ.-ն ազատ են արձակվել: Այդուհանդերձ, նրանց ազատվելուց քիչ անց Բոգորոդսկի ոստիկանության աշխատակից Ն.-ն և Դ.-ն հետևել են դիմողին և գտել են նրան քաղաքային երկաթուղային կայարանում: Դիմողն անհանգստացրել է անցորդներին՝ նրանց հասցեին հայիոյանքներ հնչեցնելով: Արդյունքում դիմողը կրկին ձերբակալվել է, իսկ հաջորդ օրը նա ենթարկվել է վարչական կալանքի հասարակական անդորրը խախտելու համար: 1998 թվականի սեպտեմբերի 16-ին դիմողի նկատմամբ կհարուցվել է նոր քրեական գործ նրա մեքենայում հայտնաբերված փամփուշտների առնչությամբ: 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին այս նոր հիմքով կայացվել է նրան կալանքի ենթարկելու մասին որոշում: Նույն օրը նա տեղափոխվել է Լենինսկի շրջանի ոստիկանության բաժանմունք, որտեղ նա հարցաքննվել է մի քանի ոստիկանների կողմից, այդ թվում՝ Կ.-ի և Օ.-ի: Հարցաքննությունից հետո դիմողը հանկարծակի ցատկել է իր աթոռից, կտրել է պատուհանի ապակին և դուրս նետվել: Նա անմիջապես բերվել է թիվ 39 հիվանդանոց: Նույն օրը Մ.Ս.-ն վերադարձել է տուն:

35. Այնուհետև քննիչը նշել է ոստիկանների և բժիշկ Կ.-ի ցուցմունքները, թիվ 39 հիվանդանոցում կազմված նյութերը և 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ի բժշկական եզրակացությունը: Նա նաև նշել է դատական բժիշկ Կ.-ի կարծիքը, համաձայն որի՝ էլեկտրական հոսանքը պետք է որ հետքեր թողներ նրա մաշկի վրա: Քննիչն անտեսել է Բ.-ի ցուցմունքները՝ վերջինիս «հատուկ բժշկական գիտելիքներ չունենալու» հիմքով: Քննիչը հանգել է այն եզրակացության, որ դիմողի՝ տանջանքների ենթարկված

լինելու մասին հայտարարություններն անհիմն են և գտել է, որ դրանք պարզապես «պաշտպանողական մեխանիզմ են»՝ ի պատասխան այն իրադրության, երբ նա փորձել է մահափորձ կատարել:

36. 1999 թվականի հունվարի 25-ին շրջանային դատախազությունը վերաբացել է գործը և փոխանցել այն նույն քննիչին՝ լրացուցիչ քննության համար: 1999 թվականի փետրվարի 25-ին քննիչը, հիմնվելով նախկինում նշված ապացույցների վրա՝ մինչև արտահայտություններով կրկին կարճել է գործի քննությունը: Նա ավելացրել է, որ քննչական միջոցառումները, որոնց մասին վերադաս դատախազը նշել է 1999 թվականի հունվարի 25-ի իր որոշման մեջ, ձեռնարկված են եղել դեռևս 1998 թվականին: Հաշվի առնելով դիմողի առողջական վիճակը՝ անհնարին էր ձեռնարկել նոր քննչական միջոցներ, ինչպիսիք են առերեսումը կամ դատաբժշկական փորձաքննությունը:

37. 1999 թվականի դեկտեմբերի 1-ին նույն դատախազը վերսկսել է գործի քննությունը և հանձնարարել է ձեռնարկել որոշ լրացուցիչ քննչական միջոցներ, ներառյալ՝ դիմողի բժշկական հետազոտությունը և դիմողի և իրեն ենթադրյալ տանջանքների ենթարկած ոստիկանների միջև առերեսումը: Գործը փոխանցվել է մեկ այլ քննիչի: 2000 թվականի փետրվարի 24-ին քննիչը կարճել է գործի քննությունը՝ հիմնվելով 1998 թվականի դեկտեմբերի որոշման միևնույն պատճառաբանությունների վրա:

38. 2000 թվականի մարտի 10-ին հսկողություն իրականացնող նույն դատախազը երրորդ անգամ վերսկսել է գործի քննությունը և գործի նյութերը փոխանցել մեկ այլ քննիչի:

39. Այս անգամ դիմողի մայրն է հարցաքննվել: Նա հայտնել է, որ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին նա եկել է հիվանդանոց և տեսել, որ իր որդու ականջները վնասված են: Նա խնդրել է, որպեսզի վնասվածքներն արձանագրվեն, սակայն իր խնդրանքը մերժվել է հիվանդանոցի բժշկի կողմից, քանի որ «իրենց նման ցուցումներ են տվել»:

40. Քննիչը նաև հարցաքննել է հիվանդանոցի աշխատողին և թիվ 39 հիվանդանոցի չորս բժիշկների, որոնք հերքել են այն հայտարարությունները, թե դիմողն ունեցել է այլ վնասվածքներ, բացի պատուհանից դուրս նետվելու հետևանքով առաջացած վնասվածքներից: Թիվ 39 հիվանդանոցի հիվանդներից մեկը, որտեղ դիմողը բերվել էր դեպքից հետո, հաստատել է, որ դիմողը պատմել է իրեն էլեկտրոդներով իրեն տանջանքի ենթարկելու մասին, սակայն հիվանդը հայտնել է, որ չի տեսել որևէ հետք դիմողի ականջներին: Ֆ.-ն, որն այցելել էր դիմողին՝ հիվանդանոցում, հայտնել է, որ դիմողը իրեն պատմել է տանջանքների մասին, սակայն Ֆ.-ն ևս չի տեսել նրա վրա տանջանքի որևէ հետք:

41. Մյուս վկան՝ այն ճանապարհային ոստիկանության բաժանմունքի ավագ աշխատակիցը, որտեղ դիմողն աշխատել էր մինչև ձերբակալվելը, քննիչին տրամադրել է դիմողի «հոգեբանական նկարագիրը», որով դիմողը բնութագրվել է որպես թույլ անձնավորություն: Քննիչն ստացել է նաև հոգեբանական թեստի արդյունքները, որը դիմողն անցել էր ճանապարհային ոստիկանությունում աշխատանքի անցնելուց հետո: Համաձայն այդ թեստի՝ դիմողը «ուներ լիկտներից խուսափելու սովորություն և եղել է խոցելի անձնավորություն՝ արտաքին ազդեցությանը ենթարկվող»:

42. 2000 թվականի հուլիսի 21-ին գործի քննությունը կարճվել է: Քննիչը եզրակացրել է, որ դիմողը պատուհանից դուրս է նետվել իր կամքով՝ «հետևելով իրադրության իր սեփական գնահատմանը՝ հիմնված իր անձին հատուկ հոգեբանական հատկանիշների վրա»:

43. 2000 թվականի նոյեմբերի 10-ին գործի քննությունը վերսկսվել է մեկ այլ հսկող դատախազի կողմից: Ֆ.-ն կրկին հարցաքննվել է: Այս անգամ Ֆ.-ն ցուցմունք է տվել առ այն, որ Բոգորոդսկի ոստիկանության բաժանմունքում գտնվելու ժամանակ ինքը ծեծի է ենթարկվել քննիչ Ա.-ի կողմից՝ Ս.Ս.-ի սպանության վերաբերյալ խոստովանություններ կորզելու նպատակով: 1998 թվականի սեպտեմբերի 16-19-ը նա բազմիցս հարցաքննվել է Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքում: Հարցաքննության ընթացքում Ի.-ն ոստիկանության ավագ քննիչը, հարվածել է նրան և ցնցել: Նա նաև նշել է, որ Ֆ.-ին կենթարկեն տանջանքի էլեկտրականության միջոցով, եթե ինքը չխոստովանի կատարված հանցագործության իր մեղավորությունը: Ֆ.-ն նաև հարցաքննվել է Ս.Ռ.-ի՝ տարածաշրջանի դատախազի տեղակալի կողմից: 1998 թվականի սեպտեմբերի 18-ին Ֆ.-ն ստորագրել է խոստովանությունը և նույնիսկ քարտեզի վրա նշել է այն տեղը, որտեղ ինքը և դիմողը իբրև թե թաքցրել են սպանվածի դին:

44. Դեպքից հետո Ֆ.-ն այցելել է դիմողին՝ հիվանդանոցում: Դիմողը պատմել է նրան իրեն էլեկտրոդներով տանջանքի ենթարկելու մասին: Ի պատասխան՝ Ֆ.-ն նկարագրել է դիմողին այն ոստիկանին, որը վախեցրել է իրեն հենց դրանով, իսկ դիմողը հաստատել է, որ դա եղել է նույն ոստիկանը, որը մասնակցել է 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը: Այդ տարի՝ ավելի ուշ նա պատմել է այդ մասին քննիչին թիվ 68241 գործի կապակցությամբ, սակայն որոշվել է չներառել այդ հայտարարությունը պաշտոնական արձանագրության մեջ:

45. 2000 թվականի դեկտեմբերի 29-ին քննությունը կրկին կարճվել է դատախազության քննիչի կողմից: 2001 թվականի մարտի 27-ին դիմողի կողմից ներկայացված բողոքի հիման վրա Նիժնի Նովգորոդի Նիժեգորոդսկի շրջանային դատարանը վերացրել է որոշումը՝ հանձնարարելով դատախազությանը կատարելու լրացուցիչ քննություն: Դատարանը, *inter alia*, նշել է, որ դիմողի դիրքորոշումները հստակ են և մանրամասն, և որ գործը պետք է քննվի առավել հանգամանորեն: Դատարանը հանձնարարել է, որպեսզի հարցաքննվեն նաև այլ հիվանդներ այն հիվանդանոցից, որտեղ դիմողը բերվել է դեպքից հետո: Դատարանը նաև անհրաժեշտ է համարել, որպեսզի դիմողը հետազոտվի հոգեբույժի և հոգեբանի կողմից:

46. Քննությունը վերսկսվել է: Այս անգամ դատախազության քննիչը հարցաքննել է բժիշկ Ս.-ին, որը հերթապահել էր թիվ 33 հիվանդանոցում, որտեղ դիմողը բերվել էր դեպքից անմիջապես հետո: Բժիշկը հայտնել է, որ ինքը դիմողի ականջներին չի նկատել որևէ վերք և չի բուժել դրանք: Միևնույն ցուցմունքն ստացվել է բժիշկ Կ.-ից և բժիշկ Ս.-ից: Նրանք երկուսն էլ հաստատել են, որ դիմողի մայրը մի քանի անգամ խնդրել է իրենց կրկին հետազոտել դիմողի ականջները, սակայն իրենք չեն հայտնաբերել որևէ վնասվածք: Թիվ 39 հիվանդանոցի հինգ հիվանդներ ցուցմունք են տվել առ այն, որ դիմողը պատմել է իրենց իրեն էլեկտրոդներով տանջանքի ենթարկելու մասին, սակայն իրենք չեն տեսել որևէ վնասվածքի հետք դիմողի ականջներին: Նույն ցուցմունքը տվել է Ֆ.-ն:

47. Քննիչը նաև նշանակել է դիմողի հոգեբուժական և հոգեբանական հետազոտություն: Հետազոտությունը ցույց է տվել, որ դիմողը հոգեպես առողջ է, սակայն դեպքի արդյունքում ենթարկվել է տրավմայի և ունի կայուն հոգեկան հիվանդություն: Հետազոտության ժամանակ դիմողի հեգեկան վիճակը բնորոշվել է՝ էյֆորիկ հակազդեցություններով, ընկերասիրությամբ, հուզականությամբ և առավել ուժեղ անձնավորությունից, հատկապես՝ իր մորից, կախվածությամբ: Նա չի դրսևորել որևէ սուիցիդալ հակվածություն: Եզրակացության մեջ նշվել է, որ հնարավոր չի եղել ամել որևէ հետևություն դեպքի ժամանակ դիմողի հոգեկան վիճակի մասին:

48. 2001 թվականի մայիսի 19-ին քննությունը կարճվել է քննիչի կողմից նախկինում նշված հիմքերով:

49. 2002 թվականի օգոստոսի 5-ին Նիժնի Նովգորոդի ռեգիոնալ դատախազությունը տեղեկացրել է դիմողին առ այն, որ քննությունը վերսկսվել է, և ուղարկել է այն Լենինսկի դատախազություն՝ լրացուցիչ քննություն կատարելու ցուցումով: Դիմողը միջնորդել է, որպեսզի դատախազությունը հարցաքննի Վ.-ին՝ թիվ 39 հիվանդանոցի հիվանդներից մեկին:

50. 2002 թվականի սեպտեմբերի 5-ին դատախազությունը կարճել է քննությունը՝ գտնելով, որ չի կատարվել որևէ հանցագործություն և նշել է, *inter alia*, որ հնարավոր չի եղել գտնել Վ.-ին իր բնակության վայրում: Քննիչը եզրակացրել է, որ դիմողի հայտարարությունները՝ տանջանքի մասին, հիմնավորվում են միայն իր սեփական հետևություններով, որոնք քննության ընթացքում ստացված այլ ապացույցների լույսի ներքո ոչ ճշմարտացի են համարվել:

51. Իմանալով, որ Վ.-ն հաշմանդամ է և տեղաշարժվում է անվասայլակով, դիմողի ներկայացուցիչները կապ են հաստատել Վ.-ի հետ և իմացել, որ Վ.-ին հարցաքննելու միջնորդության բավարարումը հանձնարարվել էր ոստիկան Օ.-ին, այն է՝ այն ոստիկաններից մեկին, որոնք մասնակցել էին վիճելի տանջանքի իրագործմանը: Ոստիկան Օ.-ն հայտնել է, որ մի քանի անգամ ինքը փորձել է հարցաքննել Վ.-ին, սակայն չի կարողացել գտնել նրան իր բնակության վայրում: 2002 թվականի սեպտեմբերի 26-ին Վ.-ն բացատրել է դիմողի ներկայացուցիչներին, որ իրեն որպես քննիչ ներկայացնող մեկը զանգահարել է իրեն մեկ անգամ և ասել, թե պետք է հարցաքննի իրեն: Վ.-ն համաձայնել է տալ ցուցմունք, սակայն այդ անձն այլևս չի զանգահարել:

52. 2002 թվականի հոկտեմբերի 28-ին Նիժնի Նովգորոդի ռեգիոնալ դատախազությունը բեկանել է 2002 թվականի սեպտեմբերի 5-ի որոշումը: 2002 թվականի նոյեմբերի 28-ին Լենինսկի շրջանային դատախազությունը կարճել է գործի քննությունը կրկին նույն հիմքերով: Դիմողը բողոքարկել է քննությունը կարճելու մասին որոշումը: 2003 թվականի հուլիսի 24-ի նամակով դիմողը տեղեկացվել է, որ Նիժնի Նովգորոդի ռեգիոնալ դատախազությունը չի տեսել որևէ պատճառ քննությունը կարճելու մասին որոշումը բեկանելու համար:

53. Համաձայն պատասխանող Կառավարության՝ ռեգիոնալ դատախազը վերսկսել է գործի քննությունը 2003 թվականի նոյեմբերի 6-ին և փոխանցել է գործը Լենինսկի շրջանային դատախազությանը: Հավանաբար, 2003 թվականի դեկտեմբերի վերջին գործի քննությունը կրկին կարճվել է: 2004 թվականի հունվարի 19-ին, ըստ դիմողի, քննությունը կրկին վերսկսվել է: 2004 թվականի հունվարի 26-ին գործը Լենինսկի շրջանային դատախազությունից փոխանցվել է ռեգիոնալ դատախազության՝ հատկապես կարևոր գործեր քննող քննիչներին:

54. Ֆ.-ն կրկին հարցաքննվել է: Նա ցուցմունք է տվել առ այն, որ Մ.Ս.-ի անհետացման առնչությամբ Լենինսկի շրջանային ոստիկանության կողմից հարցաքննվելու ընթացքում ինքը ենթարկվել է ծեծի ոստիկանների կողմից: Նրանք նաև սպառնացել են, թե կտանջեն իրեն էլեկտրոդներով:

55. 2004 թվականի փետրվարի 19-ին դեպարտամենտի քննիչները կրկին փակել են գործը՝ եզրահանգելով, որ չի եղել դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ որևէ ապացույց, և որ ոստիկանների գործողությունները եղել են օրինական: 2004 թվականի մարտի 4-ին գործի քննությունը վերսկսվել է, ապա այն կրկին փակվել է 2004 թվականի հուլիսի 4-ին: 2004 թվականի օգոստոսի 3-ին գործի քննությունը կրկին վերսկսվել է ռեզիդենտական ղեկավարության կողմից: 2004 թվականի սեպտեմբերի 6-ին գործը կրկին փակվել է: Ապա այն կրկին բացվել է՝ համաձայն Կառավարության հայտարարության, ապա կրկին փակվել է 2004 թվականի հոկտեմբերի 20-ին: 2004 թվականի նոյեմբերի 22-ին դատախազը կրկին վերսկսել է գործի քննությունը: Ըստ Կառավարության՝ նոր քննության վերջնաժամկետը եղել է 2005 թվականի ապրիլի 2-ը:

56. 2005 թվականին ճշտված օրը, դատախազությունը մեղադրանքներ է առաջադրել երկու ոստիկանների՝ Կ.-ի և Մ.Ս.-ի դեմ, որոնք մասնակցել են դիմողի՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը: Գործի նյութերը, մեղադրական եզրակացության հետ մեկտեղ, վերջապես փոխանցվել են Նիժնի Նովոգորոդի Լենինսկի շրջանի դատարան՝ քննության:

57. Դատական քննության ընթացքում դատարանը հարցաքննել է մեծ թվով վկաների: Այսպես, դատարանը հարցաքննել է Կ.-ին, ՍՄ-ին և տասնհինգ ոստիկանների, որոնք մասնակցել են 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը կամ այդ օրը եղել են Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքում: Նրանք բոլորն էլ հերքել են այն, որ դիմողին ենթարկել են տանջանքի կամ լսել են որևէ տանջանքի մասին: Ապա դատարանը հարցաքննել է Վ.Կ.-ին՝ ոստիկանության նախկին քննիչին, ով զբաղվել էր դիմողի գործի քննությամբ, սակայն չէր մասնակցել նրա հարցաքննությանը: Նա ցուցմունք է տվել առ այն, որ լսել է իր գործընկերներից, որ դիմողը նետվել է պատուհանից, քանի որ ենթարկվել է տանջանքի էլեկտրոդների միջոցով:

58. Դատարանը նաև հարցաքննել է դիմողին, նրա մորը, Ֆ.-ին, ՍՄ-ին և այն հիվանդանոցի բժիշկներին, որտեղ բերվել է դիմողը դեպից հետո: Նրանք հաստատել են իրենց սկզբնական հայտարարությունները: Փորձագետ վկան ևս հարցաքննվել է դատարանի կողմից: Նա ցուցմունք է տվել առ այն, որ որոշ հանգամանքներում էլեկտրական հոսանքը կարող է և չթողնել որևէ հետքեր մարդու մարմնին: Դատարանը նաև հարցաքննել է Վ.Զ.-ին, ով 1998 թվականի օգոստոսին բերվել էր Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունք գողության կասկածանքով: Ըստ Վ.Զ.-ի՝ երկու ոստիկաններ հարցաքննել են իրեն, ապա տանջել են էլեկտրոդներով նույն կերպ, ինչպես նկարագրել է դիմողը:

59. Դատարանը լսել է մյուս վկաներին և հետազոտել է մինչդատական քննության ընթացքում հավաքված առարկաներն ու նյութերը: Այդպիսով, դատարանն ընթերցել էր Բ.-ի, Վ.-ի և Մ.-ի՝ թիվ 39 հիվանդանոցում դիմողի հետ միևնույն հիվանդասենյակում պառկած հիվանդի ցուցմունքները, ինչպես նաև հետազոտել է դիմողի բժշկական և հոգեբույժ փորձագետի քննությունների արդյունքները: Դատարանը նաև հետազոտել է մի թղթի կտոր, որը հայտնաբերվել էր աշխատասենյակի խուզարկության արդյունքում, որտեղ դիմողը հարցաքննվել էր 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին: Այն պարունակում էր 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-ի դեպքերը նկարագրող անավարտ շարադրանք, որը կրում էր «Կամավոր խոստովանություն» վերնագիրը: Ողջ տեքստը գրված էր դիմողի կողմից:

60. Վերը նշված ապացույցի հիման վրա դատարանը հաստատել է, որ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին դիմողը բերվել է Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունք և դատախազություն: Նրանք պահանջել են, որպեսզի նա խոստովանի Մ.Ս.-ին բռնաբարելու և սպանելու մեջ իր մեղքը և ցույց տա, թե որտեղ է թաղել դիակը: Դիմողից խոստովանություն կորզելու նպատակով ոստիկաններ Կ.-ն և Մ.Ս.-ն դիմողի նկատմամբ կիրառել են էլեկտրական շոկ՝ գործադրելով նրա ականջներին միացած սարք: Դատարանը նկատել է, որ իր սկզբնական ցուցմունքներում դիմողը մշել է, որ ինքը ենթարկվել է տանջանքի ոստիկաններ Կ.-ի և Օ.-ի կողմից: Այդուհանդերձ, ճանաչման ներկայացվելուց հետո դիմողը ճանաչել է ոստիկան Մ.Ս.-ին՝ որպես իրեն տանջած երկու ոստիկաններից մեկին: Չկարողանալով դիմադրել ցավին՝ դիմողը համաձայնել է խոստովանել, սակայն, մի պահ մնալով առանց հսկողության, փորձել է ինքնասպան լինել՝ նետվելով պատուհանից: Նա ընկել է ոստիկանության բակում կայանած մոտոցիկլետի վրա և կտրել ողնաշարը:

61. 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ին Նիժնի Նովոգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանը մեղավոր է ճանաչել Կ.-ին և Մ.Ս.-ին Քրեական օրենսգրքի 286-րդ հոդվածի 3(ա) և (բ) կետերի հիմքով (պաշտոնեական դիրքի չարաչափում՝ բռնության գործադրմամբ կամ լուրջ հետևանքներով): Նրանք

դատապարտվել են չորս տարի ժամկետով ազատազրկման՝ իրավապահ մարմիններում երեք տարի ծառայության անցնելու արգելքով: Դատարանին հասու տեղեկության համաձայն՝ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճիռը դեռևս վերջնական չէ:

C. 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-19-ի դեպքերի առնչությամբ ոչ պաշտոնական քննությունը

62. 1999 թվականի ամռանը Սարգոս իրավունքների տարածքային ՉԿ (Նիժնի Նովգորոդի՝ խոշտանգումների դեմ հանձնաժողով) երկու ակտիվիստներ զրուցել են մի քանի անձի հետ 1998 թվականի սեպտեմբերի իրադարձությունների առթիվ, որոնց կապակցությամբ դիմողը բողոքում էր: Նրանց հայտարարությունները ձայնագրվել են տեսաժապավենի վրա:

63. Այդ զրույցների ժամանակ Ֆ.-ն հայտնել էր, որ ինքը ձերբակալվել է 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-ին: Ձերբակալված լինելու ժամանակ իրեն սպառնացել են և հարվածել մի քանի անգամ՝ Մ.Ս.-ի սպանության վերաբերյալ խոստովանություններ կորզելու նպատակով: 1998 թվականի սեպտեմբերի 17-ին նա հարցաքննվել է ոստիկանության ավագ քննիչ Ի.-ի կողմից, որը հարվածել է նրան և սպառնացել, որ կտեղավորի նրան «նկուղային բանտախցում», որտեղ իրեն կենթարկեն ծեծի և կտանջեն էլեկտրոդների միջոցով՝ մինչև կուրանալը:

64. 1998 թվականի սեպտեմբերի 18-ին տեղի է ունեցել կարճատև առերեսում Ֆ.-ի և դիմողի միջև: Ֆ.-ն հայտնել է, որ ինքը տեսել է կապտուկներ դիմողի վզին: Երեկոյան Ֆ.-ն կրկին հարցաքննվել է, այս անգամ ռեզիդնալ դատախազ Մ.Ռ.-ի և Բոգորոդսկի քաղաքային դատախազի, ինչպես նաև մի քանի ոստիկանների ներկայությամբ: Մ.Ռ.-ն սպառնացել է փակել Ֆ.-ին «տղաներ սիրող հանցագործների» բանտախցում, որոնք կբռնաբարեն իրեն, կամ՝ տուբերկուլյոզով հիվանդ կալանավորների բանտախցում: Նա նաև սպառնացել է, որ եթե Ֆ.-ն ողջ մնա բանտախցում, ինքը կդատապարտվի 25 տարվա ազատազրկման կամ մահապատժի:

65. Ֆ.-ն խոստովանել է, որ դիմողի հետ միասին բռնաբարել և սպանել է աղջկան: Մ.Ռ.-ի պահանջով Ֆ.-ն ասել է այն տեղը, որտեղ նրանք իբրև թե թաքցրել են դիակը: Քննչական խումբ է ուղարկվել այդ վայր, սակայն այնտեղ ոչինչ չի հայտնաբերվել: 1998 թվականի սեպտեմբերի 20-ին՝ այն բանից հետո, երբ աղջիկը վերադարձել է տուն, Ֆ.-ն ազատ է արձակվել:

66. Համաձայն Բ.-ի՝ թիվ 39 հիվանդանոց բերվելուց հետո հիվանդանոցում դիմողի հետ մեկտեղ նույն հիվանդասենյակում պառկած մի հիվանդի, դիմողը պատմել է իր ձերբակալության հանգամանքների մասին, հատկապես՝ էլեկտրոդներով տանջանքի ենթարկվելու մասին: Դիմողը ցույց է տվել Բ.-ին իր ականջի այրվածքները, որոնք ունեցել են «բաց բշտիկների» տեսք: Ըստ Մ.-ի՝ հիվանդանոցի մեկ այլ հիվանդի, մինչ դիմողի հիվանդանոց բերվելը, ոստիկանները տեղեկացրել էին բուժանձնակազմին, որ դիմողը վտանգավոր հանցագործ է: Հիվանդներին զուլաացրել էին, որպեսզի պահեն բոլոր սուր մետաղյա առարկաները: Մ.-ն նույնպես հիշել է, որ դիմողի ականջներին եղել են ինչ-որ կարմիր հետքեր՝ «ասես մեկը քաշած լիներ նրա ականջները»: Մ.-ն նաև հիշել է, որ դիմողի մայրը խնդրել է բժիշկներին հետազոտել նրա ականջները, սակայն նրանք պատասխանել են, որ ամեն ինչ բնականոն է եղել: Վ.-ն հաստատել է, որ հիվանդանոցում գտնվելու ժամանակ ինքը լսել է դիմողից տանջանքների մասին և լսել է, թե ինչպես է դիմողի մայրը խնդրում բժիշկներին հետազոտել նրա ականջները: Վ.-ն նաև հաստատել է, որ դիմողի ականջները վնասված էին, սակայն ասել է, որ դրանք չեն ունեցել բշտիկների տեսք, որքանով որ ինքն է հիշում:

67. ՉԿ ակտիվիստները նաև զրուցել են Լ.-ի և Կ.-ի հետ, որոնք դիմողի մեքենայի խուզարկության ակնմատեսներն էին:

68. 2000 թվականի դեկտեմբերին ՉԿ ակտիվիստները ևս մեկ անգամ զրուցել են Ֆ.-ի հետ՝ պաշտոնական քննության ընթացքում նրա տված ցուցմունքների և ՉԿ ակտիվիստներին և ՋԼՍ-ներին պատմածների միջև հակասությունները ճշգրտելու համար: Ֆ.-ն հայտնել է, որ քննիչները, պաշտոնական քննության ընթացքում իրեն հարցաքննելիս, անտեսել են տարածքային դատախազ Մ.Ռ.-ի՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի դեպքերի հետ առնչություն ունենալու վերաբերյալ իր ցուցմունքները:

D. 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-19-ին տեղի ունեցած դեպքերի վերաբերյալ դիմողի կողմից ներկայացված այլ բողոքներ

69. 1998 թվականին չճշտված օրը, դատախազներից մեկը ներկայացրել է 1998 թվականի սեպտեմբերի որոշման վերանայման պահանջ, որով դիմողը ենթարկվել է հնգօրյա «վարչական կալանքի»: 1998 թվականի դեկտեմբերի 2-ին Նիժնի Նովգորոդի տարածքային դատարանի նախագահը բեկանել է այդ որոշումը: Նախագահը նկատել է, որ որոշումը հիմնված էր Բոգորոդսկի ոստիկանության բաժանմունքի ոստիկաններից ստացված տեղեկության վրա, որոնք հայտնել էին, որ ձերբակալել են դիմողին 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին երկաթուղային կայարանում: Այդուհանդերձ, այդ ժամանակ դիմողը փաստացիորեն ձերբակալված էր Մ.Ս.-ի անհետացման կապակցությամբ:

70. 2000 թվականի մարտի 23-ին դատախազը հարուցել է քրեական գործ Բոգորոդսկի երեք ոստիկանների դեմ՝ դիմողին երկաթուղային կայարանում ձերբակալելու վերաբերյալ սուտ տեղեկություններ ներկայացնելու համար (քրեական գործ թիվ 310503): Դատախազության քննիչը հաստատել է, որ դիմողը 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին չի եղել երկաթուղային կայարանում, քանի որ այդ ժամանակ նա ձերբակալված էր: Այդուհանդերձ, 2000 թվականի նոյեմբերի 3-ին ոստիկանների դեմ մեղադրանքները վերացվել են «իրադրության փոփոխման» հիմքով, հաշվի առնելով այն փաստը, որ ոստիկաններից մեկն ազատվել էր աշխատանքից, մինչդեռ մյուս երկու ոստիկանները տեղափոխվել էին այլ աշխատանքի Ներքին գործերի նախարարությունում:

71. Կառավարությունը հայտնել է, որ 2001 թվականի մայիսի 25-ին թիվ 310503 քրեական գործը կրկին վերսկսվել է դատախազության կողմից և փոխանցվել Պավլովսկի քաղաքային դատախազությանը՝ հետագա քննություն իրականացնելու համար: 2002 թվականի հոկտեմբերի 20-ին քրեական գործը փակվել է ոստիկանների նկատմամբ քրեական հետապնդման համար նախատեսված վաղեմության ժամկետներն անցած լինելու պատճառով: Այդ որոշումը վերացվել է քաղաքային դատախազի կողմից և գործը վերաբացվել է: 2004 թվականի ապրիլի 1-ին երեք ոստիկանների դեմ հարուցված քրեական գործը փոխանցվել է առաջին ատյանի դատարան մեղադրական եզրակացության հետ մեկտեղ: 2004 թվականի ապրիլի 27-ին քննությունը կարճվել է մեղադրյալների նկատմամբ քրեական հետապնդման վաղեմության ժամկետներն անցած լինելու պատճառով: 2004 թվականի նոյեմբերի 19-ին Նիժնի Նովգորոդի տարածքային դատարանը բեկանել է այդ որոշումը և գործը վերադարձրել է առաջին ատյանի դատարան: Ըստ Կառավարության քննությունը դեռևս շարունակվում է:

72. 2001 թվականի դեկտեմբերի 19-ին դիմողը քաղաքացիական հայց է ներկայացրել Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանին՝ պահանջելով փոխհատուցում չարամիտ հետապնդման, աշխատանքից ազատելու, իր բնակարանի խուզարկության, իր կալանքի և ոստիկանության կողմից վատ վերաբերմունքի համար: Դիմողի պաշտպանը միջնորդել է դատարանին՝ դատախազությունից պահանջել թիվ 68241, 310503 և 68341 գործերի նյութերը: Դիմողը և նրա ներկայացուցիչը պնդել են, որ դատախազության կողմից հավաքված ապացույցներն անհրաժեշտ են քաղաքացիական հայցի մեծ մասը հիմնավորելու համար: 2002 թվականի ապրիլի 22-ին Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանը դատախազությունից պահանջել է ներկայացնել համապատասխան նյութերը: 2002 թվականի հուլիսի 6-ին թիվ 68241 գործի նյութերը տրամադրվել են դատարանին: Երեք օր անց դրանք հետ են վերցվել դատախազության կողմից: 2002 թվականի հուլիսի 27-ին գործի նյութերը կրկին տրամադրվել են դատարանին: 2002 թվականի օգոստոսի 1-ին դատախազության միջնորդությամբ գործի նյութերը կրկին վերադարձվել են դատախազությանը: 2002 թվականի հոկտեմբերի 23-ին դիմողի ներկայացուցիչը միջնորդել է դատարանին կասեցնել քաղաքացիական գործի քննությունը:

73. Դիմողի՝ 1998 թվականի օգոստոսին աշխատանքից ազատելու մասին որոշումը վերացվել է, և դիմողը վերականգնվել է աշխատանքում: Իր՝ հետին թվով աշխատանքից ազատվելու համար պատասխանատու ոստիկանները ենթարկվել են կարգապահական պատասխանատվության: Այդուհանդերձ, դիմողի լրիվ անգործունակության պատճառով վերջինս ստիպված է եղել հեռանալ ճանապարհային ոստիկանությունից:

E. Դիմողի ներկայիս դրությունը

74. Դիմողն այժմ հաշմանդամ է և ստանում է թոշակ պետության կողմից: Կառավարությունը նշել է, որ դեպքի հետ կապված նա նաև ստանում է 60,302 ռուսական ռուբլի (մոտավորապես՝ 1,740 եվրո առկա արտարժույթային դրույքաչափով) կայուն դրամական ապահովագրություն պետության կողմից:

75. Դիմողը ներկայացրել է դատական բժիշկ Լ. Մազնուտովայի կողմից 2004 թվականի նոյեմբերի 29-ին տրված եզրակացությունը: Համաձայն այդ եզրակացության՝ դիմողը տառապել է ողնուղեղի բորբոքումով, նրա ոտքերը պարալիզացված են, նա չի կարող աշխատել, տառապում է հետույքային օրգանների խիստ դիսֆունկցիայով և սեքսուալ ֆունկցիայի կորստով: Նա գամված է անկողնում և մշտապես ունի բուժքրոջ օգնության կարիք միզելու և աղիները դատարկելու համար: Դիմողի մոտ առկա է արյան վարակի վտանգ: Նա ունի մշտական հիվանդանոցային հետազոտությունների կարիք՝ առնվազն տարեկան երկու կամ երեք անգամ:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրություն

A. Պետական մարմինների գործողությունների դեմ քաղաքացիաիրավական միջոցները

76. Ռուսաստանի Դաշնության քաղաքացիական օրենսգիրքը, որը գործում է 1996 թվականի մարտի 1-ից, նախատեսում է փոխհատուցում պետության կողմից գործողությունների կամ անգործության համար (հոդված 1069): Քաղաքացիական օրենսգրքի հոդված 151-ը և 1099-1101-ը նախատեսում են փոխհատուցում ոչ նյութական վնասի համար: Հոդված 1099-ը նախատեսում է, մասնավորապես, որ ոչ նյութական վնասը պետք է փոխհատուցվի անկախ նյութական վնասի փոխհատուցումից:

B. Պետական մարմինների ապօրինի գործողությունների դեմ քրեաիրավական միջոցները

77. Ռուսաստանի Դաշնության քրեական օրենսգրքի 117-րդ հոդվածի 2(ֆ) կետը տանջանքի գործողությունների համար նախատեսում է մինչև յոթ տարի ժամկետով ազատազրկում: Օրենսգրքի 110-րդ հոդվածն ինքնասպանության դրդելու համար նախատեսում է մինչև հինգ տարի ժամկետով ազատազրկում, 286-րդ հոդվածի 3(ա) և (բ) կետերը պաշտոնի չարաշահման համար, որը կատարվել է բռնությամբ կամ հանգեցրել է լուրջ հետևանքների, նախատեսում է մինչև տասը տարի ժամկետով ազատազրկում:

C. Հանցագործությունների պաշտոնական քննությունը

78. 1960 թվականի Քրեական դատավարության օրենսգրքի (ուժի մեջ է եղել մինչև 2002 թվականը) 108 և 125-րդ հոդվածների համաձայն՝ քրեական գործ կարող էր հարուցվել դատախազության քննիչի կողմից մասնավոր անձի միջնորդությամբ կամ քննչական մարմինների սեփական նախաձեռնությամբ: Օրենսգրքի 53-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ անձը, որը կրել է վնաս հանցագործության արդյունքում, ստանում էր տուժողի կարգավիճակ և կարող էր միանալ քննությանը որպես քաղաքացիական կողմ: Քննության ընթացքում տուժողը կարող էր ներկայացնել ապացույցներ և անել հայտարարություններ, և քննության ավարտից հետո տուժողն ուներ լիարժեք թույլտվություն գործի նյութերին ծանոթանալու համար:

79. Օրենսգրքի 210 և 211-րդ հոդվածների ներքո դատախազը պատասխանատու էր քննության նկատմամբ հսկողության համար: Մասնավորապես, դատախազը կարող էր կարգադրել, որպեսզի ձեռնարկվի հատուկ քննչական միջոց, փոխանցել գործը մեկ քննիչից մյուսին կամ վերսկսել գործի քննությունը:

80. Օրենսգրքի 209-րդ հոդվածի ներքո քննիչը, ով իրականացնում էր քննությունը, կարող էր կարճել գործի քննությունը հանցագործության վերաբերյալ ապացույցների բացակայության հիմքով: Նման որոշումը կարող էր բողոքարկվել հսկողություն իրականացնող դատախազին կամ դատարան:

Դատարանը կարող էր որոշել քրեական գործի քննությունը վերսկսելու մասին, եթե գտներ, որ քննությունը թերի է:

81. Օրենսգրքի 210-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ գործը կարող էր վերսկսվել դատախազի կողմից, «եթե կան հիմքեր» դրա համար: Միայն եթե նման հանցագործության համար հետապնդման վաղեմության ժամկետներն անցած լինեն՝ քննությունը կարող է չվերսկսվել:

82. Օրենսգրքի 161 հոդվածը նախատեսում է, որ, որպես կանոն, քննության ընթացքում ձեռք բերված տեղեկությունները հրապարակային չեն: Նման տեղեկության հրապարակումը կարող է

թույլատրվել իրավասու մարմինների կողմից, եթե հրապարակումը չի խոչընդոտի քննության պատշաճ իրականացմանը կամ չի խախտի քննության մեջ ներգրավված անձանց իրավունքները կամ օրինական շահերը: Կողմերի անձնական կյանքին առնչվող տեղեկությունը չի կարող հրապարակվել առանց նրանց համաձայնության:

Իրավունքի հարցեր

Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

83. Դիմողը բողոքել է ձերբակալված լինելու ընթացքում վատ վերաբերմունքի ենթարկված լինելու մասին, հատկապես՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին Լենինսկի ոստիկանության բաժանմունքում հարցաքննության ընթացքում, ինչպես նաև այդ առթիվ քննության ոչ արդյունավետության վերաբերյալ: Նա հիմնվել է 3-րդ հոդվածի վրա, համաձայն որի՝

Հոդված 3՞նք. խոշտանգումների արգելում

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ արժանապատվությունը անմարդկային կամ մաստազնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Կառավարության նախնական առարկությունը

84. Կառավարությունը հայտնել է, որ տվյալ գործով դեպքերի առնչությամբ քննությունը դեռ ընթացքի մեջ է, և ներպետական մակարդակով դեռևս որևէ որոշում չի կայացվել: Հիմնվելով այդ հանգամանքի վրա՝ այն մատնանշել է, որ դիմողը դեռ չի սպառել ներպետական միջոցները վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ իր բողոքի կապակցությամբ: Ինչ վերաբերում է քննության անարդյունավետությանը, այն դեռևս կանխակալ է:

85. Դիմողը համաձայն չէ այդ դիրքորոշմանը: Նա նշել է, որ Դատարանին ներկայացված իր առաջին բողոքի ժամանակ քննությունը կարճվել էր և կրկին վերսկսվել յոթ անգամ: Որևէ նոր ապացույց չէր կարող ստացվել, և գործը քննելու հետագա բոլոր փորձերը կլինեին լիովին ապարդյուն: Քննությունը տևել է ավելի քան յոթ տարի և արդյունքում ստացվել է, որ այն լիովին ապարդյուն է: Այդ պատճառով, ըստ դիմողի, ինքը պարտավոր չէ սպասելու քննության ավարտին:

86. Դատարանն այս առումով հիշեցնում է, որ եթե անհատը ներկայացնում է վիճելի բողոք առ այն, որ ինքը ոստիկանների կողմից ենթարկվել է լուրջ վատ վերաբերմունքի, քրեական օրենսգրքով նախատեսված բողոքը կարող է դիտվել որպես պատշաճ միջոց Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի իմաստով (տես՝ Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 24760/94, 1996թ. հունիսի 27, DR 86-B, էջ 71): Իրոք, որպես կանոն, Պետությունը պետք է հնարավորություն ունենա քննելու գործը և տալու պատասխան վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ ներկայացված բողոքներին: Միևնույն ժամանակ «դիմողը կարիք չունի իրականացնելու միջոցներ, որոնք թեև տեսականորեն միջոցի բնույթ ունեն, սակայն իրականում որևէ հնարավորություն չեն ընձեռում ստանալու փոխհատուցում խախտումների դիմաց» (Յոյլերն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 26973/95, 1997թ. հունվարի 13 տես նաև Աքդիվարն և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի, 1996թ. յոստոսի 30, Վճիռների և Որոշումների ժողովածու, 1996-IV, էջ 1210, կետ 68): Եթե ընտրված միջոցը պատշաճ է տեսականորեն, սակայն ժամանակի ընթացքում դարձել է ոչ արդյունավետ, դիմողն այլևս պարտավոր չէ այն սպառել (տես Թիփին ընդդեմ Թուրքիայի, 27244/95, 1996թ. նոյեմբերի 25):

87. Դատարանը նկատում է, որ դիմողի պատուհանից դուրս մետվելու հանգամանքներն առաջ են բերում վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ «վիճահարույց գանգատ» առ այն, որ նա օգտագործել է ոստիկանների դեմ քրեական գործ հարուցելուն հասնելու հնարավորությունը՝ իշխանություններին բողոք ներկայացնելու միջոցով, որոնք իրավասու էին լուծելու հարցը, սակայն գործը դեռևս քննվում է: Այդ հիմքով Դատարանը տվյալ գանգատի ընդունելիության մասին իր որոշման մեջ գտել է, որ Կառավարության առարկությունը պետք է քննվի գործի հանգամանքների հետ մեկտեղ:

88. Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության նախնական առարկությունն առաջացնում է հարցեր, որոնք պետք է քննվեն դիմողի կողմից վկայակոչված՝ Կոնվենցիայի հիմնարար դրույթների հետ մեկտեղ: Այս հարցը կքննարկվի ստորև:

89. 2005 թվականի դեկտեմբերի 29-ին Կառավարությունը տեղեկացրել է Դատարանին Նիժնի Նովոգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանի կողմից 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ին կայացված դատավճիռի մասին՝ կապված ոստիկանների կողմից դիմողի նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքի հետ (տես վերը՝ կետ 61): Կառավարությունը նշել է, որ դատավճիռը դեռևս վերջնական չէ, և որ իրենք կտեղեկացնեն Դատարանին հետագա զարգացումների մասին:

90. Չնայած Կառավարությունը չի հիմնվել դրա վրա՝ Դատարանը հետազոտել է՝ արդյոք այդ նոր զարգացումները կազդեն դիմողի՝ տուժողի կարգավիճակի վրա Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածի իմաստով: Այս առթիվ Դատարանը հիշեցնում է, որ դիմողի համար նախընտրելի որոշումը կամ միջոցը, ըստ էության, բավարար չեն նրան «տուժողի» կարգավիճակից զրկելու համար, եթե ներպետական իշխանությունները չընդունեն հստակորեն կամ ըստ էության, և ապա չտրամադրեն փոխհատուցում Կոնվենցիայի խախտման համար (տես Ամուրն ընդդեմ Ֆրանսիայի, 1996թ. հունիսի 25, Վճիռների և Որոշումների ժողովածու 1996-III, էջ 846, կետ 36, և Դալբանն ընդդեմ Ռումինիայի [GC], թիվ 28114/95, կետ 44, ՄԻԵԴ 1999-VI): Տվյալ գործով Դատարանը նախևառաջ նկատում է, որ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճիռը դեռևս վերջնական չէ և կարող է վերացվել վերաքննության արդյունքում: Երկրորդ՝ չնայած այն բանին, որ վատ վերաբերմունքի փաստը ճանաչվել է առաջին ատյանի դատարանի կողմից, դիմողին չի տրամադրվել որևէ փոխհատուցում այդ առնչությամբ: Երրորդ՝ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճիռն առնչվում է միայն վատ վերաբերմունքին և չի քննարկում քննության բացթողումները, ինչը տվյալ գործով դիմողի հիմնական մտահոգությունն է: Այդ պատճառով, չնայած դատավճիռը պետք է համարվի քննչական ընթացակարգի ընդհանրացնող մասը, այն տվյալ գործի հանգամանքներում չի ազդում դիմողի՝ տուժողի կարգավիճակի վրա՝ կապված նրա կողմից վկայակոչված բողոքների հետ:

B. Քննության ենթադրյալ անարդյունավետությունը

1. Կառավարությունը

91. Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ դիրքորոշում բողոքի հանգամանքների վերաբերյալ: Ավելին, ի պատասխան Դատարանի պահանջի՝ ներկայացնել լրացուցիչ տեղեկություններ և փաստաթղթեր, Կառավարությունը հրաժարվել է Դատարանին տրամադրել ոստիկանների կողմից 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին դիմողին վատ վերաբերմունքի ենթարկելուն վերաբերող քրեական գործի նյութերը: Այն հիմնվել է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի վրա, որը նախատեսում է, որ մինչդատական քննության նյութերը կարող են հրապարակվել միայն քննչական մարմնի թույլտվությամբ, և եթե միայն հրապարակումը չի խոչընդոտի քննության ընթացքին կամ քննության մասնակիցների իրավունքներին:

2. Դիմողը

92. Դիմողը բողոքել է, որ Պետությունը խախտել է 3-րդ հոդվածով նախատեսված իր՝ գործը քննելու դրական պարտականությունը: Պատուհանից նետվելու հանգամանքներն առնվազն հանգեցրել են վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ վիճահարույց բողոքի: Պատասխանող պետությունը պետք է իրականացներ արդյունավետ և պատշաճ քննություն, իսկ ձեռնարկված միջոցները ոչ պատշաճ էին և ոչ էլ արդյունավետ:

93. Դիմողը նշել է մի շարք հետևանքներ՝ կապված պաշտոնական քննության հետ: Այսպես, նրա բժշկական հետազոտությունն իրականացվել է միայն 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ին, այն է՝ դեպքից ավելի քան մեկ ամիս անց: Հաշվի առնելով այն, որ նման տեսակի տանջանքի հետքերն անհետացել են շատ արագ, հետազոտությունը եղել է խիստ ուշացած: Ոչ տեսանելի վնասվածքները, որոնք առաջացել էին մաշկի վրա էլեկտրոդների կիրառման հետևանքով, կարող էին հաստատվել կենսաբանական հետազոտությամբ դեպքից հետո երկու շաբաթվա ընթացքում: Այդուհանդերձ, դիմողի բժշկական հետազոտությունը սահմանափակվել է միայն սովորական տեսողական հետազոտությամբ:

94. Այնուհետև քննիչը չի իրականացրել առերեսում դիմողի և նրան տանջանքի ենթարկած ոստիկանների միջև: Ճանաչման ներկայացնելը տեղի է ունեցել միայն դեպքից երկու տարի անց: Քննության առաջին փուլում հարցաքննված միակ երկու անկախ վկաներն էին Բ.-ն և բժիշկ Կ.-ն: Բավականին երկար ժամանակ (1998 թվականի սեպտեմբերի 21-ից 2000 թվականի հունվարի 24-ը) դատախազությունը հրաժարվել էր հայտնաբերել և հարցաքննել թիվ 39 հիվանդանոցի այլ աշխատակիցների և հիվանդների: Դա

կատարվել էր միայն դիմողի և նրա ներկայացուցիչների բազմաթիվ պահանջներից հետո, երբ 1998 թվականի սեպտեմբերի դեպքերն արդեն գրեթե մոռացվել էին վկաների կողմից:

95. Դիմողն ուշադրություն է հրավիրել քննության անկախության բացակայության վրա՝ նկատի ունենալով այն, որ պետական և դատախազության մարմինները պետասխանատու էին հետապնդման և քննությունների նկատմամբ հսկողության համար: Դիմողի գործով իրավիճակը բարդ էր այն փաստի բերումով, որ դատախազության աշխատակից Մ.Ռ.-ն, որը հսկողություն էր իրականացնում 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննության նկատմամբ, Նիժնի Նովոգորոդի ռեզիդենտական դատախազի տեղակալի պաշտոնն էր զբաղեցնում: Համապատասխանաբար, այդ շրջանի քննիչները և քաղաքային դատախազության աշխատակիցներն իրենց ցուցումներն ստանում էին Մ.Ռ.-ից: Դիմողը նշել է Ֆ.-ի՝ 2000 թվականի դեկտեմբերի 7-ի հայտարարությունները, երբ նա ասել էր, որ նախորդ հարցաքննության ընթացքում քննիչներն անտեսել են 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքերին Մ.Ռ.-ի առնչության կապակցությամբ իր ցուցումները: Մ.Ռ.-ն չի հարցաքննվել քննության որևէ փուլում և այլևս չէր կարող հարցաքննվել, քանի որ նա մահացել էր 2002 թվականի ամռանը:

96. 2002 թվականի օգոստոսին դիմողը պահանջել էր դատախազությունից հարցաքննել Վ.-ին՝ թիվ 39 հիվանդանոցի հիվանդներից մեկին, սակայն՝ ապարդյուն: 2002 թվականի սեպտեմբերի 5-ին դատախազությունը կարծել էր գործի քննությունը՝ նշելով, *inter alia*, որ հնարավոր չի եղել հարցաքննել Վ.-ին նրա բնակության վայրում: Իմանալով, որ Վ.-ն հաշմանդամ է և տեղաշարժվում է անվասայլակով՝ դիմողի ներկայացուցիչները զանգահարել են Վ.-ին և հայտնաբերել հետևյալը: Քննիչ Ն.-ն, ով զբաղվել էր դիմողի գործով, պահանջել էր Լենինսկի ոստիկանությունից գտնել Վ.-ին: Այդ պահանջի կատարումը հանձնարարվել էր Օ.-ին՝ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի ցուցաբերմանը մասնակից ոստիկաններից մեկին: Օ.-ն հայտնել էր, որ մի քանի անգամ փորձել է հարցաքննել Վ.-ին, սակայն չի կարողացել գտնել նրան ըստ նրա բնակության հասցեի: 2002 թվականի սեպտեմբերի 26-ին Վ.-ն իր պատրաստակամությունն է հայտնել հարցաքննվելու համար, սակայն հեռախոսային զրույցից հետո այդ անձն այլևս նրան չէր զանգահարել:

97. Դիմողի կարծիքով՝ անկախության բացակայությունն արտահայտվել է ինչպես ապացույցներ ձեռք բերելու միջոցի առումով, այնպես էլ քննիչների կողմից դրանք զննահատելու ձևում: Այդպիսով, քննիչն անտեսել է Բ.-ի՝ դիմողի հետ միևնույն հիվանդասենյակում պառկած հիվանդի ցուցումները: Նա որևէ նշանակություն չի տվել նաև հիվանդանոցի մյուս հիվանդների ցուցումներին: Քննությունը չի եղել բավականաչափ պատշաճ՝ Կոնվենցիայի 3-րդ և 13-րդ հոդվածների իմաստով, և չի արտահայտել իշխանությունների կողմից որևէ ջանք բացահայտելու այն, ինչ իրականում տեղի էր ունեցել դիմողի ձեռքակալված լինելու ընթացքում: Հակառակը, այնպիսի տպավորություն է ստեղծվում, որ ջանքեր էին գործադրվում պաշտպանելու պատասխանատու պաշտոնյաներին և թաքցնելու նրանց կողմից թույլտրված սխալները:

98. Վերջապես, դիմողը հայտնել է, որ Կառավարության կողմից գործի հանգամանքների առթիվ մեկնաբանություններ չանելը, գործի նյութերը տրամադրելուց հրաժարվելու հետ մեկտեղ, պետք է մեկնաբանվեն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ինչպես նյութական, այնպես էլ դատավարական տեսակետների ներքո դիմողի դիրքորոշման օգտին:

3. Երրորդ կողմի դիրքորոշումը և Կառավարության պատասխանը

99. Իր գրավոր դիրքորոշման մեջ Փոխհատուցման գործակալությունը վկայակոչել է խոշտանգման և վատ վերաբերմունքի այլ դրսևորումների ոլորտում Եվրոպական դատարանի և այլ միջազգային մարմինների կողմից հաստատված որոշակի ընդհանուր կանոններ: Ապա, թե Փոխհատուցման գործակալության և թե Մարդու իրավունքների ռուսաստանյան ՀԿ-ի խումբը միակարծիք են, որ քրեական հետապնդման ռուսական համակարգը չի բավարարել մի շարք կարևորագույն դատավարական սկզբունքների պահանջը, որոնք, նախևառաջ, երաշխավորում են քննության ենթարկվող անձանց իրավունքները, երկրորդ՝ պաշտպանում են քննչական մարմինների կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքից տուժածների շահերը: Նրանք հայտնել են, որ, ըստ էության, իրավապահ մարմինների կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի առնչությամբ պաշտոնական քննության արդյունավետությունը խիստ ցածր է, հատկապես այն պատճառով, որ խոշտանգումների վերաբերյալ բողոքների քննությունները մշտապես իրականացվել են այն նույն քննչական մարմինների կողմից, որոնց են առնչվել այդ բողոքները: Նրանք նշել են այլ գործոններ, որոնք, նրանց կարծիքով, խարխլել են մինչդատական քննությունների ընթացքում դրսևորված վատ վերաբերմունքի մասին բողոքների քննության արդյունավետությունը:

100. Կառավարությունն առարկել է Դատարանի առջև, որպես երրորդ կողմ վերը նշված ՀԿ-ների հանդես գալը, և խնդրել է, որպեսզի Դատարանը մերժի նրանց եզրակացությունները՝ վերացական և ոչ

համապատասխան լինելու պատճառով: Ապա Կառավարությունը տեղեկացրել է Դատարանին, որ հակառակ երրորդ կողմի նշած հանգամանքների, Ռուսաստանում առկա է վատ վերաբերմունքի դեմ պաշտպանության զարգացող մեխանիզմ: Նախևառաջ, Ռուսաստանի Սահմանադրությունն արգելում է վատ վերաբերմունքի ցանկացած դրսևորում: Ապա, Քրեական դատավարության օրենսգրքի 9-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ քրեական գործով կողմերը չպետք է ենթարկվեն որևէ բռնության կամ բռնության սպառնալիքի: Ավելին, Ռուսաստանի քրեական օրենսգրքը նախատեսել է պատիժ տանջանքի համար (հոդված 117), պաշտոնական դիրքի չարաշահման համար (հոդված 286) և ցուցմունք կորզելու համար (հոդված 302): Վերջապես, Քաղաքացիական օրենսգրքի 1070-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ ապօրինի ձերբակալման, հետապնդման կամ դատապարտման հետևանքով պատճառված վնասը պետք է փոխհատուցվի պետության կողմից, որը պատասխանատու է համապատասխան մարմինների գործողությունների կամ անգործության համար:

101. Վերջապես, Կառավարությունը նշել է, որ առկա իրավական մեխանիզմներն արդյունավետորեն կիրառվում են պրակտիկայում: Այդպիսով, 2003-2004 թվականներին դատախազությունը բացահայտել է իրավապահ մարմինների կողմից օրենքի խախտումների 685 դեպք, որի արդյունքում 350 աշխատակիցներ ենթարկվել են կարգապահական տույժերի: 2000 թվականից մինչև 2004 թվականը պետության դատախազական ծառայությունը բերել է շոգ 117-ի 2(դ)(տանջանք) կետի ներքո իրավապահ մարմինների աշխատակիցների դեմ հինգ գործ, որոնցից չորսը փոխանցվել են դատարաններին: Նույն ժամանակահատվածում օրենսգրքի 302 հոդվածի ներքո (ցուցմունք կորզելը) 42 գործ է բերվել, որոնցից 25-ն այժմ դատարաններում են: Ավելին, պաշտոնական դիրքի չարաշահման 3.388 գործ է բերվել, որի արդյունքում դատապարտվել է 4.204 աշխատակից: Կառավարությունը նաև նշել է այլ գործեր, որոնցով ոստիկաններն արդյունավետորեն ենթարկվել են հետապնդման և ապա դատապարտվել են ներպետական դատարանների կողմից՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով վատ վերաբերմունքի հանգեցրած հանցագործություններ կատարելու համար:

4. Դատարանի գնահատականը

ա) Դատարանի տվյալ գործով ապացույցների գնահատումը

102. Դատարանը կրկնում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները պետք է հիմնավորվեն բավարար ապացույցներով (տես, *mutatis mutandis*, *Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի*, 1993թ. սեպտեմբերի 22, Series A, թիվ 269, էջեր 17-18, կետ 30): Այդ ապացույցները գնահատելիս Դատարանն ընդունում է «կասկածից վեր» ապացուցման սկզբունքը: Այդուհանդերձ, երբ դեպքերը լիովին կամ մեծամասամբ տեղի են ունենում իշխանությունների բացառիկ գիտությամբ, ինչպես որ իրենց հսկողության ներքո կալանքի տակ գտնվող անձանց դեպքում է (ինչպես և տվյալ գործով է), փաստի լուրջ կամխավարկած է առաջ գալիս նման կալանքի ընթացքում առաջացած վնասների կապակցությամբ: Նման դեպքերում ապացուցման բեռն ընկնում է իշխանությունների վրա, որոնք պետք է ներկայացնեն բավարար և համոզիչ բացատրություններ (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000-VII): Նման բացատրության բացակայության պայմաններում Դատարանը կարող է հետևություններ անել, որոնք կարող են ոչ բարենպաստ լինել պատասխանող Կառավարության համար (տես՝ *Օրիանն ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 25656/94, կետ 274, 2002թ. հունիսի 18):

103. Տվյալ գործով դիմողի գանգատների հանգամանքները գնահատելու համար և հաշվի առնելով գանգատների բնույթը՝ Դատարանը խնդրել է պատասխանող Կառավարությանը ներկայացնել քրեական գործի նյութերը, հատկապես՝ թիվ 68241 գործին առնչվող: Կառավարությունը, հիմնվելով Քրեական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի վրա, հրաժարվել է Դատարանին տրամադրել պահանջվող նյութերը: Կառավարությունը նաև չի ներկայացրել որևէ դիրքորոշում գործի բուն էության վերաբերյալ:

104. Դատարանը նկատում է, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածը, որին հղում է կատարել Կառավարությունը, թողնում է հանրության համար քննության բացահայտումն իշխանությունների հայեցողությանը: Դատարանը նաև նկատում է, որ բացահայտումը չպետք է խոչընդոտի քննության պատշաճ ընթացքին կամ խախտի քննության գործում ներգրավվածների իրավունքները և օրինական շահերը: Կառավարությունը չի բացատրել, թե ինչպես նյութերի ներկայացումը կարող էր խախտել քննության կամ ներգրավված անձանց շահերը: Այն չի ներկայացրել նաև այլ ճշմարտացի բացատրություն բացառապես իր տրամադրության տակ եղած փաստաթղթերը և տեղեկությունները չտրամադրելու վերաբերյալ:

105. Ելնելով այս հանգամանքներից, Դատարանը գտնում է, որ ինքը կարող է հետևություններ անել Կառավարության վարքագծից և հետազոտել, գործի հանգամանքները դիմողի փաստարկների և գործի նյութերում առկա տարրերի հիման վրա, թեև դիմողի կողմից ներկայացված նյութերը և տեղեկությունները որոշ հանգամանքներ չեն պարզաբանում: Դատարանը նաև հաշվի կառնի Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանի՝ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի նիստում ներկայացված ապացույցները:

b) 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքերի առթիվ բողոքների ենթադրյալ անարդյունավետությունը

106. Ինչ վերաբերում է քննության արդյունավետությանը՝ Դատարանը հաշվի է առնում երրորդ կողմի՝ քրեական հետապնդման ռուսական համակարգի վերաբերյալ քննադատությունը և Կառավարության հակառակ փաստարկները: Այդուհանդերձ, Դատարանի խնդիրը չէ գնահատել այդ համակարգի թերությունները՝ ընդհանուր առմամբ: Դատարանն իր ուշադրությունը կբեռնի գործի հատուկ փաստերի վրա, որպեսզի պարզի՝ արդյոք դիմողի կողմից ներկայացված թերությունները քննությունը դարձրել են «ոչ արդյունավետ» Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով:

i. Ընդհանուր սկզբունքներ

107. Դատարանը, նախևառաջ, կրկնում է, որ ցանկացած քննության եզրակացության բացակայությունն ինքնին չի նշանակում, թե այն անարդյունավետ է. քննելու պարտականությունը «ոչ թե արդյունքի, այլ միջոցների պարտականություն է» (տես՝ Փոլն և Էնդրյու Էդվարդսն ընդդեմ Սիացյալ Թագավորության, թիվ 46477/99, կետ 71, ՄԻԵԴ 2002-II): Ոչ ամեն մի քննություն է, որ պետք է անպայման լինի արդյունավետ կամ հանգեցնի հետևության, որը համընկնում է դիմողի կողմից դեպքերի նկարագրության հետ, այդուհանդերձ, այն ըստ էության պետք է կարողանա հանգեցնել փաստերի հաստատմանը, և եթե բողոքները ճիշտ լինեն՝ պատասխանատուների բացահայտմանն ու պատժին (տես, *mutatis mutandis*, Մահմութ Կայան ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22535/93, կետ 124, ՄԻԵԴ 2000-III):

108. Այդպիսով, վատ վերաբերմունքի հետ կապված լուրջ բողոքների քննությունը պետք է լինի պատշաճ: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է միշտ լուրջ քայլեր ձեռնարկեն պարզելու համար, թե ինչ է տեղի ունեցել, և չպետք է հիմնվեն թույլ կամ վատ հիմնավորված եզրակացությունների վրա քննությունն ավարտելիս կամ իր որոշումների հիմքում դնելիս (տես՝ *Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28*, Չեկույց 1998-VIII, կետ 103 et seq.): Նրանք պետք է ձեռնարկեն իրենց հասու բոլոր արդյունավետ քայլերը դեպքի առթիվ ապացույցներ ձեռք բերելու համար, ներառյալ, *inter alia*, ակնատեսների ցուցմունքները, դատաբժշկական ապացույցները և այլն (տես, *mutatis mutandis*, Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի, կետ 106, ՄԻԵԴ 2000-VII, Թանրիկուլուն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 23763/94, ՄԻԵԴ 1999-IV, կետ 104 et seq., and *Գյուլն ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 22676/93, կետ 89, 2000թ. դեկտեմբերի 14): Քննության ցանկացած թերություն, որը կասկածի տակ է դնում դրա հնարավորությունը հաստատելու վնասվածքների պատճառները կամ բացահայտելու մեղավորներին, վտանգում է այդ չափանիշը:

109. Ապա, քննությունը պետք է լինի համապատասխան: Կոնվենցիայի 2-րդ և 3-րդ հոդվածների ներքո գործերով, երբ պաշտոնական քննության արդյունավետությունն է քննարկվում, դատարանը հաճախ գնահատում է՝ արդյոք իշխանություններն արդյունավետորեն և ժամանակին են արձագանքել բողոքներին (տես՝ *Labita v. Italy* [GC], թիվ 26772/95, կետ 133 et seq., ՄԻԵԴ 2000-IV): Դիրքորոշում է արտահայտվել գործերի հարուցման, որոշումներ կայացնելու ձգձգումների (տես՝ Թիմուրթասն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 23531/94, կետ 89, ՄԻԵԴ 2000-VI և Թեքինն ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հունիսի 9, *Չեկույց* 1998-IV, կետ 67), ինչպես նաև նախնական քննության տևողության վերաբերյալ (տես՝ Ինդելիկատոն ընդդեմ Իտալիայի, թիվ 31143/96, կետ 37, 2001թ. հոկտեմբերի 18):

110. Վերջապես, Դատարանը կրկնում է, որպեսզի պետական մարմինների կողմից վատ վերաբերմունքի առթիվ քննությունը լինի արդյունավետ, այն պետք է լինի անկախ (տես՝ *see* Օգյուրն ընդդեմ Թուրքիայի, [GC], թիվ 21954/93, ՄԻԵԴ 1999-III, կետեր 91-92, տես նաև Մեհմեթ Էմինն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 40154/98, կետ 37, 2004թ. հուլիսի 20): Այդպիսով, քննությունը կհամարվի ոչ անկախ, եթե միևնույն բաժնի կամ ստորաբաժանման անդամներն զբաղվեն քննությամբ, որոնց առնչությամբ

ներկայացվել են վատ վերաբերմունքի մասին բողոքները (տես՝ *Gölez v. Turkey*, judgment of 27 July 1998, *Ձեկույց* 1998-IV, կետեր 80-82): Քննության անկախությունը պահանջում է ոչ միայն աստիճանակարգին կամ ինստիտուցիոնալ կապի բացակայություն, այլ նաև անկախություն՝ գործնական իմաստով (տես, օրինակ, Էրգին ընդդեմ Թուրքիայի, 1998թ. հուլիսի 28, *Ձեկույց* 1998-IV, կետեր 83-84, երբ անվտանգության մարմինների և ՊԿԿ բախման ընթացքում աղջկա սպանության առթիվ քննություն իրականացնող դատախազը չի եղել անկախ, քանի որ մեծապես արժեվորել է դեպքի վերաբերյալ ժանդարմների կողմից ներակայացված տեղեկություններին):

ii. Այդ սկզբունքների կիրառումը տվյալ գործով

111. Նախ՝ չի կարելի ասել, թե տվյալ գործով իշխանությունները եղել են բացարձակապես պասիվ: Այդպիսով, քննիչը հարցաքննել է Լեւինսկի շրջանային ոստիկանության աշխատակիցներին և թիվ 33 և թիվ 39 հիվանդանոցների անձնակազմերին ու հիվանդներին և ստացել է դիմողի բժշկական եզրակացությունը և նրա ֆիզիկական ու հոգեական վիճակի վերաբերյալ դատաբժշկական հետազոտության արդյունքները և այլն: Այդուհանդերձ, քննության նյութերի բացակայության պայմաններում, Դատարանի համար հնարավոր չէ գնահատել քննչական միջոցների որակը, այն է՝ իմանալ, թե երբ և ինչպես են ձեռք բերվել ապացույցները, ինչ բնույթի են եղել քննիչի կողմից վկաներին և փորձագետներին առաջադրված հարցերը, որքան հստակ են արտացոլվել նրանց պատասխանները քննչական գործընթացի կապակցությամբ կազմված գործի փաստաթղթերում և այլն:

112. Երկրորդ՝ Դատարանի տրամադրության տակ եղած նյութերը, հատկապես՝ քննությունը կարճելու վերաբերյալ քննիչի որոշումները, բացահայտում են մի շարք էական բացթողումներ, որ տեղի են ունեցել մինչդատական քննության ընթացքում: Այդպիսով, պարզ չէ, թե արդյոք ձեռնարկվել են միջոցներ խուզարկելու այն աշխատասենյակները, որտեղ դիմողը ենթադրաբար ենթարկվել է տանջանքի: Փաստը, որ նման խուզարկությունը կատարվել է և ձեռք է բերվել կարևոր ապացույցի մի հատված (դիմողի կողմից գրված խոստովանություն), մատնանշվել է միայն 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճռում: Քննիչը չի փորձել հայտնաբերել և հարցաքննել այն անձանց, որոնք դիմողի հետ մեկտեղ ձերբակալված են եղել Բոգորոդսկի և Լեւինսկի ոստիկանության բաժանմունքներում 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-19-ը, և որոնք կարող էին ունենալ կարևոր տեղեկություններ դիմողի վարքագծի վերաբերյալ մինչև ինքնասպանության փորձը: Պարզ չէ, թե արդյոք Վ.-ն՝ դիմողի հետ ձերբակալված անձը, երբևէ հարցաքննվել է քննիչի կողմից, թե՛ ոչ:

113. Երրորդ՝ քննչական միջոցների մեկ մասը ձեռնարկվել է ուշացումով: Դիմողի դատաբժշկական հետազոտության արձանագրությունը, օրինակ, իրականացվել է 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ին, այն է՝ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքից հինգ շաբաթ անց: Վատ վերաբերմունքի մեջ կասկածվող ոստիկանները դիմողի առաջ ճանաչման են ներկայացվել միայն դեպքից մոտ երկու տարի անց: Դիմողի մայրը հարցաքննվել է միայն 2000 թվականին, իսկ թիվ 33 հիվանդանոցի բժիշկ Ս.-ն՝ 2001 թվականին, չնայած որ նա եղել է դեպքից հետո դիմողին առաջինը տեսած վկաների թվում: Քննիչը չի հարցաքննել թիվ 39 հիվանդանոցի անձնակազմին և հիվանդներին մինչև 2000 թվականի հունվարը (բացառությամբ Բ.-ի և բժիշկ Կ.-ի, որոնք հարցաքննվել են նախնական քննության ժամանակ): Վերջապես, դիմողի հոգեբուժական հետազոտությունը կատարվել է միայն 2001 թվականին, չնայած այն փաստին, որ նրա հոգեկան վիճակի խնդիրը առաջ է քաշվել իշխանությունների կողմից՝ ի բացատրություն նրա կատարած ինքնասպանության փորձի, և հիմք է հանդիսացել քննությունը կարճելու համար:

114. Դատարանը նաև նկատում է, որ բոլոր որոշումները, որոնց համաձայն քննությունը վերսկսվել է, հիմնավորվել են առավել մանրամասն քննություն կատարելու անհրաժեշտությամբ: Այդուհանդերձ, այդ որոշումը միշտ չէ, որ իրականացվել է գործի քննությունն իրականացնող քննիչի կողմից: Յետևաբար, քննությունը կարճելու մասին է 1999 թվականի փետրվարի 25-ի որոշումն ունեցել է այն նույն հիմքերը, ինչ 1998 թվականի դեկտեմբերի 21-ի որոշումը: 2000 թվականի փետրվարի 24-ի որոշումը կրկին հիմնված էր գրեթե միևնույն ապացույցների և պատճառաբանությունների վրա: Դիմողի գործի նյութերը մեկ այլ քննիչի փոխանցելուց հետո ևս քննությունն առաջ չի ընթացել և քննիչների որոշումների մեջ չեն հայտնվել նոր փաստարկներ կամ տեղեկություններ: Այդուհանդերձ, թանկարժեք ժամանակը բաց է թողնվել, և Դատարանի կարծիքով՝ դա կարող էր ունենալ միայն բացասական ազդեցություն քննության ընթացքի վրա:

115. Չորրորդ՝ Դատարանը նկատում է, որ առկա է ակնհայտ կապ քննության համար պատասխանատու աշխատակիցների և վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատու աշխատակիցների միջև:

Դատարանը հիշեցնում է, որ դեպքի օրը դիմողը հարցաքննվել է Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում: Հարցաքննությունը տեղի է ունեցել ոստիկանության ավագ քննիչի ներկայությամբ, Ներքին գործերի նախարարության շրջանային մասնաճյուղի ղեկավարի տեղակալի և դատախազության երկու աշխատակիցների՝ Բոգորոդսկի քաղաքային դատախազի և շրջանային դատախազի տեղակալ Մ.Ռ.-ի ներկայությամբ: Ըստ դիմողի՝ չնայած որ Մ.Ռ.-ն ներկա չի եղել այն սենյակում, որտեղ դիմողին տանջել են էլեկտրոդներով, նա չի արձագանքել դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներին: Ավելին, երբ դիմողը հրաժարվել է խոստովանել Մ.Ս.-ի սպանությունը, Մ.Ռ.-ն վերադարձրել է նրան ոստիկաններին, որոնք, ըստ դիմողի, իրեն տանջել են: Բացի դրանից, չնայած հայտնի էր, որ Մ.Ռ.-ն մասնակցել է 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը և չէր արձագանքել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքներին, գործի քննությունը փոխանցվել է Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային դատախազության դատախազին, որն ամփոփակաճանաչում էր ռեգիոնալ դատախազությունը, որտեղ Մ.Ռ.-ն գբաղեցնում էր կարևոր պաշտոն: Դրանից տարիներ անց քննությունը մնացել է այդ նույն շրջանային դատախազության ձեռքին՝ չնայած այն հանգամանքին, որ բացվել և փակվել է մի քանի անգամ: Միայն 2004 թվականի գործը փոխանցվել է հատկապես կարևոր գործերով վարչության քննիչներին, այդուհանդերձ, այն դեռևս մնում է շրջանային դատախազության իրավասության ներքո:

116. Նաև պարզվել է, որ քննության ընթացքում դատախազությունը սերտորեն համագործակցել է Լենինսկի շրջանային ոստիկանության հետ: Այդպիսով, ոստիկան Օ.-ն, որին դիմողը ճանաչել էր, որպես իրեն 1998 թվականին տանջած ոստիկանի, հանձնարարություն էր ստացել հայտնաբերելու գործով վկա Վ.-ին: Օ.-ն հայտնել է դատախազությանը, որ ինքը գնացել է Վ.-ի տուն, սակայն չի կարողացել նրան այնտեղ գտնել: Դրանից քիչ անց Վ.-ն ցուցմունք է տվել առ այն, որ ոստիկանությունից ոչ ոք իրեն չի այցելել: Այդպիսով, պաշտոնական քննության կարևոր քայլը վստահված է եղել երկու հիմնական կասկածյալներից մեկին:

117. Դատարանը նկատում է, որ դատախազությունը դրսևորել է ընտրողական և ինչ-որ չափով անհամատեղելի մոտեցում ապացույցներ ձեռք բերելիս և գնահատելիս: Գործը փակելու մասին 1998 թվականի դեկտեմբերի 21-ին կայացված առաջին որոշումը հիմնված է եղել հիմնականում ոստիկանների ցուցմունքների վրա, որոնք ներգրավված էին դիմողի՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությանը, և որոնք այդ իսկ պատճառով չէին կարող դիտվել որպես անկողմնակալ վկաներ: Միևնույն ժամանակ, քննիչն անտեսել է Բ.-ի՝ հիվանդանոցում դիմողի հետ միևնույն հիվանդասենյակում պառկած հիվանդի հայտարարությունները: Բ.-ի ցուցմունքները մերժվել են քննիչի կողմից, քանի որ Բ.-ն չի ունեցել հատուկ բժշկական գիտելիքներ և, քննիչի կարծիքով, չէր կարող տարբերակել էլեկտրական այրվածքները դիմողի՝ պատուհանից ընկնելու արդյունքում ստացած վնասվածքներից: Միևնույն ժամանակ, քննիչը հիմնվել է դիմողի՝ ճանապարհային ոստիկանությունում նախկին վերադասի կարծիքի վրա, որը հայտարարել է, որ դիմողը եղել է թույլ անհատականություն: Այս ցուցմունքը քննիչի կողմից ընդունվել է առանց հարցադրումների, ավելին՝ կիրառվել է որպես վճռորոշ ապացույց, թեև այդ ցուցմունքը տվողը մասնագետ չէր ոչ հոգեբուժության և ոչ էլ հոգեբանության ոլորտում:

118. Ապա, չնայած որ դիմողի՝ 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ի բժշկական հետազոտության արդյունքում չի հայտնաբերվել որևէ այրվածքներ նրա ականջներին, այդուհանդերձ, հաստատվել է, որ դիմողն ունեցել է կտրվածքներ իր լեզվի վրա: Քննիչն չի բացատրել, թե ինչպես այդ վնասվածքները կարող էին առաջանալ դիմողի՝ պատուհանից նետվելու արդյունքում: 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքի առթիվ ոչ պաշտոնական քննության ընթացքում (տես վերը՝ կետ 62) Ֆ.-ն ցուցմունք է տվել առ այն, որ քննիչներն անտեսել են իր ցուցմունքները 1998 թվականի սեպտեմբերի դեպքերին դատախազ Մ.Ռ.-ի առնչության վերաբերյալ:

119. Դատարանը հատկապես մտահոգված է 1998 թվականի դեկտեմբերի 21-ի քննության արձանագրության փաստական մասով: Քննիչը նշել է, որ 1998 թվականի սեպտեմբերի 11-ին դիմողն ազատվել է կալանքից, սակայն այնուհետև ձերբակալվել է, երբ երկաթուղային կայարանում անցորդներին անհանգստացնելիս է եղել: Սակայն այդ ժամանակ պաշտոնապես հաստատվել է, որ քննիչներ Ն.-ի, Տ.-ի և Դ.-ի ցուցմունքները (որոնք իբրև թե ձերբակալել են դիմողին երկաթուղային կայարանում), եղել են շինծու, և որ այդ ժամանակ դիմողը եղել է ոստիկանների ձեռքում: Այդուհանդերձ, դեպքերի այդ նկարագրությունը կրկին նշվել է 1999 թվականի փետրվարի 25-ի՝ քննությունը կարճելու մասին որոշման մեջ: Այդ փաստը, Դատարանի կարծիքով, կասկածի տակ է դնում պաշտոնական քննության տրամաբանությունը՝ անկախ դիտորդի տեսանկյունից:

120. Ապա Դատարանը կրկնում է, որ գործը չի հասել դատական քննության դեպքերի վերաբերյալ բողոք ներկայացնելուց հետո՝ յոթ տարի շարունակ: Մինչդատական քննությունն ավարտվել է, ապա

վերսկսվել ավելի քան տասնհինգ անգամ, և ակնհայտ է, որ որոշակի ժամանակահատվածներում քննության գործընթացը ոչ այլ ինչ էր, քան ձևականություն՝ կանխատեսելի հետևանքով: Վերջապես, Դատարանը նկատում է, որ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճիռը դեռևս վերջնական չէ:

121. Վերը նշված խիստ լուրջ հետևանքների լույսի ներքո՝ հատկապես կապված քննության ընթացքի հետ, Դատարանը եզրակացնում է, որ այդ քննությունը չի եղել պատշաճ և բավականաչափ արդյունավետ: Այդպիսով, Դատարանը մերժում է Կառավարության՝ ներպետական միջոցներն սպառված չլինելու վերաբերյալ առարկությունները և վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում դրա դատավարական իմաստով, և որ վատ վերաբերմունքի առթիվ կատարված քննությունը չի եղել արդյունավետ:

C. Դիմողի նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

1. Կառավարությունը

122. Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ դիրքորոշում այս կապակցությամբ:

2. Դիմողը

123. Դիմողը նշել է, որ ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի և տանջանքի՝ ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի: Ի հիմնավորումն այս հայտարարության, նա ներկայացրել է Ֆ.-ի (Մ.Ս.-ի կասկածվող սպանության ենթադրյալ հանցակիցը), Բ.-ի, Մ.-ի և Վ.-ի (թիվ 39 հիվանդանոցում իր հետ պառկած հիվանդը) բանավոր հայտարարությունների գրառումները, որոնք կատարվել են 1999 թվականին մարդու իրավունքների պաշտպանության երկու ակտիվիստների կողմից, որպես 1998 թվականի սեպտեմբերի դեպքերի առնչությամբ ոչ պաշտոնական քննության մաս (հետազոտված են «Փաստեր» մասում): Ապա դիմողը բողոքել է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների կապակցությամբ քննության ընթացքում ոստիկանների տված ցուցմունքները հիմնովին անհամապատասխան էին և արտացոլում էին իշխանությունների կողմից դեպքի վերաբերյալ առաջ քաշված կեղծ վարկածը: Ի հիմնավորումն իր դիտարկումների, դիմողը նաև հիմնվել է պաշտոնական քննության մի շարք փաստաթղթերի վրա, որոնց նա դեռևս չէր կարող ծանոթանալ:

124. Դիմողն ավելացրել է, որ առկա են նաև վատ վերաբերմունքի շատ անուղղակի ապացույցներ: Մասնավորապես, նա նշել է, որ իր ձերբակալումից առաջ իր հոգեկան վիճակը եղել է բնականոն: Նա չի ունեցել հոգեկան խախտումներ կամ խնդիրներ, որոնք կարող էին նրան հասցնել ինքնասպանության փորձի, ոչ էլ նա կրել է վատ վերաբերմունքի որևէ ֆիզիկական նշաններ: Ծանապահային ոստիկանությունը ընդունվելիս նա անցել է հոգեբանական հետազոտություն, որով հաստատվել է, որ նա իրավունակ է և հոգեպես կայուն: Այդուհանդերձ, կալանքի տակ գտնվելուց հետո՝ մի քանի օր անց նա համաձայնել է խոստովանել անչափահաս աղջկա բռնաբարության և սպանության մեջ, մի սարսափելի հանցագործության, որը նա չէր կատարել (ինչը պարզ է դարձել, երբ Մ.Ս.-ն ողջ և առողջ վերադարձել է տուն), և ապա նա կատարել է ինքնասպանության փորձ:

125. 1998 թվականի սեպտեմբերի 10-19-ին տեղի ունեցած դեպքերի վերաբերյալ դիմողի դիրքորոշումը չի վիճարկվել պատասխանող Կառավարության կողմից: Կառավարությունը չի տրամադրել քրեական գործի քննության նյութերից, որոնք կարող էին օգնել Դատարանին պարզելու գործի հանգամանքները: Քրեական դատավարության օրենսգրքի 161-րդ հոդվածի վերաբերյալ Կառավարության մեկնաբանությունը ճիշտ չէ, և ավելին՝ չի համապատասխանում Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածով և 38-րդ հոդվածի 1 (a) կետով նախատեսված իր պարտականություններին:

126. Դիմողը Դատարանի ուշադրությունն է հրավիրել իր ձերբակալության, կալանքի և հարցաքննության հանգամանքների վրա, որոնք, նրա կարծիքով, բացահայտում են բռնության դեմ երաշխիքներ ապահովող բնականոն վարույթի բացակայությունը, ինչպիսիք են՝ հարցաքննության մանրամասն արձանագրությունը, պաշտպան ունենալու իրավունքը և այլն:

3. Դատարանի գնահատականը

127. Դատարանը բազմիցս նշել է, որ իշխանությունները պարտավոր են ապահովել կալանքի տակ գտնվող անձի ֆիզիկական անձեռնմխելիությունը: Երբ անձը կալանավորվում է լավ առողջական վիճակում, սակայն վնասվածքներ է ունենում ազատ արձակվելիս, Պետությունը պարտավոր է

ներկայացնել ողջամիտ բացատրություն այդ վնասվածքների առաջացման պատճառների մասին (տես՝ *Ռիբիչն քննչան Ավստրիայի*, 1995թ. դեկտեմբերի 4, Series A, թիվ 336, կետ 34, նաև, *mutatis mutandis*, *Սալմանն քննչան Թուրքիայի* [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000-VII): Հակառակ դեպքում, կհամարվի, որ բողոք ներկայացնող անձին իրոք տանջել են կամ նրա նկատմամբ դրսևորվել է այլ տեսակի վատ վերաբերմունք, ինչն առաջացնում է խնդիր Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո:

128. Դատարանը նկատում է, որ կողմերը չեն վիճարկել այն փաստը, որ դիմողն ստացել է լուրջ վնասվածքներ ոստիկանությունում պատուհանից դուրս նետվելու արդյունքում, և որ դա նա ինքն էր արել: Այդուհանդերձ, կողմերը իրարից տարբերվող վարկածներ են առաջ քաշել առ այն, թե ինչն էր դրդել դիմողին կատարելու ինքնասպանության փորձ: Իշխանությունները պնդել են, թե 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի հարցաքննությունը եղել է օրինական, և որ դիմողի հոգեկան խնդիրներն են դրդել նրան դիմելու ինքնասպանության փորձի: Դիմողն առարկել է այդ դիրքորոշումը: Նա պնդել է, որ դեպքից առաջ չի ունեցել հոգեկան խնդիրներ, և որ դիմել է ինքնասպանության փորձի միայն այն բանի համար, որ այլևս չի կարողացել դիմադրել տանջանքներին և ցանկացել է վերջ դնել այդ տանջանքներին:

129. Դատարանը նկատում է այս առթիվ, որ քննության բոլոր փուլերում դիմողը մանրամասնորեն նկարագրել է, թե ովքեր և ինչպես են իրեն տանջել: Այդ փաստը նկատվել է միայն ներպետական դատարանի կողմից 2001 թվականի մարտի 27-ին: Դիմողի հայտարարությունները հաստատվել են նաև Բ.-ի և դիմողի մոր կողմից, որոնք ցուցմունք են տվել առ այն, որ տեսել են էլեկտրական այրվածքներ դիմողի ականջների և գլխի վրա: Վ.-ն և Մ.-ն հիվանդանոցի այլ հիվանդներ, նույնպես հաստատել են, որ դիմողի ականջները վնասված են եղել: Վերջապես, համաձայն 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ի դատաբժշկական փորձաքննության արձանագրության՝ դիմողն ունեցել է պատռվածքներ լեզվին, վնասվածք, որն անուղղակիորեն կարող է խոսել հոգուտ դեպքերի վերաբերյալ դիմողի հայտնած դիրքորոշման: Ֆ.-ն ցուցմունք է տվել, որ ոստիկանների ձեռքում եղած ժամանակ իրեն վախեցրել են իրեն դիմողի կողմից նկարագրված միևնույն տանջանքներին ենթարկելու սպառնալիքով: Ֆ.-ն ցուցմունք է տվել, որ ձերբակալված ժամանակ իրեն հարվածել են և սպառնացել բռնաբարությանը և էլեկտրոդներով տանջելով (տես վերը՝ կետ 58): Դիմողի հետ կարճատև առերեսման ժամանակ Ֆ.-ն տեսել է վնասվածքներ դիմողի վզին:

130. Մյուս կողմից, դիմողի՝ 1998 թվականի հոկտեմբերի 26-ի դատաբժշկական փորձաքննությանը չի հայտնաբերվել այլ վնասվածքներ՝ պատուհանից դուրս նետվելու արդյունքում ստացածներից բացի: Ավելին, թիվ 33 և թիվ 39 հիվանդանոցների բժիշկները, որոնք բուժել են դիմողին, չեն արձանագրել էլեկտրոդներից առաջացած վնասվածքի որևէ հետք: Հիվանդանոցի մի քանի հիվանդներ ցուցմունք են տվել առ այն, որ չեն տեսել որևէ այրվածք դիմողի գլխի կամ ականջների վրա, չնայած որ դիմողը նշել է, որ իրեն տանջել են էլեկտրոդներով:

131. Այդ պատճառով, Դատարանի տրամադրության տակ եղած միայն մինչդատական նյութերի հիման վրա դժվար է հանգել «կասկածից վեր» եզրակացության առ այն, թե ինչ է տեղի ունեցել Լենինսկի շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին: Միևնույն ժամանակ, Դատարանը նկատում է, որ այս առթիվ հիմնավոր հետևությունների գալու իր անկարողության պատճառն իշխանությունների կողմից արդյունավետ և պատշաճ քննություն չիրականացնելն է և Կառավարություն կողմից քննության վերաբերյալ նյութերի տրամադրելուց հրաժարվելը:

132. Դատարանը նկատում է, որ մինչ դեպքը դիմողը չի ունեցել ակնհայտ հոգեկան խնդիրներ: Ինչ վերաբերում է նրա հոգեկան վիճակին, ճիշտ է, որ նրա նախկին գործընկերներից մեկը նկարագրել է նրան որպես թույլ անհատականություն: Վերջապես, աշխատանքի վայրում հոգեբանական թեստը ցույց է տվել, որ դիմողն ունեցել է կոնֆլիկտներից խուսափելու միտում և եղել է զգայուն մարդ: Այդուհանդերձ, այս բնութագրումները պարտադիր կարգով չեն նշանակում, որ դիմողն ունեցել է ինքնասպանություն գործելու հակում, ինչպես որ նշել են իշխանությունները: Հակառակը, ինքնասպանության իրական փորձը կարող է վկայել որոշակի անձնական վճռականության մասին: Ապա Դատարանը նշում է, որ փորձագետների կողմից 2001 թվականին կատարված դատաբժշկական փորձաքննությունը (տես վերը՝ կետ 47) չի վկայել քննարկվող ժամանակահատվածում դիմողի սուիցիդալ հակումների մասին: Այս առթիվ Կառավարության կողմից որևէ այլ տեղեկություն չտրամադրելու պայմաններում Դատարանը հանգում է այն հետևությանը, որ դիմողը մինչև դեպքը չի տառապեսել որևէ հոգեկան խանգարումով, որը կարող էր ազդեցություն ունենալ գործի ելքի վրա:

133. Իրոք դիմողը հայտնվել է շատ սթրեսային վիճակում, քանի որ անտեղի կասկածվել է այդպիսի սարսափելի հանցագործության կատարման մեջ: Այդուհանդերձ, չի տրամադրվել որևէ հիմնավոր բացատրություն առ այն, թե ինչու դիմողը պետք է կատարեր ինքնասպանության փորձ, եթե նրա նկատմամբ գործադրված չլիներ որևէ ճնշում:

134. Ավելին, Դատարանը հաշվի է առնում այն ապացույցը, որը ներկայացվել է Լեւոնիկի շրջանային դատարանին: Այդպիսով, դատարանը լսել է Վ.Ջ.-ի ցուցմունքը, ով հայտնել է, որ իրեն ենթարկել են տանջանքի էլեկտրոդներով այնպես, ինչպես նկարագրվել է դիմողի կողմից: Ավելին, դատարանը հարցաքննել է Վ.Կ.-ին, որը հաստատել է, որ ինքը լսել է գործընկերներից, որ դիմողը կատարել է ինքնասպանության փորձ, քանի որ նրան ենթարկել են տանջանքի: Վերջապես, դատարանը հետազոտել է դիմողի կողմից գրված «խոստովանությունը», որը նույնպես անուղղակիորեն հաստատում է դեպքերի վերաբերյալ նրա դիրքորոշումը:

135. Այս հանգամանքներում, չնայած այն փաստին, որ 2005 թվականի նոյեմբերի 30-ի դատավճիռը դեռևս վերջնական չէ, Դատարանը պատրաստ է ընդունել, որ կալանքի տակ եղած ժամանակ դիմողը ենթարկվել է լուրջ վատ վերաբերմունքի պետական մարմինների կողմից, որոնք նպատակ են ունեցել նրանից կորզելու խոստովանություն կամ տեղեկություններ հանցագործությունների մասին, որոնց կատարման մեջ նա կասկածվել է: Նրա նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքը նրան պատճառել է այնպիսի ֆիզիկական և հոգեկան տառապանք, որ վերջինս դիմել է ինքնասպանության, որի արդյունքում էլ դարձել է ընդհանուր և մշտական հաշմանդամ: Կոնվենցիայի առումով նախադեպերի և հատկապես՝ վատ վերաբերմունքի լրջության և նպատակի չփանիշի տեսանկյունից (տես այլոց շարքում՝ Իլիանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 22277/93, կետ 85, ՄԻԵԴ 2000-VII) Դատարանը եզրակացնում է, որ քննարկվող վատ վերաբերմունքը հանգեցրել է խոշտանգման Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով:

D. 3-րդ հոդվածի ներքո ներկայացված այլ գանգատներ

136. Դիմողը նշել է, որ քննարկվող վատ վերաբերմունքը հնարավոր է դարձել *inter alia*, քանի որ առկա են եղել քննության լուրջ դատավարական խախտումներ՝ կապված Մ.Ս.-ի անհետացման հետ: Այդուհանդերձ, իր վերջը նշված հետևությունների տեսանկյունից Դատարանն անհրաժեշտ չի համարում քննարկել գործի այս հանգամանքներն առանձին:

II. Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

137. Դիմողը նաև բողոքել է, որ ինքը չի ունեցել արդյունավետ միջոցի հնարավորություն կապված վատ վերաբերմունքի առումով Կոնվենցիայի ներքո իր բողոքի հետ՝ ի խախտումն 13-րդ հոդվածի, համաձայն որի՝

Հոդված 13. Իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք

Նա հայտարարել է, որ, ի խախտումն 3-րդ հոդվածի դրսևորված վատ վերաբերմունքի գործերով պետական իշխանությունները 13-րդ հոդվածի լույսի ներքո պարտավոր են գործը քննել պատշաճորեն և անկողմնակալ:

138. Այդ բողոքի վերաբերյալ Կառավարության փաստարկները չեն տարբերվում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի առնչությամբ ներկայացված դիրքորոշումից:

139. Դատարանը հիշեցնում է, որ Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը պահանջում է, որպեսզի այն դեպքում, երբ հարց է առաջանում Կոնվենցիայով մեկ կամ մի քանի իրավունքների ենթադրյալ խախտումների մասին, տուժողի համար պետք է լինի այդ խախտումների համար պետական պաշտոնյաների կամ մարմինների պատասխանատվության հաստատման մեխանիզմ: Պայմանավորվող պետությունները որոշակիորեն ազատ են որոշելու, թե ինչպես պետք է իրականացնեն Կոնվենցիայով նախատեսված իրենց պարտականություններն այդ դրույթի ներքո: Որպես ընդհանուր կանոն, եթե առանձին միջոցն ինքնին լիովին չի համապատասխանում 13-րդ հոդվածի պահանջներին, ներպետական օրենսդրության ներքո նախատեսված միջոցների ամբողջականությունը կարող է դա անել (տես այլոց շարքում՝ Կուդլան ընդդեմ Լեհաստանի [GC], թիվ 30210/96, կետ 157, ՄԻԵԴ 2000-XI, տես նաև Ջոնքան ընդդեմ Բելգիայի, թիվ 51564/99, կետ 75, ՄԻԵԴ 2002-I):

140. Այդուհանդերձ, 13-րդ հոդվածի ներքո Պետության պարտականության ծավալը տարբեր է՝ կախված դիմողի բողոքի բնույթից, և որոշակի իրադրությունում Կոնվենցիան պահանջում է, որպեսզի տրամադրվի հատուկ միջոց: Այդպիսով, կասկածելի մահվան կամ նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունքի դեպքում 2-րդ, 3-րդ, 13-րդ հոդվածներով պաշտպանվող իրավունքների կարևորությունը պահանջում է (անհրաժեշտության դեպքում՝ փոխհատուցման վճարման հետ մեկտեղ) պատշաճ և արդյունավետ քննություն, որը կկարողանա հանգեցնել մեղավորների բացահայտմանն ու պատժին (տես՝ Անգելովան

ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 38361/97, կետեր 161-162, ՄԻԵԴ 2002-IV, *Ասենուվն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի*, կետ 114 et seq., *Շուլեյլա Այդինն ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 25660/94, կետ 208, 2005թ. մայիսի 24):

141. Տվյալ գործով ներկայացված ապացույցի հիման վրա Դատարանը գտնում է, որ պետական մարմինները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո պատասխանատու են եղել 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին դիմողի ստացած վնասվածքների համար: Ուստի այս առումով դիմողի բողոքները «վիճելի էին» 13-րդ հոդվածի իմաստով (տես՝ Բոյլն և Բայսն ընդդեմ Միացյալ թագավորության, 1988թ. ապրիլի 27, Series A թիվ 131, էջ 23, կետ 52): Այդպիսով, իշխանությունները պարտավոր էին իրականացնել դիմողի՝ պատուհանից նետվելու հանգամանքների առթիվ արդյունավետ քննություն: Վերը նշված հանգամանքների հիմքով (տես մաս I և վճռի «իրավունքի հարցեր» մասը) չի կարելի ասել, թե կատարվել է բավականաչափ արդյունավետ քննություն: Ուստի Դատարանը գտնում է, որ դիմողը մերժվել է բավականաչափ արդյունավետ քննության ապահովման հարցում՝ կապված ոստիկանների կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի հետ, ինչպես նաև չի ունեցել իր տրամադրության տակ եղած այլ միջոցների դիմելու հնարավորություն, ներառյալ՝ փոխհատուցման պահանջը:

142. Հետևաբար, այս առումով տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում:

III. Կոնվենցիայի 34-րդ և 38-րդ հոդվածների խախտում

143. Իր՝ զանգատի ընդունելիության հետ կապված նախկին դիտարկումներում դիմողը նաև բողոքել է առ այն, որ պատասխանող Կառավարության կողմից քննության նյութերը չտրամադրելը նրա՝ կողմից Կոնվենցիայի 34-րդ հոդվածով և 38-րդ հոդվածի 1 (a) կետով նախատեսված պարտականությունների խախտում է: 34-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Դատարանը կարող է զանգատներ ընդունել ցանկացած անձից, հասարակական կազմակերպությունից կամ անձանց խմբից, որոնք պնդում են, թե դարձել են սույն Կոնվենցիայով կամ դրան կից Արձանագրություններով ճանաչված իրենց իրավունքների որևէ Բարձր պայմանավորվող կողմի թույլ տված խախտման զոհ: Բարձր պայմանավորվող կողմերը պարտավորվում են որևէ կերպ չխոչընդոտել այդ իրավունքի արդյունավետ իրականացմանը»:

38-րդ հոդվածի 1(a) կետի համաձայն՝

«1. Եթե Դատարանը զանգատը հայտարարում է ընդունելի, այն՝

(a) նախաձեռնում է գործի քննությունը կողմերի կամ նրանց ներկայացուցիչների մասնակցությամբ և, եթե անհրաժեշտ է, իրականացնում է հետաքննություն, որի արդյունավետ իրականացման համար գործին առնչվող պետություններն ապահովում են անհրաժեշտ բոլոր պայմանները»:

144. Հաշվի առնելով իր վերը նշված պատճառաբանությունները, որոնք հանգեցրել են Կոնվենցիայի 2-րդ և 13-րդ հոդվածների խախտումների հայտնաբերմանը՝ Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտ չէ քննել այդ զանգատներն առանձին՝ Կոնվենցիայի 34-րդ և 38-րդ հոդվածների ներքո:

IV. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառում

145. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջը

146. Նախ՝ դիմողը պահանջել է նյութական վնասների փոխհատուցում՝ կապված հիվանդության կապակցությամբ բուժում ստանալու հետ, որն առաջացել է 1998 թվականի սեպտեմբերի դեպքերի պատճառով: Նա նշել է, որ 1998 թվականից բազմաթիվ հեղինակավոր կազմակերպություններ և մասնավոր հովանավորներ վճարել են իր բուժման ծախսերը: Այդ պատճառով, նա չի կարող ակնկալել, որ նրանք կվճարեն իր համար նաև հետագա տարիներին: Այդ պատճառով, նա ունի այլ ֆինանսական աղբյուրների կարիք: Բժիշկ Լ. Մազնուտովայի արձանագրության համաձայն դիմողի՝ յուրաքանչյուր անգամ հիվանդանոցում մնալու արժեքն է 60,000 ռուսական ռուբլի: Նա կարիք ունի հիվանդանոցում պառկելու առնվազն տարին երկու կամ երեք անգամ: Ավելին, դիմողը պետք է ծախսի 300-500 ռուբլի օրական դեղորայքի և անձնական հիգիենայի միջոցների համար: Հետևաբար, տարեկան բժշկական կարիքները

հոգալու համար կպահանջվի 362,500 ռուբլի: Հիմնվելով այս հաշվարկի վրա՝ դիմողը պահանջել է 23,562,500 ռուբլի մինչև 65 տարեկան դառնալն իր հետագա բժշկական ծախսերը հոգալու համար:

147. Այնուհետև դիմողը նշել է, որ ինքը պաշտոնապես ստացել է առաջին կարգի հաշմանդամի կարգավիճակ: Նա չի կարող այլևս աշխատել և գումար վաստակել, ունի մշտական հոգ տանելու կարիք և, քանի որ իր ընտանիքը չի կարող շաղկել նման գումարներ, իր մայրը թողել է աշխատանքն իր մասին հոգ տանելու համար: Նրա եկամուտների կորուստը, ըստ դիմողի, պետք է դիտվի որպես նյութական կորուստ: Դիմողը պահանջել է իր սեփական եկամուտների կորստի փոխհատուցում: Քննարկվող ժամանակահատվածում Ռուսաստանում միջին աշխատավարձի վերաբերյալ պաշտոնական վիճակագրության հաշվարկով դիմողը պահանջել է 2,736,384 ռուբլի՝ կորցրած եկամտի դիմաց և 513,072 ռուբլի՝ իր մոր կորցրած եկամուտների փոխհատուցման դիմաց:

148. Արդյունքում՝ դիմողը պահանջել է 27,351,812 ռուբլի՝ նյութական վնասի փոխհատուցման դիմաց (մոտ 794,000 եվրո վճարման օրվա դրությամբ եվրոյի փոխարժեքով):

149. Դիմողը նաև ներկայացրել է ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման պահանջ: Նա նշել է, որ ուստիկանությունում եղած ժամանակ ինքը ենթարկվել է էլեկտրոդներով տանջանքի, ինչը պատճառել է իրեն խիստ ֆիզիկական և հոգեկան տառապանք: Ավելին, պատուհանից նրա ընկնելն առաջացրել է խիստ լուրջ և ցավագին վնասվածք: Նրա ոտքերը կաթվածահարվել են, և նա կարող է տեղաշարժվել միայն անվասայլակով և այլևս երբեք չէր կարող երեխաներ ունենալ: Մինչև կյանքի վերջը նա պետք է այլ մարդկանցից կախման մեջ գտնվեր: Նա չէր կարող աշխատել ու դրսևորել մասնագիտական ունակություններ և ունենալ մասնագիտական աճ: Շենքը, որտեղ նա ապրում էր, չունեի վերելակ, և նա պետք է մեծագույն ջանքեր գործադրեր ամեն անգամ դուրս գալ ցանկանալիս: Ռուսաստանում հանրային շենքերի մեծ մասում չկան հատուկ միջոցներ անվասայլակներ օգտագործողների համար: Արդյունքում՝ նրա գործողությունները և հանրային շփումները շատ սահմանափակ էին: Այս բոլոր գործոնները պատճառել են նրան կայուն և խիստ հոգեկան տառապանքներ:

150. Վերջապես, տառապանքներն ավելացել են իր հանդեպ իշխանությունների մշտական բացասական վերաբերմունքից և նրանց կողմից դեպի առումով իրենց պատասխանատվությունը հերքելուց: Նրան նվաստացրել են՝ անվանելով անկայուն անձնավորություն, որը փորձել է ինքնասպան լինել: Դա ստիպել է դիմողին իրեն զգալ վնաստացած, անօգնական և խոցելի:

151. Վերը նշվածի հիման վրա դիմողը պահանջել է 22,530,000 ռուբլի՝ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման համար (654,000 եվրո՝ վճարման օրվա դրությամբ ռուբլու փոխարժեքով):

B. Կառավարության դիրքորոշումն արդարացի փոխհատուցման պահանջի վերաբերյալ

152. Ի պատասխան դիմողի կողմից արդարացի փոխհատուցման պահանջի, Կառավարությունը նկատել է, որ Նիժնի Նովգորոդի Լենինսկի շրջանային դատարանում դիմողի կողմից ներկայացված քաղաքացիական հայցի քննությունը դեռևս շարունակվում է: Այդ քննությունն ընդմիջվել է հենց դիմողի նախաձեռնությամբ՝ քրեական գործի քննության արդյունքներին սպասելու նպատակով: Քննության համար նախատեսված ժամկետները կասեցվել են Գլխավոր դատախազի կողմից մինչև 2005 թվականի ապրիլի 2-ը: Այդպիսով, Կառավարությունը եզրակացրել է, քանի որ ներպետական մակարդակով քննությունը դեռևս ավարտված չէ, դիմողն ունի հնարավորություն ստանալու փոխհատուցում ներպետական դատարանների վճռով: Այդ պատճառով նրա բողոքներն արդարացի փոխհատուցման վերաբերյալ ժամանակից շուտ էին:

153. Ավելին, Կառավարությունը համարել է պահանջված գումարները չափազանց մեծ և անհիմն են:

C. Դատարանի գնահատականը

1. Նյութական վնաս

154. Նախ՝ Դատարանը գտնում է, որ դիմողը թեև կարող է ստանալ նյութական վնասների փոխհատուցում ներպետական իրավական քննության արդյունքում, չի գրկում նրան Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի ներքո փոխհատուցում պահանջելու իրավունքից: Դատարանը կարող է քննել այս հարցը, եթե նույնիսկ ներպետական քննությունը դեռևս շարունակվում է: Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի որևէ այլ մեկնաբանություն կդարձնի այս դրույթը ոչ արդյունավետ:

155. Ապա Դատարանը կրկնում է, որ պետք է լինի հստակ պատճառական կապ դիմողի կողմից պահանջվող գումարի և Կոնվենցիայի խախտման միջև, ներառյալ՝ եկամուտների կորստի դիմաց փոխհատուցումը):

156. Դատարանը գտնում է, որ դիմողը ենթարկվել է տանջանքի, որի արդյունքում նա դիմել է ինքնասպանության փորձի: Իշխանություններն այդպիսով պատասխանատու են 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքի հետևանքների համար: Դիմողն այժմ չի կարող աշխատել, և պահանջվում են զգալի գումարներ նրա բուժումը շարունակելու համար: Հետևաբար, առկա է պատճառական կապ հայտնաբերված խախտման և դիմողի կողմից իր վաստակների կորստի և իր հետագա բժշկական ծախսերի միջև (տես՝ ի հակադրություն Բերքթայն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 22493/93, կետ 215, 2001թ. մարտի 1):

157. Ապա Դատարանը հիշեցնում է, որ դիմողի կրած նյութական վնասների դիմաց լիակատար փոխհատուցում (*restitutio in integrum*) կատարելու համար անհրաժեշտ գումարների հստակ հաշվարկը կարող է խոչընդոտել խախտումից առաջացած վնասների ըստ էության ոչ հստակ բնույթը: Փոխհատուցումը կարող է, այդուհանդերձ, կատարվել՝ անկախ ապագա կորուստների մի շարք անհստակությունից՝ չնայած որքան շատ ժամանակ է անցնում, այնքան ոչ հստակ է դառնում կապը վնասի և եկամուտների միջև (տես՝ Օրիանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 25656/94, կետ 426 et seq., 2002թ. հունիսի 18): Նման գործերով պետք է որոշել արդարացի փոխհատուցման աստիճանը՝ թե անցյալ և թե ապագա նյութական վնասների առումով, որոնք անհրաժեշտ է տրամադրել դիմողին, և որոնք պետք է հաստատվեն Դատարանի կողմից՝ հաշվի առնելով, թե որ չափը կլինի արդարացի (տես՝ Սանդեյ Թայմսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1989թ. նոյեմբերի 6, Series A, թիվ 38, էջ 9, կետ 15, և Լասթիգ Պրինն և Բիքիթն ընդդեմ Միացյալ թագավորության, թիվ 31417/96 և 32377/96, կետեր 22-23, ՄԻԵԴ 2000):

158. Դատարանը նկատում է, որ դիմողի պահանջը՝ կապված ապագա բժշկական ծախսերի և եկամուտների կորստի հետ, հիմնված են եղել բժիշկ Լ. Մագնուտովայի հաշվետվության վրա՝ նշելով դիմողի համար բժշկական բուժման տարեկան ենթադրելի ծախսերը, Ռուսաստանում միջին աշխատավարձի վերաբերյալ պաշտոնական տվյալները և այն վարկածը, որ դիմողը կարող էր շարունակել աշխատել մինչև 65 տարեկան դառնալը: Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ այլ հաշվարկ՝ վիճահարույց ծախսերի և եկամուտների կորստի վերաբերյալ:

159. Դատարանը նկատում է, որ մի շարք նախկին գործերով, երբ քննարկվել է ապագա եկամուտների կորստի հարցը, Դատարանն իր հաշվարկները հիմնել է դիմողի ներկայացուցիչների կողմից ներկայացված եկամուտների որոշակի մակարդակ ապահովելու համար հիմնական կարիքների փաստացի հաշվարկի վրա (տես՝ *Aktaş v. Turkey*, no. 24351/94, կետ 350, ՄԻԵԴ 2003-V, և Օրիանն ընդդեմ Թուրքիայի, կետ 433): Միևնույն մոտեցումը կարող է կիրառվել ապագա ծախսերի հաշվարկի համար: Տվյալ գործով, այդուհանդերձ, դիմողի կողմից պահանջվող ողջ գումարը հաշվարկվել է Ռուսաստանում կյանքի միջին տեվողության հետ կապված տարեկան բժշկական ծախսերի հաշվարկով: Ապագա եկամուտների պահանջվող գումարները նույնպես հաշվարկվել են նույն ճանապարհով:

160. Ուստի, նույնիսկ ընդունելով, որ դիմողի կողմից ներկայացված բոլոր հաշվարկները և նյութերը ճիշտ են, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով կիրառված հաշվարկի մեթոդը չի համընկնում ապագա կորուստների հաշվարկի վերաբերյալ Դատարանի մոտեցման հետ: Ավելին, նրա ապագա եկամուտների կորուստների հաշվարկը չի ներառում այն գումարը, որը նա ստանում է որպես հաշմանդամ: Այդ պատճառով Դատարանը չի կարող ընդունել այս կետի ներքո դիմողի կողմից ներկայացված վերջնական հաշվարկը:

161. Այդուհանդերձ, հաշվի առնելով դիմողի՝ իր վիճակի գնահատման անճշտությունները և այն փաստը, որ նա, անկասկած, կունենա էական նյութական կորուստներ՝ կապված դիմողի լիարժեք հաշմանդամության և մշտական բժշկական բուժման կարիքը հոգալու հետ, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով տեղին կլինի սահմանել փոխհատուցում նյութական վնասի դիմաց՝ դիմողի վիճակի գնահատման հիման վրա (տես՝ *mutatis mutandis*, *Ավշարն ընդդեմ Թուրքիայի*, թիվ 25657/94, կետ 442, ՄԻԵԴ 2001-VII, Զ.-ն և այլոք ընդդեմ Միացյալ Թագավորության [GC], թիվ 29392/95, կետ 127, ՄԻԵԴ 2001-V, Օրիանն ընդդեմ Թուրքիայի, կետ 438): Հաշվի առնելով դիմողի վիճակի լրջությունը և մասնագիտացված ու շարունակական բժշկական բուժման կարիքը՝ Դատարանը տրամադրում է նրան 130,000 եվրո՝ այս գլխի ներքո, ներառյալ բոլոր կիրառելի հարկերն ու տուրքերը:

2. Ոչ նյութական վնասը

162. Դատարանը կրկնում է, որ դեպքի ժամանակ դիմողն առողջ երիտասարդ էր, որն ուներ մշտական աշխատանք: Սակայն ոստիկանությունում ձերբակալված լինելու ժամանակ նա ենթարկվել է տանջանքի,

որը պատճառել է նրան հոգեկան և ֆիզիկական տառապանք: Այժմ նա զրկվել է շարժունակությունից և սեռական ու հետույքային գործառույթից և չի կարող աշխատել ու երեխաներ ունենալ: Նա ունի կանոնավոր բժշկական հետազոտությունների ենթարկվելու կարիք, և առկա է նրա վիճակի վատթարացման վտանգ: Հաշվի առնելով դիմողի համար 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ի դեպքի հետևանքների լրջությունը՝ Դատարանը տրամադրում է նրան 120,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման դիմաց, ներառյալ կիրառելի բոլոր հարկերն ու տուրքերը:

D. Տուգանային տոկոսներ

163. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանձ փոխառության առավելագույն տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՔՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. *Մերժում է* Կառավարության առարկությունը՝ դիմողի կողմից ներպետական միջոցներն սպառած չլինելու մասին, և ընդունում է դիմողի՝ վիճելի խախտումներից տուժածի կարգավիճակը:

2. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված դիմողի՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 19-ին ոստիկանությունում պատուհանից նետվելու դեպքի կապակցությամբ արդյունավետ քննություն չիրականացնելու հետ:

3. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ ձերբակալված լինելու ընթացքում դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունք առնչությամբ:

4. Վճռում է, որ վերը նշված հետևությունների տեսանկյունից անհրաժեշտ չէ քննել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո ներկայացված մյուս գանգատները:

5. *Վճռել է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում՝ գանգատարկվող վատ վերաբերմունքի հետ կապված արդյունավետ միջոցների չապահովման առումով:

6. *Վճռում է*, որ անհրաժեշտ չէ քննել դիմողի գանգատն առանձին 34-րդ հոդվածի և 38-րդ հոդվածի 1(a) կետի ներքո:

7. Վճռում է,

(a) որ պատասխանող Պետությունը պետք է վճռի՝ Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան օրինական ուժ ստանալուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում վճարի դիմողին 130,000 եվրո (մեկ հարյուր երեսուն հազար եվրո) նյութական վնասի փոխհատուցման համար և 120,000 եվրո (մեկ հարյուր քսան հազար եվրո)՝ ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման համար, որոնք պետք է հաշվարկվեն ռուսական ռուբլիով վճռի կատարման օրվա դրությամբ կիրառելի տոկոսադրույքով՝ ներառյալ այս գումարների նկատմամբ կիրառելի բոլոր հարկերն ու տուրքերը:

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, հավասար է պարտավորության չկատարված ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանձ փոխառության առավելագույն տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:

8. *Մերժում է* արդարացի փոխհատուցման վերաբերյալ դիմողի կողմից ներկայացված պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և ծանուցված է գրավոր 2006 թվականի հունվարի 26-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Սորեն Նիելսեն

Քրիստոս Ռոզակիս

Քարտուղար

Նախագահող

ՅԱՑԵՆԿՈՆ ԸՆԴԴԵՍ ՈՒԿՐԱԻՆԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2012թ. հունվարի 24-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

1. Դիմողը ծնվել է 1975թ. նոյեմբերի 8-ին:

Ա. Դիմողի նկատմամբ քրեական վարույթները

2. 1997թ. ապրիլի 28-ին ոստիկանությունը խուզարկել է դիմողի բնակարանը:

3. 1997թ. Մայիսի 14-ին դիմողը հարցաքննվել է և մեղադրվել չափազանց մեծ շորթման մեջ:

4. 1997թ. սեպտեմբերի 11-ին դիմողը ձերբակալվել է և հետագայում տեղափոխվել ձերբակալվածներին պահելու վայր:

5. 2000թ. մայիսի 24-ին Չերնոգավոդսկի շրջանային դատարանը դիմողին դատապարտել է ինը տարվա ազատազրկման՝ չափազանց մեծ շորթումների մեջ նրան մեղավոր ճանաչելուց հետո: Դատավարության ընթացքում դատարանն ընդունել է վկա Լ.Դ.Ս.-ի վկայությունը: Նախաքննության ընթացքում Լ.Դ.Ս.-ի վկայությունը վերաբերել էր դիմողին և նրա հանցակիցներին վերագրվող շորթումների ինը դրվագներից մեկին: Այն չէր պարունակել որևէ տեղեկատվություն դիմողի կամ նրա հանցակիցների գործունեության մասին, և այն լրացրել էր հիմնական ապացույցները (տուժողի և այլ վկաների ցուցմունքները և ոստիկանության նյութերը):

6. 2000թ. դեկտեմբերի 19-ին Խարկովի մարզային դատարանն օրինական ուժի մեջ էր թողնում 2000թ. մայիսի 24-ի վճիռը: Դատարանը չէր հիմնվել Լ.Դ.Ս.-ի ապացույցների վրա և հաստատել էր ընդհանուր իրավասության դատարանի եզրահանգումներն ու փաստերի գնահատումը:

7. 2001թ. մայիսի 5-ին Խարկովի մարզային դատարանի նախագահի տեղակալը մերժել է վերստուգիչ ուսումնասիրություն նախաձեռնելու՝ դիմողի պահանջը՝ այն համարելով անհիմն:

Բ. Դիմողի վարչական կալանքը 1997թ. ապրիլի 19-ին

8. 1997թ. ապրիլի 19-ին դիմողը կալանքի տակ է վերցվել Մերեֆա ոստիկանությունում Ռ.Ա.Ա. ոստիկանի կողմից, ով դիմողին վարչական կալանքի է ենթարկել հասարակական վայրում հարբած վիճակում հայտնվելու և հայիոյելու համար: Նույն օրը՝ ավելի ուշ, Խարկովի առաջին ատյանի դատարանի դատավորը հաստատել է դիմողի տասը օրով վարչական կալանքը՝ վերոհիշյալ վարչական իրավախախտումը կատարելու համար:

9. 2005թ. մայիսի 27-ին Խարկովի տարածքային վերաքննիչ դատարանի նախագահը կարճել է Խարկովի Խարկովյան շրջանի դատարանի՝ 1997թ. ապրիլի 19-ին կայացրած վճիռը (տես վերը՝ կետ 12) գտնելով, որ դիմողին տասը օր վարչական կալանք էին ենթարկել՝ առանց օրինական հիմքերի, և որ դատարանի որոշումը հիմնավորված չէր:

Գ. Դեպքեր՝ կապված դիմողի նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի և այդ դեպքերի քննության հետ

10. 1997թ. ապրիլի 18-ին Խարկովի տարածքային վարչության կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի բաժնի ոստիկանները («կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի բաժին») ձերբակալել են դիմողին՝ շորթման գործում ներգրավված լինելու կասկածանքով: Նույն օրը՝ ժամը 10:45-ին, ոստիկանության աշխատակիցները նրան տարել են բաժանմունք, որտեղ նրան հարցաքննել էին ոմն պրն Մ.-ից կատարված շորթման առնչությամբ:

11. Ըստ քննության վերաբերյալ հաղորդմամբ դիմողը կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի վարչության տարածքից դուրս էր եկել 1997թ. ապրիլի 2-ին, ժամը 18-ին: Ըստ որոշ այլ հաշվետվությունների՝ նա շարունակել էր մնալ ոստիկանների մոտ շատ ավելի ուշ: Ըստ ոստիկանական փաստաթղթերի և ոստիկան Ռ.Ա.Ա.-ի վկայության՝ 1997թ. ապրիլի 19-ին, ժամը 2:30-ին դիմողը բերման է ենթարկվել Մերեֆա ոստիկանություն, որտեղ նրան ձերբակալել են մանր խուլիգանություն կատարելու համար: Նրան այդ ոստիկանություն էր բերել ոստիկաններից մեկը, ով նախկինում նրան քննել էր: Դիմողին Մերեֆա ոստիկանությունում կալանքի տակ էր վերցրել ոստիկան Ռ.Ա.Ա.-ն, ով բառացի արձանագրություն էր կազմել դիմողի վարչական կալանքի վերաբերյալ՝ հարբած վիճակում հասարակական վայրում հայտնվելու և հայտնելու կապակցությամբ (ըստ այդ արձանագրության՝ նա հարբած վիճակում հայտնվել էր հասարակական վայրում 1997թ. ապրիլի 18-ին, երեկոյան ժամը 7-ին): Այդ ոստիկանը խնդրել էր խարկովի շրջանային դատարանին թույլատրել դիմողի վարչական կալանքը տասը օրով: 1997թ. ապրիլի 19-ին այդ դատարանի դատավորի կողմից այս պահանջը բավարարվել էր (տես վերը՝ կետ 12):

12. 1997թ. ապրիլի 25-ին և 26-ին Մերեֆա ոստիկանությունը շտապօգնություն է կանչել դիմողի համար, քանի որ նա գանգատվել էր երիկամի ցավից: 1997թ. ապրիլի 26-ից մինչև մայիսի 13-ը դիմողն բուժվել է խարկովի շրջանային հիվանդանոցում՝ երիկամի ճեղքվածքի և գանգուղեղային վնասվածք ստանալու հետևանքով: Նա կրկին բուժվել է նույն վնասվածքների համար նույն հիվանդանոցում՝ 1997թ. մայիսի 20-ից հունիսի 4-ն ընկած ժամանակահատվածում և ավելի ուշ՝ 1997թ. հունիսի 9-ից հունիսի 8-ը խարկովի քաղաքային հիվանդանոցում: 1997թ. հունիսի 14-ից օգոստոսի 5-ը դիմողն անցել է հիվանդանոցային բուժում Լյուբոտին հիվանդանոցում, որտեղ արդեն հաստատվել է, որ նա տառապում է հետվնասվածքային կարճատեսությամբ. նրա տեսողությունը վատացել էր 1997թ. ապրիլից սկսած:

13. 1997թ. մայիսի 5-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել խարկովի շրջանային դատախազություն («Շրջանային դատախազություն»)՝ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: 1997թ. հունիսի 3-ին դիմողը մանրամասն հայտարարություն է ուղարկել խարկովի շրջանային դատախազություն՝ գանգատվելով, որ իրեն ծեծի են ենթարկել ոստիկանության հետևյալ աշխատակիցները՝ Ս.Օ.Գ.-ն, Բ.Ի.Վ.-ն, Բ.Ս.Վ.-ն, Ն.Ա.Վ.-ն և Լ.Դ.Վ.-ն՝ կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարի վարչությունից, որը ձերբակալել և հարցաքննել էր նրան 1997թ. ապրիլի 18-ին: Իր գրավոր բողոքում նա նշել է, որ այդ ոստիկանները բռնաբռնելով ու ոտքերով հարվածել էին իր դեմքին, ականջներին, ծնոտին, ծոծրակին, կրծքավանդակին և մարմնի այլ մասերին: Նրանք նաև սպառնացել էին նրան բռնաբարել: Յրամայել էին նրան մերկանալ, և ուլորել էին նրա ամորձիները: Նա, ի վերջո, համաձայնել էր համագործակցել այս ոստիկանների հետ: Նա հետո նշել է, որ իր հարցաքննությունից հետո Ն.Ա.Վ. ոստիկանը նրան տարել է Մերեֆա ոստիկանություն, որտեղ նա ենթակվել է վարչական կալանքի խուլիգանության համար:

14. Այս գանգատների արդյունքում 1997թ. հունիսի 4-ին շրջանային դատախազության վերահսկող դատախազը քրեական գործ է հարուցել ոստիկանության ծառայողների կողմից վնասվածքներ հասցնելու և ուժի չարաշահման վերաբերյալ պնդումների հիման վրա (Քրեական օրենսգրքի 166-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն): Գործն ուղարկվել է Կիևի շրջանային դատախազություն («Շրջանային դատախազություն») քննության համար: Քննիչը հարցաքննել է այդ ոստիկաններին, ինչպես նաև վկաներին և դիմողին և պահանջել է տրամադրել բժշկական ապացույցներ: 1997թ. օգոստոսի 13-ին պահանջել է, որ դիմողն անցնի դատաբժշկական փորձաքննություն՝ հաստատելու համար, թե արդյոք նրան հասցրել էին վնասվածքներ, և պարզելու նման վնասվածքների պատճառը: Այդ ուսումնասիրությունը հանգեցրել է այն զեկույցին, ըստ որի 1997թ. սեպտեմբերի 12-ին հաստատվել է, որ դիմողի մոտ առկա է եղել ցնցում ու կապտած երիկամներ, որոնք կարող էին առաջացած լինել, ինչպես ենթադրվում էր, 1998թ. ապրիլի 18-ին: Ձեկույցում չի նշվել այդ վնասվածքների պատճառը կամ որևէ պատճառահետևանքային կապ վնասվածքների և վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի պնդումների միջև: Շրջանային դատախազության կողմից անցկացված հետաքննությունը տևել է 1997թ. հունիսի 10-ից մինչև 1998թ. հունվարի 30-ը, երբ քրեական գործը կարճվել է՝ հաշվի առնելով ոստիկանության աշխատակիցների գործողություններում հանցակազմի բացակայությունը:

15. 1997թ. սեպտեմբերի 2-ին խարկովի շրջանային ոստիկանության բաժանմունքի ղեկավարը հրամայել է, որ ոստիկան Ռ.Ա.Ա.-ն ենթարկվի կարգապահական տույժի (տես վերը՝ կետ 15), գտնելով, *inter alia*, որ 1997թ. ապրիլի 18-ին դիմողի ձերբակալումը եղել է անօրինական: Մասնավորապես, ոստիկանության ներքին հետաքննությունը հաստատել է, որ Ն.Ա.Վ.-ն հանդես է եկել խնդրանքով, որ Ռ.Ա.Ա.-ն արձանագրություն կազմի՝ դիմողին կալանավորելու վերաբերյալ՝ հարբած վիճակում լինելու և

հասարակական վայրում հայիոյելու համար (տես վերը՝ կետ 12): Հրամանում նաև նշվել է, որ Ռ.Ա.Ա.-ն անտեսել է մարմնական վնասվածքները, որոնք դիմողն ունեցել է կալանքի առնվելու ժամանակ:

16. Դիմողը բողոքում էր քննության կարճման դեմ (տես վերը՝ կետ 18) և 1999թ. մայիսի 3-ին կազմված արձանագրությունն անվավեր է ճանաչվել Խարկովի քաղաքային դատախազության կողմից, որը գտել էր, որ քրեական գործի հանգամանքներն անբավարար էին քննվել: Գործն ուղարկվել է շրջանային դատախազություն՝ լրացուցիչ քննության, որտեղ անցկացվել են մի շարք քննչական գործողություններ 1999թ. մայիսի 4-ից հոկտեմբերի 29-ն ընկած ժամանակահատվածում: Մասնավորապես, հանձնարարվել է անցկացնել լրացուցիչ դատաբժշկական փորձաքննություն գործի վերաբերյալ հավաքված բժշկական ապացույցների հիման վրա: 1999թ. սեպտեմբերի 14-ին դատաբժշկական փորձաքննությունը հաստատել էր, որ 1997թ. ապրիլի 18-ին տեղի ունեցած դեպքերից հետո դիմողն ստացել էր ցնցում ու երիկամների կապտուկ: 1999թ. սեպտեմբերի 20-ին Տարածքային դատախազության գրասենյակից տեղեկացրել են դիմողին, որ վնասվածքների կապակցությամբ ոստիկանների դեմ նրա կողմից ներկայացված մեղադրանքները չէին կարող ընդունվել և կցվել նրա գործի փաստաթղթերին, քանի որ այս քրեական հետաքննության մեջ դիմողը տուժողի կարգավիճակ չուներ: 1999թ. հոկտեմբերի 29-ին վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի գանգատներով հարուցված վարույթը կարճվում է, քանի որ քննությամբ կասկածյալը չէր կարողանում բացահայտվել:

17. 1999թ. նոյեմբերի 26-ին Խարկովի քաղաքային դատախազությունը վերացնում է այդ որոշումը, քանի որ քննությունը լիարժեքորեն չէր կատարվել: Այն առաջարկել էր, որ պետք է հաստատվի, թե արդյոք դիմողի կողմից նշված ոստիկանության աշխատակիցներն իրոք մեղավոր էին՝ ուժի չարաշահման և մարմնական վնասվածքներ հասցնելու մեջ: 2000թ. հունվարի 20-ին տարածքային դատախազությունը դադարեցրել է վարույթը 1997թ. ապրիլի 18-ին դիմողի հարցաքննությանը ներգրավված ոստիկանության աշխատակիցների գործողություններում հանցակազմի բացակայության հիմքով:

18. 2000թ. ապրիլի 6-ին Կիևի շրջանային դատարանը («Խարկովի շրջանային դատարան») կարճել է 2000թ. հունվարի 20-ին կայացրած որոշումը, քանի որ քննությունը լիարժեքորեն չէր կատարվել. մասնավորապես, այն գտել էր, որ քննության արդյունքները հակասել են փորձագիտական դատաբժշկական փորձաքննություններին, որոնցով պարզվել էր, որ 1997թ. ապրիլի 18-ի դեպքերից հետո դիմողը վնասվածքներ էր ստացել: Դատարանը որոշում է, որ դիմողին պետք է ճանաչել տուժող: Այն նաև հանձնարարել է հետազոտ քննություն՝ ուսումնասիրելու համար այն հանգամանքները, որոնք հանգեցրել էին դիմողի ստացած վնասվածքներին:

19. 2000թ. մայիսի 12-ին շրջանային դատախազության քննիչը նախաձեռնել է լրացուցիչ քննություն վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի պնդումների հիման վրա: 2000թ. մայիսի 30-ին մի շարք քննչական գործողությունների և ոստիկան Ռ.Ա.Ա.-ի դեմ քրեական վարույթ հարուցելու մերժումներից, ինչպես նաև դիմողին տուժող ճանաչելուց այն հրաժարվելուց հետո վարույթը կարճվել է նույն պատճառով, ինչ որ 2000թ. հունվարի 20-ին:

20. 2000թ. հուլիսի 10-ին շրջանային դատախազությունը վերացրել է 2000թ. հունվարի 20-ի որոշումը՝ գտնելով, որ 2000թ. ապրիլի 6-ին դատավորի հանձնարարությունները չեն կատարվել, և որ քննությունը եղել է անփույթ ու ոչ լիարժեք:

21. Նոր քննություն է անցկացվել 2000թ. հուլիսի 14-ից մինչև դեկտեմբերի 14-ը: 2000թ. հոկտեմբերի 2-ին կասկածվող ոստիկանների դեմ քննությունը դադարեցվել է նրանց գործողություններում հանցակազմի բացակայության պատճառով: Գործը հետագա քննության համար հանձնվել էր շրջանային ոստիկանության բաժանմունք՝ «թեթև մարմնական վնասվածքներով» պատճառելու մեղադրանքով (Քրեական օրենսգրքի 106-րդ հոդվածի համաձայն): Քննությամբ կրկին մերժվել է դիմողի խնդրանքն իրեն տուժող ճանաչելու վերաբերյալ: 2000թ. դեկտեմբերի 14-ին շրջանային ոստիկանության բաժինը կարճել է վարույթը, քանի որ այն գտել էր, որ հանցագործության վերաբերյալ ապացույցներ չկան:

22. 2001թ. ապրիլի 2-ին մարզային դատախազությունը վերացնում է 2000թ. սեպտեմբերի 14-ին, հոկտեմբերի 2-ին և դեկտեմբերի 14-ին կայացրած որոշումներն ու գործը տալիս է շրջանային դատախազությանը՝ հետագա քննության համար: Մասնավորապես, այն սահմանել է, որ վերոհիշյալ քննչական որոշումներն անօրինական են, և դիմողի կողմից ուժի չարաշահման և մարմնական վնասվածքներ հասցնելու վերաբերյալ պնդումների հիման վրա անցկացված քննությունն անհամապատասխան էր և ոչ լիարժեք:

23. 2001թ. ապրիլի 7-ին հետաքննությունը երկարաձգվել է և տևել մինչև 2001թ. օգոստոս: Քննության ընթացքում դիմողը ճանաչվել է տուժող, իսկ ոստիկանության աշխատակիցների դեմ վարույթը կրկին կարճվել է՝ հաշվի առնելով հանցակազմի բացակայությունը, և քրեական վարույթն սկսելու հիմքերը վե-

րադասակարգվել են: Գործը կրկին ուղարկվել է շրջանային ոստիկանության բաժանմունք, որտեղ 2001թ. սեպտեմբերի 12-ին, մարմնական վնասվածքներ հասցնելու վերաբերող մյուս քննությունն էլ է կարճվել հանցագործության դեպքի բացակայության պատճառով: 2002թ. հունվարի 14-ին և 19-ին՝ քննության ընթացքում ընդունված բոլոր որոշումները վերացվել են մարզի դատախազության կողմից, քանի որ քննությունը լիարժեք չէր կատարվել և հապճեպ եզրակացությունները էին արվել: Գործը կրկին ուղարկվել է շրջանային դատախազություն՝ վերաքննության:

24. Այս փոխադրումից հետո դատավարությունը տևել է 2002թ. փետրվարի 1-ից մինչև 27-ը, երբ շրջանային դատախազությունը կրկին կարճել էր ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցված վարույթը, քանի որ գտել էր, որ դիմողի նկատմամբ ուժի չարաշահման կամ նրան ապօրինի վնասվածքներ հասցնելու ապացույցներ չկային: Այն նաև որոշել է սկսել քրեական հետապնդում դիմողին մարմնական վնասվածքներ հասցնելու հետ կապված գործը հետագա քննության համար ուղարկել է շրջանային ոստիկանության բաժանմունք:

25. Հաջորդելով հետագա քննության համար գործի փոխադրմանը՝ 2002թ. մարտի 6-ին շրջանային ոստիկանության բաժանմունքի քննիչն սկսել է քրեական հետապնդում դիմողին թեթև մարմնական վնասվածքներ հասցնելու առնչությամբ: 2002թ. օգոստոսի 23-ին քննությամբ դիմողին հասցված վնասվածքներից բխող հանցագործության որևէ ապացույց չի հայտնաբերվել: Այն կարճվել է վարույթ՝ հանցագործության ապացույցների բացակայության հիմքով:

26. 2002թ. նոյեմբերի 5-ին մարզային դատախազությունը վերացրել է 2002թ. օգոստոսի 23-ի որոշումը, քանի որ քննությունը եղել էր անբավարար և ոչ լիարժեք: Վարույթները շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում կրկին վերսկսվել էին 2002թ. նոյեմբերի 28-ին:

27. 2002թ. դեկտեմբերի 9-ին շրջանային ոստիկանության բաժանմունքի քննիչը դիմում է ներկայացրել շրջանային դատարան՝ հայտնելով, որ դադարեցվեն մարմնական վնասվածքներ պատճառելու վերաբերյալ մեղադրանքները՝ հաշվի առնելով կանոնակարգ վաղեմության ժամկետը լրանալու փաստը: 2002թ. դեկտեմբերի 19-ին դատարանը որոշում է կայացրել դադարեցնել վարույթը նշված հիմքով:

28. 2003թ. հունվարի 29-ին դիմողի հոր խնդրանքով շրջանային դատարանը թույլատրել է երկարաձգել բողոքարկման համար սահմանված ժամկետը, քանի որ ոչ նա և ոչ էլ դիմողը չէին տեղեկացվել գործի դատական քննության մասին: Դիմողը ներկայացրել է դիմում՝ խնդրելով կարճել 2002թ. դեկտեմբերի 19-ին կայացված որոշումը:

29. 2003թ. ապրիլի 22-ին Խարկովի շրջանային վերաքննիչ դատարանը վերացրել է 2002թ. դեկտեմբերի 19-ին կայացված վիճարկվող որոշումը: Մասնավորապես, այն հայտարարել է, որ ոստիկանության բաժանմունքը և դատարանը չի ապահովել, որ դիմողը հնարավորություն ունենա ծանոթանալ գործի փաստաթղթերին մինչև դրանք դատարան ուղարկելը: Վերալսման համար այն գործը ուղարկել է շրջանային դատարան, որն էլ 2003թ. մայիսի 30-ին կարգադրել է լրացուցիչ քննություն սկսել դիմողին մարմնական վնասվածքներ հասցնելու կապակցությամբ:

30. Նոր լրացուցիչ քննությունը տևել է 2003թ. հունիսի 27-ից մինչև հոկտեմբերի 10-ը, երբ շրջանազխազություն՝ նոր նախաքննության, որը 2004թ. հունվարի 13-ին հայտարարել է, որ 1997թ. ապրիլի 18-ին դիմողը տուժել է անհայտ անձանց կողմից հասցված մարմնական վնասվածքներ: Քննիչը հարցաքննել է դիմողին և կարգադրել լրացուցիչ դատաբժշկական փորձաքննություն՝ կապված դիմողի ստացած վնասվածքների հանգամանքների հետ: 2009թ. նոյեմբերի 3-ի ուղարկված դիմողի վերջին մամակից անհասկանալի է մնում՝ արդյոք այս գործը դեռևս ընթացքի մեջ է, թե՛ ոչ:

I. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտումը

32. Դիմողն զանգատվել է, որ ոստիկանության աշխատակիցներն իր նկատմամբ ցուցաբերել էին ենթարկել էին Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին հակասող վատ վերաբերմունք: Հետո նա զանգատվել է, որ ներպետական իշխանությունների կողմից նախաձեռնված քննությունները եղել են ոչ պատշաճ: 3-րդ Հոդվածը սահմանում է, որ

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

Ա. Ընդունելիություն

33. Կառավարությունը պնդել է, որ ոստիկանության կողմից դիմողի նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի մասին զանգատները *ratione temporis* ժամանակային առումով անհամատեղելի են

Կոնվենցիայի դրույթների հետ: Այնուամենայնիվ, այն որևէ առարկություն չի ներկայացրել գանգատների ընդունելիության վերաբերյալ՝ կապված այդ մեղադրանքների ոչ արդյունավետ քննության հետ:

34. Դիմողը համաձայնել է առարկությանը և պահպանել է իր գանգատները՝ կապված Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ընթացակարգային խախտման հետ:

35. Ինչ վերաբերում է դիմողի գանգատներին՝ կապված Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի նյութական կողմի հետ, Դատարանը գտնում է, որ Կառավարության առարկությունը պետք է ընդունվի, իսկ այդ խնդրի վերաբերյալ գանգատները պետք է մերժվեն՝ որպես անհամատեղելի *ratione temporis* /ժամանակային առում/ կանոնի հետ, քանի որ վերաբերել են 1997թ. սեպտեմբերի 11-ից առաջ տեղի ունեցած դեպքերին (տես. , որպես վերջին գործ, Իսաևն ընդդեմ Ուկրաինայի (դեկտ.), no. 28827/02, 13 փետրվարի 2007թ.):

36. Ինչ վերաբերում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ընթացակարգային հիմքերի խախտման հետ կապված գանգատներին, ապա Դատարանը նշում է, որ ընթացակարգային առումով 3-րդ հոդվածը կարող է համարվել բաժանելի պարտավորություն, հատկապես այն դեպքերում, երբ դատավարության զգալի մասն արդեն անցել է կամ պետք է կատարվի կրիտիկական օրվանից հետո, և չնայած այն հանգամանքին, որ ըստ էության նյութական ակտը տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի ուժի մեջ մտնելու օրվանից առաջ (տես, *mutatis mutandis*, Սիլիհն ընդդեմ Սլովենիայի [GC], no. 71463/01, կետ 159, 9-ը ապրիլի 2009թ. Լյուբով Էֆիմենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, no. 75726/01, կետ 63, 25 նոյեմբերի 2010թ.): Այն նաև գտել է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ նյութական իմաստով գանգատներն անհիմն չեն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի (ա) կետի առումով: Այն նաև նշել է, որ դրանք անընդունելի չեն որևէ այլ հիմքով: Դրանք պետք է, հետևաբար, ճանաչվեն ընդունելի:

Բ. Ըստ էության քննություն

1. Կողմերի ցուցմունքները

37. Դիմողը պնդել էր, որ վատ վերաբերմունքի գանգատի առնչությամբ քննությունն արդյունավետ չի եղել և ունեցել է մի շարք թերություններ: Մասնավորապես, նա նշել է, որ հետաքննությունն սկսվել էր տեղի ունեցած դեպքից մոտ երեք ամիս հետո. քննություն իրականացնող իրավասու մարմինները ցուցաբերել են անգործության էական ժամանակահատվածներում, քննիչներն ավելի շատ ուշադրություն են դարձրել ոստիկանության կողմից ներկայացված վկաների ցուցմունքներին: Նրանք չեն եղել օբյեկտիվ ու անաչառ: Դիմողը տուժող է ճանաչվել միայն 2004թ. հունվարի 13-ին (տես վերը՝ կետ 35), և քննության արդյունքները մի քանի անգամ վերանայվել են հիերարխիկ դասի դատախազների կողմից, ովքեր մի քանի անգամ որոշումները հաջորդաբար վերացրել են և դրանք ուղարկել հետագա քննության, քանի որ քննությունը լիարժեք չէր եղել:

38. Կառավարությունը չի համաձայնել և հայտարարել է, որ թեև քննությունը մի քանի անգամ կարճվել ու վերսկսվել է, այն դեռ կարող է համարվել արդյունավետ և համապատասխանել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պահանջներին:

2. Դատարանի գնահատականը

39. Դատարանը կրկնում է, որ եթե անհատը բարձրացնում է վիճելի հայց այն մասին, որ պետական մարմիններն իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք են ցուցաբերել՝ խախտելով 3-րդ հոդվածը, ապա այդ դրույթը, ըստ ենթատեքստի, պահանջել է, արդյունավետ պաշտոնական քննություն, որը պետք է սկզբունքորեն հանգեցնի գործին վերաբերող փաստերի հաստատմանն ու պատասխանատուների ինքնությունը պարզելուն և նրանց պատժելուն: Դա պարտադիր չէ արդյունք ստանալու համար, բայց այդ միջոցներից մեկն է: Իշխանությունները պետք է իրենց հասանելի բոլոր ողջամիտ քայլերը ձեռնարկած լինեին միջադեպի հետ կապված ապացույցներ ապահովելու համար, ներառյալ, *inter alia*, ականատեսի վկայություն, դատաբժշկական ապացույցներ և այլն: Քննության ցանկացած թերություն, որը թուլացնում է դրա ձեռնահասությունը՝ պարզելու մարմնական վնասվածքների պատճառները կամ պարզելու պատասխանատու անձանց ինքնությունը, կարող է վտանգ հանդիսանալ, որ տեղի ունենա այս չափորոշիչ կանոնների խախտում թույլ տալու համար, և այս համատեքստում ենթադրելի է արագության և ողջամիտ շտապողականության անհրաժեշտությունը (տես, ի թիվս մի շարք գործերի, Աստենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 28 հոկտեմբերի 1998թ., Վճիռների և Որոշումների հաշվետվությունները 1998-VIII, կետեր 102 et seq.): Համախառն ուշադրություն է դարձվում քննությունն սկսելու ամսաթվին, հայտարարություններն

ընդունելու ուշացումներին (տես՝ Տիմուրտասն ընդդեմ Թուրքիայի, հ. 23531/94, կետ 89, ՄԻԵԴ 2000-VI, և Թեքին ընդդեմ Թուրքիայի, 9 հունիսի 1998թ., Հաշվետվություններ 1998թ. IV, կետ 67), և նախնական քննությունն ավարտին հասցնելու համար պահանջվող ժամանակահատվածին (տես՝ Իդելիկատոն ընդդեմ Իտալիայի, no. 31143/96, կետ 37, 18 հոկտեմբերի 2001թ.): Անհրաժեշտ է նաև, որ քննության կամ դրա արդյունքների նկատմամբ լինի հասարակական հետաքրքրության բավարար տարր, կամ դրա արդյունքներն ապահովեն հաշվետվողականությունը ինչպես գործնականորեն, այնպես էլ տեսականորեն: Պահանջվող հասարակական հետաքրքրության աստիճանը կարող է տարբեր լինել՝ կապված գործի բնույթի հետ: Ավելի կոնկրետ, օրինակ՝ տուժողի մասնակցության պարագայում, բավարար հանրային հետաքրքրություն ապահովելու համար տուժողը պետք է ներգրավված լինի վարույթին այնքանով, որքանով որ անհրաժեշտ է իր օրինական շահերը պաշտպանելու համար (Տաշին Ակարն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], no. 26307 / 95, կետ 225, ՄԻԵԴ 2004թ. III):

40. Անդրադառնալով սույն գործի փաստերին՝ Դատարանը նշում է, որ ոստիկանության աշխատակիցների կողմից դիմողի նկատմամբ դրսևորված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի պնդումների հիման վրա քրեական վարույթն սկսվել էր 1997թ. հունիսի 4-ին: Դատարանը հիշեցնում է, որ այս դեպքերը դուրս են իր իրավասություններից *ratione temporis* կանոնի հիման վրա, սակայն դրանք պետք է հաշվի առնվեն, որպեսզի ընդհանուր առմամբ ճիշտ գնահատվի գանգատվեն ենթատեքստն ու իրավիճակը (տես, *mutatis mutandis*, Միլանովիչն ընդդեմ Սերբիայի, no. 44614 / 07, կետ 78, 14 դեկտեմբերի 2010թ.): Մասնավորապես, 1997թ. հունիսի 4-ից սեպտեմբերի 11-ի քննությունը տևել էր ընդամենը երեք ամիս և ութ օր՝ առանց իրավասու մարմինների կողմից լուրջ դատավարական քայլերի կատարման (տես վերը՝ կետեր 14-18). միակ կարևոր քայլը, որ արվել էր, դա 1997թ. օգոստոսի 13-ին՝ դեպքից երեք ամիս և ինն օր անց, նշանակված դատաբժշկական փորձաքննությունն էր, որն ամփոփվել էր 1997թ. սեպտեմբերի 12-ի հաշվետվությամբ:

41. Ինչ վերաբերում է 1997թ. սեպտեմբերի 11-ից հետո տեղի ունեցած դեպքերին, Դատարանը նշում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի պնդումների հիման վրա անցկացվող քննությունը տևել էր մինչև 1998թ. հունվարի 30-ը, և քրեական վարույթը կարճվել էր հանցակազմի բացակայության հիմքով (տես վերը՝ կետ 18): Վարույթը կարճելու մասին որոշումը վերացվել էր 1999թ. մայիսի 3-ին՝ դիմողի մեղադրանքները բավարար չափով չքննելու պատճառով (տես վերը՝ կետ 20), իսկ դրանից բխող վարույթները կարճվել էին կասկածյալներ չգտնելու պատճառով (տես 20-րդ կետը վերևում): Դրանք վերսկսվել էին մեկ ամիս անց՝ 1999թ. նոյեմբերի 26-ին, սակայն կրկին կարճվել էին 1999թ. հունվարի 20-ին՝ նույն հիմքերով, ինչ որ նախկինում, այն է՝ ոստիկանների գործողություններում հանցակազմի բացակայությունը (տես վերը՝ կետ 21): 2000թ. ապրիլի 6-ին առաջին աստիճանի դատարանի կողմից կայացված որոշումից հետո է միայն ևս մեկ անգամ հաստատվել, որ քննությունը լիարժեք չի եղել, և որ դատավարությունը կրկին վերսկսվել էր 2000թ. մայիսի 12-ին: 2000թ. մայիսի 30-ին դրանք կրկին կարճվել են նույն պատճառներով, որոնք նախկինում քննադատության էին արժանացել առաջին աստիճանի դատարանի և դատախազության կողմից (տես վերը՝ կետ 23): Ավելի ուշ՝ 2000թ. հունիսի 10-ին քննությունը կրկին սկսվում է և 2000թ. դեկտեմբերի 14-ին կրկին կարճվել՝ հանցագործության դեպքի վերաբերյալ ապացույցներ չլինելու պատճառով (տես վերը՝ կետ 25): Այս կապակցությամբ Դատարանը նշում է, որ անբավարար և ոչ պատշաճ քննության արդյունքում տեղի ունեցած ընթացակարգային ընդհատումներն ի սկզբանե, հետևանք էին դիմողի գանգատի հիման վրա սկսված նախնական քննության թերությունների (տես վերը՝ կետ 44):

42. 2001թ. օգոստոսից մինչև 2004թ. հունվարն ընկած ժամանակահատվածում քրեական վարույթները կարճող և քննության արդյունքները վերացնող հետագա բոլոր որոշումներն ունեցել էին միևնույն արդյունքը, այն է՝ ոստիկանության աշխատակիցների գործողություններում հանցակազմի բացակայությունը, և ներկայացնում էին նմանատիպ պատճառաբանություններ այդ որոշումները կարճելու վերաբերյալ (տես վերը՝ կետ 27): Մասնավորապես, քննությունը վերսկսվել էր 2001թ. ապրիլի 7-ին և տևել մինչև 2001թ. օգոստոսը, սակայն այն կրկին կարճվել է՝ հիմք ընդունելով հանցակազմի բացակայությունը, իսկ քրեական վարույթ սկսելու հիմքերը վերադասակարգվել են (տես վերը՝ կետ 27): Քննության ընթացքում՝ 2002թ. հունվարի 14-ին և 19-ին կազմված բոլոր արձանագրությունները վերացվել էին տարածքային դատախազության կողմից, և դրանից հետո սկսված քննությունը տևել է 2002թ. փետրվարի 1-27-ը, երբ տարածքային դատախազությունը կրկին կարճել էր ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցված վարույթը, քանի որ այն չէր գտել որևէ ապացույց ուժի չարաշահման կամ դիմողի վնասվածքների հետ կապված ապօրինի ազդեցություն (տես վերը՝ կետ 28): 2002թ. մարտի 6-ին վարույթները վերսկսվել են և կրկին կարճվել 2002թ. օգոստոսի 23-ին, քանի որ քննությամբ հանցագործության ոչ մի ապացույց չի

գտնվել (տես վերը՝ կետ 29): 2002թ. նոյեմբերի 28-ին վարույթները կրկին վերսկսվել են, և մարմնական վնասվածքի վերաբերյալ մեղադրանքները դատարանի կողմից դադարեցվել են՝ հիմք ընդունելով 2002թ. դեկտեմբերի 19-ին կանոնադրական ժամկետի լրանալը (տես վերը՝ կետ 31): 2003թ. հոկտեմբերի 10-ին Վճռաբեկ դատարանի կողմից դատական քննություն անցկացնելուց հետո՝ նոր լրացուցիչ քննություն է իրականացվել, որը տևել է 2003թ. հունիսի 27-ից մինչև հոկտեմբերի 10-ը, երբ վարույթը կրկին կարճվել է հանցակազմի բացակայության պատճառով (տես վերը՝ կետեր 33-34): Այսպիսով, Դատարանը նշում է, որ քննությունը կարճող արձանագրությունները բազմիցս կարճվել են և կրկին վերսկսվել պատշաճ փաստերի բացակայության և քննություն իրականացնող մարմինների լուրջ թերացումների պատճառով, որոնք հաստատվել էին հիերարխիկ դասի դատախազների և, երկու դեպքում էլ, դատարանների կողմից նվազագույնն ինն անգամ (տես վերը՝ կետեր 20-22, 24, 16-27, 30, 33 և 35):

43. Դատարանը լրացուցիչ անգամ նշում է, որ իրավասու մարմիններից պահանջվել էր նույնքան ժամանակ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի հետ կապված դիմողին տուժող ճանաչելու համար. դիմողին տուժող չճանաչելու փաստը զրկել էր նրան վարույթի ընթացքում պաշտոնական դատավարական մասնակցի կարգավիճակից, որը նրան հնարավորություն կտար արդյունավետ կերպով միջամտել քննությանը (տես, *mutatis mutandis*, Սերգեյ Շևչենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, no. 32478/02, կետ 74, 4 ապրիլի 2006թ.): Այնուհետև այն նշում է, որ 2004թ. հունվարի 13-ին, այն օրը, երբ դիմողը ճանաչվել էր մարմնական վնասվածքներից տուժող, վարույթը դեռ ավելի քան վեց տարի յոթ ամիս շարունակ գտնվել էր ընթացքի մեջ և դեռևս նախաքննության փուլում էր (տես վերը՝ կետ 35):

44. Դատարանն այնուհետև հաշվի է առնում վարույթի՝ ժամանակային առումով երկարատևությունը՝ հիմնված 2004թ. փետրվարի 27-ին կառավարության կողմից ներկայացված առարկությունների վրա: Չի վիճարկվում այն հանգամանքը, որ 2004թ.վականին դատավարությունը դեռ մնում էր անավարտ, իսկ քննությունը՝ թերի, Ուկրաինայում Կոնվենցիան ուժի մեջ մտնելուց գրեթե 7 տարի անց: Այն գտնում է որ սույն գործը նման է Ուկրաինայի դեմ կայացված այլ վճիռներին, որոնցում արդեն արձանագրվել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի՝ դատավարական հիմքով խախտումներ: Քանի որ համապատասխան քննությունները նախաձեռնվել էին զգալիորեն ուշացումով, տուժողի բժշկական քննությունները նույնպես կատարվել էին ուշացումով, և քննությունը բազմաթիվ անգամներ նախաձեռնվել էր կրկին՝ նախաքննական մարմինների՝ համապատասխան փաստերը հաստատելու անկարողության պատճառով, ինչպես նաև քննության անցկացման գործում թույլ տրված լուրջ սխալների պատճառով, որոնք բազմակի անգամ ճանաչել էին նաև ներպետական իրավասու մարմինները (տես, ի թիվս բազմաթիվ այլ գործերի, Դավիդովը և այլոք ընդդեմ Ուկրաինայի, nos. 17674/02 և 39081/02, կետ162, 1 հուլիսի 2010թ., Կուչերուկն ընդդեմ Ուկրաինայի, no.2570/04, կետ162, ՄԻԵԴ 2007X, Օլեկսի Միխայիլովիչ Չախարկինն ընդդեմ Ուկրաինայի, no. 1727/04, կետեր 68-75, 24 հունիսի 2010թ., Լոտարևն ընդդեմ Ուկրաինայի, no. 29447/04, կետեր 89-90, 8 ապրիլի 2010թ., և Կոզինենցն ընդդեմ Ուկրաինայի, no. 75520/01, կետեր 62-64, 6 դեկտեմբերի 2007թ.): Դատարանը սույն գործում չի տեսնում որևէ պատճառ հրաժարվելու վերոհիշյալ հիմնավորումից, այս հարցին վերաբերող՝ դրան նախորդող նախադեպային գործերից, ինչպես նաև նմանատիպ գործերով արված եզրակացություններից: Այս հանգամանքներում անհրաժեշտ չէ դիտարկել վարույթների հետագա ընթացքը (տես վերը՝ կետեր 4 և 35):

45. Համապատասխանաբար, Դատարանը եզրակացնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված ընթացակարգային պարտավորության խախտում, այն առումով, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի գանգատները չեն քննվել անմիջապես և արդյունավետ կերպով:

II. ՆԵՐԿԱՅԱՑՎԱԾ ԱՅԼ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐ

46. Դիմողը ներկայացրել է գանգատ նաև Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի և 8-րդ հոդվածի հիման վրա, որ 1997թ. ապրիլին իր վարչական ձեռքակալումն ու 1997թ. ապրիլին անցկացված իր բնակարանի խուզարկությունը եղել են անօրինական: Նա նաև գանգատ է ներկայացրել, որ ըստ 6-րդ հոդվածի 3-րդ մասի (բ) և (դ) կետերի՝ խախտվել էր տարածքային դատարանում լսումներին մասնակցելու իր իրավունքը (տես վերը՝ կետեր 9-10), և որ նա չի կարողացել կազմակերպել այս գործի հետ կապված վկաներից մեկի հարցաքննությունը:

47. Հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ գտնվող՝ դիմողի կողմից ներկայացված ամբողջ նյութը՝ Դատարանը գտնում է, որ իր իրավասություններին համապատասխանող գանգատները չեն բացահայտում Կոնվենցիայում ամրագրված իրավունքների և ազատությունների որևէ խախտում:

48. Դրանից հետևում է, որ դիմումի այս մասը պետք է ճանաչվի անընդունելի, քանի որ այն ակնհայտորեն անհիմն է՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի (ա) կետի և 4-րդ մասի:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄ

49. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է հետևյալը.

«Եթե դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր Պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընծեռում է միայն մասնակի փոխհատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

50. Դիմողն պահանջել է 25.000 եվրո (EUR) փոխհատուցում՝ իր կրած ոչ նյութական վնասի համար: Նա նաև պահանջել է 234 ուկրաինական գրիվեն՝ (UAH)՝ Դատարանում կրած ծախսերի դիմաց:

51. Կառավարությունը հայտարարել է, որ այս պահանջը պետք է մերժվի: Ծախսերի փոխհատուցման վերաբերյալ այն ոչ մի մեկնաբանություն չի արել:

52. Հաշվի առնելով գործի ընդհանուր հանգամանքները և առաջնորդվելով արդարացիության սկզբունքով՝ Դատարանը որոշում է դիմողին տրամադրել 6.000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում: Այն նաև բավարարում է վարույթի համար կատարված ծախսերի հետ կապված դիմողի պահանջը:

53. Դատարանը նպատակահարմար է համարում, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույքի վրա, որին պետք է հավելվի երեք հարյուրերորդական տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Ընդունելի է համարում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիման վրա դիմողի ներկայացրած գանգատը՝ նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունքի իր մեղադրանքների քննություն չանցկացնելու մասին, և անընդունելի՝ գանգատի մնացած մասը:

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ ընթացակարգային հիմքով:

3. Վճռում է, որ

(ա) Պատասխանող պետությունը, համաձայն Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի, դատավճիռը կայացնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում պետք է որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում՝ դիմողին վճարի 6000 եվրոյին (վեց հազար եվրո) համարժեք ուկրաինական գրիվեն և ծախսերի համար՝ 40 եվրո՝ հաշվարկված վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով՝ հավելած նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր հարկերը:

(բ) Վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով, պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար գումարած երեք հարյուրերորդական տոկոս:

4. Մերժում է դիմողի արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացյալ մասը:

Կատարվել է անգլերեն լեզվով, Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ մասերի համաձայն ծանուցված է գրավոր՝ 2009թ. մարտի 31-ին:

Կլաուդիա Վեստերդիեթ

Դիին Սպիելման

քարտուղար

նախագահ

ՊԱՂՈՒՐԵՏՆ ԸՆԴԴԵՍ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2010թ. հունվարի 5-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

1. Դիմողը ծնվել է 1979թ. և ապրում է Բոզինիում:
2. Գործի հանգամանքները, ինչպես ներկայացրել են կողմերը, կարող են ներկայացվել հետևյալ կերպ.
3. Դեպքի ժամանակ դիմողը եղել է Քիչնևում գտնվող Տիրասպուլի պետական համալսարանում ուսանող:

1. Դիմողի ձերբակալումը և նրա նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

4. 2000թ. փետրվարի 3-ին Պ.-ն հաղորդում է ներկայացրել Ցենտրու ոստիկանության բաժանմունք այն մասին, որ 1999թ.-ի դեկտեմբերի 27-ին երեք անհայտ անձինք իրեն կողոպտել են: Նա կասկածել է, որ նրանցից մեկը դիմողն էր:

5. Քրեական հետապնդում է սկսվել: 2000թ. մարտի 31-ին, ժամը 7.30-ի սահմաններում ոստիկանական ակադեմիայի ուսանող Ա.Պ.-ն թակում է դիմողի դուռը: Դուռը բացելուն պես՝ դիմողին ստիպում են հետևել Ա.Պ.-ին՝ դեպի փողոց, որտեղ նրան հարկադրում են նստել ավտոմեքենա, որը պատկանում էր Պ.-ին՝ ոստիկանության ակադեմիա այլ ուսանողի, իսկ Ա.Ռ.-ն սպասում էր մեքենայի մեջ:

6. Ըստ դիմողի՝ նրան հարվածել են Ա.Պ.-ն ու Ա.Ռ.-ն՝ Ցենտրու ոստիկանության բաժանմունք գնալու ճանապարհին: Ժամանելով կայարան՝ դիմողին անմիջապես տեղափոխել են թիվ 508 գրասենյակ: Դիմողը պնդել է, որ այդ գրասենյակում իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք է ցուցաբերվել Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի ու քաղաքացիական համագրեստով այլ անձի կողմից, ում ինքնությունն այն ժամանակ նրան հայտնի չէր: Նա ներկայացրել է այս գանգատը դատախազությանը:

7. Դիմողին առաջարկել են խոստովանել, թե իբր ինքն է կողոպտել Պ.-ին: Երբ նա հրաժարվել է, Ա.Պ.-ն և Ա.Ռ.-ն նրա ձեռքերն ու ոտքերը կապել են մեջքին և կախել հարակից մետաղյա երկու սեղանների վրա տեղադրված ձողից (դիրք, որ կոչվում է «ծիծեռնակ» և հավասարազոր է «պաղեստինյան կախաղանին»): Հետո դազանակով հարվածել են նրա ոտնաթաթերին և բռունցքներով՝ մարմնի տարբեր մասերին: Գազի դիմակ են դրել նրա դեմքին և օդի մուտքի խողովակի մեջ սիգարետի ծուխ փչել՝ պատճառելով նրան խեղդվելու զգացողություն: Այդ խողովակը հետագայում ամրացրել են նրա առնանդամին: Նրան կալանավորողները նաև երեք անգամ ապակյա շիշ են մտցրել նրա հետանցքը: Մեկ անգամ նա կորցրել է գիտակցությունը:

8. Այդ օրն ավելի ուշ դիմողը տեղափոխվել է դատախազություն: Հաշվի առնելով դիմողի մարմնի վրա նկատվող վատ վերաբերմունքի հստակ նշանները՝ դատախազը հանձնարարել է բժշկական հետազոտություն՝ պարզելու համար արդյոք նա ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի, թե՛ ոչ:

9. Ըստ դիմողի՝ Պ.-ի գանգատի հիման վրա անցկացվող քննության համար պատասխանատու քննիչը Օ.-ն էր: Վարույթին ներգրավված աշխատակցի, այդ թվում՝ ոստիկաններ Ս.-ի, Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի ձերբակալման որևէ լիազորություն այս ժառանգող երեք չի ունեցել:

10. 2000թ. ապրիլի 3-ին դիմողը գնվել է մի խումբ դատական բժիշկների կողմից, որոնք պարզել են, որ նա վնասվել էր: Մասնավորապես, նրա աչքը կապտել էր և կրծքավանդակին առկա էր 10 x 7 սմ չափսի կապտուկ, ինչպես նաև ստացել էր գլխի ցնցում ու հետանցքի վնասվածք: Բժիշկները բացառել են այն հնարավորությունը, որ վնասվածքները կարող էին առաջացած լինել ընկնելու հետևանքով: Այդ օրն ավելի ուշ նա ընդունվել էր հիվանդանոց ուղեղի ցնցում ախտորոշմամբ:

11. Նույն օրը դիմողի դեմ քրեական հետապնդումը դադարեցվել է, բայց նա հավանաբար այդ մասին չի տեղեկացվել, սակայն տեղեկացվել է շատ ավելի ուշ՝ չնշված ամսաթվի:

12. 2000թ. ապրիլի 12-ին արված իր հայտարարությունում Ա.Պ.-ն նշել է, *inter alia*, որ դիմողին հարցաքննելու ժամանակ ներկա է եղել նաև մի մարդ՝ Ռ.Բ.-ն, ով չի եղել ոստիկանական ծառայող: Ոչ մի բռնություն չի կիրառվել դիմողի դեմ, ով ձերբակալվել էր քննիչ Գ.-ի հրամանով:

2. Դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի առնչությամբ քննությունը և Ա.Պ.-ի ու Ա.Ռ.-ի դատավարությունը

13. 2000թ. հունիսի 15-ին Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ քրեական հետապնդում է սկսվել:

14. Դիմողը ենթարկվել է ևս երկու բժշկական հետազոտության՝ 2000թ. հունիսի 28-ին և հուլիսի 24-ին, որոնցով հաստատվել են նրան պատճառված մարմնական վնասվածքները: Վերջին քննության արդյունքում արվել է այն եզրակացությունը, որ չի կարող բացառվել, որ դիմողը կարող էր ինքն իրեն պատճառել այդ վնասվածքները:

15. 2000թ. սեպտեմբերի 21-ին քննիչը որոշել է կարճել Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ հարուցված քրեական գործի վարույթը ապացույցների բացակայության հիմքով: 2000թ. նոյեմբերի 29-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել դատախազին՝ գործի վարույթի կարճման դեմ՝ նշելով, որ ինքը չի տեղեկացվել այդ մասին մինչև այն ժամանակ, երբ 2000թ. նոյեմբերի 21-ին պահանջել է իրեն թարմ տեղեկություններ հաղորդել գործի ընթացքի մասին: 2000թ. դեկտեմբերի 1-ին դատախազը բեկանել է քննիչի որոշումը:

16. Համաձայն 1999թ. օգոստոսի 26-ին ներքին գործերի նախարարի կողմից արձակված հրամանի՝ Ոստիկանության ակադեմիայի ուսանողներ Ա.Պ.-ն և Ա.Ռ.-ն ժամանակավորապես լիազորվել էին մինչև 2000թ. մարտի 1-ը գործելու որպես ոստիկանության տեսուչներ: 2000թ. դեկտեմբերի 25-ին տեսուչը Ա.-ն նկատողություն էր ստացել 2000թ. մարտի 31-ին դիմողին ձերբակալելու մասին Ա.Պ.-ին և Ա.Ռ.-ին հրաման տալու համար՝ չնայած այն հանգամանքին, որ նա տեղյակ է եղել, որ նրանք այլևս իրավասու չէին հանդես գալու որպես ոստիկանության տեսուչներ. նրանց գործողությունները հանգեցրել են դիմողին մարմնական վնասվածքներ պատճառելուն:

21. 2000թ. դեկտեմբերի 30-ին դատախազը որոշել է կարճել Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ հարուցված քրեական գործի վարույթը՝ համաձայն Քրեական օրենսգրքի հոդված 185(2)-ի (պաշտոնեական դիրքի չարաշահում, տես ստորև՝ կետ 41-րդ) ապացույցների բացակայության հիմքով, և սկսել է քննություն քրեական օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի (2)-րդ մասով՝ ապօրինաբար դիմողին ազատությունից զրկելու առնչությամբ (տես՝ ստորև կետ 41-րդ):

22. 2001թ. փետրվարի 20-ին դատախազը որոշում է կայացրել Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ Քրեական օրենսգրքի 116-րդ հոդվածի 2-րդ մասով կիրառվող հետապնդումը դադարեցնելու մասին և նախաձեռնել է վարչական վարույթ նրանց դեմ՝ դիմողին թեթև մարմնական վնասվածքներ հասցնելու առնչությամբ: 2001թ. մարտի 23-ին Ցենտրուլ շրջանային դատարանը չեղյալ է համարել այդ որոշումը և գործի նյութերն ուղարկել է դատախազություն՝ վերաորակելու Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի կողմից կատարված գործողությունները՝ Քրեական օրենսգրքի դրույթների համաձայն:

23. 2001թ. ապրիլի 11-ին դատախազը 2000թ. դեկտեմբերի 30-ի իր որոշումը անվավեր է ճանաչել և գործի նյութերն ուղարկել քննիչին՝ հետագա քննության համար:

24. 2001թ. ապրիլի 28-ին դատախազությունը որոշել է, որ Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի գործողությունները եղել են Քրեական օրենսգրքի 101-րդ և 207-րդ հոդվածների շրջանակներում (համապատասխանաբար՝ լիազորությունների ուզուրպացում/յուրացում տես ստորև կետ 41-րդ): 2001թ. մայիսի 8-ին դիմողը դիմել է Գլխավոր դատախազություն՝ խնդրելով, որ վերաորակեն գործողությունները՝ ծեծի փոխարեն նշվի խոշտանգում, ինչպես սահմանվում է Քրեական օրենսգրքի հոդված 101/1-ում (տես ստորև՝ կետ 41-րդ): Դիմողը շեշտել է, որ նրան խոշտանգել էին՝ իրենից խոստովանություն կորզելու նպատակով, որ կատարել է հանցագործություն, որն իրականում ինքը չէր կատարել: Այն կարող է միայն բնութագրվել որպես խոշտանգում: 2001թ. մայիսի 14-ին նա նման գանգատ է ներկայացրել գործի պատասխանատու դատախազին:

25. Ա.Պ.-ն, Ա.Ռ.-ն և նրանց փաստաբանները չեն ներկայացել 2001թ. մայիսի 28-ի դատական նիստին: Կայացած հաջորդ նիստի ժամանակ՝ 2001թ. հունիսի 4-ին, Դիմողի փաստաբանը խնդրել է դատարանին Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի գործողությունները վերաորակել ծեծից՝ խոշտանգման: Այս խնդրանքը մերժվել է, քանի որ դատախազությունն էր պատասխանատու նման վերաորակման համար:

26. Հետագա դատական լսումներն անցկացվել են 2001թ. հունիսի 13-ին և 20-ին, հուլիսի 9-ին, 17-ին և 20-ին և սեպտեմբերի 17-ին, 26-ին: 2001թ. սեպտեմբերի 26-ի նիստից հետո դիմողը ձերբակալվել է ոստիկանության կողմից՝ Ադաջիի հրամանով, ով Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ գործում հանդիսանում էր որպես

վկա՝ ի պաշտպանություն նրանց: Դիմողն առանձին գանգատ է ներկայացրել դատարան՝ այս ձերբակալման առնչությամբ: Դիմողը նաև պնդել է, որ Ա.Պ.-ն և Ա.Ռ.-ն, ովքեր հաճախ դատարանի նիստերին ներկայանում էին զինված, ինչպես նաև այլ ոստիկաններ իրեն բացեիբաց վիրավորել և ահաբեկել են դատարանում:

27. 2001թ. հոկտեմբերի 8-ին դիմողը քրեական դատավարության շրջանակներում քաղաքացիական հայց է ներկայացրել Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ:

28. 2001թ. նոյեմբերի 27-ին Ռ.Բ.-ին կանչել են դատարան որպես պաշտպանության կողմի վկա: Դիմողը ճանաչել է Ռ.Բ.-ին՝ որպես քաղաքացիական հագուստով այն անձին, ով վատ վերաբերմունք էր ցուցաբերել իր նկատմամբ թիվ 508 գրասենյակում՝ Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի հետ մեկտեղ: Նա խնդրել է դատախազությանը և դատարանին Ռ.Բ.-ին մեղավոր ճանաչել խոշտանգումների մեջ, ինչպես Ա.Պ.-ին և Ա.Ռ.-ին: 2001թ. նոյեմբերի 29-ին դիմողի փաստաբանը հանդես է եկել նման պահանջով: Փաստաբանը բողոք է ներկայացրել առ այն, որ քննիչները բավարար ջանքեր չէին գործադրել ստուգելու երրորդ անձի ներգրավվածությունը դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքի գործում՝ մեջբերելով առաջին գանգատից սկսած դիմողի անդադար պնդումներն այն մասին, որ այդ դեպքերին մասնակից եղել էր երրորդ անձ: Նրանք ոչ մի պատասխան չէին ստացել, և Ռ.Բ.-ի նկատմամբ ոչ մի հետապնդում չէր սկսվել:

29. 2002թ. ապրիլի 22-ին Ցենտրու շրջանային դատարանն Ա.Պ.-ին և Ա.Ռ.-ին մեղավոր է ճանաչել և դատապարտել նրանց երկու տարի ազատազրկման՝ պատժի կրումը հետաձգելով մեկ տարի ժամկետով: Ա.Պ.-ն և Ա.Ռ.-ն դիմողին պետք է վճարեին 1.235 մոլդովական լեի (MDL, համարժեք 102 եվրոյին):

30. Ի պատասխան Մոլդովայում Մարդու իրավունքների հելսինկյան կոմիտեի դիմումի՝ 2002թ. մայիսի 14-ին Ներքին գործերի նախարարությունը հաստատել է, որ Ա.Պ.-ն և Ա.Ռ.-ն քննության ընթացքում չեն հեռացվել իրենց պաշտոններից՝ ելնելով անմեղության կանխավարկածի սկզբունքից:

31. Դիմողը և մեղադրյալը բողոքարկել են: 2002թ. հոկտեմբերի 29-ին Քիշնևի տարածքային դատարանն ընդունել է դիմողի բողոքը և նրան տրամադրել 11.058 մոլդովական լեի (826 եվրո) որպես փոխհատուցում նրա կրած նյութական և ոչ նյութական վնասների համար: Դիմողը և մեղադրյալը բողոքարկել են:

32. 2002թ. դեկտեմբերի 26-ին, ինչպես նաև 2003թ. հունվարի 16-ին և 30-ին մեղադրյալի փաստաբանը չի ներկայացրել դատարան: Ամեն անգամ դատական նիստերը հետաձգվել են:

33. 2003թ. փետրվարի 6-ին Վերաքննիչ դատարանը չեղյալ է համարել ստորին ատյանների դատարանների վճիռները, և գործի նյութերն ուղարկել է առաջին ատյանի դատարան՝ կրկնակի քննության՝ գտնելով, որ մեղադրյալը չէր կարող փորձել ուզուրպացնել/յուրացնել լիազորությունները:

34. Հետագա լուսնները նախատեսվել են 2003թ. մարտի 20-ին, ապրիլի 14-ին և 29-ին, մայիսի 13-ին, հունիսի 1-ին և 23-ին, հուլիսի 5-ին, 20-ին և 27-ին և օգոստոսի 2-ին: Այս դատական նիստերից բոլորը, բացառությամբ մեկի, հետաձգվել են դատախազի կամ մեղադրյալի փաստաբանի բացակայության պատճառով:

35. 2003թ. մարտի 26-ին Ցենտրու շրջանային դատարանը գործի նյութերն ուղարկել է դատախազություն մեղադրյալի կողմից կատարված գործողությունները վերաորակելու համար: Ըստ դիմողի՝ այդ օրվանից հետո իրեն չեն տեղեկացրել դատավարության ընթացքի մասին:

36. 2003թ. ապրիլի 7-ին դիմողի փաստաբանը խնդրել է դատախազությանը մեղադրյալի գործողությունները վերաորակել որպես խոշտանգում: Չստանալով պատասխան՝ նա կրկնել է պահանջը 2003թ. օգոստոսի 25-ին և հետագայում բողոքարկել է Ցենտրու շրջանային դատարանին առ այն, որ ոչ մի պատասխան չի ստացել դատախազությունից: 2003թ. սեպտեմբերի 18-ին նմանատիպ բողոք է ներկայացնում նույն դատարան: 2003թ. հոկտեմբերի 8-ին Ցենտրու շրջանային դատարանը հայտնել է, որ դատախազը չի արձագանքել դիմողի և մատուի փաստաբանի բողոքներին առանց որևէ պատճառի: Այն հանձնարարել է դատախազությանը պատասխանել:

37. 2004թ. օգոստոսին Ա.Ռ.-ն մահացել է: Դիմողը բազմաթիվ անհաջող փորձեր է կատարել քրեական գործի նյութերին ծանոթանալու համար: Նրան չեն տեղեկացրել դատավարության ընթացքի մասին:

38. 2005թ. հունիսի 10-ին Ցենտրու շրջանային դատարանն արդարացրել է Ա.Պ.-ին, ով մեղադրվում էր ոստիկանության լիազորությունները յուրացնելու մեջ: Նրան սահմանվել է վարչական կարգով պատիժ և տուգանք 1000 մոլդովական լեի (65 եվրո): Դիմողին տրվել է 2,263 մոլդովական լեի (147 եվրո)՝ վնասների դիմաց:

39. 2005թ. դեկտեմբերի 8-ին Քիշնևի Վերաքննիչ դատարանը մասնակիորեն բեկանել է այդ վճիռը: Դատարանը Ա.Պ.-ին մեղավոր է ճանաչել քրեական օրենսգրքի 101-րդ հոդվածով (տե՛ս ստորև՝ կետ 41-րդ), սակայն նրան ազատել է քրեական պատասխանատվությունից՝ իր գործով կիրառելի վաղեմության

ժամկետի կիրառման հետևանքով, որը հինգ տարի է: Դատարանը դիմողին տրամադրել է 15.000 մոլդովական լեի (997 եվրո):

40. Գերագույն դատարանի կողմից 2006թ. մայիսի 30-ին այդ վճիռն անփոփոխ է թողնվել: Այդ վճիռը վերջնական էր:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔ և ԱՅԼ ՆՅՈՒԹԵՐ

1. Ներպետական օրենքի համապատասխան դրույթները

41. Քրեական օրենսգրքի համապատասխան դրույթները, որ կիրառելի էին այդ ժամանակ, սահմանում էին հետևյալը.

«**Հոդված 46.** Քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետները

Անձը չի կարող քրեական պատասխանատվության ենթարկվել, եթե հանցագործության կատարման օրվանից հետո լրացել են վաղեմության հետևյալ ժամկետները՝

(3) հանցագործության կատարման օրվանից հինգ տարի անց՝ այն հանցագործությունների դեպքում, որոնք, ըստ սույն օրենսգրքի՝ պատժվում են մինչև հինգ տարի ժամկետով ազատազրկմամբ,

(4) հանցագործության կատարման օրվանից տասը տարի անց՝ այն հանցագործությունների դեպքում, որոնք, ըստ սույն օրենսգրքի պատժվում են ավելի քան հինգ տարի ժամկետով ազատազրկմամբ»:

Հոդված 101. Ծեծի ենթարկելը կամ այլ բռնի գործողություններ կատարելը

«Ֆիզիկական կամ հոգեկան և հուզական տառապանքներ պատճառելը՝ ծեծի և այլ բռնի գործողությունների միջոցով, եթե դրանք չեն հանգեցնում վնասների, որոնք նշված են սույն օրենսգրքի 95-րդ և 96-րդ հոդվածներում, պատժվում է մինչև երեք տարի ժամկետով ազատազրկմամբ... »:

Հոդված 101/1. Խոշտանգում

«Դիտավորյալ գործողությունները, որոնք ցավ կամ ծանր ֆիզիկական կամ բարոյական տառապանք են պատճառում մարդուն, հատկապես նպատակ ունենալով այդ անձից կամ որևէ երրորդ անձից տեղեկատվություն կամ խոստովանություն կորզել, պատժել գործողությունը, որն այդ անձը կամ երրորդ կողմը կատարել է կամ կասկածվում է, որ կատարել է, կամ նպատակ ունենալով սպառնալ կամ ճնշում գործադրել այդպիսի անձի կամ որևէ երրորդ կողմի վրա որևէ այլ պատճառով՝ հիմնված խտրականության վրա՝ անկախ հանգամանքներից, երբ նման ցավ կամ տառապանք պատճառվում է պետական մարմնի աշխատակցի կամ որևէ այլ անձի կողմից, ով հանդես է գալիս որպես պաշտոնատար անձ կամ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն հրահրվել է նման աշխատակցի կողմից, բացառությամբ ցավի կամ տառապանքի, որոնք բացառապես օրինական պատժամիջոցների արդյունք են և բնորոշ են նման պատժամիջոցներին կամ պայմանավորված է դրանով, պատժվում են ազատազրկմամբ՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով»:

Հոդված 116. Անօրինական կերպով ազատությունից զրկելը

«Անօրինական կերպով ազատությունից զրկելը պատժվում է մինչև երկու տարի ազատազրկման:

Սույն գործողությունը, եթե այն վտանգել է տուժողի կյանքը կամ առողջությունը կամ պատճառել է ֆիզիկական տառապանք, պատժվում է մինչև հինգ տարի ժամկետով ազատազրկմամբ»:

Հոդված 185. Պաշտոնեական դիրքի չարաշահում կամ ultra vires գործողություններ

«Պաշտոնեական դիրքի չարաշահումը կամ ultra vires գործողությունները պետական պաշտոնյայի կողմից կատարված գործողություններն են, որոնք ակնհայտորեն գերազանցում են օրենքով սահմանված իրավունքներն ու լիազորությունները, եթե դրանք կարող են էական վնաս հասցնել պետական շահերին կամ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց իրավունքներին և օրինական շահերին, պատժվում են ազատազրկմամբ՝ մինչև երեք տարի ժամկետով կամ տուգանվում են սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեսուցից մինչև հարյուրապատիկի չափով կամ պաշտոնանկությամբ. բոլոր դեպքերում էլ պատիժն ուղեկցվում է զբաղեցրած տվյալ պաշտոնում աշխատելու կամ տվյալ գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից մինչև հինգ տարի ժամկետով զրկելով»:

Պաշտոնեական դիրքի չարաշահումը կամ ultra vires գործողությունները, որ ուղեկցվում են բռնությամբ կամ զենքի կամ տանջող գործողությունների կիրառմամբ, և որոնք նվաստացնում են տուժողի արժանապատվությունը, պատժվում են երեքից տասը տարի ժամկետով ազատազրկմամբ և տվյալ պաշտոնից կամ իրականացվող գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից մինչև հինգ տարի ժամկետով զրկելով»:

Հոդված 207. Լիազորությունների կամ պետական պաշտոնի կամ դիրքի յուրացումը

Լիազորությունների կամ պետական պաշտոնի կամ դիրքի յուրացումը և դրա հիման վրա հանրության համար վտանգավոր գործողությունների իրականացումը պատժվում է մինչև երկու տարի ժամկետով ազատազրկմամբ կամ տուգանքով՝ նվազագույն աշխատավարձի երեսուցից անգամից չափով:

42. Ոստիկանության էթիկայի և Դեօնտոլոգիայի օրենսգրքերն ընդունվել են 2006թ. մայիսի 10-ին (թիվ 481 օրենք, ուժի մեջ է 2006թ. մայիսի 18-ից): Ըստ այդ օրենսգրքերի՝ արգելվում է վատ

վերաբերմունքը և հանդուրժել կամ խրախուսել վատ վերաբերմունքը և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժ անկախ հանգամանքներից:

2. Այլ համապատասխան նյութեր

43. Երեսուներորդ նստաշրջանում (2003թ. մայիսի 8-9)՝ նվիրված Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ կոնվենցիայի Մասնակից պետությունների կողմից ներկայացվող հաշվետվությունների քննարկմանը, Խոշտանգումների դեմ Միացյալ ազգերի կոմիտեն քննության է առնում Մոլդովայի Հանրապետության կողմից ներկայացված նախնական հաշվետվությունը (Փաստաթուղթը CAT/C/32/Add.4 , 30 օգոստոսի 2002թ.):

44. 2001թ. հունիսի 10-22-ը Մոլդովա կատարած այցի վերաբերյալ CPT-ի ներկայացրած զեկույցի 72-րդ պարագրաֆում նշվում է հետևյալը.

«25. Ինչպես նշված է վերոհիշյալ 13-րդ կետում, ի պատասխան իրավիճակի վատթարացմանը՝ պատվիրակությունը վկայակոչում է Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 5-րդ մասը՝ Մոլդովայի իշխանություններից պահանջելով իրականացնել, առանց հետագա ուշացման, մանրակրկիտ և անկախ հետազոտություն՝ պարզելու երկրով մեկ տարածված ոստիկանության ստորաբաժանումներում կալանավորված անձանց հարցաքննության ընթացքում կիրառվող մեթոդները: 2001թ. նոյեմբերի 5-ի իրենց նամակում Մոլդովայի իշխանությունները պարզապես ցույց են տալիս, որ Ներքին գործերի նախարարությունը հայտարարում է, որ տեղյակ չէ կոնկրետ դեպքերի, երբ ազատագրվածներն անմարդկային մեթոդներով հարցաքննության են ենթարկվել ոստիկանության կողմից, և հիշեցնում է ուժի մեջ գտնվող ընթացակարգերը՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների առկայության դեպքում: Նման դիրքորոշումը, Հանձնաժողովի կարծիքով, անտրամաբանական է՝ հաշվի առնելով 2001 թվականից հավաքված բոլոր տեղեկությունները:

Անդրադառնալով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին՝ CPT կոչ է անում Մոլդովական իշխանություններին անհապաղ իրականացնել վերոհիշյալ քննությունը և տեղեկացնել Հանձնաժողովին դրանց արդյունքների մասին 2001թ. այցի վերաբերյալ զեկույցի փոխանցումից հետո երեք ամսվա ընթացքում»:

45. 2002թ. հունիսի 26-ին CPT-ի 2001թ.-ի զեկույցին ուղղված Մոլդովայի Կառավարության պատասխանի համապատասխան հատվածները սահմանում են հետևյալը.

28. CPT-ն ցանկանում էր մեկնաբանություններ ստանալ Մոլդովիայի իշխանություններից՝ հետաքննություն անցկացնելու ժամանակակից մեթոդների վերաբերյալ: Այս կապակցությամբ, ցավոք, ոչ մի առաջխաղացում չի գրանցվել: 29. CPT-ն կցանկանար տեղեկություն ձեռք բերել ոստիկանության համար Դեօնտոլոգիայի օրենսգիրք կազմելու գործի ընթացքի վերաբերյալ: Ցավոք, այս կապակցությամբ ոչ մի առաջխաղացում չի գրանցվել»:

ՕՐԵՆՔ

46. Դիմողը գանգատ է ներկայացրել կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում իր հանդեպ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ՝ Կոնվենցիայի 3-րդ Հոդվածի համաձայն, և իրավասու մարմինների կողմից արդյունավետ քննության իրականացումը ձախողելու և իր հանդեպ ցուցաբերած վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատուներին պատժելու վերաբերյալ:

3-րդ հոդվածը սահմանում է. «Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

47. Դիմողը նաև գանգատ է ներկայացրել 2000 թվականի մարտի 31-ին իրեն անօրինական կարգով ձերբակալելու և կալանավորելու վերաբերյալ՝ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի համաձայն:

Հոդված 5-ի համապատասխան մասը սահմանում է «1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատության և անձնական անձեռնմխելիության իրավունք: Ոչ ոքի չի կարելի ազատությունից զրկել այլ կերպ, քան հետևյալ դեպքերում և օրենքով սահմանված կարգով.

... (գ) անձի օրինական կալանավորումը կամ ձերբակալումն իրավախախտում կատարած լինելու կասկածի առկայության դեպքում նրան իրավասու օրինական մարմինն ներկայացնելու նպատակով կամ այն դեպքում, երբ դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է համարվում նրա կողմից հանցագործության կատարումը կամ այն կատարելուց հետո նրա փախուստը կանխելու համար»:

48. Այնուհետև նա բողոք է ներկայացրել, որ Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի դեմ քրեական վարույթի տևողությունը գերազանցել է ողջամիտ ժամկետը, ինչը հակասում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին: Հոդված 6-ի համապատասխան մասը սահմանում է, որ «... Յուրաքանչյուր ոք ... ունի ... ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք»:

49. Դիմողը վերջապես գանգատ է ներկայացրել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտման վերաբերյալ, քանի որ նրան հատկացվել էր միայն փոխհատուցման չնչին մասը, քանզի իրավասու մարմինները չէին ապահովել անհապաղ քննություն և պատիժ Ա.Պ.-ի և Ա.Ռ.-ի նկատմամբ, քանի որ օրենքի գործողությունը, որը սահմանում էր պատիժ խոշտանգման համար, դադարեցվել էր 2003 թվականի հունիսին: Հոդված 13-ը սահմանում է, որ.

«Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

I. ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆ

50. Դատարանը նշում է, որ իր նախնական դիմումում մեջ դիմողը գանգատը ներկայացրել է Կոնվենցիայի 5-րդ, 6-րդ և 13-րդ հոդվածների հիման վրա իր իրավունքների խախտման վերաբերյալ: Այնուամենայնիվ, իր հետագա դիտարկումներում չի անդրադարձել այդ գանգատներին: Այսպիսի դեպքերում Դատարանը համարում է, որ անհրաժեշտ չէ ուսումնասիրել այդ գանգատները:

51. Կառավարությունը հայտարարել է, որ դիմողը չարաշահել է իր անհատական հանրագրի իրավունքը՝ չտեղեկացնելով Դատարանին 2005 թվականի դեկտեմբերի 8-ի վճռի մասին, ըստ որի՝ նրան որպես փոխհատուցում նշանակվել էր 15,000 ՄԴԼ: Ամեն դեպքում, նա այլևս չէր կարող հայտարարել, որ Կոնվենցիայով սահմանված իր իրավունքների խախտման զոհ է, քանի որ նրան փոխհատուցում էր նշանակվել, և իրավախախտները մեղադրվել ու դատապարտվել էին:

52. Դիմողն առարկել է՝ նշելով, որ նա դեռ չի ստացել նշանակված ամբողջ գումարը, քանի որ դատական կատարածուն թույլ էր տվել Ա.Պ.-ին այն վճարել մաս առ մաս՝ փոխանցելով դիմողին ամսական աշխատավարձի 25 տոկոսը՝ մինչև ամբողջական վճարն ստանալը: 2007 թվականի ապրիլի 26-ին դատական կատարածուն Ա.Պ.-ի գործատուին՝ Ներքին գործերի նախարարությանը, խնդրել է որոշում կայացնել ու կատար ատել Ա.Պ.-ի դեմ կայացված դատավճիռը: Որոշման մեջ գոյություն չունի որևէ նշում Ա.Պ.-ին պատկանող սեփականությունը բռնագրավելու վերաբերյալ: 2007 թվականի հունիսի 25-ին այդ որոշումն ուղարկվել է Նախարարություն: Դիմողն առաջին վճարումն ստացել է 2007 թվականի հոկտեմբերին՝ մեկ և կես տարի անց փոխհատուցման վերաբերյալ դատարանի վերջնական որոշումից հետո: Ավելին, Ա.Պ.-ի դեմ իրականացվող քննության և վարույթի ձգձգման պատճառով իրավասու մարմինները թույլատրել են նրան խուսափել պատասխանատվությունից: Վերջապես, դիմողը ներկայացրել է, որ ինքը 2005 թվականի դեկտեմբերի 8-ի դատավճռի վերաբերյալ ճիշտ ժամանակին իրազեկել էր Դատարանին: Սա նաև պարզ էր դատական գործի փաստերից, քանի որ նշված դատավճռում և Արդարադատության գերագույն դատարանի դատավճռում, որն էլ հաջորդաբար անփոփոխ էր թողել (տես՝ կետեր 39 և 40):

53. Դատարանը նշում է, որ դիմողը տեղեկացրել է համապատասխան զարգացումների մասին, որոնք զետեղվել էին գործի հանգամանքների շարադրանքում, որն էլ հաղորդվել է պատասխանող Կառավարությանը: Հանրագրի իրավունքի ենթադրյալ չարաշահումների վերաբերյալ առարկությունը, հետևաբար, պետք է մերժվի:

54. Ինչ վերաբերում է տուժողի կարգավիճակի կորստին վերաբերող առարկությանը, Դատարանը համարում է, որ այն ի հայտ է բերում հարցեր, որոնք սերտորեն կապված են Կոնվենցիայի հոդված 3-ում ներառված բողոքարկման հարցի էության հետ: Այն, ուստի, կհետազոտի այս նախնական բացառությունը գործի հանգամանքների հետ մեկտեղ:

55. Դատարանը համարում է, որ դիմողի գանգատը բողոքարկումը Կոնվենցիայի հոդված 3-ի համաձայն՝ բարձրացնում է օրենքի հարցեր, որոնք բավականաչափ լուրջ են, և որ դրանց սահմանումը պետք է կախված լինի մանրամասների ուսումնասիրությունից: Այն անընդունելի հայտարարելու որևէ հիմք չկա: Ուստի Դատարանը հայտարարում է այդ գանգատն ընդունելի: Համաձայն սույն որոշման՝ կիրառելու Կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մասը (տես՝ կետ 4), Դատարանն անմիջապես հաշվի կառնի սույն գանգատների հանգամանքները:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ ՀՈՂՎԱԾ 3-Ի ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

Ա. Կողմերի հայտարարությունները

56. Դիմողը հայտարարել է, որ ինքն ստորագցվել է ոստիկաններ Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի կողմից, ինչպես նաև երրորդ ոստիկանի կողմից, որի անունը չի հայտարարվել: Որպես երկար քննության և դատական

ընթացակարգերի արդյունք և ոչ ճշտորեն կիրառված կարճաժամկետ սահմանափակում, քան ընդունված է օրենքով, իրավասու մարմինները թույլատրել են Ա.Պ.-ին խուսափել քրեական պատասխանատվությունից: Դիմողն այսպիսով չի ստացել անհրաժեշտ հատուցում և կարող է շարունակել բողոքել այն մասին, որ նա եղել է Կոնվենցիայի հոդված 3-ի խախտման զոհ: Ավելին, քրեական և դատական հետապնդում իրականացնող մարմինները կատարել են հնարավոր բոլոր քայլերը երկարաձգելու գործընթացները և խուսափել են ոստիկանության ծառայողներին պատասխանատվության ենթարկվելուց: Դիմողն իբրև իբրև թե անանուն մարդկանցից ստացել է իր գանգատը հետ վերցնելու սպառնալիքներ: 2001 թվականի սեպտեմբերի 26-ին նա ձերբակալվել էր Ադաջիի անունով մի սպայի հրամանով, որն էլ իր հերթին հանդես էր եկել որպես պաշտպանության վկա Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի կողմից:

57. Իրավախախտներից ոչ մեկը չէր հեռացվել իր պաշտոնից վարույթի ժամանակ, և Ա.Պ.-ն շարունակել է աշխատել որպես ոստիկանության սպա: Մեղադրանքի կանխարգելիչ միջոց գոյություն չի ունեցել, քանի որ այն նույնիսկ չէր կանխել Ա.Պ.-ի` ոստիկանությունում իր գործունեությունը շարունակելը, և իրականում ոստիկանության կողմից ստորացման ենթարկելը մնացել էր որպես անպատժելիության վառ օրինակ: Դիմողի օգտին կատարված փոխհատուցումը ոչ միայն չնչին էր նրա իրավունքների խախտման լրջության համեմատ, այլ նաև այնքան քիչ էր, որ չէր բավականացրել նույնիսկ բժշկական ծախսերը և իր փաստաբանին վճարելու համար:

58. Կառավարությունն ընդունել է, որ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքը եղել է հանգամանակից ուսումնասիրության առարկա, որի արդյունքում պարզվել էր իրավախախտների անունները, և նրանք պատժվել էին: Ոստիկանության սպաների պատիժն անհամաչափ էր այն հանցանքի լրջության համեմատ, որոնք գործել էին նրանք: Ավելին, մոլորական օրենքը տարբերում է ոչ մեծ ծանրության հանցանքները, միջին ծանրության հանցանքները, ինչպես նաև ծանր, առանձնապես ծանր և բացառիկ ծանր հանցանքները: Քանի որ ոստիկանության ծառայողների կողմից կատարված հանցանքը համարվել էր միջին ծանրության, 2002 թվականի ապրիլի 22-ին սահմանված երկու տարվա բանտարկությունը համապատասխան պատիժ էր: Այդ վճռի չեղյալ համարելը տեղական դատարանների ցանկության արդյունք էր` վերանայելու մեղադրյալի իրավունքները Կոնվենցիայի հոդված 6-ի համաձայն` այդպիսով ունենալով լիովին հիմնավորված որոշում:

59. Քրեական պատասխանատվության համար վաղեմության ժամկետի ավարտը միակ պատճառն էր Ա.Պ.-ի դեմ գործընթացը դադարեցնելու համար: Ավելին, նա դեռ պարտավորված էր որպես փոխհատուցում դիմողին վճարել 15,000 ՄԴԼ: Դատարանի կողմից ընդունված վճիռը հասել էր իր կանխարգելիչ նպատակին` այդպիսով հասկացնելով Ա.Պ.-ին, որ չպետք է նորից գործել նմանատիպ հանցանք, և հանրությանը ցույց տալով, որ հանցանքները չեն հանդուրժվում:

Ա. Դատարանի գնահատականը

60. Ինչպես շատ դեպքերում մշել է Դատարանը, հոդված 3-ն ամրագրում է ժողովրդավարական հասարակությունների ամենահիմնական արժեքներից մեկը: Նույնիսկ ամենադժվար հանգամանքներում, ինչպես, օրինակ, ահաբեկչության և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարում, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է տանջանքի և անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի կիրառումը: Ի տարբերություն Կոնվենցիայի` էական կետերի և 1-ին ու 4-րդ Արձանագրությունների կետերի մեծ մասի, հոդված 3-ը չի սահմանում բացառության որևէ դրույթ, և իրավունքի սահմանափակումն անթույլատրելի է 15-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նույնիսկ բնակչության կյանքին սպառնացող որևէ հանրային վտանգի դեպքում (տես` Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999 V, և Ասսենովն ու այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 28 հոկտեմբերի, 1998թ., կետ 93, Վճիռների և Որոշումների զեկույցներ 1998-VIII):

1. Դիմողի նկատմամբ նվաստացնող վերաբերմունքն ու իրավասու մարմինների պոզիտիվ պարտականությունները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիման վրա

61. Դատարանը համարում է, որ կողմերը չեն վիճարկել այն, որ դիմողն ստորացվել է սպաներ Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի կողմից 2000 թվականի մարտի 31-ին: Քրեական գործ է հարուցվել Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի դեմ, որն ընդհատվել էր Ա.Ռ.-ի մահվան և Ա.Պ.-ին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու վաղեմության ժամկետը լրանալու պատճառով: Հաշվի առնելով դիմողի դեմ իրականացված գործողությունների

բնույթն ու նրա տանջանքները (տես՝ կետեր 11 և 14), նրա հանդեպ նվաստացնող վերաբերմունքը կարող է միայն համարվել խոշտանգում Կոնվենցիայի հոդված 3-ի համաձայն: Այդ դրույթի խախտումը կճանաչվի այնքան ժամանակ, մինչև որ լիազոր մարմիններն ամբողջությամբ չփոխհատուցեն դիմողին պատճառված վնասն ու չիրականացնեն իրենց պոզիտիվ պարտավորությունները 3-րդ հոդվածի ներքո՝ վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատու անձանց նկատմամբ քննության և պատժի մասով:

(ա) Դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված նվաստացնող վերաբերմունքի քննությունը

62. Դատարանը նշում է, որ Բաթին և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի գործով (թիվ 33097/96 և 57834/00, ՄԻԵԴ 2004 IV (քաղվածքներ)), այն գտել է, որ. «133. ...Եթե ֆիզիկական անձն ունի վիճելի պնդում այն մասին, որ պետական գործակալների ձեռքբերում եղած ժամանակ նրան խոշտանգել են, ապա «դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի» հասկացությունը ենթադրում է մանրակրկիտ և արդյունավետ հետաքննություն, իսկ անհրաժեշտության դեպքում, նաև փոխհատուցման վճարում՝ առանց վնասելու գործող ներպետական օրենքում առկա որևէ այլ միջոցի: Քննությունները, որոնք կհասնեն այդ նպատակին, կարող են տարբեր լինել՝ ըստ հանգամանքների: Սակայն, անկախ քննության մեթոդից, իրավասու մարմինները պետք է գործեն անմիջապես, երբ պաշտոնական բողոք է ներկայացվում: Նույնիսկ այն ժամանակ, երբ որևէ բողոք ուղղակիորեն չի ներկայացվել, քննությունը, միևնույն է, պետք է սկսել, եթե առկա են բավարար հստակ ապացույցներ այն մասին, որ խոշտանգում կամ դաժան վերաբերմունք է կիրառվել (տես, ի թիվս այլ գործերի, Ուզբեյն ընդդեմ Թուրքիայի (դեկտեմբեր), թիվ 31883 / 96, 8 մարտի 2001թ., [...]): Իրավասու մարմինները պետք է հաշվի առնեն խոշտանգումների հետևանքով առաջացած տուժողների առանձնակի խոցելի վիճակը և այն, որ մարդիկ, ովքեր ենթարկվել են բավական վատ վերաբերմունքի, հաճախ ավելի պակաս պատրաստակամություն կան ցանկություն ունեն գանգատ ներկայացնելու (տես՝ Ակսոյն ընդդեմ Թուրքիայի, 18 դեկտեմբերի 1996թ. վճիռը, 1996թ. Վճիռների և Որոշումների հաշվետվությունը VI,] էջ 2286-87, կետեր 97-98):

136. Կասկածից վեր է, որ այս համատեքստում ենթադրվում է արագ և խելամիտ հանձնառություն ստանձնելու պահանջը: Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումների քննության առնչությամբ իրավասու մարմինների կողմից արագ արձագանքը, ընդհանուր առմամբ, կարելի է համարել կարևոր իրենց հավատարմությունն օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու գործում հանրության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած տիպի խախտում կամ հանդուրժողականություն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, ի թիվս այլ գործերի, Իդելիկատոն ընդդեմ Իտալիայի, թիվ 31143/96, կետ 37, 18 հոկտեմբերի 2001թ. և Օզգուր Կիլիչն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 42591/98, 24 սեպտեմբերի 2002թ.): Թեև կարող են առաջանալ խոչընդոտներ կամ դժվարություններ, որոնք սովյալ իրավիճակում կխանգարեն քննության առաջընթացը, այնուամենայնիվ, ընդհանուր առմամբ կարևոր է, որ իրավասու մարմիններն անհապաղ քննություն սկսեն՝ իրենց հավատարմությունը օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու առումով հանրության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած տիպի խախտում կամ հանդուրժողականություն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, mutatis mutandis, Փոլ և Օդրի Էդվարդսներն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 46477/99, կետ 72, ՄԻԵԴ 2002 II)»:

63. Վերադառնալով սույն գործի փաստերին՝ Դատարանը նշում է, որ հայցվորը պահանջել է դատական բժիշկ դիմողին նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու օրը՝ 2000 թվականի մարտի 31-ին գնելու համար (տես՝ կետ 12): Չնայած նրա պահանջին, դիմողին տարել են բժշկի մոտ միայն 2000թ. ապրիլի 3-ին (տես կետ 14): Տեղական մարմիններն ու Կառավարությունը չեն տվել որևէ բացատրություն այդ ուշացման վերաբերյալ: Սա հակասում է այն պարտավորությանը, որ անհրաժեշտ է իրականացնել անհապաղ քննություն, քանի որ վտանգ կա, որ վատ վերաբերմունքի ապացույցը ժամանակի ընթացքում կանհետանա և վերքերը կբուժվեն:

64. Ավելին, 2000թ. ապրիլի 3-ին դատական բժշկի կողմից դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի հաստատումից հետո՝ քրեական գործ չի հարուցվել Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի դեմ մինչև 2000 թվականի հունիսի 15-ը (տես՝ կետ 17): Կրկին անգամ որևէ բացատրություն չի տրվել ավելի քան երկու ամսվա ուշացման համար:

65. Համաձայն դիմողի ևս մեկ անձ, որի ինքնությունը սկզբում անհայտ էր, մասնակցել է իր հանդեպ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի գործողություններին 2000թ. մարտի 31-ին: Ա.Պ.-ն անձամբ հաստատել է քննության ընթացքում, որ ևս մեկ անձ ներկա էր դիմողի «հարցաքննությանը» (տես՝ կետ 16): Հետևաբար, դիմողը ճանաչել է Ռ.Բ.-ին որպես երրորդ անձ, ով դաժանորեն է վերաբերվել իր հետ 2000թ. մարտի 31-ին, և պահանջել է առաջադրել մեղադրանք այդ անձի դեմ: Այնուամենայնիվ, դիմողը որևէ պատասխան չէր ստացել այդ պահանջի վերաբերյալ և որևէ քննություն չէր իրականացվել (տես՝ կետ 28):

66. Ի հավելումն, դիմողը չէր տեղեկացվել Ա.Ռ.-ի և Ա.Պ.-ի դեմ իրականացվող քննության ընթացքի մասին: Օրինակ՝ նրան անմիջապես չէին տեղեկացրել 2000թ. սեպտեմբերի 21-ին այդ գործընթացների ընդհատման վերաբերյալ, և այդ մասին նա իմացել էր միայն գործի վերաբերյալ թարմ տեղեկություններ ստանալու պահանջից հետո՝ 2000թ. նոյեմբերի 21-ին (տես՝ կետ 19):

67. Դատարանը վերջապես նշում է, որ իրավախախտների դեմ քննությունն ու վարույթը տևել է գրեթե վեց տարի՝ 2000թ. հունիսի 15-ից մինչև 2006թ. մարտի 26-ը:

68. Հաջորդաբար քննությունը սույն գործում սկսվել է անբացատրելի ուշացմամբ և քրեական վարույթի հետ մեկտեղ բավականին երկար է տևել. դիմողը չէր տեղեկացվել դրա ընթացքի վերաբերյալ և չէր իրականացվել քննություն այն մեղադրանքի համար, որ ևս մեկ անձ՝ Ռ.Բ.-ն, նույնպես վատ վերաբերմունք էր ցուցաբերել դիմողի նկատմամբ: Դատարանը գտնում է, որ վերոնշյալ թերություններից և ոչ մեկը համատեղելի չէ Կոնվենցիայի հոդված 3-ի ներքո անդամ պետությունների կողմից ստանձնած ընթացակարգային պարտավորությունների հետ:

69. Վերոնշյալ շարադրանքից հետևում է, որ դիմողը կարող է շարունակել պահանջ ներկայացնել որպես իր իրավունքների խախտման զոհ և Կառավարության նախնական առարկությունը պետք է, հետևաբար, մերժվի:

(ա) Վատ վերաբերմունքի կանխման օրենսդրության կանխարգելիչ ազդեցությունը

70. Դատարանը նշում է, որ Օկլալին ընդդեմ Թուրքիայի գործով (թիվ 52067/99, կետ 65, ՄԻԵԴ 2006 XII (քաղվածքներ)) այն վճռել է՝

«3-րդ հոդվածի ընթացակարգային պահանջները անցնում են նախաքննական փուլը, երբ ... հետաքննությունը տանում է դեպի իրավական գործողությունների ձեռնարկմանը ազգային դատարաններում. դատավարությունը, որպես ամբողջություն, ներառյալ դատական քննության փուլը, պետք է համապատասխանի 3-րդ հոդվածում ամրագրված արգելքների պահանջներին: Սա նշանակում է, որ ներպետական դատական մարմինները չպետք է ոչ մի դեպքում թույլ տան, որ ֆիզիկական կամ հոգեբանական խոշտանգումներ պատճառելու դեպքերն անպատիժ մնան: Սա կարևոր է իրենց հավատարմությունը օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու գործում հասարակության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած տիպի խախտում կամ հանդուրժողականության դրսևորում անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, mutatis mutandis, Ուներյիլդիզն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 48939/99, կետ 96, ՄԻԵԴ 2004 XII):

71. Սույն գործով դիմողը հայտարարել է, որ իրավասու մարմինները ձեռնամուխ են եղել իրավախախտներին պատասխանատվության ենթարկումից ազատելուն և քիչ բան են արել փոխհատուցելու նրան իր նկատմամբ կիրառված խոշտանգումների դիմաց:

72. Դատարանը նշում է, որ դիմողի հանդեպ վատ վերաբերմունք ցուցաբերած երեք անձանցից և ոչ մեկը չի դատապարտվել այդ հանցանքի համար: Մինչդեռ նրանցից մեկը մահացել էր և չէր դատապարտվել, Ռ.Բ.-ի դեմ մեղադրանքը երբևէ չէր քննվել քննիչների կամ դատարանների կողմից, և Ա.Պ.-ն ազատվել էր քրեական պատասխանատվությունից իր գործով կիրառելի վաղեմության ժամկետի կիրառման պատճառով:

73. Այս վերջինի վերաբերյալ Դատարանը կրկնում է իր նախադեպային իրավունքը (տես՝ Աբդուլսամետ Յամանը ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 32446/96, կետ 55, նոյեմբերի 2, 2004թ.), որի համաձայն՝ «եթե պետական ծառայողը ներգրավված է եղել խոշտանգում կամ վատ վերաբերմունք պարունակող հանցանքի մեջ, չափազանց կարևոր է «արդյունավետ իրավական պաշտպանության միջոցի» համար, որ քրեական վարույթն ու դատավճիռը ժամանակի առումով սահմանափակում չունենան և որ համաներման կամ ներման շնորհումը թույլատրելի չլինի: Դատարանը նաև նշում է հետաքննության կամ դատաքննության մեջ գտնվող ծառայողին պարտականություններից ազատելու կարևորությունը, ինչպես նաև նրա աշխատանքից հեռացումը, եթե նա դատապարտված է (տես Միավորված Ազգերի հանձնաժողովի եզրակացություններն ու առաջարկությունները խոշտանգումների դեմ. Թուրքիա, մայիսի 27, 2003թ., CAT/C/CR/30/5)»:

74. Սույն գործով տեղական դատարանները գտել են, որ դիմողը ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի, և Կառավարությունը դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունքը համարել է որպես խոշտանգում իր զեկույցում՝ ուղղված խոշտանգման դեմ Միավորված ազգերի կոմիտեին (տես՝ կետ 43): Բժշկական զեկույցներով հաստատվել է, որ նրան հասցվել են գլխի և հետանցքի վնասվածքներ, իր հայտարարությանը համապատասխան ենթարկվել է ծեծի և բռնաբարվել ապակե շշով: Բոլոր այս գործողություններն իրականացվել են խոստովանություն կորզելու նպատակով: Դատարանի համար այս գործողությունները կարող են համարվել միայն խոշտանգում՝ Կոնվենցիայի հոդված 3-ի համաձայն: Նման հանգամանքներում Քրեական օրենսգրքի հոդված 101/1-ի (խոշտանգում) ներքո քրեական գործ

հարուցելու ձախողումը՝ առանց որևէ բացատրություն տալու նվազ լրջության իրավախախտման վերաբերյալ (հոդված 101-մարմնական վնասվածք հասցնելը), բավարար չէ ապահովելու օրենսդրության կանխարգելիչ ազդեցությունը վատ վերաբերմունքի կանխման համար: Դատարանը հավատում է, որ օրենսդրության կանխարգելիչ ազդեցությունը մասնավորապես հասցեագրվում է խոշտանգման հասկացությանը, որը կարող է միայն հավաստի լինել, եթե այդ օրենսդրությունը կիրառվում է այն դեպքում, երբ հանգամանքներն են պահանջում՝ տվյալ գործում:

75. Ավելին, Ա.Պ.-ն ընդհանրապես չհեռացվեց իր պաշտոնից: Հետաքննությունն ու դատական վարույթը տևել են երկար ժամանակ, ինչն էլ հանդիսացել էր միակ պատճառը վաղեմության ժամկետի կիրառման համար: Բացի դրանից, Քրեական օրենսգրքի հոդված 46-ը (տես՝ կետ 41), հոդվածներ 101-ը և 101/1-ը սահմանում են հինգ և տասը տարվա վաղեմության ժամկետներ՝ համապատասխանաբար: Այսպիսով, սույն գործով մերժելով կիրառել Քրեական օրենսգրքի հոդված 101/1-ը (տես՝ հաջորդ կետը), տեղական իրավասու մարմինները կիրառեցին ավելի կարճ (հնգամյա) վաղեմության ժամկետ և հնարավորություն ընձեռեցին Ա.Պ.-ին խուսափել քրեական պատասխանատվությունից: Ոչ մի դեպքում չպետք է կիրառվի վաղեմության ժամկետ պետական ծառայողի կողմից իրականացված վատ վերաբերմունքի վարույթի ժամանակ (տես՝ կետ 73):

76. Դատարանը նաև նշում է Ներքին գործերի նախարարության կողմից հաստատված դիրքորոշումը, որը նույնիսկ CPT-ի պարզաբանումներին իրազեկվելուց հետո, նշել է, որ «տեղյակ չէր ոստիկանության կողմից կալանավորված անձանց հարցաքննության ժամանակ անմարդկային մեթոդների կիրառման կոնկրետ դեպքերի» (տես՝ կետ 44): Այն այնուհետև նկատում է ջանքերի բացարձակ բացակայություն հետաքննության ժամանակակից մեթոդներ մշակելու հարցում (տես՝ կետ 45) և զգալի ուշացում Ոստիկանության էթիկայի օրենսգիրք ընդունելու հարցում (որն ընդունվեց CPT-ի պահանջից զրեթե 4 տարի անց, տես՝ կետ 45):

77. Դատարանը մեծ անհանգստությամբ նշում է Կառավարության հայտարարությունը, որ Սոլդուկայում խոշտանգումը համարվում է «միջին մակարդակի հանցանք», այսպիսով տարբերվելով առանձնապես ծանր հանցանքի տեսակներից և արդարացնելով մեղմացված դատավճիռները (տես՝ կետ 58): Այսպիսի դիրքորոշումը բացարձակապես անհամատեղելի է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պարտավորությունների հետ՝ հաշվի առնելով խոշտանգման հանցանքի չափազանց լուրջ լինելը: Վերը շարադրված 72-76-րդ կետերում նշված այլ թերությունների հետ մեկտեղ սա հաստատում է մոլորակական իրավասու մարմինների ձախողումն առ այն, որ իրավապահ մարմինների կողմից ցուցաբերվող վատ վերաբերմունքի կիրառումն ամբողջությամբ դատապարտելի է, և տպավորություն է ստեղծում, որ վատ վերաբերմունքի գործողությունների կանխման և պատժման համար ընդունված օրենսդրությունն ամբողջությամբ չի ապահովում կանխարգելիչ ազդեցությունը: Այս եզրակացությունն ամրապնդվում է այն փաստով, որ Ա.Պ.-ն շարունակում է աշխատել ոստիկանությունում՝ հասցված վնասի համար շատ չնչին գումար փոխհատուցելով, որը նա պետք է վճարի մաս առ մաս՝ առանց որևէ ապացույցի, որ դատական կատարածուն փորձել է գտնել Ա.Պ.-ին պատկանող որևէ սեփականություն: Այսպիսով, այս գործը տպավորություն է ստեղծում, որ հետագայում նմանատիպ բռնությունները չեն կանխարգելվի, այլ պարզապես իրավապահ մարմինների կողմից ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի իրական անպատժելիության վառ օրինակ կմնա:

(ա) Եզրակացություն

78. Դատարանը գտնում է, որ դիմողը ոչ միայն ենթարկվել է խոշտանգման ոստիկանության բաժանմունքում գտնվելու ժամանակ, այլ նաև իրավասու մարմինները ձախողել են հայցը բավարարել համապատասխան ժամկետի ընթացքում՝ չհետաքննելով նրա հանդեպ ցուցաբերած վատ վերաբերմունքի գործը, ինչպես նաև ապահովելով օրենքի կանխարգելիչ ազդեցությունը: Ուստի Կառավարության նախնական առարկությունը դիմողի զոհի կարգավիճակի ենթադրյալ կորստի վերաբերյալ, պետք է մերժվի:

79. Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

80. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է

միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

(Ա) Ոչ նյութական վնաս

81. Դիմողը պահանջել է 25.000 եվրո՝ ի հատուցումն իր կրած ոչ նյութական վնասի: Նա պնդել է, որ տառապել է իր նկատմամբ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի պատճառով և շարունակում էր ունենալ առողջական խնդիրներ՝ չնայած իր երիտասարդ տարիքին, և որ արդյունավետ հետաքննություն չի իրականացվել, ինչպես նաև այն, որ իրեն սպառնացել են և խոչընդոտել իրավախախտների դեմ քրեական դատավարության ժամանակ: Տեղում նշանակված գումարը (15,000 ՄԴԼ այդ ժամանակ 997 եվրոյին համարժեք), ընդհանրապես չէր համապատասխանում կրած այն տառապանքներին և ուշացմանը, և փոքր հավելավճարները, որ նա ստանում է, միայն ավելացրեցին իր նվաստացման աստիճանը:

82. Կառավարությունը հայտարարել է, որ Կոնվենցիայի որևէ հոդվածի խախտման բացակայության դեպքում դիմողը չի կարող պահանջել փոխհատուցում: Ամեն դեպքում, պահանջվող գումարը չափազանցված է և թյուրիմացության մեջ գցող: Ի տարբերություն դիմողի կողմից նշված այլ դեպքերի, սույն գործում ներպետական դատարանները գտել են նրա իրավունքների խախտում և նշանակել են նրան փոխհատուցում:

83. Դատարանը կրկնում է, որ այն գտել է ոչ միայն ոստիկանության ծառայողների կողմից դիմողի հանդեպ վատ վերաբերմունք՝ գրանցելով Պետության պարտավորության խախտում Կոնվենցիայի հոդված 3-ի հիմքով, որը պետք է կանխարգելի նմանատիպ վերաբերմունքը, այլ նաև դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի հետաքննության որակի և տեղական իրավասու մարմինների կողմից վատ վերաբերմունքի արգելման օրենքի կանխարգելիչ ազդեցությունն ապահովելու ձախողում: Այն գտնում է, որ իրավասու մարմինների կողմից ցուցաբերված վերաբերմունքը դիմողի նկատմամբ իրավախախտներից երկուսի դեմ ընթացող քրեական դատավարության ժամանակ և դրանից հետո, և երրորդ ոստիկանի ենթադրյալ մասնակցության հետաքննության բացակայությունը միայն ավելացրել են դիմողի տառապանքները: Վերը շարադրվածի համաձայն Դատարանն ամբողջապես ընդունում է նրա գանգատը:

(Բ) Ծախսեր և ծախքեր

84. Դիմողը պահանջել է 3,150 եվրո՝ իրավաբանական ծախսերի համար: Նա նշել է այն ժամերի քանակը, որոնց ընթացքում իր երեք փաստաբաններն աշխատել են այս գործի համար, որը կազմում է 35 ժամ՝ յուրաքանչյուր ժամ աշխատանքի համար 90 եվրո վարձավճարով: Նա նաև ներառել է երաշխավորագրի պատճենը, որը կազմվել էր Սոլդովակյան իրավաբանների միության կողմից 2005թ. դեկտեմբերի 29-ին, ըստ որի՝ իրավաբանների աշխատանքը գնահատվել է 40-150 եվրո՝ մեկ ժամի համար, կամ 1.000-15.000 եվրո՝ մեկ գործի համար, երբ նրանք հանդես են գալիս միջազգային դատարաններում:

85. Կառավարությունը հայտարարել է, որ դիմողին չի հատկացվի ծախսերի ոչ մի փոխհատուցում, քանի որ նա չէր ներկայացրել իրավաբանների հետ իր պայմանագրի պատճենը: Այն հաշվել էր այս գործի համար անհրաժեշտ ժամերի քանակը և գտել, որ ժամավճարը չափազանցված է:

86. Սույն գործում դիմողի կողմից ներկայացված հաշվարկների և գործի բարդության համաձայն՝ Դատարանը նշանակում է 2.500 եվրո՝ ծախսերի համար, հանած 850 եվրո՝ Եվրոպայի խորհրդի կողմից իրավական օգնության ձևով ստացված հնարավոր ավելացված արժեքի հարկի գանձման հետ մեկտեղ:

(Ա) Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը

87. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելված երեքհարյուրերորդական տոկոս:

ՎԵՐՈՒՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՋԱՅՆ

1. Միանում է ըստ էության Կառավարության նախնական առարկությանը՝ դիմողի գոհի կարգավիճակի վերաբերյալ:

2. *Ընդունելի է* ճանաչում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո գանգատը և մերժում է Կառավարության նախնական առարկությունը:

3. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

4. *Վճռում է*, որ

(ա) Պատասխանող պետությունը համաձայն Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի՝ դատավճիռը կայացնելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում հաշվարկված վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով, պետք է դիմողին վճարի 20.000 եվրո (քսան հազար եվրո)՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում, և 1.650 եվրո (հազար վեց հարյուր հիսուն եվրո)՝ ի հատուցումն նրա կրած ծախսերի, որոնք պետք է փոհհատուցվեն պատասխանող Պետության համարժեք ազգային արժույթով, գումարած ցանկացած այլ հարկ, որ կարող է գանձվել,

(բ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով, պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար՝ գումարած երեքհարյուրերորդական տոկոս:

5. *Մերժում է* դիմողի արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն, ծանուցված է գրավոր 2010թ հունվարի 5-ին՝ Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ մասերի համաձայն:

Ֆաթոս Արացի

Նիկոլաս Բրաունգա

Քարտուղարի տեղակալ

Նախագահ

ՊԱՎԼԵՆԿՈՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2010թ. ապրիլի 1-ի վճիռը

ՍՏՐԱՄԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

5. Դիմողը ծնվել է 1971 թվականին և ազատագրված ձևով պատիժ է կրում Իրկուտսկի շրջանում:

A. Դիմողի դեմ քրեական գործի քննությունը

6. 1999 թվականի նոյեմբերին, 2000 թվականի հուլիսին և 2000 թվականի սեպտեմբերին հարուցվել են քրեական գործեր անհայտ կանանց մարմիններ հայտնաբերելու կապակցությամբ (տուժողներ Կ., Օկ. և Ա., Օս.):

1. Դիմողի ձերբակալումն ու հարցաքննությունը

(a) 2000 թվականի հարցաքննությունը

7. 2000 թվականի օգոստոսի 22-ին դիմողը հարցաքննվել է փաստաբանի ներկայությամբ՝ տուժող Գ.-ի բռնաբարության կասկածանքի հիման վրա: 2000 թվականի սեպտեմբերի 15-ին գործը կարճվել է *corpus delicti* բացակայության հիմքով՝ հաշվի առնելով հարաբերությունների ակնհայտ երկկողմ համաձայնեցված բնույթը:

(b) 2001 թվականի փետրվարի 3-ի հարցաքննությունը

8. Այնուհետև 2001 թվականի փետրվարի 3-ին տիկին Ֆ.-ն մեղադրել է դիմողին բռնաբարության և ապօրինի կերպով ազատությունից զրկելու մեջ: 2001 թվականի փետրվարի 3-ին դիմողը կամ եկել է Բառնաուլի ոստիկանություն կամ ձերբակալվել է այդ բողոքի հիման վրա: Դիմողը բացատրել է, որ ինքը ալկոհոլ է օգտագործել նախորդ երեկո իր տանը՝ տուժողի հետ մեկտեղ, սակայն հերքել է, որ որևէ սեռական բնույթի ունեցել: Ստացվում է, որ տեղեկացված լինելով իր դատավարական իրավունքների մասին, ներառյալ փաստաբանի օգնությունից օգտվելու իրավունքը, նա հրաժարվել է այդ իրավունքից: Այս նա հարցաքննվել է, սակայն չի արել որևէ հայտարարություն: Քննիչը կայացրել է նրան ձերբակալելու մասին որոշում և կարգադրել է նախնական կալանքի կենտրոնի վարչակազմին ապահովել, որպեսզի դիմողը և մի պետական աշխատող (վարորդ) պահվեն մնացած կալանավորներից մեկուսի (տես նաև ստորև՝ կետեր 43 և 44): Ըստ դիմողի՝ նույն օրը նրան թույլ չեն տվել տեսակցել իր ընտանիքի անդամների հետ՝ փաստաբան ներգրավելու նպատակով: Դիմողի նկատմամբ հարուցված գործը հանձնարարվել է չորս քննիչների՝ հաշվի առնելով «գործի բարդությունը և մեծությունը»: Նույն օրը քննիչը լսել է տիկին Ա.-ին՝ դիմողի դեմ մեղադրանքների առնչությամբ:

9. Քննիչներից բացի, 2001 թվականի փետրվարի 4-ին Ալթայի շրջանի դատախազության քննիչ Պ.-ն խնդրել է ոստիկանությանը տրամադրելու ոստիկաններ «մի շարք օպերատիվ և հետախուզական միջոցառումներ» կատարելու համար, որպեսզի ստուգվի, թե արդյոք դիմողը կապ ունի մասնավոր համալսարանի ուսանողուհիների անհետացման հետ (տես նաև ստորև՝ կետեր 14 և 25):

10. Ըստ դիմողի՝ իր ձերբակալումից հետո նա պահանջել է, որպեսզի իրեն պաշտպանի պարոն Կ.-ն՝ մի մասնավոր փաստաբանական գրասենյակի փաստաբան: Ստացվում է, որ քննիչը որոշել է, որ Կ.-ն չի կարող ներկայացնել դիմողին, քանի որ եղել է շահերի հակասություն այն փաստի առթիվ, որ այդ ժամանակ Կ.-ն արդեն ներկայացնում էր ոմն պարոն Պ.-ի: Ըստ դիմողի՝ այդուհանդերձ, Պ.-ն ընտրել է Կ.-ին որպես իր փաստաբան 2001 թվականի փետրվարի 19-ից ոչ շուտ:

(c) Հետագա հարցաքննությունը և դիմողի խոստովանությունները

11. 2001 թվականի փետրվարի 6-ին քննիչ Ա.-ն մեղադրանքներ է ներկայացրել դիմողին՝ կապված տուժող Ֆ.-ի հետ: Դիմողը տեղեկացել է լռելու և իրավաբանական օգնությունից օգտվելու իր իրավունքի մասին և մասնակի ընդունել է իր մեղքը: Նա չի ցանկացել, որպեսզի իրեն ներկայացնի հերթապահ փաստաբանը, և, այդպիսով, պահանջել է, որպեսզի գործի քննությունը հետաձգվի մինչև հաջորդ օրը՝ իր ծնողների կողմից ներգրավված փաստաբանի կողմից ներկայացվելու նպատակով:

12. Ըստ դիմողի՝ իր մայրն առաջին անգամ տեղեկացել է իր ձերբակալության մասին 2001 թվականի փետրվարի 6-ին՝ իր ընկերուհու միջոցով, որը իր հերթին, իմացել էր այդ մասին մի նախկին իրավապահ մարմնի աշխատող բարեկամից: Երբ դիմողի մայրը եկել է քննիչի մոտ, նրան համոզել են, թե դիմողը չի կամեցել ունենալ այլ փաստաբան: Նրան այնուհետև ասել են, որ դիմողը գոհ է եղել փաստաբան Դ.-ի ծառայություններից: Ըստ Կառավարության՝ դիմողի մայրն առաջին անգամ իմացել է դիմողի ձերբակալության մասին 2001 թվականի փետրվարի 4-ին:

13. 2001 թվականի փետրվարի 7-ին քննիչը որպես նրա պաշտպան նշանակել է Դ.-ին՝ անտեսելով դիմողի առարկությունը: Դիմողը կրկնել է, որ ցանկանում է ներկայացված լինել իր ծնողների կողմից ներգրավված փաստաբանի միջոցով և պահպանել է լռություն: Նրան որոշ ժամանակ արգելել են տեսակցել նրա հետ կամ կապ հաստատել ընտանիքի հետ՝ այն հիմքով, որ դա կարող է վատ անդրադարձնալ քննության վրա: Ինչպես երևում է հարցաքննության արձանագրությունից, քննիչի կողմից այդ հարցաքննությունը կատարվել է երեկոյան ժամը 3:15-3:20: Այդուհանդերձ, այցելուների գրանցամատյանի համաձայն՝ քննիչը տեսել է դիմողին այդ օրը երեկոյան ժամը 2:44-5:06:

14. Ըստ դիմողի՝ նա ամեն օր մինչև տասներկու ժամ տևողությամբ հարցաքննվել է քննիչների և ոստիկանների կողմից նախնական կալանքի վայրում՝ մինչև 2001 թվականի մարտի 2-ը: Գործը վարող ոստիկանի անունն է միայն արձանագրվել այցելուների գրանցամատյանում: Ըստ դիմողի՝ նրան ծեծի են ենթարկել ոստիկանները, որոնք կիրառել են հետք չթողնող միջոցներ: Խոստովանություն ստանալու համար ոստիկանները նաև սպառնացել են վնասել նրա հարազատներին, ասելով, որ, օրինակ, նրանք տեղական թերթում կտպագրվեն հողված, որում կնշեն դիմողի եղբոր և ընկերուհու անունները, որ կխուզարկեն նրանց բնակարանները, որ կկազմակերպեն նրա ինքնասպանությունը բանտախցում գտնվող մյուս անձանց միջոցով: Չճշտված օրերի դիմողը ենթադրաբար ծեծի է ենթարկվել իր հետ նույն բանտախցում գտնվող անձանց կողմից, որոնք կարգադրություններ ունենին ստիպելու նրան խոստովանություններ անել: Համապատասխանաբար՝ դիմողը մեղադրել է ոստիկաններին վատ վերաբերմունքի համար (տես ստորև՝ կետեր 33 և 42):

15. Այդպիսով, տեղի են ունեցել հետևյալ հարցաքննությունները.

Ոստիկանների կողմից՝ 2001 թվականի փետրվարի 8-ին, երեկոյան ժամը 4.10-ից մինչև 5.15-ը:

Ոստիկանների կողմից՝ 2001 թվականի փետրվարի 9-ին, առավոտյան ժամը 11.50-ից մինչև երեկոյան ժամը 1.35-ը և երեկոյան ժամը 5.20-ից մինչև 7.40-ը: Նույն օրը իշխանությունները վերսկսել են Գ.-ի բռնաբարության գործով քննությունը (տես վերը՝ կետ 7):

Ոստիկանների կողմից՝ 2001 թվականի փետրվարի 10-ին, առավոտյան ժամը 11.15-ից մինչև երեկոյան ժամը 3:20-ը:

Քննիչի կողմից՝ 2001 թվականի փետրվարի 12-ին, երեկոյան ժամը 3-ից մինչև 4.10-ը:

16. 2001 թվականի փետրվարի 13-ին քննիչներ Ա.-ն և Շ.-ն դիմողին հարցաքննել են առավոտյան ժամը 10.25-ից մինչև երեկոյան 12.25-ը և երեկոյան ժամը 3.05-ից մինչև 7.35-ը: Իր գրավոր ցուցմունքում դիմողն ընդունել է իր մեղքը Ֆ.-ի նկատմամբ սեռական բռնության և 2000 թվականին Ա.-ի ու Օկ.-ի սպանությունների կատարման մեջ: Դիմողը հարցաքննվել է երեկոյան ժամը 5.30-ից մինչև 7.25-ը՝ պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ: Այդ հարցաքննության ընթացքում դիմողին պարզաբանվել է Կոնվենցիայի 51-րդ հոդվածը, և նրա հաստատել է, որ հասկացել է այն: Նա նաև հաստատել է, որ ցանկացել է ցուցմունք տալ, և նույն օրը հաստատել է իր նախկին խոստովանությունները՝ հայտարարելով, որ իր խոստովանությունները եղել են կամավոր և կապված են եղել այն փաստի հետ, որ «ինքն այլևս չի կարողացել դիմանալ ճնշմանը»: Ըստ դիմողի՝ պաշտպան Դ.-ն ներկա է եղել միայն երեկոյան ժամը 7.30-ից մինչև 7.35-ը:

17. Դիմողը հարցաքննվել է քննիչի կողմից 2001 թվականի փետրվարի 15-ին, երեկոյան ժամը 5.27-ից մինչև 6.57-ը: Ըստ Կառավարության՝ այս հարցաքննության ընթացքում դիմողը հաստատել է տուժող Ֆ.-ի առնչությամբ իր խոստովանությունները՝ պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ:

18. 2001 թվականի փետրվարի 17-ին դիմողը ոստիկանների կողմից հարցաքննվել է երեկոյան ժամը 10.20-ից մինչև 1-ը:

19. 2001 թվականի փետրվարի 10-ին, 18-ին, և 26-ին դիմողն ընդունել է իր մեղքը մի շարք հանցագործությունների կատարման մեջ: Ըստ դիմողի՝ ամեն անգամ, ոստիկանների կողմից հարցաքննվելուց հետո նրան տարել են ավագ քննիչի մոտ, ապա նա ստորագրել է արձանագրությունը: Այդ ընթացքում տեղի ունեցած իրադարձությունները կարող են բնորոշվել հետևյալ կերպ.

2001 թվականի փետրվարի 18-ին քննիչ Ա.-ն դիմողին այցելել է երեկոյան ժամը 12.30-ից մինչև 2.10-ը: Դիմողը պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ հարցաքննվել է երեկոյան ժամը 12.30-ից մինչև 12.50-ը՝ կրկնակի սպանության կապակցությամբ: Ի պատասխան քննիչի հարցերի՝ դիմողը հայտնել է, որ ինքը չի կատարել որևէ այլ սպանություն:

2001 թվականի փետրվարի 19-ին դիմողը ոստիկանների կողմից հարցաքննվել է երեկոյան ժամը 2.35-ից մինչև 4.13-ը:

2001 թվականի փետրվարի 20-ին դիմողը ոստիկանների կողմից հարցաքննվել է առավոտյան ժամը 10-ից մինչև երեկոյան ժամը 3.30-ը: Դիմողը տվել է գրավոր ցուցմունք Կ.-ի սպանության վերաբերյալ, նշելով, որ «խոստովանությունը եղել է կամավոր, առանց ֆիզիկական կամ հոգեբանական ճնշումների գործադրման»:

20. Տեղի են ունեցել հետևյալ հարցաքննությունները (առանց պաշտպանի ներկայության).

2001 թվականի փետրվարի 21-ին դիմողը քննիչի կողմից հարցաքննվել է երեկոյան ժամը 3.30-ից և ոստիկան(ներ)ի կողմից՝ երեկոյան ժամը 3.15-ից մինչև 5.25-ը:

2001 թվականի փետրվարի 22-ին՝ ոստիկան(ներ)ի կողմից՝ առավոտյան ժամը 11.43-ից մինչև երեկոյան ժամը 2.35-ը:

2001 թվականի փետրվարի 23-ին՝ քննիչի կողմից՝ առավոտյան ժամը 11.43-ից մինչև երեկոյան ժամը 2.35-ը:

2001 թվականի փետրվարի 24-ին՝ ոստիկանների կողմից՝ երեկոյան ժամը 12.15-ից մինչև 1-ը:

2001 թվականի փետրվարի 26-ին դիմողը ոստիկան(ներ)ի կողմից հարցաքննվել է առավոտյան ժամը 9.50-ից մինչև երեկո, և քննիչի կողմից՝ երեկոյան ժամը 5-ից մինչև 6.40-ը: Դիմողը տվել է գրավոր ցուցմունք՝ խոստովանելով, որ ինքն է սպանել տուժող Օս.-ին:

21. Ինչպես պարզ է դառնում այցելուների զրանցամատյանից՝ 2001 թվականի փետրվարի 27-ին քննիչը տեսել է դիմողին առավոտյան ժամը 11.33-ից մինչև երեկոյան ժամը 1.07-ը, մինչդեռ ոստիկան Ա.-ն տեսել է նրան նույն օրը՝ երեկոյան ժամը 5.05-ից մինչև 5.55-ը: Լուսանկարով ճանաչումը տևել է երեկոյան ժամը 1.10-ից մինչև 1.15-ը՝ պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ:

22. Այցելությունները շարունակվել են դրանից հետո՝ 2001 թվականի մարտին և ապրիլին (տես նաև ստորև՝ կետ 28):

23. Ըստ դիմողի՝ այն բանից հետո, երբ իր մայրը տեղական թերթում կարդացել է այն մասին, թե ինքը խոստովանել է ծանր հանցագործությունների կատարումը, նա հասկացել է, որ քննիչ Ա.-ն իրեն թյուրիմացության մեջ էր զգել և դիմել է պաշտպան Ա.-ին (տես՝ ստորև):

(d) Պաշտպան Ա.-ի նշանակումը և հետագա քննությունը

24. 2001 թվականի մարտի 6-ին դիմողին առաջին անգամ թույլ են տվել տեսնելու մասնավոր պաշտպան պարոն Ա.-ին: Դիմողը հրաժարվել է իր ցուցմունքներից և պահանջել է, որպեսզի հանվեն նախկինում ձեռք բերված ապացույցները, ներառյալ՝ իր խոստովանությունը, քանի որ դրանք կորզվել են ճնշման ներքո և առանց արդյունավետ իրավական խորհրդատվության:

25. 2001 թվականի ապրիլի 11-ին ոստիկան Ա.-ն հայտնել է քննիչ Պ.-ին, որ համաձայն 2001 թվականի փետրվարի 4-ի որոշման՝ «մի շարք օպերատիվ միջոցառումներով» զբաղակալվել են դիմողի ներգրավվածությունը Օկ.-ի, Ա.-ի, Կ.-ի և Օս.-ի սպանությունների մեջ: Մինչդեռ ժամանակ, չի բացահայտվել որևէ կապ կորած ուսանողուհիների առնչությամբ: Հայտնվել է, որ դիմողը դեռևս հարցաքննվում է:

26. 2001 թվականի ապրիլի 23-ին դիմողը տեղափոխվել է առանձնախուց՝ բանտախցում իր հետ մեկտեղ գտնվող անձանց հետ ընդհարվելու պատճառով:

27. Նախնական քննության ընթացքում կազմվել են մեծ թվով դատաբժշկական եզրակացություններ և ավելի քան հիսուն անձ հարցաքննվել է որպես վկա. նրանցից շատերը տվել են բանավոր ցուցմունք դատական քննության ընթացքում: Խուզարկվել է դիմողի բնակարանը և առգրավվել են մի շարք փաստաթղթեր:

28. Պաշտպան Ա.-ն բողոքել է, որ դիմողին շարունակել են այցելել ոստիկաններ, որոնք, իր կարծիքով, իրավասու չեն եղել վարելու քրեական գործը: 2005 թվականի մայիսի 31-ին քննիչը կայացրել

է որոշում, ըստ որի՝ միայն չորս քննիչներ, ներառյալ ինքը, իրավասու էին հարցաքննելու դիմողին: Իրենց գործողությունների առնչությամբ հարցաքննվելիս վերը նշված ոստիկանները բացատրել են քննիչին, որ իրենք առաջադրանք են ունեցել ստուգելու՝ արդյոք կարող էր կապ լինել դիմողի և ուսանողուհիների անհետացման միջև:

29. Պաշտպանի բողոքի հիման վրա 2001 թվականի հունիսին քննիչը կարգադրել է պարզել, թե ինչպես են դիմողի դեմքին 2001 թվականի ապրիլի 23-ին առաջացել վնասվածքներ, և պարզել՝ արդյոք նա ներկայացրել է բողոքներ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: Քննիչ Պ.-ն նույնպես տեղեկացրել է դիմողին, որ քննիչները չեն իմացել, որ տարբեր ոստիկաններ այցելել են դիմողին նախնական կալանքի վայրում կամ կալանավայրում:

30. 2001 թվականի հոկտեմբերին քննիչը տեղեկացրել է դատախազին, որ ոստիկանների կողմից կատարված գործողությունները թույլ չեն տվել եզրակացնելու, որ դիմողը ներգրավված է եղել այլ հանցագործությունների կատարման մեջ:

2. Դատական քննություն

31. Դիմողի դեմ հարուցված գործի դատաքննությունն իրականացվում էր Ալթայի շրջանային դատարանի կողմից: Դիմողը, ըստ էության, ընդունել էր մեղադրանքները՝ կապված տիկին Ֆ.-ի հետ: Նա առարկել էր, որ իր կապը Գ.-ի հետ եղել է փոխհամաձայնեցված, որ ինքը կապ չի ունեցել մյուս չորս անձանց հետ (տուժողներ Կ.-ն Օկ.-ն, Օս.-ն և Ա.-ն), և որ այդ առթիվ իր մինչդատական խոստովանություններն կորզվել են ոստիկանների կողմից վատ վերաբերմունքի և հոգեբանական ճնշման միջոցով: Ի հիմնավորումն իր նկատմամբ ճնշում գործադրված լինելու վերաբերյալ իր հայտարարությունների՝ դիմողը դատարանին ներկայացրել է նախնական կալանքի կենտրոնի այցելուների գրանցամատյանից հատվածներ՝ գրառված 2001 թվականի փետրվարի 4-ից մինչև մարտի 23-ն ընկած ժամանակահատվածում: Այդ ընթացքում դիմողին այցելել են տարբեր ոստիկաններ և քննիչներ:

32. Դատարանն անդրադարձել է վատ վերաբերմունքի, ճնշման միջոցով դիմողից ստացված խոստովանության, նախնական քննության ընթացքում պաշտպան ունենալու նրա իրավունքի խախտման վերաբերյալ դիմողի հայտարարություններին: Դատարանը լսել է քննիչ Ա.-ին, ով հաստատել է, որ դիմողը չի կարողացել ներկայացված լինել իր «ցանկացած» պաշտպանի միջոցով (հավանաբար, նկատի է ունեցել պարոն Կ.-ին), քանի որ այդ ժամանակ վերջինս ներկայացրել է պարոն Պ.-ի շահերը: Քննիչը նաև հաստատել է, որ դիմողին թույլ չեն տվել տեսակցել իր մոր հետ՝ ապացույցները կեղծելուց և քննության ընթացքը խոչընդոտելուց խուսափելու նկատառումներով: Դատարանն ընդունել է այդ փաստարկը՝ հիմնվելով դիմողի մոր այն քայլի վրա, որով վերջինս նպատակ ուներ դիմողին ցուցում տալու՝ լռել և ձևանալ, թե ունի ժամանակավոր հոգեկան խախտում:

33. Դատարանը մերժել է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ հայտարարությունը՝ հիմնվելով 2001 թվականի փետրվարի 14-ի բժշկական եզրակացությունների վրա, և որոշելով, որ այդպիսով խոստովանությունները եղել են «ճշմարտացի»: Դատարանը լսել է մի քանի ոստիկանների, որոնք դիմողին հարցաքննել են կալանավայրում՝ այն գործերի կապակցությամբ, որոնցով նրա նկատմամբ իրականացվում էր քննություն, ինչպես նաև այլ գործերով: Դատարանը լսել է նաև պարոն Մ.-ին, որը կալանավորված է եղել դիմողի հետ 2001 թվականի մարտին: Պարոն Մ.-ն հայտարարել է, որ դիմողի հարցաքննություններն իրականացվել են ամբողջ օրվա ընթացքում, և դիմողը բանտախուց է վերադարձել «ուժասպառ» վիճակում, նրա վրա չեն եղել բռնության հետքեր:

34. 2001 թվականի նոյեմբերի 22-ին Շրջանային դատարանը մեղավոր է ճանաչել դիմողին մի շարք բռնաբարությունների և սպանությունների համար և նրան դատապարտել է 24 տրվա ազատազրկման:

35. Գ.-ի բռնաբարության գործով դիմողին առաջադրված մեղադրանքի առնչությամբ դատարանը վճռել է, որ «չնայած դիմողի կողմից արված նախորդ հայտարարությանը, նրա մեղքն ապացուցված է տուժողի հայտարարությամբ»: Դատարանը նաև վկայակոչել է մի շարք վկաների և բժշկական ապացույցների:

36. Դիմողին մեղավոր ճանաչելով տուժող Ֆ.-ի բռնաբարության և ազատությունից ապօրինի զրկելու մեջ՝ դատարանը հիմնվել է դիմողի սեփական խոստովանության վրա, որը նա արել է դատական քննության ժամանակ, տուժողի հայտարարությունների, վկաների ցուցմունքների վրա, որոնք տեսել են, թե ինչպես է տուժողը փախել դիմողի բնակարանից, ինչպես նաև բժշկական եզրակացության վրա:

37. Տուժող Կ.-ի սպանության մեջ դիմողին մեղավոր ճանաչելիս դատարանը հիմնվել է դիմողի մինչդատական խոստովանության վրա, պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ քննիչի կողմից կատարված

հարցաքննության, ինչպես նաև տուժողին նկարով ճանաչելու վրա: Դատարանը որոշել է, որ վերը նշված հայտարարությունները հաստատվել են երեք վկաների ցուցմունքներով՝ կապված սպանության օրը տուժողի զգեստի հետ, դեպքի վայրի զննության արձանագրությամբ, ինչպես նաև փորձագետների եզրակացությամբ:

38. Դատարանը մեղավոր է ճանաչել դիմողին Օկ.-ի սպանության մեջ՝ դիմողի մինչդատական խոստովանության, պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ քննիչի կողմից կատարված հարցաքննության և տուժողին դիմողի կողմից նկարով ճանաչելու հիման վրա: Դատարանը որոշել է, որ վերը նշված հանգամանքները հաստատվել են նաև այլ թույլատրելի ապացույցներով:

39. Օս.-ի սպանության համար դիմողի դատապարտումը հիմնված է եղել դիմողի մինչդատական խոստովանության վրա, որը դատարանը համարել է «ճշմարտացի»՝ չնայած նրա առարկությանը: Դատարանը որոշել է, որ դիմողը չէր կարող այդ հանցագործության մանրամասներին տեղեկանալ:

40. Լսելով մեղադրանքի կողմին և պաշտպան Ս.-ին՝ Ռուսաստանի Դաշնության Գերագույն դատարանը 2002 թվականի մայիսի 2-ի որոշմամբ դատավճիռը թողել է անփոփոխ: Վերաքննիչ դատարանը որոշել է, որ տեղի չի ունեցել պաշտպանության իրավունքի խախտում, քանի որ 2001 թվականի փետրվարի 3-ից դիմողը տեղյակ է եղել լռելու և իրավաբանական օգնություն ստանալու իր իրավունքի մասին: Դիմողն ստորագրել է արձանագրությունը և հրաժարվել է պաշտպան ունենալու իրավունքից: 2001 թվականի փետրվարի 7-ից դիմողը ներկայացվել է պաշտպան Դ.-ի կողմից, որը ձեռնարկել է բոլոր պաշտպանական միջոցառումները, որոնք ընդունվել են դատարանի կողմից: Վերաքննիչ դատարանը նկատել է, որ դիմողի մինչդատական խոստովանությունները բացահայտել են հանգամանքներ, որոնք արդեն հայտնի են եղել քննչական մարմիններին: Օրինակ՝ տուժող Կ.-ի առնչությամբ դիմողը նկարագրել է տուժողին և նրա զգեստը, նկարագրել է նրա բնավորությունը և կենսաոճը: Դիմողի կողմից ներկայացված տեղեկությունն այնուհետև հաստատվել է տարբեր անձանց ցուցմունքներով, որոնք հարցաքննվել են դատարանում՝ որպես վկա: Այդպիսով, ինչ վերաբերում է տուժող Օկ.-ին, նրա մայրը հաստատել է, որ դիմողի տնից առգրավված ծամկալը պատկանել է իր հանգուցյալ դստերը: Մեկ այլ ֆիզիկական ապացույց նույնպես ժխտել է այն հայտարարությունը, թե դիմողը կապ չի ունեցել սպանության հետ:

B. Այլ քննություններ

41. Դատական քննությունից հետո դիմողը պահանջել է քրեական գործ հարուցել իր քրեական գործով ավագ քննիչի դեմ՝ ցուցմունք կորզելու համար: 2004 թվականի դեկտեմբերի 27-ին և 2005 թվականի հունվարի 17-ին շրջանային դատախազն այդ պահանջը մերժել է: Դիմողն ապարդյուն բողոքարկել է այդ մերժումը դատարաններում:

42. Դիմողը պահանջել է նաև քրեական գործ հարուցել այն ոստիկանների դեմ, որոնք հարցաքննել են իրեն 2001 թվականի փետրվարին՝ մեղադրելով նրանց վատ վերաբերմունքի համար: 2004 թվականի դեկտեմբերի 14-ին շրջանային դատախազության քննիչները մերժել են ոստիկանների նկատմամբ քրեական գործի հարուցումը: Որոշումը կայացվել է վերադաս դատախազի կողմից՝ 2005 թվականի հունվարի 31-ին: 2005 թվականի մայիսի 19-ին և հունիսի 23-ին շրջանային դատարանը կայացրել է վերջնական որոշումներ, որոնցով շրջանային դատարանի որոշումները թողել է անփոփոխ: Առանձին քննությամբ, որը կատարվել է 2005 թվականի հուլիսի 7-ին և հոկտեմբերի 13-ին, շրջանային դատարանը որոշել է, որ 2005 թվականի հունվարի 31-ի որոշման դեմ ներկայացված բողոքը ենթակա չէ դատական կարգով վերանայման:

C. Կալանքի պայմանները

1. Նախնական կալանքի կենտրոն

(a) Դիմողի դիրքորոշումը

43. Դիմողը պահվել է Բառնաուլի ներքին գործերի բաժանմունքում 2001 թվականի փետրվարի 3-ից մինչև մարտի 2-ը և 2001 թվականի մարտի 13-ից մինչև 23-ը: Մյուս չորս կալանավորների հետ մեկտեղ նա պահվել է վեց մետր չափով բանտախցում: Դիմողը քնել է գետնին, քանի որ չեն եղել մահճակալ, ներքնակ կամ անկողնային պարագաներ: Բանտախուցը չի ջեռուցվել, օդափոխումը և լուսավորությունը

եղել են թույլ: Ձուգարանն առանձնացված չի եղել հիմնական կեցատեղից: Սնունդ տրվել է օրական մեկ անգամ: Դիմողը ամբողջ ժամանակ մնացել է բանտախցում, քանի որ չի թույլատրվել որևէ զբոսանք: Դիմողին թույլ չի տրվել տեսակցել կամ այլ կերպ կապ ունենալ իր բարեկամների հետ:

44. Համապատասխանաբար՝ դիմողը նշել է, որ բանտախցում ջեռուցման և խոնավության պայմանները եղել են անընդունելի, նրան տրվել է մեկ բաժակ թեյ և մի կտոր հաց՝ առավոտյան, ապուր և շիլա՝ կեսօրից հետո, նա չի ունեցել ցնցուղից օգտվելու հնարավորություն, չի ունեցել անձնական հիգիենայի պարագաներ:

(b) Կառավարության դիրքորոշումը

45. Նախնական կալանքի կենտրոնում դիմողը պահվել է թիվ 15 բանտախցում, որն ունեցել է ութ մետր տարածք, այլ բանտակիցների հետ մեկտեղ: Ձուգարանն առանձնացված է եղել հիմնական տարածքից: Դիմողը, ինչպես և մյուս կալանավորները, ունեցել է մահճակալ և ներքնակ: Թեև չեն տրամադրվել անկողնային պարագաներ, կալանավորներին թույլատրվել է օգտագործել իրենց անձնական անկողնային պարագաները: Դիմողին տրվել են նաև անձնական հիգիենայի տարբեր պարագաներ և թույլ է տրվել օգտվել ցնցուղից շաքաթական մեկ անգամ: Բանտախցում եղել է համապատասխան ջեռուցում, օդափոխություն և լուսավորություն: Դիմողն ունեցել է օրական մեկ ժամ զբոսնելու իրավունք, նրան պատշաճ կերակրել են և թույլ են տվել, որպեսզի ուտելիք բերեն հարազատները կամ ընտանիքի անդամները: Նա ունեցել է ջուր խմելու հնարավորություն: Դիմողը չի ներկայացրել նախնական կալանքի կենտրոնի պայմանների վերաբերյալ որևէ բողոք մինչև 2004 թվականի դեկտեմբեր:

2. Բառնաուլի կալանավայրը

(a) Դիմողի դիրքորոշումը

46. Դիմողի կողմից Բառնաուլի թիվ 22/1 կալանավայրի պայմանների նկարագրությունը հետևյալն է: Դիմողին տեղավորել են շենքի ներքնահարկում գտնվող մի բանտախցում: Բանտակիցների թիվն էապես գերազանցել է այդ տարածքի համար նախատեսված նորման: Բանտախցում ունեցել է փոքր պատուհան՝ առանց ապակու, որը սակայն ունեցել է երկաթյա փականներ, որոնք խանգարել են բնական լույսի ներթափանցմանը: Արհեստական լուսավորությունը եղել է թույլ: Ձուգարանն առանձնացված չի եղել հիմնական կեցատեղից: Բանտախցում եղել են խավարասերներ: Դիմողը քնել է գետնին: Չջեռուցվող բանտախցում եղել է ծայրահեղ խոնավ: Սննդի որակը եղել է ոչ բավարար: Ընտանիքի անդամների հետ տեսակցելիս և դրսում զբոսնելիս դիմողը եղել է ձեռնաշղթայված:

47. Համապատասխանաբար՝ դիմողը նշել է, որ կալանավայրում մնացել է 2001 թվականի մարտի 3-12-ը և 2001 թվականի մարտի 24-ից 2002 թվականի հունիսի 27-ը: Իր կալանքի վերջին շրջանում նա պահվել է մենակ՝ թիվ 122 բանտախցում, որն ունեցել է 4.1 մետր տարածք և գտնվել է կալանավայրի ներքնահարկում: Այդ ընթացքում բանտախցում չի ջեռուցվել, ինչպես նաև չի օդափոխվել: Սննդի որակը եղել է անբավարար: Չեն տրամադրվել նաև անկողնային պարագաներ: Բանտախցի պատուհանները չեն ունեցել ապակիներ: Դրանք ծածկված են եղել երկաթյա փականներով, որոնք կանխել են բնական լույսի մուտքը: Արհեստական լուսավորությունը եղել է թույլ: Ձուգարանն առանձնացված չի եղել հիմնական տարածքից:

(b) Կառավարության դիրքորոշումը

48. Ըստ Կառավարության՝ դիմողին պահել են Բառնաուլի թիվ 22/1 կալանավայրում 2002 թվականի մարտի 2-ից մինչև ապրիլի 6-ը և 2002 թվականի հունիսի 7-ից մինչև հունիսի 27-ը: 2002 թվականի ապրիլից հունիս ընկած ժամանակահատվածում դիմողը գտնվել է Չեյաբինսկի կալանավայրում:

49. Կառավարությունը բացատրել է, որ համապատասխան գրանցամատյանները ոչնչացվել են պահպանման համար սահմանված ժամկետը լրանալու պատճառով: Այդպիսով, հիմնվելով պարոն Մ.-ի՝ կալանավայրի ղեկավարի գրավոր ցուցմունքների վրա՝ կառավարությունը պնդել է, թե 2001 թվականի մարտի 3-23-ը դիմողը գտնվել է թիվ 212 բանտախցում, որն ունեցել է 16,9 մետր տարածք, 2001 թվականի մարտի 24-ից մինչև ապրիլի 25-ը՝ թիվ 190 բանտախցում, որն ունեցել է 16 մետր տարածք, 2001 թվականի ապրիլի 25-ից մինչև 2002 թվականի ապրիլի 6-ը՝ թիվ 122 բանտախցում, որն ունեցել է

4.5 մետր տարածք և 2002 թվականի հունիսի 7-ից մինչև հունիսի 27-ը՝ թիվ 118 բանտախցում, որն ունեցել է 4.3 մետր տարածք: Դիմողը թիվ 190 և 212 բանտախցերում մնացել է երկու կամ երեք այլ կալանավորների հետ մեկտեղ, իր միջնորդության հիման վրա նա մենակ է մնացել թիվ 122 և 118 բանտախցերում: Վերջին բանտախցերը գտնվել են ներքնահարկում և ունեցել են 0,36 մետր չափսի պատուհաններ: Այդ ժամանակ գործող օրենսդրությանը համապատասխան պատուհանները ծածկված են եղել երկաթյա փականներով, որոնք, այդուհանդերձ, չեն կսնխել օդի և լույսի մուտքը բանտախուց:

50. Պարոն Մ.-ն հաստատել է, որ 2007 թվականի հուլիսի 24-ին վերոհիշյալ բանտախցերն ունեցել են պատշաճ լուսավորություն, օդափոխվել և ջեռուցվել են, եղել են ջրամատակարարում և զուգարանային պարագաներ: Կառավարությունը ներկայացրել է լուսանկարներ, որոնցում պատկերված է եղել վերը նշված բանտախցերի ներքին հարդարանքը:

3. Դիմողի՝ ներպետական իշխանություններին ուղղված բողոքները

51. 2002 թվականի հունվարի 30-ին ի պատասխան դիմողի բողոքի, Ալթայի շրջանի գլխավոր դատախազությունն ընդունել է, որ մեկ անգամ նրա ձեռքերը ձեռնակապերով կապված լինելն ապօրինի է եղել:

52. 2004 թվականի դեկտեմբերին դիմողն իր կալանքի պայմանների վերաբերյալ բողոք է ներկայացրել տարբեր հանրային իշխանությունների: 2005 թվականի հունվարի 19-ին գլխավոր դատախազությունն ընդունել է, որ Բառնաուլի կալանավայրի բանտախցի պատուհանները ծածկված են եղել երկաթյա փականներով, սակայն ժխտել է մյուս բողոքները՝ սուտ լինելու պատճառով:

53. 2005 թվականի փետրվարի 1-ին Ներքին գործերի նախարարության շրջանային բաժինն ընդունել է, որ նախնական կալանավայրում դիմողի՝ կալանքի վերաբերյալ որոշ (չկոնկրետացված) բողոքներ «հաստատվել են»: 2005 թվականի հուլիսի 14-ին Ցենտրալնի շրջանային դատախազությունը դիմողի փոփոխված բողոքը հասցեագրվել է Ներքին գործերի նախարարության շրջանային բաժնին՝ այն քննելու համար:

54. Դիմողը բողոք է ներկայացրել Ցենտրալնի շրջանային դատախազությանն այն հիմքով, *inter alia*, որ այն չի քննել իր բողոքը և չի նպաստել, որ իր կալանքի պայմանները համապատասխանեցվեն օրենքի պահանջներին: Քննելով գործը Քրեական դատավարության օրենսգրքի 125-րդ հոդվածի հիմքով (տես ստորև՝ կետ 59) Բառնաուլի Ցենտրալնի շրջանային դատարանը մերժել է նրա բողոքը: 2006 թվականի մարտի 16-ին Ալթայի շրջանային դատարանը բեկանել է այդ որոշումը և գործն ուղարկել է շրջանային դատարան: Դատարանը որոշել է, որ առաջին աստիճանի դատարանը պետք է քններ, թե ինչու է դիմողը նախնական կալանքի վայրում կալանքի տակ պահվել մեկ ամիս շարունակ: 2006 թվականի մարտի 29-ին Շրջանային դատարանը որոշել է, որ դատախազը չի քննել դիմողի բողոքը նախնական կալանքի վայրում իր կալանքի տևողության վերաբերյալ:

55. Այդ ընթացքում 2006 թվականի փետրվարի 27-ից շրջանային դատախազությունը տեղեկացրել է դիմողին, որ նախնական կալանքի վայրում բանտախցերն ունեցել են տախտակից պատրաստված մահճակալներ, զուգարանային հարմարանքներ և նախատեսված են եղել չորսից հինգ անձի համար, կալանավորներին չեն տրամադրվել անկողնային պարագաներ: Պարզ չէ, թե վերը նշված պատասխանը վերաբերել է 2006 թվականին, թե՛ դիմողի կողմից վիճարկվող ժամանակահատվածին:

56. Պարզվում է, որ քննելով կալանքի պայմանների վերաբերյալ դիմողի բողոքները՝ շրջանային դատախազությունը 2006 թվականի սեպտեմբերի 5-ին մերժել է քրեական գործի հարուցումը Քրեական օրենսգրքի 285 և 286-րդ հոդվածների հիմքով՝ կապված հանրային իշխանությունների կողմից լիազորությունների չարաշահման հետ:

II. Համապատասխան ներպետական օրենսդրություն և պրակտիկա

A. ԽՍՀՄ քրեական դատավարության օրենսգիրք

57. Քննարկվող ժամանակահատվածում գործող ԽՍՀՄ քրեական օրենսգրքի 47-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ պաշտպանը պետք է ներգրավվի մեղադրանք առաջադրելու պահից կամ ձերբակալված կամ կալանավորված կասկածյալին իր ձերբակալման կամ կալանքի մասին որոշումը տրամադրելու պահից: Եթե սեփական նախաձեռնությամբ նշանակված պաշտպանը չի ներկայանում քսանչորս ժամվա ընթացքում, համապատասխան իշխանությունը, որն զբաղվում է գործով, կարող է

առաջարկել, որպեսզի անձը ներգրավի այլ պաշտպանի կամ կարող էր ինքը նշանակել պաշտպան (47-րդ հոդվածի 2-րդ կետ): Գործով որպես պաշտպան ներգրավվելու համար փաստաբանը պետք է լինի փաստաբանական գրասենյակի ներկայացուցիչ (կետ 4): Առանձին պաշտպանը չէր կարող ներկայացնել հակասող շահեր ունեցող անձանց (կետ 5): 2000 թվականի հունիսի 27-ին Սահմանադրական դատարանը 47-րդ հոդվածի 1-ին կետով պաշտպան ունենալու իրավունքի համար նախատեսված ժամկետը ճանաչել է հակասահմանադրական: 2001 թվականի հոկտեմբերի 25-ին Սահմանադրական դատարանը նշել է, որ 47-րդ հոդվածի 1-ին կետը չպետք է պահանջի պաշտպանին տեսակցելու որևէ հատուկ թույլտվություն: Այդուհանդերձ, նույն այդ որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանը ուժը կորցրած է ճանաչել 1995 թվականի Կալանքի մասին օրենքի դրույթներից մեկը, քանի որ իշխանությունները կիրառել են այն՝ հետապնդելով այն նպատակը, որպեսզի պաշտպանը, որը ցանկացել է տեսակցել իր պաշտպանյալին, հատուկ թույլտվություն ստանա քրեական գործը վարող մարմնից:

58. ԽՍՀՄ քրեական դատավարության օրենսգրքի 96-րդ հոդվածի համաձայն՝ ոստիկանը կամ քրեական գործը վարող մարմինը պետք է անհապաղ ձերբակալվածի կամ կալանավորված կասկածյալի կամ մեղադրյալի հարազատներին տեղեկացներ նրա կալանքի վայրի մասին:

B . 2001 թվականի քրեական դատավարության օրենսգիրք

59. Օրենսգրքի 123 և 125-րդ հոդվածները վերաբերում են հետաքննության մարմնի, քննիչի կամ դատախազի գործողությունների նկատմամբ վերահսկողությանը, եթե այդ գործողություններն ազդում էին բողոքողի իրավունքների վրա կամ խոչընդոտում էին նրա՝ դատարան դիմելու իրավունքին: Դատարանը կամ վերացնում է վիճարկվող գործողությունը կամ անգործությունը՝ որպես անօրինական կամ իրավասությունից դուրս կամ պահանջում է, որպեսզի պատասխանող մարմինը վերացնի խախտումը, կամ մերժում է բողոքը:

60. 2001 թվականի քրեական դատավարության օրենսգրքի 413-րդ հոդվածը նախատեսում է, որ քրեական գործով քննությունը կարող է վերսկսվել, եթե Սարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը գտնում է Կոնվենցիայի խախտում:

III. Համապատասխան միջազգային փաստաթղթեր

61. Անդամ պետություններին ուղղված Եվրոպական բանտային կանոնների վերաբերյալ Եվրոպայի խորհրդի Rec (2006)2 հանձնարարականի համաձայն (ընդունված Նախարարների կոմիտեի կողմից 2006 թվականի հունվարի 11-ին՝ Նախարարների տեղակալների 952-րդ նիստում)՝ բանտարկյալները պետք է հնարավորություն ունենան անհապաղ տեղեկացնելու իրենց հարազատներին իրենց ձերբակալման մասին (Կանոն 24.8): Կալանավայր բերվելու պահից իշխանությունները պետք է այդ մասին անհապաղ տեղեկացնեն ձերբակալվածի անուսնուն կամ զուգընկերոջը կամ եթե նա միայնակ է՝ մերձավոր ազգականին և ձերբակալվածի կողմից նախապես նշված անձին, բացառությամբ այն դեպքի, երբ ձերբակալվածն ինքն է խնդրել, որ այդպես չանեն (Կանոն 24.9):

62. 1955 թվականին ժնկուն կայացած՝ Հանցագործությունների կանխարգելման և Հանցագործների նկատմամբ վերաբերմունքի վերաբերյալ Միացյալ ազգերի առաջին կոնգրեսի կողմից ընդունված և Տնտեսագիտական և սոցիալական խորհրդի 1957 թվականի հուլիսի 31-ի 663 C (XXIV) և 1977 թվականի մայիսի 13-ի 2076 (LXII) որոշումներով հաստատված Ձերբակալվածների նկատմամբ վերաբերմունքի մասին ստանդարտ նվազագույն կանոնների 44-րդ հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ձերբակալված անձ պետք է իրավունք ունենա անմիջապես տեղեկացնելու իր ընտանիքին իր ձերբակալման կամ այլ հաստատություն իրեն տեղափոխելու մասին:

ՕՐԵՆՔ

I. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում

63. Դիմողը բողոքել է առ այն, որ նախնական կալանքի վայրում և Բառնաուլի կալանավայրում իր կալանքի պայմանները հակասել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին, համաձայն որի՝

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Ընդունելիություն

1. Կողմերի փաստարկները

(a) Կառավարություն

64. Կառավարությունը հայտարարել է, որ նախնական կալանքի պայմանների վերաբերյալ զանգատը ներկայացվել է ժամկետների խախտմամբ: Այն փաստը, որ դիմողը բարձրացրել է այդ հարցն իշխանությունների առջև 2004 թվականին, չի ազդել վեցամսյա վաղեմության ժամկետի հաշվարկման վրա, այլ փոխարենը ցույց է տվել, որ դիմողը չի սպառել ներպետական միջոցները մինչև Դատարանի առջև բողոք ներկայացնելը: Նա չի սպառել նաև ներպետական միջոցները կալանավարի պայմանների առնչությամբ: Կառավարությունը նշել է, որ այդ ժամանակ դիմողը տեղյակ է եղել տարբեր ներպետական միջոցների մասին:

65. Ապա Կառավարությունը նշել է, որ դիմողին հասու միջոցները եղել են արդյունավետ, ինչը հաստատվել է 2004 թվականին իր բողոքի առնչությամբ ձեռնարկված քննությամբ (տես վերը՝ կետեր 52-56): Դիմողից ստացված բոլոր բողոքները գրանցվել են և բազմակողմանիորեն քննվել կիրառելի օրենսդրությանը համապատասխան: Դիմողը չի ներկայացրել որևէ բողոք կալանավարի դեմ՝ այնտեղ գտնվելու ընթացքում: Նա բողոք է ներկայացրել միայն 2004 թվականին: Այդ բողոքը քննվել է և մերժվել անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Դիմողը որոշել է իր բողոքների հետ կապված դատախազի անգործությունը բողոքարկել դատարան: Այդ բողոքը բավարարվել է, և նոր քննությունից հետո դիմողի բողոքը կրկին մերժվել է՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Բողոքարկվող կալանքի ժամկետն ավարտվելուց հետո դիմողը պետք է քաղաքացիական հայց ներկայացներ Դաշնային ուղղիչ ծառայությանը և Ֆինանսների նախարարությանը՝ պահանջելով որևէ ակնհայտ առողջական վնասի և ոչ նյութական վնասի դիմաց փոխհատուցում: Եթե դիմողը ներկայացներ քաղաքացիական հայց, նա, «անկասկած», կկարողանար հավաքել անհրաժեշտ փաստերը՝ իր բողոքներն ապացուցելու համար:

(b) Դիմողը

66. Դիմողը նշել է, որ նա պահպանել է վեցամսյա վաղեմության ժամկետը: Նախնական կալանքի պայմանների վերաբերյալ իր բողոքը նա ներկայացրել է դատական քննության ժամանակ, որն ավարտվել էր վերաքննիչ դատարանի՝ 2002 թվականի մայիսի 22-ի որոշմամբ, այն է՝ վեցամսյա ժամկետում: Դիմողն առարկել է, որ Կառավարության կողմից առաջարկվող միջոցները եղել են անարդյունավետ և չպետք է սպառված լինեին:

2. Դատարանի գնահատականը

67. Քննելով կողմերի դիրքորոշումները և հասու նյութերը՝ Դատարանը նկատում է, որ դիմողի դժգոհությունն առնչվում է կալանքի հինգ ժամկետներին, այն է՝

- 2001 թվականի փետրվարի 3-ից մինչև մարտի 2-ը՝ նախնական կալանքի վայրում,
- 2001 թվականի մարտի 2-3-ը կալանավայրում,
- 2001 թվականի մարտի 13-23-ը՝ նախնական կալանքի վայրում,
- 2001 թվականի մարտի 24-ից մինչև 2002 թվականի ապրիլի 6-ը կալանավայրում, և
- 2002 թվականի հունիսի 7-27-ը կալանավայրում:

68. Դատարանը նկատում է, որ Դատարանին ուղղված առաջին նամակագրությունը, որում ներկայացված էր 2002 թվականի հունիսի 25-ի դիմումը, ուղարկվել է դիմողի ներկայացուցչի կողմից միայն 2002 թվականի նոյեմբերի 6-ին: Դիմողը չի ներկայացրել որևէ դիրքորոշում դրա վերաբերյալ և չի տրամադրել որևէ բացատրություն այդ ուշացման առնչությամբ: Այդպիսով, Դատարանը 2002 թվականի նոյեմբերի 6-ը կրկին որպես տվյալ զանգատի ներկայացման տարեթիվ, ներառյալ երկու կալանավայրերում կալանքի պայմանների վերաբերյալ զանգատները և այդ առթիվ միջոցների ենթադրյալ բացակայությունը:

69. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի ներքո վեցամսյա ժամկետի պահանջը նպատակ ունի ապահովելու իրավական որոշակիություն և նպաստելու, որպեսզի Կոնվենցիայի ներքո ներկայացված հարցերը լուծվեն ողջամիտ ժամկետներում: Ավելին, այն պետք է պաշտպանի իշխանություններին և այլ ներգրավված անձանց երկարատև անորոշությունից: Կանոնը նաև ապագա դիմողին ժամանակ է տալիս որոշելու դիմում ներկայացնելու հարցը և ներկայացնելու

դեպքում՝ որոշելու, թե ինչ կոնկրետ բողոք և փաստարկներ պետք է բարձրացվեն (տես, օրինակ՝ Ուորնոն ընդդեմ Ավստրիայի, 1997թ. օգոստոսի 29, կետեր 32 և 33, Վճիռների և Որոշումների ժողովածու 1997-V): Կանոնը պետք է ապահովի, որպեսզի հնարավոր լինի փաստերը ներկայացնել մինչև այդ հնարավորության վերանալը՝ արդարացի քննություն ապահովելու համար (տես՝ Քելլին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 10626/83, 1985թ. մայիսի 7, Վճիռների և Որոշումների ժողովածու (DR) 42, էջ 205 և Բայբորան և այլոք ընդդեմ Կիպրոսի (dec.), թիվ 77116/01, 2002թ. հոկտեմբերի 22):

70. Սովորաբար, վեցամսա ժամկետն սկսվում է ներպետական միջոցների սպառման ընթացքում վերջնական որոշման ընդունման պահից: Երբ վերջում պարզվում է, այդուհանդերձ, որ դիմողը չի ունեցել որևէ արդյունավետ միջոցի հնարավորություն, ժամանակահատվածն սկսվում է վիճարկվող գործողությունների կամ միջոցների օրվանից: 35-րդ հոդվածի 1-ին կետը չի կարող, այդուհանդերձ, մեկնաբանվել այնպես, որ դիմողից պահանջվի Դատարան գանգատ ներկայացնել մինչև ներպետական մակարդակում հարցի վերաբերյալ իր դրության կապակցությամբ վերջնական որոշումը: Այդ պատճառով, երբ դիմողն օգտվում է ակնհայտորեն գոյություն ունեցող միջոցից և միայն դրա հետևանքով տեսյակ է դառնում միջոցն անարդյունավետ դարձնող հանգամանքների մասին, ապա 35-րդ հոդված 1-ին կետի դրույթներով կարող է պատշաճ լինել վեցամսյա ժամկետը հաշվարկել այն օրվանից, երբ դիմողն առաջին անգամ իմացել է կամ պետք է իմանար այդ հանգամանքների մասին (տես, այլոց շարքում՝ Ձենինն ընդդեմ Ռուսաստանի (dec.), թիվ 15413/03, 2009թ. սեպտեմբերի 24):

71. Ինչ վերաբերում է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված վերջամսյա ժամկետի ավարտին, պետք է նշել, որ սերտ կապ կա նաև Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի և սպառման կանոնի միջև: Վերջինիս նպատակն է Պայմանավորվող կողմին հնարավորություն տալ կանխելու կամ շտկելու դիմողների նկատմամբ խախտումները մինչև Դատարանի կողմից գանգատներն ընդունելը (տես, այլոց շարքում՝ *Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի* [GC], թիվ 25803/94, կետ 74, ՄԻԵԴ 1999-V): 35-րդ հոդվածի 1-ին կետի կանոնը հիմնված է 13-րդ հոդվածի այն դրույթի վրա, որ առկա է հասանելի արդյունավետ ներպետական միջոց անձի՝ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքների ենթադրյալ խախտման առնչությամբ (տես՝ Կուդլան ընդդեմ Լեհաստանի [GC], թիվ 30210/96, կետ 152, ՄԻԵԴ 2000-XI): Այն միջոցները, որոնք Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի պահանջով պետք է սպառված լինեն, նրանք են, որոնք վերաբերում են ենթադրյալ խախտմանը, ինչպես նաև հասանելի են և բավարար: Նման միջոցների առկայությունը պետք է լինի բավականաչափ որոշակի ոչ միայն տեսականորեն, այլ նաև՝ գործնականորեն, որի խախտումը կհանգեցնի նրան, որ դրանք չեն ունենա պահանջվող հասանելիությունը և արդյունավետությունը (տես՝ *Սկորդինոն ընդդեմ Իտալիայի*, (թիվ 1) [GC], թիվ 36813/97, կետ 142, ՄԻԵԴ 2006-...):

72. Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ Դատարանը կքննի՝ արդյոք դիմողի գանգատը, որը վերաբերում է երկու կալանավայրերին, համապատասխանում է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված ընդունելիության պահանջին, թե՛ ոչ:

(a) Նախնական կալանքի վայրը

73. Դատարանը չի գտնում, որ դիմողի կալանքը նախնական կալանքի վայրում և կալանավայրում 2001 թվականի փետրվարի 3-ից մինչև 2002 թվականի հունիսի 27-ն ընկած ժամանակահատվածում առաջացրել է «շարունակվող իրավիճակ», որը պահանջում է ընդհանրական գնահատական (տես՝ Մալթաբարն և Մալթաբարն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 6954/02, կետ 83, 2009թ. հունվարի 29): Այդպիսով, Դատարանը գտնում է, որ դիմողի կալանքը նախնական կալանքի վայրում՝ ավարտվել է 2001 թվականի մարտի 23-ին, ինչը մինչև Դատարան դիմում ներկայացնելը (2002 թվականի նոյեմբերի 6) վեց ամսից ավելի է:

74. Ինչ վերաբերում է դիմողի այն դիրքորոշմանը, թե Վերաքննիչ դատարանի՝ 2002 թվականի մայիսի 22-ի որոշումը՝ իր քրեական գործով, պետք է դիտվի որպես «վերջնական որոշում», քանի որ նա ներկայացրել էր իր կալանքի պայմանների վերաբերյալ բողոքները դատարանին: Դատարանը նկատում է, որ դատարանում դիմողի դժգոհությունները մեծ մասամբ վերաբերել են խոստովանություն կորզելու նպատակով գործադրված վատ վերաբերմունքին և նախնական կալանքի վայրում կալանքի ժամկետի ապօրինի երկարացմանը: Ցանկացած պարագայում, չի երևում, թե դատարանը, որի ուղղակի դերն է դիմողի դեմ քրեական մեղադրանքների պարզումը, իրավունք ուներ քննելու դիմողի բողոքները կալանքի պայմանների վերաբերյալ, մասնավորապես՝ կապված բանտախցի գերբնակեցվածության հարցի հետ, և տրամադրելու նրան փոխհատուցում: Դատարանը կրկնում է այդ առթիվ, որ եթե դիմողը դիմել է

Դատարանի կողմից ոչ պատշաճ ճանաչված միջոցի, դրան դիմելու ժամկետը սովորաբար չի ընդմիջում վեցամսյա ժամկետը, որը կարող է հանգեցնել նրան, որ դիմումը կմերժվի ժամկետի խախտմանը ներկայացված լինելու պատճառով (տես՝ Ռեզոլյուցիոն Ֆրանսիայի (dec.), թիվ 49859/99, ՄԻԵԴ 2000-XI և Ջենինի գործը): Այդպիսով, Դատարանը մերժում է դիմողի փաստարկը:

75. 2004 թվականի դեկտեմբերից, այն է տվյալ գանգատը ներկայացնելուց հետո, դիմողի գանգատների վերաբերյալ ազգային իշխանությունների պատասխանները նույնպես չպետք է համարվի որպես «վերջնական որոշում»: Այս իշխանություններից ոչ մեկը (Ներքին գործերի նախարարության շրջանային վարչությունը, շրջանային դատախազությունը կամ Քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված դատարանը) այդ ժամանակ չէին կարող դիտվել որպես միջոցներ, որոնք կարող էին 2001 թվականին կալանքի պայմանների առթիվ բողոքների առնչությամբ տրամադրել պատշաճ փոխհատուցում (տես՝ վերը կետեր 53-56): Փաստորեն, երբ տվյալ գանգատը 2002 թվականի նոյեմբերին ներկայացվել է Դատարանին՝ դիմողն ինքը չի կարծել, թե ըստ այդ գանգատի՝ կարող էր տրամադրվել որևէ փոխհատուցում:

76. Հետևաբար, համապատասխան օրը, որից պետք է հաշվարկվի վեցամսյա ժամկետը, 2001 թվականի մարտի 23-ն է, մինչդեռ դիմումը ներկայացվել է միայն 2002 թվականի նոյեմբերի 6-ին: Այդպիսով, դիմողը չի պահպանել նախնական կալանքի վայրում կալանքի պայմանների վերաբերյալ իր գանգատը ներկայացնելու վեցամսյա ժամկետը:

(b) Բառնաուլի կալանավայրը

77. Դատարանը կրկնում է, որ դիմողը Բառնաուլի կալանավայրում կալանվորված է եղել երեք ժամանակահատվածների ընթացքում: Այն է՝ 2001 թվականի մարտի 2-ից կամ 3-ից մինչև 12-ը, 2001 թվականի մարտի 24-ից մինչև 2002 թվականի ապրիլի 6-ը և 2002 թվականի հունիսի 7-ից մինչև 27-ը: Դատարանը չի գտնում, որ վերը նշված ժամանակահատվածներն առաջացրել են շարունակվող իրավիճակ: Այդպիսով, քանի որ հարցը վերաբերում է առաջին երկու ժամանակահատվածներին, բողոքը ներկայացվել է Դատարան ավելի քան վեց ամիս անց: Վերը նշված պատճառաբանությամբ Դատարանը գտնում է, որ դիմողի՝ ազգային իշխանությունների ուշադրությունը իր կալանքի պայմանների վրա հրավիրելու փորձը, չի ընդմիջել վեցամսյա ժամկետի ընթացքը (տես վերը՝ կետեր 51 և 8): Հետևաբար, դիմումի այս հատվածը պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ կետերի համաձայն:

78. Ինչ վերաբերում է 2002 թվականի հունիսի 7-27-ին կալանքի ժամանակահատվածին՝ վեցամսյա ժամկետի առումով որևէ հարց չկա: Այդուհանդերձ, Կառավարությունը նշել է, որ կալանքի ժամկետի ավարտից հետո դիմողը պետք է ներկայացներ քաղաքացիական հայց ընդդեմ Պետության՝ պահանջելով փոխհատուցում որևէ հնարավոր առողջական վնասի և ոչ նյութական վնասի դիմաց: Այդուհանդերձ, Կառավարությունը չի առանձնացրել գործողությունների ընթացքը և չի ներկայացրել որևէ հետագա մանրամասն իր նման գանհատման վերաբերյալ: Այդպիսով, Կառավարության առարկությունը պետք է մերժվի: Ավելին, Դատարանը չի գտնում, որ վնասներին առնչվող գործողություններն ունեցել են հաջողության ինչ-որ հեռանկար, հատկապես դիմողի 2002 թվականի հունիսի կալանքի առնչությամբ, որը չէր առնչվում բանտախցի գերմնակեցվածության խնդրին, այլ ավելի շուտ առնչվում էր այլ նյութական պայմանների, հատկապես՝ բնական օդի և լույսի պակասությանը՝ բանտախցում պատուհաններին երկաթյա փականներ լինելու պատճառով: Ուշագրավ է, որ նման փականների առկայությունն այդ ժամանակ համարվել է օրինական (տես՝ վերը նշված Ալեքսանդր Մակարովի գործը, կետեր 76-81 և կետեր 86-89): Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ համարվում է, որ դիմողը պահպանել է սպառնալից պայմանը:

79. Դատարանը գտնում է, որ հաշվի առնելով կողմերի փաստարկներն առ այն, որ դիմողի՝ 2002 թվականի հունիսի 7-27-ն իր կալանքի պայմանների վերաբերյալ գանգատն ակնհայտ անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Չի հաստատվել այն անընդունելի ճանաչելու որևէ այլ հիմք:

80. Դատարանը նկատում է, որ կողմերը հիմնականում համաձայն են, որ՝ (i) 2002 թվականի հունիսին դիմողը մոտ քսան օր պահվել է գրեթե 4 մետր տարածք ունեցող մի բանտախցում՝ մենակ, և՛ (ii) 0.36 չափսի պատուհանը ծածկված է եղել երկաթյա փականներով (տես վերը՝ կետեր 46-49): Մյուս հանգամանքների կողմերը տարակարծիք են:

81. Դատարանը բազմիցս գտել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում կալանավորներին անձնական տարածություն չտրամադրելու առթիվ (Փիրսն ընդդեմ Հունաստանի, թիվ 28524/95, կետեր 69 et seq., ՄԻԵԴ 2001-III, Խուդոյրովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 6847/02, կետեր 104 et seq., ՄԻԵԴ 2005-X, Լաբզովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 62208/00, կետեր 44 et seq., 2005թ. հունիսի 16, Նովոսելովն

ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 66460/01, կետեր 41 et seq., 2005թ. հունիսի 2, Մեյզիթն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 63378/00, կետեր 39 et seq., 2005թ. հունվարի 20 և Կալաշնիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 47095/99, կետեր 97 et seq., ՄԻԵԴ 2002-VI): Այդուհանդերձ, ուշագրավ է, որ համապատասխան բանտախցի տարածքի չափսի փոխարեն դիմողի դժգոհությունը հիմնականում վերաբերում է բանտախցում բնական լույսի և օդի ոչ բավարար լինելուն: Դատարանն ընդունում է, որ դիմողը կարող էր ունենալ որոշակի անհարմարություն պատուհանի փոքր չափսերի և դրա վրա փականների առկայության պատճառով: Միևնույն ժամանակ Դատարանը չի կարողացել որոշել՝ արդյոք բնական լույսի ոչ բավարար լինելը որևէ կերպ ազդել է նրա վրա, թե՛ ոչ: Չկա ապացույց նաև առ այն, որ թույլ է եղել արհեստական լուսավորությունը կամ օդափոխումը: Ավելին, նշվել է, որ դիմողը մյուս կալանավորների հետ մեկտեղ ունեցել է զբոսնելու և արտաքին աշխարհի հետ, ներառյալ՝ իր պաշտպանի ու ընտանիքի հետ այդ ընթացքում հաղորդակցվելու իրավունք: Վերջապես, Դատարանն իրեն հասու նյութերի հիման վրա չի գտնում, որ դիմողի կողմից նշված մյուս պայմանները եղել են այնպիսին, որ կարող էին համարվել նվաստացնող կամ անմարդկային վերաբերմունքի դրսևորում:

82. Այդպիսով, Դատարանին ներկայացված նյութերի հիման վրա Դատարանը գտնում է, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ 2002 թվականի հունիսի 7-27-ը դիմողի կալանքի պայմանների առնչությամբ:

II. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հետ մեկտեղ 13-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

83. Դիմողը նաև բողոքել է առ այն, որ ինքը չի ունեցել որևէ արդյունավետ միջոց իր վերը նշված բողոքների լուծման համար՝ կապված նախնական կալանքի վայրում և Բառնաուլի կալանավայրում առկա պայմանների հետ: Դատարանը կքննի այդ գանգատը Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի ներքո, համաձայն որի՝

«Յուրաքանչյուր ոք, ում սույն Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իարավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

84. Կողմերի դիրքորոշումները ներկայացված են վերը՝ կետեր 64-66:

A. Ընդունելիություն

85. Դատարանը նշում է, որ Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը երաշխավորում է Կոնվենցիայով նախատեսված կիրավումների և ազատությունների ապահովման միջոցների առկայությունը ներպետական մակարդակով, անկախ նրանից թե ինչպես դրանք պետք է պաշտպանվեն ներպետական իրավական համակարգում: 13-րդ հոդվածի պահանջը ներպետական արդյունավետ միջոցի առկայությունն է Կոնվենցիայի ներքո «վիճելի բողոքը» լուծելու և պատշաճ փոխհատուցում ապահովելու համար (տես՝ վերը նշված Կուդլայի գործը կետ 157): 13-րդ հոդվածի ներքո պարտականությունը տարբեր է լինում՝ կախված Կոնվենցիայի ներքո դիմողի գանգատի բնույթից: Այդուհանդերձ, 13-րդ հոդվածով պահանջվող միջոցը պետք է լինի արդյունավետ ինչպես գործնականում, այնպես էլ օրենքով:

86. Դատարանը նկատում է, որ 2001 թվականի փետրվարի 3-ից մինչև 2002 թվականի հունիսի 7-ը կալանքի պայմանների վերաբերյալ դիմողի բողոքները հայտարարվել են անընդունելի: Այդպիսով, դիմողի գանգատն այս մասով չի կարող լինեն «վիճելի» (տես Ռ.Կ.-ն և Ա.Կ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 38000/05, կետ 44, 2008թ. սեպտեմբերի 30):

87. Այդուհանդերձ, 2002 թվականի հունիսի 7-27-ը դիմողի կալանքի պայմանների առումով արդյունավետ միջոցների վիճելի բացակայությունն ակնհայտ անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Չկա որևէ այլ հիմք այն անընդունելի ճանաչելու համար:

B. Գործի հանգամանքները

88. Դատարանը կրկնում է, որ վիճարկվող կալանքի ժամկետն ավարտվելուց հետո դիմողը նամակ է ուղարկել շրջանային դատախազությունը կալանավայրում առկա պայմանների վերաբերյալ: 2005 թվականի հունվարին դատախազությունը քննել է այդ բողոքը և ընդունել, որ բանտախցի պատուհաններին դրված են եղել մետաղյա փականներ, սակայն մերժել է մյուս բողոքները՝ ոչ ճշմարիտ լինելու պատճառաբանությամբ: Դատարանի կարծիքով, չնայած դիմողի համար որոշ դրական

հետևանքներին, անմարդկային և նվաստացնող վերաբերմունքի առունով միջոցի արդյունավետությունը գնահատելու վճռորոշ հարցն այն է, թե արդյոք դիմողը կարողացել է բարձրացնել այդ բողոքը դատախազի առջև՝ ուղղակի ժամանակին փոխհատուցում ստանալու, այլ ոչ թե պարզապես Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքների անուղղակի պաշտպանություն ունենալու նպատակով (տես՝ Կովալին ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 65550/01, կետ 94, 2006թ. հոկտեմբերի 19): Դատարանը նկատում է, որ Կառավարությունը չի պարզաբանել, թե ինչպես դատախազի կողմից արված որևէ հետևություն կարող էր հանգեցնել նշված կանխարգելիչ կամ փոխհատուցող կամ կալանքի պայմանների հետ կապված միջոցառումների (տես՝ Օստրովարն ընդդեմ Մոլդովայի), թիվ 35207/03, 2005թ. մարտի 22): Համոզիչ կերպով ցույց չի տրվել, թե դատախազին ուղղված բողոքը կարող էր հանգեցնել փոխհատուցման՝ կապված դիմողի՝ Կոնվենցիայի ներքո ներկայացված բողոքի հետ:

89. Դատարանն արդեն նշել է, որ Ռուսաստանի իրավական համակարգում դատախազին ուղղված բողոքն այն ներկայացնող անձին չէր տալիս անձնական իրավունք հասնելու նրան, որ Պետությունն իրականացնի իր վերահսկողական իրավազորությունը, ուստի նման բողոքով, չի ապահովվել արդյունավետ միջոց Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի իմաստով (տես՝ Ալեքսանդր Մակարովի գործը, կետ 86 և Բենեդիկտովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 106/02, կետ 29, 2007թ. մայիսի 10):

90. Այդպիսով, նշված հետևությունները՝ 75-րդ և 78-րդ կետերում նշված համապատասխան հետևությունների հետ մեկտեղ հանգեցրել են Դատարանի այն եզրակացությանը, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված ներպետական օրենսդրության ներքո արդյունավետ միջոցի բացակայության հետ, որով դիմողը կկարողանար բողոք ներկայացնել 2002 թվականի հունիսին կալանավայրի բանտախցում բնական լույսի և օդի ոչ բավարար լինելու վերաբերյալ:

III. Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

91. Դիմողը բողոքել է առ այն, որ իր նկատմամբ չի իրականացվել արդարացի դատաքննություն: Մասնավորապես, նա բողոքել է, որ իրեն ձերբակալելուց հետո թույլ չեն տվել, որպեսզի գործը ներկայացնի իր ընտրած պաշտպանը, որ պաշտպան Դ.-ի կողմից ցուցաբերված իրավաբանական օգնությունը չի եղել բավարար, որ իրեն հարցաքննել են բռնություն գործադրելով և որ իրեն ստիպել են տալու ինքնախոստովանություն՝ առանց ապահովելու արդյունավետ իրավաբանական խորհրդատվություն: Նա ընդհանուր առմամբ բողոքել է նաև այն մասին, որ դատախազությունը չի ապացուցել իր մեղքը, իսկ դատարանը սխալ է գնահատել թույլատրելի ապացույցները: 6-րդ հոդվածի համապատասխան մասերի համաձայն.

«1. ... Յուրաքանչյուր ոք նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ ունի... արդարացի... դատաքննության իրավունք:

3. Քրեական հանցագործություն կատարելու մեջ մեղադրվող յուրաքանչյուր ոք ունի հետևյալ նվազագույն իրավունքները.

...

(c) պաշտպանելու իրեն անձամբ կամ իր ընտրած դատապաշտպանների միջոցով կամ, եթե նա բավարար միջոցներ չունի դատապաշտպանի ծառայության դիմաց վճարելու համար, ունենալու անվճար նշանակված դատապաշտպան, երբ դա պահանջում են արդարության շահերը...»:

92. 2004-2007 թվականների միջև ընկած ժամանակահատվածում դիմողը վեր է հանել մի շարք մտքաբեկներ՝ կապված իր դեմ հարուցված քրեական գործի քննության հետ: Հատկապես նա բողոքել է, որ տիկին Ս.-ն չի ունեցել պաշտպան, երբ ոստիկաններն ստիպել են նրան մեղադրական ցուցմունքներ տալ իր դեմ մինչդատական քննության փուլում, որ քննիչների որոշ մինչդատական որոշումների տեքստերը խախտել են անմեղության կանխավարկածը, որ 2001 թվականի մայիսից-հուլիս ընկած ժամանակահատվածում ինքը կարողացել է տեսակցել իր պաշտպան Ս.-ին առանձին, սակայն միայն քննիչի ներկայությամբ, և որ իրեն չեն տրամադրել բավարար ժամանակ և միջոցներ գործի նյութերն ուսումնասիրելու համար:

A. Գործի ընդունելիությունը և ծավալը

93. Ինչ վերաբերում է մինչդատական փուլին և դատական քննության արդարացիությանն առնչվող գանգատներին՝ Դատարանը գտնում է, որ կողմերի դիրքորոշումների լույսի ներքո գանգատի այս հատվածը վեր է հանում Կոնվենցիայի ներքո փաստին և իրավունքին առնչվող լուրջ խնդիրներ, որոնց

բնորոշումը պահանջում է գործի հանգամանքների քննություն: Դատարանը եզրակացնում է, որ այդ պատճառով գանգատի այդ հատվածն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ կետի իմաստով: Չկան նաև այլ հիմքեր այն անընդունելի ճանաչելու համար:

94. Առաջին անգամ 2004-2007 թվականներին բարձրացված գանգատների առթիվ Դատարանը գտնում է, որ դրանք չեն կարող դիտվել որպես նախկինում բարձրացված գանգատների լրացում: Դատարանը կրկնում է, որ գանգատների ներկայացման համար վեցամսյա վաղեմության ժամկետի ընթացքը, որը չի ներառվել սկզբնական գանգատում, չի ընդհատվում մինչև այն օրը, երբ գանգատն առաջին անգամ ներկայացվում է Դատարանին (տես՝ Մայակին ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 33593/03, կետ 33, 2006թ. հունիսի 1, Ալանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec.), թիվ 48539/99, 28 August 2001): Հետևաբար, գանգատի այս հատվածը ներկայացվել է վաղեմության ժամկետի խախտմամբ, և պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ կետերին համապատասխան:

B. Գործի հանգամանքները

1. Կողմերի դիրքորոշումները

(a) Դիմողը

95. Դիմողը հայտնել է, որ իրեն ձերբակալելուց հետո պահել են այնպիսի պայմաններում, որոնք խոչընդոտել են արդյունավետ իրավաբանական խորհրդատվություն ունենալը և ստիպել են իրեն խոստովանելու իր մեղավորությունը տարբեր հանցագործությունների կատարման մեջ: Դիմողը հայտնել է, որ քննիչն ապօրինաբար թույլ չի տվել, որպեսզի Կ.-ն նշանակվի իր պաշտպան: Դիմողը նաև բողոքել է, որ իր մայրն առաջին անգամ լսել է իր ձերբակալման մասին երրորդ անձից՝ 2001 թվականի փետրվարի 6-ին: Անվտանգության նկատառումներով իրեն թույլ չեն տվել տեսակցելու իր մոր հետ 2001 թվականի փետրվարին և մարտին: Քննիչ Ա.-ն իր մորը դրել է թյուրիմացության մեջ՝ ասելով, որ դիմողը գոհ է եղել պաշտպան Դ.-ից և չի ունեցել այլ պաշտպանի կարիք: Չնայած դիմողի առարկությանը՝ Դ.-ն շարունակել է մնալ նրա պաշտպանը, սակայն հրաժարվել է ունենալ որևէ մասնավոր գրույց դիմողի հետ: Դիմողին ծեծել են և ահաբեկել ոստիկանների հետ «գրույցների» ընթացքում, որոնք փոխարինել են միմյանց: Պաշտպանը ներկա չի եղել քննիչների կողմից իրականացվող հարցաքննություններին: Կալանքն ընթացել է կալանավայրում՝ քննիչների կամ ոստիկանների ներկա գտնվելու ժամերի և պաշտպանի ներկայությամբ իրականացվող հարցաքննության ժամերի միջև ընկած ժամանակահատվածում: Չստանալով որևէ խորհրդատվություն և լինելով ահաբեկված, ինչպես նաև ենթարկվելով վատ վերաբերմունքի՝ դիմողը չի ունեցել այլ ելք՝ խոստովանությունից բացի: Ամեն անգամ դիմողին բերել են քննիչի մոտ, որն արձանագրել է խոստովանությունը: Կալանավայրում չափազանց երկար ժամանակ գտնվելը նպատակ է հետապնդել հնարավորություն ընձեռելու ոստիկաններին խոստովանություններ կորզել: Ոստիկաններից ոչ մեկն իրավասու չի եղել վարելու գործը, և նրանց այցելությունների միակ նպատակն է եղել դիմողի վրա ճնշում գործադրելը:

(b) Կառավարությունը

96. Կառավարությունը հայտնել է, որ 2001 թվականի փետրվարի 3-ին դիմողին տեղեկացրել են իր դատավարական իրավունքների մասին, ներառյալ իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը: Դիմողը կամավոր հրաժարվել է այդ իրավունքից: Քննիչը տեղեկացրել է դիմողի մորը 2001 թվականի փետրվարի 4-ին իր որդու ձերբակալման մասին, սակայն նա չի ընտրել պաշտպան մինչև 2001 թվականի մարտի 6-ը: Դիմողին չեն մերժել իր մոր հետ տեսակցելու հարցում: Դիմողն անձամբ չի ընտրել որևէ պաշտպանի: Քննությունը շարունակելու նպատակով քննիչը նշանակել է պաշտպան Դ.-ին: 2001 թվականի փետրվարի 13-ին, 20-ին և 26-ին դիմողին մեղադրանք է առաջադրվել մի քանի հանցանք կատարելու համար: Նրա խոստովանությունները գրի են առնվել քննիչի կողմից: Որևէ պաշտպան ներկա չի գտնվել, քանի որ խոստովանությունը չի համարվել իրավաբանական օգնություն պահանջող քննչական միջոց: Ցանկացած դեպքում դիմողն ազգային իշխանություններին չի բողոքել առ այն, թե այդ օրերին պաշտպանին թույլ չեն տվել ներկա գտնվել հարցաքննություններին: Դիմողը հաստատել է իր խոստովանությունները 2001 թվականի փետրվարի 13-ի, 15-ի, 18-ի, 21-ի և 27-ի հարցաքննությունների ընթացքում՝ պաշտպան Դ.-ի ներկայությամբ: Չկար որևէ հանգամանք, որը մատնացույց կաներ, թե պաշտպանությունը եղել է ոչ բավարար: 2001 թվականի փետրվարին չի արձանագրվել որևէ վնասվածք:

2001 թվականի մարտի 6-ից դիմողին ներկայացրել է մասնավոր նշանակված պաշտպան Ա.-ն: Դիմողը նախընտրել է լռել: Այդուհանդերձ, 2001 թվականի մարտի 15-ին դիմողն ակտիվորեն մասնակցել է դեպքի վայր ժամանելիս քննչական փորձարարությանը՝ կապված կրկնակի սպանության հետ, պաշտպան Ա.-ի մասնակցությամբ: 2001 թվականի մարտի 23-ին դիմողը պաշտոնապես հրաժարվել է պաշտպան Դ.-ից: 2001 թվականի ապրիլի 21-ին արձանագրված վնասվածքները կապ չունեին 2001 թվականի փետրվարին կատարած խոստովանությունների հետ, և պատճառվել էին բանտակիցների կողմից այն ժամանկ, երբ դիմողն արդեն ուներ պաշտպան: Ցանկացած դեպքում դիմողը հրաժարվել է բողոքել այդ միջադեպի առթիվ: Դիմողի՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքները քննվել են դատարանի կողմից և մերժվել են անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Դատարանը հաշվի է առել խոստովանությունները պատիժը մեղմացնելիս:

2. Դատարանի գնահատականը

(a) Ընդհանուր սկզբունքներ

(i) Իրավաբանական օգնությունը և ինքնախոստովանության դեմ իրավունքը

97. Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածը, որպես կանոն, պահանջում է, որպեսզի պաշտպան ներգրավվի ուստիկանության կողմից կասկածյալի առաջին հարցաքննության պահից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ կոնկրետ գործի հանգամանքների լույսի ներքո հիմնավորվում է, որ առկա են լուրջ պատճառներ այդ իրավունքը սահմանափակելու համար (տես՝ Սալդուզն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 36391/02, կետ 55, 2008թ. նոյեմբերի 27, տես նաև Դայանանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 7377/03, կետեր 29-34, 2009թ. հոկտեմբերի 13): Երբ նույնիսկ լուրջ պատճառներ կարող են բացառիկ դեպքերում արդարացնել պաշտպան ունենալու արգելքը, նման արգելքը, անկախ դրա արդարացումից, չպետք է չափից ավելի խոչընդոտի 6-րդ հոդվածով նախատեսված կասկածյալի իրավունքները: Պաշտպանության իրավունքները, ըստ էության, ապօրինաբար կխոչընդոտվեն, եթե առանց պաշտպանի ներկայության ուստիկանության կողմից իրականացվող հարցաքննության ժամանակ տրված ինքնախոստովանական ցուցմունքները դրվեն դատապարտման հիմքում:

98. Դատարանը կրկնում է, որ քրեական հանցագործության մեջ մեղադրվող անձը, որը չի կամենում պաշտպանել ինքն իրեն, պետք է իրավունք ունենա հայցելու, որպեսզի մեկ այլ անձի կողմից նշանակվի պաշտպան (տես՝ Քեմբելն Ֆիլն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1984թ. հունիսի 2, կետ 99, Series A, թիվ 80 և Պակելին ընդդեմ Գերմանիայի, 1983թ. ապրիլի 25, կետ 31, Series A, թիվ 640): Ազգային դատարանը կարող է մերժել մեղադրյալի միջնորդությունը իրավաբանական օգնության վերաբերյալ, եթե առկա են համապատասխան և բավարար հիմքեր եզրակացնելու, որ դա անհրաժեշտ է, ելնելով արդարադատության շահերից (տես՝ Կրուսանն ընդդեմ Գերմանիայի, 1992թ. սեպտեմբերի 25, կետեր 29 և 30, Series A, թիվ 237-B):

99. Պաշտպան նշանակելն ինքնին չի ապահովում պաշտպանյալին տրամադրվող օգնության արդյունավետությունը (տես՝ Չեկալան ընդդեմ Պորտուգալիայի, թիվ 38830/97, կետ 60, ՄԻԵԴ 2002-VIII): Այդուհանդերձ, Պետությունը չի կարող պատասխանատու լինել իրավաբանական օգնության նպատակով նշանակված իրավաբանի պատճառով առաջացած ցանկացած հետևանքի համար: Պետությունից իրավաբանական մասնագիտության անկախությունից հետևում է, որ պաշտպանի վարքագիծը, ըստ էության պաշտպանյալի և պաշտպանի միջև առկա խնդիր է, անկախ նրանից պաշտպանը նշանակված է իրավաբանական օգնության շրջանակներում, թե մասնավոր է ֆինանսավորվում: Իրավասու ազգային մարմինները 6-րդ հոդվածի 3(c) կետի ներքո պետք է միջամտեն, եթե միայն պաշտպանի կողմից արդյունավետ ներկայացուցչություն չապահովվելն ակնհայտ է, հավուր պատշաճի գրավել է նրանց ուշադրությունը մեկ այլ ճանապարհով:

100. Ինչ վերաբերում է ինքնախոստովանության դեմ իրավունքին, ինչպես նաև լռելու իրավունքին, Դատարանը կրկնում է, որ դրանք հանրաճանաչ միջազգային երաշխիքներ են, որոնք ընկած են արդարացի դատավարության հիմքում: Դրանց նպատակն է կասկածյալին իշխանությունների կողմից անհիմն ճնշումներից պաշտպանելը, այդպիսով՝ արդարադատության ծախսումից խուսափելը և 6-րդ հոդվածի նպատակներին հասնելը (տես՝ Կիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի [GC], թիվ 4378/02, կետ 92): Չմեղադրելու իրավունքն ուղղակիորեն կապված է կասկածյալի՝ լռելու իրավունքը հարգելու հետ, և ենթադրում է, որ քրեական գործով մեղադրող կողմը կասկածյալի նկատմամբ գործը վարում է առանց հիմնվելու այն ապացույցների վրա, որոնք ստացվել են ցուցմունք կորզելու կամ կասկածյալի իրավունքների ոտնահար-

ման միջոցով: Քննելով, արդյոք դատավարությունը ոտնահարել է ինքնախոստովանության դեմ իրավունքի բուն էությունը՝ Դատարանը պետք է քննի ճնշման բնույթը և աստիճանը, դատավարությունում որևէ համապատասխան երաշխիքների առկայությունը և ձեռք բերված նյութերի նկատմամբ դրանց կիրառումը:

101. Դատարանն ընդգծում է քննության փուլի կարևորությունը քրեական գործի քննության նախապատրաստման համար, քանի որ այդ փուլում հավաքված ապացույցները կանխորոշում են այն սահմանները, որոնցում համապատասխան հանցանքի հետ գործ է ունենալու դատարանը (տես վերը՝ կետ 54): Միևնույն ժամանակ, կասկածյալը հաճախ հայտնվում է խոցելի վիճակում քննության ընթացքում, որի արդյունքն ուժեղանում է այն փաստով, որ քրեական դատավարությանն առնչվող օրենսդրությունը հակված է դառնալու ավելի ու ավելի բարդ՝ հատկապես հաշվի առնելով այն կանոնները, որոնք վերաբերում են ապացույցներ հավաքելուն և օգտագործելուն: Շատ գործերում այս հատուկ խոցելիությունը միայն կարող է պատշաճորեն փոխհատուցվել պաշտպանի օգնությամբ, որի նպատակն է, ի թիվս այլնի ինքնախոստովանական ցուցմունք չտալու կասկածյալի իրավունքը: Այս իրավունքն իսկապես ենթադրում է, որ քրեական գործով մեղադրող կողմը նպատակ է հետապնդում գործը վարել կասկածյալի դեմ, առանց հիմնվելու այնպիսի ապացույցների վրա, որոնք ստացվել են խոստովանությունների կորզման կամ կասկածյալի իրավունքների ոտնահարման միջոցներով (տես՝ Յալոհն ընդդեմ Գերմանիայի [GC], թիվ 54810/00, կետ 100, ՄԻԵԴ 2006-..., և Քոլուն ընդդեմ թուրքիայի, թիվ 35811/97, կետ 51, 2005թ. օգոստոսի 2): Պաշտպանի շուտ նշանակումը դատավարական երաշխիքների մաս է կազմում, որոնց Դատարանը հատուկ ուշադրություն է դարձնում, երբ քննում է՝ արդյոք դատավարությունը ոտնահարել է ինքնախոստովանության դեմ իրավունքի բուն էությունը (տես՝ *mutatis mutandis*, Jalloh, cited above, կետ 101):

(ii) Հրաժարում

102. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքից հրաժարվելը, այն չափով, որ չափով այն թույլատրելի է, չպետք է հակասի հանրային շահին, պետք է հաստատվի հստակ կերպով և պետք է իրականացվի հրաժարվելու կարևորությանը համապատասխանող նվազագույն երաշխիքների առկայության դեպքում (տես՝ *Sejdovic v. Italy* [GC], թիվ 56581/00, կետ 86, ՄԻԵԴ 2006-...): Ավելին, մինչ կարելի կլինի ասել, որ կասկածյալն իր վարքագծին համապատասխան կերպով հրաժարվել է 6-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքից, պետք է ցույց տալ, որ նա կարողացել է հիմնավորապես կանխատեսել, թե ինչպիսին կլինեն իր վարքագծի հետևանքները (տես՝ Թալաթ Թանջն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 32432/96, կետ 59, 2007թ. մարտի 27 և Չոնսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec.), թիվ 30900/02, 2003թ. սեպտեմբերի 9):

(b) Տվյալ գործով ընդհանուր սկզբունքների կիրառումը

(i) Իրավաբանական օգնությունը մինչդատական վարույթում

103. Դատարանը նկատում է, որ մինչդատական վարույթին առնչվող դիմողի գանգատի հիմնական կետերը հետևյալներն են.

- դիմողին չի տրվել հնարավորություն իր կամքով ընտրելու պաշտպան (պարոն Կ.-ն՝ մեկ այլ պաշտպան՝ նշանակված իր ընտանիքի կողմից),
- պաշտպան Դ.-ի կողմից տրամադրված օգնությունը չի եղել բավարար,
- վերոնշյալի արդյունքում դիմողը խոստովանել է՝ առանց արդյունավետ իրավաբանական խորհրդատվություն ստանալու:

104. Դատարանը գտնում է, որ դիմողի գործով առաջացած հիմնական հարցն է նրա հայտարարությունը, որ իր նկատմամբ ճնշում գործադրելով բերման են ենթարկել, որ ինքը տվել է ինքնախոստովանական ցուցմունք՝ առանց արդյունավետ իրավաբանական խորհրդատվություն ստանալու:

105. Դատարանը նախ նկատում է, որ համապատասխան փաստերը վիճելի են կողմերի միջև, հատկապես՝ կապված սպանության մեղադրանքներին առնչվող դիմողի խոստովանությունների վերաբերյալ:

106. Նախևառաջ, հակառակի վերաբերյալ որևէ այլ ապացույցի բացակայության պայմաններում Դատարանը կշիռ է տալիս դիմողի այն փաստարկին, որ ձերբակալությունից հետո իրեն թույլ չեն տվել կապվելու իր հարազատների հետ: Չկա որևէ ապացույց առ այն, որ քննիչն անմիջապես տեղեկացրել է դիմողի ընտանիքին վերջինիս ձերբակալության մասին, կամ որ դիմողը խնդրել է իրեն դա չանել: Դատարանը

րանը գտնուում է, որ կասկածյալին տալով հնարավորություն տեղեկացնելու իր ընտանիքին իր ձերբակալության մասին կարևոր երաշխիք է կամայական կալանքի դեմ և նպատակ ունի նպաստելու անձի որոշմանը՝ կապված իրավաբանական օգնության իրավունքի իրականացման հետ, ինչպես նաև ինքնախոստովանության դեմ իրավունքի և լռելու իրավունքի հետ (տես վերը՝ նաև կետեր 61 և 62): Դատարանը գտնուում է, որ արդեն իսկ 2001 թվականի փետրվարի 3-ից 6-ը դիմողը գտնվել է խոցելի վիճակում:

107. Կառավարությունն առարկել է, թե դիմողը չի արտահայտել իր ցանկությունը Կ.-ի կողմից ներկայացված լինելու առնչությամբ: Դատարանը կարիք չունի որոշելու՝ արդյոք դիմողն անվանել է պարոն Կ.-ին այդ ընթացքում, և արդյոք շահերի բախումն օրենսդրորեն արգելել են Կ.-ին ներկայացնելու նրան (տես վերը՝ կետ 10): Փաստ է, որ ինչպես հաստատվել է քննիչի կողմից դատական քննության ընթացքում (տես վերևում՝ կետ 32-ը), դիմողը չի կամեցել ինքն իրականացնել իր պատշպանությունը և հաստատել է պաշտպան ունենալու իր իրավունքը: Այդ պատճառով, իշխանությունների պարտականությունն էր ապահովել, որպեսզի նա կարողանա իրականացնել այդ իրավունքը, օրինակ, կապվելով իրավաբանի հետ հեռախոսով կամ որևէ այլ հասու միջոցով: Դիմողը բավականին հստակ է արտահայտել իր ցանկությունը, որպեսզի իրեն ներկայացնի պաշտպանը, ինչը պարտավորեցնում էր իշխանություններին տալ նրան իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքի իրականացման հնարավորություն բացառությամբ այն դեպքերի, երբ կան հակասող շահեր, որոնք և արդարացնում են պաշտպան ունենալու իրավունքից զրկելը (տես՝ Պանովիցն ընդդեմ Կիպրոսի, թիվ 4268/04, կետ 66, 2008թ. դեկտեմբերի 11 և Պիսալունիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 7025/04, կետ 73, 2009թ. սեպտեմբերի 24):

108. Դատարանը նկատում է այդ առթիվ, որ դիմողին չի տրամադրվել իրավաբանական օգնություն մինչև 2001 թվականի փետրվարի 6-ը, այն է՝ իր ձերբակալությունից մի քանի օր անց: Դատարանն ընդունում է, որ արդարադատության շահերը պահանջել է, որպեսզի դիմողին տրամադրվի անվճար իրավաբանական օգնություն: Հաշվի առնելով, որ Կառավարությունը նպատակ է ունեցել երաշխավորելու այն իրավունքները, որոնք պրակտիկ են և արդյունավետ, Դատարանը պետք է գնահատի պաշտպան Դ.-ի օգնության արդյունավետությունը: Այլ կերպ ասած՝ Դատարանը պետք է որոշի՝ արդյոք քննիչի նշանակած պաշտպանի կողմից իրավաբանական օգնությունը համապատասխանել է 6-րդ հոդվածի երաշխիքներին՝ ելնելով գործի հանգամանքներից, հատկապես՝ ինքնախոստովանության դեմ իրավունքի որևէ խախտման արգելման և լռելու իրավունքի արդյունավետ իրականացման նպատակով:

109. 2001 թվականի փետրվարի 6-ին և 7-ին դիմողը հրաժարվել է պաշտպան Դ.-ի ծառայություններից, քանի որ նա սպասում էր, որ կնաշանակվի իր մոր կողմից ընտրված պաշտպանը ինչպես նաև ակնհայտ է, որ ինքը չէր վստահում Դ.-ին: Դիմողը նախընտրել է լռել: Այդուհանդերձ, ստորև թվարկված հանգամանքներում 2001 թվականի փետրվարի 13-ին, 20-ին և 26-ին դիմողը խոստովանել է մի շարք լուրջ հանցանքների մեղավորությունը: Պարոն Դ.-ն համարվել է դիմողի պաշտպանը, ուստի նրանից պահանջվել է ստորագրել արձանագրությունը: Այդուհանդերձ, քննելով տրամադրված նյութերը, Դատարանը գտնում է, որ առկա են լուրջ հիմքեր հավատալու, որ որոշակի ժամանակահատվածում դիմողը բազմիցս հարցաքննվել է առանց արդյունավետ իրավաբանական խորհրդատվություն ստանալու:

110. Իրոք, այն բանից հետո, երբ դիմողն առաջին անգամ ցուցմունք է տվել տուժող Ֆ.-ի առթիվ, իշխանությունները միջոցներ են ձեռնարկել քննչական խումբ ձևավորելու ուղղությամբ՝ «գործի բարդության և աշխատանքների մեծ ծավալի» հիմքով: Ավելին, ոստիկանության բաժանմունքը նշանակել է մի քանի ոստիկանների «մի շարք օպերատիվ և հետախուզական միջոցառումների» միջոցով ստուգել՝ արդյոք դիմողը կապ է ունեցել տեղի համալսարանից վերջերս ուսանողուհիների տեղի ունեցած անհետացման հետ: Դատարանը չի բացառում, որ կարող էին առկա լինել որոշ հանգամանքներ Ֆ.-ի և Գ.-ի գործերով, օրինակ՝ համընդհանուր *modus operandi*, որոնք առաջ կքաշեին հիմնավոր կասկած դիմողի դեմ՝ զոհերին առնչվող իրադարձություններից դուրս:

111. Ինչպես կարող է երևալ ներպետական դատարաններում և Դատարանին դիմողի կողմից ներկայացված այցելուների գրանցամատյանից, որ կալանավայրում գրեթե ամեն օր տարբեր ոստիկաններ են այցելել դիմողին: Կարևորն այն է, որ, մի կողմից, չի ներկայացվել որևէ հիմնավոր բացատրություն առ այն, թե ինչու է առկա ժամանակային տարբերություն ոստիկանների և քննիչների այցելությունների միջև, կալանավայրում պաշտպան Դ.-ի ներկայության կամ բացակայության առնչությամբ՝ մյուս կողմից: Պաշտպանը ներկա է եղել միայն քննիչի կողմից հարցաքննությանը կամ երբ կատարվել են որոշակի քննչական միջոցառումներ, օրինակ՝ ֆոտոնյութագրում: Չկա ցուցում առ այն, որ դիմողն իսկապես հրաժարվել է պաշտպանի օգնությունից ոստիկանների հետ «գրույցների» նպատակով: Դատարանին չի տրվել հնարավորություն ստուգելու այն, որ «գրույցները» չեն վերաբերել այն հանցագործություններին, որոնք դիմողն ի վերջո ընդունել է: Իրականում, Պատասխանող պետու-

թյունը ջանք չի գործադրել պարզաբանելու այդ «գրույցների» բնույթը՝ դրանց ոչ պատշաճ լինելու համա-
գամանքը հերքելու նպատակով (Իբիմզն ընդդեմ Նիդեռլանդների (dec.), թիվ 47240/99, ՄԻԵԴ 2000-IV):

112. Բացի իրավիճակի բարդությունից, որում դիմողը հայտնվել էր քննության այդ փուլում, Դատա-
րանը չի գտել որևէ տեղեկություն առ այն, որ պաշտպան Դ.-ն ձեռնարկել է որևէ միջոց իր վստահորդի
համար, բացի ուղղակի մի քանի անգամ արձանագրությունը ստորագրելուց (տես՝ ի հակադրություն
Կուրալիչն ընդդեմ Խորվաթիայի, թիվ 50700/07, կետ 48, 2009թ. հոկտեմբերի 15): Դա հատկապես վտան-
գավոր է՝ հաշվի առնելով ոստիկանների վերոնշյալ այցելությունները: Դատարանը նաև գտնում է, որ
հաստատված է, որ դիմողին 2001 թվականի փետրվարին թույլ չեն տվել տեսակցել իր հարազատների
հետ (տես վերը՝ կետ 32):

113. Փաստը, որ դիմողը հրաժարվել է պաշտպան Դ.-ի ծառայություններից, մատնանշում է
հստակորեն, որ դիմողն ունեցել է խնդիրներ իրավաբանական ներկայացուցչության հետ:

Երբ դիմողը հրաժարվել է պաշտպան Դ.-ից, քննիչները, այդուհանդերձ, բավարարվել են նրանով,
որ այդ պաշտպանը պատշաճորեն կներկայացնի դիմողի շահերը քննության ընթացքում: Քննության
ընթացքի և դիմողի խոստովանությունների միջոցով այլ հանցագործությունների բացահայտմանը
քննիչների շահագրգռվածությունը նրանց չի մղել պաշտպանության արդյունավետության
ուշադրություն դարձնելուն:

114. Դատարանի կարծիքով՝ նշված հետևությունները բացահայտում են մի շարք լուրջ
հետևանքներ՝ կապված դիմողի կողմից մինչդատական վարույթում իրավաբանական օգնության
իրավունքի իրականացման հետ:

(ii) Ապացույցների օգտագործումը դատարանում

115. Դատարանը նաև նկատել է դիմողի կողմից բարձրացված մեծ դժգոհությունները: Դրանք
առնչվում են հիմնականում հավաքված ապացույցների՝ իր դեմ օգտագործման, ներառյալ՝ իր
մինչդատական խոստովանությունների օգտագործումը դատարանում: Դատարանը կրկնում է այդ
առթիվ, որ իր գործառույթը չէ փաստի իրավունքի սխալներին անդրադառնալը, որոնք ենթադրաբար
գործադրվում են ներպետական դատարանների կողմից, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք
կարող են խախտել Կոնվենցիայով նախատեսված իրավունքները և ազատությունները: Թեև 6-րդ
հոդվածը երաշխավորում է արդար դատաքննության իրավունքը, այն չի նախատեսում որևէ կանոն՝
կապված ապացույցների թույլատրելիության հետ, որը, նախևառաջ ներպետական օրենսդրության
կարգավորման խնդիրն է (տես՝ վերը նշված Յալոհի գործը, կետ 94 և Թիքսեյրա դե Կաստրոն ընդդեմ
Պորտուգալիայի, 1998թ. հունիսի 9, կետ 34, Ձեկույցներ 1998-IV): Ուստի Դատարանի խնդիրը չէ որոշել՝
արդյոք ապացույցների հատուկ տեսակներ, օրինակ՝ ներպետական օրենսդրության ներքո ապօրինի
ճանապարհով ձեռք բերված ապացույցները, կարող են լինել թույլատրելի, կամ արդյոք դիմողը մեղավոր
է, թե՛ ոչ: Պետք է պատասխանել հարցի, արդյոք դատավարությունն ընդհանուր առմամբ, ներառյալ
ապացույցներ ձեռք բերելու ճանապարհը, արդարացի է, թե՛ ոչ:

116. Այդպիսով, Դատարանն արդեն որոշել է՝ այն հարցը պարզելիս, թե արդյոք դատավարությունն
ընդհանուր առմամբ եղել է արդարացի, թե՛ ոչ, պետք է հաշվի առնել՝ արդյոք իրականացվել է
պաշտպանության իրավունքը, հատկապես՝ արդյոք դիմողին տրվել է հնարավորություն վիճարկելու
ապացույցների ոչ կեղծ լինելը և առարկելու դրա դեմ (տես՝ վերը նշված պանովիչի գործը, կետ 82):
Վերջապես, պետք է հաշվի առնել ապացույցի որակը, ներառյալ այն հարցը՝ արդյոք հանգամանքները,
որոնցում դրանք հավաքվել են, կասկած են հարուցել դրանց վերաբերելիության կամ թույլատրելիության
առումով: Իսկապես, երբ վիճարկվում է ապացույցի վերաբերելիությունը՝ ապացույցի թույլա-
տրելիությունը քննելու արդարացի գործընթացը՝ նույնիսկ առավել կարևոր է (տես՝ Ալանն ընդդեմ
Միացյալ Թագավորության, թիվ 48539/99, կետ 47, ՄԻԵԴ 2002-IX):

117. Տվյալ գործով դիմողին մեղավոր ճանաչելով՝ դատարանը հիմնվել է նրա մինչդատական
խոստովանությունների և որոշ այլ ապացույցների վրա, ներառյալ՝ տարբեր ֆիզիկական ապացույցներ,
որոնք ստացվել են 2001 թվականի փետրվարին դիմողի կողմից տրամադրված տեղեկությունների
օգտագործման միջոցով (տես վերը՝ կետեր 34-39): Դատարանն արդեն քննարկել է այն
հանգամանքները, որոնցում դրանք ստացվել են, և որոշել է, որ դրանք կասկած են հարուցում իրենց
թույլատրելիության հարցում: Այն նաև նկատում է, որ ինչպես առաջին ատյանի, այնպես էլ վերաքննիչ
դատարանները գործ են ունեցել մինչդատական վարույթում դիմողի՝ պաշտպանության իրավունքի
վիճելի խախտման հետ, ինչպես նաև վատ վերաբերմունքի և ճնշման տակ խոստովանություններ

ստանալու առթիվ բողոքների հետ (տես վերը՝ կետեր 32, 33 և 40): Նշվել է, այդուհանդերձ, որ դիմողը չի ներկայացրել առանձնահատուկ բողոքներ՝ կապված դատավարության հետ, որով դատարանները կայացրել են իրենց դատավճիռները՝ կապված ապացույցների ընդունելիության հետ, ներառյալ՝ իր սեփական խոստովանությունները (Բիկովի գործը [GC], կետ 95): Նա չի ներկայացրել նաև այլ հատուկ փաստարկներ՝ կապված մյուս ապացույցների ընդունելիության կամ բավարարության հետ, ինչպիսիք են՝ փորձագետների եզրակացությունները կամ վկաների ցուցմունքները:

118. Ցանկացած դեպքում, սլվյալ գործով չեն պահանջվում այդ առթիվ այլ հետևություններ, քանի որ գտնելով, որ մինչդատական վարույթում դիմողի՝ պաշտպան ունենալու իրավունքի խախտումը չի ունեցել որևէ արդարացում, Դատարանը կարիք չունի քննելու, թե ինչ հետևանք է այդ խախտումն ունեցել դիմողի դեմ քրեական գործի ողջ քննության արդարացիության վրա (տես՝ վերը նշված Պիսչալնիկովի գործը, կետ 81 և Յունգյունն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 15737/02, կետեր 34 և 35, 2009թ. հունիսի 23):

(iii) Եզրակացություն

119. Այդպիսով, չնայած դատարանում մրցակցային քննության ժամանակ դիմողն ունեցել է հնարավորություն վիճարկելու իր դեմ ապացույցների թույլատրելիությունը՝ ստանալով իրավաբանական խորհրդատվություն, Դատարանը կրկնում է իր հետևությունները՝ կապված մինչդատական վարույթում իրավաբանական օգնության հետ և եզրակացնում է, որ այդ փուլում իրավաբանական օգնության թերությունները լրջորեն խախտել են պաշտպանության դիրքերը դատական քննության ժամանակ:

120. Համապատասխանաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում՝ դրա 3 (c) կետի հետ մեկտեղ:

IV. Կոնվենցիայի այլ ենթադրյալ խախտումներ

121. Դիմողը բողոքել է նաև Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո առ այն, որ իրեն մի քանի անգամ ծեծել են քննիչները և իր բանտակիցները: Վերջապես, դիմողը բողոքել է, որ նախնական կալանքի վայրում իր երկարատև մնալը, ինչպես նաև իր բնակարանի խուզարկությունն ու իրերի առգրավումը կատարվել են ի խախտումն Կոնվենցիայի 3-րդ, 5-րդ և 8-րդ հոդվածների խախտումով:

122. Դատարանը քննել է մնացած գանգատները, ինչպես որ դրանք ներկայացվել են դիմողի կողմից: Հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած բոլոր նյութերը՝ Դատարանը գտնում է, որ դրանք չեն վերհանում Կոնվենցիայով կամ դրան կից արձանագրություններով նախատեսված իրավունքների և ազատությունների խախտումների ինչ-որ հատկանիշներ: Հետևաբար, գանգատի այս մասը պետք է մերժվի՝ ակնհայտ անհիմն լինելու պատճառով, համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ կետերի:

V. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

123. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝ «Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընդունում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարան որոշում է անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

124. Դիմողը պահանջել է 100,000 եվրո (EUR) ոչ նյութական վնասի դիմաց:

125. Կառավարությունն առարկել է այդ պահանջը՝ չափազանցված լինելու պատճառով:

126. Հաշվի առնելով վնասների բնույթը և հիմնելով իր գնահատականների վրա՝ Դատարանը տրամադրում է դիմողին 3,000 եվրո՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց, ներառյալ հնարավոր հարկերը:

127. Ինչ վերաբերում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3(c) կետերին՝ Դատարանը նաև կրկնում է, որ եթե դիմողը դատապարտվել է, չնայած Կոնվենցիայով երաշխավորված իր իրավունքների խախտումներին, նա պետք է դրվի, որքանով որ հնարավոր է, այնպիսի վիճակի մեջ, որում այդ դրույթի պահանջները չեն անտեսվի, և որպես համաչափ փոխհատուցում, ըստ էության, պետք է պահանջ լինելու դեպքում վերսկսվի գործի քննությունը (տես՝ Սոմոզիենն ընդդեմ Իտալիայի, թիվ 67972/01, կետ 86, ՄԻԵԴ

2004-IV և Բոկոս Կեստան ընդդեմ Նիդեռլանդների, թիվ 54789/00, կետ 82, 2005թ. նոյեմբերի 10): Այդ կապակցությամբ Դատարանը նկատում է, որ քրեական գործով քննությունը կարող է վերսկսվել, եթե Դատարանը հայտնաբերում է Կոնվենցիայի խախտում:

B. Ծախսեր և ծախքեր

128. Դիմողը պահանջել է նաև 51,930 եվրո ներպետական դատարաններում կրած ծախսերի դիմաց, և 1,105 եվրո՝ Դատարանում առաջացած ծախսերի և ծախքերի դիմաց, ներառյալ դիմողի մոր կողմից պարոն Պրոկոֆևի աշխատանքի դիմաց վճարված գումարը, ինչպես նաև փոստի, պատճեահանումների և թարգմանությունների համար վճարված գումարները:

129. Կառավարությունն առարկել է այդ պահանջները՝ անհիմն լինելու կամ համապատասխան քննության հետ առնչություն չունենալու պատճառով:

130. Համաձայն Դատարանի նախադեպերի՝ դիմողն ունի ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցման իրավունք միայն այն դեպքում, եթե ցույց է տվել, որ դրանք փաստացիորեն և անհրաժեշտաբար են կատարվել և ըստ էության հիմնավոր են: Հաշվի առնելով առկա տեղեկատվությունը, վերոնշյալ չափանիշը և այն փաստը, որ 850 եվրո արդեն վճարվել է որպես իրավաբանական օգնություն՝ Դատարանի Կանոնների 92-րդ կանոնի ներքո, Դատարանը գտնում է, որ հիմնավոր է տրամադրել 1,600 եվրո՝ ներառյալ ցանկացած հարկ, որը կարող է կիրառվել դիմողի նկատմամբ:

C. Տուգանային տոկոսներ

131. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական թանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՊՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ

1. Հայտարարում է անընդունելի մինչդատական փուլում վիճելի խախտումները, այն է՝ 2002 թվականի հունիսի 7-27-ը կալանքի պայմանները և թույլատրելի արդյունավետ միջոցների բացակայությունը և բողոքի մնացած մասը:

2. *Վճռում է*, որ տեղի չի ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

3. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի խախտում:

4. *Վճռում է*, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին և 3(c) կետերի խախտում:

5. Վճռում է,

(a) որ Պատասխանող պետությունը պետք է Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետին համապատասխան վճիռն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում դիմողին վճարի 3,000 եվրո (երեք հազար եվրո)՝ ներառյալ ցանկացած կիրառելի հարկ՝ ոչ նյութական վնասի դիմաց, և 1,600 եվրո (մեկ հազար վեց հարյուր եվրո)՝ ներառյալ դիմողի նկատմամբ կիրառելի ցանկացած հարկ՝ ծախսերի և ծախքերի դիմաց, երկու գումարներն էլ պետք է վճարվեն ռուսական ռուբլով վճռի կայացման օրվա դրությամբ փոխարկելի արտարժույթին համապատասխան:

(b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է չկատարված պարտավորության ժամանակահատվածում Եվրոպական կենտրոնական թանկի սահմանած

6. *Մերժում է* արդարացի փոխհատուցման վերաբերյալ գանգատի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և ծանուցված է գրավոր՝ 2010 թվականի ապրիլի 1-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Անրե Վոնփաչ

Խրիստոս Ռոզակիս

Քարտուղար

Նախագահող

ՋԱԼՈՅՆ ԸՆԴԴԵՍ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ ԳՈՐԾՈՎ

2006թ. հունիսի 11-ի վճիռը

ՍՏՐԱՄԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

9. Դիմողը ծնվել է 1965թ. և ապրում է Քյոլնում (Գերմանիա):

10. Կողմերի կողմից ներկայացված փաստերը կարող են ամփոփվել հետևյալ կերպ:

A. Քննության վարույթը

11. 1993թ. հոկտեմբերի 29-ին չորս ոստիկաններ առնվազն երկու տարբեր առիթներով նկատել էին, որ դիմողը իր բերանից հանել էր փոքր պոլիէթիլենային պարկ (այսպես կոչված «փուչիկ») և այն հանձնել մեկ այլ անձի՝ գումարի դիմաց: Համոզված լինելով, որ այդ պայուսակը պարունակում էր թմրանյութեր՝ ոստիկանության աշխատակիցները ձերբակալել էին դիմողին, որից հետո նա կուլ էր տվել պարկը, որը դեռ գտնվում էր իր բերանում:

12. Ոստիկանության աշխատակիցները դիմողի մոտ չէին հայտնաբերել թմրանյութ: Քանի որ հետագա ձգձգումը կարող էր խոչընդոտել քննությանը՝ դատախազը կարգադրել էր բժշկի օգնությամբ կիրառել փսխողական միջոցներ (Breachmittel)՝ փոքր պարկը հայտնաբերելու նպատակով փսխում առաջացնելով (Exkorporation):

13. Դիմողը տեղափոխվել էր Վափերթալ էլբերֆիլդ հիվանդանոց: Ըստ Կառավարության՝ բժիշկը, ով ղեկավարել էր փսխում առաջացնելու գործընթացը, հարցեր էր տվել դիմողին իր հիվանդության պատմության մասին (գործընթացը հայտնի է որպես անամնեզ ստանալու գործընթաց): Դա վիճարկվել էր դիմողի կողմից, ով հայտարարել էր, որ ինքը չէր հարցաքննվել բժշկի կողմից: Քանի որ դիմողը հրաժարվել էր ընդունել փսխում առաջացնող դեղորայք, նրան ստիպողաբար պահել էին չորս ոստիկաններ, և բժիշկը բռնի կերպով խողովակի օգնությամբ քթի միջով նրա ստամոքս էր ներարկել աղի լուծույթ և փսխողական օշարակ: Բացի դրանից, բժիշկը նրան ներարկել էր ապոմորֆին՝ մեկ այլ փսխողական, որը համարժեք է մորֆինին: Արդյունքում դիմողը փսխել էր մեկ պարկ՝ 0,2182 գրամ կոկաինի պարունակությամբ: Դիմողի ձերբակալումից և նրան հիվանդանոց տեղափոխելուց մոտ մեկուկես ժամ անց նա հետազոտվել էր բժշկի կողմից և նրա առողջական վիճակը թույլ էր տալիս նրան կալանավորել:

14. Փսխողական ընդունելուց երկու ժամ անց իր խցում, ոստիկանության աշխատակիցների այցի ընթացքում, դիմողը, ով ինչպես պարզվել էր, չէր խոսում գերմաներեն, կոտրված անգլերենով ասել էր, որ նա չափազանց հոգնած է և ենթադրյալ հանցագործության վերաբերյալ արել էր հայտարարություն:

15. Համաձայն Վափերթալի շրջանային դատարանի կողմից տրված ձերբակալման թույլտվության՝ դիմողը կալանավորվել էր առնվել 1993թ. հոկտեմբերի 30-ին:

16. Դիմողը պնդել է, որ ենթարկված վերաբերմունքից հետո՝ երեք օրվա ընթացքում նա կարողացել էր միայն ապուր ուտել, և որ նրա քթից երկու շաբաթ շարունակ բազմաթիվ անգամ արյուն էր հոսել՝ տեղադրված խողովակի պատճառով ստացած վնասվածքների արդյունքում: Դա վիճարկվել էր Կառավարության կողմից, որը նշել է, որ դիմողը չէր ներկայացրել իր պնդումներն ապացուցող բժշկական եզրակացություն:

17. Փսխողական ընդունելուց երկու և կես ամիս անց, դիմողը ստամոքսի վերին շրջանում շարունակական ցավից բողոքելուց հետո բանտային հիվանդանոցում ենթարկվել էր գաստրոսկոպիայի: Նրա մոտ ախտորոշվել էր կերակրափողի ստորին մասում գրգռվածություն, որն առաջացել էր փսխողական աղի լուծույթի կիրառման արդյունքում: Բժշկական եզրակացությունում այդ հանգամանքն ուղղակիորեն չէր կապվել փսխողական լուծույթի բռնի կիրառման հետ:

18. Դիմողն ազատ էր արձակվել բանտից 1994թ. մարտի 23-ին: Նա պնդել է, որ ինքն ստիպված էր ստամոքսի խանգարումների հետևանքով՝ կապված փսխողական լուծույթի բռնի կիրառման հետ

հետագա բուժում ստանալ: Նա չի ներկայացրել որևէ փաստաթուղթ, որը կհաստատեր, որ նա բժշկական բուժում էր ստացել: Կառավարությունը, իր հերթին, պնդել է, որ դիմողը չէր ստացել որևէ բուժում:

B. Ներպետական դատավարություն

19. 1993թ. դեկտեմբերի 20-ին Վափերթալի շրջանային դատարանում արված իր հայտարարություններում դիմողը, ում ամբողջ դատավարության ընթացքում ներկայացնում էր իր փաստաբանը, վիճարկել էր փսխողականի կիրառման արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների դատավարության ընթացքում օգտագործելը, ինչը նա համարել էր անօրինական: Ուժի կիրառմամբ կոկաինի պարունակությամբ պարկի փսխում առաջացնելու մեջ մեղավոր էին ոստիկանության աշխատակիցները, այդ գործողությունը կատարող բժիշկը, ովքեր պատճառել էին նրան մարմնական վնասվածք (Körperverletzung AMT IM): Թունավոր նյութերի օգտագործումն արգելված է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածով (տես ստորև՝ կետ 34): Նրա օրգանիզմի ֆունկցիաները կառավարվել էին, քանի որ օրգանիզմի հակազդեցությունը գրգռվել էր արհեստականորեն: Ամեն դեպքում, փսխում առաջացնող միջոցի կիրառումն անհամաչափ միջոց է և, հետևաբար, թույլատրելի չէ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածով (տես ստորև՝ կետեր 33 և 35-40): Ապացույցները հնարավոր էր ձեռք բերել պարկի՝ բնական ճանապարհով դուրս գալու արդյունքում: Դիմողն այնուհետև պնդել էր, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածով թույլատրվող մեկ այլ եղանակ եղել է ստամոքսի վնասումը:

20. 1994թ. մարտի 23-ին Վափերթալի շրջանային դատարանը դատապարտել էր դիմողին թմրամիջոցների վաճառքի համար և դատապարտել մեկ տարի ժամկետով ազատազրկման, որը պայմանականորեն չի կիրառվել: Այն մերժել էր պաշտպանության կողմի փաստարկն առ այն, որ փսխողական լուծույթի կիրառումը Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի ներքո անհամաչափ միջոց էր 0,2 գ կոկաին պարունակող պարկը վերականգնելու համար:

21. Դիմողը բողոքարկել էր վճիռը:

22. 1995թ. մայիսի 17-ին Վափերթալի շրջանային դատարանը վճիռը թողել էր անփոփոխ, սակայն դիմողի ազատազրկման ժամկետը նվազեցրել էր մինչև վեց ամիս: Այն նաև հանձնարարել էր բռնագանձել 100 գերմանական մարկ գումարը, որը հայտնաբերվել էր դիմողի մոտ նրան ձերբակալելու պահին, այն հիմքով, որ դա իրենից ներկայացնում էր թմրանյութերի երկու պարկերի վաճառքի գումար:

23. Շրջանային դատարանը գտել էր, որ դատախազի կողմից կոկաինի պարկերի փսխում առաջացնելու կարգադրությունից հետո ձեռք բերված ապացույցներն ընդունելի են: Այդ միջոցը կիրառվել էր, քանի որ հետագա ձգձգումը կարող էր խոչընդոտել քննությանը: Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի համաձայն՝ նյութերի կիրառումը, նույնիսկ կասկածյալի կամքին հակառակ, օրինական է: Այդ ընթացակարգն անհրաժեշտ էր թմրամիջոցների շրջանառության վերաբերյալ ապացույցներն ապահովելու համար: Այն իրականացվել էր բժշկի կողմից՝ բժշկագիտական կանոններին համապատասխան: Մեղադրյալի առողջական վիճակը չէր դրվել վտանգի տակ և պահպանվել էր համաչափության սկզբունքը:

24. Դիմողն այս վճիռը բողոքարկել էր օրենքի կետերի հիմքով: Նա պնդել էր, որ, մասնավորապես, Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը չի թույլատրում փսխում առաջացնող միջոցները, քանի որ այն թույլ չի տալիս վտանգավոր մեթոդներով կիրառել կյանքին սպառնացող նյութեր: Բացի դրանից, 81a-րդ հոդվածն արգելում է այն միջոցների կիրառումը, որոնք կարող են հանգեցնել կասկածյալի կողմից իր դատապարտմանը հարկադրաբար նպաստող գործողությունների: Նա նաև պնդել էր, որ այդ միջոցը խախտել էր Հիմնական օրենքի 1-ին և 2-րդ հոդվածները (Grundgesetz - տես ստորև կետեր 31-32), և անտեսվել էր, մասնավորապես, մարդկային արժանապատվության նկատմամբ հարգանքի իրավունքը:

25. 1995թ. սեպտեմբերի 19-ին Դուսելդորֆի վերաքննիչ դատարանը մերժել էր դիմողի բողոքը: Այն գտել էր, որ Շրջանային դատարանի որոշումը չի պարունակում մեղադրյալի իրավունքի որևէ խախտում:

26. Դիմողը բողոք էր ներկայացրել Դաշնային սահմանադրական դատարան: Նա պնդել էր, որ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումն անհամաչափ միջոց է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի համաձայն:

27. 1999թ. սեպտեմբերի 15-ին Դաշնային սահմանադրական դատարանը հայտարարել էր դիմողի սահմանադրական բողոքը անընդունելի՝ սուբսիդիարության սկզբունքի ներքո:

28. Այն գտել էր, որ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումը, ներառյալ ապոմորֆինը՝ մորֆինից ածանցյալը, լուրջ սահմանադրական խնդիրներ է բարձրացնում ֆիզիկական ամբողջականության իրավունքի հետ կապված (տես ստորև՝ Հիմնական օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետ):

29. Դաշնային սահմանադրական դատարանը գտել էր, որ դիմողը չէր օգտագործել առկա պաշտպանության բոլոր միջոցները (Alle prozessualen Möglichkeiten) քրեական դատարանում այն բողոքարկելու համար՝ Հիմնական օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետով սահմանված հիմնարար իրավունքի կարևորության և ծավալի թերազնահատումից խուսափելու նպատակով:

30. Այն նաև հայտարարել է, որ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումը չի առաջացրել որևէ սկզբունքային սահմանադրական առարկություն թե՛ Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորվող մարդկային արժանապատվության, թե՛ Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետի հետ մեկտեղ 2-րդ հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորվող՝ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքի դեմ:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ, ՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՆ

1. Ներպետական օրենքը և պրակտիկան

(a) Հիմնական օրենք

31. Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետում ամրագրված է հետևյալը.

«Անձի արժանապատվությունն անխախտելի է: Բոլոր պետական մարմինները պարտավոր են հարգել և պաշտպանել այն»:

32. 2-րդ հոդվածն ապահովում է հետևյալը.

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր անձի ազատ զարգացման իրավունք, այն պայմանով, որ ինքը չմիջամտի այլոց իրավունքներին կամ խախտի բարոյական օրենքի սահմանադրական կարգը [Sittengesetz]:

2. Յուրաքանչյուր ոք ունի կյանքի և ֆիզիկական ամբողջականության իրավունք: ... »:

(b) Քրեական դատավարության օրենսգիրք

33. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածում ամրագրված է հետևյալը.

«1. Ամբաստանյալի ֆիզիկական զննությունը կարող է թույլատրվել վարույթի փաստեր ստեղծելու նպատակով: Այս նպատակով կարող են վերցվել արյան մուշներ և մարմնական այլ միջամտություն իրականացվել բժշկի կողմից՝ բժշկական կանոնների համաձայն, առանց մեղադրյալի համաձայնության իրեն զննելու նպատակով, նրա առողջությունը վտանգելու բացառելու պայմանով:

2. Նման հրաման տալու իրավասությունը դրվում է դատավորի վրա, և այն դեպքերում, երբ հետաձգման հետևանքով վտանգվում է փորձաքննության հաջող անցկացումը՝ դատախազության ու պաշտոնատար անձանց վրա ... »:

34. Հարցաքննության արգելված մեթոդների մասին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածը (verbotene Vernehmungsmethoden) նախատեսում է հետևյալը.

«1. Մեղադրյալի՝ որոշումներ կայացնելու և իր կամքն արտահայտելու ազատությունը չպետք է խախտվի վատ վերաբերմունքի, ֆիզիկական միջամտության, դեղերի կիրառման, տանջանքի, խաբեության կամ հիպնոսի միջոցով: Հարկադրանքը կարող է կիրառվել միայն օրենքով թույլատրված կարգով: Մեղադրյալին օրենքով չթույլատրված միջոցների կիրառումով սպառնալն արգելված է:

2. Միջոցները, որոնք ազդում են մեղադրյալի հիշողության կամ նրա հասկանալու և տվյալ իրավիճակն ընկալելու կարողության վրա [Einsichtsfähigkeit]՝ անթույլատրելի են:

3. 1-ին և 2-րդ ենթակետերով նախատեսված արգելքը պետք է պահպանվի, եթե նույնիսկ մեղադրյալը տվել է այդ միջոցի կիրառման համաձայնություն: Այդ արգելքը խախտելու հետևանքով ստացված հայտարարությունները չպետք է օգտագործվեն [որպես ապացույցներ], եթե նույնիսկ մեղադրյալը համաձայնել է դրանք օգտագործել»:

35. Գերմանիայի քրեական դատարանները և տեսաբան իրավաբանները միակարծիք չեն այն հարցում, թե արդյոք Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը թույլատրում է թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձի նկատմամբ փսխողականի կիրառումը:

36. Գերմանական վերաքննիչ դատարանների մեծամասնության տեսակետն այն է (տե՛ս, inter alia, Բրեմենի վերաքննիչ դատարանի 2000թ. հունվարի 19-ի վճիռը NStZ-RR 2000թ., էջ 270, և Բեռլինի

վերաքննիչ դատարանի 2000թ. մարտի 28-ի վճիռը, JR 2001թ., էջեր 162-64), որ նման հանգամանքներում Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը կարող է որպես իրավական հիմք հանդիսանալ փսխողական կիրառելու համար:

37. Օրինակ, վերը նշված վճռում, Բեռլինի վերաքննիչ դատարանը գործ ուներ թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձի հետ, ով համաձայնել էր կուլ տալ իպեկակուանայի օշարակը նազոգաստրիկ խողովակի միջոցով փսխողական կիրառելու սպառնալիքներից հետո: Այն գտել էր,

«Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի 1-ին կետի առաջին նախադասության համաձայն՝ մեղադրյալի ֆիզիկական զննությունը կարող է իրականացվել վարույթի համար փաստեր ձեռք բերելու նպատակով: ...

(a) Հակառակ դիմողի տեսակետի, իրավանկնաբանները գրեթե միաձայն համաձայնել էին, որ փսխողականի կիրառումը մեղադրյալի կուլ տված դեղերի քանակը ստանալու նպատակով, հանդիսանում է մարմնական միջամտություն այդ դրույթի իմաստով (տե՛ս HK-Lemke , StPO, 2-րդ հրատարակություն, կետ 9, Dahn in Löwe Rosenberg, StPO, 24-րդ հրատարակություն, կետ 16, kk-Senge, StPO, 4-րդ հրատարակություն, կետեր 6, 14, տե՛ս, Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը, Rogall, SK StPO 81a-րդ հոդվածի կետ 48 և NStZ 1998թ., էջեր 66-67, և Շեֆերի գործը, NJW 1997թ., էջ 2437 և այլն, ի հակադրություն՝ Ֆրանկֆուրտի վերաքննիչ դատարանի հակառակ վճիռը, NJW 1997թ., էջ 1647, ինչպես նշում է Weßlau, STV 1997թ., էջ 341):

(b) Այն միջամտությունը նույնպես չի խախտում Հիմնական օրենքի 1-ին հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորված անձի արժանապատվությունը հարգելու կամ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքը, որը նախատեսված է Հիմնական օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետով: Հիմնական օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ կետի երրորդ նախադասության համաձայն՝ հիմնարար իրավունքներից միջամտությունը թույլատրվում է, եթե այն ունի կանոնադրական հիմք: Դաշնային Սահմանադրական դատարանը մի քանի անգամ արդեն նշել էր, որ, խորհրդարանի կողմից ընդունված որպես պարտադիր դրույթ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը նախատեսում է սույն պահանջը ... Բացի դրանից, այն գտել է, որ ըստ այդ դրույթի՝ փսխողականի օգտագործումը չի առաջացնում որևէ սահմանադրական խախտում (տե՛ս Դաշնային սահմանադրական դատարանի STV 2000թ., էջ 1, սույն գործի վճիռը): Այն, հետևաբար, անհրաժեշտ չի գտել մանրամասն քննարկել Ֆրանկֆուրտում (Գլխավոր) վերաքննիչ դատարանի տեսակետը (NJW 1997թ., էջեր 1647-48), որը կիսում էին իրավաբան տեսաբանները (տե՛ս Weßlau, STV 1997թ., էջեր 341-42) առ այն, որ փսխողականի օգտագործումը ստիպում է մեղադրյալին ակտիվորեն ազդել իր համոզմունքների վրա և անել այն, ինչ ինքը չի ցանկանում անել: Դատարանը չի կիսում [Ֆրանկֆուրտի վերաքննիչ դատարանի] տեսակետը, քանի որ մեղադրյալի պասիվ մնալու իրավունքը չի ազդում իր նկատմամբ կիրառվող միջամտությունը հանդուրժելու վրա, որը պարզապես առաջացնում է «մարմնական հակազդեցություններ: ...

(e) Դատարանը չպետք է որոշի, թե արդյոք փսխողական կիրառելու հետևանքով ձեռք բերված ապացույցները կարող են օգտագործվել, եթե մեղադրյալը հրաժարվել էր ինքնական ընդունել դրանք, և խողովակը ներդրվել էր նրա քթի մեջ ֆիզիկական ուժի կիրառմամբ: Այս հարցը սույն գործում հիմնական չէ: ... Շրջանային դատարանը ... հայտարարել էր, որ [գործի փաստերից ելնելով] Ֆրանկֆուրտի (Գլխավոր) վերաքննիչ դատարանը բացառել էր ձեռք բերված ապացույցները, քանի որ դրանց ստացման եղանակը հստակ անհամաչափ է: Այն, այնուամենայնիվ, համոզիչ կերպով ցույց է տալիս, որ սույն գործի փաստերը տարբեր էին:

38. 1996թ. հոկտեմբերի 11-ի իր վճռում Ֆրանկֆուրտի (Գլխավոր) վերաքննիչ դատարանը գտել էր, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը չի թույլատրում փսխողականի կիրառումը: Գործը վերաբերում է թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձի նկատմամբ նազոգաստրիկ խողովակի միջոցով իպեկակուանայի օշարակի գերդոզավորմանը և ապոմորֆինի ներարկմանը: Դատարանը գտել էր՝

«Փսխողականի բռնի կիրառումը նախատեսված չէ Քրեական դատավարության օրենսգրքով: Նույնիսկ 81a-րդ հոդվածը չի արդարացնում ուժի կիրառմամբ փսխողականի կիրառումը: Նախ՝ փսխողականի կիրառումն իրենից ոչ ֆիզիկական զննություն է ներկայացնում, ոչ էլ հետազոտության նպատակներով բժշկի կողմից մարմնական միջամտություն այդ դրույթի իմաստով: Գիշտ է, օտար առարկաների փնտրումը կարող է արդարացվել 81a-րդ հոդվածով ... Այնուամենայնիվ, փսխողականի կիրառումն օգտագործվել էր ոչ թե օտար առարկաներ որոնելու նպատակով, այլ հավանական առարկաներ ձեռք բերելու՝ դրանք որպես ապացույց օգտագործելու համար ... Այս նպատակն առավել նման է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 102-րդ հոդվածի իմաստով առարկայի փնտրմանը և առգրավմանը, քան ֆիզիկական զննությանը ... թեև այդ դրույթները չեն ներառում որպես հնարավոր միջոց բռնի միջամտություն անձի ֆիզիկական ամբողջականության նկատմամբ: ...

Երկրորդ՝ մեղադրյալը քրեական դատավարության օբյեկտ չէ... Փսխողականի բռնի կիրառումը խախտում է պասիվության սկզբունքը [Grundsatz դեր Passivität], քանի որ դրա նպատակն է ստիպել մեղադրյալին ակտիվորեն անել մի բան, որ նա չի ցանկանում անել, այսինքն՝ հարկադրանք: Սա

թույլատրված չէ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածով, ոչ էլ համատեղելի է քրեական վարույթի ընթացքում մեղադրյալի դիրքորոշման հետ...

Չետևաբար, դատախազության մարմինների վարքագիծը որակվում է որպես անօրինական միջամտություն մեղադրյալի ֆիզիկական ամբողջականության նկատմամբ (Հիմնական օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետ, առաջին նախադասություն): ...

Փսիտոլականի բռնի կիրառումը՝ իրավական հիմքի բացակայության դեպքում, նույնպես խախտում է մարդկային արժանապատվությունը պաշտպանելու պարտավորությունը և մեղադրյալի գլխավոր՝ անձի իրավունքները (Հիմնական օրենքի հոդված 1, կետ 1 և հոդված 2, կետ 1): ...

[Այդ եղանակով] ապացույցներ ձեռք բերելու արգելքը և գործի այլ հանգամանքները խոչընդոտում են որպեսզի նման ապացույցներն օգտագործվեն դատարանում»: ...

39. Ըստ բազմաթիվ իրավագետների կասկածի՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը թույլատրում է փսիտոլականի օգտագործումը թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձանց նկատմամբ՝ ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով (տե՛ս նաև վերը նշված կետ 37): Այս տեսակետը վերցվել է, օրինակ, Ռոզալի գործից (NSTz 1998, էջեր 66-68 և Systematischer Kommentar zur Strafprozeßordnung und zum Gerichtsverfassungsgesetz, Մյունխեն 2005թ. 81a-րդ հոդված StPO, կետ 48) և Kleinknecht և Meyer-Gozner գործից (StPO, 44-րդ հրատարակություն, 81a-րդ հոդված, կետ 22, ծանր հանցագործությունների հետաքննության ընթացքում փսիտոլականի կիրառումը):

40. Իրավագետների մեծմասը, այնուամենայնիվ, պաշտպանվում են այն տեսակետը, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը, մասնավորապես, չի թույլատրում փսիտոլականի օգտագործումը: Այս կարծիքն արտահայտվել էր, օրինակ, Դոլմեյերի կողմից (STV 1997, էջեր 606-10 և KritV 2000թ., էջեր 252-59), որը գտնում էր, որ 81a-րդ հոդվածը չի թույլատրում մեղադրյալի մարմնում առարկաների որոնումը ի տարբերություն դրա զննության: Վեթերը (Problemschwerpunkte DES կետ 81a StPO - Eine Untersuchung am Beispiel der Brechmittelvergabe im strafrechtlichen Ermittlungsverfahren, Neuried 2000, էջեր 72-82, կետ 161) գտնում է, որ փսիտոլականի բռնի օգտագործումը նազոգաստրիկ խողովակի միջոցով՝ հակասում է բժշկական գիտության կանոններին, անհամաչափ է և կարող է վնասել մեղադրյալի առողջությունը:

(c) Բժիշկ փորձագետների կարծիքները թմրամիջոցների առուվաճառքի մեջ կասկածյալների նկատմամբ բռնի կերպով փսիտոլական կիրառելու վերաբերյալ

41. Բժիշկ փորձագետները տարաբնույթ կարծիքներ ունեն առ այն, որ նազոգաստրիկ խողովակի միջոցով բռնի կերպով փսիտոլական կիրառելը նպատակահարմար է բժշկական տեսանկյունից: Թեև որոշ փորձագետներ գտնում են, որ փսիտում առաջացնող միջոցի կիրառումն անհրաժեշտ է կասկածյալի առողջությունը պաշտպանելու նպատակով, եթե նույնիսկ, նա հրաժարվում է նման միջոցից, այլոք պաշտպանում են այն տեսակետը, որ այդ միջոցառումը ենթադրում է լուրջ առողջական վտանգ, և, հետևաբար, չպետք է իրականացվի:

42. Բժիշկ փորձագետները, ովքեր կողմ են փսիտում առաջացնող միջոցի բռնի կիրառմանը, շեշտում են, որ եթե նույնիսկ այդ քայլը չի իրականացվում բժշկական նկատառումներով, այն, այնուամենայնիվ, կանխում է կյանքին սպառնացող հնարավոր թունավորումը: Քանի որ կուլ տված փաթեթավորված թմրամիջոցների պարկը հաճախ անհուսալի է, ուստի և նախընտրելի է փսիտոլական միջոցներով միջամտությունը: Այս միջոցառումը նվազագույն վտանգ է ներկայացնում, մինչդեռ առկա է բնական եղանակով մարմնի մեջ թմրանյութերի թափանցման վտանգ, ինչը կարող է հանգեցնել մահվան: Թմրանյութերը կարող են հանվել ստամոքսից դրանք կուլ տալուց մեկ, իսկ որոշ դեպքերում՝ երկու ժամվա ընթացքում: Փսիտում առաջացնող միջոցների կիրառումն անվտանգ և արագ մեթոդ է (այն ազդում է սովորաբար 15-30 րոպեում) ինչը թույլ է տալիս ձեռք բերել ապացույցներ թմրանյութերի հանցագործության վերաբերյալ, քանի որ այն հազվադեպ չի տալիս որևէ արդյունք: Թեև խողովակի բռնի ներարկումը քթի մեջ կարող է առաջացնել ցավ, այն չի առաջացնում որևէ առողջական վտանգ, քանի որ կուլ տալու գործողությունն առաջանում է կոկորդի մեջ խողովակի մեխանիկական խթանմամբ (տե՛ս, inter alia, Birkholz, Kropp, Bleich, Klatt and Ritter, “Exkorporation von Betäubungsmitteln – Erfahrungen im Lande Bremen Kriminallistik 4/97, էջեր 277-83):

43. Իպեկակուանայի օշարակ փսիտոլականն ունի անվտանգության բարձր աստիճան: Կողմնակի ազդեցությունը, կարող է լինել միայն քնկոտության, լուծի և երկարատև փսիտման դրսևորմամբ: Հազվադեպ կարող են լինել խիստ լուրջ բարդություններ ինչպիսիք են Mallory-Weiz սինդրոմը կամ թրքերի բորբոքումը: Դրանք կարող են առաջանալ, եթե տվյալ անձի ստամոքսը նախկինում վնասվել է

կամ եթե խախտվել են փսխողականի կիրառման կանոնները (տե՛ս, օրինակ, վերը նշված Birkholz, Kropp, Bleich, Klatt և Ritter, էջեր 278-81 և Կլինիկական թունաբանական ամերիկյան ակադեմիայի/Թունաբանության կենտրոնների և կլինիկական թունաբանների եվրոպական միությունը, «Իպսիկակուանայի օշարակի պաշտոնական փաստաթուղթ, Թունաբանական ամսագիր, Կլինիկական թունաբանություն, Թիվ 42, 2, 2004թ., էջեր 133-43, մասնավորապես՝ էջ 141):

44. Այն բժշկական փորձագետները, ովքեր դեմ են բռնի ուժի գործադրմամբ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառմանը, նշել էին, մասնավորապես, որ նազոգաստրիկ խողովակի բռնի տեղադրումը փսխում առաջացնելու նպատակով՝ իրենից ներկայացնում է զգալի առողջական վտանգ: Թեև ցանկալի է, որ թմրանյութերը վերացվեն կասկածյալի մարմնից հնարավորինս արագ, նազոգաստրիկ խողովակի օգտագործումը կամ այլ ինվազիվ մեթոդը կարող է վտանգավոր լինել՝ փաթեթավորված թմրանյութերի պարկը կարող է վնասվել և հանգեցնել ճակատագրական հետևանքների: Բացի դրանից, եթե խողովակը սխալ տեղադրվի՝ հեղուկը կարող է ներհոսել թոքերի մեջ և առաջացնել շնչահեղձություն: Հարկադրված փսխումը նաև կարող է հանգեցնել խեղդման կամ թոքերի վարակի: Հետևաբար, առանց անձի համաձայնության փսխողական միջոցների կիրառումը բժշկական նկատառումներով չի կարող արդարացվել, և առանց այդ համաձայնության ապացույցներն ապահովելու այս մեթոդը անհամատեղելի է բժշկական էթիկայի հետ, ինչպես արդեն նշվել էր նման վերաբերմունքի արդյունքում կասկածյալի մահվան հետևանքով (տե՛ս, inter alia, Odile Diamant-Berger, Michel Garnier and Bernard Marc, Urgences Médico Judiciaires, 1995թ., էջեր 24-33, Դաշնային բժշկական խորհրդի գիտական կոմիտեի 1996թ. մարտի 28-ի զեկույցը ի պատասխան Դաշնային սահմանադրական դատարանի՝ փսխողական միջոցների բռնի կիրառման հետևանքով առաջացած վտանգները գնահատելու խնդրանքի, և գերմանական բժշկական 105-րդ համաժողովի ընթացքում Դաշնային բժշկական միության կողմից ընդունված բանաձևի կետ 3):

(d) Գերմանիայում փսխողական միջոցները բռնի ուժով կիրառելու պրակտիկան

45. Գերմանիայի տարածքում չկա ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով փսխողական միջոցներ կիրառելու միասնական պրակտիկա: 1993թ.-ից տասնվեց տարածաշրջաններից հինգում (Բեռլինում, Բրենենում, Համբուրգում, Հեսսենում և և ներքին Սաքսոնիայում) այս միջոցն օգտագործվել է կանոնավոր կերպով: Մինչդեռ որոշ տարածաշրջաններում կասկածյալի մահից հետո դադարեցվել է դրա օգտագործումը, այլոք շարունակում են դիմել այդ միջոցին: Փսխողական միջոցներ օգտագործելու ճնշող մեծամասնություն կազմող դեպքերում կասկածյալները համաձայնում են ինքնուրույն կուլ տալ փսխողական դեղերը՝ տեղեկացվելուց հետո, որ հակառակ դեպքում այն կկիրառվի բռնի կերպով: Այլ տարածաշրջաններում փսխողական միջոցները չեն կիրառվում բռնի կերպով, մասամբ այն պատճառով, որ բժշկական տեսանկյունից այն համարվում է անհամաչափ և վտանգավոր միջոց, և մասամբ, քանի որ այն չի համարվում պարտադիր միջոց թմրանյութերի հետ կապված հանցանքների դեմ պայքարում:

46. Թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձանց նկատմամբ բռնի կերպով քթի մեջ տեղադրված խողովակի միջոցով ստամոքս իպսիկակուանայի օշարակի ներարկման հետևանքով Գերմանիայում երկու զոհ է եղել: 2001թ. Համբուրգում մահացել էր Կամերունի քաղաքացի: Ըստ հետաքննության արդյունքների՝ նրա սիրտը կանգ էր առել փսխողականի բռնի կիրառման արդյունքում առաջացած սթրեսի հետևանքով: Պարզվել էր, որ նա տառապել էր սրտի թաքնված հիվանդությամբ: 2005թ. Բրենենում մահացել էր Սիեռա Լեոնեի քաղաքացի: Նրա մահվան պատճառը դեռևս չի բացահայտվել: Շտապօգնության բժիշկը և բժշկական փորձագետը ենթադրում են, որ դիմողը խեղդվել էր թթվածնի անբավարարության հետևանքով: Անզուլուրության հետևանքով սպանության համար քրեական վարույթ էր հարուցվել բժշկի դեմ, ով փսխողական և ջուր էր ներարկել կասկածյալի ստամոքսի մեջ, ինչպես նաև նրան օգնող շտապօգնության բժշկի դեմ:

47. Բրենենում մահվան հետևանքով Բրենենի գլխավոր դատախազը (Leitender Oberstaatsanwalt) հրամայել էր դադարեցնել Բրենենում փսխում առաջացնող միջոցների բռնի կիրառումը: Քննության նախապատրաստման ընթացքում արդարադատության և ներքին գործերի հարցերով սենատորների կողմից ստեղծվել էր նոր ընթացաքվարգ, որի համաձայն՝ անձը, ով ենթադրաբար կուլ է տալիս թմրանյութեր, պետք է տեղեկացվի բժշկի կողմից դրանց իր մարմնում մնալու վտանգների մասին: Կասկածյալը կարող է իր ընտրությամբ ընդունել փսխողական կամ թուլացնող դեղամիջոց, եթե բժշկական զննությամբ պարզվում է, որ այն վտանգ չի ներկայացնում իր առողջության համար: Հակառակ դեպքում, նա կալանավորվում է հատուկ կահավորված խցում՝ մինչև բնական ճանապարհով թմրանյութերի փաթեթների դուրսգալը:

2. Միջազգային հանրային իրավունք, համեմատական իրավունք և պրակտիկա

(a) Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի վերաբերյալ ՄԱԿ-ի կոնվենցիա

48. Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ կոնվենցիան ընդունվել է ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի 1984թ. դեկտեմբերի 10-ի 39/46 բանաձևով, որն ապահովում է՝

Հոդված 1

1. Համաձայն սույն Կոնվենցիայի նպատակների՝ «խոշտանգում» սահմանումը նշանակում է ցանկացած գործողություն, որի միջոցով պետական պաշտոնյա անձը կամ պաշտոնապես հանդես եկող այլ անձ, կամ նրանց հրահրմամբ և գիտությամբ կամ լռելյայն համաձայնությամբ, որևէ անձի նտածված կերպով պատճառում է ուժեղ ցավ կամ տառապանք՝ մարմնական կամ նտավոր, նրանից կամ երրորդ անձից տեղեկություններ կամ խոստովանություն կորզելու, իր կամ երրորդ անձի՝ կատարած հանցանքի կամ այն գործած լինելու մեջ կասկածելու համար, ինչպես նաև նրան կամ երրորդ անձին վախեցնելու կամ հարկադրելու նպատակով, կամ ցանկացած բնույթի խտրականության վրա հիմնված ցանկացած այլ պատճառով: Այս բնորոշման մեջ չեն մտնում այն ցավն ու տառապանքը, որոնք ծագում են սոսկ օրինական սանկցիաների պատճառով, անբաժանելի են այդ սանկցիաներից կամ ծագել են դրանցից՝ պատահականորեն:

Հոդված 15

Յուրաքանչյուր մասնակից պետություն ապահովում է, որպեսզի որևէ դատական հարցաքննության ընթացքում իբրև ապացույց չօգտագործվի որևէ հայտարարություն, որը, ինչպես պարզվել է, արվել է խոշտանգման ազդեցության տակ, բացի այն դեպքերից, երբ դա խոշտանգելու մեջ մեղադրվող անձի դեմ այդ հայտարարությունն արվելու ապացույց է հանդիսանում:

Հոդված 16, կետ 1

1. Յուրաքանչյուր մասնակից պետություն իր իրավասությանը ենթակա ցանկացած տարածքում պարտավորվում է կանխել դաժան, անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի ու պատժի մյուս ձևերը, որոնք չեն մտնում 1-ին հոդվածում ներկայացվող խոշտանգման սահմանման մեջ, երբ այդպիսի գործողությունները կատարվում են պետական պաշտոնատար անձի կամ պաշտոնապես հանդես եկող մեկ այլ անձի կողմից կամ նրանց հրահրմամբ, գիտությամբ և լուռ համաձայնությամբ: Մասնավորապես, 10, 11, 12 և 13-րդ հոդվածներում նշված պարտավորությունները կիրառվում են խոշտանգման մասին հիշատակությունը դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի ու պատժի այլ ձևերի մասին հիշատակության փոխարինմամբ:

(b) Միացյալ Նահանգների դատարանների նախադեպային իրավունք

49. Ռոչինն ընդդեմ Կալիֆոռնիայի գործում (342 ԱՄՆ 165 (1952թ.)), Միացյալ Նահանգների Գերագույն դատարանը բեկանել էր ապօրինի թմրամիջոցներ պահելու կապակցությամբ դիմողի նկատմամբ կայացված վճիռը: Այն տեղեկատվության հիման վրա, ըստ որի՝ դիմողը թմրամիջոցներ էր վաճառում, երբ երեք պետական ծառայության աշխատակիցներ մտել էին նրա տուն և ներխուժել նրա ննջարան: Նրանք փորձել էին բռնությամբ դուրս հանել թմրանյութերի փաթեթները, որոնք դիմողը պահում էր իր բերանում: Ոստիկանները նրան տեղափոխել էին հիվանդանոց, որտեղ խողովակի միջոցով նրա ստամոքսն էր ստիպողաբար ներարկվել ֆիստոլակալ: Նա փսխել էր երկու դեղապատիճներ, որոնց մեջ հայտնաբերվել էր մորֆին: Դրանք ընդունվել էին որպես ապացույցներ, չնայած նրա առարկությանը: 1952թ. հունվարի 2-ին Գերագույն դատարանը վճռել էր, որ մեղադրական ապացույցները ձեռք էին բերվել տասնչորսերորդ կետի պատշաճ ընթացակարգը խախտող մեթոդների կիրառմամբ:

50. Պրն Ֆրանկֆուրթերը դատարանի կարծիքը հայտնելով՝ գտել էր հետևյալը.

«Կիրառելով այս ընդհանուր եզրահանգումները սույն գործի հանգամանքների նկատմամբ՝ մենք ստիպված ենք եզրակացնել, որ դատավարությունը, որի արդյունքում դիմողը դատապարտվել էր, ավելին էր, քան անձնական վիրավորանքը հանցավորության դեմ պայքարի գործընթացում: Դա անօրինական ներխուժում էր դիմողի անձնական կյանք: Ապօրինի խախտելով դիմողի անձնական գաղտնիությունը՝ ստիպել էին բացել բերանը և հանել դրա պարունակությունը, բռնի կերպով նրա ստամոքսի պարունակության ձեռքբերումը վիրավորանք է նույնիսկ անձնակայուն զգացական վիճակ ունեցող անձի համար: Այդ մեթոդները չափազանց մոտ են խոշտանգումներին՝ դրանց սահմանադրական տարբերակումը թույլատրելու համար:

Վաղուց դադարել է ճշմարիտ լինել այն, որ տվյալ իրավական գործընթացը չի սահմանափակում այն միջոցները, որոնց արդյունքում ձեռք են բերվում համապատասխան և վստահելի ապացույցներ: Սա չէր համապատասխանում իրականությանը նույնիսկ նախքան մի շարք դեպքերից հետո ընդունված սահմանադրական սկզբունքից հետո՝ առ այն, որ պետությունները չեն կարող հիմնվել պարտադրանքի արդյունքում ստացված վկայությունների վրա: ...

Տարբերակելու համար իրավաբանների կողմից անվանվող «իրական փաստերը» բանավոր վկայությունից՝ անհրաժեշտ է պարտադրանքի արդյունքում ստացված խոստովանությունը: Անզգուշությամբ կատարված բանավոր ցուցմունքների օգտագործումը սահմանադրորեն անընդունելի է՝ դրանց անհուսալիության պատճառով: Դրանք անընդունելի են պատշաճ իրավական ընթացակարգի համաձայն, եթե անգամ, դրանք պարունակում են իրականությանը համապատասխանող տեղեկատվություն: Բռնի կերպով խոստովանություն կորզելը խարխուլում է հանրության՝ արդար դատաքննության և պարկեշտության ընկալումը»:

51. Օհայո նահանգն ընդդեմ Դարիո Ուիլյամսի գործում (2004թ. WL 1902368 (Ohio App 8 Dist.)), Օհայոյի վերաքննիչ դատարանը 2004թ. օգոստոսի 26-ին վճռել էր, որ մեղադրյալի ստամոքսի լվացումը առանց նրա համաձայնության, չի հանդիսացել ողջամիտ որոնում և առգրավում: Մեղադրյալին նկատել էին ձեռքից ձեռք թմրամիջոցների գործարքով զբաղվելիս: Երբ ոստիկանները հրամայել էին մեղադրյալին նստել իրենց ավտոմեքենան՝ նա ինչ-որ բան դրել էր բերանը և վազել դուրս: Ըստ դատարանի՝ մեղադրյալի հիվանդանոցի բժշկի կողմից ստամոքսի լվացումը ոչ ողջամիտ միջոց չէր, թեև մեղադրյալը դիմադրել էր այդ միջոցն օգտագործելիս և նրան ստիպված հանգստացնող դեղամիջոցներ արկվել: Կուլ տալով կոկաինը, որը տեսել էին մեղադրյալի բերանում, նա վտանգի էր ենթարկել իր կյանքը և ոչնչացրել էր ապացույցները:

52. Պրն ՍաքՄոնագլը դատարանի կարծիքը հայտնելով՝ գտել էր հետևյալը.

«19. Ուիլյամսը մեջբերում է Ռոչին ընդդեմ Կալիֆոռնիայի գործը, 342 ԱՄՆ 165 (1952թ.) ... բռնի կերպով որոնումների առնչությամբ առավել ակնհայտ գործերից մեկը:

...

(c) Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններում փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման պրակտիկան

53. Կառավարությունը ներկայացրել է դիտարկում, որը հիմնված է Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններից իրենց գործակալների միջոցով ստացված տվյալների վրա: Ըստ հարցման՝ փսխում առաջացնող միջոցները հարկադրաբար կիրառվում են թմրանյութերի տարածման մեջ կասկածվողների նկատմամբ չորս երկրներում (Լյուքսեմբուրգ, Նորվեգիա, Մակեդոնիայի նախկին Հարավսլավական Հանրապետություն և Գերմանիա): Երեսուներեք երկրներում փսխում առաջացնող միջոցները չեն կիրառվում կուլ տված թմրանյութերի պարկերը կասկածյալի կամքին հակառակ ձեռք բերելու նպատակով (Ալբանիա, Հայաստան, Ավստրիա, Բելգիա, Բոսնիա և Հերցեգովինա, Կիպրոս, Չեխիա, Դանիա, Էստոնիա, Ֆինլանդիա, Ֆրանսիա, Վրաստան, Հունաստան, Հունգարիա, Իսլանդիա, Իռլանդիա, Իտալիա, Լատվիա, Լիտվա, Մալթա, Մոլդովա, Հոլանդիա, Պորտուգալիա, Ռումինիա, Ռուսաստան, Սերբիա և Մոնտենեգրո, Սլովակիա, Իսպանիա, Շվեդիա, Շվեյցարիա, Թուրքիա, Ուկրաինա, Միացյալ Թագավորություն): Երեք երկրներում (Խորվաթիա, Լեհաստան և Սլովենիա) գործում է փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման իրավական հիմք, սակայն առկա չէ որևէ տեղեկատվություն, թե արդյոք այն կիրառվում է գործնականում: Չկա որևէ տեղեկատվություն վեց անդամ պետություններում փսխում առաջացնող միջոցների օգտագործման պրակտիկայի վերաբերյալ (Անդորրա, Ադրբեջան, Բուլղարիա, Լիխտենշտեյն, Սան Մարինո, և Մոնակո):

54. Դիմողը մասամբ վիճարկել է Կառավարության եզրակացությունները: Նա նշել է, որ Կառավարությունը հայտարարել է, որ երեք երկրներում, բացառությամբ Գերմանիայի, (Լյուքսեմբուրգ, Մակեդոնիայի նախկին Հարավսլավական Հանրապետություն և Նորվեգիա) թույլատրվում է փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումը թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող անձանց նկատմամբ, և որ այդ միջոցն կիրառվում է գործնականում: Այնուամենայնիվ, նա նշել է, որ Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ ապացույց, որ այդ անդամ պետություններում փսխողականը կիրառվում է մեղադրյալի կամքին հակառակ: Ինչ վերաբերում է Նորվեգիային, մասնավորապես դիմողը վիճարկել է, որ բռնի նազոգաստրիկ խողովակի տեղադրումը, ինչպես իր դեպքում էր, օրինական է: Ինչ վերաբերում է փսխողականի կիրառմանը Խորվաթիայում, Լեհաստանում և Սլովենիայում, նա հերքել է նման միջոցառման որևէ իրավական հիմքի առկայությունը: Հետևաբար, Գերմանիան միակ Պայմանավորվող պետությունն է, որն իրականում

դիմում է վիճարկվող միջոցի կիրառմանը: Բոլոր մյուս անդամ պետություններում իշխանություններն սպասում են թմրանյութերի բնական ճանապարհով դուրսբերմանը:

55. Դատարանում առկա այլ նյութերը հաստատում են կողմերի եզրակացությունն առ այն, որ փսխում առաջացնող միջոցը բռնի կերպով չի կիրառվել որոշ անդամ պետություններում (Բելգիա, Էստոնիա, Ֆրանսիա, Իռլանդիա, Նիդեռլանդներ, Իսպանիա և Միացյալ Թագավորություն): Այդ պետություններում իշխանություններն սպասում են թմրանյութերի՝ բնական ճանապարհով հայտնաբերմանը: Այդ դեպքերում սովորաբար օգտագործվում են հատուկ նստակոնքեր, որոնք վերականգնում և մաքրում են կուլ տված թմրանյութերը: Նյութերում այնուհետև նշվել է, որ Նորվեգիայում օգտագործվում են հատուկ զուգարաններ (այսպես կոչված՝ Pacto 500 նստակոնքեր), որոնք օգտագործվում են վերականգնելու համար թմրանյութերը: Սակայն 1993թ. Նորվեգիա իր այցի ընթացքում խոշտանգումների և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ եվրոպական հանձնաժողովը (CPT) ակնատես էր եղել Օսլոյի ոստիկանության բաժանմունքում կալանավորի նկատմամբ փսխում առաջացնող միջոցի կիրառմանը (տե՛ս CPT-ի զեկույցը 1993թ. Նորվեգիա այցի վերաբերյալ, կետ 25): Ինչ վերաբերում է Լեհաստանին՝ չի հաստատվել այն, որ փսխում առաջացնող միջոցները գործնականում կիրառվում են բռնի կերպով:

ՕՐԵՆՔ

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՅՈՂՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

56. Դիմողը պնդել է, որ ենթարկվել է անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի բռնի կերպով փսխում առաջացնող միջոցներ կիրառելու հետևանքով: Նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի վրա, որը սահմանում է հետևյալը.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

57. Կառավարությունը վիճարկել է այս պնդումը:

A. Կողմերի պնդումները

1. Դիմողը

58. Ըստ դիմողի՝ փսխում առաջացնող միջոցի բռնի կիրառումը հանդիսացել է լուրջ միջամտություն իր ֆիզիկական ամբողջականությանը և եղել է իր նրա առողջական վիճակի և նույնիսկ կյանքի համար լուրջ սպառնալիք, քանի որ իպեկակուլանայի օշարակը և ապոնորֆինը կարող են առաջացնել կյանքին սպառնացող կողմնակի բարդություններ: Բռնի կերպով կասկածյալի քթի մեջ խողովակ մտցնելը կարող էր վնաս պատճառել նրա քթին, կոկորդին, կերակրափողին և նույնիսկ ստամոքսում թմրանյութերի պարկի պայթելու պատճառ դառնալ: Բռնի ուժով փսխում առաջացնող միջոցի կիրառման վտանգը պարզաբանվել էր նրանով, որ Գերմանիայում այն արդեն հանգեցրել էր երկու կասկածյալների մահվան: Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների ճնշող մեծամասնությունը, ինչպես նաև ԱՄՆ-ն այս մեթոդը ճանաչել են անօրինական: Միջամտությունը չի կարող արդարացվել բժշկական օգնության հիմքերով: Ընդհակառակն, այն միայն մեծացնում է կուլ տված թմրանյութերով կասկածյալի թունավորվելու վտանգը: Կասկածյալը հայտնել էր իր դժգոհությունը տեղի ունեցած բուժման գործողության վերաբերյալ, քանի որ այն պետք է պահպանվի ժողովրդավարական հասարակությունում որպես անհատի ինքնորոշման իրավունք:

59. Դիմողն այնուհետև պնդել է, որ փսխում առաջացնող միջոցի կիրառումը հետապնդել էր իրեն վախեցնելու և ստորացնելու նպատակ՝ անտեսելով նրա մարդկային արժանապատվությունը: Միջոցը, որով նա ստիպված էր եղել անցնել կյանքին սպառնացող բժշկական միջամտությունը՝ միջով եղել էր բռնի, տանջալից և ստորացուցիչ: Նրա ստորացումը հասել էր այն կետին, որ նա ստիպված էր փսխել մի քանի ոստիկանների ներկայությամբ: Կալանքի տակ գտնվելով՝ նա հայտնվել էր հատկապես խոցելի վիճակում:

60. Ավելին, դիմողը պնդել է, որ բժշկի կողմից չէր ուսումնասիրվել իր հիվանդության պատմությունը և ֆիզիկական վիճակը՝ նախքան այդ միջոցները կիրառելը: Ավելին, դրանից հետո նրան չի ցուցաբերվել բժշկական օգնություն և չի իրականացվել նրա առողջական վիճակի վերահսկողություն բանտում:

61. Դիմողը նաև ընդգծել է, որ նա ստացել էր մարմնական վնասվածքներ, հատկապես՝ ստամոքսի շրջանում, որը հաստատվել էր բանտային հիվանդանոցում կատարված գաստրոսկոպիայի արդյունքով: Բացի դրանից, նա ենթարկվել էր ֆիզիկական և հոգեկան տառապանքների՝ փսխում առաջացնող միջոցները կիրառելու ընթացքում և համապատասխան նյութերի քիմիական հետևանքների արդյունքում:

2. Կառավարությունը

62. Ըստ Կառավարության՝ բռնի կերպով փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումը հանգեցրել էր առողջության միայն աննշան վտանգի: Իպեկակուանայի օշարակը վտանգավոր նյութ չէ: Ի դեպ, այն տրվում է թունավորված երեխաներին: Չափազանց ճկուն խողովակը դիմողի քթի մեջ տեղադրելը չէր վնասի նրան, թեև նա դիմադրում էր: Ապոմորֆինի ներարկումը նույնպես վտանգավոր չէր: Դիմողի կողմից նկարագրված բարդություններն ու վտանգները կարող էին առաջանալ դիտարկվող փսխում առաջացնող միջոցների քրոնիկ չարաշահման կամ օգտագործման արդյունքում: Այն փաստը, որ թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող երկու դիվերները մահացել էին Չամբուրգում և Բրենենում բռնի կերպով փսխողական միջոցների կիրառման արդյունքում, չի հաստատում այն եզրակացությունը, որ այդ միջոցը վտանգավոր է առողջության համար: Այդ մեթոդը բազմիցս օգտագործվել է առանց բարդությունների: Իշխանությունները դիմում են փսխում առաջացնող միջոցների կիրառմանն այն տարածաշրջաններում, որտեղ թմրանյութերի վաճառքը լուրջ խնդիր է: Հիմնականում կասկածյալներն ընդունում են փսխում առաջացնող միջոցներ՝ տեղեկացվելուց հետո, որ հրաժարվելու դեպքում կկիրառվի ուժ: Չամբուրգի գործով ամբաստանյալն ուներ սրտի թաքնված հիվանդություն և կլիներ նույնքան վտանգավոր դրության մեջ տարբեր տեսակի միջոցների կիրառմանը դիմադրելու դեպքում: Բրենենի գործով չի կարելի բացառել ամբաստանյալի՝ իր իսկ կողմից կուլ տված թմրանյութերից թունավորվելու հավանականությունը:

63. Կառավարությունը նշել է, որ եղել էր իրական և անմիջական վտանգ, որ թմրամիջոցների պարկը, որը փաթեթավորված չէր մարմնի ներսում երկարաժամկետ տեղափոխման համար, կարող էր թունավորել դիմողին: Թեև փսխում առաջացնող միջոցները հիմնականում կիրառվել էին ապացույցներ ձեռք բերելու և ոչ թե բժշկական նկատառումներով դիմողի ստամոքսից թմրամիջոցների հեռացումը կարող էր դիտարկվել որպես բժշկական պահանջ: Պետության պոզիտիվ պարտավորությունն է պաշտպանել դիմողին՝ թմրամիջոցների փսխում առաջացնելով: Այս դեպքում անչափահասի նկատմամբ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառումը դիտարկվում է որպես միջոց, եթե նա կասկածվում է թմրանյութերի առքուվաճառքով զբաղվելու մեջ:

64. Կառավարության կարծիքով՝ վիճարկված միջոցը չէր գերազանցել թմրանյութերի հետ կապված հանցագործության կատարման վերաբերյալ ապացույցներ ապահովելու համար անհրաժեշտ սահմանը: Դիմողը հիվանդանոցում բարձրակարգ բժշկի կողմից ստացել էր փսխում առաջացնող անվնաս միջոց: Նման միջոցը տվյալ հանգամանքներում չի կարող համարվել նվաստացուցիչ:

65. Կառավարությունը նաև պնդել է, որ դիմողի նկատմամբ փսխում առաջացնող միջոցը կիրառվել էր բժշկի կողմից հիվանդանոցում՝ նրա հիվանդության պատմությունն ստանալուց հետո միայն: Նույն բժիշկը պատշաճ կերպով վերահսկել էր դիմողի՝ փսխում առաջացնող միջոցի ներարկումը:

66. Կառավարությունը նշել է, որ առկա չէր որևէ ապացույց առ այն, որ դիմողն ստացել էր վնասվածքներ կամ տևական վնաս փսխում առաջացնող միջոցը կիրառելու արդյունքում: Նա պարզապես հոգնել էր այդ միջոցը կիրառելուց մի քանի ժամ հետո՝ կամ ապոմորֆինի հետևանքով կամ դիմադրություն ցուցաբերելու պատճառով: Դատարանում վարույթի ընթացքում դիմողը պնդել էր, որ նա հետագայում կրել էր առողջական վնաս: Այնուամենայնիվ, նա չէր ներկայացրել իր պնդումները հաստատող որևէ փաստաթղթային ապացույց:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Համապատասխան սկզբունքները

67. Համաձայն Դատարանի սահմանած նախադեպային իրավունքի՝ վատ վերաբերմունքը պետք է հասնի խստության նվազագույն մակարդակին, եթե այն 3-րդ հոդվածի շրջանակներում է: Խստության նվազագույն մակարդակի գնահատումը հարաբերական է, այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վատ վերաբերմունքի տևողությունը, դրա ֆիզիկական և հոգեկան հետևանքները և

որոշ դեպքերում՝ տուժողի սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը (տե՛ս, *inter alia*, Փրայսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 33394/96, կետ 24, ՄԻԵԴ 2001թ.-VII, Մուսիլն ընդդեմ Ֆրանսիայի, թիվ 67263/01, կետ 37, ՄԻԵԴ 2002թ.-IX, և Նաունենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 42023/98, կետ 108, 2004թ. փետրվարի 10): Վատ վերաբերմունքի առնչությամբ պնդումները պետք է ունենան համապատասխան ապացույցներ (տե՛ս, *mutatis mutandis*, Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի, 1993թ. սեպտեմբերի 22, կետ 30, Series A թիվ 269): Գնահատելու համար այդ ապացույցները՝ Դատարանն ընդունում է «որոշամիտ կասկածից վեր» ապացուցման չափորոշիչը, բայց ավելացնում է, որ նման ապացույցը կարող է առաջանալ բավականաչափ ուժեղ, հստակ և համահունչ եզրակացությունների կամ նմանատիպ փաստերի գոյակցությունից (տե՛ս Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1978թ. հունվարի 18, կետ 161, Series A թիվ 25, և Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], թիվ 26772/95, կետ 121, ՄԻԵԴ 2000թ.-IV):

68. Դատարանի կողմից վերաբերմունքը որակվել էր «անմարդկային», քանի որ, *inter alia*, այն կանխամտածված էր, ձգձգվել էր ժամեր շարունակ և պատճառել թե՛ մարմնական վնասվածքներ, թե՛ լուրջ ֆիզիկական և հոգեկան տառապանք (տե՛ս վերը նշված Լաբիտայի գործը, կետ 120): Վերաբերմունքը համարվում է «նվաստացնող», երբ այն տուժողների մոտ առաջացնում է վախի, տառապանքի ու թերարժեքության զգացմունքներ, որոնք կարող են նվաստացնել և ստորացնել նրանց և անգամ կոտրել նրանց ֆիզիկական կամ բարոյական դիմադրողականությունը (տե՛ս Յարթադոն ընդդեմ Շվեյցարիայի, 1994թ. հունվարի 28, Հանձնաժողովի կարծիքը, կետ 67, Series A, թիվ 280), կամ երբ այն ստիպում է զոհին գործել իր կամքին կամ խղճին հակառակ (տե՛ս, օրինակ, Դանիան, Նորվեգիան, Շվեդիան և Նիդեռլանդներն ընդդեմ Հունաստանի («Հունական գործը»), թիվ 3321/67, 3322/67, 3323/67 և 3344/67, Հանձնաժողովի 1969թ. նոյեմբերի 5-ի զեկույցը, Տարեգիրք 12, էջ 186, և Քինանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 27229/95, կետ 110, ՄԻԵԴ 2001թ.-III): Ավելին, որոշելու համար, թե արդյոք վերաբերմունքը «նվաստացնող» էր 3-րդ հոդվածի իմաստով, Դատարանը հաշվի է առնում հետևյալ գործոններից մեկը՝ թե արդյոք եղել է անձին նվաստացնելու և ստորացնելու նպատակ, չնայած նման նպատակի բացակայությունը չի կարող բացառել 3-րդ հոդվածի խախտման հաստատումը (տե՛ս Ռանինեն ընդդեմ Ֆինլանդիայի, 1997թ. դեկտեմբերի 16, կետ 55, Վճիռների և որոշումների ժողովածու 1997թ.-VIII, Փիրսն ընդդեմ Հունաստանի, թիվ 28524/95, կետեր 68 և 74, ՄԻԵԴ 2001թ.-III, վերը նշված կետ 24): Պատիժը կամ վերաբերմունքը «անմարդկային» կամ «արժանապատվությունը նվաստացնող» հաստատվելու համար պատճառված տառապանքը կամ նվաստացումը ցանկացած դեպքում պետք է զերազանցի իրավաչափ վերաբերմունքի կամ պատժի այս կամ այն ձևի անխուսափելի տառապանքի կամ նվաստացման գործոնը (տե՛ս վերը նշված Լաբիտայի գործը, կետ 120):

69. Ինչ վերաբերում է բժշկական միջամտությանը, որին ենթարկվել էր ձերբակալված անձն իր կամքին հակառակ, Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը պետության վրա դնում է պարտավորություն՝ պաշտպանել ազատությունից զրկված անձանց ֆիզիկական բարեօրությունը, օրինակ՝ ապահովելով նրանց համար անհրաժեշտ բժշկական օգնություն: Անձինք, այնուամենայնիվ, մնում են 3-րդ հոդվածի պաշտպանության ներքո, որի պահանջներից չի թուլատրվում որևէ շեղում (տե՛ս վերը նշված Մուսելի գործը, կետ 40, և Նունենկոն, կետ 112): Միջոցները, որոնք թերապևտիկ անհրաժեշտության տեսանկյունից սահմանված բժշկական սկզբունքներ են, սկզբունքորեն չեն համարվում անմարդկային և նվաստացնող (տե՛ս, մասնավորապես, Հերձեգֆալվին ընդդեմ Ավստրիայի, 1992թ. սեպտեմբերի 24, կետ 82, Series A, թիվ 244, և վերը նշված Նաունենկոյի գործը, կետ 112): Դրան կարելի է վերագրել, օրինակ, ուժով կերակրելը, որն ուղղված է կալանավորի կյանքը փրկելուն, ով գիտակցաբար հրաժարվում է սննդից: Դատարանը, այնուամենայնիվ, պետք է բավարար ապացույցներ ունենա, որ առկա են ընթացակարգային երաշխիքներ օրինակ ստիպողաբար կերակրելու որոշման համար (տե՛ս Նաներժինսկին ընդդեմ Ուկրաինայի, թիվ 54825/00, կետ 94, ՄԻԵԴ 2005թ.-II):

70. Եթե նույնիսկ դա չի հիմնավորվում բժշկական անհրաժեշտության նպատակներով, Կոնվենցիայի 3-րդ և 8-րդ հոդվածները չեն արգելում կասկածյալի կամքին հակառակ դիմել նման բժշկական միջոցառումների՝ քրեական հանցագործության մեջ նրա ներգրավվածության վերաբերյալ նրանից ապացույցներ ստանալու նպատակով: Այսպիսով, Կոնվենցիայի ինստիտուտները գտել են, որ հանցանքը քննելու նպատակով կասկածյալի կամքին հակառակ արյան կամ թքի նմուշներ վերցնելը չի խախտում այդ հոդվածները (տե՛ս, *inter alia*, X.-ն ընդդեմ Նիդեռլանդների, թիվ 8239/78, Հանձնաժողովի որոշումներ 1978թ. դեկտեմբերի 4, Որոշումների և Ձեկույցների ժողովածու (DR) 16, էջեր 187-89, և Շմիդտն ընդդեմ Գերմանիայի (dec), թիվ 32352/02, 2006թ. հունվարի 5):

71. Այնուամենայնիվ, հանցագործության կապակցությամբ ապացույցներ ստանալու բռնի բժշկական միջամտությունը պետք է համոզիչ կերպով հիմնավորված լինի կոնկրետ գործի փաստերով:

Դա հատկապես ճիշտ է, երբ միջոցառումը նախատեսված է անձի մարմնի ներսից հանցագործության իրական ապացույց ստանալուն: Նման գործողության հատկանշական բնույթը պահանջում է բոլոր հանգամանքների խիստ ստուգում: Այս կապակցությամբ, պետք է հաշվի առնվի հանցագործության լրջությունը: Իշխանությունները պետք է նաև ցույց տան, որ նրանք քննարկել են նաև ապացույցներն ստանալու այլընտրանքային մեթոդները: Ընդ որում, այդ գործընթացը չպետք է հանգեցնի ռիսկի որևէ վտանգ կասկածյալի առողջության համար (տե՛ս, *mutatis mutandis*, վերը նշված Նևմերթինսկիի գործը, կետեր 94 և 97, և վերը նշված Շմիդտի գործը):

72. Ավելին, թերապևտիկ նպատակներով իրականացվող միջամտությունները, այն միջոցը, որով անձը ենթարկվում է բռնի բուժման գործողության իր մարմնից ապացույցներ ստանալու նպատակով, չի կարող գերազանցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի վերաբերյալ Դատարանի նախադեպային իրավունքով սահմանված խստության նվազագույն մակարդակը: Սասնավորապես, հաշվի է առնվում, թե պատճառվել է, արդյոք, անձին բռնի բժշկական միջամտության հետևանքով լուրջ ֆիզիկական ցավ կամ տառապանք (տե՛ս Փիթրոսն ընդդեմ Նիդեռլանդների, թիվ 21132/93, Հանձնաժողովի որոշում 1994թ. ապրիլի 6, DR 77 -B, վերը նշված Շմիդտի գործը, և Նևմերթինսկիի գործը, կետեր 94 և 97):

73. Նմանատիպ գործերում քննարկման մեկ այլ հարց է նաև այն, թե արդյոք բռնի կերպով գործադրված բժշկական միջամտությունն իրականացվել է բժիշկների կողմից, և արդյոք այդ անձը գտնվել է մշտական բժշկական հսկողության ներքո (տե՛ս, օրինակ, Իլիջկովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 33977/96, Հանձնաժողովի որոշում 1997թ. հոկտեմբերի 20, չարձանագրված):

74. Մեկ այլ համապատասխան գործոն է նաև այն, թե արդյոք բռնի կերպով իրականացված բժշկական միջամտությունը հանգեցրել է նրա առողջական վիճակի վատթարացման և ունեցել է երկարատև հետևանքներ նրա առողջության համար (տե՛ս, *mutatis mutandis*, վերը նշված Իլիջկովի գործը, և Կրաստանովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 50222 / 99, կետ 53, 2004թ. սեպտեմբերի 30):

2. Սույն գործով այդ սկզբունքների կիրառումը

75. Նախ Դատարանը նշում է, որ ըստ Կառավարության՝ դիմողի ստամոքսից թմրանյութի պարկը հանելը՝ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառմամբ, կարող է համարվել բժշկական հիմքերով պահանջ, քանի որ նա կանգնած էր թունավորվելու միջոցով մահվան վտանգի առաջ: Սակայն պետք է նկատել, որ բոլոր ներպետական դատարաններն ընդունել էին, որ փսխում առաջացնող միջոցները թույլատրելիս իշխանությունները գործել էին Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի հիման վրա: Այս դրույթը թույլ է տալիս դատախազության մարմիններին ապացույցներ ստանալու նպատակով թույլատրել մարմնական միջամտություն կատարել բժշկի կողմից՝ առանց կասկածյալի համաձայնության, կասկածյալի առողջությանը չվնասելու պայմանով: Այնուամենայնիվ, 81a-րդ հոդվածը չի ընդգրկում անձի առողջությանը սպառնացող անմիջական վտանգը կանխելու միջոցառումներ: Բացի դրանից, անվիճելի է, որ փսխում առաջացնող միջոցը կիրառվել էր առանց դիմողի մարմնում թմրամիջոցի պարկը թողնելու դեպքում նախապես վտանգ տեսնելու: Կառավարությունը նաև նշել է, որ փսխում առաջացնող միջոցները երբեք չեն կիրառվել անչափահասների նկատմամբ, եթե նրանք չեն կասկածվել թմրանյութերի առուվաճառքով զբաղվելու մեջ: Անչափահասները, սակայն, բուժման ոչ պակաս կարիք ունեն, քան մեծահասակները: Չափահաս դիւերները, իրենց հերթին, փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման դեպքում կանգնած են առողջության համար նույն վտանգի առաջ: Հետևաբար, Դատարանը բավարարված չէ այն պնդմամբ, որ դատախազության մարմինների կողմից վիճարկվող միջոցառումների թույլատրման որոշումը հիմնավորված էր և պահանջվում էր բժշկական նկատառումներով, այն է՝ դիմողի առողջությունը պաշտպանելու համար: Փոխարենը, այն նպատակ էր հետապնդում ապահովել թմրանյութերի հետ կապված հանցագործության ապացույցներ:

76. Այս եզրակացությունն ինքնին չի երաշխավորում այնեզրակացությունը, որ վիճարկվող միջամտությունը հակասում է 3-րդ հոդվածին: Ինչպես նշվել է վերը (տե՛ս վերը՝ կետ 70), Դատարանը մի քանի առիթներով գտել է, որ Կոնվենցիան սկզբունքորեն չի արգելում բժշկական բռնի միջամտությունը, որը կնպաստի հանցագործության քննությանը: Այնուամենայնիվ, ապացույց ձեռք բերելու նպատակով անձի ֆիզիկական ամբողջականությանը ցանկացած միջամտություն պետք է խիստ քննության ենթարկվի՝ հաշվի առնելով հետևյալ հատկապես կարևոր գործոնները՝ որքանով էր բռնի բժշկական միջամտությունն անհրաժեշտ ապացույցներ ձեռք բերելու համար, կասկածյալի առողջությանն սպառնացող վտանգը, սահմանված ընթացակարգը և դրանով պայմանավորված ֆիզիկական ցավը և հոգեկան տառապան-

քը, բժշկական վերահսկողության մատչելիությունը և կասկածյալի առողջության հնարավոր հետևանքները (համեմատել նաև Միացյալ Նահանգների դատարանների կողմից նմանատիպ գործերով սահմանված չափորոշիչները (տե՛ս վերը՝ կետեր 51-52): Հաշվի առնելով առանձին գործի բոլոր հանգամանքները՝ միջամտությունը չպետք է գերազանցի ծանրության նվազագույն աստիճանը, որը դուրս կգա 3-րդ հոդվածի շրջանակներից: Դատարանը հերթով ուսումնասիրում է այդ տարրերը:

77. Ինչ վերաբերում է բռնի բժշկական միջամտությանը, որն անհրաժեշտ էր ապացույցներ ձեռք բերելու համար՝ Դատարանը նշում է, որ թմրամիջոցների ապօրինի շրջանառությունը լուրջ հանցագործություն է: Այնուամենայնիվ, սույն գործում պարզ է, որ այդ միջոցը կիրառվել էր դիվերի նկատմամբ, ով փողոցում թմրամիջոցը պահում էր իր բերանում և, հետևաբար, չէր կարող իրականացնել թմրանյութերի մեծաքանակ վաճառք: Սա արտացոլվել էր վճռի մեջ (վեց ամսվա պայմանական ազատազրկում), որը համարվում է պատժի նվազագույն սահման: Դատարանը ընդունում է, որ քննիչների համար չափազանց կարևոր էր որոշել վաճառվող թմրանյութերի ճշգրիտ քանակը և տեսակը: Այնուամենայնիվ, այն բավարարված չէ այն հիմնավորումով, որ փսխում առաջացնող միջոցների բռնի կիրառումն անհրաժեշտ էր ապացույցներ ձեռք բերելու համար: Դատախազության մարմինները կարող էին պարզապես սպասել թմրանյութերի բնական ճանապարհով դուրսբերմանը: Հատկանշական է այս առումով, որ Եվրոպայի խորհրդի շատ այլ անդամ պետություններում օգտագործվում է թմրանյութերի հանցանքների քննության այս մեթոդը:

78. Ինչ վերաբերում է բռնի բժշկական միջամտության հետևանքով առողջության վտանգին՝ Դատարանը նշում է, որ այս հարցը կողմերի միջև վեճի առարկա է դարձել, թե արդյոք և ինչ չափով խողովակի միջոցով դիմողի քթի մեջ իպեկակուլանայի օշարակի և ապոմորֆինի ներարկումն առաջացրել էր վտանգ նրա առողջության համար: Թե արդյոք նման միջոցառումները վտանգավոր են, ինչպես արդեն նշվել է (տե՛ս կետեր 41-44), վեճի առարկա է նաև մի շարք բժշկական փորձագետների շրջանում: Մինչդեռ ոմանք այն ամբողջությամբ անվնաս են համարում կասկածյալի նկատմամբ կիրառելու համար, այլոք պնդում են, որ մասնավորապես, նազոգաստրիկ խողովակի օգտագործմամբ փսխում առաջացնող միջոցի բռնի կիրառումը հանգեցնում է կյանքի համար լուրջ վտանգի և, հետևաբար, այն պետք է արգելվի: Դատարանը համոզված չէ, որ փսխում առաջացնող միջոցի բռնի կիրառման ընթացակարգը, որի հետևանքով պատասխանող պետությունում երկու անձ է մահացել, միայն չնչին վտանգ է պարունակում առողջության համար: Այն նաև այս առումով նշում է, որ փաստացի ուժի կիրառումը, ի տարբերություն պարզապես ուժ կիրառելու սպառնալիքի, անհրաժեշտ է համարվել պատասխանող պետություններում փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման միայն փոքրաթիվ դեպքերի ընթացքում: Այնուամենայնիվ, մահվան դեպքերը տեղի էին ունեցել ուժ կիրառելու արդյունքում: Ավելին, այն փաստը, որ Գերմանիայի մեծ մասը կազմող տարածաշրջաններ և Եվրոպայի խորհրդի մյուս անդամ պետություններից մեծամասնությունում իշխանությունները խուսափում են փսխում առաջացնող միջոցների բռնի կիրառումից, թույլ է տալիս ենթադրել, որ նման միջոցները համարվում են առողջության համար վտանգավոր:

79. Ինչ վերաբերում է փսխում առաջացնող միջոցների եղանակին՝ Դատարանը նշում է, որ փսխում առաջացնող միջոցները կամավոր ընդունելուց հրաժարվելուց հետո, դիմողին կապել էին չորս ոստիկաններ, ինչը վկայում է, որ նրա նկատմամբ դաժանությամբ կիրառվել է ուժ: Ապա խողովակը տեղադրվել էր նրա քթում դեպի ստամոքս՝ հաղթահարելու համար նրա ֆիզիկական և հոգեկան դիմադրությունը: Դա պետք է պատճառեր նրան ցավի և անհանգստության զգացում: Հետագայում նա, իր կամքին հակառակ, ենթարկվել էր փսխողական միջոցի մեկ այլ ներարկման: Անհրաժեշտ է հաշվի առնել դիմողի հոգեկան տառապանքն այն ընթացքում, երբ նա սպասում էր փսխողականի ազդեցությանը: Այդ ընթացքում նա մեկուսացվել էր և պահվում էր ոստիկանության աշխատակիցների և բժշկի վերահսկողության ներքո: Այդ պայմանները պետք է որ նվաստացուցիչ լինեին նրա համար: Դատարանը չի կիսում Կառավարության տեսակետն առ այն, որ բնական ճանապարհով թմրամիջոցների դուրսբերման եղանակը կլինեի նույնքան նվաստացուցիչ: Չնայած դա կհանգեցներ որոշ անձնական անձեռնմխելիության, քանի որ նման հսկողությունը, այնուամենայնիվ, ներառում է օրգանիզմի բնական գործառույթը և զգալիորեն նվազ միջամտություն է անձի ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությանը, քան բռնի բժշկական միջամտությունը (տե՛ս, *mutatis mutandis*, վերը նշված Փեթերսի, Շմիդտի գործերը):

80. Ինչ վերաբերում է փսխողականի բժշկական վերահսկողությանը, Դատարանը նշում է, որ վիճարկվող միջոցառումն իրականացվել էր հիվանդանոցում՝ բժշկի կողմից: Բացի դրանից, այդուհետև դիմողը քննվել էր բժշկի կողմից և հայտարարվել պիտանի կալանքի համար: Սակայն կողմերի միջև վեճի առարկան այն է, թե արդյոք դիմողի հիվանդության պատմությունը ստացվել էր նախքան միջոցի կիրառումը՝ պարզելու համար, թե արդյոք նրա առողջական վիճակը կարող էր վտանգվել նրա կամքին

հակառակ փսխողական կիրառելու դեպքում: Քանի որ դիմողը դիմադրել էր փսխողական կիրառելու ընթացքում և չէր խոսում գերմաներեն, այլ միայն կոտրված անգլերենով, պետք է ենթադրվեր, որ նա կամ չէր կարողանում, կամ չէր ցանկանում պատասխանել բժշկի կողմից նախնական բժշկական քննության ընթացքում հնչեցված ցանկացած հարցի: Կառավարությունը չի ներկայացրել դրան հակառակ որևէ փաստաթղթային կամ այլ ապացույց:

81. Ինչ վերաբերում է կասկածյալի առողջության վրավիճարկվող միջոցառման ազդեցությանը՝ Դատարանը նշում է, որ կողմերը ոչ համակարծիք են այն հարցի շուրջ, թե արդյոք դիմողը կրել էր տևական վնաս առողջության համար, հատկապես իր ստամոքսի առումով: Հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած նյութերը՝ այն հաստատված չի համարում այն, որ ձերբակալումից երկուսուկես ամիս անց բանտային հիվանդանոցում նրա ստամոքսի խնդիրների բուժման կամ որևէ հաջորդող բուժօգնության պատճառ է հանդիսացել փսխողական կիրառումը: Այս եզրակացությունը, իհարկե, կասկածի տակ է դնում Դատարանի վերը նշված հայտնաբերումն առ այն, որ բռնի բժշկական միջամտությունը չէր կարող իրականացվել առանց դիմողի առողջությանը վտանգ սպառնալու հնարավոր ռիսկի:

82. Հաշվի առնելով գործի բոլոր հանգամանքները՝ Դատարանը գտնում է, որ վիճարկվող միջոցը հասել էր խստության նվազագույն մակարդակի՝ այն 3-րդ հոդվածի շրջանակներում դասելու համար: Իշխանությունները դիմողին, նրա կամքին հակառակ ենթարկել էին ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությանը ծանր միջամտության: Նրանք ստիպել էին նրան փսխել ոչ թերապևտիկ նկատառումներով, այլ ապացույցների ձեռք բերելու նպատակով, որոնք նրանք կարող էին ստանալ առավել պակաս բռնի եղանակով: Եղանակը, որով իրականացվել էր վիճարկվող միջոցառումը, առաջացրել էր դիմողի մոտ վախի, տառապանքի ու թերարժեքության զգացումներ, որոնք կարող էին ստորացնել և նվաստացնել նրան: Բացի դրանից, այդ գործընթացը հանգեցրել էր դիմողի առողջությանն սպառնացող վտանգի՝ հիվանդության պատմությունը նախապես չուսումնասիրելու հետևանքով: Թեև նպատակը դա չէր, այնուամենայնիվ, կիրառված միջոցն առաջացրել էր դիմողի մոտ ֆիզիկական ցավ և հոգեկան տառապանք: Նա, հետևաբար, ենթարկվել էր անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի՝ 3-րդ հոդվածի արգելքին հակառակ:

83. Հետևաբար, Դատարանը եզրակացնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

84. Ըստ դիմողի պնդումների՝ բռնի ուժով փսխողական կիրառումը նույնպես անհամաչափ միջամտություն էր իր անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին: Նա հիմնվել էր Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի համապատասխան մասերի վրա, որոնք նախատեսում են՝

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի իր անձնական և ընտանեկան կյանքի... հարգանքի իրավունք:

2. Չի թույլատրվում պետական մարմինների միջամտությունն այդ իրավունքի իրականացմանը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա նախատեսված է օրենքով և անհրաժեշտ է ժողովրդավարական հասարակությունում՝ ի շահ պետական ավտանգության, հասարակական կարգի կամ երկրի տնտեսական բարեկեցության, ինչպես նաև անկարգությունների կամ հանցագործությունների կանխման, առողջության կամ բարոյականության պաշտպանության կամ այլ անձանց իրավունքների և ազատությունների պաշտպանության նպատակով»:

85. Կառավարությունը չի համաձայնել սույն պնդմանը:

86. Դատարանը արդեն քննել է դիմողի գանգատը կապված փսխողական բռնի կիրառման հետ՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո: Հաշվի առնելով այն եզրակացությունը, որ տեղի է ունեցել այդ դրույթի խախտում՝ այն գտնում է, որ չի առաջանում առանձին հարց 8-րդ հոդվածի ներքո:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 6-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

87. Դիմողն այնուհետև հայտնել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված իր արդար դատաքննության իրավունքը խախտվել էր դատավարության ընթացքում օգտագործելով փսխողական կիրառման արդյունքում ձեռք բերված ապացույցները: Նա հայտարարել է, որ, մասնավորապես, խախտվել էր իր դեմ վկայություն չտալու իր իրավունքը: 6-րդ հոդվածի համապատասխան մասն ապահովում է հետևյալը.

«Յուրաքանչյուր ոք... ունի... դատարանի կողմից արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք»:

88. Կառավարությունը վիճարկել է այս տեսակետը:

A. Կողմերի պնդումները

1. Դիմողը

89. Ըստ դիմողի՝ փսխողականի կիրառումն ապօրինի էր և խախտել էր Կոնվենցիայի 3-րդ և 8-րդ հոդվածները: Քանի որ այդ եղանակով ձեռք բերված ապացույցները նրա դատապարտման միակ հիմքն էին՝ նրա դեմ քրեական վարույթը եղել է անարդար:

90. Դիմողն այնուհետև պնդել է, որ իր կամքին հակառակ իրեն՝ ստիպելով իր դեմ վկայություն տալ իշխանությունները խախտել էին նրա՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը, և, հետևաբար՝ իր արդար դատաքննության իրավունքը: Անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքը չի սահմանափակվում միայն պարտադրանքով ձեռք բերված ապացույցներով, այլև տարածվում է նաև այդ եղանակով ստացված ապացույցների վրա: Ավելին, սույն գործի փաստերը տարբերվում են Սաունդերսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության գործի փաստերից (1996թ. դեկտեմբերի 17, գեկույց 1996թ.-VI): Ի տարբերություն արյան կամ ԴՆԹ փորձաքննության դեպքերի, որոնց վրա հիմնվել էր Դատարանը վճիռ կայացնելիս, սույն գործում փսխողականի կիրառումը հանգեցրել էր քիմիական նյութերի օգտագործմանը, որոնք առաջացրել էին մարմնի անբնական ակտիվությանը, ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով: Նրա՝ փսխողական ընդունելուց մերժումը հրաժարվելը էր զգալի ուժի կիրառման: Յետևաբար, ձեռք բերված ապացույցներն գոյացել էին իր կամքից անկախ, և նա ստիպված էր ակտիվորեն աջակցել իր դեմ ապացույցների ձեռքբերմանը: Փսխողականի կիրառումը համարժեք է խոստովանություն ստանալու նպատակով «ճշմարտության շիճուկի» կիրառմանը: Դա մի պրակտիկա է, որն ուղղակիորեն արգելված է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածով: Նա անդրադարձել է Ֆրանկֆուրտի (Գլխավոր) վերաքննիչ դատարանի 1996թ. հոկտեմբերի 11-ի վճռին՝ ի պաշտպանություն իր պնդումների:

2. Կառավարությունը

91. Կառավարության կարծիքով՝ դիմողի նկատմամբ փսխողականի կիրառումը չէր հակասում Կոնվենցիայի 3-րդ կամ կամ 8-րդ հոդվածներին: Յետևաբար, այդ եղանակով ձեռք բերված թմրանյութերի պարկի օգտագործումը քրեական վարույթի ընթացքում դատավարությունը չի դարձնում անարդար: Դիմողի կողմից վաճառվող թմրանյութերի բնույթը, չափը և որակը ճշգրիտ որոշելը կարևոր գործոն էր դիմողի դեմ վճիռ կայացնելիս:

92. Կառավարությունն այնուհետև պնդել է, որ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալն արգելված է միայն իր կամքին հակառակ անձին ստիպելու դեպքերում: Արհեստականորեն փսխման առաջացումն ընդամենը մարմնական հակազդեցություն է, որը չի կարող վերահսկվել անձի կողմից, և, հետևաբար, արգելված չէ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքով: Կասկածյալը, այդպիսով, ստիպված չէր ակտիվորեն նպաստել ապացույցների ապահովմանը: Մեղադրյալի կողմից փսխողական ընդունելու նախնական մերժումը չի կարող լինել համապատասխան, քանի որ հակառակ դեպքում բոլոր քննչական միջոցառումները, որոնք կատարվել են կասկածյալի կամքին հակառակ, ինչպիսին էր՝ բռնի ուժով արյան նմուշ վերցնելը, կլինեին արգելված:

93. Ավելին, Կառավարությունը պնդել է, որ ըստ վերը նշված Սաունդերսի վճռի, փսխողականի բռնի կիրառմամբ ստացված թմրանյութերն օգտագործվել էին որպես ապացույցներ: Եթե հնարավոր լիներ որպես ապացույց օգտագործել մարմնական հեղուկը կամ քիչքանակ, ապա առավելապես հնարավոր կլինեին օգտագործել այնպիսի ապացույցներ, որոնք չեն հանդիսանում մեղադրյալի մարմնի մաս: Բացի դրանից, փսխողականի կիրառումը, ինչը դիմողը պարզապես ստիպված էր պասիվորեն հանդուրժել համեմատելի չէ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 136a-րդ հոդվածով արգելված «ճշմարտության շիճուկի» կիրառման հետ, որը խախտում է կասկածյալի ցուցմունք չտալու իրավունքը:

B. Դատարանի գնահատականը

1. Դատարանի նախադեպային իրավունքով սահմանված ընդհանուր դրույթներ

94. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 19-րդ հոդվածի համաձայն իր պարտականությունն է ապահովել Պայմանավորվող պետությունների ստանձնած պարտավորությունների կատարումը: Մասնավորապես, իր գործառույթը չէ ազգային դատարանի կողմից թույլ տրված օրենքի կամ խախտումներով զբաղվելը, եթե դրանք չեն խախտում Կոնվենցիայով երաշխավորված իրավունքներն ու ազատությունները: Չնայած 6-րդ հոդվածը երաշխավորում է արդար դատաքննության իրավունքը, այն որևէ կանոն չի նախատեսում ապացույցների ընդունելիության վերաբերյալ՝ որպես այդպիսին, որը կարգավորող չափորոշիչ կլինի ներպետական օրենսդրությունում (տե՛ս Շինքն ընդդեմ Շվեյցարիայի, 1988թ. հունիսի 12, կետեր 45-46, Series A, թիվ 140, և Թիքսիրա դե Կաստրոն ընդդեմ Պորտուգալիայի, 1998թ. հունիսի 9, կետ 34, Ձեկույց 1998թ.-IV):

95. Հետևաբար, դատարանի դերը չէ որոշել, թե արդյոք կոնկրետ տեսակի ապացույցները, օրինակ՝ ներպետական օրենսդրության համաձայն՝ ապօրինի ձեռք բերված ապացույցները, կարող են լինել ընդունելի, և արդյոք դիմողը մեղավոր է, թե՛ ոչ: Այն հարցը, որի պատասխանը կարևոր է, այն է, թե արդյոք դատավարությունն ամբողջովին, ներառյալ ապացույցները ձեռք բերելու եղանակը, արդար է: Այն ներառում է «անօրինակականության» քննությունը և Կոնվենցիայի այլ իրավունքի խախտման դեպքում այդ խախտման բնույթը (տե՛ս, inter alia, Խանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 35394/97, կետ 34, ՄԻԵԴ 2000թ.-V, Փ.Ջ.-ն և Ջ.Յ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 44787/98, կետ 76, ՄԻԵԴ 2001թ.-IX, և Ալանն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 48539/99, կետ 42, ՄԻԵԴ 2002թ.-IX):

96. Որոշելիս, թե արդյոք վարույթը արդար էր, պետք է հաշվի առնվի նաև այն, թե արդյոք պաշտպանվել են իրավունքները: Պետք է ուսումնասիրվի, մասնավորապես, թե արդյոք դիմողին տրվել է ապացույցների իսկությունը և դրանց օգտագործումը վիճարկելու հնարավորություն: Բացի դրանից, ապացույցների որակը նույնպես պետք է հաշվի առնվի, այդ թվում, թե արդյոք կասկածի տեղիք են տալիս հանգամանքների հուսալիությունը և արժանապատվությունը, որոնցում ձեռք են բերվել ապացույցները: Թեև արդարության որևէ խնդիր չի առաջանում, եթե ձեռք բերված ապացույցները հաստատվում են այլ նյութերով, պետք է նշել, որ եթե ապացույցները չափազանց ուժեղ են և հավաստի, ապա ապացույցները հաստատելու անհրաժեշտությունը չափազանց փոքր է (տե՛ս, inter alia, վերը նշված Խանի գործը, կետեր 35 և 37, և Ալանի գործը, կետ 43):

97. 6-րդ հոդվածում ամրագրված արդարության ընդհանուր պահանջները կիրառվում են բոլոր քրեական դատավարությունների ընթացքում, անկախ հանցագործության տեսակից: Այնուամենայնիվ, որոշելու ընթացքում թե արդյոք դատավարությունն ամբողջովին արդար է, թե՛ ոչ, կարող է հաշվի առնվեն քննության ընթացքում հասարակական շահի կշիռը և տվյալ հանցագործության համար սահմանված պատիժը և գնահատվեն ելնելով անհատի շահից, որ նրա դեմ առկա ապացույցները ձեռք են բերվել անօրինականորեն: Այնուամենայնիվ, հանրային շահը չի կարող արդարացնել միջոցները, որոնք խախտում են դիմողի պաշտպանության իրավունքների տեսությունը, այդ թվում՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը (տե՛ս, mutatis mutandis, Հինին և ՄաքԳինիսն ընդդեմ Իռլանդիայի, թիվ 34720/97, կետեր 57-58, ՄԻԵԴ 2000թ.-XII):

98. Ինչ վերաբերում է Կոնվենցիայի հայտնաբերված խախտման բնույթի քննությանը՝ Դատարանը նշում է, որ հատկապես Խանի (վերը նշված, կետեր 25-28) և Փ.Ջ.-ն և Ջ.Յ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (վերը նշված, կետեր 37-38) գործերում այն գտել է գաղտնալսող սարքերի օգտագործում, որը խախտում է 8-րդ հոդվածը, քանի որ նմանատիպ սարքերի օգտագործումը չունի ներպետական օրենքով սահմանված իրավական հիմք և դիմողների անձնական կյանքի նկատմամբ հարգանքի իրավունքին միջամտությունը եղել էր «օրենքին ոչ համապատասխան»: Այդուհանդերձ, այդ եղանակով ստացված ապացույցների օգտագործման թույլատրելիությունը տվյալ գործի հանգամանքներում՝ չի հակասում 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով երաշխավորված արդարության պահանջներին:

99. Այնուամենայնիվ, տարբեր եզրակացություններ են օգտագործվում 3-րդ հոդվածի խախտմանը ձեռք բերված ապացույցների վերաբերյալ: Կարող է առաջանալ խնդիր Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտման արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների առումով, եթե նույնիսկ նման ապացույցի ընդունելիությունը որոշիչ չէ վճիռ կայացնելիս (տե՛ս Իչոզն ընդդեմ Թուրքիայի (dec), թիվ 54919/00, 2003թ. հունվարի 9 և Կոչն ընդդեմ Թուրքիայի (dec), թիվ 32580/96, 2003թ. սեպտեմբերի 23): Դատարանն այս կապակցությամբ կրկնում է, որ 3-րդ հոդվածում ամրագրված է ժողովրդավարական հասարակության հիմնարար արժեքներից մեկը: Նույնիսկ ամենաբարդ պայմաններում, ինչպիսին

կազմակերպված հանցավորության և ահաբեկչության դեմ պայքարը, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոշտանգումները և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը՝ անկախ տուժողի վարքագծից: Ի տարբերություն Կոնվենցիայի հիմնական դրույթների մեծամասնության, 3-րդ հոդվածը չի նախատեսում որևէ բացառություն 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետի ներքո թույլատրելի սահմաններից դուրս, նույնիսկ հանրության կյանքին սպառնացող արտակարգ իրավիճակների դեպքում (տե՛ս, *inter alia*, Շահալն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1996թ. նոյեմբերի 15, կետ 79, Ձեկույց 1996թ.-V, և Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ. 25803/94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999թ.-V):

100. Ինչ վերաբերում է լռություն պահպանելու և անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցների օգտագործմանը Դատարանը նշում է, որ դրանք ընդունված միջազգային չափանիշներ են, որոնք 6-րդ հոդվածի համաձայն ընկած են արդար դատաքննության հասկացության հիմքում: Դրանց տրամաբանությունը, *inter alia*, իշխանությունների կողմից անհամաչափ հարկադրանքից մեղադրյալին պաշտպանելն, դրանով իսկ խուսափելով արդարադատության սխալներից՝ նպաստելով 6-րդ հոդվածի նպատակների իրականացմանը: Անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը, մասնավորապես, ենթադրում է, որ դատախազությունը քրեական գործով ձգտում է մեղադրյալի դեմ իր մեղադրանքն ապացուցել առանց մեղադրյալի կամքին հակառակ կամ ճնշման արդյունքում պարտադրանքով ձեռք բերված ապացույցների օգտագործման (տե՛ս, *inter alia*, վերը նշված Սաունդերսի գործը, կետ 68, Յինին և ՄաքՔինիսն ընդդեմ Իռլանդիայի, կետ 40, Ջ.Բ.-ն ընդդեմ Շվեյցարիայի, թիվ 31827/96, կետ 64, ՄԻԵԴ 2001թ.-III, և վերը նշված Ալլանի գործը, կետ 44):

101. Քննության առնելով այն հարցը, թե արդյոք խախտվել է անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքի բուն էությունը, Դատարանը հաշվի է առնում, մասնավորապես, հետևյալ տարրերը՝ հարկադրանքի բնույթը և աստիճանը, որևէ համապատասխան երաշխիքի գոյությունը (տե՛ս, օրինակ, Թիրադո Օրթոզը և Լոզանո Մարտինն ընդդեմ Իսպանիայի (*dec*), թիվ 43486/98, ՄԻԵԴ 1999թ.-V, վերը նշված Յինին և ՄաքՔինիսն ընդդեմ Իռլանդիայի, կետեր 51-55 և Ալլանի գործը, կետ 44):

102. Դատարանը հետևողականորեն գտել է, որ սեփական անձի դեմ վկայություն չտալու իրավունքը հիմնականում վերաբերում է մեղադրյալի լռություն պահպանելու ցանկությանը: Ինչպես սովորաբար հասկացվում է՝ Կոնվենցիայի Պայմանավորվող կողմերի իրավական համակարգերում դա չի տարածվում քրեական դատավարության ընթացքում մեղադրյալի վրա ուժ գործադրելու արդյունքում ձեռք բերված նյութերի օգտագործման վրա, սակայն որոնք գոյություն ունեն կասկածյալի կամքից անկախ, ինչպիսիք են, *inter alia*, հրամանի համաձայն ձեռք բերված փաստաթղթերը, ԴՆԹ փորձաքննության նպատակով ստացված շնչառության, արյան, մեզի, մազերի կամ ձայնային նմուշները և մարմնական հյուսվածքները (տե՛ս վերը նշված Սաունդերսի գործը, կետ 69, Չուդհարին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (*dec*), թիվ 40084/98, 1999թ. մայիսի 4, վերը նշված Ջ.Բ.-ն ընդդեմ Շվեյցարիայի, կետ 68, և Փ.Ջ.-ն և Յ.Ղ.-ն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, կետ 80):

2. Սկզբունքների կիրառումը սույն գործում

103. Որոշելիս, թե արդյոք դիմողի դեմ քրեական վարույթը կարող է համարվել արդար այս սկզբունքների լույսի ներքո, Դատարանը նշում է, որ դիմողի նկատմամբ փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման արդյունքում ձեռք բերված ապացույցը չի ստացվել «ապօրինի» կերպով՝ ներպետական օրենսդրության խախտմամբ: Այս կապակցությամբ այն հիշեցնում է, որ ազգային դատարանները գտնում են, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածը թույլատրում է վիճարկվող միջոցի կիրառումը:

104. Դատարանը վերը վճռել էր, որ դիմողը ենթարկվել էր անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի, որը հակասում է 3-րդ հոդվածի հիմնական դրույթներին, այն դեպքում, երբ փսխողականը կիրառվել էր ստիպելու համար նրան փսխել կուլ տված թմրամիջոցը: Դիմողի դեմ քրեական վարույթի ընթացքում ապացույցը, հետևաբար, ձեռք էր բերվել Կոնվենցիայով երաշխավորված հիմնական իրավունքների անմիջական խախտման հետևանքով:

105. Ինչպես նշվել է վերը, քրեական վարույթի ընթացքում 3-րդ հոդվածի խախտմամբ ձեռք բերված ապացույցների օգտագործումն առաջացնում է լուրջ հարցեր նման դատավարության արդարության առնչությամբ: Դատարանը սույն գործում չի գտել, որ դիմողը ենթարկվել է խոշտանգումների: Իր կարծիքով, ապացույցները, որոնք խոստովանության կամ իրական վկայության հետևանք են, որոնք ձեռք են բերվել բռնությունների կամ դաժանության կամ այլ նմանատիպ վերաբերմունքի այլ եղանակներով,

որոնք կարելի է բնութագրել որպես խոշտանգում՝ երբեք չպետք է օգտագործվեն որպես տուժողի մեղքի ապացույց, անկախ դրանց ապացուցողական արժեքից: Ցանկացած այլ եզրակացություն միայն ծառայում է բարոյապես դատապարտելի վարքագծի անուղղակիորեն օրինականացմանը, որը Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հեղինակները փորձել են արգելել, ինչպես դա պարզ երևում է Միացյալ Նահանգների Գերագույն դատարանի Ռոչինի գործի վճռում (տե՛ս վերը՝ կետ 50): Այս կապակցությամբ այն նշում է, որ խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի դեմ Միավորված ազգերի կոնվենցիայի 15-րդ հոդվածը սահմանում է, որ հայտարարությունները, որոնք արվել են խոշտանգումների հետևանքով, չպետք է դատավարության ընթացքում օգտագործվեն որպես ապացույց խոշտանգումների զոհ դարձած անձի դեմ:

106. Թեև վերաբերմունքը, որին ենթարկվել է դիմողը, չի որակվում որպես խոշտանգում, այն տվյալ պարագայում գերազանցել է 3-րդ հոդվածով արգելվող խստության նվազագույն մակարդակը: Չի կարելի բացառել այն, որ այն վատ վերաբերմունքի արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների օգտագործումը, որը չի որակվում որպես խոշտանգում, տուժողի դատավարությունը դարձնում է անարդար՝ անկախ գործած հանցանքի լրջությունից և ապացույցների կշռից:

107. Սույն գործում գլխավոր հարցն այն է, թե արդյոք ապացույցների օգտագործումը, որոնք ձեռք են բերվել այնպիսի գործողությունների հետևանքով, որոնք որակվել են որպես անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք, ինքնաբերաբար դատավարությունը դարձնում է անարդար: Դատարանը նշում է, որ, եթե նույնիսկ իշխանությունները չունեին դիմողին ցավ ու տառապանք պատճառելու մտադրություն, ապացույցներն ստացվել էին այնպիսի միջոցների արդյունքում, որոնք խախտել էին Կոնվենցիայով երաշխավորված հիմնական իրավունքները: Բացի դրանից, կողմերի միջև ընդհանուր հիմք էր այն, որ վիճարկվող միջոցառումների արդյունքում ձեռք բերված թմրանյութերը վճռորոշ տարր էին դիմողին դատապարտելու համար: Գիշտ է այն, որ դիմողին տրվել էր հնարավորություն բողոքարկելու վիճարկվող միջոցառումների արդյունքում ձեռք բերված ապացույցները: Այնուամենայնիվ, ներպետական դատարանների կողմից այդ ապացույցների բացառումը չի կարող օգուտ տալ, քանի որ նրանք գտել էին, որ փսխում առաջացնող միջոցների օգտագործումը թույլատրված է ներպետական օրենսդրությամբ: Ավելին, դիմողին դատապարտելու հասարակական շահը չի կարող ունենալ այնպիսի կշիռ, որ երաշխավորի դատավարության ընթացքում այդ ապացույցների թույլատրումը: Ինչպես նշվել է վերը՝ այդ միջոցառումն ուղղված էր փոքրաքանակ թմրանյութերի առուվաճառքով զբաղվող փողոցային դիլերի նկատմամբ, ով դատապարտվել էր վեց ամիս ժամկետով պայմանական ազատազրկման՝ փորձաշրջանով:

108. Այս պարագայում՝ Դատարանը գտնում է, որ բռնի կերպով փսխում առաջացնող միջոցների կիրառման արդյունքում ձեռք բերված թմրամիջոցների՝ որպես ապացույց օգտագործումը դատավարությունն անբողջովին դարձնում է անարդար:

109. Այս հետևությունն ինքնին բավարար հիմք է եզրակացնելու համար, որ չի ապահովվել դիմողի արդար դատաքննության իրավունքը, ինչը 6-րդ հոդվածի խախտում է: Այնուամենայնիվ, Դատարանը գտնում է, որ անհրաժեշտ է անդրադառնալ նաև դիմողի այն փաստարկին, որ ապացույցների ձեռքբերման եղանակը և դրանց օգտագործումը խախտում են անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իր իրավունքը: Այդ նպատակով, այն ուսումնասիրում է, թե արդյոք տվյալ իրավունքը համապատասխանում է դիմողի գործի հանգամանքներին, և դրական արդյունքի դեպքում՝ արդյոք այն խախտվել է:

110. Ինչ վերաբերում է սույն գործում անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքին, Դատարանը նշում է, որ դատավարության ընթացքում «իրական» ապացույցների օգտագործումը, ի տարբերություն դիմողի նկատմամբ մարմնական բռնի միջամտությամբ ստացված խոստովանությանը հարցի էությունն է համարվում: Այն նշում է, որ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը Պայմանավորվող պետություններում և այլուր սովորաբար հասկացվում է որպես հարցաքննության ընթացքում մեղադրյալի լռություն պահպանելու իրավունքի նկատմամբ հարգանք և չի կարելի նրան պարտադրել վկայություն տալ:

111. Այնուամենայնիվ, Դատարանն անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու տվյալ սկզբունքը, որը երաշխավորվում է 6-րդ հոդվածի 1-ին կետով, դիտարկել է առավել լայն իմաստով, որպեսզի ներառի այնպիսի գործերը, որոնցում իրական ապացույցներ ձեռք բերելու հարկադրանքն ընկած էր հարցի հիմքում: Ֆանքին ընդդեմ Ֆրանսիայի գործում (1993թ. փետրվարի 25, կետ 44, Series A, թիվ 256-A), օրինակ, Դատարանը գտել է, որ դիմողին ստիպելն ապացույցներ ապահովելու իր կողմից հանցանքի ենթադրյալ կատարման վերաբերյալ, խախտում է իր անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը: Նմանապես Ջ.Բ.-ն ընդդեմ Շվեյցարիայի գործում (վերը նշված, կետեր 63-71) Դատարանը գտել է, որ պետական մարմինները պարտադրել էին դիմողին ներկայացնել փաստաթղթեր, որոնք կարող են

պարունակել հարկերից խուսափելու վերաբերյալ տեղեկատվություն, ինչն անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքի խախտում է (դրա լայն իմաստով):

112. Սաունդերսի գործում Դատարանը գտել է, որ անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքը չի տարածվում այնպիսի «նյութերի վրա, որոնք կարող են ձեռք բերվել մեղադրյալի կողմից պարտադիր լիազորությունների միջոցով, որը գոյություն ունի կասկածյալի կամքից անկախ, օրինակ, *inter alia*, փաստաթղթեր, որոնք ձեռք են բերվել կարգադրության արդյունքում, ԴՆԹ փորձաքննության նպատակով շնչառության, արյան և մեզի նմուշների և մարմնական հյուսվածքի համաձայնե (վերը նշված, կետ 69):

113. Դատարանի կարծիքով, սույն գործում դիմողի մարմնում թաքցված թմրամիջոցները, որոնք ձեռք էին բերվել փսխում առաջացնող միջոցների բռնի կիրառման հետևանքով, կարելի է դիտարկել որպես կասկածյալի կամքից անկախ գոյություն ունեցող առարկա, որի օգտագործումը, ընդհանուր առմամբ, արգելված չէ քրեական դատավարության ընթացքում: Այնուամենայնիվ, կան մի քանի տարրեր, որոնք տարբերակում են սույն գործը Սաունդերսի գործում առկա օրինակներից: Նախ, Ֆանքին և Ջ.Բ.-ն ընդդեմ Շվեյցարիայի գործում փսխողականի կիրառումն իրականացվել էր իրական ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով՝ անտեսելով դիմողի կամքը: Հակառակ դրան՝ Սաունդերսի գործում դատաբժշկական փորձաքննության նպատակով պարտադրանքով ստացված նյութերը նպատակուղղված էին, օրինակ, օրգանիզմում ալկոհոլի կամ թմրանյութերի առկայության բացահայտմանը:

114. Երկրորդ՝ սույն գործում ուժ կիրառելու աստիճանն զգալիորեն տարբերվում է Սաունդերսի գործում հարկադրանքի աստիճանից: Նյութեր ձեռք բերելու համար մեղադրյալը պետք է պասիվորեն հանդուրժեր աննշան միջամտությունն իր անձնական ու ֆիզիկական անբողջականության նկատմամբ (օրինակ՝ արյան, մազի կամ մարմնական հյուսվածքների նմուշները վերցնելիս): Եթե նույնիսկ մեղադրյալի ակտիվ մասնակցությունը պարտադիր լիներ, Սաունդերսի գործում կարելի է տեսնել, որ դա վերաբերում է մարմնի բնականոն գործունեության արդյունքում ստացված նյութերին (ինչպես օրինակ, շնչառության, մեզի կամ ձայնային նմուշներ): Ընդդիակառակն, սույն գործում ապացույցներ ստանալու նպատակով դիմողի քթում խողովակ բռնի տեղադրվել է և ներարկվել հեղուկ օրգանիզմի պաթոլոգիական հակազդեցություն առաջացնելու նպատակով: Ինչպես նշվել էր նախապես, այս ընթացակարգը վտանգ է ներկայացրել դիմողի առողջության համար:

115. Երրորդ՝ սույն գործում ապացույցները ձեռք էին բերվել այնպիսի գործընթացի միջոցով, որը խախտում է 3-րդ հոդվածը: Այն միջոցառումները, որոնք կիրառվել էին դիմողի նկատմամբ, անբողջովին տարբերվում են, օրինակ, շնչառության կամ արյան նմուշ վերցնելու գործընթացից: Նման գործընթացի կարգն ունի դաժանության նվազագույն մակարդակ՝ խախտելու համար 3-րդ հոդվածը, հակառակը հնարավոր է միայն բացառիկ հանգամանքներում: Ավելին, թեև այն հանդիսանում է միջամտություն կասկածյալի անձնական կյանքի իրավունքի նկատմամբ հարգանքին, ընդհանուր առմամբ, այն արդարացված է 8-րդ հոդվածի 2-րդ կետով՝ համարվելով որպես հանցագործությունների բացահայտմանն ուղղված անհրաժեշտ միջոց (տե՛ս վերը, *inter alia*, Թիրադ Օրթոգի և Լոգանո Մարթինի գործը):

116. Հետևաբար, անձի՝ իր դեմ վկայություն չտալու սկզբունքը կիրառելի է սույն վարույթի ընթացքում:

117. Որոշելու համար, թե արդյոք խախտվել է դիմողի՝ իր դեմ վկայություն չտալու իրավունքը, Դատարանը հաշվի է առնում հետևյալ գործոնները. ապացույցները ձեռք բերելու նպատակով հարկադրանքի բնույթը և աստիճանը, հանցանքը բացահայտելու և մեղավորներին պատժելու առումով հանրային շահի կշիռը, դատավարության ընթացքում որևէ համապատասխան երաշխիքի առկայությունը:

118. Ինչ վերաբերում է հարկադրանքի բնույթին ու աստիճանին, որը սույն գործում կիրառվել էր ապացույցներ ձեռք բերելու նպատակով, Դատարանը կրկնում է, որ դիմողին ստիպելը փսխել թմրամիջոցները՝ հանդիսանում է էական միջամտություն նրա ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությանը: Ապացույցները ձեռք բերելու նկատառումներով դիմողին բռնել էին չորս ոստիկաններ, խողովակը ստամոքսում տեղադրվել էր քթի միջով նրա, որի միջոցով ներարկվել էին քիմիական նյութեր՝ մարմնի պաթոլոգիական հակազդեցություն առաջացնելու նպատակով: Այս վերաբերմունքը հայտարարվել է անմարդկային և նվաստացնող և, հետևաբար, հանդիսանում է 3-րդ հոդվածի խախտում:

119. Ինչ վերաբերում է դիմողին դատապարտելու համար ստացված ապացույցներն օգտագործելու առումով հանրային շահի կշիռին՝ Դատարանը նշում է, որ, ինչպես նշվել է վերը, որ վիճարկվող միջոցառումն իրականացվել էր փոքրաքանակ թմրանյութերի առուվաճառքի մեջ կասկածվող փողոցային դիլերի նկատմամբ, ով դատապարտվել էր վեց ամիս ժամկետով պայմանական ազատազրկման՝ փորձաշրջանի կիրառմամբ: Տվյալ գործի հանգամանքներում հանրային շահը՝ դիմողի

դատապարտումն ապահովելու կապակցությամբ, չի կարող արդարացնել նրա անձնական ու ֆիզիկական և հոգեկան անձեռնմխելիությանը նման ծանր միջամտության դիմելու հանգամանքը:

120. Անդրադառնալով այդ ընթացակարգում գոյություն ունեցող համապատասխան երաշխիքներին՝ Դատարանը նշում է, որ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 81a-րդ հոդվածի համաձայն մարմնական միջամտությունն իրականացվում է *lege artis* բժշկի կողմից՝ հիվանդանոցում և միայն մեղադրյալի առողջության հնարավոր վտանգման բացակայության դեպքում: Չնայած կարելի է ասել, որ ներպետական օրենսդրությունը չի տրամադրում նման միջոցի կամայական կամ ոչ պատշաճ կիրառման դեմ երաշխիքներ, դիմողը հիմնվում է լռություն պահպանելու իր իրավունքի վրա և հրաժարվում է ենթարկվել նախնական բժշկական զննության: Նա կարող էր հաղորդակցվել միայն կոտրված անզլերենով, ինչը նշանակում է, որ նա ենթարկվել է նման ընթացակարգի՝ առանց իր ֆիզիկական դիմադրողականությունը պարզելու համար լիարժեք զննության:

121. Ինչ վերաբերում է ձեռք բերված ապացույցների օգտագործմանը Դատարանը կրկնում է, որ փսխողական կիրառելու արդյունքում ձեռք բերված թմրամիջոցները որոշիչ ապացույց էին թմրամիջոցների առուվաճառքի համար նրան դատապարտելիս: Գշնարիտ է այն, որ դատավարության ընթացքում դիմողին տրվել էր իր դեմ առկա ապացույցները վիճարկելու հնարավորություն: Սակայն, ինչպես նշվել է վերը, ներպետական դատարանների կողմից ապացույցները բացառելը չէր կարող որևէ դեր ունենալ, քանի որ նրանք գտել էին, որ վիճարկվող միջոցառումները թույլատրված են ներպետական օրենսդրությամբ:

122. Հաշվի առնելով վերոնշյալը՝ Դատարանը նաև գտնում է, որ դիմողի գործում փսխողականի բռնի կիրառման արդյունքում ձեռք բերված ապացույցների օգտագործումը խախտել էր նրա՝ դեմ վկայություն չտալու իրավունքը, և, հետևաբար, դատավարությունն ամբողջությամբ դարձրել անարդար:

123. Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի խախտում:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՈՒՄԸ

124. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի համապատասխան ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

125. Դիմողը պահանջել է նյութական և ոչ նյութական վնասի և իր ծախսերի ու ծախքերի փոխհատուցում:

A. Վնաս

126. Դիմողը պահանջել էր ընդհանուր 51,12 եվրո որպես նյութական վնասի հատուցում, որը նա ծախսել էր Վափերթալի շրջանային դատարանի կայացրած վճռի հետևանքով: Նա նաև պահանջել էր ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում: Նա հիմնվել էր իր մարմնական վնասվածքների և հոգեկան տառապանքի, ինչպես նաև անօգնականության զգացմունքի վրա, որն առաջացել էր փսխում առաջացնող միջոցների երկարատև կիրառման հետևանքով, ինչը, ըստ դիմողի, վտանգավոր էր նրա կյանքի համար և ակնհայտ անօրինական: Բացի դրանից, նա գտնվել էր կալանքի տակ հինգ ամիս շարունակ՝ նախքան վեց ամիս ժամկետով պայմանական ազատազրկման դատապարտվելը: Նա սույն գլխի ներքո պահանջել էր նվազագույն չափի 30000 եվրոյի փոխհատուցում:

127. Կառավարությունը չի մեկնաբանել դիմողի նյութական վնասի պահանջը, սակայն հայտնել է, որ ոչ նյութական վնասի համար նրա կողմից պահանջված գումարը չափազանցված է: Ինչ վերաբերում է դիմողի մինչդատական կալանքին, նրա դեմ ներկայացված մեղադրանքին ու դատապարտմանը, փոխհատուցում չէր պահանջվել, քանի որ ամբողջական փոխհատուցում կարող է կատարվել գերմանական օրենքով: Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել դիմողի՝ Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքների խախտում, այն իրավունք ունի պահանջելու վերսկսել քրեական վարույթը, և կարող է պահանջել վնասների փոխհատուցում, մասնավորապես՝ կալանքի տակ գտնվելու ժամանակահատվածի համար:

128. Ինչ վերաբերում է նյութական վնասի փոխհատուցմանը, Դատարանը նշում է, որ Վափերթալի շրջանային դատարանը հանձնարարել է բռնագանձել 100 գերմանական մարկ (մոտավորապես 51.12 եվրո)՝ որպես կատարած հանցանքի համար տույժ: Այնուամենայնիվ, այն չի կարող շահարկել, թե ինչ արդյունք կարող էր ունենալ վարույթը Կոնվենցիայի խախտում տեղի չունենալու դեպքում (տե՛ս, inter

alia, Շնաուբգերն ընդդեմ Ավստրիայի, 1995թ. հոկտեմբերի 23, կետ 44, Series A, թիվ 328-A, և Ֆինդլեյն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 1997թ. փետրվարի 25, կետ 85, Ձեկույցներ 1997թ.-I): Թմրադեղերի պարկը, որը ձեռք էր բերվել վիճարկվող միջոցառումների արդյունքում, որոշիչ գործոն էր դիմողին դատապարտելիս: Այնուամենայնիվ, այդ ապացույցները կարող էին ձեռք բերվել առանց 3-րդ հոդվածի որևէ խախտման (սպասել թմրամիջոցների պարկի բնական ճանապարհով դուրս գալուն), և, հետևաբար, առանց 6-րդ հոդվածի որևէ խախտման: Դատարանը գտնում է, որ չկան այդ դրույթները խախտելու և դիմողի կողմից նյութական վնաս պահանջելու պատճառահետևանքային կապի բավարար ապացույցներ: Չետևաբար, չկա որևէ հիմք սույն գլխի ներքո փոխհատուցում սահմանելու համար:

129. Ինչ վերաբերում է պահանջված ոչ նյութական վնասի փոխհատուցմանը, Դատարանը նշում է, որ ըստ Կառավարության՝ դիմողը կարող էր պահանջել փոխհատուցում ներպետական դատարաններում, եթե նա արդարացվեր իր դեմ հարուցված քրեական դատավարության ընթացքում: Այն գտնում է, որ եթե նա նախքան Ստրասբուրգ դիմելն սպառել էր իր իրավունքների հետ կապված ներպետական միջոցները, սակայն՝ ապարդյուն, բայց երկրորդ անգամ այն ավարտվել էր հաջողությամբ և վարույթը վերսկսվել էր՝ դիմողը պետք է սպառեր ներպետական միջոցները երրորդ անգամ, որպեսզի կարողանա ստանալ արդարացի փոխհատուցում Դատարանի կողմից. դատավարության ընդհանուր տևողությունը դժվար համապատասխանի մարդու իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությանը և կհանգեցնի Կոնվենցիայի նպատակներին անհամատեղելի իրավիճակի (տե՛ս, օրինակ, Բարբերան, Միսիզը և Ջաբարդոն ընդդեմ Իսպանիայի (հոդված 50), 1994թ. հունիսի 13, կետ 17, Series A, թիվ 285-C, և Պապամիկալուպուսը և այլոք ընդդեմ Յունաստանի (հոդված 50), 1995թ. հոկտեմբերի 31, կետ 40, Series A, թիվ 330-B): Չետևաբար, այն կարող է փոխհատուցում սահմանել:

130. Հաշվի առնելով առկա բոլոր տարրերը՝ Դատարանը գտնում է, որ դիմողը կրել է ոչ նյութական վնաս՝ ցավի և հոգեկան տառապանքի ձևով, նրան այնպիսի վերաբերմունքի ենթարկելու հետևանքով, որի արդյունքում ստացած ապացույցները դատավարության ընթացքում օգտագործվել էին նրա դեմ: Առաջնորդվելով արդարացիության սկզբունքով՝ այն սույն գլխի ներքո սահմանել է 10,000 եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

B. Ծախսեր և ծախքեր

131. Դիմողը պահանջել է ընդամենը 5,868.88 եվրո ծախսերի և ծախքերի համար: Դրանք ներառում են Դաշնային սահմանադրական դատարանում իրավական ներկայացուցչության ծախսերը՝ 868,88 եվրոյի չափով, հաշվարկված փաստաբանական վճարների դաշնային կանոնակարգի համաձայն (Bundesrechtsanwalts-gebührenordnung): Բացի դրանից, նա պահանջել էր 5000 եվրո կոնվենցիոն դատավարության ծախսերի համար: Նա չի ներկայացրել որևէ առանձին գրավոր ապացույց ի պաշտպանություն իր պահանջների:

132. Կառավարությունը չի մեկնաբանել սույն պահանջը:

133. Համաձայն Դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում ստանալու համար տուժող կողմը պետք է որ այն ծախսած լինի Կոնվենցիայի խախտումները վերացնելու և կանխարգելելու նպատակով, որպեսզի նույնը սահմանվի Դատարանի կողմից և փոխհատուցում տրամադրվի: Անհրաժեշտ է նաև ցույց տալ, որ ծախսերն անհրաժեշտ էին և փաստացիորեն ծախսվել էին, և դրա չափը ողջամիտ է (տե՛ս, Նիկոլովան ընդդեմ Բուլղարիայի [GC], թիվ 31195/96, կետ 79, ՄԻԵԴ 1999թ.-II, և Վինիման ընդդեմ Նիդեռլանդների, թիվ 35731/97, կետ 117, ՄԻԵԴ 2002թ.-X):

134. Սույն գործով, հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած տեղեկատվությունը և վերը նշված չափորոշիչները՝ Դատարանը ընդունում է, որ Դաշնային սահմանադրական դատարանում և կոնվենցիոն դատավարության ընթացքում իրավաբանական ներկայացուցչության համար կատարված ծախսերն իրականացվել են դիմողի՝ Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքների խախտումն արձանագրելու և դրա համար փոխհատուցում ստանալու նպատակով: Հաշվի առնելով իր նախադեպային իրավունքը և տալով իր գնահատականը՝ Դատարանը գտնում է, որ պահանջված գումարի չափը ողջամիտ է: Ուստի այն տրամադրում է դիմողին 5,868.88 եվրո, գումարած ավելացված արժեքի հարկը, որը կարող է գանձվել:

C. Տուգանային տոկոսներ

135. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության առավելագույն տոկոսադրույթի հիման վրա՝ հավելված երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՎՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. Վճռում է, տասը ձայնով՝ ընդդեմ յոթի, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:
2. Վճռում է, տասներկու ձայնով՝ ընդդեմ հինգի, որ որևէ առանձին հարց չի առաջանում Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի համաձայն:
3. Վճռում է, տասնմեկ ձայնով՝ ընդդեմ վեցի, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի խախտում:
 4. Վճռում է, տասնմեկ ձայնով՝ ընդդեմ վեցի,
 - (a) որ պատասխանող պետությունը երեք ամսվա ընթացքում վճարի դիմողին հետևյալ գումարները.
 - (i) 10,000 (տասը հազար) եվրո որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում,
 - (ii) 5,868.88 (հինգ հազար ութ հարյուր վաթսուներեք եվրո ութսուներեք ցենտ) եվրո որպես ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում:
 - (iii) ցանկացած հարկ, որը կարող է գանձվել վերը նշված գումարներից.
 - (b) որ վճարումը վերոհիշյալ եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո կատարելու դեպքում չվճարված գումարի մասով պետք է հաշվարկվի տուգանային տոկոս, որը հավասար է պարտավորության չկատարված ժամանակահատվածում եվրոպական կենտրոնական բանկի սահմանած փոխառության առավելագույն տոկոսադրույքին՝ հավելած երեք տոկոս:
 5. Մերժում է դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերենով և ֆրանսերենով և հրապարակվել է 2006թ. հուլիսի 11-ին Մարդու իրավունքների շենքում, Ստրասբուրգ:

Լորենս Էրլի

Լազիուս Վիլդհարբեր

Փոխքարտուղար

Նախագահող

ՎԱԼԵՐԻՈՒ ԵՎ ՆԻԿՈԼԱՅ ՌՈՇԱՆԵՐՆ ԸՆԴԴԵՄ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2009թ. հոկտեմբերի 20-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

1. Դիմողները՝ պրն Վալերիու Ռոշան՝ Վ.Ռ.-ն և պրն Նիկոլայ Ռոշան՝ Ն.Ռ.-ն Մոլդովայի քաղաքացիներ են, ովքեր համապատասխանաբար ծնվել են 1960թ.-ին և 1978թ.-ին, և ապրում են Կոտիժենի-Մարիում:

2. Գործի հանգամանքները, ինչպես ներկայացրել են կողմերը, կարող են ներկայացվել հետևյալ կերպ.

Ա. Դիմողների ձերբակալումը և նրանց նկատմամբ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

3. 2000թ. օգոստոսի 1-ին Ի.Ս.-ն հաղորդում էր ներկայացրել Իալովենի ոստիկանություն, որ իրեն առևանգել ու կողոպտել էին անհայտ հարձակվողներ:

1. 2001թ. մայիսի 11-ին Դիմողների նկատմամբ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

4. 2001թ մայիսի 11-ին երկու դիմողներն էլ ձերբակալվել են Քիշնևի Ցենտրու շրջանային ոստիկանության աշխատակիցների կողմից: Ըստ դիմողների, նրանց ձերբակալության ոչ մի հիմնավորում չի ներկայացվել, և դրա ընթացքում նրանք ծեծի են ենթարկվել ձերբակալող աշխատակիցների կողմից:

5. Դիմողները պնդել են, որ ոստիկանությունում նույնպես մի քանի ժամ շարունակ նրանց հարվածել են ձեռքերով և ոտքերով: Հետո նրանց տարել են Քիշնևի Գլխավոր ոստիկանության վարչություն, որտեղ նրանց ստիպել են խոստովանել, որ հանցանք են գործել, որն իրենք իրականում չէին գործել: Մերժելուց հետո՝ նրանց երկուսին էլ ծեծել են, ձեռնաշղթաներ են ամրացրել գետնին ընկած վիճակում, որտեղ նաև նրանց ոտնաթաթերին հարվածել են դազանակով և կիրառել էլեկտրաշոկ:

6. Վատ վերաբերմունքի արդյունքում՝ Ն.Ռ.-ն ինքնախոստովանական հայտարարություն է գրել, բայց չի ստորագրել այն՝ ի նշան բողոքի: Այնուհետև դիմողներին տարել են Ցենտրու շրջանային ոստիկանություն, որտեղ քննիչներն ստիպել են նրանց ստորագրել փաստաթղթեր՝ հետագա վատ վերաբերմունքի սպառնալիքի ներքո:

2. 2001թ. հունիսի 13-ին Դիմողների նկատմամբ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

7. 2001թ. հունիսի 13-ին դիմողներին տարել են Իալովենի ոստիկանության բաժանմունք: Ինչպես հետագայում բացատրել են Իալովենի ոստիկանության աշխատակիցները՝ դա անհրաժեշտ է եղել՝ պարզելու համար դիմողների հնարավոր ներգրավվածությունը Ի.Ս.-ի դեմ կատարված վերոհիշյալ հանցագործությանը: Նույն օրը CPT պատվիրակությունն այցելել է ոստիկանության բաժանմունք: Ն.Ռ.-ն CPT-ի պատվիրակությանը տեղեկացրել է Ցենտրու շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում և Գլխավոր ոստիկանության վարչությունում վատ վերաբերմունքի մասին:

8. Դիմողները պնդել են, որ CPT պատվիրակության հեռանալուց հետո նրանց տարել են մի գրասենյակ և այնտեղ բռնության ենթարկել մի քանի ժամ շարունակ՝ վերջում դազանակով հարվածելով ոտնաթաթերին և գլխին, որպեսզի նրանք խոստովանեն, որ կատարել են հանցագործություն, որն իրականում չէին կատարել:

9. 2001թ. հունիսի 14-ին CPT պատվիրակությունը վերադարձել էր Իալովենի ոստիկանության բաժանմունք և հանդիպել Ն.Ռ.-ին, ով գանգատվել էր վատ վերաբերմունքից մեկ օր առաջ:

10. 2001թ. հունիսի 15-ին Ներքին գործերի նախարարությունից երեք ծառայողներ այցելել են Ն.Ռ.-ին, ով կրկնել է իր գանգատները՝ Ցենտրու շրջանային ոստիկանությունում և Գլխավոր ոստիկանության վարչությունում և Իալովենի ոստիկանությունում իրենց նկատմամբ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի մասին: Երկու դիմողներին էլ տարել են Ցենտրու շրջանային ոստիկանություն և հետո Գլխավոր ոստիկանության վարչություն:

11. Դիմողները պնդել են, որ նշված վատ վերաբերմունքի պատճառով իրենք կիսով չափ կորցրել են իրենց լսողությունը և հաճախակի են ունենում գլխացավեր ու այլ ցավեր:

12. Դիմողները գանգատվել են բոլոր երեք հաստատություններում, որտեղ նրանք պահվել էին, իրենց նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքից, սակայն դատախազությունը հրաժարվել է բոլոր գործերով սկսել քրեական հետապնդում, բացառությամբ միայն մեկի՝ Իալովենի ոստիկանությունում վատ վերաբերմունքի առնչությամբ: Ոստիկանության աշխատակիցներից ոչ մեկը չի հեռացվել աշխատանքից, և նրանցից ոմանք, ենթադրաբար, ճնշում են գործադրել դիմողների և նրանց ընտանիքների նկատմամբ, որպեսզի նրանք հետ վերցնեն գանգատը:

13. 2001թ. հունիսի 15-ին ոստիկանության տեսուչ, գնդապետ Պ.Դ.-ն Ներքին գործերի նախարարին ներկայացրել է զեկույց՝ Իալովենի ոստիկանության բաժանմունք 2001թ. հունիսի 14-ին CPT-ի պատվիրակության այցի վերաբերյալ և եզրակացություն առ այն, որ կալանքի պայմաններն ու բժշկական օգնությունը եղել են անբավարար, և պարզվել է, որ ձերբակալվածը՝ պրն Ռոշա անուհով, ստացել էր լուրջ մարմնական վնասվածք: Պ.Դ.-ն առաջարկել է, որ, որպես հրատապ դեպք, տվյալ անձը տեղափոխվի անվտանգ վայր և ստանա փաստաբանի ծառայությունից օգտվելու հնարավորություն, և առաջարկությունների վերաբերյալ արձանագրություն կազմվի:

14. 2001թ. հունիսի 18-ին իրենց փաստաբանների բացակայությամբ դիմողներին տարել են բժշկի՝ որոշելու նրանց առողջությանը պատճառված վնասի աստիճանը: Բժիշկը հայտնաբերել է վնասվածքներ նրանց մարմինների տարբեր մասերում, այդ թվում՝ արյունազեղ ուռուցք (հեմատոմա)՝ սկսած 6սմ x 2սմ-ից մինչև 12սմ x 3սմ, որոնք բժշկի կողմից բնորոշվել են որպես «թեթև վնասվածքներ»:

15. Նաև 2001թ. հունիս 18-ին Պ.Դ.-ն Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքում կալանավորների խոշտանգումների մասին զեկույցում է Ներքին գործերի նախարարին: Ձեկույցում նշվել է, որ դիմողները գանգատվել են CPT-ի պատվիրակությանն Իոլավենի ոստիկանության բաժանմունքի աշխատակիցների կողմից ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի առնչությամբ: Քննությամբ հաստատվել է այն երեք ոստիկանների անունները, ովքեր զբաղվել էին դիմողների գործով, և այն վեց աշխատակիցներին, ովքեր մասնակից էին եղել Քիշնևի Ցենտրու շրջանային ոստիկանությունում ցուցաբերված վատ վերաբերմունքին: Հարցաքննության արդյունքում՝ բոլոր ոստիկանները հերքել են դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կիրառումը: Քանի որ բժշկական քննությամբ երկու դիմողների մոտ հայտնաբերվել էին թեթև վնասվածքներ, և քանի որ ապացույցների տարբեր մասերի միջև եղած անհամապատասխանությունը կարելի էր պարզաբանվել միայն ամբողջական քննության արդյունքում, Պ.Դ.-ն առաջարկում է սկսել քրեական վարույթ բոլոր ինը ոստիկանների և ներգրավված բոլոր քննիչների դեմ:

16. 2001թ. հունիսի 20-ին Ներքին գործերի նախարարի տեղակալը խնդրել է գլխավոր դատախազությանը հարուցել քրեական հետապնդում սույն գործի կապակցությամբ:

17. Ներքին գործերի նախարարին ուղղված անհայտ ամսաթվով զեկույցում Իալովենի ոստիկանության հրամանատար սպան ժխտել է, որ դիմողների նկատմամբ որևէ վատ վերաբերմունք է կիրառվել: Նա նշել է, որ նրանք փաստաբան ունենալու ոչ մի պահանջ չէին ներկայացրել:

3. 2001թ. հունիսի 13-ի ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի քննությունը և քրեական վարույթը

18. 2001թ. հունիսի 20-ին Գլխավոր դատախազությունը քրեական հետապնդում է սկսել դիմողի նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ: Նույն օրն սկսվել է նաև մեկ այլ քննություն Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքի հրամանատար սպայի ենթադրյալ անփութ վերաբերմունքի առնչությամբ: Այս գործերը հետագայում միացվել են: 2001թ. հոկտեմբերի 23-ին դիմողների նկատմամբ 2001թ. մայիսի 11-ին Ցենտրու շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում վատ վերաբերմունքի առնչությամբ քննությունը կարճվել է՝ ապացույցների բացակայության պատճառով: Ի պատասխան դիմողների գանգատի՝ 2002թ. մարտի 24-ին Գլխավոր դատախազությունը վերահաստատել է 2001թ. հոկտեմբերի 23-ի որոշումը: Պարզվել է, որ դիմողները դատական կարգով չէին վիճարկել ոչ մի որոշում:

19. 2001թ. օգոստոսի 20-ին մեկ այլ բժշկական զեկույց է ներկայացվել Ն.Ռ.-ի նոր բժշկական քննությունից հետո: Փորձագետին հարց է առաջադրվել, թե արդյոք Ն.Ռ.-ի ստացած վնասվածքները

կարող էին պատճառված լինել ընկնելուց կամ բանտախցում առարկաներին հարվածելուց: Ըստ Ջեկույցի՝ դա չէր բացառվում՝ որպես վնասվածքների առաջացման այլընտրանքային բացատրություն:

20. 2001թ. նոյեմբերի 2-ին մեղադրող կողմը Իալովենի ոստիկանությունում տեղի ունեցածի հետ կապված ոստիկանության աշխատակիցների դեմ հարուցված գործը ներկայացրել է դատարան՝ դատական քննության:

21. 2002թ. դեկտեմբերի 3-ին Քիշնևի թիվ 13 բանտի պետի կողմից, որտեղ Վ.Ռ.-ն ձերբակալված է եղել, վկայական է տրվել՝ հաստատելով, որ Վ.Ռ.-ն բուժվել էր ուղեղի վնասվածքների հետևանքներից և ասթենիկ-դեպրեսիվ ախտորոշումով՝ 1999թ. Նրա գլխին ենթադրյալ պատճառված վնասվածքի մասին:

22. 2003թ. հունիսի 23-ին Ցենտրու շրջանային դատարանն արդարացրել է երեք ոստիկաններին, ովքեր մեղադրվում էին ուժի չարաշահման և ապօրինաբար դիմողներին ծեծի ենթարկելու մեջ: Դատարանը նշել է CPT-ի կողմից ներկայացված զեկույցը, որում հայտարարվում էր, որ պատվիրակության անդամները զննել էին դիմողներին և «հայտնաբերել էին որոշակի մարմնական վնասվածքներ»: Այնուամենայնիվ, Դատարանը գտնում է, որ չի կարող հիմնվել CPT-ի զեկույցին, քանի որ ընթացակարգային կանոնների համաձայն միայն բժշկ-մասնագետների կողմից կատարված զննության արդյունքը կարող է հիմք ծառայել քրեական պատասխանատվության ենթարկելու համար: Քանի որ CPT-ի զեկույցը չէր կազմվել քրեական գործի քննության ընթացքում, այլ կցվել էր տուժած կողմի ներկայացրած փաստաթղթերին, ապա դա չի կարելի հիմք ընդունել: Նույնը կարելի է ասել Պ.Դ.-ի կողմից ներկայացված հայտարարությունների մասին (տես վերը՝ կետ 19): Դատարանը չի մեկնաբանել 2001թ. հունիսի 18-ի բժշկական հաշվետվությունները:

23. Ոստիկանության աշխատակիցներից երկուսը մեղավոր են ճանաչվել անփութության մեջ՝ 2000թ. Ի.Ս.-ի գանգատը համապատասխան կերպով գրանցել չկարողանալու և փորձելով ենթադրյալ հանցագործության խնդիրը համապատասխան քրեական քննության սահմաններից դուրս լուծելու համար: Դիմողների՝ վատ վերաբերմունքի հետևանքով պատճառված նյութական և ոչ նյութական վնասների համար փոխհատուցման մասին պահանջները մերժվել են որպես անհիմն:

24. 2003թ. հուլիսի 18-ին Ն.Ռ.-ն բողոքել է, inter alia, որ դատարանը ոստիկաններին մեղավոր չի ճանաչել: Նա նաև նշել է, որ և՛ ինքը, և՛ Վ.Ռ.-ն ճանաչման ներկայացնելու ժամանակ ճանաչել էին այդ ոստիկաններին՝ որպես այն անձանց, ովքեր խոշտանգել էին իրենց, և որ ոստիկաններից ոչ մեկը չէր կարողացել բացատրել կալանքի տակ եղած ժամանակ իրենց ստացված վնասվածքների առաջացման պատճառը: Նա մեջբերում է կատարել Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքի մի քանի համակալանավորների հայտարարություններից այն մասին, որ Ռ.Վ.-ն լավ առողջական վիճակում է եղել խցից դուրս գալուց, սակայն, հետո, երբ նա վերադարձել է այնտեղ, նրա վրա եղել են վատ վերաբերմունքի մասին վկայող ակնհայտ նշաններ: Այս վկայները բացառել են, որ բանտախցում ինչ-որ մեկն ինքն իրեն վնասել է: Ն.Ռ.-ն վկայակոչել է այն փաստը, որ իրենք՝ երկու դիմողները, չեն մասնակցել Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքում իրենց նկատմամբ քրեական գործերի հարուցման գործընթացին: Դա, նրա կարծիքով, հաստատում է, որ նրանց բաժանմունք չէին տարել օրինական նպատակներով: Նա, վերջապես, անդրադարձել է իր և Ռ.Վ.-ի կողմից ձեռնարկված քաղաքացիական բողոքի ակցիային վարույթի ընթացքում: Նա կասկածի տակ է դրել մեղադրվող այն անձանց նկատմամբ համաներման օրենքի կիրառումը՝ որպես օրենքին հակասող իրավահարաբերություն, ովքեր չէին փոխհատուցել իրենց հանցագործություններից տուժած անձանց: Վ.Ռ.-ն ներկայացրել է նմանատիպ գանգատ: Դատախազի բողոքարկման մեջ նշվել էր, որ յուրաքանչյուր դիմողի տրամադրվել էին Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքի ողջ անձնակազմի նկարները, որոնցից նրանք երկուսն էլ ճանաչել էին այն ոստիկաններին, ովքեր իրենց վատ վերաբերմունքի էին ենթարկել:

25. 2004թ. հունվարի 15-ին Քիշնևի Վերաքննիչ դատարանը մասնակի վերացրել է առաջին ատյանի դատարանի կողմից կայացված վճիռը: Այն արդարացնում էր առաջին ատյանի դատարանի կողմից անփութության մեջ մեղադրված երկու ոստիկաններին՝ գտնելով, որ Ի.Ս.-ի գանգատի գրանցումը նրանց պարտականությունը չէր: Վերաքննիչ դատարանն անփոփոխ է թողել առաջին ատյանի դատարանի որոշման մնացած մասը՝ գտնելով, որ մասնավորապես ճիշտ է եղել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքը մերժելը: Այն գտել է, որ դիմողների կողմից արված հայտարարությունները ճիշտ չեն եղել, քանի որ վնասվածքներ ստանալու պայմանների վերաբերյալ նրանց նկարագրությունները չեն համընկել բժշկական զննության արդյունքում ներկայացված տվյալների հետ, և «քանի որ նրանք կարող էին օգտագործած լինել իրենց հայտարարությունները որպես պաշտպանական միջոց քրեական դատավարությունում, որտեղ նրանք մեղադրվում էին լուրջ հանցագործություններ կատարելու մեջ»: Ընդ որում, CPT զեկույցը և այլ հարակից փաստաթղթերը չէին ապացուցում, որ դիմողները ենթարկվել էին վատ վե-

րաբերմունքի, մասնավորապես սույն գործում մեղադրվող ոստիկանների կողմից, ուստի դրանք չեն կարող հիմք հանդիսանալ նրանց դատապարտելու համար:

26. Դիմողի փաստաբանը բողոքարկել է օրենքի կետերը՝ մեջբերելով գործում առկա մի շարք փաստաթղթեր և պահանջելով, որ մեղադրյալները դատապարտվեն վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու և իրենց լիազորությունները գերազանցելու համար:

27. 2004թ. հունիսի 29-ին Արդարադատության գերագույն դատարանը մերժել է դիմողների բողոքներն օրենքի կետերի վերաբերյալ, սակայն ընդունել է դատախազի կողմից ներկայացված բողոքը, որում վերջինս պահանջել էր երկու մեղադրյալներին մեղավոր ճանաչել: Այն կարգադրել է գործի վերլուծման Քիչնկի Վերաքննիչ դատարանում:

28. 2005թ. հունվարի 26-ին Քիչնկի Վերաքննիչ դատարանը վերացրել է շրջանային դատարանի վճիռն այն առումով, որ այն արդարացրել էր վատ վերաբերմունքի մեջ մեղադրվող երեք ոստիկաններին: Այն ընդունել է մի նոր մեղադրական վճիռ՝ բոլոր երեք ոստիկաններին լիազորությունների ակնհայտ չարաչափման մեջ մեղավոր ճանաչելու մասին (Քրեական օրենսգրքի 185(2) հոդված,-տես՝ «համապատասխան ներպետական օրենսդրությունը»՝ ստորև): Ոստիկաններից յուրաքանչյուրը դատապարտվել է երեք տարի ժամկետով ազատազրկման և երկու տարի ժամկետով զրկելով իրավապահ մարմիններում աշխատելու իրավունքից: Դատարանը նաև որոշել է մեկ տարի ժամկետով, որպես փորձաշրջան, երկարաձգել այդ վճիռն ուժի մեջ մտնելը՝ գտնելով, որ ոստիկանները բավականին երիտասարդ էին, ունեին ընտանիք, նախկինում չէին դատապարտվել և հասարակության մեջ դրական կերպարներ էին հանդիսանում:

29. 2005թ. ապրիլի 27-ին Արդարադատության գերագույն դատարանը բավարարել է այդ վճիռը: Այն գտել է, որ գործի փաստաթղթերում առկա նյութերը, այդ թվում՝ CPT զեկույցը, վկաների հայտարարությունները և բժշկական զննության արդյունքում ներկայացված զեկույցները, անկասկած, ապացուցում են, որ երեք ոստիկանները վատ վերաբերմունք էին ցուցաբերել դիմողների նկատմամբ:

30. Դիմումատուները ներկայացրել էին Միջազգային համաճեման մոլդովական մասնաճյուղի անդամների, ինչպես նաև մոլդովական իրավաբանների ընկերակցության նախագահի հետ անցկացված լրագրողական հարցազրույցների պատճենները, որոնք հաստատում էին, որ վատ վերաբերմունք է սովորաբար կիրառվում որոշ իրավապահ մարմինների, մասնավորապես՝ ոստիկանության աշխատակիցների և քննիչների կողմից՝ անմեղ անձանցից ինքնախոստովանական հայտարարություններ և մեղավորության ճանաչում կորզելու համար:

Բ. Կալանքի պայմանները

31. 2003թ. սեպտեմբերի 15-ին դատարան ուղարկած նամակում դիմողները պնդել են, որ անմարդկային ու արժանապատվությունը նվաստացնող պայմաններում իրենց կալանքի տակ էին պահել և՛ Տիդինայի թիվ 6 փողոցում գտնվող Գլխավոր ոստիկանության վարչությունում և՛, սկսած 2001թ. հունիսի 28-ից, Քիչնկի թիվ 3 բանտում (այն նաև հայտնի է որպես թիվ 13 բանտ): Ինչ վերաբերում է այս նշված վերջին կալանավայրին՝ նրանք անդրադարձել են, մասնավորապես, դրա խիստ գերբնակեցմանը (քսան բանտարկյալներ 25քմ բանտախցում և մինչև տասը բանտարկյալներ պահած դատարանի՝ 1-2քմ. Տարածքով խցերում) մինչև նրանք սպասել են դատարանում իրենց լսումներին՝ առանց սննդի, ջրի կամ զուգարանից օգտվելու հնարավորության. խիստ ծխախոտի թանձր ծուխ և ուժեղ հոտ բաց զուգարանից՝ զուգորդված օդափոխության բացակայությամբ, օրվա մեծ մասը՝ թարմ ջրի պակասով, պատուհանների վրա առաջացած հաստ սարդոստայնների պատճառով օրվա բնական լույսի խիստ սահմանափակ ներթափանցմամբ. խոնավություն, ուտելու համար ոչ պիտանի սնունդ և անհամապատասխան բժշկական օգնություն:

32. Դիմողները նաև պնդել են, որ իրենց նամակագրությունները ստուգվել են, և որ իրենց շփումն արտաքին աշխարհի հետ խիստ սահմանափակված էր, երբ իրենք Քիչնկի Տիդինայի թիվ 6 փողոցում գտնվող կալանավայրում էին:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

Ա. Համապատասխան ներպետական օրենք և պրակտիկա

33. Քրեական օրենսգրքի՝ այդ ժամանակ կիրառելի համապատասխան դրույթները սահմանում էին հետևյալը.

Հոդված 36 - Պատժի նշանակման ընդհանուր սկզբունքները «Դատարանը պետք է պատիժը նշանակի սույն օրենսգրքի Ընդհանուր մասում սահմանված դրույթներին խիստ համապատասխան և սույն օրենսգրքի Հատուկ մասի համապատասխան հոդվածի սահմաններում, որում նշված է հանցագործության պատժաչափը: Պատժաչափը որոշելիս դատարանը պարտավոր է հիմնվել հանցավորի անձը բնութագրող տվյալների վրա և պետք է հաշվի առնի հանցագործության բնույթը, հանրության համար առաջացած վտանգավորության աստիճանը, ինչպես նաև՝ պատասխանատվությունը և պատիժը մեղմացնող կամ ծանրացնող հանգամանքները»:

Հոդված 37.-Մեղմացնող հանգամանքները «Դատավճիռ կայացնելիս պետք է հաշվի առնել հետևյալ մեղմացնող հանգամանքները.

1. այն փաստը, որ հանցագործը կանխել է հանցագործության վտանգավոր հետևանքները՝ կանավոր կերպով փոխհատուցելով վնասները կամ վերականգնելով պատճառված վնասը.

2. հանցանքը կատարվել է անձնական կամ ընտանեկան ծանր հանգամանքների զուգորդման հետևանքով.

3. հանցանքը կատարվել է սպառնալիքի կամ հարկադրանքի կամ տնտեսական կամ ծառայողական կամ այլ կախվածության հետևանքով:

4. հանցանքը կատարվել է հոգեկան խիստ հուզմունքի ազդեցության ներքո, որն առաջացել է տուժողի կողմից կատարված ապօրինի գործողության պատճառով.

5. հանցանքը կատարվել է՝ պաշտպանելու համար սոցիալապես վտանգավոր գրոհից, եթե նույնիսկ օրինական պաշտպանությունը սահմանազանցվել է.

6. հանցանքը կատարվել է անչափահասի կողմից.

7. հանցանքը կատարվել է հղի կնոջ կողմից.

8. անկեղծ զղջալը կամ մեղայականով ներկայանալը.

9. հանցագործության բացահայտմանն ակտիվորեն աջակցելը:

Պատիժ նշանակելիս դատարանը կարող է հաշվի առնել այլ մեղմացնող հանգամանքներ նույնպես»:

Հոդված 38.- Ծանրացնող հանգամանքները «Դատավճիռ կայացնելիս ծանրացնող հանգամանքներ պետք է համարվեն հետևյալները.

1. հանցագործը նախկինում եղել է դատապարտված: Կախված նախկին հանցագործության բնույթից՝ դատարանը պետք է իրավասություն ունենա այն չհամարելու որպես ծանրացնող հանգամանք.

2. հանցագործությունը կատարվել է կազմակերպված խմբի կողմից.

3. հանցանքը կատարվել է ֆինանսական կամ այլ նյութական շարժառիթներով.

3/1. հանցանքը կատարվել է տուժողի ազգային պատկանելիության կամ ռասայական ատելության կամ արհամարհանքի պատճառով.

4. հանցանքն ունեցել է լուրջ հետևանքներ.

5. հանցանքը կատարվել է անչափահասի, տարեց կամ խոցելի անձի նկատմամբ.

6. հանցանքը կատարվել է հասարակական կարգի պաշտպանության համար պատասխանատու անձի կողմից.

7. անչափահասներին հանցագործություն կատարելուն հրահրելու կամ անչափահասների ներգրավումը հանցագործությունների կատարման մեջ.

8. հանցագործություն, որը ներառում է առանձնակի դաժանություն կամ տուժողի նվաստացում.

9. հանցանք, որը կատարվել է բնական աղետի ժամանակ.

10. հանցագործություն, որը պատճառ է հանդիսացել համընդհանուր վտանգի.

11. հանցագործություն, որը կատարվել է մեկ այլ անձի ֆինանսական, ծառայողական կամ այլ կախվածության չարաշահումների միջոցով.

12. հանցանքը կատարվել է ակտիվ ազդեցության տակ: Դատարանը պետք է ունենա իրավասություն սա ծանրացուցիչ հանգամանք չհամարելու՝ կախված հանցանքի բնույթից.

13. հանցանքը կատարվել է անձի կողմից, ով ազատ է արձակվել ընթացքի մեջ գտնվող դատավարությունից՝ անձնական երաշխավորությամբ. երաշխավորության ընթացքում կամ դրա լրանալուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում»:

Հոդված 43. - Պատիժը պայմանականորեն չկիրառելը

Եթե դատարանը, հաշվի առնելով գործի հանգամանքները և դատապարտյալի անձը, հանգում է հետևության, որ նրա ուղղվելը հնարավոր է առանց ազատազրկման ձևով պատիժը կրելու, ապա այն կարող է որոշում ընդունել պատիժը պայմանականորեն չկիրառելու մասին, որի դեպքում այն պետք է դատավճիռի մեջ ցույց տա իր այդ որոշման պատճառները: Նման դեպքերում դատարանը պետք է կարգադրի, որ մեղադրյալը պատիժը չպետք է կրի, եթե դատարանի կողմից սահմանված փորձաշրջանի ընթացքում չի կատարում նոր հանցանք և փորձաշրջանի ընթացքում կատարում է դատարանի կողմից սահմանված պարտականությունները: Փորձաշրջանը սահմանվում է մեկից հինգ տարի ժամկետով»:

Յոդված 101/1. - Խոշտանգումը «Դիտավորյալ գործողություններ, որի միջոցով անձին ուժեղ ցավ կամ մարմնական կամ հոգեկան տառապանք է պատճառվում, հատկապես նպատակ ունենալով այդ անձից կամ որևէ երրորդ կողմից տեղեկատվություն կամ խոստովանություն կորզելու, պատժելու հանցանքի համար, որն այդ անձը կամ երրորդ կողմը կատարել է, կամ կասկածվում է, որ կատարել է կամ նպատակ ունենալով սպառնալ կամ ճնշում գործադրել այդպիսի անձի կամ որևէ երրորդ կողմի վրա որևէ այլ պատճառով՝ հիմնված խտրականության վրա՝ անկախ հանգամանքներից, երբ նման ցավ կամ տառապանք պատճառվում է պետական մարմնի աշխատակցի կամ որևէ այլ անձի կողմից, ով հանդես է գալիս որպես պաշտոնատար անձ կամ ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն հրահրվել է նման աշխատակցի կողմից, բացառությամբ ցավի կամ տառապանքի, որոնք բացառապես օրինական պատժամիջոցների արդյունք է և բնորոշ է նման պատժամիջոցներին կամ պայմանավորված է դրանով, պետք է պատժվեն ազատագրված՝ երեքից յոթ տարի ժամկետով»:

Յոդված 185. - Պաշտոնեական դիրքի չարաշահում կամ *ultra vires* գործողություններ

«Պաշտոնեական դիրքի չարաշահումը կամ *ultra vires* գործողությունները պաշտոնատար անձի կողմից կատարված այնպիսի գործողություններն են, որոնք ակնհայտորեն գերազանցել են նրա՝ օրենքով սահմանված իրավունքներն ու լիազորությունները, եթե դրանք էական վնաս են պատճառել պետության օրինական շահերին կամ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց իրավունքներին և օրինական շահերին, պատժվում են ազատագրված՝ մինչև երեք տարի ժամկետով կամ տուգանքով՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեսուցից մինչև հարյուրապատիկի չափով, կամ պաշտոնանկ են արվում՝ տվյալ զբաղեցրած պաշտոնում աշխատելու կամ տվյալ գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով մինչև հինգ տարի ժամկետով»:

Պաշտոնեական դիրքի չարաշահումը կամ *ultra vires* գործողությունները, որոնք զուգորդվել են բռնությամբ կամ զենքի կամ տանջանք պատճառող գործողությունների կիրառմամբ, և որոնք նվաստացրել են տուժողի արժանապատվությունը՝ պատժվում են երեքից տասը տարի ժամկետով ազատագրված, կամ որոշակի պաշտոններ զբաղեցնելու կամ որոշակի գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքից զրկելով՝ մինչև հինգ տարի ժամկետով»:

34. Ոստիկանության համար էթիկայի և Դեօնտոլոգիայի կանոնագիրքն ընդունվել է 2006թ. մայիսի 10-ին (օրենք թիվ 481, ուժի մեջ է մտել 2006թ. մայիսի 8-ից): Ըստ այդ օրենսգրքի՝ արգելվում է վատ վերաբերվել, հանդուրժել կամ խրախուսել վատ վերաբերմունքը և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը «անկախ հանգամանքներից»:

35. 1545 օրենքի (1998թ.) համապատասխան դրույթները, որ վերաբերում են քրեական հետապնդման մարմինների, դատախազության և դատարանների անօրինական գործողություններով պատճառված վնասի հատուցմանը, վկայակոչվել են Սարբան ընդդեմ Մոլդովայի գործում (թիվ 3456/05, կետ 54, 4 հոկտեմբերի 2005թ.):

36. Բելիցեվեցեն ընդդեմ Ֆինանսների նախարարության գործում (թիվ 2ra-1171/07, 4 հուլիսի 2007թ.) Գերագույն դատարանը գտել է, որ մարդը կարող է վնասների փոխհատուցում պահանջել 1545(1998) օրենքի հիման վրա միայն այն դեպքում, եթե նա արդարացվել է իր դեմ բերած բոլոր մեղադրանքներով: Պրն Բելիցեվեցեն մեղավոր էր ճանաչվել իր նկատմամբ առաջադրված մեղադրանքներից մեկով, այդպիսով նա չէր կարող վնասների փոխհատուցում պահանջել:

Բ. Խոշտանգումների և անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի կանխարգելման վերաբերյալ Եվրոպական միության զեկույցները

37. 2001թ. հունիսի 10-ից 22-ը Մոլդովա կատարած այցելության վերաբերյալ CPT-ի զեկույցի համապատասխան մասերը սահմանում էին հետևյալը.

«24. Առանձնահատուկ ուշադրություն պետք է դարձվի Իալովենի ստիկանության բաժանմունքում կալանավորված անձի գործին: Առաջին հարցազրույցի ժամանակ այս անձի վրա չկար որևէ վերք կամ վատ վերաբերմունքի նշան: Երբ նրան տեսանք հաջորդ օրվա հերթական հարցազրույցի ժամանակ, պատվիրակներից մեկի բժշկի կողմից կատարված զննության արդյունքում նրա ձախ քունքի շրջանում բացահայտվեց մեկ սմ երկարությամբ վերք՝ պատված չորացած շերտով, և ձախ երիկամի շրջանում՝ 8 x 3 սմ չափի կապտավուն արյունազեղ ուռուցք՝ հեմատոմա: Երկու ոտնաթաթերն էլ շատ էին ցավում քայլելիս և քարացած էին՝ հատկապես կրնկի հատվածում: Այս վերքերը և նշանները համապատասխանում են նրա այն հայտարարություններին, որ նախորդ օրը՝ երեկոյան, պատվիրակության մեկնումից հետո EDP գրասենյակում ոստիկանության աշխատակիցները մի կտոր ծամր կտուցով գործիքով նրա գլխին մի քանի անգամ հարվածել էին, իսկ հետո ստիպել էին ծնկի իջնել՝ ձեռքերն առջևի մատում պահած վիճակում ձեռնաշղթայել նրան: Հարցաքննության ժամանակ նրան ծեծել էին՝ ոտնաթաթերին և ձախ երիկամի շրջանում հարվածներ հասցնելով: Քանի որ այդ անձը մտահոգություն էր հայտնել, որ իրեն վատ վերաբերմունքի կենթարկեմ

պատվիրակության մեկնումից հետո, վերջինս խնդրել է Ներքին գործերի նախարարության իրավասու աշխատակցին անհապաղ քայլեր ձեռնարկել ապահովելու նրա պաշտպանությունը և հարցում կատարել այս կալանքի տակ գտնվող այս անձանց EDP-ում բուժման վերաբերյալ: Ստահողված անհատին տեղափոխել են մայրաքաղաքի EDP, և նա ենթարկվել է դատաբժշկական փորձաքննության իր փաստաբանի ներկայությամբ: Ներքին գործերի նախարարության այցի ընթացքում իրականացված ներքին քննությունը նաև ցույց է տվել, որ մեկ այլ անձ, ով պահվում էր նույն EDP-ում, ֆիզիկական վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ մեղադրանքներ էր ներկայացրել հետաքննությամբ զբաղվող անձանց նկատմամբ: Այս անձը նույնպես ենթարկվել է դատաբժշկական փորձաքննության: Ըստ 2001թ. նոյեմբերի 5-ի նամակի՝ Մոլդովայի իշխանությունները նշել էին, որ վարույթը նախաձեռնել էր դատախազությունը՝ ըստ Քրեական օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 5-րդ կետի (պաշտոնական դիրքի/իշխանության չարաշահում): Քննությունն սկսվել է, և այդ գործը շուտով կփոխանցվի դատարան: CPT-ն նշել է այս տեղեկությունը մեծ հետաքրքրությամբ և կցանկանար տեղեկանալ դատարանի վերջնական որոշման մասին:

25. Ինչպես նշվել է վերոհիշյալ 13-րդ պարբերությունում, ի պատասխան իրավիճակի վատթարացմանը՝ պատվիրակությունը վկայակոչել է Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի 5-րդ մասը՝ Մոլդովայի իշխանություններից պահանջելով անհապաղ իրականացնել մանրակրկիտ և անկախ հետազոտություն՝ պարզելու երկրով մեկ տարածված ոստիկանության ստորաբաժանումներում կալանավորված անձանց հարցաքննության ընթացքում կիրառվող մեթոդները: 2001թ. նոյեմբերի 5-ի իրենց նամակում Մոլդովայի իշխանությունները պարզապես նշել են, որ Ներքին գործերի նախարարությունը հայտարարել է, որ տեղյակ չէ կոնկրետ դեպքերի, երբ ազատագրվածներն անմարդկային մեթոդներով հարցաքննության են ենթարկվել ոստիկանության կողմից, և հիշեցրել է ուժի մեջ գտնվող ընթացակարգերը՝ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքների առկայության դեպքում: Նման դիրքորոշումը, Հանձնաժողովի կարծիքով, անտրամաբանական է՝ հաշվի առնելով 2001թ. հավաքված բոլոր տեղեկությունները: Անդրադառնալով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին՝ CPT-ն կոչ է անում Մոլդովական իշխանություններին անհապաղ իրականացնել վերոհիշյալ քննությունը և տեղեկացնել Հանձնաժողովին դրանց արդյունքների մասին 2001թ. այցի վերաբերյալ զեկույցն ստանալուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում»:

38. CPT-ի 2001թ. զեկույցին 2002թ. հունիսի 26-ին Մոլդովայի կառավարության ներկայացրած պատասխանի համապատասխան մասերը սահմանում էին, որ. «24. CPT-ն ցանկանում է տեղեկացված լինել դատարանի որոշման մասին՝ ըստ դատախազի պահանջի, կապված համապատասխան պարբերությունում նշված գործի հետ: Տեղեկացնում ենք Ձեզ, որ քրեական գործը (նշված 2001թ. զեկույցի 24-րդ պարբերությունում)՝ հիմնված 185-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վրա՝ «Իշխանության չարաշահում կամ Ultra vires գործողություններ», դեռևս գտնվում է քննության փուլում:

28. CPT-ն մեկնաբանություններ էր պահանջել Մոլդովիայի իշխանություններից՝ կապված քննության անցկացման ժամանակակից մեթոդների հետ: Այս կապակցությամբ, ցավոք, ոչ մի առաջխաղացում չի գրանցվել:

29. CPT-ն կցանկանար տեղեկություն ձեռք բերել Ոստիկանության համար Դեօնտոլոգիայի կանոնագիրք կազմելու գործի ընթացքի վերաբերյալ: Ցավոք, այս կապակցությամբ ոչ մի առաջընթաց չի գրանցվել»:

9. Միացյալ ազգերի Ստամբուլի արձանագրությունը

39. Խոշտանգումների և այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի արդյունավետ քննության մասին ձեռնարկը (Ստամբուլի արձանագրություն) ներկայացվել է ՄԱԿ-ի՝ Սարդու իրավունքների գերագույն հանձնակատարին 1999թ. օգոստոսի 9-ին: «Ստամբուլյան սկզբունքները» այնուհետև աջակցություն էին ստանում Միավորված ազգերի կազմակերպությունից՝ Սարդու իրավունքների հանձնաժողովի և Գլխավոր ասամբլեայի միջոցով: Այն ուղեցույցների առաջին փաթեթն է՝ ստեղծված խոշտանգումների վերաբերյալ քննության համար: Արձանագրությունը պարունակում է ամբողջական գործնական ցուցումներ՝ զնահատելու համար անձանց հայտարարությունները, ովքեր պնդում են, որ տուժել են խոշտանգումներից կամ վատ վերաբերմունքից, քննելու խոշտանգումների կասկածելի դեպքերն ու քննության արդյունքները համապատասխան իրավասու մարմիններից զեկույցելու համար: Սկզբունքները, որ կիրառելի են արդյունավետ քննության և խոշտանգումների ու այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի վավերագրման մեջ, կարելի է գտնել Ձեռնարկի 1-ին հավելվածում, որի համաձայն՝ «Արդյունավետ քննության և խոշտանգումների ու այլ դաժան, անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի վավերագրման նպատակները (այսուհետ՝ խոշտանգումները կամ այլ վատ վերաբերմունքը), ներառում են հետևյալը՝ փաստական հանգամանքների պարզաբանում, տուժողների և նրանց

ընտանիքների համար անհատական ու պետական պատասխանատվության հաստատում ու ճանաչում, անհրաժեշտ միջոցառումների բացահայտում՝ կանխելու համար հետապնդման կրկնությունն ու հեշտացումը, կամ համապատասխան դեպքերում, կարգապահական պատժամիջոցների կիրառումը նրանց հանդեպ, ովքեր քննությամբ ճանաչվել են որպես պատասխանատու, և պետությունից լիարժեք վերականգնման ու փոխհատուցման անհրաժեշտության ցուցադրումը, այդ թվում՝ արդար և համապատասխան ֆինանսական փոխհատուցման, բժշկական օգնության միջոցների տրամադրում և վերականգնողական ծառայություն: Պետությունները պետք է ապահովեն, որ խոշտանգումների կամ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ գանգատները և հայտարարությունները արագ ու արդյունավետ կերպով քննվեն: Նույնիսկ ուղղակի բողոքի բացակայության դեպքում քննությունը պետք է ձեռնարկվի, եթե կան այլ ցուցմունքներ, այն մասին, որ խոշտանգումներ կամ վատ վերաբերմունք կարող են տեղի ունեցած լինել: Քննիչները, որոնք պետք է լինեն անկախ կասկածելի հանցագործներից և այն գործակալություններից, որոնց համար նրանք ծառայում են, պետք է լինեն իրազեկ և անկողմնակալ: Նրանց պետք է մատչելի լինեն կամ նրանք պետք է լիազորված լինեն օգտվելու Հանձնաժողովի աշխատանքներից և անկողմնակալ բժշկական կամ այլ փորձագետի հետաքննություններից: Քննչական մարմինը պետք է ունենա իրավասություն և պարտավոր է ձեռք բերել բոլոր անհրաժեշտ տեղեկատվությունը, որ անհրաժեշտ է իր ուղմնասիրության համար: Նրանք, ովքեր ինչ-որ չափով ներգրավված են եղել խոշտանգումների կամ վատ վերաբերմունքի գործում, զրկվում են վերահսկողություն կամ իշխանություն իրականացնող որևէ պաշտոնից, որն ուղղակի կամ անուղղակի կերպով առնչվում է գանգատվողների, վկաների և նրանց ընտանիքների, ինչպես նաև քննություն անցկացնող անձանց: Խոշտանգումների կամ վատ վերաբերմունքի ենթադրյալ տուժողները և նրանց օրինական ներկայացուցիչները պետք է տեղեկացվեն և մասնակցեն դրանց ցանկացած լսումների, ինչպես նաև ստանան ուսումնասիրությանն առնչվող ցանկացած տեղեկատվություն և պետք է ունենան այլ ապացույցներ ներկայացնելու իրավասություն: Գրավոր զեկույցը՝ կազմված ողջամիտ ժամկետում, պետք է ներառի այն ուսումնասիրության, ընթացակարգերի և մեթոդների շրջանակը, որոնք օգտագործվում են ապացույցների գնահատման համար, ինչպես նաև եզրակացությունները և առաջարկությունները, որոնք հիմնված են փաստերից և գործող օրենքից բխող եզրահանգումների վրա: Ավարտելուն պես այդ զեկույցը պետք է հրապարակվի: Դրանցում պետք է նաև մանրամասն նկարագրվեն որոշակի իրադարձություններ, որոնք տեղի են ունեցել, և ապացույցները, որոնց վրա հիմնված են այդ արդյունքները, և վկաների անունները, ովքեր վկայություն են տվել, բացառությամբ նրանց, ում ինքնությունը պետք է պահվի իրենց իսկ անվտանգության շահերից ելնելով: Պետությունը, ողջամիտ ժամկետում, պետք է պատասխանի քննության վերաբերյալ զեկույցին և համապատասխանաբար ցույց տա այն քայլերը, որ պետք է ձեռնարկվեն ի պատասխան: Խոշտանգումների կամ վատ վերաբերմունքի քննության գործում ներգրավված բժիշկ-մասնագետները բոլոր դեպքերում պետք է գործեն էթիկայի բարձրագույն չափանիշներին համապատասխան և, մասնավորապես, պետք է ձեռք բերեն տեղեկացված համաձայնություն նախքան որևէ փորձաքննություն իրականացնելը: Քննությունը պետք է հետևի բժշկական պրակտիկայում սահմանված չափանիշներին: Մասնավորապես, քննությունները պետք է անցկացվեն գաղտնի՝ բժիշկ-փորձագետի հսկողության ներքո և առանց անվտանգության գործակալների կամ պետական այլ պաշտոնյաների ներկայության: Բժիշկ-մասնագետը պետք է անմիջապես պատրաստի ճշգրտորեն կազմված զեկույց: Այս զեկույցը պետք է նվազագույնը ներառի հետևյալը.

ա. քննվողի անունը և քննությանը ներկա գտնվողների անունները և ազգային պատկանելությունը, ճշգրիտ ժամը և ամսաթիվը, վայրը, բնույթը և հաստատության հասցեն (ներառյալ անհրաժեշտ դեպքում՝ սենյակը), որտեղ քննությունն իրականացվել է (օրինակ՝ կալանավայր, կլինիկա, տուն) և քննության ժամանակ քննվողի հետ կապված որոշ հանգամանքներ (օրինակ՝ որևէ խափանման միջոցի բնույթը ժամանելիս կամ փորձաքննության ընթացքում, անվտանգության ուժերի ներկայությունը փորձաքննության ընթացքում, բանտարկյալներին ուղեկցողների վարքագիծը, քննությունն անցկացնողի հասցեին հնչեցված սպառնալիքներ) և այլ համապատասխան գործոններ,

բ. քննվողի պատմության մանրամասն արձանագրությունը՝ ինչպես ներկայացվել է հարցազրույցի ընթացքում, այդ թվում՝ խոշտանգումների կամ վատ վերաբերմունքի ենթադրյալ մեթոդները, ժամանակը, երբ ենթադրվում է, որ խոշտանգումները կամ վատ վերաբերմունքը տեղի են ունեցել, և բոլոր հոգեկան ու ֆիզիկական տառապանքների վերաբերյալ գանգատները:

գ. կլինիկական փորձաքննության արդյունքում կազմված բոլոր ֆիզիկական և հոգեկան վնասվածքների վերաբերյալ եզրակացությունների արձանագրությունը, այդ թվում համապատասխան ավտորոշիչ թեստերը և հնարավորության դեպքում, բոլոր վնասվածքների գուճավոր լուսապատկերները,

դ. մեկնաբանություն, որ կպարզաբանի ֆիզիկական և հոգեբանական եզրակացությունների հնարավոր առնչությունը հնարավոր խոշտանգումներին կամ վատ վերաբերմունքին: Պետք է տրվի

անհրաժեշտ խորհրդատվություն բժշկական և հոգեբանական բուժման վերաբերյալ, ինչպես նաև պետք է կատարվի հետազոտություն,

ե. գեկույցում պետք է հստակորեն նշված լինի քննությունն անցկացնողների ինքնությունը, և այն պետք է ստորագրվի>

Իրավունք

40. Դիմողները բողոքել են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմքով 2001թ. մայիսի 11-ին Ցենտրու շրջանային ոստիկանության բաժանմունքում ոստիկանների և քննիչների կողմից իրենց նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ, որ քննիչը մերժել էր քրեական հետապնդում սկսել իրենց նկատմամբ այդ օրը ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի առնչությամբ: Նրանք նաև նույն հոդվածի հիմքով բողոքել են Իալովենի ոստիկանության բաժանմունքում 2001թ. հունիսի 13-ին իրենց նկատմամբ ցուցաբերված վատ վերաբերմունքի, ինչպես նաև այդ օրը նրանց նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի հետ կապված վարույթ սկսելը մերժելու կապակցությամբ: Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը սահմանում է, որ՝ «Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

41. Դիմողներն այնուհետև բողոքել են Կոնվենցիայի 3-րդ և 8-րդ հոդվածների հիմքով՝ կալանավայրում պահելու անմարդկային պայմանների, ինչպես նաև իրենց նամակագրություններն ստուգելու առնչությամբ: Կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի համապատասխան մասը սահմանում է, որ՝ «Յուրաքանչյուր ոք ունի իր անձնական ու ընտանեկան կյանքի, բնակարանի և նամակագրության նկատմամբ հարգանքի իրավունք»:

42. Դիմողները նաև բողոքել են, որ վարույթի նախնական փուլում նրանց փաստաբաններ չէին տրամադրել և որ եթե զրկված են եղել փաստաբան ունենալու հնարավորությունից իրենց կալանքի առաջին մի քանի օրերի ընթացքում, ինչը հակասում է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին: Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի համապատասխան մասը սահմանում է, որ՝ «Յուրաքանչյուր ոք, երբ որոշվում են նրա քաղաքացիական իրավունքներն ու պարտականությունները կամ նրան ներկայացված ցանկացած քրեական մեղադրանքի առնչությամբ, ունի ... ողջամիտ ժամկետում արդարացի և հրապարակային դատաքննության իրավունք...»:

43. Դիմողներն այնուհետև բողոքել են Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածի հիմքով վատ վերաբերմունքի մասին իրենց զանգատների վերաբերյալ պակաս արդյունավետ միջոցներից և դրանց քննության ձախողումից: Կոնվենցիայի 13-րդ հոդվածը սահմանում է, որ՝ «Յուրաքանչյուր ոք, ունի Կոնվենցիայով ամրագրված իրավունքներն ու ազատությունները խախտվում են, ունի պետական մարմինների առջև իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի իրավունք, նույնիսկ եթե խախտումը կատարել են ի պաշտոնե գործող անձինք»:

44. Դիմողներն ի վերջո բողոքել են Կոնվենցիայի 17-րդ հոդվածի հիմքով: 17-րդ հոդվածը սահմանում է, որ՝

«Սույն Կոնվենցիայի ոչ մի դրույթ չի կարող մեկնաբանվել այն իմաստով, թե որևէ պետություն, անձանց խումբ կամ որևէ անձ իրավունք ունեն զբաղվելու այնպիսի գործունեությամբ կամ կատարելու այնպիսի գործողություն, որն ուղղված է սույն Կոնվենցիայում շարադրված ցանկացած իրավունքի և ազատության վերացմանը կամ դրանց սահմանափակմանը ավելի մեծ չափով, քան նախատեսված է Կոնվենցիայով»:

I. ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

45. Կառավարությունը պնդել էր, որ դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու մեջ մեղադրվող երեք ոստիկաններին մեղավոր ճանաչելուց հետո դիմողներն այլևս չէին կարող համարվել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում ամրագրված իրավունքների խախտման զոհեր: Դիմողներն առարկել են՝ վկայակոչելով պատիժների մեղմ լինելը:

46. Դատարանը գտնում է, որ այս հարցը սերտորեն կապված է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո զանգատարկվող նյութի էության հետ: Դատարանը, հետևաբար, այս առարկությունը կքննի 3-րդ հոդվածի ներքո բերված զանգատի փաստարկների հետ մեկտեղ:

47. Կառավարությունը նաև պնդել է, որ դիմողները չէին սպառել առկա ներպետական միջոցները, քանի որ նրանք չէին կատարել դատական գործողություններն այն վնասների համար, որոնք վերաբերում են իրավապահ մարմինների ապօրինի գործողություններին՝ 1545(1998) օրենքին համապատասխան:

48. Դիմողները պնդել են՝ քանի որ իրենք չէին արդարացվել այն հանցագործությունների համար, որոնցում մեղադրվում էին, նաև այդ օրենքը չէր վերաբերում նրանց իրավիճակին, ինչպես վկայում է Բելիցվեցիցի գործը (տես վերը՝ կետ 40):

49. Դատարանը նշում է, որ այն արդեն մերժել է նման մեկ առարկություն՝ բարձրացված Կառավարության կողմից Սարբանում (վկայակոչված վերը՝ կետ 59), գտնելով, որ միայն արդարացումն է թույլ տալիս անձին պահանջել վնասների փոխհատուցում այդ օրենքով: Բելիցվեցիցի գործը (տես վերը՝ կետ 40-րդ) ամրապնդում է այդ եզրակացությունը: Սույն գործով դիմողները պնդել են, որ իրենք չեն արդարացվել, իսկ Կառավարությունը չի առարկում դա: Ամեն դեպքում, Դատարանը կրկնում է, որ դիմողներից չի պահանջվում օգտագործել մեկից ավելի մատչելի պաշտպանության միջոց, և չի կարող վիճարկվել այն, որ նրանք որպես տուժող կողմեր պահանջում են, որ իրենց կրած վնասների համար քրեական պատասխանատվության ենթարկվեն ոստիկանության աշխատակիցները, ում պահանջները մերժվել էին դատարանների կողմից (տես վերը՝ կետ 27): Դրանից հետևում է, որ այս առարկությունը ենթակա է մերժման:

50. Դատարանը նաև նշում է, որ դիմողները գանգատվել են 2001թ. մայիսի 11-ին Ցենտրու ոստիկանության բաժանմունքում և Քիշնևի գլխավոր ոստիկանությունում վատ վերաբերմունքից: Սակայն դիմողների ներկայացրած նյութերը չեն պարունակում որևէ ապացույց մինչև 2001թ.-ի հունիսի 13-ը կատարված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: Ընդ որում, CPT-ն իր զեկույցում նշել է, որ 2001թ. հունիսի 13-ին Իալովենի ոստիկանություն կատարած իր այցի ժամանակ չէր գտել բռնության որևէ հետք այն անձի վրա, ում նա հաջորդ օրը կրկին այցելել էր (տես վերը՝ կետ 41): Հաշվի առնելով գնդապետ Պ.Դ.-ի զեկույցը (տես վերը՝ կետ 17), Կառավարության պատասխանը CPT զեկույցին (տես վերը՝ կետ 42), և այդ զեկույցին հղումը ներկայացված դատարանների վճիռներում, որոնք մեղավոր էին ճանաչել երեք ոստիկաններին (տես վերը՝ կետեր 26, 29 և 33), Դատարանը եզրակացնում է, որ 2001թ. CPT զեկույցի 24-25-րդ պարբերությունները վերաբերում են դիմողներին: Հետևաբար, Դատարանը եզրակացնում է, որ 2001թ. հունիսի 13-ի վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ գանգատն ակնհայտորեն անհիմն է և, հետևաբար, անընդունելի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի իմաստով:

51. Դիմողները բողոքել են Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի ներքո՝ այն մասին, որ իրենց չէին թույլատրել փաստաբան ունենալ Քիշնևի և Իալովենի ոստիկանություններում իրենց կալանքի սկզբնական շրջանում, և որ դա խանգարել էր նրանց, որպեսզի դատավարությունից առաջ իրենց կալանքի հրամանը բացարկեին: Այնուամենայնիվ, Դատարանը նշում է, որ դիմողները չեն ցույց տվել, որ իրենց գործը տուժել է վերոնշյալ ենթադրյալ խախտումների հետևանքով: Համապատասխանաբար, Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի համա-ծայն բերված գանգատն ակնհայտորեն անհիմն է և, հետևաբար՝ անընդունելի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի իմաստով:

52. Դատարանը նշում է, որ, այնուամենայնիվ, դիմողները բողոքել են, որ իրենք ի վիճակի չեն եղել վիճարկելու իրենց կալանքի հրամանը փաստաբանի խորհրդատվության բացակայության պատճառով: Ուստի գտնում է, որ այս գանգատը պետք է քննության առնվի Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հիմքով: Չնայած դիմողները չէին նշել, թե որն են նրանք համարում իրենց նախնական կալանքը, նրանք սույն գանգատի կապակցությամբ անդրադարձել էին 2001թ. հունիսի իրադարձություններին: Դատարանը նշում է, որ սույն գործով դիմումը ներկայացվել էր 2002թ. նոյեմբերի 6-ին և 28-ին՝ 2001թ. հունիսի դեպքերից ավելի քան վեց ամիս անց: Դրանից հետևում է, որ դիմողների ամբողջական գանգատն ըստ 5-րդ հոդվածի 4-րդ մասի՝ ներկայացվել է Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետից դուրս և ենթակա է մերժման որպես անընդունելի՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 4-րդ մասի:

53. Դատարանը նաև նշում է, որ ի սկզբանե Դիմողները բողոքել էին Կոնվենցիայի 8-րդ, 13-րդ և 17-րդ հոդվածների հիման վրա՝ անդրադառնալով հիմնականում այն նույն խնդիրներին, որոնք բարձրացվել էին Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիման վրա: Իրենց հետագա դիտարկումներում նրանք չէին պնդել այդ գանգատ-ները: Դատարանը, հետևաբար, քննության չի առնի դրանք:

54. Դատարանը գտնում է, որ դիմողների բողոքները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո (բացառությամբ 2001թ. հունիսի 13-ից առաջ տեղի ունեցած վատ վերաբերմունքի)՝ բարձրացնում են օրենքի հարցեր, որոնք բավականաչափ լուրջ են, և նրանց վճռակալությունը պետք է կախված լինի ըստ էության քննությունից և ոչ այլ հիմքերից՝ այն անընդունելի ճանաչելու համար: Դատարանը, հետևաբար, այդ գանգատները հայտարարում է ընդունելի: Համաձայն իր որոշման՝ համատեղ քննելու ընդունելիության և ըստ էության հարցերը (Կոնվենցիայի 29-րդ հոդվածի 3-րդ մաս, տես վերը՝ կետ 4) Դատարանն անմիջապես կքննի այդ գանգատների էությունը:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄԸ

Ա. Կողմերի դիրքորոշումները

1. Դիմողների հանդեպ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը և իրավասու մարմինների պոզիտիվ պարտավորությունները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիման վրա

55. Դիմողները պնդել են, որ իրենք դեռևս կարող են համարվել վատ վերաբերմունքի զոհեր՝ չնայած այն հանգամանքին, որ երեք ոստիկանները մեղավոր էին ճանաչվել: Հաշվի առնելով նրանց նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի ուժգնությունը և նպատակը (հատկապես՝ դրա մասին ուղղակի տեղեկությունը), այն պետք է ճանաչվի որպես խոշտանգում՝ ըստ 3-րդ հոդվածի: Նրանք պնդել են, որ իրենց հանդեպ կիրառված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ քննությունը կատարվել է խիստ դանդաղ (տևելով գրեթե չորս տարի)՝ հակառակ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ընթացակարգային պահանջներին: Նրանք նաև պնդել են, որ իրավասու մարմինները չեն կատարել իրենց պոզիտիվ պարտավորությունները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիման վրա, այն է՝ ապահովել վատ վերաբերմունքն արգելող օրենսդրության կանխարգելիչ ազդեցությունը: Մասնավորապես, այդ ոստիկաններին ենթարկել էին օրենքով նախատեսված նվազագույն պատժի, և նույնիսկ այդ պատժը հետաձգվել է. այսպիսով նրանք երբեք չեն ազատագրվել: Ընդ որում, ոստիկանները մեղավոր չեն ճանաչվել տանջելու, այլ միայն ուժի չարաշահման համար, որը ոչ մեծ թեթև ծանրության հանցագործություն է:

56. Կառավարությունը պնդել է, որ երեք ոստիկաններին մեղավոր ճանաչելուց հետո դիմողներն այլևս չէին կարող պահանջել իրենց տուժողներ ճանաչել՝ ինչպես սահմանված է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածում: Այն նաև պնդել է, որ դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի քննությունը կատարվել էր մանրակրկիտ ու արագ կերպով, և, որ այն հանգեցրել էր պատասխանատու անձանց բացահայտմանն ու դատարանների կողմից նրանց դատապարտմանը:

57. Ինչ վերաբերում է վատ վերաբերմունքի արգելման համար կանխարգելիչ արդյունքի ապահովմանը՝ Դատարանը նշում է, որ այն հանցանքը, որի համար ոստիկանները մեղադրվել էին, դասակարգվում էր որպես միջին ծանրության՝ ըստ Քրեական օրենսգրքի: Միայն «ծանր և առանձնապես ծանր» հանցանքներն են համարվում վտանգավոր, և ըստ բժշկական քննության արդյունքում արված եզրակացության՝ դիմողներն ստացել էին միայն ոչ ծանր մարմնական վնասվածքներ, որոնք չէին կարող համարվել խոշտանգման հետևանք: Վերջապես, Քրեական օրենսգրքի 182-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է լրացուցիչ պատժ, որն է զբաղեցրած պաշտոնից կամ ծավալած որոշակի գործունեությամբ զբաղվելուց զրկելը մեկից հինգ տարի ժամկետով:

2. Կալանքի պայմանները

58. Դիմողները բողոքել են, որ իրենց պահել էին անմարդկային ու արժանապատվությունը նվաստացնող պայմաններում՝ թիվ 3 բանտում (որը հայտնի էր նաև որպես թիվ 13 բանտ, տես վերը՝ կետ 35): Նրանք մեջբերում են կատարել CPT-ի և ներպետական իրավասու մարմինների զեկույցներից, որոնք հավաստում էին բանտերի ընդհանուր համակարգի ոչ լիարժեք ֆինանսավորման պակասի մասին, ինչը անբավարար սննդի, հիգիենիայի և կալանավորվածների առողջությունը վնասող այլ վտանգների պատճառ էր հանդիսանում:

59. Կառավարությունն առարկել է և նշել, որ դիտարկվել է ազգային սահմանված չափանիշը, ըստ որի՝ մեկ անձի համար ապահովվել է 2քմ տարածք, ինչպես նաև այլ չափանիշներ, օրինակ՝ սննդի, հիգիենիայի, ջեռուցման, լույսի առկայության և բժշկական օգնության ապահովման:

Բ. Դատարանի գնահատականը

1. Դիմողների հանդեպ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը և իրավասու մարմինների պոզիտիվ պարտավորությունները Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն

60. Դատարանը նշում է, որ երկու կողմերը չեն վիճարկում այն, որ 2001թ. հունիսի 13-ին դիմողները ենթարկվել էին վատ վերաբերմունքի: Այն նշում է, որ դիմողները ենթարկվել են, *inter alia*, ֆալակայի՝ ոտքերի թաթերին հարվածների (տես վերը՝ կետ 41): Դատարանը հիշեցնում է, որ մարդու ոտնաթաթերին

հարվածելով նրան ծեծելը կամ ֆալակալան մի պրակտիկա է, որը միշտ էլ համարվել է կանխամտածված, և կարող է ընդունվել միայն որպես խոշտանգում (տես՝ Կորսակովն ընդդեմ Մոլդովայի, 18944/02, կետ 65, 4 ապրիլի 2006թ., և Լևինտան ընդդեմ Մոլդովայի, no. 17332/03, կետ 71, 16 դեկտեմբերի 2008թ.): Դրանից հետևում է, որ խախտվել է դիմողների վատ վերաբերմունքի չենթարկվելու իրավունքը, ինչը սույն գործով հակասում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմնական պահանջներին: Հաշվի առնելով այն փաստը, որ վատ վերաբերմունքի համար պատասխանատու աշխատակիցներն ի վերջո մեղադրվել և դատապարտվել են, անհրաժեշտ է պարզել, թե արդյոք դիմողները դեռ կարող են պահանջել՝ 3-րդ հոդվածի խախտման հիման վրա իրենց տուժող ճանաչել: Համոզվելով այդ առումով՝ այնուհետև Դատարանը կորոշի, թե արդյոք իրավասու մարմիններն անտեսել էին իրենց պարտավորությունները՝ 3-րդ հոդվածի մասով, մասնավորապես, արդյոք իրականացրել էին արդյունավետ քննություն դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի առնչությամբ, և արդյոք մեղավոր ճանաչելով և դատապարտելով երեք ոստիկաններին՝ պատասխանատու պետությունը ապահովել է այն պոզիտիվ պարտավորությունների կատարումը, որոնք պարտադրվում են նրան այդ դրույթով:

ա. Դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի հետաքննությունը

61. Դատարանը նկատում է, որ Բատցը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի գործում (33097/96 և 57834/00, ՄԻԵԴ 2004 IV (քաղվածքներ) այն վճռել է. «133. Եթե ֆիզիկական անձն ունի վիճելի զանգատ, որ պետական գործակալների ձեռքբերում եղած ժամանակ նրան խոշտանգել են, ապա «իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի» հասկացությունը ենթադրում է մանրակրկիտ և արդյունավետ քննություն՝ ի հավելումն անհրաժեշտության դեպքում կատարվող փոխհատուցման վճարմանը և առանց վնասելու գործող ներպետական օրենքում առկա որևէ այլ միջոց: Քննությունները, որոնք կհասնեն այդ նպատակին, կարող են տարբեր լինել՝ ըստ հանգամանքների: Սակայն, անկախ քննության մեթոդից, իրավասու մարմինները պետք է գործեն անմիջապես, երբ պաշտոնական զանգատ է ներկայացվում: Նույնիսկ ուղղակի զանգատի բացակայության դեպքում քննությունը միևնույն է, պետք է սկսել, եթե առկա են բավարար հստակ ցուցումներ այն մասին, որ խոշտանգումներ կամ դաժան վերաբերմունք է կիրառվել (տես, ի թիվս այլ գործերի, Ուզբեյն ընդդեմ Թուրքիայի (դեկտեմբեր), no. 31883 / 96, 8 մարտի 2001թ., տես նաև՝ Ստամբուլի Արձանագրությունը վերոնշյալ 43-րդ կետում): Իրավասու մարմինները պետք է հաշվի առնեն խոշտանգումներից տուժածների առանձնակի խոցելի վիճակը և այն, որ մարդիկ, ովքեր ենթարկվել են լուրջ վատ վերաբերմունքի, հաճախ ավելի պակաս պատրաստակամություն կամ ցանկություն ունեն զանգատ ներկայացնելու համար (տես՝ Ակսոյն ընդդեմ Թուրքիայի 18 դեկտեմբերի 1996թ. վճիռը, 1996թ. Վճիռների և Որոշումների հաշվետվություն VI,] էջ 2286-87, կետեր 97-98):

136. Կասկածից վեր է, որ այս համատեքստում ենթադրվում է արագ և խելամիտ հանձնառություն սկսելու պահանջը: Իրավասու մարմինների կողմից արագ արձագանքը վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումների քննությանը, ընդհանուր առմամբ, կարելի է համարել կարևոր իրենց հավատարմությունն օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու գործում հասարակության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած խախտում կամ հանդուրժողականություն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, ի թիվս այլ գործերի, Իդելիկատոն ընդդեմ Իտալիայի, no. 31143/96, կետ 37, 18 հոկտեմբերի 2001թ. և Օզգուր Կիլիչն ընդդեմ Թուրքիայի (դեկտեմբեր), no. 42591/98, 24 սեպտեմբերի 2002թ.): Թեև կարող են առաջանալ խոչընդոտներ կամ դժվարություններ, որոնք տվյալ իրավիճակում կխոչընդոտեն քննության առաջընթացը, այնուամենայնիվ, ընդհանուր առմամբ, կարևոր է, որ իրավասու մարմիններն անհապաղ քննություն սկսեն՝ իրենց հավատարմությունը օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու առումով հասարակության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած տեսակի խախտում կամ հանդուրժողականություն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, մուտատիս մուտանդիս, Փոլ և Օդրի Էդվարդսներն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, no. 46477/99, կետ 72, ՄԻԵԴ 2002 II)»:

62. Հաշվի առնելով դիմողների մեղադրանքների հիման վրա սկսված քննությունը՝ Դատարանը նշում է, որ իրավասու մարմինները տեղեկացվել էին դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի մասին 2001թ. հունիսի 14-ին, երբ CPT-ն տեղեկացրել էր նրանց այդ մասին: Արդյունքում՝ 2001թ. հունիսի 15-ին դիմողներին այցելել էին Ներքին գործերի նախարարության աշխատակիցներ (տես վերը՝ կետ 14), ինչպես նաև նույն օրը գնդապետ Դ.Պ.-ն զեկուցել էր նրանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի մասին (տես վերը՝ կետ 17-րդ):

63. Դատարանը նշում է, որ չնայած վատ վերաբերմունքի մասին այս բազմաթիվ և հաճախակի հայտարարություններին, նրանց բժշկական զննության էին տարել միայն 2001թ. հունիսի 18-ին՝ խնդրի մասին իրավասու մարմինների տեղեկանալուց չորս օր անց (տես վերը՝ կետ 18): Այդ ուշացումը, ինչպես դիմողներն են նշել, հնարավորություն է ընձեռել իրենց վերքերի մասնա-կիրեն առողջացման համար, որն էլ պատճառ է հանդիսացել, որ բժիշկների եզրակացությունում իրենց մարմինների վրա առկա վերքերը որակվեն որպես «թեթև վնասվածքներ»:

64. Այնուհետև, նույնիսկ այն բանից հետո, երբ բժշկական քննությամբ հաստատվել էր դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքը, որին հաջորդել էր 2001թ. հունիսի 21-ին Ներքին գործերի նախարարության կողմից ներկայացված պահանջը՝ քրեական քննություն սկսելու մասին (տես վերը՝ կետ 20), քննությունը չէր սկսվել մեկ ամիս անց՝ մինչև 2001թ. հուլիսի 21-ը:

65. Դատարանը վերջապես նշում է, որ CPT եզրակացությունները, բժշկական զեկույցը և վկաների հայտարարությունները հանդիսանում էին ապացույց-ների հարուստ աղբյուր: Հաշվի առնելով այդ նախ-նական վկայությունները, ինչպես նաև այն, ինչ հետևում է ներպետական դատարանների վճիռներից, պարզվում է, որ դատարանները չեն ունեցել շատ բարդ գործ թե փաստերի հաստատման, թե բարդ իրա-վական խնդիրներ լուծելու առումով: Սա հաստատվում է այն փաստով, որ մինչև 2001թ. նոյեմբեր դատա-խազությունն արդեն ավարտել էր քննությունը և գործն ուղարկել դատարան՝ դատական կարգով քննու-յան առնելու համար (տես վերը՝ կետ 24):

66. Դատարանը գտնում է, որ դաժան վերաբերմունքի հաստատման համար դիմողներին բժշկական զննության տանելը ուշացնելը, ինչպես նաև քրեական հետապնդում նախաձեռնելու ձգձգումը չեն համապատասխանում սահմանված արագ քննության պահանջին՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով:

Բ. Վատ վերաբերմունքի արգելման կանխարգելիչ ազդեցություն

67. Դատարանը նշում է, որ Օկկալին ընդդեմ Թուրքիայի գործով (թիվ 52067/99, կետ 65, ՄԻԵԴ 2006 XII (քաղվածքներ), այն վճռել է. «3-րդ հոդվածի ընթացակարգային պահանջները անցնում են նախաքննական փուլը, երբ ... հետաքննությունը տանում է դեպի իրավական գործողությունների ձեռնարկմանը ազգային դատարաններում. դատավարությունը, որպես ամբողջություն, ներառյալ դատական քննության փուլը, պետք է համապատասխանի 3-րդ հոդվածում ամրագրված արգելքների պահանջներին: Սա նշանակում է, որ ներպետական դատական մարմինները չպետք է ոչ մի դեպքում թույլ տան, որ ֆիզիկական կամ հոգեբանական խոշտանգումներ հասցնելու դեպքերը անպատիժ մնան: Սա կարևոր է իրենց հավատարմությունը օրենքի նկատմամբ ցուցաբերելու գործում հասարակության վստահությունը պահպանելու համար և կանխելու ցանկացած տեսակի դավաճանություն կամ հանդուրժողականություն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, *mutatis mutandis*, Ուներյիլդիզն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], no. 48939/99, կետ 96, ՄԻԵԴ 2004 XII):

68. Դատարանը նշում է, որ սույն գործում վատ վերաբերմունք ցուցաբերելու մեջ մեղադրված երեք ոստիկաններին դատապարտել էին երեք տարի ազատազրկման և զրկել էին իրավապահ մարմիններում ծառայելու իրավունքից երկու տարի ժամկետով: Ազատազրկման այդ ժամկետը նվազագույնն էր, որ թույլատրում էր օրենքը (տես վերը՝ կետ 37): Դա պատիժ նշանակող ներպետական դատարանների որոշումն է, թե ինչ պատիժ սահմանեն, որ առավել նպատակահարմար լինի ապահովելու դատապարտման ուղղիչ և կանխարգելիչ ազդեցությունը: Դատարաններն այդպես էին վարվել սույն գործով, և բացատրում էին մեղմ պատիժը՝ մեջբերելով մեղադրյալների երիտասարդ տարիքը, նախկինում դատված չլինելու հանգամանքը և այն փաստը, որ նրանք ընտանիք ունեին, ինչպես նաև հասարակության կողմից ընկալվում էին որպես դրական կերպարներ (տես վերը՝ կետ 32): Համաձայն ներպետական օրենսդրության՝ դատարանները պետք է հաշվի առնեին, թե մեղմացնող, թե ծանրացնող հանգամանքները: Սակայն դատարանները լռել էին առկա մի շարք ծանրացուցիչ հանգամանքների առումով (ակնհայտորեն նշված Քրեական օրենսգրքի 38-րդ հոդվածում, տես վերը՝ կետ 37): Մասնավորապես այն, որ սպաներից ոչ մեկը չէր զոջացել, ողջ դատավարության ընթացքում հերքելով իրենց կողմից ցուցաբերված որևէ վատ վերաբերմունքի դրսևորում:

69. Դատարանը նաև նշում է, որ ոստիկանների նույնիսկ այդ նվազագույն պատիժը դադարեցվել էր մեկ տարի փորձաշրջանով, այնպես որ ոստիկան-ները բանտում ոչ մի ժամ չէին անցկացրել: Ավելին, քննության ընթացքում նրանց չէին զրկել իրենց պաշտոններից (հակառակ Ստամբուլի արձանագրու-թյունների առաջարկություններում արված՝ տես վերը՝ կետ 43):

70. Վերջապես և հավասարապես կարևոր կերպով, Դատարանը գտնում է, որ կանխարգելիչ ազդեցությունը, որ օրենսդրությամբ ընդունվել է մասնավորապես կանխելու խոշտանգումներ երևույթը, կարող է գործել, եթե այդ օրենսդրությունը կիրառելի է, այն դեպքերում, երբ հանգամանքները դա պահանջում են: Սույն գործում, CPT- ն պարզել է (տես՝ 2001թ. CPT զեկույցի 24-րդ կետը, վերը՝ կետ 41), որ 2001թ. հունիսի 14-ին բժշկական քննության ենթարկված անձին ծեծել էին՝ հարվածելով նրա ոտնաթաթերին (falaka), և նշել է, որ այդ նույն ժամանակահատվածում մեկ այլ անձ նույնպես ենթարկվել էր վատ վերաբերմունքի: Դատարանն արդեն պարզել է, որ այդ երկու անձինք դիմողներն էին (տես վերը՝ կետ 54): Դատարանը հիշեցնում է, որ մարդու ոտնաթաթերին հարվածելով նրան ծեծելը կամ ֆալական մի պրակտիկա է, որը միշտ էլ համարվել է կանխանտածված, և կարող է ընդունվել միայն որպես խոշտանգում (տես՝ Կորսակովը՝ կետ 65, և Լևինտան՝ կետ 71): Նման հանգամանքներում քրեական վարույթ նախաձեռնելու ծախսողունը՝ քրեական օրենսգրքի (խոշտանգումների) հոդված 101/1-ի ներքո՝ առանց որևէ բացատրության, թե ինչու է ընտրվել իրավախախտման այլ տեսակ (ուժի չարաշահում), բավարար չէ ապահովելու օրենսդրության կանխարգելիչ հետևանքները, որ ընդունվել է մասնավորապես լուծելու վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ առկա խնդիրը:

71. Դատարանը նշում է նաև Ներքին գործերի նախարարության դիրքորոշումը, որը, նույնիսկ այն բանից հետո, երբ CPT-ն այցի ընթացքում տեղեկացել է դիմողների գործի մասին, հայտարարել է, որ «տեղյակ չէ որևէ հստակ դեպքի, երբ ոստիկանության կողմից կալանավորված անձանց հարցաքննության ժամանակ նրանց նկատմամբ կիրառվեն անմարդկային մեթոդներ» (տես վերը՝ կետ 41): Այնուհետև այն նշում է քննության ժամանակակից մեթոդները զարգացնելու ջանքերի բացակայությունը (տես վերը՝ կետ 42) և ոստիկանության համար էթիկայի կանոնագրքի ընդունման էական ձգձգումը (որն ընդունվել էր CPT-ի կողմից դրա վերաբերյալ պահանջից զրեթե չորս տարի անց, տես կետեր 38 և 41): Սա հաստատում է Մոլդովայի իրավասու մարմինների անկարողությունը վատ վերաբերմունքի պրակտիկան լիովին վերացնելու առումով, և հավելում է այն տպավորությունը, որ օրենսդրությունը, որ ընդունվել է կանխարգելելու և պատժելու վատ վերաբերմունքի գործողությունները, չունի լիարժեք կանխարգելիչ ազդեցություն:

գ. Եզրակացություն՝ դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ մասնակից պետության պարտավորությունների վերաբերյալ

72. Դատարանը եզրակացնում է, որ դիմողների հանդեպ վատ վերաբերմունքի առնչությամբ քննությունը չի եղել, «արագ» Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով: Այն նաև գտնում է, որ երեք ոստիկանների դեմ հարուցված վարույթը, այդ թվում՝ նշանակված պատժի մեղմությունը և մասնավորապես խոշտանգումների խնդրին ուղղված իրավական դրույթների համաձայն նրանց դատապարտման ձախողումը, չի ապահովում բավարար զսպող ազդեցություն՝ ապագայում նման արարքները կանխելու համար (տես Օկալին՝ վկայակոչված վերը՝ կետ 75): Այսպիսով, սույն գործում առկա է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում:

73. Նման հանգամանքներում և անկախ այն բանից, թե դիմողները կդադարեցնեն պատճառված վնասի դիմաց պահանջը, թե՛ ոչ (տես՝ կետ 27), Դատարանը գտնում է, որ նրանք դեռ համարվում են տուժողներ՝ 3-րդ հոդվածի խախտմամբ: Հետևաբար, Կառավարության նախնական առարկությունը մերժվել է:

2. Կալանքի պայմանները

74. Դատարանը նշում է, որ դիմողների նկարագրությունը՝ նրանց կալանքի վայրում պայմանների առումով, մեծամասամբ համապատասխանում է 2001- 2004թթ. ընկած ժամանակահատվածում Քիշնևի թիվ 13 բանտի վերաբերյալ CPT-ի զեկույցներին (արդյունքները նշված են, օրինակ՝ Բեցիևն ընդդեմ Մոլդովայի, no. 9190/03 գործում, կետեր 31-32, 4 հոկտեմբերի 2005թ.): Ըստ դիմողների՝ սա ևս չի վիճարկվում Կառավարության կողմից, նրանք պահվել են թիվ 3 բանտում մինչև 2004թ.: Դատարանը նշում է, որ, հետևաբար, դիմողներին առնվազն որոշակի ժամանակով կալանքի տակ պահել էին նույն պայմաններում, որոնք նկարագրված են վերոնշյալ Բեցիևի գործում: Ընդ որում, կալանքի պայմաններն այդ բանտում զգալիորեն չէին էլ բարելավվել, անգամ 2005թ.-ին (տես, օրինակ՝ Մոդարկան ընդդեմ Մոլդովայի գործում, no. 14437/05, կետեր 37, 38 և 60-69, 10 մայիսի 2007թ.):

75. Քանի որ Դատարանը վերոնշյալ գործերում գտել է 3-րդ հոդվածի խախտում՝ կապված նույն քանտի հետ, և քանի որ պայմանների վերաբերյալ դիմողների նկարագրությունը հատկապես նույնն է և մասնակիորեն հաստատվել է նաև Կառավարության կողմից (կապված՝ գերբնակեցվածության հետ, տես վերը՝ կետ 63), ուստի՝ Դատարանը գտնում է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ սույն գործով դիմողների կալանքի պայմանների վերաբերյալ:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

76. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող Կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

Ա. Վնասը

77. Դիմողները յուրաքանչյուրի համար պահանջել են 25.000 եվրո՝ ի հատուցումն իրենց կրած ոչ նյութական վնասի: Նրանք պնդել են, որ իրենց գործով կատարյալ արհամարհանք էր ցուցաբերել մարդու իրավունքների և օրենքի նկատմամբ՝ հանձինս ոստիկանների, և կոծկումն ու պատժի լիարժեք մեղմացումը՝ հանձինս քննիչների ու դատավորների, ովքեր քննել էին իրենց գործը՝ ընդդեմ այդ ոստիկանների: Ավելին, դիմողներին ոչ միայն խոշտանգել էին, այլ նաև նրանք կալանավայրում անցկացրել էին մի քանի տարի՝ անմարդկային ու մարդու արժանապատվությունը նվաստացնող պայմաններում:

78. Դատարանը գտնում է, որ դիմողներին պատճառվել էր որոշակի սթրես և անհանգստություն, քանի որ նրանց ենթարկել էին խոշտանգումների՝ ինքնախոստովանություն կորզելու նպատակով, ապա կալանքի տակ էին պահել անմարդկային պայմաններում, մինչդեռ ոստիկանները, ովքեր նրանց վատ էին վերաբերվել, երբևէ չէին ազատագրվել կամ նույնիսկ չէին հեռացվել աշխատանքից ողջ քննության ընթացքում: Ոստիկանների հանդեպ կիրառված պատժամիջոցի մեղմությունը պետք է որ միայն ավելացրած լիներ դիմողների տառապանքները: Հաշվի առնելով գործի փաստերը և առաջնորդվելով արդար-րացիության սկզբունքով՝ Դատարանը որոշում է դիմողներին տրամադրել 15.000 եվրո յուրաքանչյուրին:

Բ. Ծախսեր և ծախսեր

83. Դիմողները պահանջել են նաև 2.125 եվրո՝ Դատարանում իրենց կրած իրավական ծախսերի համար:

84. Կառավարությունը վիճարկել է նշված գումարը և պնդում, որ այն չափազանց է:

85. Դատարանը որոշել է դիմողներին՝ երկուսին միասին, տրամադրել 2.000 եվրո:

Գ. Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույք

86. Դատարանը նպատակահարմար է համարում, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույքի վրա, որին պետք է ավելացվի երեքհարյուրերորդական տոկոս:

ՎԵՐՈԳՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. *Բավարարում է* Կառավարության նախնական առարկությունն այն մասին, որ դիմողները պետք է կորցնեն տուժողի/զոհի իրենց կարգավիճակը:

2. *Հայտարարում է* ընդունելի 3-րդ հոդվածի ներքո բերած գանգատը, իսկ դիմումի մնացած մասը՝ անընդունելի:

3. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ դիմողների նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքի առումով, ինչպես նաև մասնակից պետության կողմից՝ դիմողների նկատմամբ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ քննություն սկսելու ընթացակարգային պարտականությունները կատարելիս և պատասխանատու անձանց նկատմամբ զսպող վճիռ կայացնելիս, ինչպես նաև կալանավայրում անմարդկային պայմանների կապակցությամբ:

4. Մերժում է Կառավարության նախնական առարկությունը:

5. Վճռում է, որ

(ա) Պատասխանող պետությունը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատավճիռը կայացնելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով հաշվարկված պետք է

(i) դիմողներին՝ յուրաքանչյուրին, վճարի 15.000 եվրոյին (տասնհինգ հազար եվրո) համարժեք մոլորվական լեի՝ ավելացված նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր հարկերը՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում,

(ii) 2.000 եվրո (երկու հազար եվրո) երկուսին միասին՝ ի հատուցումն նրանց ծախսերի՝ ավելացված ծախսերին վերաբերող նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր հարկերը.

(բ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով, պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար՝ գումարած երեքհարյուրերորդական տոկոս:

6. Մերժում է դիմողների արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացյալ մասը:

Կատարված է անգլերեն, ծանուցվել է գրավոր 2009թ. հոկտեմբերի 20-ին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Լոուրենս Էշլի

Քարտուղար

Նիկոլաս Բրաունգա

Նախագահ

ՎԱՆԵՐԻ ՍԱՄՈՒՅՈՒՆ ԸՆԴԴԵՄ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2012թ. հունվարի 24-ի վճիռը

ՍՏՐԱՄԲՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԸ

5. Դիմողը ծնվել է 1958թ.: Նրան ձերբակալել են և պահել կալանավայրում:

Ա. Դիմողի նկատմամբ քրեական վարույթները

6. Դիմողը եղել է Մոսկվայի տարածաշրջանային դատախազ: Նա թոշակի էր անցել 2006թ.:

7. Ազգային իրավասու մարմինները քրեական վարույթ էին հարուցել մի քանի անհատի դեմ՝ կազմակերպված հանցավոր խմբի կողմից կատարված խոշորամասշտաբ յուրացումների և պաշտոնեական լիազորությունների չարաշահման կասկածանքով և պաշտոնատար անձանց ներգրավելով (տես ստորև՝ կետ 17): Հայտնի է դառնում, որ 2007թ. սեպտեմբերին դիմողը հարցաքննվել է որպես վկա:

8. Ըստ ազգային իրավասու մարմինների (տես՝ կետ 25)՝ 2007թ. հոկտեմբերից մինչ այդ պահը դիմողը չի ընդունել նախաքննություն անցկացնող մարմինների՝ հարցաքննության ներկայանալու հրավերը և չի բնակվել իր գրանցման հասցեում:

9. 2008թ. մարտի 14-ին քննիչ Գ.-ն որոշում է կայացրել, ըստ որի՝ վերը նշված քրեական վարույթում դիմողը ներգրավվել է որպես մեղադրյալ: Նույն օրը քննիչը որոշում է կայացրել՝ դիմողի կողմից ստորագրությամբ իր բնակության վայրից չհեռանալու և «պատշաճ վարքագծի» դրսևորելու մասին (подписка о невыезде и надлежащем поведении): Որոշումը նախատեսում էր հետևյալը.

«Դիմողը գրանցված է հետևյալ հասցեում ... քննություն անցկացնող մարմինների փորձերը՝ որոշելու համար նրա իրական գտնվելու վայրը, ապարդյուն էին: Կան բավարար հիմքեր համարելու, որ նա փորձել էր խուսափել քրեական հետապնդումից: Հետևաբար, ես կարգադրում եմ գործադրել խափանման միջոց, ըստ որի՝ արգելվում է հեռանալ բնակության վայրից և պահանջվում է լավ վարքագծի դրսևորում»:

Ըստ դիմողի՝ ոչ իրեն և ոչ էլ իր փաստաբանին այն ժամանակ չեն տեղեկացրել նշված որոշումների մասին:

10. Նույն օրը քննիչը կարգադրել է որպիսի դիմողի անունն ավելացվի դաշնային մակարդակում հետախուզվողների ցուցակում: Այս որոշումն ուժի մեջ է մտել 2008թ. ապրիլի 1-ին:

11. Ըստ դիմողի՝ այս ժամանակահատվածում ինքը չի թաքնվել: Նա բուժում էր ստանում հիվանդանոցում և մասնակցում հասարակական միջոցառումների: Օրինակ՝ 2008թ. մարտի 14-ին նա մասնակցել է դատախազության գործունեության 75-րդ տարեդարձին նվիրված հասարակական արարողությանը և ստացել է պատվոգիր Մոսկվայի դատախազի կողմից:

12. 2008թ. մարտի 17-ին դիմողը հանդիպել են քննիչ Գ.-ին, և նրան հարցաքննության ծանուցագիր են տվել 2008թ. մարտի 24-ին: Նույն օրը դիմողին ընդունել են քաղաքի թիվ 52 հիվանդանոց: Նույն օրը քննիչ Կ.-ն հարցաքննել է դիմողի որդուն: Վերջինս նշել է, որ դիմողին ընդունել են հիվանդանոց, բայց չի կարողացել նշել հիվանդանոցի հասցեն:

13. 2008թ. ապրիլի 8-ին դիմողին տեղափոխել են ռազմական հիվանդանոց:

14. Քննիչ Կ.-ի հարցմանն ի պատասխան՝ քաղաքային հիվանդանոցը 2008թ. ապրիլի 15-ին տեղեկացրել է, որ դիմողը բուժվել է այդ հիվանդանոցում 2008թ. մարտի 24-ից մինչև նույն թվականի ապրիլի 7-ը: Ի պատասխան մյուս հարցման՝ ռազմական հիվանդանոցն ըստ երևույթին 2008թ. ապրիլի 23-ին քննիչին տեղեկացրել է, որ սկսած 2008թ. ապրիլի 8-ից դիմողն իրենց մոտ է և նրա բուժման ավարտն ակնկալվում է 2008թ. ապրիլի 30-ին:

15. Ի պատասխան քննիչ Գ.-ի՝ 2008թ. ապրիլի 24-ին կայանալիք հարցաքննության ծանուցմանը՝ դիմողի փաստաբանը նշել է, որ նա հիվանդանոցային բուժում է ստանում ռազմական հիվանդանոցում և պահանջել է, որ դիմողի անունը դաշնային մակարդակում հետախուզվողների ցուցակում ընդգրկելու մասին որոշումը վերացվի:

16. Նույն օրը՝ 2008թ. ապրիլի 24-ին, ձերբակալություն իրականացնող ոստիկաններն այցելում են դիմողին՝ հիվանդանոցում, և մոտավորապես երեկոյան ժամը 4-ին նրան տանում են քննչական բաժանմունք: Ձերբակալության արձանագրությունը ձևակերպվել էր հետևյալ կերպ.

«Կալանքն իրականացվել է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 91-րդ հոդվածի 1-ին (2) և 2-րդ մասերի հիման վրա, քանի որ ականատեսները նշել էին, որ դիմողը հանցագործ է, և նա նախկինում փորձել է խուսափել քննությունից, ու նրա անունը ներառվել էր հետախուզվողների ցուցակում: Եթե դիմողը մնար ազատության մեջ, նա կշարունակեր խուսափել վարույթն իրականացնող մարմնից, կշարունակեր իր հանցավոր գործունեությունը, անօրինական ազդեցություն կունենար վարույթի մյուս մասնակիցների վրա, կոչնչացներ ապացույցները կամ այլ կերպ կխոչընդոտեր վարույթին»:

Դիմողը գրավոր մեկնաբանություն է ներկայացրել նշված արձանագրության վերաբերյալ՝ նշելով, որ նա որևէ ականատեսի կողմից չի ճանաչվել, ինքն ապրել է Մոսկվայի իր բնակարանում և քննությունից խուսափելու ոչ մի փորձ չի արել: Դիմողին տրվել էր արձանագրության օրինակը, որում նշված էին նրա նկատմամբ բերված մեղադրանքները: Ի հավելումն իր նկատմամբ բերված մեղադրանքի վերաբերյալ մանրամասն մեկնաբանությունների՝ դիմողը նաև պնդել է, որ իրեն ստիպել էին լքել ռազմական հիվանդանոցը և խնդրել, որ նորից գնա հիվանդանոց կամ ստանա բժշկական օգնություն:

17. Դիմողը մեղադրվում էր կազմակերպված հանցավոր խմբին (преступное сообщество) անդամակցելու ունենալու մեջ, որը, *inter alia*, ընդգրկել է նաև տարածքային դատախազի, քննիչի և մի քանի այլ ավագ պաշտոնյաների: Ըստ վարույթն իրականացնող մարմինների՝ այս խումբը կառուցվածքային էր, ուներ հստակ անդամակցություն՝ հանցավոր գործունեության իրականացման համար դերերի բաշխվածություն, ներքին կարգապահություն և մանրակրկիտ պլանավորում՝ ընդգրկելով նաև հանցավոր խմբից դուրս այլ մասնակիցների, ներառյալ իրավապահ մարմինների աշխատակիցների: Ըստ վարույթն իրականացնող մարմնի՝ 2007թ. սկզբին այս խումբը հարուցել է կեղծ քրեական վարույթներ և խուզարկություն է անցկացրել մի քանի մասնավոր կազմակերպությունների տարածքներում, արգելանք է դրել նրանց սեփականության վրա և ապօրինի կերպով յուրացրել է այլ սեփականություն: Դիմողը մեղադրվել է Քրեական օրենսգրքի 159-րդ հոդվածի 4-րդ մասով (յուրացում, որը կատարվել է կազմակերպված խմբի կողմից կամ ավելի մեծ մասշտաբով)՝ 33-րդ հոդվածի 4-րդ մասի հետ համակցված 286-րդ հոդվածի 3-րդ մասով (պաշտոնեական դիրքը չարաշահելու դրդչություն, որն էական վնաս է պատճառել) և 210-րդ հոդվածի 2-րդ մասով (հանցավոր խմբին անդամակցություն):

18. Քննիչը հայցել է դատական թույլտվություն դիմողի շարունակական կալանավորման համար՝ պնդելով, որ 2007թ. սկսած դիմողը եղել է կազմակերպված հանցավոր խմբի անդամ, որը կատարել է խարդախության բազմաթիվ գործողություններ՝ պետական պաշտոնյաների օգնությամբ: Քննիչը մատնանշել է այն փաստը, որ դիմողը չի ենթարկվել կանխարգելիչ միջոցների, նրա նախկին աշխատանքը, որպես հանրային դատախազ, և սերտ կոռուպցիոն կապը նրա և դատախազության ու այլ իրավապահ մարմինների միջև: Այդ կապակցությամբ քննիչը հիմնվել է դիմողի և այլ անձանց միջև տեղի ունեցած հեռախոսային խոսակցությունների ձայնագրման արդյունքի վրա:

19. 2008թ. ապրիլի 25-ին Մոսկվայի Ջանոսկվորետսկի շրջանի դատարանը լսումներ է անցկացրել, որի արդյունքում հաստատվել է դիմողի ձերբակալման օրինականությունը, ինչպես նաև հաստատվել է նրա շարունակական կալանավորումը հետևյալ պայմաններով.

«Հաշվի առնելով մեղադրանքների լրջությունը, հանցագործությունների հանրային վտանգավորությունը, գործի փաստական հանգամանքները և հետախուզվողների ցանկում դիմողի անվան առկայությունը՝ դատարանը հիմքեր ունի ենթադրելու, որ ազատության մեջ գտնվելու դեպքում դիմողը կշարունակի խուսափել վարույթն իրականացնող մարմնից, անօրինական ազդեցություն կունենա վկաների և այլ մեղադրյալների վրա կամ այլ կերպ կխոչընդոտի վարույթին: Դատարանը բավարարված է, որ վարույթն իրականացնող մարմինները նախ տեղեկացել են 2008թ. ապրիլի 23-ին դիմողի բժշկական հաստատություն ընդունվելու մասին: Իրավասու մարմինն իմացել է թիվ 52 հիվանդանոց նրա ընդունվելու մասին միայն այն բանից հետո, երբ նա այդտեղից դուրս է գրվել: Երբ պահանջվել են միջոցներ ձեռք առնել նրա գտնվելու վայրը պարզելու համար, իրավասու մարմինները համապատասխան տեղեկություն չեն ունեցել»:

20. Դիմողը բողոքարկել է՝ պնդելով, որ առաջին ատյանի դատարանը չի ուսումնասիրել ոչ մի վկայություն՝ կապված այն պնդման հետ, որ ինքը կխուսափեր վարույթն իրականացնող մարմնից: Նա վիճարկել է, որ ինքը Մոսկվայում մշտական բնակվում է, և որ դատախազությունը տեղյակ է եղել իր գտնվելու վայրի մասին իր հեռախոսային խոսակցությունների ձայնագրություններից, և կարիք չի եղել իր անունը հետախուզվողների ցուցակում ավելացնելու համար, քանի որ 2008թ. մարտի 17-ին ինքը հարցաքննվել է քննիչի կողմից: Ամեն դեպքում, մինչև 2008թ. մարտի 14-ը դիմողն ունեցել է վկայի կարգավիճակ քրեական վարույթի ընթացքում, և այդպիսով նրան չի պարտադրվել վարույթն իրականացնող մարմնին տեղեկացնել իր գտնվելու վայրի մասին:

21. 2008թ. մայիսի 15-ին Մոսկվայի քաղաքային դատարանը բավարարել է կալանավորման մասին միջնորդությունը:

22. 2008թ. մայիսի 30-ին դիմողին թույլատրվել է ծանոթանալ քրեական գործի նյութերին:

23. 2008թ. հունիսի 19-ին Տարածքային դատարանը նիստ է անցկացրել: Քննիչը պնդել է, որ դիմողին ևս մեկ ամիս պետք է պահել կալանքի տակ, քանի որ անհրաժեշտ էր ժամանակ, որպիսի ամբաստանյալները և նրանց պաշտպանները ծանոթանային գործի նյութերին, նախքան գործը դատարան ներկայացնելը պետք էր կազմվեր մեղադրական եզրակացություն: Քննիչը պնդել է, որ կալանավորման հիմքերն առկա էին՝ հաշվի առնելով մեղադրանքների ծանուրությունն ու քրեական գործի հանգամանքները: Ընդունելով, որ վարույթն իրականացնող մարմինն ավելի երկար ժամանակի կարիք ուներ՝ քննությունն ավարտելու համար, Տարածքային դատարանը երկարաձգել է դիմողի կալանավորումը մինչև 2008թ. օգոստոսի 13-ը: Դատարանը մատնանշել է մեղադրանքների ծանուրությունն ու դիմողի անունը հետախուզվողների ցուցակում ավելացնելու հանգամանքները:

24. Նույն հիմքերով 2008թ. օգոստոսի 11-ին Տարածքային դատարանը երկարաձգել է նրա կալանքը մինչև 2009թ. հունվարի 13-ը: 2008թ. դեկտեմբերի 30-ին կալանքի ժամկետը երկարաձգվել է մինչև 2009թ. ապրիլի 24-ը:

25. 2009թ. մարտի 11-ին Քաղաքային դատարանը քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 7-րդ մասի հիման վրա երկարաձգել է դիմողի կալանքը մինչև 2009թ. մայիսի 13-ը (տես ստորև՝ կետ 57): Դատարանի վճռով սահմանվել էր հետևյալը. «Դիմողը մեղադրվել է ծանր քրեական հանցագործություններ կատարելու մեջ ... Ներկայիս գործն առանձնակի բարդ է և պահանջում է մեծամասշտաբ քննչական միջոցառումներ և առևտրային գործունեության վերաբերյալ մեծ թվով փաստաթղթերի ձեռքբերում: Գործը բաղկացած է եղել 190 հատորից: Տասնհինգ անձի մեղադրանք է առաջադրվել: Գործի բացառիկ բնույթն ակնհայտ է: Դիմողին մեղադրանք է առաջադրվել երեք հանցագործությունների համար, և նա ծանոթացել է գործի նյութերին սկսած 2008թ. մայիսի 30-ից: Քննության ընթացքում չպատճառաբանված հետաձգումներ չեն եղել. դիմողն անմիջապես թույլտվություն է ստացել ծանոթանալու քրեական գործի նյութերին: Ինչպես երևում է գործի նյութերին ծանոթանալու ժամանակացույցից՝ ամբաստանյալները գործի նյութերին ծանոթացել են բացի շաբաթվա հանգստյան օրերից և տոն օրերից:

Ըստ վարույթն իրականացնող մարմնի վարկածի՝ քննվող հանցագործությունները կատարվել են կազմակերպված հանցավոր խմբի կողմից: Կալանավորման համար համապատասխան հիմքերը շարունակում են առկա լինել:

2007թ. սեպտեմբերին որպես վկա դիմողին հարցաքննելուց հետո՝ 2007թ. հոկտեմբերից սկսած վարույթն իրականացնող մարմինը դիմողին ուղարկում է հարցաքննության ներկայանալու ծանուցագրեր, ինչը հաստատվել է նրա կնոջ կողմից: Դիմողը չի ներկայացել հարցաքննություններին, չի գտնվել իր գրանցման վայրում, և նրա գտնվելու վայրը հնարավոր չի եղել պարզել: Այս պատճառով՝ 2008թ. մարտի 14-ին նրա անունն ավելացվել է հետախուզվող անձանց ցուցակում:

Վերը նշված հանգամանքները բավարարում են եզրակացնելու, որ ազատվելու դեպքում նա կխուսափեր քրեական հետապնդումից: Ավելին, անհրաժեշտ է ավարտել գործի նյութերին ծանոթանալը, նա կարող է շարունակել իր հանցավոր գործունեությունը: Այլընտրանքային խափանման միջոցները բավարար չեն լինի...» :

26. 2009թ. ապրիլի 14-ին Ռուսաստանի Գերագույն դատարանը բավարարել է կալանքի տակ պահելու ժամկետը երկարացնելու մասին 2009թ. մարտի 11-ին ներկայացված միջնորդությունը:

27. 2009թ. ապրիլի 20-ին Քաղաքային դատարանը մինչև 2009թ. օգոստոսի 13-ը երկարաձգել է հինգ ամբաստանյալների, ներառյալ՝ դիմողի կալանքի տակ պահելու ժամկետը: Հղում կատարելով քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածին՝ դատարանը մատնանշել է քրեական գործի բարդությունը, այն, որ հանցագործությունները շարունակվել էին երկար ժամանակ, և որ որոշ ամբաստանյալներ դեռ պետք է ավարտեին գործի նյութերին ծանոթանալը: Դատարանը մերժել է գրավը՝ ներառյալ նաև առողջական խնդիրների պատճառով:

28. Դիմողը, մատնանշելով քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 2-րդ մասը, բողոքարկել է որոշումը՝ վիճարկելով, որ իր կալանքը չի կարող տասներկու ամսից ավելի երկար տևել: 2009թ. հունիսի 1-ին Գերագույն դատարանը մերժել է նրա փաստարկներն ու բավարարել 2009թ. ապրիլի 20-ի կալանքի վերաբերյալ որոշումը:

29. 2009թ. հուլիսի 23-ին այս քրեական գործը ներկայացվել է Քաղաքային դատարան դատական քննության: Դատավարությունն սկսվել է 2009թ. օգոստոսի 5-ին: Այդ օրը դատարանը մերժել է կալանավորի՝ ազատման մասին դիմումը և «խափանման միջոցը թողել անփոփոխ» մեջբերելով

մեղադրանքների ծանրությունը և այն վտանգը, որ նրանք կարող էին խուսափել արդարադատությունից ու ճնշում գործադրել տուժող կողմի, ինչպես նաև վկաների վրա՝ օգտագործելով այն հանգամանքը, որ նրանցից մի քանիսը, ներառյալ՝ դիմողը, հանրային պաշտոնյայի կարգավիճակ ունեին: Հղում կատարելով քրեական դատավարության օրենսգրքի 255-րդ հոդվածին՝ դատարանը կայացրել է հետևյալ վճիռը.

«Հաշվի առնելով մեղադրանքների ծանրությունն ու ծավալը, սույն գործը բացահայտում է հանրային շահն ու այն կարևորությունը, որն առկա է ամբաստանյալների ազատության սահմանափակման որոշման մեջ՝ չնայած անմեղության կանխավարկածին. անհնար է ընտրել նվազ խիստ խափանման միջոց»:

30. Դիմողը բողոքարկել է՝ պնդելով, որ վերոնշյալ վտանգների գոյությունն ու ճշմարտությունը հաստատելու հարցում դատարանները չեն հիմնվել ոչ մի ապացուցողական փաստի վրա, և որ 2009թ. ապրիլի 24-ից հետո իր կալանքը եղել է անօրինական: 2009թ. սեպտեմբերի 30-ին էր Գերագույն դատարանը կայացրել վերոնշյալ դատական որոշումը:

31. 2010թ. հունվարի 13-ին և նույն թվականի ապրիլի 19-ին Քաղաքային դատարանը կալանքի մասին կարգադրություն է արել՝ երկարաձգելով դիմողի և նրա հետ մեկտեղ մեղադրվող մյուս անձանց առկախ դատավարության օրը: Այս կարգադրությունները ձևակերպվել էին հետևյալ կերպ.

«Հաշվի առնելով ամբաստանյալների թիվը, մեղադրանքների լրջությունն ու քանակը՝ այս գործը համարվում է բացառիկ (ինչպես նաև իր ծավալի և բարդության առումով): Ամբաստանյալների կալանքի երկարաձգումն անհրաժեշտ է դատավարությունը լիարժեք ավարտին հասցնելու տեսանկյունից՝ կանխելու համար ամբաստանյալների կողմից արդարադատությունից խուսափելը և վկաների կամ տուժողների հանդեպ ճնշում կիրառելը: Այս վերջին վտանգն իրատեսական է՝ հաշվի առնելով որոշ ամբաստանյալների՝ նախկինում պրոֆեսիոնալ գործունեությունն իրավապահ մարմիններում:

Դատավարության նախորդ փուլերում կալանքը որպես խափանման միջոց ընտրելու և դրա ժամկետը երկարացնելու մասին նշված հիմքերը շարունակել են առկա լինել. պաշտպանվող կողմն այլ հանգամանքներ չի ներկայացրել...

32. Պարզվում է, որ 2010թ. հունիսի 9-ին դիմողը դատապարտվել է:

Բ. Բժշկական օգնությունը

1. Դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված բժշկական օգնությունը՝ նախքան նրա ձերբակալումն ու կալանքը

33. 2006թ. փետրվարին, 2007թ. մարտ, հուլիս, սեպտեմբեր ամիսներին և 2008թ. մարտին դիմողն ընդունվել է տարբեր քաղաքացիական հիվանդանոցներ և մեկ ռազմական հիվանդանոց՝ լուծելու տարբեր լրջության աստիճան ունեցող մի շարք առողջական խնդիրներ: 2008թ. մարտի 24-ից մինչև ապրիլի 7-ը դիմողը գտնվել է քաղաքային հիվանդանոցում՝ ունենալով հետևյալ քուինքս էրեմա, քրոնիկ կրկնվող եղնջատենո, ալերգիա մի շարք դեղամիջոցների նկատմամբ, կոորդինացիոն բուլբիտ, չքայքայվող ստամոքսաբորբ, քրոնիկ գաստրոդուոդենիտիս և հեպատիտի ախտանիշներ:

34. 2008թ. ապրիլի 7-ին կամ 8-ին հիվանդին ընդունել են ռազմական հիվանդանոցի նյարդաբանության բաժին հետևյալ ախտորոշմամբ՝ քրոնիկ hypertensive encephalopathy և asthenic սինդրոմ, կորոնար սրտասնույց հիվանդություն, անգինա exertional (pectoris), արյան բարձր ճնշում, երիկամների անբավարարություն, oesophageal hernia, և բրոնխիտ: Դիմողի բժշկական պատմությունում նշված էր հետևյալը.

«Հիվանդը զանգատվում էր գլխացավերից, գլխապտույտից, խիստ հոգնածությունից և կրծքավանդակի շրջանում կրկնվող հաճախակի ցավերից:

Հիվանդության պատմությունը. մի քանի տարի շարունակ հիվանդն ունեցել է հետևյալ ախտանիշները՝ հիպերտոնիկ զանգուղեղի բորբոքում, ընդհանուր ողնաշարի օստեոխոնդրոզ... հիվանդանոցային և տնային պայմաններում ստացած բուժումները տվել են դրական արդյունք: Վերջին հետազոտությունները ցույց են տվել ավելի ուժգին ցավի նշաններ:

Օբյեկտիվ քննության արդյունքները և անալիզները. Հիվանդի ընդհանուր առողջական վիճակը գնահատվում է բավարար ... Արյան և մեզի ընդհանուր անալիզների արդյունքը նորմալ է, արյան կենսաքիմիական հետազոտության արդյունքը նորմալ է, B և C հեպատիտը՝ բացասական, էլեկտրակարդիոգրաման բացահայտում է արյան ներփորոքային փոխանակման խցանում և ձախ փորոքային գերաճում:

Բուժումը. հսկողություն, դիետա, դեղորայք և վիտամիններ ... Հիվանդին դուրս են գրել հիվանդանոցից բավարար առողջական վիճակում: Բժշկական խորհրդատվության մեջ մնում է նյարդաբանի և թերապևտի

կողմից իրականացվող հսկողություն, արյան ճնշման վերահսկողություն, դեղամիջոցներ՝ էնալապրիլ (առավոտյան մեկ դեղահաբ), պրեդնիզոն (մեկական դեղահաբ օրը երկու անգամ) և ասպիրին (մեկ դեղահաբ՝ կանոնավոր կերպով), խուսափել ծանրություն կրելուց, որ կազդի ողնաշարի վրա, չմրսել, մերսման և մարմնամարզության թերապիա»:

35. Ի պատասխան դիմողի՝ քրեական գործով զբաղվող քննիչի պահանջի (տես՝ կետ 14)՝ հիվանդանոցը տեղեկացրել է նրան, որ դիմողի հիվանդանոցային բուժման կուրսն ակնկալվում է, որ կավարտվի մինչև 2008թ. ապրիլի 30-ը:

2. **Դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված բժշկական օգնությունը ձերբակալումից հետո և կալանքի ընթացքում**

(ա) Բժշկական օգնությունը ձերբակալումից հետո

36. 2008թ. ապրիլի 24-ին ձերբակալումն իրականացնող ոստիկաններն այցելել են դիմողին ռազմական հիվանդանոցում և նրան տարել քննչական բաժանմունք մոտավորապես երեկոյան ժամը 4-ին: Ձերբակալման գրառումներում դիմողը հետևյալ գրավոր մեկնաբանությունն է արել.

«Ես վատառողջ եմ հետագա հարցաքննություններին մասնակցելու համար. ունեմ կրծքավանդակի սուր ցավ և արյան բարձր ճնշում»:

1. Դեղերի անվանումները նշված են ըստ Ռուսաստանի Դաշնությունում ընդունված դեղերի /թմրադեղերի/ դասակարգման:

37. Այնուհետև դիմողին հարցաքննել են նրա դեմ ներկայացված մեղադրանքների կապակցությամբ: Ի հավելումն իր նկատմամբ ներկայացված մեղադրանքների և դրանց առնչվող այլ հարցերի վերաբերյալ մանրամասն մեկնաբանությունների՝ դիմողը նշել է, որ իրեն ստիպել էին լքել ռազմական հիվանդանոցը, և որ հետագայում ասել էին, որ կամ վերընդունվի հիվանդանոց կամ ստանա բժշկական օգնություն կալանավայրում:

38. Ըստ դիմողի՝ հարցաքննության ժամանակ նա մի պահ ունեցել է հիպերտոնիկ կաթված: Քննիչը շտապօգնություն է կանչել, որն էլ նրան բժշկական օգնություն է ցուցաբերել: Դիմողը, այդուհանդերձ, փոփոխել է իր հայտարարությունը՝ պնդելով, որ քննիչը հրաժարվել է շտապ օգնություն կանչել:

39. Հարցաքննությունից հետո դիմողին տեղափոխել են ոստիկանության ժամանակավոր մեկուսարան կամ խուց և, ենթադրաբար, նրան չեն ապահովել բժշկական օգնությամբ ու սննդով: Դիմողն ապարդյուն խնդրել է քրեական գործ հարուցել քննիչների դեմ:

40. Դիմողը բողոք է ներկայարել իր ձերբակալումից հետո ստացած ոչ պատշաճ բժշկական օգնության համար: 2008թ. մայիսի 13-ին Մոսկվայի քննչական բաժանմունքի քննիչը մերժել է այն: 2008թ. հուլիսի 22-ի նամակում՝ քննչական բաժանմունքը գտել է, որ վերոնշյալ գանգատները չեն պարունակում որևէ քրեական հանցագործություն, և որ դիմողն ստացել էր ու շարունակում է ստանալ անհրաժեշտ բժշկական օգնություն:

(բ) Բժշկական օգնությունը թիվ 77/6 կալանավայրում և բանտի հիվանդանոցում

41. 2008թ. ապրիլի 28-ին դիմողին տեղափոխել են Մոսկվայի թիվ 77/6 ժամանակավոր կալանավայր: Կալանավայր ընդունելու ժամանակ նրան քննել է հերթապահ բժիշկը, ով եզրակացրել է, որ նրա առողջական վիճակը բավարար է: Դիմողը բժշկին տեղեկացրել է իր առողջական խնդիրների ու դեղերի մասին, որոնք նա ընդունում է: Դիմողի կողմից ներկայացված բժշկական փաստաթղթերն կցվել են գործի նյութերին: Դիմողը հանձնել է բոլոր անհրաժեշտ անալիզները, ինչպիսին է fluorographic imaging: Ըստ Կառավարության՝ 2008թ. ապրիլի 28-ին նա անցել է բժիշկների վերահսկողության ներքո և ստացել է դեղորայք իր կրկնվող հիվանդության համար:

42. 2008թ. հուլիսի 11-ին դիմողը ենթարկվել է բժշկական քննության՝ տեսողության խնդիրների՝ իրերը կրկնակի տեսնելու, և զլխապտույտի գանգատ ունենալու պատճառով: Չափվել է նրա արյան ճնշումը, նշանակվել է դեղորայք՝ էնալապրիլ (մեկ դեղահաբ՝ օրը երկու անգամ) և վալիդոլ (մեկ դեղահաբ): Ըստ Դիմողի՝ չկա ոչ մի փաստացի ապացույց, որ ինքն ստացել է այս դեղորայքը, ինչն ամեն դեպքում եղել է շատ հազվադեպ:

43. 2008թ. դեկտեմբերի 25-ին դիմողը նորից է ենթարկվել է բժշկական ստուգման, երբ գանգատվել է գլխացավից ու գլխապտույտից:

44. 2008թ. դեկտեմբերի 25-ին դիմողը բողոքել է, որ իր առողջական վիճակին չեն հետևել տարբեր բնագավառների համապատասխան բժիշկ-մասնագետներ՝ սրտաբան, թերապևտ, նյարդաբան, թոքաբան, էնդոկրինոլոգ և գաստրոէնտերոլոգ, և որ 2008թ. ապրիլին հիվանդանոցից իր դուրսգրումը զրկել է իրեն ավերգիտողի կողմից համապատասխան ախտորոշում ստանալու հնարավորությունից, որ թույլ կտար իրեն խուսափել անցանկալի դեղերի օգտագործումից: 2009թ. հունվարի 15-ին Մոսկվայի քննչական բաժանմունքն ուսումնասիրել է գանգատը և, հղում կատարելով կալանավորվածներին պահելու վայրի տեղեկատվական նշումներին, եզրակացրել, որ դիմողի առողջական վիճակը եղել է բավարար և որ նա կարող էր պահանջել անհրաժեշտ բժշկական օգնություն կալանավայրում և ցանկացած մերժման դեպքում դիմել դատախազություն կամ դատարան: Ավելին, 2009թ. հունվարի 16-ի նամակով Մոսկվայի դատախազությունը ցույց է տվել, որ դիմողն ստացել է անհրաժեշտ բուժում իր ախտորոշման համաձայն, ինչպես պահանջվել էր 2008թ. հուլիսին և հոկտեմբերին:

45. 2009թ. դեկտեմբերին դիմողը 2006թ. սկսած իր հիվանդությանը վերաբերող փորձագիտական զեկույց է պահանջել պրոֆեսոր, տկն Պ.-ից՝ Մոսկվայի համալսարանի ֆիզիոթերապիայի և նարկոլոգիայի բաժնի տնօրենի տեղակալից: Հաշվի առնելով առկա բժշկական տեղեկությունները (տես՝ կետեր 33-րդ և 34-րդ)՝ տկն Պ.-ն իր՝ 2009թ. դեկտեմբերի 4-ի եզրակացությունում արել է հետևյալ հետևությունները. «Հիվանդը պահանջում է տարբեր բնագավառի բժիշկ-մասնագետների բժշկական հետազոտություն (սրտաբան, թերապևտ, նյարդաբան, թոքաբան, էնդոկրինոլոգ, գաստրոէնտերոլոգ և ավերգիտող), ինչպես նաև դեղորայքի մշտական ընդունում՝ մասնագետի հսկողությամբ: Խորհրդատվությունների մեջ մտնում է դիետա, արյան ճնշման վերահսկողություն, արյան գլյուկոզայի վերահսկում, վահանաձև գեղձի հորմոնալ վերահսկում, լիպիդիկ վերահսկում՝ խոլեստերին, սպիտակուցներ, ինչպես նաև բացառել ողնաշարի վրա ճնշումը, ծանր իրեր բարձրացնելը և մրսելը:

Մասնագիտացված բժշկական խնամք չցուցաբերելը կարող է առաջացնել անվերականգնելի առողջական վնաս և պատճառ դառնալ քրոնիկական հիվանդության սրացման, հաշմանդամության (սրտի կամ ուղեղի կաթվածի) կամ մահվան:

46. 2010թ. հունվարի 2-ին դիմողին զննել է կալանավայրի ավագ բժիշկը՝ կապված նրա գլխացավերի, գլխապտույտի և կրծքավանդակի հատվածում ունեցած ցավերի գանգատի հետ, և նրան տալիս է դեղորայք:

47. 2010թ. փետրվարի 21-ից մինչև մարտի 16-ը դիմողն ընդունվել է կալանավայրի բանտային թիվ 77/1 հիվանդանոց՝ մասնագետ բժիշկների կողմից, ինչպիսիք են նյարդաբանն ու սրտաբանը, լրացուցիչ բժշկական զննման ենթարկվելու համար դիմողը ենթարկվում է էլեկտրակարդիոգրամայի և նրան նշանակում են դեղորայք՝ կորինֆար, պապազոլ և վալիդոլ: Պարզվում է, որ 2010թ. մարտին դիմողը ներկայացրել է զրավոր հաղորդագրություն այն մասին, որ ինքն այլևս չի ցանկանում բուժում ստանալ բանտի հիվանդանոցում: Դուրսգրման վկայականը պարունակել է խորհրդատվություններ առ այն, որ անհրաժեշտ են հսկողություն, արյան ճնշման վերահսկողություն և դեղորայք՝ կորինֆար և պապավերին:

48. Հիվանդանոցից դուրս գրվելուց հետո դիմողին տեղափոխել են թիվ 77/6 կալանավայր: Նրան զննել է կենտրոնի ավագ բժիշկը և նշանակել դեղորայք, ինչպես նաև տարին երկու անգամ՝ բժշկական ստուգում:

49. 2010թ. մայիսին դիմողն իր հիվանդությանը վերաբերող ևս մեկ փորձագիտական զեկույց է պահանջել պրոֆեսոր Պ.-ից: Գնահատելով եղած բժշկական տվյալները (տես՝ կետեր 33-րդ և 34-րդ)՝ 2010թ. մայիսի 21-ին տկն Պ.-ն մանրամասնում է իր նախորդ զեկույցը՝ շարադրելով հետևյալ կերպ. «Պարբերական քուինքս էդեմայի առկայությունը լուրջ վտանգ է ներկայացնում կյանքի համար, քանի որ չկան տվյալներ ախտանշանի առաջացման պատճառի վերաբերյալ, ինչպես նաև բացակայում է ավերգիկ վիճակի վերաբերյալ ախտորոշում և բուժման նշանակում, ինչ խիստ անհրաժեշտ է: Բուժման բացակայության դեպքում անաֆիլաքսիկ (ավերգիկ) ցնցման մեծ վտանգ կա»:

50. 2010թ. օգոստոսի 16-ին դիմողին զննել է կալանավայրի բժիշկը՝ կապված ոտնաթաթի հողացավի գանգատի հետ: Բժիշկն ախտորոշել է մաշկի բորբոքում ու հողային արտրիտ և դեղորայք նշանակել: Պարզվել է, որ երկու օր անց դիմողը հրաժարվել է ընդունել դեղորայքը՝ պատճառաբանելով, որ ընդունած դեղորայքից առաջանում է արյան բարձր ճնշում: 2010թ. օգոստոսի 25-ին դիմողին բժիշկը նորից զննել է և փոփոխել նրա դեղատոմսը:

51. Կառավարությունը Դատարանին ներկայացրել է 9 գրավոր հայտարարություն՝ կազմված թիվ 77/6 կալանավայրի բժշկական աշխատակազմի կողմից՝ ցույց տալու համար, որ դիմողը բժշկական օգ-

նության և սննդաբաժնի հետ կապված զանգատներ չի ունեցել, և որ նրան տրամադրվել է համապատասխան բժշկական օգնություն: Կառավարությունը ներկայացրել էր մանրամասն նկարագրություն 2008-2010թթ. թիվ 77/6 կալանավայրում գտնվող բանտարկյալների սննդաբաժնի վերաբերյալ, ինչպես նաև սննդի ու ջրի որակի մասին զեկույցներ՝ տրամադրված Բանտերի դեպարտամենտի մասնագիտացված միավորման կողմից:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔ

Ա. Առողջապահությունը կալանավայրերում

52. Ռուսաստանի իրավունքը մանրամասն ուղեցույց է պարունակում կալանքի տակ գտնվող անձանց նկատմամբ բժշկական օգնություն ցուցաբերելու վերաբերյալ: Առողջապահության և Սոցիալական զարգացման ու Արդարադատության նախարարությունների համատեղ թիվ 640/190 հրամանագրում տեղ գտած այս ուղեցույցը, որ վերաբերում է ազատագրված մեջ գտնվող և ձերբակալված անձանց համար բժշկական օգնության կազմակերպմանը, ուժի մեջ է մտել 2005թ. հոկտեմբերի 17-ին, կիրառելի է բոլոր կալանավորվածների համար՝ առանց բացառությունների: Մասնավորապես, Կանոնակարգի III բաժինը նկարագրում է այն ընթացակարգը, որը պետք է իրականացնի կալանավայրի բժշկական անձնակազմը ձերբակալվածներին ընդունելիս: Կալանավայր ժամանելուն պես բոլոր ձերբակալվածները պետք է անցնեն նախնական բժշկական զննում՝ մինչ մյուսների հետ բանտախուց տեղափոխվելը: Բժշկական քննությունն անցկացվում է՝ բացահայտելու վարակիչ հիվանդություններ ունեցողներին և նրանց, ովքեր ունեն շտապ բժշկական օգնության կարիք: Ոչ ուշ, քան ժամանումից երեք օր հետո նրանք պետք է անցնեն բժշկական ստուգում՝ ներառյալ ֆլուորոգրաֆիա: Մանրամասն զննման ժամանակ բանտի բժիշկը պետք է գրանցի բանտարկյալի զանգատները, ուսումնասիրի նրա բժշկական և անձնական պատմությունը, գրանցի վերքերը, եթե այդպիսիք կան, ինչպես նաև դաշվածքները և նշանակի լրացուցիչ բուժման գործողություն, եթե դրա անհրաժեշտությունը կա: Բանտի բժիշկը պետք է նաև նշանակի լաբորատոր անալիզներ՝ պարզելու սեռական միջոցով անցնող վարակիչ հիվանդությունների առկայությունը՝ ՁԻԱՀ, պալարախտ՝ տուբերկուլոզ, և այլ հիվանդություններ:

53. Հաջորդող բժշկական զննումներն անցկացվում են առնվազն տարին երկու անգամ կամ ձերբակալվածի պահանջով: Եթե բանտարկյալի առողջական վիճակը վատթարացել է, ապա հաստատության բժշկական անձնակազմը պետք է անցկացնի բժշկական զննում և ցուցաբերի օգնություն: Նման դեպքերում բժշկական օգնությունը ներառում է ընդհանուր զննում և լրացուցիչ ստուգման միջոցներ, եթե անհրաժեշտ է՝ հատուկ բժշկական մասնագետների մասնակցությամբ: Քննության արդյունքները պետք է գրառվեն բանտարկյալի բժշկական պատմության մեջ: Բանտարկյալը պետք է լիովին տեղեկացվի բժշկական ստուգման արդյունքների մասին:

54. Կանոնակարգի III բաժինը կարգավորում է ընթացակարգը նաև այն դեպքերի համար, երբ բանտարկյալը հրաժարվում է անցնել բժշկական ստուգում կամ ստանալ բուժում: Հրաժարվելու յուրաքանչյուր դեպքում բանտարկյալի բժշկական պատմության գրառումներում պետք է նշում կատարվի: Բանտի բժիշկը պետք է բանտարկյալին պարզաբանի այն հետևանքները, որ նա կարող է ունենալ՝ հրաժարվելով անցնել բժշկական ընթացակարգը:

55. Բանտարկյալները նշանակված դեղորայքն ընդունում են բժշկի ներկայությամբ: Բացառիկ դեպքերում կալանավայրի բաժնի ղեկավարը կարող է լիազորել բուժանձնակազմին բանտարկյալին տալ օրվա անհրաժեշտ չափաբաժինը առանց վերահսկման ընդունելու համար:

Բ. Կալանավորումը նախաքննության ժամանակ

56. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ նախաքննության ընթացքում կալանքը՝ կալանավորումից հետո երկու ամսով և ևս մեկ շրջան՝ մինչև վեց ամիս ժամանակահատվածով, կարող է կիրառվել դատարանի կողմից: Վեց ամսից ավելի կալանքի տակ պահելը կարող է կիրառվել՝ մինչև տասներկու ամիս ծանր և առանձնապես ծանր հանցագործությունների դեպքում, եթե գործն առանձնակի բարդություն ունի: Օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 3-րդ մասից հետևում է, որ տասներկու ամսից ավելի կամ մինչև տասնինը ամիս հասնող կալանքը պետք է կիրառված լինի առանձնապես ծանր հանցագործությունների դեպքում:

57. 109-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ նախաքննության ավարտից հետո, բայց ոչ ուշ, քան կիրառելի կալանքի առավելագույն ժամկետից երեսուն օր առաջ (տես վերոշարադրյալը), ամբաստանյալին պետք է թույլատրվի ծանոթանալ գործի փաստաթղթերին: Եթե ամբաստանյալը ստացել է թույլտվություն ծանոթանալու գործի փաստաթղթերին ավելի շուտ, քան իր կալանքը լրանալու օրվանից երեսուն օր առաջ, ապա նրան պետք է ազատ արձակել, երբ կալանքի նշված ժամանակահատվածը հասնի իր ավարտին: Այնուամենայնիվ, եթե փաստաթղթերն ուսումնասիրելու համար տրամադրված ժամանակն անբավարար է, ապա դատարանը կարող է թույլատրել կիրառելու կալանքի լրացուցիչ ժամանակահատված մինչև ամբաստանյալն ուսումնասիրի փաստաթղթերը (109-րդ հոդվածի 7-րդ մաս): Այս երկարաձգումը վերաբերում է ցանկացած ամբաստանյալի, ով հնարավոր է, որ ավարտած լինի փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը:

Գ. Այլ համապատասխան օրենսդրություն

58. Քրեական դատավարության օրենսգրքի 56-րդ հոդվածի համաձայն՝ վկան պետք է ենթարկվի դատախազի կամ դատարանի կողմից հարցաքննության ներկայանալու մասին ծանուցագրի պահանջին, չենթարկվելու դեպքում վկան կարող է բերման ենթարկվել այն իրավասու մարմնի կողմից, ով ուղարկել է նրան ծանուցագիրը:

59. Կասկածյալի, մեղադրյալի կամ ամբաստանյալի նկատմամբ որպես խափանման միջոց կարող է կիրառվել տվյալ անձի կողմից ներկայացված գրավոր համաձայնությունը՝ բնակության վայրն առանց քննիչի կամ դատարանի թույլտվության չլքելու մասին և/կամ պատասխանելու հարցաքննության ներկայանալու ծանուցագրի պահանջներին և/կամ վարույթին խոչընդոտող ցանկացած վարքագծի դրսևորումից զերծ մնալու մասին (օրենսգրքի 102-րդ հոդված):

ՕՐԵՆՔԸ

Ի. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՅՈՂՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

60. Դիմողը գանգատվել է, որ իրեն չի տրամադրվել ու չի տրամադրվում համապատասխան բժշկական օգնություն՝ խախտելով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը, որ սահմանում է, որ «Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

Ա. Կողմերի դիրքորոշումները

1. Դիմողը

61. Դիմողը նախ պնդել է, որ 2008թ. ապրիլին իր ձերբակալությունից հետո և հետագայում՝ իր կալանքի ընթացքում, թիվ 77/6 կալանավայրում ու թիվ 77/1 բանտի հիվանդանոցում մնալուն առնչվող իր անընդմեջ գանգատները կալանքի առումով փոխկապակցված են միմյանց հետ, քանի որ ունեն նույն փաստացի ու իրավական հիմքերը: Յետևաբար, նրա կարծիքով այս գործի փաստերը բացահայտում են շարունակական մի իրավիճակ, որը պահանջում է ուշադրություն դարձնել կալանքի ողջ ժամանակահատվածին՝ չնայած Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-ամսյա կանոնին:

62. Ինչ վերաբերում է գանգատների ելթյանը, դիմողը պնդել է, որ իր ձերբակալությունն ու կալանքը եղել են անընդունելի՝ հաշվի առնելով այդ ժամանակ իր առողջական վիճակը. իրեն չի տրամադրվել բժշկական օգնություն իր ձերբակալումից հետո և կալանքի տակ եղած ժամանակ առաջին մի քանի օրերին: Նա պնդել է, որ կալանավայրում կալանքի տակ եղած ժամանակ նա բժիշկ-մասնագետի կողմից բժշկական զննության չի ենթարկվել: Իր գրավոր դիտարկումներում դիմողն առաջ է քաշել այլ մեղադրանքներ՝ կապված իր կալանքի մյուս ժամանակահատվածի հետ, և ձևափոխել է իր նախնական գանգատները հետևյալ կերպ: Ըստ նրա՝ 2008թ. ապրիլին հիվանդանոցային պայմաններում բուժման ընթացքում իր առողջության վերաբերյալ արված խորհրդատվությունները (տես՝ կետ 34) չէին հետևել ոչ ձերբակալումից հետո և ոչ էլ կալանքի ընթացքում: Նախկինում նշանակված ոչ մի դեղամիջոց չի տրվել նրան կալանավայրում և բանտի հիվանդանոցում: Քանի որ բանտի բժշկի կողմից նշանակված

դեղերն առաջացրել են ալերգիա և դիմողը դադարեցրել է դրանց ընդունումը: Կալանքի տակ գտնվելու երկու տարիների ընթացքում նրա արյան ճնշումը չափվել է երեք անգամ:

2. Կառավարությունը

63. Կառավարության ներկայացրած դիրքորոշումներում նշել է, որ դիմողն առողջական վիճակի մասին ներպետական մակարդակով գանգատվել է երեք անգամ՝ 2008թ. ապրիլին, սեպտեմբերին և դեկտեմբերին, մինչդեռ ներկայիս դիմումը տրվել է 2009թ. սեպտեմբերի 30-ին: Այն եզրակացրել է, որ դիմողը չի պահպանել Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասում նախատեսված վեցամսյա ժամկետը:

64. Ինչ վերաբերում է գանգատների էությանը՝ Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողին տրամադրվել է անհրաժեշտ բժշկական օգնություն կալանավայրում, և բանտի հիվանդանոցում: Նրա առողջական վիճակը եղել է և շարունակում է մնալ կալանավայրի բժշկական անձնակազմի կանոնավոր վերահսկողության ներքո: Նա հիվանդանոցային պայմաններում ստացել է բուժում և դեղորայք՝ տրված դեղատոմսի համաձայն: Բժշկական խորհրդատվությունը՝ նրա կալանքից առաջ, նույնպես հաշվի է առնվել: Նրան նաև ընդունել են բանտի հիվանդանոց և դուրս գրել այնտեղից բավարար առողջական վիճակում: Ոչ մի հիմնավոր պատճառ չի եղել նրան հատուկ սննդակարգ նշանակելու համար: Կալանավորվածների համար նախատեսված ստանդարտ սննդաբաժինը համատեղելի էր նրա առողջական վիճակի հետ:

Բ. Դատարանի գնահատականը

1. Ընդունելիությունը

65. Նախ Դատարանը կուսումնասիրի կողմերի փաստարկները Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վեցամսյա ժամկետի կանոնի վերաբերյալ:

66. Սույն գործում Դիմողի առաջին դիմումը Դատարանին ներկայացվել է 2009թ. սեպտեմբերի 30-ին: Այն վերաբերել է 2008թ. ապրիլի 24-ից իր շարունակական կալանքի ժամանակահատվածին և կալանքի առաջին օրերին իր ցուցաբերված բժշկական օգնությանը, ինչպես նաև թիվ 77/6 կալանավայրում բժշկական անձնակազմի կողմից անցկացվող վերահսկման ենթադրյալ բացակայությանը: 2010թ. հունիսին նա ընդարձակել է իր նախկին գանգատները՝ կապված 2009թ. սեպտեմբերից հետո իր կալանքի ժամանակահատվածի հետ (տես կետ 62): Հետևաբար ներկայիս գործը վերաբերում է 2008թ. ապրիլի 24-ից մինչև 2010թ. հունիսն ընկած ժամանակահատվածում Դիմողի կալանքին:

67. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասը թույլ է տալիս տվյալ գանգատին անդրադառնալ միայն այն դեպքում, եթե համապատասխան գանգատը ներկայացվել է ներպետական միջոցների սպառման արդյունքում կայացված վերջնական որոշման օրվանից վեցամսյա ժամկետի ընթացքում (այլ գործերի շարքում տես՝ Պոստն ընդդեմ Նիդեռլանդների (dec.), no 21727/08, 20 հունվարի 2009թ., Օտտոն ընդդեմ Գերմանիայի (dec.), no 21425/06, ՄիեՎ 2009-... և Բարիչնիկովան ընդդեմ Ռուսաստանի (dec.), no 37390/04, 12-ը նոյեմբերի 2009թ.):

68. Դատարանը նաև հիշեցնում է, որ գանգատները, որոնք որպես սկզբնաղբյուրը, հստակ ամսաթվին տեղի ունեցած առանձնահատուկ իրադարձություններն են, չեն կարող դիտարկվել որպես շարունակական վիճակ (տես՝ Քամբերոն ընդդեմ Բուլղարիայի (dec.), թիվ 50357/99, 2004): Մինչև ժամանակ, «շարունակական վիճակ» հասկացությունը վերաբերում է հարաբերությունների այն վիճակին, որում Պետության կողմից կամ նրա անունից հանդես եկողը շարունակական գործունեություն է ծավալում, որի արդյունքում Դիմողը դառնում է տուժող (տես՝ Պոստին և Ռահկոն ընդդեմ Ֆինլանդիայի, no. 27824/95, կետ 39, ՄիեՎ 2002 VII): Այն դեպքերում, երբ առկա է շարունակական վիճակ և չկա ներպետական մակարդակով համապատասխան վերջնական վճիռ, ապա վեցամսյա ժամկետը հաշվարկվում է այդ վիճակի ընդհատումից սկսած (տես Կովալն ընդդեմ Ուկրաինայի (dec.), no. 65550/01, 30 մարտի 2004թ.): Հետևաբար, Դատարանը պետք է որոշի՝ արդյոք Դիմողի կալանքի համապատասխան ժամանակը կազմում է «շարունակական վիճակ» և այդպիսով համապատասխանում է վեցամսյա ժամկետի սահմանափակմանը:

69. Դիմողի գանգատները վերաբերում են բժշկական օգնության անբավարար լինելուն, ինչը ենթադրվում է, որ պետք է շարունակական բնույթ ունենար նրա չընդհատվող կալանքի տակ եղած ողջ ժամանա-

կահատվածում (տես, օրինակ, Վլադիմիր Սոկոլովն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 31242/05, կետ 56, 29 մարտի 2011թ., և ի հակադրումն՝ Վլադիմիր Վասիլևն ընդդեմ Ռուսաստանի (dec.), no. 28370/05, 1 հունիսի 2010թ.): Չետևաբար, Դատարանը մերժում է Կառավարության առարկությունն այս կապակցությամբ:

70. Դատարանը գտնում է, որ 2008թ. ապրիլի 24-ից մինչև 2010թ. հունիսին կալանքի ընթացքում բժշկական օգնության վերաբերյալ զանգատն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ (a) կետի առումով: Այն նաև նշում է, որ զանգատն անընդունելի չէ ցանկացած այլ հիմքով նույնպես: Չետևաբար, այն պետք է ճանաչվի ընդունելի:

2. Ըստ էության քննություն

ա. Հիմնական սկզբունքներ

71. Դատարանը կրկնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը պահպանում է ժողովրդավարական հասարակության ամենահիմնական արժեքներից մեկը: Այն բացարձակապես արգելում է ցանկացած տեսակի խոշտանգում կամ անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք կամ պատիժ (տես՝ Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], no. 26772/95, կետ 119, ՄԻԵԴ 2000-IV): Այնուամենայնիվ, Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին համապատասխանելու համար վատ վերաբերմունքը պետք է խստության նվազագույն մակարդակ պարունակի: Խստության այս նվազագույն մակարդակի գնահատումը կախված է գործի այնպիսի հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վերաբերմունքի տևողությունը, դրա ֆիզիկական և հոգեկան ազդեցություններն ու որոշ դեպքերում էլ՝ տուժողի սեռը, տարիքը և առողջական վիճակը (այլ գործերի շարքում տես՝ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 18 հունվարի 1978թ., կետ 162, Series A no. 25):

72. Վատ վերաբերմունքը, որ հասնում է դաժանության այս նվազագույն մակարդակին, ներառում է իրական մարմնական վնասվածք, ուժեղ ֆիզիկական կամ հոգեկան տառապանք: Այնուամենայնիվ, նույնիսկ նշվածների բացակայության դեպքում, երբ տվյալ վերաբերմունքը ստորացնում կամ նվաստացնում է անձին՝ դրսևորելով անհարգալից վերաբերմունք կամ նսեմացնելով նրա մարդկային արժանապատվությունը, առաջացնում է վախի զգացում կամ պատճառում է նրա ֆիզիոլոգիական կամ ֆիզիկական գոյության հետ անհամատեղելի տառապանք, ապա այն նույնպես դիտվում է որպես նսեմացում և համապատասխանում է 3-րդ հոդվածի արգելքներին (տես՝ Փրիթին ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, no. 2346/02, կետ 52, ՄԻԵԴ 2002-III, հետագա մեջբերումներով):

73. Ազատությունից զրկելու համատեքստում, Դատարանը միշտ շեշտել է, որ 3-րդ հոդվածին համապատասխանելու համար պատճառված տառապանքը և նվաստացումը պետք է անցնեն կալանքի հետ կապված անխուսափելի տառապանքի և նվաստացման սահմանները (*mutatis mutandis*, Թայրերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 25 ապրիլի 1978թ., կետ 30, Series A no. 26 և Սոերինգն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, 7 հունիսի 1989թ., կետ 100, Series A no. 161):

74. Բացի դրանից, Դատարանը կրկնում է, որ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ պնդումները պետք է պաշտպանվեն համապատասխան ապացույցներով: Ապացույցները գնահատելիս Դատարանը հիմնականում կիրառել է «ողջամիտ կասկածից վեր» ապացույցի նորմը (տես՝ վերոհիշյալ Իռլանդիան ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, կետ 161): Այնուամենայնիվ, նման ապացույցի կարելի է հասնել բավականաչափ ուժեղ, հստակ և ներդաշնակ հետևությունների զուգակցումից կամ համանման անհերքելի փաստի կանխավարկածից: Կոնվենցիայի ներքո վարույթները ոչ բոլոր դեպքերում են կիրառում հետևյալ սկզբունքը՝ *affirmanti incumbit probatio* (նա, ով պնդում է, ինչ-որ կերպ պետք է ապացույցի այդ պնդումը), քանի որ որոշ դեպքերում պատասխանող կողմ հանդիսացող Կառավարությունն է միայն օգտվում տեղեկատվությունից՝ տալով լրացուցիչ հիմնավորումներ և մերժելով մեղադրանքները: Կառավարության կողմից նման տեղեկատվության տրամադրման մերժումը՝ առանց բավարար բացատրության, կարող է հանգեցնել այն հետևության, որ Դիմողի մեղադրանքները լավ հիմնավորված են (տես՝ տարբեր համատեքստերում, Դ.Ֆ.-ն և այլոք ընդդեմ Չեխիայի [GC], no. 57325/00, կետ 179, ՄԻԵԴ 2007 IV; Ամեդ Օզքանը և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի no. 21689/93, կետ 426, 6 ապրիլի 2004թ.; Ալեքսանդր Լեոնիդովիչ Իվանովն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 33929/03, կետեր 27-35, 23 սեպտեմբերի 2010թ., և Բորիս Պոպովն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 23284/04, կետեր 65-67, 28 հոկտեմբերի 2010թ.):

75. Կապված կալանավայրերում առողջապահական խնդրի հետ՝ Դատարանը հիշեցնում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի համաձայն՝ Պայմանավորվող Պետությունը պետք է ապահովի, որ անձը կալանքի տակ գտնվի իր մարդկային արժանապատվությանը համապատասխանող պայմաններում, և որ

միջոցների կիրառման ձևն ու մեթոդը նրան չպատճառեն ավելի շատ անհարմարություն ու դժվարություն, քան անխուսափելիորեն վրա է հասնում կալանքի վերցնելիս, և, որ նրա առողջությունն ու լավ վիճակը, այլ հանգամանքների հետ մեկտեղ, նրան անհրաժեշտ բժշկական օգնություն տրամադրելու միջոցով ապահովվի՝ հաշվի առնելով բանտի գործնական պահանջները (Կուրլան ընդդեմ Լեհաստանի [GC], no. 30210/96, կետ 94, ՄԻԵԴ 2000 XI):

76. Երբ ներկայացվում են գանգատներ, կալանավայրում անհրաժեշտ բժշկական օգնության բացակայության մասին, պարտադիր չէ, որ այդ բացակայությունը հանգեցնի առողջապահության հետ կապված որևէ հրատապ դեպքի կամ երկարատև ցավի՝ որոշելու համար, որ կալանավորված անձը ենթարկվել է 3-րդ հոդվածի երաշխիքների հետ անհամատեղելի վերաբերմունքի (տես՝ Աշոտ Չարությունյանն ընդդեմ Հայաստանի, no. 34334/04, կետ 114, 15 հունիսի 2010թ.): Այն փաստը, որ կալանավորված անձն ունեցել է նման օգնության կարիք և պահանջել է այն, բայց որոշակի հանգամանքներում նրան օգնություն չի ցուցաբերվել, բավարար է հանգեցնում այն եզրակացությանը, որ նման վերաբերմունքը հոդվածի խախտում է (ibid):

77. Այսպիսով, չնայած 3-րդ հոդվածը չի կարելի մեկնաբանել այնպես, որ այն պարտադրում է ազատել կալանքի տակ գտնվող անձին առողջության պատճառով՝ բացառությամբ բացառիկ դեպքերի (տես՝ Պապոնն ընդդեմ Ֆրանսիայի (no. 1) (dec.), no. 64666/01, ՄԻԵԴ 2001-VI, և Պրիեբկեն ընդդեմ Իտալիայի (dec.), no. 48799/99, 5 ապրիլի 2001թ.), այնուամենայնիվ, համապատասխան բժշկական օգնության բացակայությունը կարող է խնդիր առաջացնել՝ 3-րդ հոդվածի հիմքով, եթե նույնիսկ Դիմողի առողջական վիճակը չի պահանջում նրան անմիջապես ազատել կալանքից:

78. Ազգային իրավասու մարմինները պետք է հետամուտ լինեն, որ ախտորոշումն ու բժշկական խնամքը կալանավայրերում, ներառյալ բանտերի հիվանդանոցներում, լինեն արագ ու ճշգրիտ, և անհրաժեշտ բժշկական վիճակի բնույթից ելնելով՝ իրականացվի կանոնավոր վերահսկում, որը կներառի թերապևտիկ համապարփակ ռազմավարություն՝ նպատակաուղղված կալանավորի ապաքինումն ապահովելուն կամ թերևս նրա առողջական վիճակի վատթարացումը կանխարգելուն (տես՝ Պիտալևն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 34393/03, կետ 54, 30 հուլիսի 2009թ., հետագա հղումներով):

79. Ընդհանուր առմամբ, հաշվի առնելով «բանտարկման իրական պահանջները»՝ Դատարանը պահպանում է բավարար ճկունություն ամեն գործի հիմքի վրա որոշելու՝ արդյոք բժշկական օգնության թերությունները «համատեղելի են մարդու արժանապատվության հետ» (տես՝ Ալեքսանյանն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 46468/06, կետ 140, 22 դեկտեմբերի 2008թ.): Գնահատման ժամանակ Դատարանը մանրամասն ուսումնասիրում է համապատասխանությունը բժիշկ-մասնագետների կողմից իրականացված խորհրդատվության ու դեղատոմսերի և Դիմողի կողմից ներկայացված կոնկրետ մեղադրանքների միջև՝ պատշաճ կերպով հաշվի առնելով առողջական վիճակի ծանրությունը:

80. Մինևույն ժամանակ Դատարանը գտնում է, որ անհիմն պնդումը՝ բժշկական օգնության բացակայության կամ անբավարար լինելու մասին, հիմնականում բավարար չէ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո խնդիրը պարզելու համար: Հավաստի գանգատը, ի թիվս այլնի, սովորաբար պետք է ներառի քննվող բժշկական վիճակի մասին բավարար տեղեկանքը, համապատասխան բժշկական խորհրդատվությունները, խորհուրդները և դեղատոմսերը, որոնք պահանջվել են, տրվել են կամ մերժվել, ինչպես նաև որոշ փաստեր, օրինակ՝ փորձագետի զեկույցը, որը կկարողանա ապացուցել, որ լուրջ բացթողումներ են եղել Դիմողի բժշկական օգնության հարցում:

81. Դատարանը նաև հիշեցնում է, որ իր խնդիրն է որոշել՝ արդյոք սույն գործի հանգամանքները բացահայտում են Կոնվենցիայի խախտում Դիմողի առնչությամբ, և ոչ թե in abstracto/վերացական կերպով/ գնահատել Պատասխանող պետության ազգային օրենսդրությունը, նրա կանոնակարգող համակարգը կամ Դիմողի կողմից օգտագործված գանգատների ընթացակարգը: Այսպիսով, միայն ներպետական նման օրենսդրությանն ու համակարգին հղումը, ինչպիսին է, օրինակ՝ բժշկական հաստատությունների լիցենզավորումը և բժիշկ-մասնագետների որակավորումը, բավարար չէ, որպեսզի գանգատը հակասի Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին հակասող ճանաչվի: Կարևոր է, որպեսզի նման մեղադրանքներին առնչվող ազգային իրավասու մարմինները կիրառեն 3-րդ հոդվածում ամրագրված սկզբունքներին համապատասխանող չափանիշներ:

բ. Սկզբունքների կիրառումը սույն գործով

82. Դատարանը նկատում է, որ 2006թ. փետրվարից մինչև 2008թ. ապրիլի 24-ն իր ձերբակալման ժամանակահատվածում Դիմողն ընդունվել է տարբեր հիվանդանոցներ մի քանի առիթներով (տես՝ վերը՝

կետեր 33 և 34): Ինչպես երևում է Դիմողի կողմից ներկայացված երկու փորձագիտական զեկույցներից՝ նրա առողջական վիճակը պահանջել է մասնագիտացված բժշկական օգնություն՝ ներառյալ տարբեր բնագավառի բժիշկ-մասնագետների կողմից վերահսկում և դեղամիջոցների պարբերաբար ընդունում՝ բժիշկ-մասնագետների վերահսկողության ներքո (տես՝ վերը՝ կետեր 45 և 49): 2008թ. ապրիլի 24-ին Դիմողին բժշկական հաստատությունից տարել են ձերբակալող աշխատակիցները, որպեսզի նրան ներկայացնեն քննիչին՝ կապված ընթացիկ քրեական գործի հետ (տես՝ վերը՝ կետեր 14-16): Այնուհետև Դիմողին պահել են կալանավայրում, ինչպես նաև մեկ այլ կալանավայրի հիվանդանոցում:

83. Դիմողն պնդել է, որ իր ձերբակալությունը և կալանքը եղել է անընդունելի՝ հաշվի առնելով այդ ժամանակ իր առողջական վիճակը, և որ իրեն չէին տրամադրել բժշկական օգնություն իր ձերբակալումից հետո և կալանքի տակ եղած ժամանակ՝ առաջին մի քանի օրերին: Այնուամենայնիվ, նրա փաստարկի հիմնական շեշտը դրվել է իր կալանքի ընթացքում՝ 2008թ. ապրիլի 24-ից մինչև 2010թ. հունիսը, բժշկական օգնության ենթադրյալ բացակայության կամ անհամապատասխանության վրա (տես՝ վերը կետ 62):

84. Դատարանը պետք է որոշի՝ արդյոք Դիմողի կալանքի համապատասխան ժամանակահատվածում նա կանոնավոր բժշկական օգնության կարիք է ունեցել, և արդյոք նրան այն չի հատկացվել, ինչպես ինքն է պնդել, և եթե այդպես է, ապա՝ արդյոք այն հավասար է անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին հակասող վերաբերմունքի (տես՝ Ֆարբուուհսն ընդդեմ Լատվիայի, no. 4672/02, կետ 53, 2 դեկտեմբերի 2004թ., և Սարբանն ընդդեմ Մոլդովայի, no. 3456/05, կետ 78, 4 հոկտեմբերի 2005թ.):

85. Դատարանը գտնում է, և սա ընդհանուր փաստ է կողմերի միջև, որ համապատասխան ժամանակահատվածում Դիմողի առողջական վիճակի վատթարացման առնվազն մի քանի բավականին լուրջ դեպք է եղել և մի շարք բուժում է պահանջել:

86. Ուսումնասիրելով առկա նյութը՝ Դատարանը չի կարող չնկատել, որ դատավարության տարբեր փուլերում Դիմողն Դատարանի առջև կատարել է հակասական հայտարարություններ՝ կապված իր ձերբակալման օրը շտապօգնության բացակայության և հիպերթոնիկ ճգնաժամի հետ (տես՝ վերը կետ 38): Հետևաբար, Դատարանը չի գտնում, որ հաստատվել է այն պնդումը, որ իր ձերբակալման օրը Դիմողին մերժել են բժշկական օգնություն ցուցաբերել:

87. Դատարանը նաև հիշեցնում է, որ 3-րդ հոդվածը չի կարող մեկնաբանվել այնպես, որ այն պարտադրում է ձերբակալել անձին կամ ազատ արձակել ձերբակալվածին՝ կապված առողջական վիճակի հետ: Չնայած մտահոգվածությանը, որ Դիմողի բուժումը հիվանդանոցում ընդհատվել է, Դատարանը գտնում է, որ այս փաստը ինքնին չի հանդիսանում Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում՝ մեկնաբանելով, որ հաշվի առնելով բանտարկության գործնական պահանջները՝ իրավասու մարմինները ձեռնարկել են համապատասխան միջոցներ ապահովելու համար Դիմողի առողջությունն ու լավ վիճակը կալանքի տակ եղած ժամանակ:

88. Իրոք, Դատարանի առջև Դիմողի բարձրացած հիմնական փաստարկը վերաբերում է 2008թ. ապրիլից մինչև 2010թ. հունիսն ընկած ժամանակահատվածում բժիշկ-մասնագետի կողմից վերահսկողության բացակայությանը: Ուշադրություն դարձնելով Դիմողի առողջությունը և լավ վիճակն ապահովող համապատասխան միջոցների հարցին՝ Դատարանը պետք է գնահատի Դիմողի առանձնակի մեղադրանքները:

89. Դատարանն այդ կապակցությամբ նկատում է, որ կողմերի համար անվիճելի է այն փաստը, որ կալանավայրում գտնվելու ընթացքում Դիմողին զննել է բժիշկը, ով էլ փաստաթղթերի փաթեթին ավելացրել է Դիմողի կողմից ներկայացված բժշկական փաստաթղթերը: Ըստ Կառավարության 2008թ. ապրիլի 28-ին Դիմողը ենթարկվել է բժշկական զննության և ստացել դեղամիջոցներ իր քրոնիկ վատ առողջական վիճակի կապակցությամբ: Բժշկական հսկողության խնդիրն ուսումնասիրվել է ներպետական մակարդակով և չի մնալով լիցենզիայի պատճառով՝ դադարեցվել: Դատարանը չունի բավարար հիմքեր չհամաձայնելու ներպետական գնահատմանը: Եվ ոչ էլ Դիմողն է հարցումների ժամանակ առարկել ստացված արդյունքներն ազգային որևէ դատավարությունում (տես՝ վերը՝ կետեր 39, 40 և 44):

90. 2009 և 2010թթ. Դիմողի պահանջով հավաքված զեկույցներից չի հետևում, որ նրան մերժել են համապատասխան բժշկական վերահսկողություն տրամադրել, և որ դա այն աստիճան վատ է անդրադարձել նրա առողջական վիճակի վրա, որ խախտել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով առաջարկված երաշխիքները (տես՝ վերը՝ կետեր 45 և 49): Նմանապես, չի հիմնավորվում այն, որ արյան ճնշման ենթադրյալ ոչ հաճախակի ստուգումներն առաջացրել էին այնպիսի բացթողում, որը խախտել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պահանջները: Ինչ վերաբերում է իր բժշկական օգնության մյուս

տեսակետներին, այդ թվում դեղորայքի պակասության վերաբերյալ նրա պնդումներին, Դիմողն չի հիմնավորել դրանք և չի ներկայացրել համապատասխան ապացույցներ (տես՝ վերը՝ կետ 42):

91. Վերոգրյալի տեսանկյունից Դատարանը գտնում է, որ հաշվի առնելով բանտարկման պրակտիկ պահանջները՝ իրավասու մարմինները ձեռնարկել են համապատասխան միջոցառումներ՝ ապահովելու Դիմողի առողջությունը նրա ձերբակալումից հետո և կալանքի ընթացքում:

92. Դատարանն ընդունում է, որ կալանավորված անձանց համար կարող է դժվար լինել փաստեր հավաքելը՝ հիմնավորելու համար կալանավայրում բժշկական օգնության բացակայության վերաբերյալ իրենց մեղադրանքները թե ազգային մակարդակով և թե այս Դատարանի առջև: Սա հատկապես վերաբերում է այն դեպքերին, երբ մեղադրանքները ներառում են բարդ բժշկական խնդիրներ: Այնուամենայնիվ, Դատարանը գտնում է, որ Դիմողն, ով ազգային մակարդակով և այս Դատարանի առջև ներկայացվում է փաստաբանի կողմից, չի ներկայացրել բավարար և համոզիչ փաստարկներ, որոնք կապացուցեն 2008թ. ապրիլի 24-ից մինչև 2010թ. հունիսն ընկած ժամանակահատվածում ազգային իրավասու մարմինների կողմից թույլ տրված այնպիսի ակնհայտ և ենթադրյալ լուրջ բացթողումներ, որոնք խախտում են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի պահանջները:

93. Հետևաբար, Կոնվենցիայի 3-րդ Հոդվածի խախտում տեղի չի ունեցել:

II. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 5-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

94. Դիմողը բողոքել է, որ իր ձերբակալումը և կալանքը եղել են անօրինական՝ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի խախտումով, որը սահմանում է, որ

«1. Յուրաքանչյուր ոք ունի ազատության և անձնական անձեռնմխելիության իրավունք: Ոչ ոքի չի կարելի ազատությունից զրկել այլ կերպ, քան հետևյալ դեպքերում և օրենքով սահմանված կարգով.

զ/ անձի օրինական կալանավորումը կամ ձերբակալումը՝ իրավախախտում կատարած լինելու հիմնավոր կասկածի առկայության դեպքում նրան իրավասու օրինական մարմինն ներկայացնելու նպատակով կամ այն դեպքում, երբ դա հիմնավոր կերպով անհրաժեշտ է համարվում նրա կողմից հանցագործության կատարումը կամ այն կատարելուց հետո նրա փախուստը կանխելու համար»:

95. Դիմողը նախ պնդել է, որ փաստական հիմքեր չեն եղել ենթադրելու, որ իր ձերբակալումը չի համապատասխանել իր նկատմամբ կիրառված նախնական խափանման միջոցներին (բնակության վայրը չլքելու պարտավորություն և քննություն իրականացնող իրավասու մարմինների պահանջներին ենթարկվել): Քանի որ այս հանգամանքով էր հիմնավորվել իր ձերբակալումը, հետևաբար այն չի կարող համարվել օրինական: Երկրորդ՝ քանի որ իր դեմ բերված մեղադրանքները չէին պատկանում «առանձնապես ծանր հանցագործություններ» դասակարգմանը (տես՝ վերը՝ կետ 56), ուստի՝ իր կալանքը ոչ մի դեպքում չպետք է շարունակվեր տասներկուամսյա ժամկետը լրանալուց հետո՝ 2009թ. ապրիլի 24-ին, որի պատճառով նշված կալանավորումն անօրինական էր՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի 2-րդ մասի խախտման իմաստով:

96. Կառավարությունը պնդել է, որ 2008թ. ապրիլի 24-ից 2009թ. ապրիլը Դիմողի ձերբակալումն ու կալանքը եղել են օրինական՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի իմաստով: Ինչպես նաև Դատարանը պնդել է, որ 2009թ. ապրիլից սկսած կալանքի ժամանակահատվածը կանոնակարգվել է ըստ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի:

97. Դատարանը գտնում է, որ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված վեցամսյա ժամկետի կանոնի կիրառման վերաբերյալ Դիմողի գանգատը քննելու իրավասություն ինքը չունի՝ կապված 2008թ. ապրիլի 24-ի նրա անօրինական կալանավորման հետ: Ինչ վերաբերում է այս կետին, ապա ներպետական միջոցներն սպառելու հերթականությունում քաղաքային դատարանի կողմից վերջնական վճիռը կայացվել է 2008թ. մայիսի 15-ին, մինչդեռ համապատասխան գանգատն այս Դատարան է ներկայացվել 2009թ. սեպտեմբերի 30-ին: Այստեղից հետևում է, որ այս գանգատը ներկայացվել է ժամկետից դուրս և Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերի հիման վրա ենթակա է մերժման:

98. Երկրորդ՝ Դատարանն ուսումնասիրել է վերոհիշյալ գանգատները՝ կապված Դիմողի ենթադրյալ անօրինական կալանքի հետ 2009թ. ապրիլի 24-ից հետո: Նշվել է, որ մինչև 2009թ. օգոստոսի 5-ը Դիմողի կալանքը եղել է Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածին համապատասխան: Սույն գործի դեպքում տասներկուամսյա ժամանակահատվածը կավարտվեր 2009թ. ապրիլի 24-ին: 2009թ. ապրիլի 20-ին քաղաքային դատարանը Դիմողին կալանքի տակ է վերցրել՝ մեջբերելով 109-րդ հոդվածի 5-րդ և 7-րդ կետերը: Սրանք էին այն դրույթները, որոնք կարգավորվում էին կալանավորումը վարույթի

ընթացքում, որպեսզի ուսումնասիրվեին գործի փաստաթղթերը՝ մինչև գործը Դատարանին ներկայացնելը (տես՝ վերը՝ կետ 57): Այսպիսով, Դատարանը եզրակացնում է, որ Դիմողի կալանքը 2009թ. ապրիլի 20-ից մինչև օգոստոսի 5-ը՝ դատավարությունը սկսելու օրը, եղել է օրինական՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի համաձայն:

99. Հետո նշվել է, որ 2009թ. օգոստոսի 5-ին Դիմողի կալանքն օրինական կարգով՝ Քրեական դատավարության օրենսգրքի 109-րդ հոդվածի համաձայն երկարաձգվել է դատավարության ընթանալու պատճառով: Հետևաբար, ոչ մի վկայություն չկա այն մասին, որ Դիմողի կալանքը դատավարության ընթացքում՝ 2009թ. օգոստոսի 5-ից մինչև 2010թ. հունիսի 9-ը՝ դատապարտման օրը, ներպետական կանոնների համաձայն եղել է անօրինական:

100. Վերջապես, Դատարանը չի տեսնում ոչ մի հիմք, ըստ որի՝ կարելի է ենթադրել, որ Դիմողի կալանքը հետաքննության ընթացքում և դատավարությունից առաջ եղել է կամայական կամ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի խախտումով: Դիմողի փաստարկները՝ կապված իր կալանքի բավարար հիմքերի հետ, քննության կառավարի հաջորդիվ՝ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասով:

101. Ուստի՝ զանգատի այս մասն ակնհայտորեն չհիմնավորված է և ենթակա է մերժման Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(ա) և 4-րդ մասով:

III. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 5-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱԽՏՈՒՄ

102. Դիմողը բողոքել է, որ իր կալանքի երկար տևողությունը նախաքննության ընթացքում և դատավարությունից առաջ՝ եղել է չպատճառաբանված և չի ունեցել համապատասխան ու բավարար հիմքեր՝ Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի խախտման առումով, որը սահմանում է, որ

«Սույն հոդվածի 1-ին կետի «գ» ենթակետի դրույթներին համապատասխան ձերբակալված կամ կալանավորված յուրաքանչյուր ոք ... ունի ողջամիտ ժամկետում դատաքննության իրավունք կամ մինչև դատաքննությունն ազատ արձակվելու իրավունք ...: Ազատ արձակումը կարող է պայմանավորվել դատաքննության ներկայանալու երաշխիքներով»:

Ա. Կողմերի դիրքորոշումները

103. Կառավարությունը պնդել է, որ Դիմողի ձերբակալումն ու կալանավորումն արդարացվում է նրա և մի քանի այլ անձանց դեմ ուղղված մեղադրանքների փաստացի հիմք հանդիսացող քրեական գործողությունների բնույթով: Հաշվի առնելով նրա կարգավիճակը՝ որպես նախկին հանրային ծառայող, Դիմողը կարող էր բարդացնել քննության ընթացքը, եթե լիներ ազատության մեջ: Նա կարող էր ազդել վկաների ցուցմունքների վրա, որոնց համար նա եղել էր հիերարխիկ վերադաս կամ վերահսկող պաշտոնյա: Դիմողն չէր ենթարկվել նախնական խափանման միջոցին ներկայացվող (բնակության վայրը չլքելու պարտավորությանը) և այսպիսով նրան վերաբերվել էին որպես արդարադատությունից խուսափող անձի: Ազգային դատարանները մանրամասն գնահատել էին բոլոր համապատասխան հանգամանքները՝ ներառյալ Դիմողի առողջական վիճակը և այլընտրանքային խափանման միջոցները: Դատարանները լրջորեն հաշվի էին առել այն փաստարկները, որոնք վերաբերում էին գործի բարդությանը և մի շարք քննչական գործողություններին, որոնք պետք է կատարվեին և հետևողական էին եղել, որպեսզի ընթացակարգերն իրականացվեին հատուկ ուշադրությամբ:

104. Դիմողը պնդել է զանգատը:

Բ. Դատարանի գնահատական

1. Ընդունելիություն

105. Դատարանը գտնում է, որ այս զանգատն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3 (ա) մասի հիմքով: Այն անընդունելի ճանաչելու այլ հիմքեր չեն բերվել: Հետևաբար, այն պետք է հայտարարվի ընդունելի:

2. Ըստ էության քննություն

ա. Հիմնական սկզբունքները

106. Դատարանը կրկնում է, որ հիմնավոր կասկածի առկայությունն ու տեղեկատվությունն այն մասին, որ ձերբակալված անձը հանցանք է գործել, sine qua non պայման է հանդիսանում շարունակական կալանքի համար: Սակայն ժամանակի ընթացքում այս կասկածը դադարում է այլևս բավարար լինել: Ազգային իրավասու մարմինները պետք է ապացուցեն հասարակական հետաքրքրության իսկական պահանջի հստակ ուղենիշների առկայությունը, որոնք չնայած անմեղության կանխավարկածի՝ գերակշռում են Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածում սահմանված մարդու անձնական ազատության նկատմամբ հարգանք տածելու կանոնին (տես, ի թիվս այլնի, Բիկովն ընդդեմ Ռուսաստանի, [GC], no. 4378/02, կետեր 62 և 63, ՄԻԵԴ 2009 ...): Պետք է ապացուցվի՝ արդյոք ըստ իրավասու մարմինների կողմից ներկայացված այլ հիմքերի շարունակում է պատճառաբանվել ազատությունից զրկելը (Մքքեյն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության [GC], no. 543/03, կետ 44, ՄԻԵԴ 2006 X): Բոլոր այն դեպքերում, երբ նման հիմքերը եղել են համապատասխան և բավարար, Դատարանը պետք է նաև բավարարվի, որ ազգային իրավասու մարմինները ցուցաբերել են հատուկ ջանքեր այս ընթացակարգերն իրականացնելիս:

107. Դատարանը կրկնում է, որ փախուստի վտանգը պետք է գնահատվի՝ հաշվի առնելով տարբեր գործոններ, հատկապես այնպիսիք, որոնք վերաբերում են տվյալ անձի բնութագրին, նրա բարոյականությանը, նրա տանը, զբաղմունքին, ունեցվածքին, նրա ընտանեկան կապերին և ամեն տեսակի կապերին, որ նա ունի այն երկրի հետ, որտեղ նա դատական կարգով հետապնդվում է (Նոեմաստերն ընդդեմ Ավստրիայի, 27 հունիսի 1968թ., կետ 10, Series A no. 8; Շենոնն ընդդեմ Ռուսաստանի, no. 2563/06, կետ 55, 10 հունիսի 2010թ.; and Շչիբուրան ընդդեմ Լեհաստանի, no. 39412/08, կետ 30, 15 փետրվարի 2011թ.):

108. Ինչ վերաբերում է վարույթի ընթացքին խոչընդոտելու վտանգին, ապա ազգային իրավասու մարմինները պետք է հաշվի առնեն այն համապատասխան գործոնները, ինչպիսիք են նախաքննության կամ դատական վարույթի զարգացումը և իրենց կողմից վերահսկումը կամ որևէ այլ հստակ ցուցում՝ արդարացնելու համար այն վախը, որ Դիմողը կարող է չարաշահել իր վերգտած ազատությունը՝ կատարելով գործողություններ՝ նպատակաուղղված , օրինակ՝ ապացույցների կեղծմանը կամ վերացմանը (տես՝ Վ.-ն ընդդեմ Շվեյցարիայի, 26 հունվարի 1993թ., կետ 36, Series A no. 254-A):

109. Այն վտանգը, որ նորից հանցագործություն տեղի կունենա, կարող է հանգեցնել նրան, որ դատական իրավասու մարմինները կասկածյալին վերցնեն կալանքի տակ կամ պահեն նրան կալանավայրում՝ կանխելու համար նրա կողմից հետագա հանցագործություններ կատարելու ցանկացած փորձ: Թերևս անհրաժեշտ է, ի թիվս այլ պայմանների, որ այդ վտանգը լինի հավանական և կիրառվող միջոցառումները՝ համապատասխան՝ հաշվի առնելով գործի հանգամանքները և հատկապես տվյալ անձի կյանքի նախկին պատմությունը և անձնական տվյալները (տես, ի թիվս այլնի, Զլուքն ընդդեմ Բելգիայի, 12 դեկտեմբերի 1991թ., կետ 40, Series A no. 225, և Պարադիզն ընդդեմ Ֆրանսիայի, no. 17020/05, կետ 71, 29 հոկտեմբերի 2009թ.):

110. Ավելին, Դատարանի կարծիքով՝ ենթադրյալ քրեական գործունեության համաձայնեցված և կազմակերպված բնույթը կարող է հիմք լինել հստակ վտանգի գնահատման համար: Դրանից բխող ընդհանուր վտանգի գոյությունը կարող է կալանքի հիմք հանդիսանալ դատավարության սկզբնական փուլերում (տես՝ Կուչերան ընդդեմ Սլովակիայի, no. 48666/99, կետ 95, 17 հունիսի 2007թ. և Սելեջևսկին ընդդեմ Լեհաստանի, no. 17584/04, կետեր 37 և 38, 4 մայիսի 2006թ.): Կազմակերպված հանցագործությանը վերաբերող գործերում չի անտեսվում այն վտանգը, որ ազատ արձակման դեպքում կալանավորը կարող է ճնշում գործադրել վկաների կամ մյուս մեղադրյալների վրա կամ խոչընդոտել վարույթի ընթացքին:

111. Վերջապես, Դատարանը կրկնում է, որ իրենց առանձնահատուկ ծանրության և հասարակական արձագանքի պատճառով որոշ հանցագործություններ կարող են առաջացնել հասարակական անհանգստություն, որն էլ կարողարացնի կալանքի ժամանակահատվածի տևողությունը (տես՝ Ի. Ա.-ն ընդդեմ Ֆրանսիայի, 23 սեպտեմբերի 1998թ., կետ 104, Վճիռների և որոշումների զեկույցներ 1998 VII, Բուշեն ընդդեմ Ֆրանսիայի, no. 33591/96, կետ 43, 20 մարտի 2001թ.): Բացառիկ հանգամանքներում և այն դեպքերում, երբ առկա են բավական հիմքեր, միայն այս գործոնը կարող է հաշվի առնվել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի նպատակներով: Սակայն այս հիմնավորումը կարող է համարվել անհրաժեշտ և բավարար, եթե միայն հիմնված է հանգամանքների վրա, որոնք կարող են ցույց տալ, որ ամբաստանյալի ազատ արձակումը վնաս կհասցնի հասարակական կարգին: Բացի դրանից, կալանքը շարունակում է մնալ օրինական, եթե հասարակական կարգն ըստ էության մնում է վտանգված: Դրա

շարունակականությունը չի կարող նախատեսել վերջնական ազատագրկման դատավճիռ (տես՝ Կամաշեն ընդդեմ Ֆրանսիայի, 27 նոյեմբերի 1991թ., կետ 52, Series A no. 218, և Թոմասին ընդդեմ Ֆրանսիայի, 27 օգոստոսի 1992թ., կետ 91, Series A no. 241-A):

բ. Սկզբունքների կիրառումը սույն գործում

112. Դիմողը ձերբակալվել էր 2008թ. ապրիլի 24-ին և դատավարության արդյունքում մեղավոր ճանաչվել 2010թ. հունիսի 9-ին: Հաշվի առնելով, որ Դիմողի զանգատները վերաբերում են նախաքննության և դատավարության ընթացքում իր կալանքի ողջ ժամանակահատվածին (որպես հակասող գործ տես՝ Քեյվին օ'Դոուլդն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, no. 7390/07, կետեր 71-77, 21 սեպտեմբերի 2010թ.), որ պետք է ուսումնասիրվի Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասով, այն կազմում է երկու տարի մեկ ամիս և տասնհինգ օր:

113. Դատարանը գտնում է, որ Դիմողի դեմ եղած կասկածը տվյալ հանգամանքներում եղել է հիմնավոր, և որ այն շարունակել է մնալ այդպիսին վերոնշյալ ժամանակահատվածում: Այն ընդունում է, որ այս կասկածի առկայությունն արդարացրել է Դիմողի ձերբակալումը և կալանքի նախնական ժամանակահատվածը:

114. Ինչ վերաբերում է կալանքի հաջորդ ժամանակահատվածին, Դատարանը պետք է հաստատի՝ արդյոք իրավասու մարմինների կողմից ներկայացված այլ հիմնավորումները շարունակում են արդարացնել ազատությունից զրկումը: Ինչպես երևում է կալանքի վերաբերյալ որոշումներից, Դիմողի կալանքը երկարաձգելիս ներպետական դատարաններն արդարացրել են իրենց եզրահանգումներն այն մասին, որ առկա էր փախուստի և խոչընդոտման վտանգ՝ մեջբերելով մեղադրանքների ծանրությունն ու Դիմողի ենթադրյալ խոչընդոտող վարքագիծը 2008թ. ապրիլի 24-ի իր կալանքից առաջ: Դատարանը հաջորդաբար կուսումնասիրի համապատասխան ոլորտները՝ ինչպես որ դրանք ներկայացվել են ազգային դատարանների կողմից:

(i) արդարադատությունից խուսափելու և դատավարությունը խոչընդոտելու վտանգները

115. Դատարանը նկատում է, որ Դիմողի ձերբակալումը և կալանքը հիմնված են եղել իրավասու մարմինների եզրակացությունների վրա՝ կապված նրա նախկին վարքագծի հետ 2007թ. հոկտեմբերից մինչև 2008թ. մարտն ընկած ժամանակահատվածում: Դատարանը չի կարող չնկատել, որ այս ժամանակաշրջանում Դիմողն ունեցել է վկայի կարգավիճակ՝ քրեական վարույթներում: Ամեն դեպքում Դատարանին ոչ մի նյութ չի ներկայացվել, որը հնարավորություն կտար նրան հիմնվելու որևէ վերաբերելի գործոնի վրա 2007թ. սեպտեմբերից մինչև 2008թ. մարտն ընկած ժամանակահատվածի առումով, ինչպես նշված է 2009թ. մարտի 11-ի կալանքի հրամանում (տես՝ վերը կետ 25):

116. Ուսումնասիրելով առկա նյութը՝ Դատարանը բավարարված է, որ Դիմողն արդյունավետ կերպով ծանուցվել է 2008թ. մարտի 17-ին դատարան ներկայանալու մասին: Սակայն, ինչպես երևում է, նա ոչ մի քայլ չի ձեռնարկել՝ կապված այն արգելքների հետ, որ ներառված էին նախնական խափանման միջոցներում, ինչպես, օրինակ՝ բնակության վայրը չլքելու արգելքը և պատշաճ վարքագծի դրսևորումը (տես՝ վերը՝ կետ 59): Չնայած այդ ժամանակ Դիմողն ընթացիկ քննության մեջ ներգրավվել է որպես կասկածյալ և նրանից պահանջվել է արձագանքել դատարան ներկայանալու ծանուցագրերին, Դատարանը չունի բավարար փաստեր իր տրամադրության ներքո, որպեսզի եզրակացնի, որ Դիմողն այնպես է իրեն պահել, որ հիմնավոր առիթ՝ վստահելու քննիչի կամ դատարանի կողմից նրա դեմ ներկայացված մեղադրանքներին և դատարանին, որը կալանքի տակ էր պահել նրան՝ հիմնավորելու համար արդարադատությունից խուսափելու և վարույթին խոչընդոտելու վտանգները:

117. Կալանքի վերաբերյալ որոշումներում նաև նշված է քրեական գործունեության կազմակերպված բնույթը, որի համար Դիմողը և մյուս անձինք հետապնդվել են: Իրականում Դիմողն մեղադրվում էր կառուցվածքային քրեական խմբի հետ ենթադրյալ կապեր ունենալու մեջ, որն ուներ կայուն անդամակցություն՝ քրեական գործունեությունում դերերի բաշխմամբ, ներքին կարգուկանոն և մանրամասն ծրագրավորում՝ ընդգրկելով նաև հանցավոր խմբից դուրս այլ մասնակիցների, որոնց թվում էին իրավապահ մարմիններում աշխատող պաշտոնյաներ: Դիմողը մեղադրվում էր Քրեական օրենսդրության մի հոդվածով, ըստ որի՝ նմանատիպ հանցագործ խմբի անդամ լինելն առանձին հանցակազմ է: Դիմողը նաև հետապնդվում էր կազմակերպված խմբում յուրացումներ կատարելու

համար և մեծ մասշտաբով վերցրած՝ պաշտոնական դիրքի չարաշահմանը դրդելուն՝ պատճառելով լուրջ վնաս:

118. Սակայն առկա նյութերից չի երևում, որ ենթադրյալ քրեական գործունեության համաձայնեցված բնույթն է եղել կալանքի պատճառաբանման զգալի մասը, որ կայացվել է դատարանի կողմից վարույթի սկզբնական փուլում, մասնավորապես 2008թ. մայիսին՝ նախաքննության ավարտից հետո:

119. Որևէ այլ հիմքեր չէր ներկայացվել ներպետական դատավարություններում՝ հիմնավորելու համար փախուստի և վարույթին խոչընդոտելու ռիսկերը դատավարությունների սկզբնական փուլերում, որպեսզի պատճառաբանվեր Դիմողի՝ երկու տարուց ավելի ժամկետով տևած կալանքը:

120. Յետևաբար, Դատարանը եզրակացնում է, որ դրանք համոզիչ կերպով չեն հիմնավորվել:

(ii) Կրկին հանցագործություն գործելու վտանգը

121. Դատարանը նկատում է, որ այս վտանգը հաստատված չլինելով նախնական կալանքի որոշման մեջ, առանց հետագա գնահատման նշվում է վարույթի հաջորդ փուլերում, օրինակ՝ 2009թ. մարտին (տես վերը՝ կետեր 19 և 25): Այնուամենայնիվ, չի նշվել, որ հետագա հանցագործություններ կատարելու վտանգը հավաստի է, և որ խափանման միջոցը տեղին է, օրինակ՝ հաշվի առնելով Դիմողի քրեական անցյալը, պատմությունը կամ անձնական բնութագիրը: Յետևաբար, Դատարանը չի համոզվում, որ կրկին հանցագործություն գործելու վտանգը բավարար չափով է հիմնավորված:

(iii) Հասարակական կարգի պահպանումը

122. Դատարանը նաև նկատում է, որ պատասխանող կողմ Կառավարությունը և ազգային դատարանները 2009թ. հուլիսից մինչև 2010թ. ապրիլն ընկած ժամանակահատվածում մեջբերել էին, որ «հանրային շահն ու կարևորությունը» վտանգված է սույն գործում (տես վերը՝ կետեր 29 և 31): Որքանով որ հասկանալի է դառնում հասարակական կարգի պահպանումը կալանքի հիմք ընդունելուց՝ Դատարանը նշում է, որ Ռուսաստանի օրենքը չի ճանաչել հասարակական կարգի խախտում, որ առաջացած լինի այս հանցագործությունից և կալանքի հիմք դառնա (տես՝ Ալեքսանդր Մակարովն ընդդեմ Ռուսաստանի, ոս. 15217/07, կետ 137, 12 մարտի 2009թ.): Ամեն դեպքում, կալանքի ոչ մի նման հիմք հստակ կերպով չի ներկայացվել ազգային դատարանների կողմից: Դատարանները չեն պարզաբանել, թե ինչու էր զգացվել Դիմողի շարունակական կալանքի կարիք հանրության անհանգստությունը կանխելու համար, և չեն ուսունասիրել՝ արդյոք Դիմողը վտանգ էր ներկայացնում հասարակական անվտանգությանը: Յետևաբար, Կառավարության փաստարկները, որ մեջբերում են հասարակական կարգը, չեն կարող դիտվել որպես բավարար հիմք Դիմողի կալանքը երկարացնելու համար: Դատարանն այդ կապակցությամբ հիշեցնում է, որ իր խնդիրը չէ ստանձնել Դիմողի կալանքը տնօրինող ազգային իրավասու մարմինների դերը (տես՝ Իլիջկովն ընդդեմ Բուլղարիայի, ոս. 33977/96, կետ 86, 26 հուլիսի 2001թ.):

123. Վերջապես Դատարանը նկատում է, որ 2009թ. մարտից մինչև օգոստոսն ընկած ժամանակահատվածում Դիմողի կալանքը պատճառաբանվել է այն փաստով, որ պաշտպանվող կողմն ուսումնասիրում էր գործի փաստաթղթերը, և որ փաստաթղթերն իրոք ծավալուն էին (տես վերը՝ կետ 25): Դատարանը գտնում է, որ միայն քննչական գործողություններ կատարելու անհրաժեշտության մեջբերումը, ինչպես վերոհիշյալներն են, համապատասխան մեջբերում չէ շարունակական կալանքը պաճառաբանելու համար (տես նաև Շտեյնն (Stein) ընդդեմ Ռուսաստանի թիվ 23691/06, կետ 117, 18 հունիսի 2009թ.): Ընդունելի է, որ ամբաստանյալների կողմից գործի նախաքննության ուսումնասիրությանը տրամադրված ժամանակահատվածի տևողությունն անհրաժեշտ էր իրենց դատավարական իրավունքները կիրառելու համար, մասնավորապես նրանք, որոնք պաշտպանվում են Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 3 (բ) և (գ) մասերով: Սակայն կալանքի տվյալ ժամկետի ողջամտությունը պետք է համոզիչ կերպով գնահատվեր՝ հաշվի առնելով համապատասխան ռիսկերը և անհատական գործոնները՝ ի պաշտպանություն մարդու անձնական ազատության նկատմամբ հարգանքի կանոնի, ինչպես որ նշվում է Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝ պատշաճ կերպով հաշվի առնելով նաև անմեղության կանխավարկածը:

(IV) Եզրակացություն

124. Հաշվի առնելով վերոշարադրյալը՝ Դատարանը եզրակացնում է, որ Ռուսաստանի իշխանությունները չեն կարողացել ներկայացնել անհրաժեշտ և բավարար պատճառներ՝ արդարացնելու համար երկու տարի և մեկ ամիս ժամկետով Դիմողի կալանքի երկարաձգումը: Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի խախտում:

125. Եվ վերջապես, Դիմողը բարձրացրել է մի շարք գանգատներ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի համաձայն՝ կապված իր քրեական գործի նախաքննական ընթացակարգի հետ: 2010թ. նոյեմբերին նա նաև բարձրացրել է բողոքներ՝ կալանավայրում նյութական պայմանների և դատարանի մեկուսարանի ու փոխադրամիջոցների վերաբերյալ:

126. Դատարանը քննել է Դիմողի կողմից ներկայացված այս գանգատները: Սակայն, հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած բոլոր նյութերը և թե որքանով էին գանգատարկվող հարցերն իր իրավասություններին համապատասխանում՝ Դատարանը գտնում է, որ դրանք չեն բացահայտում Կոնվենցիայում կամ դրա Արձանագրություններում ամրագրված իրավունքների ու ազատությունների որևէ խախտում: Դրանից հետևում է, որ դիմումի այս մասն ակնհայտորեն անհիմն է և ենթակա է մերժման՝ համաձայն Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3 (ա) և 4-րդ մասերի:

IV. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 41-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԿԻՐԱՌՈՒՄԸ

127. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է. «Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռում է միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա, անհրաժեշտության դեպքում, Դատարանը որոշում է տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

Ա. Վնասը

128. Դիմողն պահանջել է 200 000 եվրո (EUR)՝ որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում:

129. Կառավարությունը գտել է, որ այս պահանջը չի համապատասխանում սույն դիմումում բարձրացված գանգատներին:

130. Դատարանը չի համաձայնել և գտել է, որ անհանգստությունն ու նյարդային զրգռվածությունը, որ պատճառվել է Դիմողին հնարավոր չէ հատուցել միայն Կոնվենցիայի խախտում գտնելով: Հաշվի առնելով սույն գործով տեղի ունեցած խախտման բնույթը և առաջնորդվելով արդարացիության սկզբունքով՝ Դատարանը որոշում է Դիմողին տրամադրել 2 500 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում՝ ներառյալ համապատասխան հարկերը:

Բ. Ծախսեր

131. Դիմողը նաև պահանջել է 1 400 եվրո տկն. Մ.Ա. Սամոյլովայի կողմից վճարված ծախսերի դիմաց, Օ. Միխայլովայի՝ Դատարանում Դիմողի իրավական ներկայացուցչության համար:

132. Կառավարությունը մերժել է այս պահանջը:

133. Համաձայն Դատարանի նախադեպային իրավունքի՝ Դիմողին հասնում է ծախսերի փոխհատուցում միայն այնքանով, որքանով որ ցույց կտրվի, որ դրանք իրականում կատարվել են անհրաժեշտաբար և նվազագույն չափով ողջամիտ են: Սույն գործում հաշվի առնելով իր տրամադրության ներքո եղած փաստաթղթերը, վերոհիշյալ չափանիշները՝ Դատարանը սահմանում է 1 000 եվրո՝ գումարած որևէ հարկ, որը կարող է վճարման ենթակա լինել Դիմողի կողմից: Այդ գումարը պետք է վճարվի տկն Մ.Ա. Սամոյլովային:

Գ. Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույթը

134. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույթը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույթի վրա, որին պետք է ավելացվի երեքհարյուրերորդական տոկոս:

ՎԵՐՈՊՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱԶԱՅՆ

1. Ընդունելի է հայտարարում Դիմողի գանգատները՝ կապված 2008թ. ապրիլի 24-ից մինչև 2010թ. հունիսն ընկած ժամանակահատվածում նրա՝ կալանավայրում բժշկական օգնության և նախաքննության ու դատավարության ընթացքում նրա կալանքի երկարատևության վերաբերյալ, իսկ դիմումի մնացած մասը անընդունելի:

2. Վճռում է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում տեղի չի ունեցել:

3. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի խախտում:

4. Վճռում է, որ

(ա) Պատասխանող պետությունը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատավճիռը կայացնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում պետք է որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում դիմումատուին վճարի 2 500 եվրոյին (երկու հազար հինգ հարյուր եվրո) համարժեք ռուսական ռուբլի՝ հաշվարկված վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով՝ հավելած նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր հարկերը:

(բ) Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատավճիռը կայացնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում Պատասխանող պետությունը պետք է որպես դատական ծախսի հատուցում՝ տկն Մ.Ա.Սանյուկային վճարի 1 000 եվրոյին (մեկ հազար) համարժեք ռուսական ռուբլի՝ հաշվարկված վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով՝ հավելած նշված գումարի վրա հաշվարկվող բոլոր հարկերը:

(գ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով, պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար՝ գումարած երեքհարյուրերորդական տոկոս:

5. Մերժում է Դիմողի արդարացի փոխհատուցման պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն, Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ հոդվածների համաձայն՝ գրավոր ծանուցվել է 2012թ. հունվարի 24-ին:

Սորեն Նիելսեն

Պիիր Լորենցեն

Քարտուղար

Նախագահ

ՎԻՎՏՈՐԿՈՆ ԸՆԴԴԵՄ ԼԵՅԱՍՏԱՆԻ ԳՈՐԾՈՎ

2009թ. մարտի 31-ի վճիռը

ԱՏՐԱՍՐՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

5. Դիմողը ծնվել է 1957թ. և ապրում է Օլշտինում:

6. 1999թ. դեկտեմբերի 27-ի երեկոյան դիմողը հանդիպել է իր ընկերոջը:

7. Ավելի ուշ դիմողը տաքսի է նստել, որ տուն գնա, և հրաժարվել է վճարել չափից մեծ ուղեվարձը՝ առանց համապատասխան հաշիվ ստանալու: Արդյունքում՝ վարորդը թույլ չի տվել դիմողին դուրս գալ մեքենայից և տարել է նրան Օլշտինի սթափեցման կենտրոն: Դիմումողը տաքսու մեջ գտնված ժամանակ զանգահարել ոստիկանություն, քանի որ վարորդի պահվածքը վախեցրել է նրան, իսկ վարորդին էլ՝ նրանը:

8. Հետո դիմողին պահել են սթափեցման կենտրոնում: Նա հրաժարվել է շնչառությունն ստուգող թեսթ հանձնել: Դիմողը նշել է, որ երկու շիշ գարեջուր է խմել: Կառավարությունը հաստատել է, որ նա եղել է «միջին թունավորման» վիճակում:

9. Դիմողը պնդել է, որ կենտրոնի աշխատակիցները վիրավորել են իրեն, և որ ինքը դաժան ծեծի ու բռնության է ենթարկվել: Նրան նաև երկու տղամարդ և մեկ կին բռնի ուժով մերկացրել են: Հետո նրան ստիպողաբար մեկանգամյա օգտագործման հագուստ են հագցրել:

10. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմումողն է աշխատակիցների հանդեպ ագրեսիվ եղել և վիրավորական խոսքեր է ասել նրանց հասցեին: Հետևաբար, նրանք նրան մերկացնելու այլ տարբերակ չեն ունեցել, քան՝ ստիպողաբար, քանի որ դիմողը հրաժարվել և ընդդիմացել է կատարել նրանց օրինական պահանջները՝ կապված հագուստը հանելու և հատուկ զգեստ հագնելու հետ:

11. Այնուհետև այն պնդել է, որ աշխատակիցներն ստիպված են եղել նրան զսպագոտիներ ամրացնել, քանի որ անկողնում պառկացնելուց հետո նա ոտքերով հարվածել է սենյակի դռներին և բռնակցել վիրավորական խոսքեր՝ արթնացնելով մյուս հիվանդներին:

12. Կողմերի պնդումները համընկել են՝ կապված այն փաստի հետ, որ դիմողին զսպել են գոտիներով, կապել նրան մահճակալին և փակել նրան խցում մինչև 1999թ. դեկտեմբերի 28-ին նրան ազատ արձակելը: Դիմողը պնդել է, որ նա մոտ տասը ժամ մնացել է խցում՝ կապված զսպագոտիներով: Կառավարությունը չի առարկել այս պնդումը:

13. 1999թ. դեկտեմբերի 29-ին դիմողն ստացել է իր առողջական վիճակին վերաբերող վկայական:

Վկայականում նշվել է հետևյալը.

Սոտ երեք սմ տրամաչափի արյունոտ կապտուկ ձախ ազդրի առջևի մասում, քերծվածք արմունկի շրջանում՝ դաստակի վրա, ուսերի սահմանափակ շարժունակություն (պարզ չէ, արդյոք՝ ակտիվ, թե պասիվ շարժումների դեպքում): Դիմողը զանգատվել է ծնոտի զգացվող ցավից՝ ծնոտի ձախ կողմն այտուցված էր:

14. Կարճ ժամանակ անց դիմողը բողոք-դիմում է ուղարկել Օլշտինի տարածքային ոստիկանության ղեկավարին՝ ընդդեմ կենտրոնի աշխատակիցների: Նա պնդել է, որ սթափ է եղել (թունավորված չի եղել) և, որ իր պահվածքում ոչինչ չի արդարացնում այն հանգամանքը, որ իրեն զրկել են իր ազատությունից, դաժանորեն ծեծի ենթարկել և մերկացրել սթափարանի աշխատակիցների առջև:

15. 2000թ. հունվարի 21-ին տարածքային ոստիկանության ղեկավարը մերժել է հետաքննություն սկսել նրա գործով: Որպես որոշման հիմք նշել էր.

29.12.1999թ. քաղաքացի Ա. Վիկտորյոն բողոք է ներկայացրել քաղաքի ոստիկանություն, որ դեկտեմբերի 27-28-ին մի տաքսու վարորդ և սթափեցման կենտրոնի աշխատակիցներ իր նկատմամբ ֆիզիկական ուժ են կիրառել և վիրավորել իրեն: Իր պաշտոնական բողոքում՝ այն մասին, որ քրեական հանցագործություն է տեղի ունեցել, որը նա ներկայացրել էր 2000թ. հունվարի 4-ին, պարզաբանել է, որ 1999թ. դեկտեմբերի 27-ին գիշերը՝ մոտավորապես ժամը 11-ին համար տաքսու վարորդը նախ հայիոյել է իրեն և հետո տարել սթափարան, որտեղ, հակառակ իր կամքի, պահել են իրեն, ֆիզիկական ուժ գործադրել՝ պատճառելով կապտուկներ և քերծվածքներ: Մի քանի անձից տեղեկություններ են

հավաքվել, բայց ոչ մեկը չի հաստատել դիմողի մեղադրանքները: Տաքսու վարորդը նշել է, որ քաղաքացի Վիկտորկոյին տարել է սթափեցման կենտրոն, քանի որ նա չի ցանկացել վճարել ուղեվարձը և ոչ էլ մեքենայից դուրս գալ, և որ նա ինքն է ցանկացել այդ կենտրոն գնալ՝ այլապես կարող էր ցանկացած պահի դուրս գալ տաքսուց: Կենտրոնում նրան պահել են ոստիկանները և ոչ թե վարորդը, ինչպես նա է նշել: Որ վերջապես նա չէր ցանկացել շնչառական թեսթ անցնել, և երբ արդեն կենտրոնում էր, չէր ցանկացել հանել հագուստը, և, երբ նրան տարել են հիվանդասենյակ, նա ձեռքերով և մարմնի այլ մասերով պատերին էր հարվածել՝ ինքն իրեն հասցնելով մարմնական վնասվածքներ: Այսպիսով, զսպագոտիներ օգտագործվել են՝ վախենալով, որ այլապես նա կվտանգեր իր կյանքն ու առողջությունը: 2000թ. հունվարի 31-ին Օլշտինի տարածքային դատախազը հաստատել է այս որոշումը:

16. 2000թ. փետրվարի 8-ին դիմողը բողոքարկել է որոշումը: Հատկապես նա կրկնել է, որ իր ձեռքակալումը միանգամայն արդացված չէր, քանի որ ինքը թունավորված չի եղել: Նա երկու շիշ գարեջուր էր խմել 1999թ. դեկտեմբերի 27-ի երեկոյան, և ոչ մի չափանիշներով դա չի կարող գնահատվել որպես թունավորում, առավել տարօրինակն այն էր, որ թունավորվածության համար սթափարանում մարդուն զրկել էին իր ազատությունից: Նրա ձեռքակալումից հետո սթափարանի անձնակազմը նրա նկատմամբ վատ վերաբերմունք էր ցուցաբերել, սակայն 2000թ. հունվարի 21-ին կայացված որոշումն ակնհայտորեն չէր արտացոլել գործի փաստերը: Նա պնդել է, որ իր ձեռքակալման ընթացքում իրեն մերկացրել են: Նա շեշտել է, որ ոստիկանությունը հնարավորություն չի տվել իրեն ծանոթանալ իր ձեռքակալման գործի փաստաթղթերին, և որ հետաքննությունը շատ մակերեսային է եղել:

17. 2000թ. փետրվարի 21-ին Օլշտինի տարածքային ոստիկանապետը որոշել է հետաքննություն իրականացնել դիմողի մեղադրանքների կապակցությամբ:

18. 2000թ. մարտի 17-ին փորձագետը ներկայացրել է կարծիք՝ ազատումից հետո դիմողի առողջական վիճակի վերաբերյալ՝ հիմք ընդունելով հետաքննության փաստաթղթերը: Կարծիքը համընկնել է 1999թ. դեկտեմբերի 29-ի բժշկական վկայականի տվյալների հետ, և որում նշվել է նաև, որ այդ վնասվածքները կարող էին առաջացած լինել թե՛ այլ անձանց կողմից նրա նկատմամբ բռնության կիրառման ժամանակ և թե՛ նրա իսկ շարժումներից, երբ մերկ վիճակում խցում փակված է եղել:

19. Հետազայում ոստիկանությունը դադարեցրել է հետաքննությունը, և 2000թ. ապրիլի 19-ին տարածքային դատախազը հաստատել է այս որոշումը: Որոշման գրավոր հիմքերը հետևյալն էին.

«Հետաքննության ընթացքում փաստերը վերծանվել են, հարցաքննվել են վկաներ, ուսումնասիրվել է դիմողի հիվանդության պատմությունը, ինչպես նաև բժշկական փորձագետ է նշանակվել՝ հաստատելու վերքերի առկայության փաստը և թե ինչ հանգամանքներում կարող էին դրանք առաջացած լինել: 1999թ. դեկտեմբերի 27-ին այս նյութի հիման վրա սահմանվել է, որ Աճնա Վիկտորկոյին, ով եղել էր ակոհոլի ազդեցության տակ և հրաժարվել էր վճարել տաքսու ուղեվարձը, վարորդը տարել էր սթափարանային կենտրոն: Ավելի ուշ ոստիկանության աշխատակցի ներկայությամբ նրան ներս էին տարել կենտրոնի շենք: Երբ նա գտվել էր ներսում՝ որոշվել է նրան ձեռքակալել՝ հիմք ընդունելով նրա պահվածքը, որ եղել է բավականին գռեհիկ և ագրեսիվ ներկա գտնվող անձանց նկատմամբ: Քանի որ նա չէր ցանկացել ենթարկվել գործող կանոնակարգին, ըստ որի՝ պետք է շնչառության միջոցով օրգանիզմում ակոհոլի և թմրանյութերի առկայություն ստուգող թեսթ հանձնել և ինքնակամ հանել իր հագուստը, որպեսզի հագներ հետազոտման համար նախատեսված մեկանգամյա օգտագործման խալաթը, կենտրոնի անձնակազմն ուժ է գործադրել նրա նկատմամբ՝ ստիպելով նրան փոխել հագուստը և գնալ կալանավորների համար նախատեսված հիվանդասենյակ: Եվ այն պատճառով, որ նա շարունակել է իր ագրեսիվ պահվածքը և վնասել է գույքը, ինչպես նաև կարող էր վնասել ինքն իրեն, նրան հազգրել են զսպագոտիներ՝ որպեսզի հանգստանա:

Դիմողի բողոքները չեն հաստատվել վկաների կողմից: Նրա պահվածքը եղել է դատապարտելի և նրան սթափարանային կենտրոն տանելը եղել է անհրաժեշտություն: Հետևաբար, քանի որ չի եղել քրեական հանցագործություն՝ հետաքննությունը դադարեցվել է:

20. Դիմողն իր փաստաբանի միջոցով բողոքարկել է շրջանային դատախազին: Նա տեղեկացրել է, որ թունավորված չի եղել և որ կենտրոնի աշխատակիցների արարքները խախտել են իր անձնական իրավունքները, նվաստացրել արժանապատվությունը և խախտել իր անձնական անձեռնմխելիությունը: Նա նաև նշել է, որ խախտվել են նաև իր ընթացակարգային՝ դատավարական, իրավունքները, երբ ոստիկանությունն իր ներկայացուցչին չի տեղեկացրել դատական գործի ընթացքում ձեռնարկված հետաքննության մասին: Նշվել է նաև, որ հետաքննության ընթացքում դիմողը պետք է կենտրոնի աշխատակիցների հետ առերես հարցաքննման հնարավորություն ունեցած լիներ:

21. 2000թ. հունիսի 7-ին Օլշտինի շրջանային դատախազը, հաշվի առնելով դիմողի փաստարկները՝ կապված ընթացակարգի հետ, վերացրել է 2000թ. ապրիլի 19-ին կայացված՝ վիճարկման ենթակա որոշումը: Նա նշել է, որ առկա են ակնհայտ հակասություններ դիմողի ցուցմունքի և այլ անձանց կողմից տրված վկայությունների միջև, որոնք պետք է պարզաբանվեին:

22. 2000թ. օգոստոսի 2-ին Օլշտինի Հյուսիսային շրջանի դատախազը կարծում է գործը՝ մեկնաբանելով, որ ոչ մի քրեական հանցագործություն տեղի չի ունեցել: Որոշման հիմքերը գրավոր տեսքով հետևյալն էին.

1999թ. դեկտեմբերի 27-ի երեկոյան («դիմողը») տաքսի է կանչում`.... : Ուղևորությունից հետո նրա և վարորդի միջև տարածայնություն է ծագում` կապված ուղեվարձի չափի հետ: Քանի որ կողմերը համաձայնության չեն գալիս («վարորդը») որոշում է խնդիրը լուծել ոստիկանության օգնությամբ: Տաքսու երթևեկագրավարական կենտրոն զանգահարելուց հետո` նա վարում է մեքենան դեպի մոտակա սթափարանային կենտրոն և սպասում ոստիկանության ժամանմանը: Մինչ նրանք սպասել են ոստիկանախմբի ժամանմանը, վարորդը մտել է կենտրոնի շենք, իսկ դիմողը մնացել է տաքսու մոտ և իր հերթին զանգահարել ոստիկանություն իր բջջային հեռախոսով:

Նշվել է, որ վարորդը դիմողի նկատմամբ չի գործել հանցագործություն` նրան անօրինական կերպով գույքից զրկելով` հաշվի առնելով այն, որ այդ պահին երկու կողմերն էլ ցանկացել են խնդիրը լուծել ոստիկանության միջոցով: Ինչպես նաև նշվել է, որ այդ պահին դիմողը կարող էր պարզապես հեռանալ կամ օգտվել իր հեռախոսից:

Երբ ոստիկանության ծառայողներ Ա.Ռ.-ն և Վ.Կ.-ն ժամանել են դեպքի վայր, նրանք փորձել են խաղաղ լուծում տալ խնդրին, սակայն` ապարդյուն: Հաշվի առնելով դիմողի ազդեցիկ և ոչ պատշաճ պահվածքը, ունից նաև ալկոհոլի հոտ էր փչում, ոստիկանության ծառայողները որոշել են, որ նրան պետք է պահել սթափարանային կենտրոնում, որտեղ նա հրաժարվել է օրգանիզմում ալկոհոլի և թմրանյութերի առկայությունն ստուգող շնչառական թեսթ համձնել: Այսպիսով, հերթապահ բժիշկն ընդհանուր զննման արդյունքում որոշել է, որ դիմողը գտնվում է թունավորված վիճակում և հաստատել է նրան կենտրոնում տասներկու ժամ պահելու որոշումը:

Կենտրոնի անձնակազմի անդամ Մ. Փ.-ն (կին), հետևաբար, փորձել է նրան ստիպել, որպեսզի փոխի իր հագուստը` հագնելով միանգամյա օգտագործման խալաթ:

Քանի որ դիմողը համառել է, Մ.Փ.-ն պահանջել է, որպեսզի Լ.Զ.-ն և Թ.Փ.-ն (տղամարդիկ) օգնեն իրեն: Դիմողին հագցել են խալաթը և տեղափոխել ալկոհոլով թունավորված անձանց համար նախատեսված սենյակ:

Դիմողը շարունակել է ոչ պատշաճ վարք ցուցաբերել, հետևաբար` նրա նկատմամբ կիրառվել է ֆիզիկական ուժ և նրան ամրացրել են զսպագոտիներ:

Սթափարանային կենտրոններում գործող կանոններից և աշխատակիցների աշխատանքային բնույթի նկարագրությունից պարզ է դարձել, որ նրանք վարվել են օրենքին համապատասխան` հիմնված գործող օրինական կանոնների վրա: Չի եղել հիմնավոր կասկածի հիմքեր. տեղի չի ունեցել քրեական հանցագործություն` ապօրինի կերպով ազատությունից զրկման կամ հարկադրման ձևով:

Կրթության մասին օրենքի 41-րդ հոդվածի հիման վրա չափավորության և ալկոհոլիզմի դեմ պայքարի մասին, ինչպես նաև 19-րդ և 20-րդ հոդվածների համաձայն 250 PLN (լեհական զլոտի) է զանձվել դիմողից` կենտրոնում նրան պահելու ծախսերի դիմաց:

Միանշանակ պետք է նշվի, որ աշխատակազմի վերաբերմունքը դիմողի նկատմամբ եղել է օրենքի սահմաններում:

Հետաքննության ընթացքում քննվել են բոլոր այն անձինք, ովքեր առնչություն են ունեցել դիմողի ձերբակալության և նրան կենտրոնում պահելու հետ: Հավաքված զգալի թվով մեծ ապացույցները չեն հիմնավորել կասկածն առ այն, որ քրեական հանցագործություն էր տեղի ունեցել:

Հաջորդաբար որոշումը հաստատվել է բժշկական քննության արդյունքներով (տե՛ս երրորդ պարբերությունում): Որոշումը հետևյալն էր.

Իր դիմումում դիմողը բողոքում է, որ աշխատակազմը ոտնահարել է իր արժանապատվությունը և ... հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դիմողի ստացած վնասվածքներն ու վիրավորանքները կարող են քննվել դատավարական կարգով, որ կհաստատի այլ մասնավոր զանգատ` դիմողը ունի հնարավորություն ներկայացնելու նման զանգատ ներկա որոշման ուժի մեջ մտնելուց հետո` 14 օրվա ընթացքում:

23. Դիմողը բողոքարկել է` կրկնելով փաստարկները, որ նա ներկայացրել էր իր նախկին բողոքում: Նա նաև պնդել է, որ իրեն կենտրոնի անձնակազմը նվաստացրել է, քանի որ նրանք ուժով մերկացրել էին իրեն և զսպագոտիներով կապել մահճակալին` մինչև 1999թ. դեկտեմբերի 28-ը: Այս պատճառով նա չի կարողացել օգտվել զուգարանից:

24. 2000թ. հոկտեմբերի 25-ին Օլշտինի Շրջանային դատարանը որոշում է կայացրել դադարեցնել վարույթը: Քսան տողից բաղկացած որոշման մեջ նշվել է` դատարանը նկատել է, որ հավաքված ապացույցները հաստատում են այն եզրակացությունը, որ դիմողը եղել է թունավորված վիճակում, և, հետևաբար, նրան սթափարանային կենտրոն տանելը և նրա նկատմամբ կիրառված ուժն արդարացված են:

II. ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆ ՆԵՐՊԵՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

25. Կրթության մասին օրենքը ալկոհոլիզմի դեմ պայքարի և չափավորության առնչությամբ նախատեսում է միջոցառումներ, որոնք կարելի է կիրառել թունավորված վիճակում գտնվող մարդկանց նկատմամբ: ((Ustawa o wychowaniu w trzeźwosci i przeciwdziałaniu alkoholizmowi): 39-40-րդ հոդվածները նախատեսում են այն միջոցառումները, որոնք կիրառելի են նման մարդկանց նկատմամբ:

26. Համաձայն օրենքի 39-րդ հոդվածի՝ սթափարանային կենտրոնները պետք է ստեղծվեն և կառավարվեն այն քաղաքապետարանների կողմից, որոնք ունեն ավելի քան 50 000 բնակիչ: Օրենքի 40-րդ հոդվածը, որն այդ ժամանակ գործում էր, սահմանում էր, որ՝

1. Թունավորված վիճակում գտնվող մարդկանց, ովքեր ցուցաբերում են ագրեսիվ պահվածք հասարակական վայրերում կամ աշխատավայրում, գտնվում են այն վիճակում, որ կարող են վտանգել իրենց կամ այլ անձանց կյանքն ու առողջությունը, կարելի տանել սթափեցման կենտրոն , հանրային բժշկական հաստատություն կամ իրենց բնակության վայր:

2. Սթափեցման կենտրոնների բացակայության դեպքում նրանց կարելի է տանել ոստիկանություն:

3. Ոստիկանություն կամ սթափեցման կենտրոններ տարված՝ ինտոքսիկացված վիճակում գտնվող անձինք պետք է մնան այնտեղ մինչև սթափվելը, բայց ոչ ավելի, քան քսանչորս ժամ:

27. Առողջապահության և սոցիալական ապահովության նախարարության որոշում –հրամանագիրը՝ թունավորված վիճակում գտնվող անձանց հետ վարվեցողության ընթացակարգի, սթափարանային կենտրոնների ու առողջապահական գործունեության կազմակերպման, ինչպես նաև սթափարանային կենտրոններ ընդունման և այնտեղ մնալու վճարումների մասին, սահմանում է սթափեցման կենտրոններում մարդկանց պահելու մանրամասն կանոններ:

28. Հրամանագրի 9-րդ մասում նշված է.

1. Սթափարանային կենտրոն փոխադրված անձին պետք է անհապաղ բժշկական ստուգման ենթարկել:

2. Բժշկական քննությանը պետք է հաջորդի բժշկի եզրակացությունն այն մասին արդյոք տվյալ անձին պետք է պահել սթափեցման կենտրոնում...տեղափոխել հիվանդանոց, այլ բժշկական հաստատություն, թե ինտոքսիկացվածության նշանները բավականին չեն նրան հաստատությունում պահելու համար:

13(1) կետում նշված է. «Փոխվելու հազուստ պետք է տրամադրվի կենտրոնում պահվող բոլոր անձանց»:

29. Հրամանագրի 16-րդ հոդվածում նշվում է, որ ուղղակի հարկադրանք կարող է կիրառվել համաձայն 1994թ. Հոգեկան առողջության պաշտպանության մասին որոշման 18-րդ հոդվածում ընդգրկված կանոնների, որոնք ուղղակի հարկադրանքի այլ մեթոդների թվում նշում են նաև անշարժացումը: Ակտի 16-րդ բաժինն անդրադառնում է նաև 1995թ. օգոստոսի 23-ին Առողջապահության և սոցիալական ապահովության նախարարության որոշմամբ հաստատված հրահանգը՝ «Ուղղակի հարկադրանքի կիրառման ձևի» մասին (w sprawie sposobu stosowania przymusu bezpośredniego), սահմանում է, թե ինչ ձևով կարելի է կիրառել ուղղակի հարկադրանք: Նշված որոշումը հետևյալն է.

«9 (2) բժիշկը պետք է նշանակի անշարժացում կամ մեկուսացում՝ որպես ուղղակի հարկադրանքի միջոց, ոչ ավելի քան քսանչորս ժամ: Անհրաժեշտության դեպքում հիվանդին քննելուց հետո բժիշկը կարող է այս անշարժացման վիճակը երկարաձգել ևս վեց ժամվա տևողությամբ:

13. Հերթապահ բուժքրոջ պարտականությունների մեջ է մտնում անշարժացված կամ մեկուսացված վիճակում գտնվող հիվանդի դրության ոչ պակաս, քան 15 րոպե մեկ ստուգումը, երբ նույնիսկ հիվանդը քնած է: Վիճակի նկարագրությունը պետք է անհապաղ նշվի հիվանդի քարտում»:

Օրենքը

I. ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ 3-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ ԵՆԹԱԴՐՅԱԼ ԽԱՒՏՈՒՄ

30. Դիմողը բողոքել է, որ 1999թ. դեկտեմբերի 27-ի միջադեպի ժամանակ իր հանդեպ նվաստացուցիչ վերաբերմունք է ցուցաբերվել և համապատասխան կերպով չեն հետաքննվել իր մեղադրանքները՝ խախտելով Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը, որի համաձայն՝ «Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

Ա. ԸՆԴՈՒՆԵԼԻՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

31. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողը չի սպառել բոլոր համապատասխան ներպետական միջոցները: Այն բանից հետո, երբ ենթադրյալ հարկադրանքի հանցագործության մասին քրեական գործ սկսելու իր ջանքերը ձախողվել են, նա պետք է մասնավոր գանգատով դիմեր քրեական դատարան՝ մեղադրանքով, որ թեթև մարմնական վնասվածքներ հասցնելու միջոցով հանցագործություն էր տեղի ունեցել: Դատախազը նրան պատշաճ կերպով տեղեկացրել էր այդպես վարվելու՝ նրա իրավունքի մասին:

32. Դիմողը բողոքարկել է, որ այն բանից հետո, երբ ձախողվել էր իր առաջին փորձը, որպեսզի միջադեպին առնչվող բոլոր մարդիկ քննվեին, նրանից պետք չէր ակնկալել, որ նա ևս մեկ փորձ կձեռնարկեր՝ պաշտպանելու համար իր իրավունքները, որոնք ցանկացած դեպքում հավանաբար նույնպես կձախողվեին:

33. Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանաբար սահմանում է հետևյալը.

«Դատարանը կարող է գործը քննության ընդունի այն բանից հետո, երբ սպառվել են միջազգային իրավունքի հանրաճանաչ նորմերին համապատասխան իրավական պաշտպանության բոլոր ներպետական միջոցները»:

34. 35-րդ հոդվածի 1-ին մասում նշված՝ ներպետական միջոցները սպառելու կանոնի նպատակն է Պայմանավորվող պետություններին հնարավորություն տալ պարզելու իրավունքի հանգամանքներն իրենց իրավական համակարգում՝ նախքան իրենց գործողությունների համար միջազգային մարմիններին հաշվետու լինելը (տես՝ բազմաթիվ այլ գործերի շարքում՝ Էզմեզն ընդդեմ Կիպրոսի, no. 30873/96, կետ 64, ՄԻԵԴ 2000-XII): Ներպետական միջոցներ սպառելու պարտավորությունը պահանջում է, որ դիմողը բնականոն կետերով օգտագործի միջոցները, որոնք արդյունավետ, բավարար և մատչելի են Կոնվենցիայի հիմքով ներկայացվող գանգատների հարցում: Արդյունավետ լինելու համար միջոցը պետք է կարողանա անմիջապես շտկել գործերի կասկածահարույց վիճակը (տես Բալոդն ընդդեմ Հունգարիայի, no. 47940/99, կետ 30, 2004թ. հուլիսի 20)

35. Այն դեպքերում, երբ անհատն ունի վիճահարույց հայց՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի իմաստով, ապա արդյունավետ միջոցի գաղափարն այն է, որ Պետությունը պետք է անցկացնի արդյունավետ հետաքննություն, որն ունակ կլինի մեղավորների ինքնությունը բացահայտելու և նրանց պատժելու (տես՝ Սելմունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], no. 25803/94, կետ 79, ՄԻԵԴ 1999-V և Էզմեզն ընդդեմ Կիպրոսի՝ վերևում մեջբերված, կետ 65):

36. Երբ առկա է միջոցների ընտրության խնդիր, սպառման պահանջը պետք է կիրառվի՝ արտացոլելու համար դիմողի դրության գործնական իրողությունները՝ ապահովելու համար Կոնվենցիայով երաշխավորված իրավունքների ու ազատությունների արդյունավետ պաշտպանությունը (տես՝ Allgemeine Gold-und Silberscheideanstalt A.G ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, no. 9118/80, հանձնաժողովի 1983թ. մարտի 9-ի որոշումը, Վճիռներ և Ձեկույցներ (DR) 32, էջ 165, և վերջերս ընդունված՝ Կռունակելն ու Կռունակելովան ընդդեմ Սլովակիայի, no. 56195/00, կետ 43, 5 հուլիսի 2005թ.): Ավելին, դիմողին, ով օգտագործել է մի միջոց, որն ըստ էության եղել է արդյունավետ և բավարար, չի կարելի պարտադրել, որ օգտագործի առկա մյուս միջոցները, որոնք, հավանաբար, այնքան էլ հաջողված չէր լինի: (Վոյչիկն ընդդեմ Լեհաստանի, no. 26757/95, հանձնաժողովի 1997թ. հուլիսի 7-ի որոշումը DR 90-A, էջ 28 Ասենովը և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, կետ 86, Վճիռներ և Ձեկույցներ 1998-VIII Ակիլան ընդդեմ Մալթայի [GC], no. 25642/94, կետ 39, ՄԻԵԴ 1999-III Գյունայդինն ընդդեմ Թուրքիայի (dec.), no. 27526/95, 25 ապրիլի 2002թ.):

37. Դատարանը նշել է, որ դիմողն այդ միջադեպի կապակցությամբ բողոք է ներկայացրել դատախազություն, որը քրեական հետաքննություն է սկսել ենթադրյալ հանցագործության վերաբերյալ: Դատարանն անհիմն չի համարել դիմողի՝ դատավարության ընտրությունը: Դիմողը, այսպիսով, փորձել է այնպես անել, որ բացահայտվեն և պատժվեն այն անձինք, ովքեր, իր կարծիքով, հանցագործություն էին գործել իր նկատմամբ: Հաշվի առնելով, որ իշխանությունները գտել են, որ համապատասխան անձինք քննելու գործ չեն ունեցել, դիմողից չի կարելի պահանջել, որ նախաձեռնի նոր դատավարություն, որը ծառայելու էր նույնանման նպատակի և հեռանկարներ չէր խոստանում, որ դիմողը դրական արդյունք կունենա:

38. Հետևաբար, Կառավարության հայտարարությունը ներպետական միջոցները չսպառելու վերաբերյալ, պետք է մերժվի:

39. Դատարանը նշել է, որ գանգատը 3-րդ հոդվածի թե նյութական, թե դատավարական հիմքերով՝ ակնհայտ անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ մասի իմաստով: Այնուհետև նշել է նաև, որ որևէ այլ հիմքով այն նույնպես անընդունելի չէ: Հետևաբար այն պետք է ճանաչել ընդունելի:

Բ. Ըստ էության քննություն

1. Դիմողի նկատմամբ ցուցաբերված ենթադրյալ վատ վերաբերմունք

(ա) կողմերի դիրքորոշումները

40. Դիմողը բողոքում է, որ սթափեցման կենտրոնի աշխատակիցներն իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք են ցուցաբերել: Երկու տղամարդ և մեկ կին նրան ուժով մերկացրել են, ամրացրել զսպագոտիներ և պահել փակ հիվանդասենյակում՝ ողջ գիշերվա ընթացքում: Նա իրեն խորապես նվաստացած է զգացել, որի պատճառն էր անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքը, ինչն ամենևին չի արդարացվում: Մինչև ձերբակալությունը նա ընդամենը երկու շիշ գարեջուր էր խմել, որի պատճառով անհմարին է պատկերացնել, որ իր վիճակը կգնահատվեր թունավորված՝ արդարացնելով իր ձերբակալումը և արդյունքում կենտրոնում այդքան երկարատև պահելը, եթե նույնիսկ մի կողմ դնենք այն վերաբերմունքը, որ կենտրոնի աշխատակազմը ցուցաբերել էր նրա նկատմամբ:

41. Կառավարությունն առարկել է դիմողի այն պնդմանը, որ 1999թ. դեկտեմբերի 27-ի գիշերվա միջադեպի ժամանակ կենտրոնի աշխատակազմը բռնություն է կիրառել նրա նկատմամբ և անարդարացիորեն նվաստացրել նրան: Կառավարության կարծիքով, քննության արդյունքում ձեռք բերված փաստերը ցույց են տվել, որ դեպքերի՝ դիմողի ընկալումը եղել է ոչ ճիշտ: Քննության ընթացքում հավաքված փաստերից ակնհայտ երևում է, որ դիմողը եղել է «միջին թունավորված» վիճակում, մերժել էր վճարել տաքսու ուղեվարձը, խոսքերով վիրավորել էր ոստիկանության աշխատակիցներին, օգտագործել էր գռեհիկ, վիրավորական բառեր, ագրեսիվ էր եղել կենտրոնի աշխատակիցների նկատմամբ և վիրավորել էր իրեն քննող բժշկին: Հրաժարվելով հանել իր հագուստը՝ նա նաև հակադրվել էր աշխատակազմի կողմից ձեռնարկած բոլոր օրինական գործողություններին, որոնք բխում էին գործող օրենքից: Նա դիմադրել է աշխատակիցներին, երբ վերջիններս փորձել էին նրան հիվանդասենյակ փոխադրել: Այդ սենյակ նրան փոխադրելուց հետո՝ նա ոտքերով հարվածել է դռանը, բղավել և արթնացրել է մյուս հիվանդներին: Ի պատասխան նման պահվածքի՝ բժշկի հետ խորհրդակցելուց հետո, աշխատակազմը հանգստացրել է դիմողին զսպագոտիների միջոցով:

42. Այնուհետև Կառավարությունն անդրադարձել է բժշկական փաստաթղթին, որը դիմողը ներկայացրել էր դատարան: Բժիշկը նշել էր մեկ կապտուկ, մեկ քերծվածք, ցավող ուս և այտուցված ծնոտ: Կառավարությունը նշել է, որ այս վնասվածքները կարող էին առաջացած լինել դիմողի անձնական պահվածքի արդյունքում, երբ նա հարվածում էր դռանը՝ նրան հիվանդասենյակում փակելուց հետո:

43. Կառավարությունը եզրակացրել է, որ դիմողի ստացած վնասվածքներն աննշան էին, և, հետևաբար, նրա նկատմամբ ցուցաբերած վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքը չի կարող դիտարկվել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո: Որպես այլընտրանք, եթե նույնիսկ ենթադրենք, որ վերաբերմունքի հետ կապված գանգատները կարող են դիտարկվել այդ դրույթի ներքո, ապա Կառավարությունը փաստարկել է, որ, մինչև այն է, կենտրոնի աշխատակազմի կողմից դիմողի հանդեպ ֆիզիկական ուժի կիրառումը եղել է օրինական և խիստ անհրաժեշտ՝ դատելով նրա պահվածքից: Ըստ Կառավարության տեսակետի՝ դիմողի կրած վնասները չէին անցնել բուժման տվյալ ձևի կիրառման ժամանակ պատճառվող հնարավոր անխուսափելի վնասների սահմանները:

(բ) Դատարանի գնահատականը

44. Դատարանը կրկնել է, որ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը պահպանում է ժողովրդավարական հասարակության ամենահիմնական արժեքներից մեկը: Այն բացարձակ արգելում է ցանկացած տեսակի խոշտանգում կամ անմարդկային և արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք կամ պատիժ՝ անկախ գործի հանգամանքներից կամ տուժողի վարքագծից (տես՝ Լաբիտան ընդդեմ Իտալիայի [GC], no 26772/95, կետ 119, ՄԻԵԴ 2000 IV): Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ներքո գնահատվելու համար վատ վերաբերմունքը պետք է խստության որոշակի (նվազագույն) աստիճան ունենա: Խստության այս նվազագույն մակարդակի գնահատումը խիստ հարաբերական է. այն կախված է գործի բոլոր հանգամանքներից, ինչպիսիք են՝ վերաբերմունքի տևողությունը, դրա ֆիզիկական և հոգեկան ազդեցությունները և որոշ դեպքերում էլ՝ տուժողի սեռը, տարիքն ու առողջական վիճակը (տես՝ Վալաշինազն ընդդեմ Լիտվայի no. 44558/98, կետեր 100-01, ՄԻԵԴ 2001 VIII):

45. Դատարանը վերաբերմունքը համարել է «անմարդկային», քանի որ, ի թիվս այլնի (inter alia), այն եղել է կանխամտածված, կիրառվել է ժամեր շարունակ և հասցրել է կա՛մ կոնկրետ մարմնական

վնասվածքներ կա՛ն ուժգին ֆիզիկական և հոգեկան տառապանք: Դատարանը վերաբերմունքը համարել է «նվաստացնող», քանի որ այն տուժողի մոտ առաջացրել է վախի, տառապանքի և ստորադասության զգացում, որ կարող է նվաստացնել ու ստորացնել նրան (տես՝ Իվանչուկն ընդդեմ Լեհաստանի գործով, թիվ 25196/94, կետ 51, 15 նոյեմբերի 2001թ.):

46. Դատարանը նախ նշել է, որ բողոքարկված դեպքերը տեղի էին ունեցել դիմողին սթափեցման կենտրոնում պահելու ընթացքում: Այս կապակցությամբ այն կրկնել է, որ ներպետական օրենքի համաձայն՝ անձին Լեհաստանի սթափեցման կենտրոնում պահելը Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի իմաստով հավասարազոր է «ազատությունից զրկելուն» (տես՝ Վիտոլդ Լիտվան ընդդեմ Լեհաստանի գործով, թիվ 26629/95, կետ 46, ՄԻԵԴ 2000-III):

47. Այս կապակցությամբ Դատարանը կրկնել է, որ չի արգելվում ուժի գործադրումը ձերբակալում իրականացնելու նպատակով: Այնուամենայնիվ, նման ուժը պետք է կիրառվի միայն անհրաժեշտության դեպքում, և այն չպետք է լինի լիազորությունները գերազանցող (այլ գործերի շարքում տես նաև՝, Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի, 22 սեպտեմբերի 1993թ., կետ 30, Սերիա A թիվ 269 Ռեիբոկն ընդդեմ Սլովենիայի, թիվ 29462/95, կետեր 68 78, ՄԻԵԴ 2000 XII; և Կրաստանովն ընդդեմ Բուլղարիայի, թիվ 50222/99, կետեր 52 և 53, 30-ը սեպտեմբերի 2004թ.): Ազատագրված մարդու նկատմամբ ֆիզիկական ուժ գործադրելը, եթե դրա խիստ անհրաժեշտությունը չի առաջացել նրա իսկ վարքից, նվաստացնում է մարդու արժանապատվությունը և սկզբունքորեն 3-րդ հոդվածում սահմանված իրավունքի խախտում է (տես Ռիբիչն ընդդեմ Ավստրիայի գործով, 4 դեկտեմբերի 1995թ., կետ 38, Սերիա A no. 336, և Կրաստանով, վերը մեջբերված, կետ 53):

48. Դատարանը զգայուն է իր խնդրի՝ երկրորդական բնույթ ունենալու նկատմամբ և գիտի, որ պետք է շրջահայց լինել առաջին ատյանի դեր ստանձնելիս, որը որոշակի գործի հանգամանքներում անխուսափելի է (տես, օրինակ՝ Սքեթերն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության (dec.), թիվ 28883/95, 4 ապրիլի 2000թ.): Այնուամենայնիվ, երբ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի հիմքով մեղադրանքներ են ներկայացվում, ինչպես ներկա գործում, Դատարանը պետք է կիրառի առանձնահատուկ մանրագնի նուսումնասիրություններ (տես՝ *mutatis mutandis* Ռիբիչ, վերը մեջբերված, կետ 32):

49. Դատարանն այս կապակցությամբ նշել է, որ իրավասու մարմիններն իրենց վճռի մեջ նշել են, որ վերաբերմունքը, որին դիմողն արժանացել էր, չի խախտել սթափեցման կենտրոններում կիրառելի ուժին վերաբերող գործող օրենքը: Այնուամենայնիվ, Դատարանը կրկնել է, որ միայն այն փաստը, որ ներպետական դատարանները գտել են, որ ֆիզիկական ուժի կիրառումը, որպես այդպիսին, չի համարվել հանցագործություն, Պայմանավորվող պետությանը չի ազատում Կոնվենցիայի ներքո ստանձնած իր պարտականություններից (տես՝ Ռիբիչ, վերը մեջբերված, կետ 34):

50. Դատարանը նկատել է, որ դիմողը ներկայացրել է իր ազատման հաջորդ օրն իրականացված բժշկական քննության արդյունքը: Վերջինիս պարզվում է, որ դիմողն ունեցել է թեթև վնասվածքներ, որոնք, ըստ բժշկի՝ կարող էին առաջացած լինել նրա հանդեպ կիրառված ֆիզիկական ուժի պատճառով: Դատարանը նշել է, որ չնայած Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածին վերաբերող շատ այլ դեպքերի՝ ներկա գործում նշված ֆիզիկական հարկադրման աստիճանն այնքան մեծ չէ, որ անհրաժեշտ լինի գործը քննելու: Սույն գործի կարևոր կողմը դիմողի բողոքն է այն մասին, որ կենտրոնում պահելու ընթացքում մի կին և երկու տղամարդ իրեն ուժով մերկացրել են և հետո ամրացրել զսպագոտիներ:

51. Դատարանը նշել է, որ դատախազության աշխատակիցներին ուղղած իր բողոքում դիմողը ներկայացրել էր, որ կենտրոնի աշխատակիցները մերկացրել էին իրեն և դաժան վերաբերմունք էին ցուցաբերել իր նկատմամբ: Նա նաև պնդել էր, որ նրանց վարվեցողությունը նսեմացրել և ստորացրել է իրեն, սակայն թե տեղական իշխանությունները և թե Կառավարությունը մեջբերում են դիմողի՝ մերկացնելու ժամանակ ցուցաբերած դիմադրությունն աշխատակազմի հանդեպ՝ որպես արդարացում նրա նկատմամբ կիրառված վերաբերմունքի, որից նա գանգատվել է: Նրանք այն կարծիքին էին, որ դիմադրությունը և հանվելուց հրաժարվելն արդարացնում էին նրա նկատմամբ հարկադրանքի կիրառումը, սակայն նրանք չեն կարողացել արձագանքել նրա այն բողոքին, որ այդ հարկադրանքի կիրառումը խախտել էր նրա անձնական իրավունքներն ու վիրավորել արժանապատվությունը:

52. Ինչ վրաբերում է նրան, որ դիմողը հրաժարվել էր հանել հագուստը, Դատարանը նշել է, որ տվյալ ժամանակահատվածում գործող՝ սթափեցման կենտրոնների գործունեության կազմակերպման և կառավարմանը վերաբերող հրահանգի դրույթները, որոնք սահմանում են (տես՝ կետ 28), որ կենտրոնում բուժվող բոլոր անձանց անպայման պետք է տրվի փոխվելու համար նախատեսված մեկանգամյա օգտագործման զգեստ-խալաթ՝ կենտրոնում մնալու համար: Ստորև նշված պատճառներից ելնելով՝ Դատարանն անհրաժեշտ չի համարել որոշել ոչ այն, թե արդյոք դիմողի գործի հանգամանքներում

նրանից պետք է պահանջեին հագուստը հանել, ոչ էլ՝ արդյոք ֆիզիկական ուժի գործադրումը պատճառաբանված է, թե՛ ոչ:

53. Թեև սա այն գործերից չէ, երբ մերկ վիճակում խուզարկություն է անցկացվում, այնուամենայնիվ, Դատարանը գտել է, որ դրա դատական նախադեպ լինելը կարևոր է, քանի որ այն վերաբերում է նաև այլ դեպքերի, երբ ստիպում են դիմողներին հանվել: Այս առումով Դատարանը կրկնել է, որ թեև մերկ վիճակում խուզարկությունները որոշ դեպքերում անհրաժեշտ են, օրինակ՝ բանտում անվտանգության ապահովման կամ անկարգության և հանցագործության կանխման համար, դրանք միևնույն է, պետք է իրականացվեն համապատասխան կերպով և պետք է լինեն պատճառաբանված: Դրանք պետք է իրականացվեն համապատասխան կերպով՝ պատշաճ հարգանք ցուցաբերելով մարդու արժանապատվության նկատմամբ և օրինական նպատակ հետապնդեն (Յանկովն ընդդեմ Բուլղարիայի, ոս. 39084/97, կետ 166-176, ՄԻԵԴ 2003 XII (քաղվածքներ) Վեյնրայթն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 12350/04, կետ 42, ՄԻԵԴ 2006 ...): Մերկ վիճակում խուզարկության նույնիսկ եզակի դեպքերը համարվել են նվաստացուցիչ վերաբերմունք՝ ելնելով այդ մերկ վիճակում խուզարկության իրականացման ձևից և հավանականությունից, որ դրա նպատակն է եղել նվաստացնելը, ստորացնելն ու պատճառաբանված չլինելը (տես՝ Վալաշինասն ընդդեմ Լիտվայի, թիվ 44558/98, կետ 117, ՄԻԵԴ 2001 VIII): Դատարանը նաև նշել է, որ այն դեպքերում, երբ կա խուզարկման նպատակով մերկացնելու հրաման, որը չի հիմնավորվում որպես անվտանգության ապահովում կամ հանցագործության ու անկարգության կանխում, ապա 3-րդ հոդվածը պետք է կիրառվի: (Վեյնրայթ, վերը մեջբերված, կետ 42, թիվ 2293/03, կետ 40, 22 փետրվարի 2007թ., երբ դիմողին մերկացրել էին ոստիկանության ծառայողները):

54. Դատարանը չի կարող անտեսել այն փաստը, որ դիմողին մերկացրել էին կենտրոնի երեք աշխատակիցներ՝ մեկ կին և երկու տղամարդ: Արդեն դիտարկվել է դեպք, երբ մի արական սեռի դիմողի մերկացրել էին բանտի՝ իգական սեռի ծառայողի ներկայությամբ, և որ կնոջ ներկայությունն այդ տեսարանում համարվել է որպես անհարգալից վերաբերմունք դիմողի նկատմամբ՝ նվաստացնելով նրա մարդկային արժանապատվությունը (տես՝ Վալաշինաս, վերը մեջբերված, կետ 117):

Դատարանի կարծիքով նույն նկատառումները վերաբերում են նաև սույն գործով դիմողին և ավելի խիստ՝ հաշվի առնելով, որ երկու արական սեռի աշխատակիցներ էին հարկադրաբար մերկացրել նրան:

55. Թերևս Դատարանին առավելապես մտահոգում է այն փաստը, որ ի պատասխան նրա վարքի՝ հիվանդասենյակ տեղափոխելուց հետո դիմողին ամրացրել են զսպագոտիներ: Դիմողը նշել է, որ ինքը շարունակաբար մնացել է այս գոտիներով կապված մինչև հաջորդ օրվա առավոտ՝ իր ազատման պահը՝ տասը ժամ անց: Կառավարությունը չի առարկել նրա այդ հայտարարությանը: Չի վիճարկվել այն, որ չեն պահպանվել համապատասխան ներպետական կանոնակարգերը՝ կապված զսպագոտիների գործածման հետ (տես՝ կետեր 27-29): Այդուհանդերձ, Կառավարությունը ոչ մի արդարացում չի ներկայացրել՝ կապված սահմանված ժամանակահատվածի հետ, որի ընթացքում կենտրոնի աշխատակիցների հրահանգով դիմողը մնացել է անշարժացված վիճակում: Նույնիսկ ընդունելով Կառավարության այն պնդումը, որ կենտրոն բերելու ժամանակ դիմողը եղել է «միջին թունավորված» վիճակում, նրան անշարժացված վիճակում պահելու տևողությունը Դատարանին լուրջ մտահոգության տեղիք է տալիս: Այն կարող է ընդունել, որ թունավորված վիճակում գտնվող անձի ագրեսիվ պահվածքը կարող է զսպագոտի կիրառելու անհրաժեշտություն առաջացնել, իհարկե, այն պայմանով, որ անշարժացված անձի առողջական վիճակի վերաբերյալ կանոնավոր կերպով ստուգումներ անցկացվեն: Սակայն սույն գործում, ոչ մի բացատրություն չի տրվել այն կապակցությամբ, թե ինչու են դիմողին այդքան երկարատև ժամով պահել զսպագոտիներով: Դիմողի երկարատև անշարժությունը պետք է որ նրան մեծ սթրես և ֆիզիկական անհարմարություն պատճառած լիներ: Պատճառված տառապանքները չեն կարող համապատասխանել 3-րդ հոդվածի չափանիշներին:

56. Հաշվի առնելով դիմողի գործի հանգամանքները՝ Դատարանը կարծում է, որ պատասխանատու կողմերի վարքը տրամաբանորեն կարող է համարվել նվաստացնող վերաբերմունք, որը հակասում է 3-րդ հոդվածին:

57. Հետևաբար, տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ըստ էության խախտում:

2. Հետաքննության ենթադրյալ անբավարարությունը

58. Ըստ Դատարանի ձևավորված նախադեպային իրավունքի՝ երբ անհատը հավանական հայտարարություն է անում, որ պետական գործիչների կողմից նա արժանացել է 3-րդ հոդվածը խախտող

վերաբերմունքի, ապա դա դառնում է ազգային իրավասու մարմինների պարտականությունը՝ անցկացնել «արդյունավետ պաշտոնական հետաքննություն»՝ պարզելու փաստերը և պատժելու պատասխանատուներին (տես՝ Սլիմանին ընդդեմ Ֆրանսիայի գործով, թիվ 57671/00, կետեր 30 և 31, ՄԻԵԴ 2004-IX (քաղվածքներ), ինչպես նաև Ասենովն ու այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28-ի Վճիռը, Ջեկույցներ, կետ 102): Ավելին, 3-րդ հոդվածի ընթացակարգային պահանջներն անցնում են նախաքննություն: Ընթացակարգերը, որպես ամբողջություն, ներառում են նաև դատավարությունը, որը պետք է համապատասխանի 3-րդ հոդվածում պահանջված արգելքների պահանջներին: Չնայած չկա այդպիսի բացարձակ պահանջ, որ բոլոր հետապնդումներն անպայման հանգեցնեն որևէ դատապարտման կամ դատապատժի, այնուամենայնիվ, ազգային դատարանները որևէ կերպ չպետք է թույլ տան, որ անձի ֆիզիկական և հոգեկան ամբողջությունը լրջորեն վտանգող դեպքերը մնան անպատիժ (տես՝ Օնարյիլդիզն ընդդեմ Թուրքիայի գործով [GC], no. 48939/99, կետ 95 – 96, ՄԻԵԴ 2004-XII), Սալմոնն ընդդեմ Թուրքիայի գործով [GC], թիվ 21986/93, կետ 104-109, ՄԻԵԴ 2000-VII և Օկլալին ընդդեմ Թուրքիայի գործով . 52067/99, կետ 65, ՄԻԵԴ 2006թ.-... (քաղվածքներ)): Սա հատկանշական է ձեռք բերելու և պահպանելու համար հասարակության վստահությունն ու աջակցությունն օրենքի ուժի նկատմամբ, ինչպես նաև կանխելու համար իշխանությունների գաղտնի համաձայնությունը կամ հանդուրժողականությունն անօրինական գործողությունների նկատմամբ (տես, մուտատիս մուտանդիս, Օնարյիլդիզն, վերը մեջբերված, կետ 96):

59. Դատարանը նախ նշել է, որ դիմողի բողոքի հետաքննությունը տևել է յոթ ամիս, մասնավորապես՝ 2000թ. հունվարից մինչև նույն թվականի օգոստոսը: Երկու առիթով դատախազը վերացրել է հետաքննությունները դադարեցնելու մասին որոշումները՝ համարելով, որ հետաքննության ընթացքը թերի է եղել ընթացակարգային ակնհայտ թերությունների պատճառով: Իր բողոքներում դիմողը գանգատվել է որոշակի ընթացակարգային թերություններից, ինչպիսիք են, օրինակ՝ գործին առնչվող փաստաթղթերի անհասանելիությունն ու վկաների, մասնավորապես, կենտրոնի աշխատակիցների առերեսման հնարավորության բացակայությունը: Գիշտ է, որ սրանք վերականգնվել են այն բանից հետո, երբ 2000թ. հունվարի 1-ի և 2000թ. ապրիլի 19-ի որոշումները չեղյալ են հայտարարվել ու հետաքննությունը վերսկսվել է:

60. Այնուամենայնիվ, փաստը է մնում այն, որ վարույթը դադարացնելու մասին որոշումը կայացվել է Դատարանի կողմից, որը գտել է, որ, ըստ ներպետական օրենքի՝ չեն եղել հիմքեր, որոնցից կարելի էր եզրակացնել, որ տեղի է ունեցել քրեական հանցագործություն: Այս կապակցությամբ Դատարանը չի կարող չնշել, որ հետաքննության հիմնական ուշադրությունը եղել է դիմողին ազատությունից զրկելու և նրա հանդեպ ֆիզիկական ուժ կիրառելու արդարացումը: Թեև դիմողը վիճարկել է, որ ինքը եղել է թունավորված վիճակում և պնդել է, որ իր վարքում չի եղել ոչ մի բան, որ կարդարացներ իրեն ազատությունից զրկելը, նա նաև բողոքել է, որ նրա նկատմամբ սարսափելի վատ վերաբերմունք է ցուցաբերվել, և կենտրոնի աշխատակազմի աշխատակիցներն են այնպես մերկացրել իրեն, որ նվաստացրել է իրեն՝ ու խախտել մարդկային արժանապատվության իր իրավունքը: Դատարանի կարծիքով 3-րդ հոդվածով սահմանված ընթացակարգային պարտականությունները պետք է ի գործ լինեն որոշելու, թե արդյոք բողոքում բերված փաստերը գերազանցում են 3-րդ հոդվածի արգելքների սահմանները: Դատարանի կարծիքով, իրավասու մարմինները դիմողի մեղադրանքները հետաքննել են խիստ նեղ շրջանակներում այդպիսով զրկվելով 3-րդ հոդվածի չափանիշների տեսանկյունից դիմողի նկատմամբ գործադրված ուժի համաչափությունը ճիշտ գնահատելու իրենց հնարավորությունից, մասնավորապես, արդարացնել երկու արական սեռի պատկանող աշխատակիցների կողմից ուժով նրա հագուստը հանելը և նրան զսպագոտիներով մինչև 1999թ. դեկտեմբերի 28-ի առավոտն անշարժացված վիճակում պահելը:

61. Հետևաբար, Դատարանը գտնում է, որ գործի ուսումնասիրման ձևը չի համապատասխանել Պետության՝ Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով ստանձնած ընթացակարգային պարտականություններին:

62. Հետևաբար, տեղի է ունեցել այդ դրույթի խախտում՝ դրա ընթացակարգային հիմքով:

II Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածի 1-ն մասի ենթադրյալ խախտում

63. Հիմք ընդունելով Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածը՝ դիմողը բողոքել է, որ սթափեցման կետրոնում իրեն պահելը եղել է անօրինական: Իր ձերբակալման ժամանակ ինքը չի եղել թունավորված վիճակում և հասարակական կարգի ոչ մի խախտում թույլ չի տվել, որ գործող օրենքի պայմաններում կարևոր նախապայման է հանդիսացել նրա՝ նման ձերբակալման համար:

64. Դատարանը նշել է, որ դիմողն ազատությունից զրկվել է «օրենքով սահմանված ընթացակարգի համաձայն», մասնավորապես, Ալկոհոլիզմի դեմ պայքարի և լրջախոհության մասին կրթությանը վերաբերող օրենքի 40-րդ բաժնին համապատասխան (տես՝ կետեր 25-26): Ներպետական իրավասու մարմինները պարզորոշ հաստատել են, որ դիմողի ձերբակալումը եղել է ազգային օրենքի հիման վրա և ներկայացված պատճառները ոչ մի դեպքում չեն կարող խտրական համարվել:

65. Հետևաբար, Դատարանը գտել է, որ զանգատը չի բացահայտել Կոնվենցիայում և դրա Արձանագրություններում սահմանված ազատությունների ու իրավունքների խախտում:

66. Ուստի դիմումի այս մասն ակնհայտորեն անհիմն է և պետք է մերժվի Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի համաձայն:

III. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառում

67. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածը սահմանում է.

«Եթե դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունք է ընձեռնում միայն մասնակի հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

Ա. Վնասը

68. Դիմողը պահանջել է 50 000 լեհական զլոտի (PLN)՝ որպես իր կրած ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում, որ նա կրել էր ձերբակալման ընթացքում իր հանդեպ ցուցաբերված դաժան վերաբերմունքի պաճառով ստացած հոգեկան ցնցման և նվաստացման արդյունքում:

69. Կառավարությունը պնդել է, որ դիմողի պահանջն անհամաչափ է՝ հիմնավորելով, որ Կոնվենցիայով երաշխավորված նրա ոչ մի իրավունք չի խախտվել: Ամեն դեպքում այն վիճարկում է, որ գործի հանգամանքներով Կոնվենցիայի խախտման ցանկացած դեպքի բացահայտումը ինքնին դիմողին կապահովի արդարացի փոխհատուցում:

70. Դատարանի կարծիքով գործի հանգամանքների արդյունքում՝ դիմողին պատշառվել է մեծ տառապանք և ցավ, ինչը հնարավոր չէ հատուցել ընդամենը Կոնվենցիայի խախտում գտնելով: Հաշվի առնելով գործի ընդհանուր հանգամանքները և առաջնորդվելով արդարության սկզբունքով՝ Դատարանը որոշել է դիմողին տրամադրել 7 000 եվրո՝ որպես ոչ նյութական վնասի հատուցում:

Բ. Ծախսերը

71. Դիմողը չի ներկայացրել ոչ մի պահանջ գործի հետ կապված ծախսերի վերաբերյալ:

Գ. Չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը

72. Դատարանը նպատակահարմար է համարել, որ չկատարման դեպքում հաշվարկվող տոկոսադրույքը պետք է հիմնված լինի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված տոկոսադրույքի վրա, որին պետք է հավելվել երեք հարյուրերորդական տոկոս:

ՎԵՐՈՔՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. Միաձայն հայտարարում է ընդունելի դիմողի՝ իր նկատմամբ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի և իր մեղադրանքների հիման վրա հետաքննության ձախողման մասին զանգատը, իսկ դիմումի մնացած մասը՝ անընդունելի:

2. Վճռում է՝ միաձայն, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում նյութական հիմքով:

3. Վճռում է՝ հինգ կողմ և երկու դեմ քվեարկության արդյունքում, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտում ընթացակարգային հիմքով:

4. Վճռում է՝ վեց կողմ և մեկ դեմ քվեարկությամբ, որ

(ա) պատասխանող պետությունը Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ դատավճիռը կայացնելուց հետո երեք ամսվա ընթացքում պետք է որպես ոչ նյութական վնասի փոխհատուցում դիմողին վճարի 7000 եվրոյին (յոթ հազար եվրո) համարժեք լեհական զլոտի՝ հաշվարկված վճարման օրվա դրությամբ գործող փոխարժեքով՝ նշված գումարին հավելած հաշվարկվող բոլոր հարկերը:

(բ) վերը նշված եռամսյա ժամկետի ավարտից հետո մինչև վճարման օրը պետք է վճարվի նշված գումարի պարզ տոկոս՝ Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության տրամադրման առավելագույն տոկոսադրույքի չափով, պարտավորությունների չկատարման ժամանակահատվածի համար՝ գումարած երեք հարյուրերորդական տոկոս:

5. Միաձայն մերժում է դիմողի՝ արդարացի փոխհատուցման վերաբերյալ պահանջի մնացած մասը:

Կատարված է անգլերեն և հրապարակված է գրավոր 2009թ. մարտի 31-ին՝ Դատարանի Կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի համապատասխան:

Լուրենս Էռլի

Նիկոլաս Բրատցա

Քարտուղար

Նախագահ

Չամաձայն Կոնվենցիայի 45-րդ հոդվածի 2-րդ մասի և Դատարանի կանոնների 74-րդ կանոնի 2-րդ կետի, այս վճռին է կցվում Դատավորներ Գալիցկիի և Դեյվիդ Դոր Բյոզվինսոնի վճռից տարբերվող՝ համատեղ հատուկ կարծիքները:

Դատավորներ Գալիցկիի և Դեյվիդ Դոր Բյոզվինսոնի վճռից տարբերվող համատեղ կարծիքները

Ցավոք, մենք չենք կիսում Պալատի՝ հետաքննության անհամապատասխանության հետ կապված դիրքորոշումը:

Ինչպես երևում է Պալատի վճռի 60-րդ կետից՝ ընթացակարգային խախտման առկայությունը կապվում է այն փաստի հետ, որ «իրավասու մարմինները դիմողի մեղադրանքները հետաքննել են շատ նեղ շրջանակներում և, այդպիսով, զրկվել են 3-րդ հոդվածի չափանիշների տեսակետից դիմողի նկատմամբ գործադրված ուժի համաչափությունը ճիշտ գնահատելու իրենց հնարավորությունից»:

Այսպիսով, կարիք չկա մեղադրել իրավասու մարմիններին գործին առնչվող հիմնական փաստերը չհաստատելու մեջ: Հետևաբար, դժվար կլինի կայացնել այն վճիռը, որ «հետաքննությունը եղել է մակերեսային, ոչ օբյեկտիվություն և կայացրել է որոշումներ՝ չհիմնված փաստերի լուրջ զննման վրա» (տես, օրինակ՝ Լևանդովսկին և Լևանդովսկայան ընդդեմ Լեհաստանի գործով, թիվ 15562/02, կետ 74, 13 հունվարի 2009թ., նաև Ջվոնկովսկին ընդդեմ Լեհաստանի գործով, թիվ 46702/99, կետ 66, 12 ապրիլի 2007թ.): Պալատի կարծիքից թվում է, որ խախտումն առաջին հերթին տեղի էր ունեցել այն փաստի պատճառով, որ դիմողի պահանջում տեղ գտած «մարդկային արժանապատվության» խնդիրն իրավասու մարմիններն առանձին չէին դիտարկել և դրան համապատասխանաբար չէին արձագանքել, և երկրորդն այն փաստի պատճառով, որ հետաքննությունը չէր հանգեցրել այն բանին, որ կենտրոնի աշխատակիցները քրեական որևէ պատասխանատվության ենթարկվեին:

Մենք չենք կարծում, որ հետաքննությունը հաշվի չի առել դիմողի պահանջները՝ կապված իր արժանապատվությունը նսեմացնելու հետ: Գործի այս մասին հենց սկզբից անդրադարձել է շրջանային դատախազը (2000թ. հունիսի 7-ին)՝ կանխելով հետաքննությունը դադարեցնելու մասին սկզբնական որոշումը: Դատախազը գտել է, որ «գործի հետ կապված ցանկացած վերջնական որոշում պետք է պաշտոնապես պատասխանի դիմողի ներկայացրած բոլոր գործողություններին, այդ թվում՝ նրա արժանապատվության ոտնահարմանը (inter alia հարկադրաբար մերկացնելը): Տարածքային դատախազը 2000թ. օգոստոսի 2-ի իր որոշման մեջ հետևել է այդ հրահանգներին, սակայն եզրակացրել է, որ ի պատասխան դիմողի այն բողոքի, որ կենտրոնի աշխատակիցներն իր արժանապատվությունն ու պատիվը նվաստացնող վերաբերմունք էին ցուցաբերել, պետք է հաշվի առնել այն փաստը, որ դիմողն ինքը կարող էր մասնավոր գանգատ ներկայացնել՝ կապված իր հայցի հետ: Այսպիսով, «մարդկային արժանապատվության» հարցը չի վրիպել իրավասու մարմինների ուշադրությունից, երբ նույնիսկ կենտրոնում նրանց ձեռնարկած բոլոր միջոցառումները եղել են օրինական և, հետևաբար, քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հիմքեր չեն եղել:

Ճիշտ է, որ այս փաստերի առումով Դատարանի գնահատականն այլ է, և որ մենք գտնում ենք, որ դիմողի նկատմամբ իրագործված միջոցառումները եղել են անհամաչափ դաժան: Բայց այս տարբերությունը գործի նյութական կողմին է վերաբերում, և այն հանգեցնում է 3-րդ հոդվածի խախտման մասին մեր հետևությանը: Այն չի կարող վերաբերել գործի ընթացակարգային գնահատմանը: Ներպետական իրավասու մարմիններին չէր կարելի մեղադրել օրինականության ներպետական չափորոշիչներ կիրառելու և եզրակացնելու համար, որ օրինական գործողությունը չի կարող հանգեցնել քրեական պատասխանատվության: Չպետք է մոռանալ, որ միջազգային իրավունքի ներքո Պետությունների պարտականությունների բնույթը տարբերվում է անհատների քրեական պատասխանատվությունից: Այսպիսով, Կոնվենցիայի խախտումը պարտադիր չէ, որ բոլոր գործերում վերածվի պատասխանատու անձի դեմ քրեական վարույթի:

ՏԱՐԱՐՈՒԿԱՆ ԸՆԴԴԵՍ ՍՈԼԴՈՎԱՅԻ ԳՈՐԾՈՎ

2011թ. դեկտեմբերի 6-ի վճիռը

ՍՏՐԱՍՐՈՒՐԳ

ՓԱՍՏԵՐ

I. ԳՈՐԾԻ ՀԱՆԳԱՍԱՆՔՆԵՐԸ

5. Դիմողը ծնվել է 1988 թվականին և ապրում է Չիսինաուում:

6. Կողմերի ներկայացրած գործի հանգամանքները կարող են ընդհանրացվել հետևյալ կերպ.

A. Գործի բուն էությունը

7. 2009 թվականի ապրիլի 5-ին Սոլդովայում տեղի են ունեցել ընտրություններ: Այդ ընտրությունների նախնական արդյունքները հայտարարվել են 2009 թվականի ապրիլի 6-ին: Համաձայն դրանց՝ Սոլդովայի ղեկավար կոմունիստական կուսակցությունն աննշան առավելությամբ հաղթել էր ընտրություններում:

8. 2009 թվականի ապրիլի 6-ին տարբեր առցանց քննարկումներում արտահայտվել են աճող դժգոհություններ ընտրությունների և վիճելի ընտրակեղծիքների առթիվ: Երեկոյան ժամը 6-ին մի քանի հարյուր մարդ, մեծմասամբ՝ երիտասարդ, հավաքվել են Մեծ Ստեֆանի (*Stefan cel Mare*) արձանի մոտ Չիսինաուի կենտրոնում: Մեկ ժամ անց հավաքվել էր արդեն 3-4,000 մարդ, որոնք բողոքել են ընտրակեղծիքների դեմ Նախագահի նստավայրի և Կառավարության շենքի դիմաց, ապա՝ վերադարձել են Գերագույն ազգային ժողովի հրապարակ: Ապա նշանակվել է ավելի մեծ ցույց՝ հաջորդ օրը, առավոտյան ժամը 10-ին:

9. 2009 թվականի ապրիլի 7-ին ցույցն սկսվել է 5-6,000 մարդու մասնակցությամբ: Թեև ցույցն սկզբում խաղաղ էր, սակայն մի քանի հարյուր մասնակից դարձել են ագրեսիվ: Ինչպես հաստատել է հետագայում ձևավորված կառավարական քննող հանձնաժողովը («Հանձնաժողով»), որի խնդիրն էր պարզել իրադարձությունների պատճառները և հետևանքները, որոնք առաջացել էին եկել Սոլդովայում 2009 թվականի ապրիլի 5-ի ընտրություններից հետո, տեղի է ունեցել հրշեջ մեքենաներով վատ կազմակերպված հարձակումների երկու դեպք, իսկ ոստիկաններն ամբոխին հասցրել են այն աստիճանի, որից հետո զանգվածային անկարգություններն այլևս չէին կարող կասեցվել: Հարձակումներից և քարեր նետելուց հետո, որոնց ոստիկանները թույլ են դիմակայել, մոտավորապես 250 ագրեսիվ ցուցարարներ իվերջո կարողացել են գրավել Նախագահական նստավայրի ստորին հարկերը և Կառավարության շենքը: Նրանք թալանել են այդ հարկերում եղածը և հրդեհել Նախագահական նստավայրի ճաշարանը: Գիշերվա ընթացքում Կառավարության շենքում առաջացել են մի քանի հրդեհներ, որոնց մի մասը մարվել է այն բանից հետո, երբ մոտավորապես երեկոյան ժամը 11-ին իշխանություններն արդեն վերահսկում էին իրավիճակը:

10. 2009 թվականի ապրիլի 8-ին, մոտավորապես գիշերվա ժամը 1-ին տարբեր ոստիկանական և հատուկ ուժեր սկսել են զանգվածային միջոցառումներ հասարակական կարգը վերականգնելու համար: Այդուհանդերձ, ինչպես հաստատվել է Հանձնաժողովի կողմից, չափազանց մեծ ուժ է գործադրվել, և հրապարակում մնացողները ձերբակալվել են՝ անկախ այն հանգամանքից, նրանք մասնակցել էին անկարգություններին, թե՛ ոչ: Ձերբակալությունները շարունակվել են մի քանի օր: Ձանգվածային լրատվության միջոցները հեռարձակել են այդ գործողությունները և ցույց են տվել երիտասարդների ձերբակալությունները, ինչպես նաև այն, թե ինչպես են թե համազգեստով և թե քաղաքացիական հագուստով ոստիկանները քաղաքի կենտրոնում ապրիլի 8-ին և դրանից հետո նրանց ծեծել, չնայած 2009 թվականի ապրիլի 7-ի երեկոյան անկարգություններն արդեն կանխվել էին:

B. Դիմողի ձերբակալությունը և ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը

11. Ըստ դիմողի՝ 2009 թվականի ապրիլի 7-ին ինքը և իր ընկեր Ս.-ն գնացել են Չիսինաուի կենտրոն ցուցարարներին տեսնելու համար:

12. Որոշ ժամանակ խաղաղ ցուցարարների կողքին անցկացնելուց հետո, նրանք կանգնեցրել են տաքսի՝ տուն վերադառնալու նպատակով: Սակայն տաքսիում նրանց վրա հարձակվել են քաղաքացիական հագուստով ոստիկաններ, որոնք չեն ներկայացել: Ոստիկանները կարգադրել են տաքսու վարորդին քշել Բոտանիկայի ոստիկանության բաժանմունք: Դիմողին և Ս.-ին տարել են այդ ոստիկանության բաժանմունք և փակել բանտախցում, որտեղ շատ ցուրտ էր, առանց կահույքի և բնական լուսավարության:

13. 2009 թվականի ապրիլի 8-ին, մոտավորապես գիշերվա ժամը 1-ին բանտախուց է մտել համազգեստով մի ոստիկան: Նրան ուղեկցել են ձերբակալումն իրականացրած երեք ոստիկանները, որոնք առանց պատճառի սկսել են ծեծել դիմողին և Ս.-ին: Դիմողը ուշագնաց է եղել, իսկ ուշքի գալով՝ տեսել է, որ նրա քթից և վերին շուրթից արյուն է հոսում: Նրան որևէ բժշկական օգնություն չի ցուցաբերվել:

14. Համաձայն դիմողի ձերբակալության արձանագրության՝ նա ձերբակալվել էր 2009 թվականի ապրիլի 8-ին, ցերեկվա ժամը 2-ին: Արձանագրությունում նշված պատճառն այն էր, որ նրան «բռնել են գործողության պահին, և քննչական մարմինը կասկածում է, որ նա կարող է փախուստի դիմել»: Որևէ այլ մանրամասներ չեն եղել:

15. 2009 թվականի ապրիլի 8-ին դիմողը տեղափոխվել է Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատի կալանավայր («ԳՈԴ»), որտեղ նրան պահել են տասն այլ անձանց հետ մեկտեղ՝ 5x4 մետրանոց բանտախցում, նրան տվել են շատ քիչ վատորակ ուտելիք, իսկ ջուր չեն տվել: Բանտախցում չի եղել ցերեկային լույսի ներթափանցման և օդափոխման հնարավորություն: Ըստ Կառավարության՝ դիմողը զննվել է կալանավայրի բժշկի կողմից 2009 թվականի ապրիլի 8-ին: Վատ վերաբերմունքի որևէ հետք չի հայտնաբերվել:

16. 2009 թվականի ապրիլի 10-ին Բուլուկանի շրջանային դատարանի քննիչ դատավոր Մ.Դ.-ն բավարարել է դատախազի՝ մինչև դատական քննությունը դիմողի երեսնօրյա կալանքի մասին միջնորդությունը: Նիստը տեղի է ունեցել ԳՈԴ-ի շենքում: Նույն գիշերը դիմողին տեղափոխել են թիվ 13 կալանավայր: Այնտեղ տանելու ճանապարհին նրան իբրև թե ստիպել են անցնել «մահվան միջանցքով», որը ձևավորվել էր ոստիկանների կողմից, որոնցից յուրաքանչյուրը հարվածել է նրան իր մոտով անցնելիս:

17. 2009 թվականի ապրիլի 16-ին Հիսինաուի Վերաքննիչ դատարանը վերացրել է քննիչ դատավորի 2009 թվականի ապրիլի 10-ի որոշումը և կայացրել է դիմողին ազատ արձակելու մասին որոշում:

18. Ըստ Կառավարության՝ դիմողին չեն ենթարկել վատ վերաբերմունքի կալանավայրում գտնվելու ժամանակ կամ այլ կալանավայր տեղափոխելու ճանապարհին: Թեև նա ունեցել է պաշտպան, սակայն նա չի ներկայացրել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ որևէ բողոք մինչև մի քանի օր անցնելը:

C. Վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքների քննությունը

19. 2009 թվականի ապրիլի 14-ին դիմողը Բոտանիկայի դատախազին բողոք է ներկայացրել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: Նա ներկայացրել է մանատիպ բողոք զինվորական դատախազին՝ 2009 թվականի մայիսի 15-ին, որ մանրամասն նկարագրել է վատ վերաբերմունքի հանգամանքները, ինչպես նաև կալանքի պայմանները: Նա հիմնվել է Կոնվենցիայի 3-րդ և 5-րդ հոդվածների վրա և ուշադրություն է հրավիրել այն հանգամանքի վրա, որ ինքը չի ստացել 2009 թվականի ապրիլի 14-ի իր բողոքի առթիվ պատասխանը: Ըստ 2009 թվականի ապրիլի 14-ի դիմումի ծրարի վրա դրված կնիքի՝ ցույց է տալիս, որ գործի նյութերը զինվորական դատախազն ստացել է 2009 թվականի ապրիլի 21-ին:

20. 2009 թվականի ապրիլի 14-ին դիմողը հետազոտվել է բժշկի կողմից, որը նրա դեմքին հայտնաբերել է քերծվածքներ, որոնք վերածվել էին չորացած վերքի, հայտնաբերվել էին նաև վերին շրթի աջ կողմում կապտուկ և պատռվածք, որոնք համարվել են առողջության համար ոչ վտանգավոր վնասվածքներ: Ըստ դիմողի՝ իրեն չի ասվել հանել հագուստը, այդ իսկ պատճառով բժիշկը չի արձանագրել այլ վնասվածքներ, հատկապես՝ մեջքի վրա եղած վնասվածքները:

21. 2009 թվականի ապրիլի 30-ի արձանագրության մեջ դիմողի բողոքով զբաղվող զինվորական դատախազը նշել է, որ բողոքները հասցեագրվել են Ներքին գործերի նախարարությանը (առանց հստակեցնելու բողոքների բնույթը), սակայն չի ստացվել որևէ պատասխան: Նման նյութերի բացակայության պայմաններում հետագա քայլերի առնչությամբ չէր կարող կայացվել որևէ որոշում: Այդ պատճառով դատախազը միջնորդել է կասեցնել գործի ընթացքը մինչև 2009 թվականի մայիսի 15-ը: Այդ միջնորդությունը բավարարվել է:

22. 2009 թվականի մայիսի 15-ին նույն դատախազը նշել է, որ 2009 թվականի մայիսի 5-ին Ներքին գործերի նախարարությանը միջնորդել են անցկացնել ներքին քննություն՝ բացահայտելու համար այն

նստիկաններին, որոնք ենթադրաբար վատ վերաբերմունք են ցուցաբերել դիմողի նկատմամբ: Քանի որ Բոտանիկայի նստիկանության բաժանմունքի որևէ նստիկան չի հարցաքննվել, դատախազը միջնորդել է կասեցնել գործի քննությունը մինչև 2009 թվականի մայիսի 29-ը: Այդ միջնորդությունը բավարարվել է:

23. 2009 թվականի մայիսի 29-ին նույն դատախազը նշել է, որ ձեռնարկվել են գործողություններ գործի հանգամանքները պարզելու նպատակով: Դիմողը և նրա ընկեր Ս.-ն հարցաքննվել են: Ոստիկանները, որոնք հերթապահել էին Բոտանիկայի նստիկանության բաժանմունքում 2009 թվականի ապրիլի 8-ին, դեռ չեն հարցաքննվել: Նման հանգամանքներում, դատախազը միջնորդել է կասեցնել գործի քննությունը մինչև 2009 թվականի հունիսի 12-ը: Այդ միջնորդությունը բավարարվել է:

24. 2009 թվականի հունիսի 12-ին զինվորական դատախազը որոշում է կայացրել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքների կապակցությամբ քրեական գործ չհարուցելու մասին: Նա նշել է, որ Ս.-ն չի հաստատել, որ իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք են դրսևորվել, կամ որ ինքը տեսել է, թե ինչպես է վատ վերաբերմունք ցուցաբերվել դիմողի նկատմամբ: Բոլոր ոստիկանները ժխտել են որևէ սխալի առկայություն, իսկ պահակախմբի ոստիկանը հերքել են, թե որևէ մեկը մտել է դիմողի բանտախուց 2009 թվականի ապրիլի 7-ի գիշերվա ընթացքում: Այդ ոստիկանը չի տեսել որևէ վնասվածք դիմողի մարմնի վրա, երբ նա վերադարձել է 2009 թվականի ապրիլի 7-ին կայացած զանգվածային անկարգություններին մասնակցելու կապակցությամբ քննիչի կողմից իրականացվող հարցաքննությունից: Երեք ոստիկանները, որոնք ձերբակալել էին դիմողին (Ռ.Պ.-ն, Ի.Գ.-ն և Վ.Տ.-ն), հայտնել են, որ իրենք դիմողին և Ս.-ին բերման են ենթարկել Բոտանիկայի նստիկանության բաժանմունք, ապա վերադարձել են Զիսինաուի կենտրոն, որտեղ պաշտպանել են Կառավարության շենքերը մինչև 2009 թվականի ապրիլի 8-ի առավոտյան ժամը 7-ը: Նրանք չեն վերադարձել ոստիկանության բաժանմունք և չեն մտել դրա որևէ բանտախուց: Ավելին, ըստ դիմողի՝ 2009 թվականի ապրիլի 8-ի բժշկական հետազոտության արձանագրության համաձայն դիմողի մարմնին չի նկատվել որևէ վնասվածքի հետք: Դատախազը որոշել է, որ դիմողի դեմքին առկա վնասվածքները կարող էին առաջացած լինել Զիսինաուի կենտրոնում զանգվածային անկարգություններին մասնակցելու ընթացքում:

25. 2009 թվականի հուլիսի 16-ի նամակով զինվորական դատախազը տեղեկացրել է դիմողին 2009 թվականի հունիսի 12-ին կայացված որոշման մասին:

26. 2009 թվականի օգոստոսի 20-ին դիմողը դատախազի որոշման դեմ բողոքել է զինվորական դատախազին: Նա նշել է, որ ինքը գտնվել է կալանավայրում 2009 թվականի ապրիլի 7-16-ը, և որ իր վնասվածքներն առաջացել են հենց այդ ընթացքում: Ավելին, իրեն ձերբակալող ոստիկաններից ոչ մեկը ձերբակալության ժամանակ չի նկատել որևէ վնասվածք նրա մարմնի վրա: Նա մատնանշել է 2009 թվականի ապրիլի 8-ի և 14-ի բժշկական եզրակացությունների միջև առկա հակասությունները, և կասկածի տակ է դրել 2009 թվականի ապրիլի 8-ի եզրակացությունը՝ կապված բժշկի պրոֆեսիոնալիզմի և անկախության հետ: Նա նաև նշել է, որ Ս.-ն նակխին ոստիկան էր և կարող էր ցուցմունք տալ իր նախկին կոլեգաներին պաշտպանելու համար կամ հանուն նրանց հետ համերաշխության, կամ էլ սպառնալիքի պատճառով: Դիմողը հղում է կատարել իր բողոքին, որում նա նշել է, որ ինքը կարող էր ճանաչել իր նկատմամբ վատ վերաբերմունք դրսևորած ոստիկաններին, սակայն չի իրականացվել ճանաչում՝ այդ առումով իր բողոքներն ստուգելու համար:

27. 2009 թվականի օգոստոսի 21-ին զինվորական դատախազը մերժել է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ դիմողի բողոքը: Դատախազը հիմնվել է Ս.-ի ցուցմունքի վրա առ այն, որ ինքը չի տեսել վատ վերաբերմունքի որևէ դրսևորում:

28. 2009 թվականի սեպտեմբերի 10-ին դիմողը բողոք է ներկայացրել Բույուկանի շրջանային դատարան՝ քրեական գործ չհարուցելու որոշման դեմ: Նա գտել է, որ քննությունը ձգձգվել է, քանի որ 2009 թվականի ապրիլի 14-ի իր բողոքը հասել է զինվորական դատախազին միայն մեկ շաբաթ անց: Չստանալով իր բողոքի առթիվ որևէ պատասխան՝ 2009 թվականի մայիսի 15-ին նա ներկայացրել է մեկ այլ բողոք: Այն բանից հետո, երբ 2009 թվականի հունիսի 12-ին կայացվել է քրեական գործ չհարուցելու մասին որոշում, այն է՝ իր սկզբնական բողոքից երկու ամիս անց, դրանից հետո մեկ ամիս շարունակ նա չի տեղեկացվել այդ որոշման մասին: Դիմողը կրկնել է իր փաստարկները, որոնք նշել էր 2009 թվականի օգոստոսի 20-ի բողոքում և ավելացրել, որ դատախազությունը չի նշանակել լրացուցիչ բժշկական փորձաքննություն 2009 թվականի ապրիլի 8-ի և 14-ի բժշկական եզրակացությունների միջև առկա հակասությունները վերացնելու նպատակով: Դիմողը նաև նշել է, որ ինքն ենթարկվել է մի շարք լուրջ բժշկական հետազոտությունների, որոնք կարող էին հաստատել իր նկատմամբ կիրառված վատ վերաբերմունքը:

29. 2009 թվականի սեպտեմբերի 21-ին Մեմորիայի վատ վերաբերմունքի ենթարկված զոհերի վերականգնողական կենտրոնը, որը Եվրոպայի միության կողմից ֆինանսավորվող ոչ պետական

կազմակերպություն է և Վատ վերաբերմունքի զոհերի վերականգնողական միջազգային խորհրդի անդամ (IRCT), տրամադրել է Հատված բժշկական գործից (*Extras din Fişa Medicală*)՝ կապված դիմողի քննության հետ, որը կատարվել էր 2009 թվականի ապրիլի 22-ից հունիսի 1-ը: Պարզ է դարձել, որ նա անցել է մանրամասն բժշկական թեսթեր տարբեր մասնագետների կողմից: Համաձայն փաստաթղթի՝ դիմողը տառապել է, *inter alia*, գլխի վնասվածքների հետևանքներից, ներառյալ՝ ներգանգային ճնշում և հետվնասվածքային սթրեսային վիճակ, որոնք երկուսն էլ իր նկատմամբ գործադրված ինչպես ֆիզիկական, այնպես էլ հոգեբանական ազդեցության հետևանք են: Փաստաթուղթը ներկայացվել է Բույուկանի շրջանային դատարան:

30. 2009 թվականի սեպտեմբերի 29-ին Բույուկանի շրջանային դատարանը մերժել է դիմողի բողոքը՝ անհիմն լինելու պատճառաբանությամբ: Այն գտել է, որ դատախազը հարցաքննել է գործի հետ կապ ունեցող բոլոր անձանց և նշել, որ Ս.-ն չի հաստատել դիմողի հայտարարությունները: Դատախազի որոշումները կայացվել են օրենքին համապատասխան, չի եղել որևէ պատճառ այդ որոշումները բեկանելու համար:

31. 2010 թվականի հունվարի 12-ին Մագիստրոսների գերագույն խորհուրդը («խորհուրդ») մերժել է Բույուկանի շրջանային դատարանի դատավոր Մ. Դ.-ի նշանակումը, որից հետո նա ազատվել է դատավորի պաշտոնից Մոլդովայի գործող նախագահի կողմից: Խորհրդի որոշման պատճառն այն էր, որ դատավորը 2009 թվականի ապրիլի 7-ի դեպքերի հետ կապված մի շարք գործեր քննել է միստերի դահլիճից դուրս և Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատի շենքերում, ինչը «Կոնվենցիայի և Քրեական դատավարության օրենսգրքի խիստ խախտում է»:

32. 2010 թվականի փետրվարի 4-ին դիմողի նկատմամբ հարուցված քրեական գործը կարճվել է՝ հանցագործություն կատարելու վերաբերյալ ապացույցների բացակայության հիմքով:

II. Համապատասխան եզրակացություններ

33. 2009 թվականի ապրիլի 25-28-ը Մոլդովա այցից հետո Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների հանձնակատար Թոմաս Համարբերգի եզրակացության համապատասխան հատվածի համաձայն.

«...

Հանձնակատար Թոմաս Համարբերգը և նրա պատվիրակությունը Մոլդովա են այցելել 2009 թվականի ապրիլի 6-7-ը տեղի ունեցած հետընտրական ցույցերից երկուսուկես շաբաթ հետո: Դեպքերի կապակցությամբ կալանավորված անձանց նկատմամբ վերաբերմունքի խնդիրը Հանձնակատարի ուշադրության առանցքն էր:

Հանձնակատարի պատվիրակության կողմից հարցաքննված անձանց մեծ մասը, որոնք ձերբակալվել էին 2009 թվականի ապրիլի հետընտրական ցույցերի կապակցությամբ, բողոքել են, որ ոստիկաններն իրենց ենթարկել են ծեծի, ոմանց՝ դաժան ծեծի: Որոշ դեպքերում բժիշկ-փորձագետը, որն ուղեկցել է Հանձնակատարին, ուղղակիորեն ստուգել է ֆիզիկական վնասվածքների առկայությունն այդ հայտարարությունների հետ մեկտեղ: Ավելին, ըստ հաստատություններում առկա բժշկական նյութերի՝ առկա են եղել վնասվածքներ համապատասխան անձանց վրա:

...

Մոլդովայի իշխանությունների ներկայացուցիչներն ընդունել են, որ ոստիկանները սահմանազանցել են իրենց իրավասություններն անկարգությունների երկրորդ ակիբի ժամանակ, երբ գործ են ունեցել ազատությունից զրկված անձանց հետ:

Հանձնակատարի կողմից հստակորեն ընդգծվել է, որ մարդու իրավունքների նման մեծամասշտաբ խախտումներ՝ վատ վերաբերմունքի միջոցով, երբևէ չպետք է թույլ տրվեն, և որ պետք է ձեռնարկվեն ակտիվ գործողություններ, որպեսզի մեղավորները ենթարկվեն պատասխանատվության, երբ հարուցվում է վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ գործ...

...10. Ներքին գործերի նախարարությունը տեղեկացրել է Հանձնակատարին, որ 106 անձ կալանավորվել է 2009 թվականի ապրիլի 6-7-ին տեղի ունեցած ցույցերի երկրորդ ակիբից հետո՝ այն կասկածանքով, որ նրանք կատարել են հանցագործություններ: Այդ անձանցից ինը կալանքի տակ են մնացել Արդարադատության նախարարության իրավասության տակ գտնվող թիվ 13 կալանավայրում մինչև 2009 թվականի ապրիլի 28-ը: Ավելին, 216 անձ, այդ թվում՝ 10 երիտասարդ կին, կալանավորվել են վարչական

գործերով՝ կապված այդ իրադարձությունների հետ: Բոլոր այդ անձինք ազատ են արձակվել մինչև Հանձնակատարի ժամանելը:

11. Հանձնակատարի մոտ առկա տեղեկության համաձայն՝ ցույցերի երկրորդ փուլի ժամանակ ձերբակալված անձինք բերվել են Չիսինաուի հետևյալ ոստիկանական բաժանմունքներ. Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատ կամ Ցենտրու (Կենտրոն), Բոտանիկայի, Ցիակոնայի և Բույուկանի ոստիկանական բաժանմունքներ: Անձինք, ովքեր ձերբակալվել էին, սկզբում պահվել էին ոստիկանական բաժանմունքներից մեկում, այնուհետև տեղափոխվել էին Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատի կալանավայր:

12. Հանձնակատարը թիվ 13 կալանավայրում կալանավորված անձանցից չի ստացել որևէ բողոք վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ: Այդուհանդերձ, Հանձնակատարի պատվիրակության կողմից քննված անձանցից շատերը, որոնք ձերբակալվել էին 2009 թվականի հետընտրական ցույցերի ժամանակ, հայտնել են, որ ոստիկաններն իրենց նկատմամբ դրսևորել են վատ վերաբերմունք: Ըստ շատ գործերի՝ անձինք, որոնք ենթարկվել էին վատ վերաբերմունքի, բավականին երիտասարդ էին (25-ից ցածր տարիքի): Ինչպես Գլխավոր դատախազն ինքն էր նկատել՝ վատ վերաբերմունքի դրսևորումը կապված է եղել երեք տարբեր իրավիճակների հետ.

1. ձերբակալության ժամանակ, 2. կալանավայր տեղափոխելիս և 3. կալանավայրում դրսևորված վատ վերաբերմունք, ներառյալ՝ հարցաքննության ժամանակ՝ ցուցմունք ստանալիս²:

13. Ֆիզիկական վատ վերաբերմունքը ներառել է հարվածներ, քաշքշոցներ և ծեծ ռետինե, փայտե մահակներով, գենքի խզակոթերով կամ այլ բուխ և ծանր առարկաներով: Որոշ անձինք բողոքել են, որ վատ վերաբերմունքը եղել է բավականին դաժան կամ երկարատև, այնպես, որ իրենք կորցրել են գիտակցությունը, հանգեցրել է կոտրվածքների կամ նյարդային վնասվածքների: Շատերը նաև հայտնել են, որ իրենց նկատմամբ դրսևորվել է ֆիզիկական դաժան վերաբերմունք, վիրավորանք և/կամ նվաստացումներ:

14. Ըստ Արդարադատության նախարարի՝ թիվ 13 կալանավայրում պահված 111 անձանցից 28-ն ունեցել է տարբեր աստիճանի վնասվածքներ: Ներքին գործերի նախարարը տեղեկացրել է Հանձնակատարին, որ 2009 թվականի ապրիլի 28-ին վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ 54 բողոք արդեն քննության ընթացքում է: Գլխավոր դատախազը նշել է, որ իր գրասենյակն ստացել է 37 բողոք՝ այդ օրվա դրությամբ, և որ հետագա 30 գործերով քննությունը հարուցվել է ex officio: Ավելին, հարուցվել է մեկ քրեական գործ:

15. Որոշ դեպքերում Հանձնակատարին ուղեկցող փորձագետն ուղղակիորեն հայտնաբերել է վատ վերաբերմունքի ֆիզիկական նշաններ, չնայած այն փաստին, որ վատ վերաբերմունքի կիրառումից հետո անցել էր մոտ երկու շաբաթ: Ավելին, Հանձնակատարի փորձագետի կողմից հետազոտված նյութերը պարունակում էին վնասվածքների մասին տեղեկություններ, որոնք ուղեկցվում էին վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներով այն անձանց կողմից, որոնք գտնվել էին կալանքի տակ: Օրինակ՝ Չիսինաուի շտապօգնության հիվանդանոցի նյութերը ցույց են տվել, որ 115 հոգի զգացել է բուժօգնության կարիք որոշ ժամանակ, քանի որ նրանք վնասվածքներ էին ստացել ոստիկանությունում՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Նրանցից 24-ը հոսպիտալացվել էին, քանի որ ստացել էին ծանր վնասվածքներ՝ ներառյալ ուշաթափություն, երիկամների վնասվածք, կոտրված վերջույթներ կամ ազդրեր և/կամ փափուկ հյուսվածքների բազում վնասվածքներ...

22. Հակառակ կալանավայրերի և հիվանդանոցների նյութերի՝ Հանձնակատարի փորձագետը նկատել է, որ վնասվածքների վերաբերյալ եզրակացությունները, որոնք պահվել են Չիսինաուի Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատի կալանավայրում, շատ մակերեսային էին և թերի: Այդ առթիվ տրվել էր այն բացատրությունը, որ այդ հաստատությունում աշխատող բուժակ (բուժաշխատողը) չի եղել դատական բժիշկ: Ոստիկանությունում վնասվածքների վերաբերյալ նյութերի միջև առկա այդ հակասություններն արդեն ընդգծվել են հոշտանգումների արգելման (CPT) Եվրոպական հանձնաժողովի կողմից Հանձնակատարի՝ 2007 թվականին Մոլդովա կատարած այցի նյութերում...CPT-ն կազմել է մանրակրկիտ առաջարկություններ ոստիկանություն անձին բերման ենթարկելուց հետո առանց ոստիկանների մասնակցության նրա մոտ առկա վնասվածքների արձանագրման և պարտադիր մանրակրկիտ ամրագրման առթիվ: Եթե վնասվածքները համապատասխանում են վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոքներին, ապա դրանք պետք է անմիջապես ներկայացվեն համապատասխան դատախազի կամ պետք է նշանակվի դատաբժշկական փորձաքննություն իրավասու դատաբժշկի կողմից: Վատ վերաբերմունքի կանխարգելման նկատառումներով Հանձնակատարը խստորեն պահանջել է Մոլդովայի իշխանություններից ապահովել վնասվածքների պատշաճ արձանագրում՝ դրանց վերաբերյալ CPT առաջարկությունների լուսի ներքո:

...24. ...Խոշտանգումների արգելման խորհրդատվական խորհրդին ((the National Preventive Mechanism under the UN OPCAT), ըստ առկա տեղեկության, 2009 թվականի ապրիլի 11-ին թույլ չեն տվել այցելել

² Համաձայն Մարդու իրավունքների հաստատությունների 24-ների և Մարդու իրավունքների վերականգնման կենտրոնի, որոնք OPCAT ներքո Միջազգային կանխարգելիչ մեխանիզմներ են, 2009 թվականի ցույցերի արդյունքում կալանավորված անձանց 81 տոկոսը հայտնել է, որ իրենք ենթարկվել են ծեծի ձերբակալման ժամանակ, իսկ 64 տոկոսը բողոքել է, որ իրենք ենթարկվել են ծեծի ոստիկանությունում՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում:

Չիսինաուի որոշ ոստիկանական բաժանմունքներ, ներառյալ՝ Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորատը և Ցենտրու շրջանային ոստիկանական բաժանմունքը, որտեղ պահվել են կալանավորված անձինք:

25. Հանձնակատարն ստացել է բազմաթիվ բողոքներ ոստիկանական բաժնուն պայմանների մասին՝ մեծածավալ ձերբակալություններից հետո: Դրանց մեծ մասում եղել են տեղեկություններ ներառել խիստ մարդաշատության, հիզիենիկ վատ պայմանների, թույլ լուսավորության և օդափոխման վերաբերյալ, ինչպես նաև սննդի, մաքուր անկողնու և անձնական հիգիենայի կամ սանիտարական պարագաների բացակայության մասին: Ինչպես նաև նշվել է՝ Հանձնակատարը միայն այցելել է մեկ ոստիկանական կալանավայր, այն է՝ Չիսինաուի Գլխավոր ոստիկանության դիրեկտորիատի: Հանձնակատարը նկատել է, որ բանտախցերում պայմանները եղել են շատ վատ՝ թույլ լուսավորությամբ և օդափոխությամբ. ընդհանուր առմամբ պայմանները համընկել են այն անձանց նկարագրությունների հետ, որոնք պահվել են այդ բանտախցերում: Ինչ վերաբերում է մարդաշատությանը՝ անձնակազմի կողմից հաստատվել է, որ հաստատությունն այդ օրերին եղել է չափազանց մարդաշատ:

... 39. Հանձնակատարը խիստ մտահոգված է նրանով, որ ավելի քան 300 անձինք, որոնց մեծ մասն անչափահասներ էին, և որոնք ձերբակալվել էին ցույցերից հետո, ենթարկվել էին վատ վերաբերմունքի ոստիկանությունում, որոշ դեպքերում այդ վերաբերմունքը եղել է դաժան:

...45. Հանձնակատարի պաշտոնական գրուցակիցներն ընդունել են, որ ոստիկանությունը գերազանցել է իր լիազորությունները ցույցերի երկրորդ փուլի ժամանակ՝ անձանց ձերբակալելիս: Հանձնակատարը մտահոգությամբ ընդգծել է, որ վատ վերաբերմունքի չենթարկվելու հիմնարար իրավունքի մասն մեծածավալ խախտումը չպետք է երբևէ թույլատրվի, և որ պետք է ակտիվորեն ձեռնարկվեն միջոցներ պատասխանատվության ենթարկելու ուղղությամբ, երբ դրսևորվում են վատ վերաբերմունքի առանձին դեպքեր:

46. Գլխավոր դատախազը նշել է, որ ինքը կքննի իրեն ներկայացված յուրաքանչյուր գործ և կձեռնարկի քայլեր վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ տեղեկությունների ստուգման ուղղությամբ՝ նույնիսկ բողոքի բացակայության դեպքում: Ըստ նրա՝ գործի մեջ ներգրավվել են հատուկ դատախազներ, որոնք չեն առնչվել իրադարձություններին՝ կապված ոստիկանության բաժանմունքների հետ:

34. Մոլդովա կատարած այցի վերաբերյալ հաշվետվության համապատասխան մասը կազմվել է Խոշտանգումների և անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի արգելման համար Եվրոպական հանձնաժողովի կողմից՝ 2009 թվականի հուլիսի 27-31-ին, համաձայն որի՝

«3. Այցի հիմնական նպատակն էր գնահատել քննության իրականացման ձևը՝ կապված Չիսինաուում 2009 թվականի ապրիլին հետընտրական իրադարձություններին ոստիկանների կողմից հնարավոր վատ վերաբերմունքի դրսևորումների հետ: Այցը հնարավորություն է տվել նաև ստուգելու ոստիկանությունում կալանավորված անձանց բուժումը:

2009 թվականի ապրիլի ընթացքում CPT-ն ստացել է հաշվետվություններ տարբեր աղբյուրներից, համաձայն որոնց՝ 2009 թվականի ապրիլի 5-ի ընտրություններից հետո հարյուրավոր մարդիկ ձերբակալվել են ոստիկանության կողմից Նախագահական նստավայրի, Կառավարության և Ազգային ժողովի շենքերի դիմաց տեղի ունեցած զանգվածային անկարգություններից հետո: Այդ հաշվետվություններում մատնանշվել են ձերբակալման, տեղափոխման ժամանակ և/կամ ոստիկանությունում կիրառված ֆիզիկական դաժան վերաբերմունքի մասին: Հանձնաժողովը նաև տեղեկություն է ստացել առ այն, որ որոշ անձինք մահացել են 2009 թվականի ապրիլի 7-8-ին ոստիկանության գործողությունների հետևանքով:

...10. 2009 թվականի այցի ընթացքում պատվիրակությունը նկատել է, որ կալանքի տակ գտնվողների նկատմամբ ցուցաբերվող վերաբերմունքի պրակտիկան ոստիկանության կալանավայրերում (izolatoare de detenție preventivă, abbreviated “IDP”) մնացել է անփոփոխ: 2007 թվականի այցի վերաբերյալ հաշվետվության մեջ CPT-ն կոչ է արել Մոլդովայի իշխանություններին խստագույնս հետևել կալանավորների համար պատասխանատվությունը Արդարադատության նախարարության վրա դնելու որոշման կատարումը: Ի պատասխան դրա, Ներքին գործերի նախարարությունը մատնանշել է, որ պատասխանատվությունն Արդարադատության նախարարության վրա ժամանակավոր է դրվել: Այդուհանդերձ, 2009 թվականի այցի վերջում Արդարադատության նախարարը նշել է, որ IDP-ի պատասխանատվությունը չէր կարող դրվել դրա վերադաս նախարարության վրա, քանի որ այդ կալանավայրում պայմանները եղել են ոչ բնականոն:

CPT-ն կիսում է այն կարծիքը, որ IDP-ը չունի համապատասխան պայմաններ կալանավորված անձանց պահելու համար: Հանձնաժողովը, այնուամենայնիվ, ցանկանում է նշել է, որ վատ վերաբերմունքի կանխարգելման նկատառումներով որքան շուտ կասկածյալը հանձնվի կալանավայրի ղեկավարությանը, որը գործառնություններով և կառուցվածքով առանձնացված է ոստիկանությունից, այնքան լավ կլինի նրա համար: 2009 թվականի այցի արդյունքում արված հետևության համաձայն՝ ապրիլյան իրադարձությունների առնչությամբ ոստիկանության կողմից վիճարկվող վատ վերաբերմունքի գործերի մեծ մասը հարուցվել է

միայն այն բանից հետո, երբ անձինք տեղափոխվել են Արդարադատության նախարարությանը ենթակա հաստատություններ կամ ազատ են արձակվել...:

...12. 2009 թվականի այցի ընթացքում CPT-ի պատվիրակությունը լսել է բավական մեծ թվով ճշմարտացի և հստակ բողոքներ ոստիկանության կողմից 2009 թվականի ապրիլյան իրադարձությունների ժամանակ դրսևորված վատ վերաբերմունքի առնչությամբ: Մեծ թվով հարցաքննվածներ մատնանշել են ոստիկանության թողած հետքերը, որոնց համաձայն՝ վատ վերաբերմունք ցուցաբերվել է՝ կապված ագրեսիայի գործողությունների հետ, որոնք դրսևորվել են ոստիկանության նկատմամբ ապրիլի 7-ի ընթացքում:

...14. Պատվիրակությունը նաև վատ վերաբերմունքի մասին կարծիքներ է լսել կանանցից, տղամարդկանցից և անչափահասներից, որը դրսևորվել է ոստիկանությունում և կալանավայրում գտնվելու ժամանակ՝ ապրիլի 8-ի ընթացքում և/կամ դրան հաջորդող օրերին: Հարցաքննվածներից շատերը, որոնք ծերբակալվելուց հետո քիչ անց ազատ են արձակվել, բողոքել են օպերատիվ աշխատակիցների կողմից նախնական հարցաքննությունների ընթացքում կրկնվող երկարատև ծեծերից (հարվածներ կամ ծեծ մահակներով կամ ջրով լցված շշերով): Պատվիրակությունը լսել է նաև մեծ թվով բողոքներ՝ կապված վատ վերաբերմունքի (կամ բռնաբարության) սպառնալիքի, ինչպես նաև ոստիկանությունում նախնական հարցաքննության ընթացքում՝ սպանության հետ: Հարցաքննվածները մատնանշել են ոչ միայն վատ վերաբերմունքի պատժիչ բնույթը, այլ նաև բողոքել են, որ դա կիրառվել է ցուցմունքներ կորզելու նպատակով»:

Հարցաքննվածներից շատերը նաև բողոքել են, որ իրենց ծեծել են մահակներով և հարվածներ են հասցրել ոստիկանների կողմից կազմված «միջանցքով» անցնելու ընթացքում՝ ոստիկանություն մտնելու կամ տեղափոխվելու ժամանակ:

Այնուհետև, պատվիրակությունն ստացել է մի շարք բողոքներ՝ կապված կալանավայրի աշխատակիցների կողմից գործադրված վատ վերաբերմունքի հետ: Որոշ դեպքերում իրավասու դատախազության մարմինները որշել են, որ ենթադրյալ վատ վերաբերմունքը եղել են այնպիսին, որ այն կարող էր բնորոշվել որպես խոշտանգում... CPT-ն կիսում է այս կարծիքը: Ավելին, վերը նշված հետևությունները Հանձնաժողովին հանգեցնում են այն հետևությանը, որ, առանձին դեպքերից զատ, առկա է եղել վատ վերաբերմունքի դրսևորման կոնկրետ մոդել:

...22. Իր նախորդ այցի վերաբերյալ հաշվետվության մեջ CPT-ն նշել է, որ բուժանձնակազմի կողմից վնասվածքների արդյունավետ արձանագրումը կարող է էապես նպաստել ոստիկանությունում կալանավորված անձանց նկատմամբ վատ վերաբերմունքի կանխարգելմանը, և կատարվել է խորհրդատվություն՝ նպատակ ունենալով բարելավել IDP-ում աշխատող բուժակների աշխատանքը: 2009 թվականի այցի ժամանակ պատվիրակությունը նկատել է միևնույն հետևանքները, որոնք արձանագրել էր նախորդ անգամ: Տեղի են ունեցել նոր կալանավորվածների հարցաքննության ձգձգումներ (մինչև մի քանի օր): Վնասվածքների արձանագրումը սովորաբար եղել է մակերեսային և, որպես կանոն, իրականացվել է կալանավայրի կամ օպերատիվ անձնակազմի ներկայությամբ, իսկ հետազոտության արդյունքում կազմված հաշվետվության կրկնօրինակը տրամադրվել է ոստիկանությանը: Ջարմանալի չէ, որ կալանավորների ստացած վնասվածքները նկատվել և/կամ արձանագրվել են միայն այն բանից հետո, երբ նրանք ազատ են արձակվել կալանավայրից:

Դրան հակառակ, Չիսինաուի թիվ 13 կալանավայր բերելուն պես վնասվածքների արձանագրումն իրականացվել է ավելի լավ. նոր բերված կալանավորները զննվել են կալանավայրի բուժանձնակազմի կողմից, իսկ արձանագրությունները հետագայում փոխանցվել են դատախազության մարմիններին: Այդուհանդերձ, վնասվածքների արձանագրումը չի եղել լիովին բավարար: Մի շարք դեպքերում վնասվածքների նկարագրումը եղել է հակիրճ, իսկ արձանագրությունները հազվադեպ են պարունակել կալանավորի կարծիքը դրանց առաջացման աղբյուրի առթիվ:

...28. ...Ազատությունից զրկված կասկածյալների համար անվճար իրավաբանական օգնության նոր համակարգը կիրառվել է 2008 թվականի կեսերից, այն բանից հետո, երբ ուժի մեջ է մտել Իրավաբանական օգնության մասին 2007 թվականի հուլիսի 26-ի օրենքը: Այդուհանդերձ, պատվիրակության կողմից հարցաքննված կալանավորների մեծ մասը բողոքել է ex officio նշանակված պաշտպաններից: Ex officio նշանակված որոշ պաշտպանների պասիվությունը 2009 թվականի ապրիլի իրադարձությունների ժամանակ, երբ նրանց վստահորդներն ստացել են ակնհայտ վնասվածքներ կամ բողոքել են վատ վերաբերմունքի կապակցությամբ, կասկածի տակ են դրել նրանց անկախությունը ոստիկանությունից և դատախազության մարմիններից:

29. Ոստիկանության կալանավայրում գտնվող անձի իրավունքը՝ հետազոտվելու բժշկի (ներառյալ՝ իր կողմից ընտրված բժշկի) կողմից, դեռևս հստակորեն երաշխավորված չէ օրենքով... Շատերը, ովքեր գտնվել են կալանքի տակ 2009 թվականի ապրիլի իրադարձությունների արդյունքում, բողոքել են, որ չնայած իրենց միջնորդություններին՝ կապված անկախ բուժօգնության հետ, նրանց մերժել են այդպիսի օգնություն տրամադրելու հարցում: Որոշ դեպքերում ոստիկանության անձնակազմը կալանավորված անձին ենթադրաբար մերժել է բժշկի դիմելու հարցում՝ նրանից համապատասխան ցուցմունք կամ այլ հայտարարություն ստանալու նպատակով: Այնուհետև, որոշ գործերից պարզ է դարձել, որ որոշ անձինք,

որոնք ունեցել են ակնհայտ վնասվածքներ, չեն ստացել բուժօգնություն այն հիմքով, որ իրենք հատուկ չեն դիմել դրա համար: Նման իրավիճակները ոչ միայն զրկում են կալանավորված անձանց երաշխիքից, որը կարող է մեծ դեր ունենալ վատ վերաբերմունքի կանխարգելման գործում, այլև դրանք կարող են ունենալ լուրջ հետևանքներ կալանավորված անձանց առողջության համար: Պարզ է, որ անկախ բժշկի դիմելը չպետք է թողնվի ոստիկանների հայեցողությանը:

...40. Ոստիկանության նկատմամբ հանրային դատախազների կողմից վերահսկողությունն ուժեղացել է տարիների ընթացքում՝ այն ժամանակից ի վեր, երբ CPT-ն անցել է Սոլդովա 1998 թվականին: 2009 թվականի հետընտրական իրադարձություններից քիչ անց դատախազներն այցելել են ոստիկանության կալանավայրեր: Պատվիրակությունը տեղեկացել է, որ նրանք ստացել և ընթացք են տվել մի շարք բողոքների, կապված վատ վերաբերմունքի հետ:

Այդուհանդերձ, շատ անձինք, որոնց հետ հանդիպել է պատվիրակությունը, և որոնք կալանավորված են եղել այդ ժամանակ, բողոքել են, որ մինչ այդ այցելությունները ոստիկաններն իրենց զգուշացրել են, որպեսզի իրենք բողոքներ չներկայացնեն իրենց այցելող դատախազներին: Բացի դրանից, դատախազներին ուղեկցել են ոստիկանները, և նրանք չեն փորձել մեկուսի խոսակցություն ունենալ կալանավորված անձանց հետ:

...43. ... Ապրիլյան իրադարձությունների երկրորդ ալիքի ժամանակ մի շարք անձինք, որոնց հետ հանդիպել է պատվիրակությունը, հարցաքննվել են առանձին (Խշտանգումներին կանխարգելման խորհրդատվական խորհրդի կողմից³) կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում... Ապա 2009 թվականի ապրիլի 9-23-ին ութ դեպքերում Խորհրդի անդամները, ըստ հայտարարությունների, չեն կարողացել իրականացնել իրենց աշխատանքները՝ տեսակցության արգելք (ապրիլի 9-ին և 11-ին), տեսակցությունների ձգձգում (մինչև երկու ժամ տևողությամբ), ինչպես նաև կալանավայրերի գրանցամատյաններին ծանոթանալու արգելք: Ոստիկանները, որոնց հետ հանդիպել է պատվիրակությունը, այդ թերացումները հիմնավորել են ոչ լիարժեք տեղեկացվածությամբ, հատկապես՝ կապված Խորհրդի կազմի հետ:

44. Համառոտ՝ 2009 թվականի ապրիլի հետընտրական ժամանակահատվածում խոչընդոտվել է անկախ մարմինների մուտքը, ինչը թույլ չի տվել, որպեսզի համապատասխան գործառույթներն իրականացվեն արդյունավետորեն: Այդուհանդերձ, պատվիրակության կարծիքով՝ իրենց գործունեության արդյունքում արվել են շատ լուրջ հետևություններ:

...61. CPT-ն ընդունում է, որ ապրիլյան իրադարձությունների հետ կապված ոստիկանության կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի դեպքերի մեծ թիվը հանգեցրել է դատախազության մարմինների կողմից իրենց գործառույթների կատարման առումով լուրջ տարակուսանքի: Այդուհանդերձ, այդ հանգամանքը պետք է արագացներ նրանց կողմից դրսևորելու առավել ընդհանրական և զլոբալ մոտեցման դրսևորումը՝ կապված իրադարձությունների ժամանակահատվածի հետ, ներառյալ ոստիկանները և ենթադրյալ զոհերը, հավանական վկաները և մասնագետները (բուժանձնակազմ): Իսկապես, շատ բողոքներում և այլ տեղեկություններում, որոնցում մատնացույց են արվել վատ վերաբերմունքը, հղում են կատարվել նույն իրադարձություններին՝ նույն վայրում միևնույն մոդելով վատ վերաբերմունքի և, հնարավոր է՝ միևնույն ոստիկանների առնչությամբ: Հստակ է, որ սխալ մոտեցում է գործերի առնչությամբ իրականացնել անհատական քննություններ՝ չտեսնելով դրանցում ընդհանրություն և չիրականացնելով պատշաճ համակարգում:

...63. Այցի ընթացքում քննված գրեթե բոլոր դեպքերի առումով կատարված գործողությունները դեռևս չեն հանգեցրել վատ վերաբերմունքի հնարավոր պատասխանատուների և/կամ այլ պաշտոնյաների բացահայտմանը, որոնք կարող էին թույլ տալ կամ խրախուսել նման վերաբերմունքը: Դատախազները, որոնց հետ հանդիպել է պատվիրակությունը, այս իրավիճակը բացատրել են նրանով, որ հնարավոր չի եղել պարզել կասկածյալներին, քանի որ ոստիկանները եղել են դիմակավորված, կամ՝ այն փաստով, որ տուժողների դրությունը նրանց թույլ չի տվել տեսնել վնասվածքներ հասցրած ոստիկաններին: Այդուհանդերձ, 2009 թվականի այցի ժամանակ պարզ է դարձել, որ դատախազության մարմինների կողմից չեն ձեռնարկվել քայլեր մի շարք գործերով, որոնցով տուժողները մշել են, որ իրենք կարող են ծանաչել վատ վերաբերմունք դրսևորած ոստիկանության աշխատակիցներին:

«Ապա գլխավոր տեղեկությունը, որը կարող էր հանգեցնել BPDS «Fulger»-ի շարքում հավանական կասկածյալների և վկաների բացահայտմանը (ինչպիսին է ձերբակալման արձանագրությունը), դեռևս չեն հետազոտվել վատ վերաբերմունքի առնչությամբ քննությունների համատեքստում, ընդհակառակը, նման տեղեկությունը վերանայվել է 2009 թվականի ապրիլի 7-ին տեղի ունեցած զանգվածային անկարգության և ապօրինի զավթման հետ կապված գործի քննությամբ զբաղվող դատախազների կողմից: Ուշագրավ է նաև այն, որ Ներքին գործերի մախարարության պաշտոնատար անձանց և ոստիկանության աշխատակիցների պատասխանատվությունը չի շոշափվել վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ գործը վարող դատախազների կողմից: CPT կարծիքով՝ փաստը, որ նման կարևոր հարցով զբաղվել են զանգվածային անկարգությունների և

³ Կառավարական պաշտպանների գրասենյակին կից մարմին (Մարդու իրավունքների կենտրոն), որը պետք է բաղկացած լինի տասնմեկ անդամից, ներառյալ Կառավարչական պաշտպանը, ով պատասխանատու է մեխանիզմի և ՀԿ-ի ներկայացուցիչների համար:

ապօրինի գավթման գործով զբաղվող դատախազները, կարող էր լրջորեն վնասել այս առթիվ ձեռնարկված որևէ քննչական գործողության անկողմնակալությունը:

66. Երբ քննվող գործերը հնարավոր է, որ կապ ունեն վատ վերաբերմունքի դրսևորումների հետ, դատախազության մարմինները պարտավոր են ձեռնարկել պատշաճ քննչական գործողություններ: Դատախազության մարմինները հիմնականում ջանացել են արձագանքել 2009 թվականի իրադարձությունների հետ կապված ոստիկանության աշխատակիցների կողմից ենթադրաբար կիրառված վատ վերաբերմունքի դեպքերին, նույնիսկ ձևական բողոքի բացակայության պայմաններում, երբ այն գրավել է իրենց ուշադրությունը: Այդուհանդերձ, վերը նշված հետևություններից բխում է, որ շատ գործերով իրավասու դատախազության մարմինները չեն ձեռնարկել անհրաժեշտ քայլեր ժամանակին ապացույցներ ձեռք բերելու ուղղությամբ և չեն ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ պատասխանատուներին բացահայտելու համար:

Պետք է նշել, որ շատ հնարավոր տուժողներ, որոնք հարցաքննվել են պատվիրակության կողմից, ներառյալ նրանց, որոնք դեռևս չէին ներկայացրել պաշտոնական բողոքներ, ինչպես և նրանց պաշտպաններն արտահայտել են հիմնականում իրենց անվստահությունը դատախազության մարմինների, ներառյալ՝ զինվորական ոստիկանների արձագանքի հանդեպ: Նրանք գտել են, որ այդ մարմինները չէին իրականացնի արդյունավետ քննություն ոստիկանության կողմից ենթադրաբար գործադրված վատ վերաբերմունքի առթիվ: CPT կարծիքով, ոստիկանության դեմ բողոքելու մեխանիզմը պետք է վայելի հանրության վստահությունը, այն ոչ միայն պարզապես պետք է լինի անկախ, այլ այն պետք է անկախ լինի ոստիկանությունից:

Ապա 2009 թվականի հոկտեմբերի 26-ին մոլդովական իշխանությունները տեղեկացրել են Յանձնաժողովին, որ այցից հետո դատախազության մարմինները «դիմել են այլ քննչական տակտիկայի», այն է՝ պատասխանատվության հիմնական մասը վերագրել են ոստիկանության ավագ աշխատակիցներին...»:

35. Կառավարական քննչական հանձնաժողովի հաշվետվության համապատասխան մասում, որում մեկնաբանվում էին Մոլդովայում 2009 թվականի ապրիլի 5-ին կայացած ընտրություններին հաջորդած դեպքերը և հետևանքները, ասված էր հետևյալը.

«IV. 2.1.1. Կասկածյալների թիվը և բնույթը

... Ներքին գործերի նախարարությանը պատկանող հաստատությունների գրանցամատյանների համաձայն՝ 571 անձ ձերբակալվել է 2009 թվականի ապրիլի 7-12-ին...Այդ անձանց մեծ մասը ձերբակալվել է 2009 թվականի ապրիլի 7-9-ին:

Ավելին, կասկածյալների վերաբերյալ արձանագրությունների և պետական մարմինների կողմից տրամադրված նյութերի հետազոտությունը ցույց է տվել, որ մոտ 70 անձի ձերբակալում չի արտացոլվել կալանավայրերի գրանցամատյաններում: Մի շարք գործերում գրանցումներում չի արտացոլվել այն, որ կասկածյալները տեղափոխվել են հիվանդանոց ստացած վնասվածքների համար: Շատ գրանցումներում նշված է միայն հետևյալը. «Սուրբ Ստեֆան Մեծից (*Stefan cel Mare*), «Կառավարության շենքից», «Նախագահի նստավայրից» «Ազգային ժողովից» կամ նույնիսկ՝ «բացատրություններ ստանալու համար» և «թիվ ... բաժանմունքից (հավանաբար, բաժանմունքի թիվը համապատասխան ոստիկանական բաժանմունքների թիվն է, որտեղից տեղափոխվել էին կալանավորվածները)», առանց որևէ հետագա մանրամասների:»

Այդուհանդերձ, իշխանությունները հայտարարել են, որ 274 ոստիկան և այլ աշխատակիցներ վնասվածքներ են ստացել 2009 թվականի ապրիլի 7-ի դեպքերի հետևանքով, միայն երեք հոգի է ձերբակալվել նման վնասվածքներ պատճառելու համար, շատերը կասկածվել են թեթև խուլիգանության համար և հրաժարվել են ենթարկվել կամ էլ վիրավորանքներ են հասցրել ոստիկաններին: Յանձնաժողովը եզրակացրել է, որ «մարդկանց ուղղակի ներկայությունը համապատասխան փողոցներում և շենքերում բավարար հիմք է եղել նրանց ձերբակալելու և ոստիկանության բաժանմունքներ բերելու համար»:

Յանձնաժողովը գտել է, որ «միջազգային կազմակերպությունների ներկայացուցիչները, զանգվածային լրատվամիջոցները, ՅԿ-ները և ընդհանուր առմամբ հասարակությունն արդարացիորեն անհանգստություն են դրսևորել 2009 թվականի ապրիլի դեպքերից հետո ոստիկանության ոչ տեղին և ոչ համաչափ գործողությունների առթիվ: Շատերը ոստիկանության կողմից ձերբակալվել են կամայականորեն, առանց հանցագործություն կատարելու մեջ հիմնավոր կասկածի: Ներքին գործերի նախարարության օպերատիվ ծառայությունները չեն բացահայտել Ներքին գործերի նախարարությունից հենց իրենց գործընկերների նկատմամբ ագրեսիվ գործողություններ դրսևորած պատասխանատուներին. ոստիկանությունը կալանավորվածների նկատմամբ դրսևորել է վատ վերաբերմունք և տանջանքի է ենթարկել նրանց և թույլ է տվել Սահմանադրությամբ երաշխավորված դատավարական իրավունքների լուրջ խախտումներ»:

«IV .2.2. Դատարանների գործողությունները»

Մոլդովայի Յանրապետության ժամանակակից պատմության մեջ առաջին անգամ է, որ կալանավորվածների գործերը, որոնց ոստիկանները կասկածել են ապրիլի 7-ի դեպքերի հետ կապված վարչական կամ քրեական հանցագործությունների կատարման մեջ, քննվել են ոստիկանության բաժանմունքներում:

...Մ.Դ.-ն՝ Բույուկանի շրջանային դատարանի նախկին քննող դատավորը, հայտնել է Հանձնաժողովին, որ նա միայն քննել է վարչական գործեր 2009 թվականի ապրիլի 10-ին GPD-ում՝ մոտավորապես ժամը 13:00-ին և 16:40-ին: Նա քննել է GPD-ում ինը գործ...Ոչ ոք չի բողոքել վատ վերաբերմունքի առնչությամբ: Չեն դիմել նաև նրանց պաշտպանները: Ավելին, չի եղել վատ վերաբերմունքի որևէ ակնհայտ նշան»:

Հանձնաժողովը նաև կազմել է վիճակագրական տվյալներ, համաձայն որոնց՝ դատավորներն ընդունել են 2009 թվականի ապրիլի դեպքերի կապակցությամբ կասկածվող անձանց կալանավորելու որոշում ստանալու վերաբերյալ դատախազների միջնորդությունների 80 տոկոսը: Նման 148 միջնորդությունների 88 տոկոսը քննվել է նիստերի դահլիճից դուրս, իսկ նման գործերի մեծ մասը քննվել է GPD-ի շենքերում:

Հանձնաժողովի տրամադրության տակ գտնվող նյութերի համաձայն՝ դատավոր Մ.Դ.-ն 2009 թվականի ապրիլի 10-ին GPD-ում քննել է 15 գործ: Նա բավարարել է դատախազի բոլոր միջնորդությունները՝ հատկացնելով յուրաքանչյուր գործին 22-30 րոպե:

2009 թվականի ապրիլի դեպքերի հետ կապված քննող դատավորներից յուրաքանչյուրի կողմից կայացված որոշումների մեծ մասն ըստ էության նույնն էր: Իրենց պաշտպանյալներին կալանավորելու վերաբերյալ որոշումների դեմ պաշտպանների կողմից բերված բողոքներից 60-ն ընդունվել է վերաքննիչ դատարանի կողմից, և կալանավորվածներից ոմանք ազատ են արձակվել կամ նրանց նկատմամբ կիրառվել է ազատությունից զրկելու հետ չկապված խափանման միջոց:

Բոլոր դատավորները, որոնք քննել են 2009 թվականի ապրիլյան իրադարձությունների հետ կապված գործերը, հայտնել են Հանձնաժողովին, որ իրենք չեն նկատել վատ վերաբերմունքի ակնհայտ հետքեր իրենց մոտ բերված անձանց վրա: Միայն մեկ դեպքում են կալանավորված անձը և նրա պաշտպանը բողոքել վատ վերաբերմունքի առթիվ: Հանձնաժողովը նկատել է այս հայտարարությունների և մի շարք տուժողների հայտարարությունների միջև առկա հակասությունները, որոնք դատարաններում բողոքել են վատ վերաբերմունքի հետ կապված, սակայն՝ ապարդյուն:

Գլխավոր դատախազի կողմից տրված պատասխանի համաձայն՝ 105 բողոք է ստացվել 2009 թվականի ապրիլի 7-ին և 8-ին ոստիկանության կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ: Նրանցից 100-ի բժշկական հետազոտության արդյունքում 64-ի մոտ հայտնաբերվել են տարբեր աստիճանի ծանրության վնասվածքներ: Արդյունքում՝ 33 դեպքի առթիվ հարուցվել է քրեական գործ:

Հանձնաժողովը գտել է, որ «Դատախազության գործողությունները՝ կապված վատ վերաբերմունքի և խոշտանգումների առնչությամբ քննություն իրականացնելու և պատասխանատուներին պատժելու հետ, սկզբնական փուլում եղել են «սահմանափակ», երբեմն նույնիսկ ցույց է տրվել, որ կալանավորվածներն իրենց մարմինների վրա նկարել են վնասվածքներ ... Միևնույն ժամանակ ... հաստատվել է, որ դատախազները, ինչպես նաև դատավորները չեն ձեռնարկել լուրջ միջոցներ խոշտանգումների գործողությունները դադարեցնելու ուղղությամբ, նույնիսկ երբ վնասվածքների հետքերը եղել են ակնհայտ»:

Հանձնաժողովը, *inter alia*, եզրակացրել է, որ 2009 թվականի ապրիլի 7-ի գիշերը ոստիկանության գործողությունները եղել են ոչ համաչափ և ապօրինի»:

36. «Ազատություն, պաշտպանություն և խոշտանգում: Մոլդովայում 2009 թվականի ապրիլյան իրադարձությունները» իրենց հաշվետվությունում Մոլդովայի՝ Մարդու իրավունքների ինստիտուտը (IDOM) և Մարդու իրավունքների ծառայությունների կենտրոնը, *inter alia*, գտել են, որ.

«Ոստիկանությունը պատասխանատու է կույր դաժանության համար, իրականացրել է մեծ թվով չարդարացված ձերբակալություններ, ծեծեր և սպառնալիքներ:

Ներքին գործերի նախարարության կալանավայրում ձերբակալությունները և կալանքները մեծմասամբ և շարունակաբար կիրառվել են որպես ոստիկանության գործողությունների արդյունք:

Ձերբակալությունները և կալանավորումները շատ գործերով կատարվել են առանց բացատրությունների և առանց հիմքերի»:

Հաշվետվության հեղինակները նաև գտել են, որ կալանավորվածների 64 տոկոսը բողոքել է, որ իրենք ծեծի են ենթարկվել ոստիկանների կողմից՝ կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում, իսկ 81 տոկոսը ծեծի է ենթարկվել ձերբակալման ժամանակ: Ոստիկանության դաժանությունը հանգեցրել է երկու հաստատված մահվան, ինչպես նաև տասը կասկածաբար գործերի: 2009 թվականի ապրիլյան իրադարձությունների արդյունքում ձերբակալվածների 40 տոկոսին բավականին երկար ժամանակ չի տրվել պաշտպան ունենալու հնարավորություն, իսկ իրավաբանական ներկայացուցչության 79 տոկոսն իրականացվել է պետության կողմից նշանակված պաշտպանների կողմից:

37. Մոլդովայի փաստաբանների միության («MBA») 2009 թվականի ապրիլի 17-ի հայտարարության համապատասխան մասի համաձայն՝

«[«MBA»] դատապարտում է ինչպես 2009 թվականի ապրիլի 7-ի ցույցերի ընթացքում որոշ անձանց կողմից դրսևորված բռնի գործողությունները, այնպես էլ պետական իշխանությունների բռնի և ճնշիչ գործողությունները 2009 թվականի ապրիլի 7-ից հետո:

...[MBA] անընդունելի է համարում և դատապարտում է պաշտպանների և նրա պաշտպանյալների հանդիպումներն արգելելու դեպքերը, ինչպես նաև պաշտպաններին գործի նյութերին ծանոթանալ թույլ

չտալու դեպքերը, ինչպես նաև այն փաստը, որ շատ ձերբակալվածներ ինքնակամ են հրաժարվել պաշտպաններից, քանի որ նրանց՝ իրենց կամքին հակառակ, առաջարկել են պաշտպան նշանակել պետության հաշվին, որոնցից ոմանք ունեցել են պարզապես ձևական դեր, իսկ ոմանք իրենց մասնակցությամբ հաստատել են կալանավորվածների նկատմամբ կատարված գործողությունների ապօրինությունը...»:

Օրենք

I. Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի ենթադրյալ խախտում

38. Դիմողը բողոքել է, որ խախտվել է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածը, հատկապես՝ կապված վիճարկվող վատ վերաբերմունքի և վատ վերաբերմունքի առթիվ ոչ բավարար քննության կատարման հետ: Նա նաև բողոքել է կալանքի անմարդկային պայմանների առթիվ : 3-րդ հոդվածի համաձայն.

«Ոչ ոք չպետք է ենթարկվի խոշտանգումների կամ անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունքի կամ պատժի»:

A. Ընդունելիություն

39. Դատարանը գտնում է, որ դիմումն ակնհայտորեն անհիմն չէ Կոնվենցիայի 35-րդ հոդվածի 3(a) կետի իմաստով: Այս Դատարանը նշում է, որ այն անընդունելի չէ որևէ այլ հիմքով: Այդ պատճառով այն պետք է հայտարարվի ընդունելի:

B. Գործի հանգամանքները

1. Կողմերի դիրքորոշումը

40. Կառավարությունը հայտարարել է, որ 2009 թվականի ապրիլի 8-ին դիմողը չի ենթարկվել վատ վերաբերմունքի կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Հատկապես, դեպքերի վերաբերյալ նրա վարկածը հերքվել է բժշկի եզրակացությամբ, որը զննել էր նրան 2009 թվականի ապրիլի 8-ին: Դիմողը 2009 թվականի ապրիլի 8-ին բժշկին չի բողոքել վատ վերաբերմունքի առթիվ, չի բողոքել դատախազին, որը հարցաքննել է նրան այդ օրը, չի բողոքել նաև քննող դատավորին, որը կայացրել է նրան կալանավորելու մասին որոշում 2009 թվականի ապրիլի 10-ին: Ավելին, քանի որ դիմողի դեմքին առկա վնասվածքները տեսանելի են եղել, դրանք պետք է ակնբախ լինեին դատախազի մոտ հարցաքննության ժամանակ՝ 2009 թվականի ապրիլի 8-ին, ինչպես նաև դատական նիստի ժամանակ՝ 2009 թվականի ապրիլի 10-ին: Դիմողը վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ բողոք է ներկայացրել միայն 2009 թվականի ապրիլի 14-ին, ինչը չի հիմնավորվել որևէ ապացույցով: Թեև 2009 թվականի նոյեմբերի 14-ի բժշկական հետազոտությամբ հայտնաբերվել են թեթև վնասվածքներ նրա դեմքին, սակայն դրանք կարող էին առաջացած լինել տարբեր հանգամանքների բերումով, ինչպիսին է, օրինակ, այլ կալանավորվածների կողմից բռնությունը: Նմանապես, չկար որևէ ապացույց առ այն, որ դիմողին GPD-ում ստիպել են անցնել «մահվան միջանցքով»՝ 2009 թվականի ապրիլի 10-ին: Մոլդովայի «Սեմորիալ» բժշկական կենտրոնի նյութերը հիմնված են եղել դիմողի հոգեկան վիճակի սուբյեկտիվ գնահատման վրա, այլ ոչ թե որևէ բժշկական նյութի: Նաև այդ նյութերը կազմվել են 2009 թվականի ապրիլյան իրադարձություններից բավականին ուշ և ավարտվել են 2009 թվականի սեպտեմբերին: Վերջապես, դեպքերի վերաբերյալ դիմողի վարկածը հերքվել է նրա ընկերոջ՝ Ս.-ի կողմից, որը ձերբակալվել էր դիմողի հետ՝ միևնույն ժամանակ:

41. Ինչ վերաբերում է դիմողի բողոքին՝ կապված վատ վերաբերմունքի առթիվ կատարված քննության հետ, պետք է նշել, որ այն եղել է պատշաճ և արդյունավետ: Ներգրավված համապատասխան բոլոր անձինք հարցաքննվել են, կատարվել է երկու բժշկական հետազոտություն: Քանի որ Ս.-ն հերքել է դեպքերի վերաբերյալ դիմողի վարկածը, ինչպես նաև կոնկրետ որևէ ոստիկանի վերաբերմամբ որևէ ապացույցի բացակայության պայմաններում քրեական գործով քննությունը չի ունեցել հաջողության հասնելու որևէ հեռանկար ներպետական դատարաններում:

42. Դիմողը հայտարարել է, որ իրեն ոստիկանության բաժանմունք են բերել լավ առողջական վիճակում, և նա վնասվածքներն ստացել է կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: 2009 թվականի ապրիլի 8-ին դատախազի կողմից հարցաքննվելու ընթացքում ոչ ոք իրեն չի բացատրել, որ ինքը կարող էր բողոք ներկայացնել դատախազին վատ վերաբերմունքի առթիվ: Ավելին, այդ դատախազը հարցեր էր տվել

միայն իր դեմ քրեական գործի քննության կապակցությամբ, ինչն իր մոտ վստահություն չի առաջացրել, որ իրեն կարող էր այդ դատախազն օգնել կանխելու հետագա վատ վերաբերմունքը: Դիմողն ավելացրել է, որ ինքը չի վստահել իշխանությունների կողմից նշանակված պաշտպանին, և իրեն չի բացատրվել, որ ինքը՝ իր իսկ ցանկությամբ կարող է պաշտպան վարձել: Ոստիկանությունում հարցաքննության ընթացքում պաշտպանի ձևական ներկայությունը իրեն չի բերել այն համոզվածության, որ ինքը կրկին չի ենթարկվի վատ վերաբերմունքի ոստիկանների կողմից, եթե բողոք ներկայացնի դատախազին, մանավանդ որ իրեն թույլ չեն տվել նույնիսկ տեղեկացնելու իր ծնողներին իր գտնվելու վայրի մասին: Միայն այն բանից հետո, երբ իր ծնողների կողմից վարձած փաստաբանն այցելել է իրեն 2009 թվականի ապրիլի 14-ին՝ թիվ 13 բանտում, ինքն իրեն զգացել է բավականին ապահով և կարողացել է ներկայացնել բողոք, ինչպես նաև ենթարկվել է բժշկական հետազոտության, որի ընթացքում նա տեղեկացրել է բժշկին իր վնասվածքների առաջացման պատճառների մասին:

43. Դիմողի կարծիքով, դատախազը չի կատարել քննության հետ կապված իր պարտականությունները, չի ստուգել, օրինակ, թե դիմողին ինչ մեքենայով են բերել թիվ 13 բանտ, և թե որ ոստիկաններն են ուղեկցել իրեն այդ առթիվ: Ամենակարևորն այն է, որ քրեական գործ չէր հարուցվել: Ավելին, դատախազի ստուգումները սահմանափակվել են դիմողի և հնարավոր մեղավորների հարցաքննությամբ: Նա չի կազմակերպել ճանաչում՝ անտեսելով դիմողի հայտարարությունն առ այն, որ ինքը կարող էր ճանաչել ոստիկաններին: Դատախազը չի ձեռնարկել որևէ քայլ պարզելու համար դիմողի հետ կալանավորված մյուս անձանց, որոնք կարող էին հաստատել կամ հերքել դիմողի դեմքին 2009 թվականի ապրիլի 8-ին վնասվածքների առկայությունը:

2. Դատարանի գնահատականը

44. Ինչպես Դատարանը բազմիցս նշել է, հողված 3-ը նախատեսում է ժողովրդավարական հասարակության հիմնարար արժեքներից մեկը: Նույնիսկ ամենաբարդ իրավիճակներում, ինչպիսին է, օրինակ, ահաբեկչության և կազմակերպված հանցավորության դեմ պայքարը, Կոնվենցիան բացարձակապես արգելում է խոշտանգումը կամ անմարդկային կամ նվաստացնող վերաբերմունքը կամ պատիժը: Ի տարբերություն Կոնվենցիայի և դրան կից թիվ 1 և թիվ 4 արձանագրությունների, 3-րդ հոդվածը չի սահմանում որևէ բացառություն, և 15-րդ հոդվածի 2-րդ կետի հիմքով թույլ չի տալիս որևէ շեղում նույնիսկ արտակարգ իրավիճակներում, որոնք կարող են սպառնալ հանրության կյանքին (տես՝ Սելնունին ընդդեմ Ֆրանսիայի [GC], թիվ 25803/94, կետ 95, ՄԻԵԴ 1999-V և Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, 1998թ. հոկտեմբերի 28, կետ 93, *Վճիռների և Որոշումների ժողովածու* 1998-VIII):

45. Վատ վերաբերմունքի առթիվ բողոքները պետք է հիմնավորվեն համապատասխան ապացույցներով (տես՝ *mutatis mutandis*, Կլասն ընդդեմ Գերմանիայի, 1993թ. սեպտեմբերի 22, կետ 30, Series A թիվ 269): Այդ ապացույցները գնահատելու համար Դատարանն ընդունում է «կասկածից վեր» ապացուցման չափանիշը: Այդուհանդերձ, գործի հանգամանքները լիովին կամ մասամբ ճիշտ չեն իշխանությունների բացառիկ իմացությամբ, ինչպես կալանավայրերում համապատասխան հսկողություն իրականացնող անձանց դեպքում, փաստերի հաստատում կանխավարկած է ի հայտ գալիս նման կալանքի ընթացքում առաջացած վնասվածքների առնչությամբ: Նման դեպքերում ապացուցման բեռն ընկնում է իշխանությունների վրա, որոնք պետք է ներկայացնեն բավարար և համոզիչ բացատրություններ (տես՝ Սալմանն ընդդեմ Թուրքիայի [GC], թիվ 21986/93, կետ 100, ՄԻԵԴ 2000-VII): Նման բացատրության բացակայության պայմաններում Դատարանը կարող է հանգել այնպիսի հետևության, որը կարող է չլինել պատասխանող Կառավարության օգտին (տես Օրիանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 25656/94, կետ 274, 2002թ. հունիսի 18):

46. Ավելին, երբ անձը բարձրացնում է վիճահարույց բողոք առ այն, որ ինքը ենթարկվել է վտանգավոր վատ վերաբերմունքի՝ ի խախտումն 3-րդ հոդվածի, այդ դրույթը, «Իր իրավազորության ներքո գտնվող անձանց՝ Կոնվենցիայով երաշխավորված իրավունքները և ազատությունները պաշտպանելու»՝ Կոնվենցիայի 1-ին հոդվածով նախատեսված Պետության ընդհանուր պարտականության հետ մեկտեղ, պահանջում է, արդյունքում, որպեսզի տեղի ունենա արդյունավետ պաշտոնական քննություն: Քննության պարտականությունը «Ոչ թե արդյունքի, այլ միջոցների պարտականություն է»: ամեն քննություն չէ, որ պետք է անպայման լինի հաջողված կամ հանգեցնի հետևության, որը կհամընկնի բողոքողի՝ կողմից ներկայացրած դեպքերի վերաբերյալ վարկածին, այդուհանդերձ, այն ըստ էության պետք է կարողանա հանգեցնել գործի փաստերի հաստատմանը, եթե ապացուցվի, որ բողոքը ճշմարտացի էր, այն պետք է հանգեցնի պատասխանատուների բացահայտմանը

ու պատժին: Այդպիսով, վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ լուրջ բողոքների կապակցությամբ քննությունը պետք է լինի խիստ պատշաճ: Դա նշանակում է, որ իշխանությունները պետք է մշտապես լուրջ քայլեր ձեռնարկեն պարզելու համար, թե ինչ է կատարվել, և չպետք է հիմնվեն հապճեպ կամ թյուր հիմնավորված հետևությունների վրա՝ իրենց քննությունն ավարտելու կամ որոշումներ կայացնելու համար: Նրանք պետք է ձեռնարկեն հիմնավոր քայլեր դեպքին առնչվող համապատասխան ապացույցներ ձեռք բերելու համար, ներառյալ, *inter alia*, վկաների ցուցմունքները, դատաբժշկական ապացույցները և այլն: Քննության ցանկացած թերացում, որը խոչընդոտում է վնասվածքների առաջացման պատճառները պարզելուն կամ պատասխանատուներին հայտնաբերելուն, կարող է կանգնեցնել այս սկզբունքին հակասելու ռիսկի առաջ (տես՝ Միխենն ընդդեմ Ռուսաստանի, թիվ 77617/01, կետ 107 et seq, 2006թ. հունվարի 26 և Ասենովն և այլոք ընդդեմ Բուլղարիայի, կետ 102 et seq):

47. Վերջապես, Դատարանը Բատին և այլոք ընդդեմ Թուրքիայի գործով (թիվ 33097/96 և 57834/00, ՄԻԵԴ 2004-IV (extracts) որոշել է, որ .

«136. Կասկածից վեր է, որ քննության պատշաճությունն ու հիմնավոր լինելը ենթադրվում է այս համատեքստում: Վատ վերաբերմունքի առթիվ բողոքների քննության մեջ պատշաճ պատասխանը սովորաբար կարող է համարվել էական օրենքի նկատմամբ հանրության համոզվածության, վստահության ապահովման և ցանկացած գաղտնի համաձայնության բացառման և ապօրինի գործողությունների նկատմամբ հանդուրժողականության հարցում (տես՝ Ինդելիկատոն ընդդեմ Իտալիայի, թիվ 31143/96, կետ 37, 2001թ. հոկտեմբերի 18 և and Օզգյուր Կիլիչն ընդդեմ Թուրքիայի (dec.), թիվ 42591/98, 2002թ. սեպտեմբերի 24): Չնայած կարող են լինել բարդություններ կամ խոչընդոտներ, որոնք թույլ են տալիս կոնկրետ իրավիճակում քննության զարգացման արգելակում, սովորաբար իշխանությունների համար կարող է կարևոր լինել քննությունն արդյունավետ իրականացնելը՝ օրենքի նկատմամբ հանրության վստահությունն ու համոզվածությունն ապահովելու, գաղտնի համաձայնության կամ ապօրինի գործողությունների նկատմամբ հանդուրժողականությունը բացառելու համար (տես՝ *mutatis mutandis*, Փոլ և Էնդրյու Էդվարդսն ընդդեմ Միացյալ Թագավորության, թիվ 46477/99, կետ 72, ՄԻԵԴ 2002-II)»:

(a) 3-րդ հոդվածի էությունը

48. Դատարանը նկատում է, որ ի տարբերություն այլ գործերի, որոնք Դատարանը քննել է Մոլդովայի առիթով կապված վատ վերաբերմունքի առնչությամբ առանձին գործերի հետ, սովորական գործը կարծես թե համապատասխան կարճ ժամանակի վերաբերող մեծ թվով նմանատիպ բողոքների մի մասն է կազմում: Իրադրությունը Խոշտանգումների կանխարգելման Եվրոպական հանձնաժողովի կողմից համարվել է այնքան լուրջ, որ «2009 թվականի ապրիլին հետընտրական իրադարձությունների համատեքստում ոստիկանության կողմից գործադրված վատ վերաբերմունքի ճշմարտացի և հաջորդական մեծ թվով բողոքները» դիտարկելուց հետո արվել է հետևություն առ այն, որ «առկա է եղել ոչ թե առանձին դեպք, այլ վատ վերաբերմունքի հետ կապված դեպքերի մոդել» (տես վերը՝ կետ 34, CPT 2009 թվականի հաշվետվության կետեր 10 և 15): Նմանատիպ հետևություններ արվել են Եվրոպայի խորհրդի Մարդու իրավունքների հանձնակատարի կողմից («հիմնարար իրավունքների մեծամասշտաբ խախտումներ՝ կապված վատ վերաբերմունքի դրսևորման հետ», տես վերը՝ կետ 33), իսկ կառավարական քննչական հանձնաժողովը, որի խնդիրն էր մեկնաբանել Մոլդովայում 2009 թվականի ապրիլի 5-ին կայացած ընդհանուր ընտրություններին հաջորդած իրադարձությունների պատճառները և հետևանքները, մշել է, որ («չատերը ձերբակալվել են ոստիկանության կամայականության արդյունքում ..., ոստիկանությունը դրսևորել է վատ վերաբերմունք և խոշտանգումների գործողություններ կալանքի տակ գտնվող անձանց նկատմամբ», տես վերը՝ կետ 35):

49. Մտապահելով այն, ինչ տեղի է ունեցել շարունակաբար և մեծամասշտաբ՝ ոստիկանության կողմից կալանավորվածների նկատմամբ, Դատարանը դեռևս պետք է պարզի, թե արդյոք դիմողը ներկայացրել է բավարար ապացույցներ առ այն, որ ինքն անձամբ ենթարկվել է վատ վերաբերմունքի, որպեսզի կարողանա հանգել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի խախտման մասին հետևության: Այս առթիվ Դատարանը մշում է, որ երբ դիմողը բերվել է ոստիկանության բաժին՝ նրան ձերբակալած ոստիկանները և նրանք, ովքեր պատասխանատու են նրա կալանքի համար, չեն նկատել որևէ հետք դիմողի մարմնի վրա: Չետևաբար, նա կալանավայր է բերվել լավ առողջական վիճակում 2009 թվականի ապրիլի 7-ին (ըստ Կառավարության՝ ապրիլի 8-ին): Ավելին, համաձայն Կառավարության կողմից ներկայացված բժշկական արձանագրության՝ 2009 թվականի ապրիլի 8-ին դիմողը զննվել է բժշկի կողմից, որը չի նկատել վատ վերաբերմունքի հետքեր (տես վերը՝ կետ 15): Այդուհանդերձ, կալանքի տակ գտնվելու

ընթացքում մեկ շաբաթ անց մեկ այլ բանտային բժիշկ հայտնաբերել է վնասվածքներ դիմողի դեմքին (տես վերը՝ կետ 20):

50. Դատարանի կարծիքով, Կառավարությունը չի ներկայացրել ընդունելի բացատրություն դիմողի վնասվածքների առաջացման վերաբերյալ, որոնք նա ստացել է կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Ավելին, տարբեր միջազգային և ներպետական մարմինների կողմից ներկայացված մի շարք հաշվետվություններ հաստատել են թիվ 13 բանտում ենթադրյալ վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ որևէ բողոքի առարկությունը, մինչդեռ այդ բողոքների մեծ մասը վերաբերել է GPD ոստիկանության բաժանմունքում դրսևորված վատ վերաբերմունքին (տես վերը՝ կետեր 33 և 34): Իրոք դիմողը երբեք չի բողոքել թիվ 13 բանտում որևէ բռնության կիրառումից: Դատարանը եզրակացնում է, որ գործի նյութերից ձևավորվում է հաստատուն կանխավարկած, որը ոչ բավարար չափով է հերքվում Կառավարության կողմից՝ կապված այն հանգամանքի հետ, որ դիմողն իր վնասվածքներն ստացել է ավելի վաղ՝ Բոտանիկայի ոստիկանության բաժանմունքում կամ GPD կալանավայրերում՝ 2009 թվականի ապրիլի 8-10-ին: Այս առումով կարևոր է նաև ստուգել՝ արդյոք պետական իշխանություններն իրականացրել են արդյունավետ քննություն՝ համապատասխան հանգամանքներն ստուգելու համար: Նման արդյունավետ քննություն չիրականացնելով և կալանավայր բերման ենթարկելիս անձի առողջական վիճակը չստուգելով՝ «... Կառավարությունը չի կարող հիմնվել նրանց պաշտպանության սահմանափակման վրա և հայտարարել, թե վնասվածքները դիմողն ստացել է ոստիկանությունում կալանքի տակ գտնվելուց առաջ» (Թուրքանն ընդդեմ Թուրքիայի, թիվ 33086/04, կետ 43, 2008թ. սեպտեմբերի 18, Պոպան ընդդեմ Մոլդովայի, թիվ 29772/05, կետեր 39-45, 2010թ. խեպտեմբերի 21):

51. Ավելին, դիմողը բողոքել է կալանքի անմարդկային պայմանների վերաբերյալ (տես վերը՝ կետ 15): Դատարանը նկատում է, որ դիմողը կալանքի տակ է գտնվել համեմատաբար կարճ ժամանակ՝ Բոտանիկայի ոստիկանության բաժանմունքում և GPD կալանավայրում, որոնք բավականին ծանրաբեռնված են եղել 2009 թվականի ապրիլի 7-12-ն ընկած ժամանակահատվածում (տես վերը՝ կետ 33): Կառավարությունը չի ներկայացրել որևէ ապացույց առ այն, որ դիմողին ցուցաբերվել է օգնություն՝ կապված նրա վնասվածքների հետ, մինչև նրա կողմից 2009 թվականի ապրիլի 14-ին բողոք ներկայացնելը: Չնայած որ վերոգրյալ հանգամանքները կարող են խնդիր առաջացնել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի լույսի ներքո, Դատարանը գտնում է, որ տվյալ գործով դրանք լրացուցիչ տարրեր են, որոնք հանգեցնում են տառապանքի, որը դիմողը հնարավոր է, որ կրել է վատ վերաբերմունքի և իր ձեռքբերված հետ կապված այլ հանգամանքների հետ:

52. Դատարանը հերքում է Կառավարության փաստարկն առ այն, որ 2009 թվականի ապրիլի 14-ից առաջ բողոք չներկայացնելն ապացուցում է վատ վերաբերմունքի բացակայությունը: Դատարանը հիմնվում է անպաշտպանվածության վիճակի վրա, որը նկարագրվել է շատերի կողմից 2009 թվականի ապրիլի 7-12-ին, երբ նրանք տեսել են շատ այլ անձանց, որոնք բացահայտորեն ենթարկվել են վատ վերաբերմունքի և նվաստացումների, և երբ վախենալով հետագա վատ վերաբերմունքի դրսևորումներից՝ նրանք չեն բողոքել դատախազին կամ դատավորին: Ավելին, մերժելով դիմողին կապ հաստատել իր ծնողների հետ և վարձել փաստաբան՝ նշանակված պաշտպանի պասիվ դերի պատճառով, որի արդյունքում վերջինս չի փորձել պարզել դիմողի դեմքին առկա վատ վերաբերմունքի հետքերի առաջացման պատճառները, չեն մղել դիմողին բողոք ներկայացնելու: Դատարանը նաև մտահոգություն է հայտնում այդ իրադարձությունների ընթացքում փաստաբանների անկախության և աշխատանքի որակի առթիվ (տես վերը՝ կետեր 37 և 38, CPT հաշվետվության կետ 28), դատավորների, այդ թվում՝ դատավոր Մ.Դ.-ի կողմից գործերի հապճեպ քննությունը ոստիկանության բաժանմունքներում, ինչպես նաև՝ քննող դատավորների և դատախազների կողմից իրադարձությունների ընթացքում վատ վերաբերմունքի դեմ կոնկրետ գործողությունների բացակայությունը (տես վերը՝ կետ 35): Այս ամենը ոչ միայն լուրջ մտահոգության առիթ է, այլ նաև հաստատում է դիմողի վախի և անօգնական վիճակի զգացումը, որը նա պետք է որ ունենար կալանքի տակ գտնվելու ընթացքում: Այդ զգացումն ունեցել է հնարավոր տուժողների մեծ մասը: Ինչպես CPT-ն նկատել է իր հաշվետվության 10-րդ կետում՝ «ապրիլյան իրադարձությունների համատեքստում ոստիկանության կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի գործերի մեծ մասը հարուցվել է միայն այն բանից հետո, երբ անձինք տեղափոխվել են Արդարադատության նախարարությանը ենթակա հաստատություններ կամ ազատ են արձակվել»: Երբ նա իրեն բավականաչափ ապահով է զգացել իր տեղափոխումից և վստահելի փաստաբանի տեսնելուց հետո, նա ներկայացրել է բողոք, ինչը Դատարանը համարում է լիովին հասկանալի տվյալ հանգամանքներում:

53. Վերոգրյալ հետևությունները բավարար են, որպեսզի Դատարանը եզրակացնի, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի հիմնարար սկզբունքների խախտում:

(b) 3-րդ հոդվածի դատավարական մասը

54. Այժմ Դատարանը կքննի, թե ինչպես է իրականացվել դիմողի բողոքի քննությունը վատ վերաբերմունքի առթիվ: Դատարանը նկատում է, որ գործի հանգամանքների սկզբնական ստուգումը կատարվել է այն հաստատության կողմից (Ներքին գործերի նախարարություն), որտեղ աշխատել է վատ վերաբերմունքի մեջ կասկածվողների մեծ մասը (ոստիկանությունը գտնվում է Նախարարության կազմում, տես վերը՝ կետեր 21-23): Ստացվում է, որ դատախազի կողմից քրեական գործ չհարուցելն առնվազն մասամբ հիմնված է Նախարարության կողմից նման ստուգումների արդյունքների վրա: Դա առավել տարօրինակ է այն փաստի լույսի ներքո, որ վատ վերաբերմունքի առթիվ գործերի քննությունը զինվորական դատախազներին հանձնարարելու հայտարարված նպատակն է եղել քննությունն իրականացնողների և ոստիկանության միջև կապերի բացակայության ապահովումը (տես վերը՝ կետ 33): Ավելին, զինվորական դատախազները հայտարարել են, որ իրենք ուշադրություն են դարձրել Նախարարությունում աշխատող ավագ ոստիկաններին (տես վերը՝ կետ 34, CPT հաշվետվության կետ 66), որը դարձնում է այդ հաստատության կողմից իրականացվող քննությունն անհամատեղելի քննվողից քննիչի անկախ լինելու պահանջի հետ: Այդ պատճառով, դիմողի բողոքի առթիվ քննությունը եղել է որոշ չափով կոմպրոմիսային:

55. Դատարանը նաև նկատում է, որ համաձայն գործի նյութերի՝ զինվորական դատախազն ընդունել է դիմողի բողոքը միայն 2009 թվականի ապրիլի 21-ին, այն է՝ այն ներկայացնելուց մեկ շաբաթ հետո: Ապա նա սպասել է առնվազն 38 օր (մինչև 2009 թվականի մայիսի 29-ը կամ ավելի ուշ, տես վերը՝ կետ 23), որպեսզի կատարվի ներքին քննություն Ներքին գործերի նախարարության կողմից: Վերջապես 2009 թվականի հունիսի 12-ին՝ կայացնելով քրեական գործ չհարուցելու մասին որոշում, դատախազն իր որոշման մասին տեղեկացրել է դիմողին միայն 2009 թվականի հուլիսի 16-ին (տես վերը՝ կետեր 24 և 25):

Դատարանի կարծիքով, վերը նշված տարբեր անբացատրելի ձգձգումներն անհամատեղելի են քննության պատշաճության գաղափարի հետ, որը նախատեսված է Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով, քանի որ առկա է ռիսկ, որ կոչնչանան վատ վերաբերմունքի վերաբերյալ ապացույցները կամ վնասվածքները կվերանան (տես, օրինակ, Պադուրետոն ընդդեմ Մոլդովայի, no. 33134/03, կետ 63, 2010թ. հունվարի 5):

56. Ապա Դատարանը նկատում է, որ չնայած դիմողի դեմքին առկա են եղել տեսանելի վերքեր, ինչը հաստատվել է բժշկի կողմից 2009 թվականի ապրիլի 14-ին, պաշտոնյաներից ոչ մեկը, որը տեսել է նրան մինչև այդ օրը թե Բոտանիկայի ոստիկանության բաժանմունքում, դատախազությունում (որը վարում էր դիմողի նկատմամբ քրեական գործը), թե GPD հաստատություններում (որտեղ նրան տեսել էր դատավոր Մ.Դ.-ն), թե թիվ 13 բանտում, չեն արձագանքել և չեն հայտնել դատախազությանը հնարավոր վատ վերաբերմունքի դրսևորման մասին՝ անտեսելով դիմողի կողմից ներկայացված բոլոր բողոքները:

57. Դատարանը կրկնում է՝ հայտնի է, որ «Համաձայն Քրեական դատավարության օրենսգրքի 93, 96 և 109-րդ հոդվածների համաձայն՝ ոչ մի քննչական գործողություն չի կարող ձեռնարկվել ենթադրյալ հանցագործության առթիվ ... քանի դեռ չի հարուցվել քրեական գործ» (տես՝ Գուտուն ընդդեմ Մոլդովայի, no. 20289/02, կետ 61, 2007թ. հունիսի 7, և Իպատեն ընդդեմ Մոլդովայի. 23750/07, կետ 63, 2011թ. հունիսի 21): Տվյալ գործով չի հարուցվել որևէ քրեական գործ, որը կսահմանափակեր քննիչի ազդեցությունը և կմեծացներ ձեռք բերված ապացույցի արդյունավետությունը՝ դիմողի նկատմամբ վատ վերաբերմունք դրսևորած անձաց քրեական հետապնդման ենթարկելու նպատակով:

58. Պետք է նշել նաև, որ դիմողը բողոքել է առ այն, որ քննիչը չի կազմակերպել ճանաչում՝ անտեսելով իր միջնորդությունը, ինչպես նաև չի պարզել, թե ովքեր են իր հետ մեկտեղ գտնվել կալանքի տակ 2009 թվականի ապրիլի 8-10-ը՝ նրա դեմքին առկա վատ վերաբերմունքի հետքերի հետ կապված իր հայտարարություններն ստուգելու նպատակով: Այս բացթողումները խարխլել են քննության արդյունավետությունը:

59. Դատարանը գտնում է, որ վատ վերաբերմունքի առթիվ դիմողի բողոքի կապակցությամբ պատշաճ քրեական գործ չհարուցելը, քննության և դրա արդյունքների մասին դիմողին հայտնելու անբացատրելի ձգձգումները, փաստը, որ քննության մի մասը կատարվել է այն մարմինների կողմից, որտեղ աշխատել է կասկածվողների մեծ մասը, ինչպես նաև դիմողի դեմքին առկա վնասվածքների հետքերի առաջացման պատճառները չպարզելը, ճանաչում չկազմակերպելն անհամատեղելի են Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածով նախատեսված պահանջների հետ:

Այդ իսկ պատճառով, տեղի է ունեցել 3-րդ հոդվածի դատավարական մասի խախտում:

II. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի կիրառումը

60. Կոնվենցիայի 41-րդ հոդվածի համաձայն՝

«Եթե Դատարանը գտնում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի կամ դրան կից Արձանագրությունների խախտում, իսկ համապատասխան Բարձր պայմանավորվող կողմի ներպետական իրավունքն ընձեռնում է միայն հատուցման հնարավորություն, ապա Դատարանը որոշում է, անհրաժեշտության դեպքում, տուժած կողմին արդարացի փոխհատուցում տրամադրել»:

A. Վնաս

61. Դիմողը պահանջել է 15,000 եվրո (EUR) ոչ նյութական վնասի դիմաց: Նա հիմնվել է այն հանգամանքի վրա, որ տառապել է պետական իշխանությունների կողմից դրսևորված վատ վերաբերմունքի և իր նկատմամբ ցուցաբերված նվաստացումների պատճառով, ինչպես նաև իրեն բուժօգնություն չցուցաբերելու և նաև այն հանգամանքների հետևանքով, որ ինքը հնարավորություն չի ունեցել իր կալանքի առաջին օրերի ընթացքում տեղեկացնելու իր ընտանիքին իր գտնվելու վայրի մասին, ինչպես նաև՝ հոգեկան սթրեսից, որով ինքը մինչ այժմ տառապում է:

62. Կառավարությունն առարկել է, որ բժիշկները հաստատել են միայն թեթև վնասվածքների առկայություն դիմողի մարմնին, ենթադրյալ տառապանքը չի եղել առանձնապես ուժեղ, այդ պատճառով պահանջվող գումարը չափազանց մեծ է:

63. Հաշվի առնելով գործի հատուկ հանգամանքները՝ Դատարանը լիովին ընդունում է դիմողի պահանջը ոչ նյութական վնասի փոխհատուցման վերաբերյալ:

B. Ծախսեր և Ծախքեր

64. Դիմողը պահանջել է նաև 1,500 եվրո Դատարանում առաջացած ծախսերի և ծախքերի դիմաց: Նա հիմնվել է հատուկ գործողությունների վրա, ինչպիսին իր փաստաբանի կողմից դիտարկումներ ներկայացնելն է, որն օգտագործել է 50 ժամ այդ գործով աշխատելիս:

65. Կառավարությունն առարկել է այդ գումարի դեմ՝ նշելով, որ այն անհամաչափ է և անհիմն:

66. Համաձայն Դատարանի նախադեպերի՝ դիմողն իրավունք ունի ստանալու ծախսերի և ծախքերի փոխհատուցում միայն այն դեպքում, եթե ցույց է տալիս, որ դրանք փաստացիորեն և անհրաժեշտաբար առաջացել են և հիմնավոր են իրենց չափով: Տվյալ գործով հաշվի առնելով իր տրամադրության տակ եղած փաստաթղթերը՝ Դատարանը լիովին ընդունում է դիմողի պահանջը ծախսերի և ծախքերի առումով:

C. Տուգանային տոկոսներ

67. Դատարանը նպատակահարմար է գտնում, որպեսզի տուգանային տոկոսը գանձվի Եվրոպական կենտրոնական Բանկի սահմանած փոխառության սահմանային տոկոսադրույքի հիման վրա՝ հավելած երեք տոկոս:

ՎԵՐՈՂՐՅԱԼԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՄԻԱՁԱՅՆ

1. Հայտարարում է գանգատն ընդունելի:

2. Վճռում է, որ տեղի է ունեցել Կոնվենցիայի 3-րդ հոդվածի թե նյութական և թե դատավարական մասերի խախտում, և

3. Վճռում է,

որ պատասխանող պետությունը վճռի՝ Կոնվենցիայի 44-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն օրինական ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ երեք ամսվա ընթացքում պետք է դիմողին վճարի հետևյալ գումարները, որոնք պետք է փոխարկվեն մոլդովական լեյի՝ կատարման օրվա տոկոսադրույքով՝

15,000 EUR (տասնհինգ հազար եվրո), ներառյալ կիրառելի ցանկացած հարկ, որը կարող է հարկվել ոչ նյութական վնասի դիմաց վճարվող գումարից, և

1,500 EUR (հազար հինգ հարյուր եվրո), ներառյալ կիրառելի ցանկացած հարկ, որը կարող է հարկվել ծախսերի և ծախքերի դիմաց վճարվող գումարից,

որ վերը նշված եռամսյա ժամկետի լրանալու օրվանից և մինչև կատարումը տոկոսադրույքը պետք է հաշվարկվի Եվրոպական կենտրոնական բանկի կողմից սահմանված փոխառության առավելագույն տոկոսադրույքով՝ հավելած երեք տոկոս:

Կատարված է անգլերեն և ծանուցված է գրավոր՝ 2011 թվականին՝ համաձայն Դատարանի կանոնների 77-րդ կանոնի 2-րդ և 3-րդ կետերի:

Սանտիագո Քեսադա

Ջոսեֆ Կասադևալ

Քարտուղար

Նախագահող

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱՎՈՐՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՎՃԻՌՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԳԻՐՔ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

Մասն. խմբագիր՝
Ընդհ. խմբագիր՝
Տեխն. խմբագիր՝
Կազմի ձևավորող՝

Դավիթ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ
Վահե ԵՆԳԻԲԱՐՅԱՆ
Արարատ ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ
Սոֆի ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Չափսը՝ 60x84 1/8: Տպագրությունը՝ օֆսեթ:
45 տպ. մամուլ: Տպաքանակը՝ 1000:

«Անտարես» իրատարակչատուն
Երևան 0009, Մաշտոցի 50ա/1
Հեռ.՝ (+374 10) 58 10 59, 56 15 26
Հեռ./ֆաքս՝ (+374 10) 58 76 69
antares@antares.am
www.antares.am